

שבוע פרשת דברים

(7 - 13 July 1977)

כ"ט תמוז - ו' אב ה'תשע"ג

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ. י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתים לבריאה

הי' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין בזמן התפילה, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

היום, על לְבַבְךָ. וְשִׁנְנֶתָם לְבִנְיָד וְדַבַּרְתָּ בָם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְמִטְפַּת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְחָרַה אִם שָׁמַעַתְּ שִׁמְעוּ אֵל מִצְוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּלְעַבְדּוֹ, בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֵּר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמְלֻקֹּשׁ, וְאִסַּפְתִּי דִגְגָךָ וְתוֹרְשֶׁךָ וַיִּצְהַרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשֹׁדְךָ לְבַהֲמֹתֶךָ, וְאֶכְלָתָ וְשָׂבַעְתָּ. הַשְּׁמְרוּ לְכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וְסָרְתֶם וְעַבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יְיָ בְּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֵּר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֶבְרַתֶם מִהֲרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטְּבָה אֲשֶׁר יְיָ נָתַן לְכֶם. וְשִׁמְתֶם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וְקִשְׁרָתֶם אֹתָם לְאוֹת עַל יָדְכֶם וְהָיוּ לְמִטְפַּת בֵּין עֵינֵיכֶם. וְלִמְדַתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לְאַבְתִּיכֶם לָתֵת לָהֶם, כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יְיָ אֵל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל פְּנֵי בְגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתַנּוּ עַל צִיצִית הַפְּנָף, פֶּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לְכֶם לְצִיצִית, וְרִאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יְיָ, וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרָי לְבַבְכֶם וְאַחֲרָי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זִנִּים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעִשִּׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתַי, וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיּוֹת לְכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם) אָמַת.

נכון לומר קודם התפילה:

הַרְיֵנִי מִקְבַּל עָלַי מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבַת לְרַעַךְ כְּמוֹךָ מִצְוֶה לְהַתְּפַלֵּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תַּפִּילַת שַׁחֲרִית כּוֹלֵל שִׁיעוֹר תַּהֲלִים כְּפִי שִׁמְתַחֲלֵק לִימֵי הַחֹדֶשׁ.
יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרַתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבחן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה") (או בראשיתיתובת "לה"ו") בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, בנקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחֲזַרְתָּ בִּי גִשְׁמֵתִי בְּחֶמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאוד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוֹ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בְּנָיו לֵאמֹר כֹּה תִבְרַכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם: וּבְרַכְךָ יְהוָה וַיִּשְׁמְרְךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחֲפֶז: יִשְׂאֵל יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שְׁלוֹם: וְשָׂמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נטוּת לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תַּפִּילִין:

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלייד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוֹת תַּפִּילִין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכּוֹתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַהֲבַת אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה

תהלים

קיב

גם זה המזמור נאמר בא"ב, ככל פסוק שני אותיות ובשני אחרונים שלש, ומספר על מדות טובות שיבור לו אדם והיאך יתן צדקה ושכרו שלא יצטרך לבריות:

א הַלְלוּיָהּ | אֲשֶׁר־אִישׁ יֵרָא אֶת־יְהוָה בְּמִצּוֹתָיו חֶפְזָן מְאֹד: ב גְּבוּר בְּאָרְץ יְהוָה זָרְעוּ דוֹר
 יִשְׂרָאֵל יִבְרְךְ: ג הוֹן־וְעֶשֶׂר בְּבֵיתוֹ וְצַדִּיקְתּוֹ עֲמֶדֶת לְעַד: ד זָרַח בַּחֲשֶׁךְ אֹר לְיִשְׂרָאֵל חֲנוּן
 וְרַחֻם וְצַדִּיק: ה טוֹב־אִישׁ חוֹנֵן וּמְלוֹה יִכְלָפֵל דְּבַרְיוֹ בְּמִשְׁפָּט: ו פִּי־לְעוֹלָם לֹא־יִמּוֹט לְזִכֹּר
 עוֹלָם יְהוָה צַדִּיק: ז מִשְׁמוּעָה רָעָה לֹא יִירָא נֶכּוֹן לְפֹי בָטַח בַּיהוָה: ח סְמוּךְ לְפֹי לֹא יִירָא
 עַד אֲשֶׁר־יִרְאֶה בְּצַרְיוֹ: ט פֶּזֶר | נָתַן לְאֲבִיוֹנִים צַדִּיקְתּוֹ עֲמֶדֶת לְעַד קָרְנוֹ תָרוּם בְּכָבוֹד:
 י רָשַׁע יִרְאֶה | וְכַעַם שָׁנִיו יִחַרְק וְנַמֵּס תְּאוֹת רַשָּׁעִים תֹּאכֵד:

קיג

בו יסופר נפלאות מציאת מצרים:

א הַלְלוּיָהּ | הִלְלוּ עַבְדֵי יְהוָה הִלְלוּ אֶת־שֵׁם יְהוָה: ב יְהִי שֵׁם יְהוָה מְבֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם:
 ג מִמְזוֹר־שֶׁמֶשׁ עַד־מְבוֹאֵי מְהַלֵּל שֵׁם יְהוָה: ד רַם עַל־פְּלִגְוִים | יְהוָה עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ:
 ה מִי בַיהוָה אֱלֹהֵינוּ הַמַּגְבִּיהַי לְשַׁבַּת: ו הַמְשַׁפִּילֵי לְרֵאוֹת בְּשָׁמַיִם וּבְאָרֶץ: ז מְקִימֵי מַעְפָּר
 דָּל מְאַשְׁפֵּת יָרִים אֲבִיוֹן: ח לְהוֹשִׁיבֵי עַם־נְדִיבִים עִם נְדִיבֵי עַמּוֹ: ט מוֹשִׁיבֵי | עֲקֶרֶת הַבַּיִת
 אִם־הַבְּנִים שְׂמִיחָה הַלְלוּיָהּ:

נקודות משיחות קודש – מזמור קיב מתוך "תהילות מנחם"

נתינת צדקה מוסיפה חיות למעלה

ב. איתא בזהר¹ "פזר נתן לאביונים, מאי פזר, כמה דאתא מר² יש מפזר ונוסף עוד . . . האי קרא (ד"יש מפזר וגו') הכי מבעי לי' (הרי כך הי' צריך להיות), יש מפזר ויוסף עוד (בלשון עתיד, ע"ד³ "עשר בשביל שתתעשר"), מאי ונוסף (בלשון עבר), אלא ההוא אתר דשרי בי' מיתה (אותו המקום ששורה בו המיתה), הוא גרים לי' דיתוסף מחיים דלעילא (הוא גורם שיתווסף מחיים שלמעלה)".
 היינו⁴, שע"י "פזר נתן לאביונים", שההמשכה היא למטה מטה ביותר, נעשה "עלי' למעלה ומתוסף חיות לא רק מבחי' "עץ החיים"⁵, שעז"נ⁶ "ואכל וחי לעולם", אלא גם מ"אילנא דמותא", ע"ד הענין ד"זדונות נעשו לו כזכויות"⁷.

[ולהעיר ש"ונוסף" בנו"ן מורה על מה שנפל לקליפות, כדאיתא בגמרא⁸ "מפני מה לא נאמר נו"ן באשרי, מפני שיש בה מפתן של שונאי ישראל, דכתיב⁹ נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל", ומסיים שם: "אפילו הכי חזר דוד וסמכן ברוח הקודש, שנאמר¹⁰ סומך הוי' לכל הנופלים"¹¹].

(1) ח"ג קנג, ב.

(2) משלי יא, כד.

(3) שבת קיט, א. וש"נ.

(4) ראה מאמרי אדה"ז הנחות הר"פ ז"ל ע' נז-ח (ועם הגהות הצ"צ-באוה"ת במדבר ח"ד ע' א' תפז ואילך). ביאורי הזהר ח"א ע' תסג.

(5) בראשית ג, כב.

(6) שם.

(7) יומא פו, ב.

(8) ברכות ד, ב.

(9) עמוס ה, ב.

(10) תהלים קמה, יד. ראה "תהילות מנחם" עה"פ.

(11) מד"ה רני ושמחי ה'תשכ"ז.

מפתח כללי

מסכת פסחים עם ביאורים	כ	סדר הנחת תפילין	א
מדף יז עד דף כג	קכ	מזמורי תהלים קיב, קיג	ב
מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:		מאמר ד"ה זכור ה' מה היה לנו	ג
שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציונים	כא	שי"פ דברים, וא"ו מנחם-אב היתש"ג	ה
אדמו"ר הזקן	קנב	שיחת שי"פ דברים,	ד
שולחן ערוך הלכות שבת	כב	שבת חזון ה'תש"נ	יג
אדמו"ר הזקן	קנב	לקוטי שיחות – פרשת דברים	ה
לקוטי תורה	כג	(בלה"ק) כרך יד	כא
אדמו"ר הזקן	קנג	מתוך פניני לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח	ו
שערי אורה	כד	המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל	כו
אדמו"ר האמצעי	קנה	זכרונות אם המלכות הרבנית הצדקנית מרת חנה	ז
מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרס"ו	כה	ע"ה ז"ל שניאורסאהן חוברת לב, תרגום מאידיש	כט
אדמו"ר ה"צמח צדק"	קנה	ילקוט גאולה ומשיח – פרשת דברים	ל
תורת שמואל תרל"ב	כו	שיעור יומי חומש לשבוע פרשת דברים	לא
אדמו"ר מוהר"ש	קנה	שיעורי תהלים לשבוע פרשת דברים	לג
שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב	כז	שיעורים בספר התניא (מוגה)	יא
אדמו"ר מוהרשי"ב	קנו	לשבוע פרשת דברים	נד
ספר המאמרים תרצ"ה	כח	לוח "היום יום" לשבוע פרשת דברים	יב
אדמו"ר מוהרי"צ	קנח	הלכה יומית לעיון ברמב"ם	יג
לקוטי דיבורים	כט	שיעורי רמב"ם – מהדורת חזק:	
אדמו"ר מוהרי"צ	קס	ג' פרקים ליום לשבוע פרשת דברים	יד
יומן כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ	ל	פרק אחד ליום לשבוע פרשת דברים	טו
אדמו"ר מוהרי"צ	קס	ספר המצוות לשבוע פרשת דברים	טז
אגרות קודש	לא	נביאים וכתובים	יז
אדמו"ר מוהרי"צ	קסב	מלכים א פרק יז, תהלים פרק פז-פח	קח
הלכות בית הבחירה	לב	משניות – מסכת סנהדרין	יח
ביאורים בפרקי אבות פרק ג	לג	ביאור קהתי	קי
חומש לקריאה בציבור	לד	עין יעקב מסכת יומא	קיט
לוח זמנים לשבוע פרשת דברים	לה		
סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש	לו		

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

ביאור בדרך אפשר

1 כתוב במגילת איכה (הנאמרת בתשעה באב):

2 זְכוֹר ה' מָה הָיָה לָנוּ, בְּחורבַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, הַבֵּיטָה וְרָאָה אֶת

3 חֲרָפְתָנוּ! ¹ [וְהִנֵּה ה'צִמַח צֶדֶק² מִבְּאֵר אֶת פְּסוּקֵי הַמְּגִילָה

4 מגילת איכה, שלפי פשוטם הם קינה על החורבן והגלות אִיךָ שָׁהֶם

5 לְמַעְלִיּוֹתָא לעילוי ושבח, וּבְאִפְּן

6 נִפְלָא, כְּמוֹ כֵן מֵבִיא גַם כ"ק

7 מו"ח אֲדָמו"ר בְּדַבּוּר-

8 הַמִּתְחִיל במאמר חסידות הפותח

9 בפסוק זה זְכוֹר ה' מָה הָיָה

10 לָנוּ³ (שְׂפֹתָבוּ בְּאִידִישׁ פְּדִי

11 שְׁיָגַיעַ עֲנָן זֶה פְּכַל קֶצְוִי

12 תַּבַּל, בְּמָקוֹם גְּשָׁמִי לִקְצֵה

13 העולם מבחינת ריתוק המקום

14 בגשמיות וְגַם, לִקְצֵה העולם

15 ברוחניות כֹּל הַדְּרָגוֹת שְׂבַבְנִי

16 יִשְׂרָאֵל, כולל גם הדרגות הנמוכות

17 של יהודים שאינם יכולים להבין לשון

18 הקודש ולמענם כתב הרבי הרי"צ את

19 המאמר באידיש) ובמאמר זה מביא

20 הרבי הרי"צ את פירוש הַבְּעַל-

21 שָׁם-טוֹב⁴ על פסוק זה] זְכוֹר ה'

22 מָה שְׁנַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי הַמ"ה

23 שְׂבַבְנִישָׁמָה, כאשר שם הוי"ו כתוב

24 במלוי אותיות אל"ף, היינו יו"ד, ה"א,

25 וא"ו, ה"א - הגימטריא של האותיות

26 הללו היא מ"ה (45) ושם מ"ה

27 (שבעולם האצילות) הוא המקור

28 האלוקי לנשמות ישראל הַבֵּיטָה

29 וְרָאָה אִיךָ שָׁהֶם בני ישראל

30 מְחַרְפִּים ומוסרים אֶת נַפְשָׁם

31 (שְׁהוּא עֲנָן הַמְּסִירֵת-נַפְשׁ)

32 בְּשִׁבְלֵי אֶהְבֵּת יִשְׂרָאֵל וְכֵן נֶאמַר

33 במאמר של הרבי הרי"צ (לפי

34 המהדורה המתורגמת מאידיש ללשון

35 הקודש): "בישיבה נרחבת מבאר הבעל

36 שם טוב את טענתו שהאהבה האלוקית

37 היא לעצם המהות של היהודי

38 והיהדות... כל בני ישראל הם משם

39 מ"ה אצילות, כמו שכתוב במאמר

40 "פתח אליהו" ששם מ"ה 'איהו אורח אצילות... בישוב של יהודים פשוטים

41 שהייתה להם מסירות נפש לפדיון שבויים מצד אהבת ישראל, אמר הבעל

ביאור בדרך אפשר

שם טוב לתלמידיו - "זכור ה' מה היה לנו" - זכור ה' מה נהיה על-ידי

ה"מ"ה" שנשמח שלהם, "הביטה וגו'" - התבונן איך הם מחרפים את

נפשם למען אהבת ישראל...".

וַיֵּשׁ לְהִבִּין אֶת הַשִּׁיכוֹת של תורת הבעל-שם-טוב האמורה לְכַלְלוֹת

הַעֲנָן מָה שְׂאָנוּ רוֹצִים לומר

בְּפִסּוּק זֶה, דְּהִנֵּה אָמְרוּ

חֲכָמֵינוּ ז"ל⁵ אַחֲרוֹנִים שֶׁלֹּא

נִתְגַּלָּה עֲוֹנָם לֹא נִתְגַּלָּה קֶצֶם,

נֶאמַר בַּגְּמָרָא שְׂבִימֵי בֵּית רֵאשׁוֹן בְּנֵי

יִשְׂרָאֵל חֲטָאוּ בַגְּלוּי וּלְכֵן גַּם הַמוֹעֵד

לְסוּף גְּלוּת כֹּבֵל, כַּעֲבוּר שְׁבָעִים שָׁנָה,

הִיָּה גְלוּי. וְאִילוּ 'אַחֲרוֹנִים', בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

שְׁהָיוּ בִימֵי בֵּית שְׁנֵי הַיּוֹ מִסְתִּירִים אֶת

חֲטָאֵם וּלְכֵן הַמוֹעֵד של סוף הגלות

הוּוּ לֹא יִדּוּעַ וְכִיֵּן שְׂבָל עֲנָן

הַגְּלוּת בְּחורבַן בֵּית שְׁנֵי הָיָה

עַל-יְדֵי שְׁהָיָה הַעֲנָן שָׁל

(שְׁנֵאַת) חָנָם, לִכְּן אָנוּ

אוֹמְרִים זְכוֹר ה' אֶת הַמ"ה

שְׂבַבְנִישְׁמִינֵנוּ, שְׁזָהוּ עֲנָן

וְנַחְנוּ מָה⁶ כְּפִי שִׁמְשָׁה וְאֶהְרֵן

אִמְרוּ על עצמם בעת מחלוקת קורח

- שְׁהוּא עֲנָן הַבֵּיטוּל של

הַמַּצִּיאֹת האישית, בְּמִבּוּאֵר

בְּלִקוּטֵי תוֹרָה⁷, וְעַל-יְדֵי

בֵּיטוּל זֶה, של בחינת "מה" בְּאָנוּ

לְאַחֲדוֹת, וְעַד שְׁהוּא בְּאִפְּן

שָׁל חֲרָפְתָנוּ, שְׂמַחְרָפִים אֶת

נַפְשָׁם בְּשִׁבְלֵי אֶהְבֵּת יִשְׂרָאֵל,

כְּתוּרַת הַבְּעַל שֶׁם טוֹב הַאֲמוּרָה שְׂבִנֵי

יִשְׂרָאֵל עוֹסְקִים בַּאֲהַבַת יִשְׂרָאֵל עַד כַּדִּי

כֵּן שֶׁהֶם מַחֲרָפִים אֶת נַפְשָׁם לְמַעַן

הַזּוֹלָת וְעַל-יְדֵי-זֶה יוֹשְׁלַל עֲנָן

הַגְּלוּת כִּי הַגְּלוּת בָּאָה עַל שְׁנֵאַת

חִינָם, וְלָכֵן שְׁלִילַת הַגְּלוּת הִיא עַל יְדֵי

אַהַבַת חִינָם.

וְהִנֵּה עַל פִּסּוּק זֶה "זְכוֹר ה' מָה

הִיָּה לָנוּ" יֵשׁ בְּיָאוּר מְהִצְמַח

צֶדֶק⁸, כִּאֲמוּר לְעִיל, וּבְדַרְכּוֹ

שְׂמַבְאָר כֹּל עֲנָן עַל-פִּי פִּשְׁט

רָמָז דְּרוּשׁ וְסוּד, וְכֵן יֵשׁ עַל זֶה בְּיָאוּרִים

שְׂמַבְאָר כֹּל עֲנָן עַל-פִּי פִּשְׁט רָמָז דְּרוּשׁ וְסוּד, וְכֵן יֵשׁ עַל

זֶה בְּיָאוּרִים מְרַבּוֹתֵינוּ נִשְׂיָא חַב"ד שְׂבָבְלֵי הַדּוֹרוֹת, וּבְפִרְט

בס"ד. שבת פרשת דברים, וא"ו
מנחם-אב, שבת חזון, ה'תשל"ג
(הנחה בלתי מוגה)

זְכוֹר ה' מָה הָיָה לָנוּ, הַבֵּיטָה וְרָאָה אֶת

חֲרָפְתָנוּ! ¹ [וְהִנֵּה ה'צִמַח צֶדֶק² מִבְּאֵר אֶת

פְּסוּקֵי הַמְּגִילָה אִיךָ שָׁהֶם לְמַעְלִיּוֹתָא, וּבְאִפְּן

נִפְלָא, כְּמוֹ כֵן מֵבִיא גַם כ"ק מו"ח אֲדָמו"ר

בְּדַבּוּר-הַמִּתְחִיל זְכוֹר ה' מָה הָיָה לָנוּ³ (שְׂפֹתָבוּ

בְּאִידִישׁ פְּדִי שְׁיָגַיעַ עֲנָן זֶה בְּכַל קֶצְוִי תַּבַּל,

בְּמָקוֹם גְּשָׁמִי וְגַם לְכַל הַדְּרָגוֹת שְׂבַבְנִי יִשְׂרָאֵל)

פִּירוּשׁ הַבְּעַל-שָׁם-טוֹב⁴] זְכוֹר ה' מָה שְׁנַעֲשֶׂה

עַל-יְדֵי הַמ"ה שְׂבַבְנִישְׁמָה, הַבֵּיטָה וְרָאָה אִיךָ שָׁהֶם

מְחַרְפִּים אֶת נַפְשָׁם (שְׁהוּא עֲנָן הַמְּסִירֵת-נַפְשׁ)

בְּשִׁבְלֵי אֶהְבֵּת יִשְׂרָאֵל. וַיֵּשׁ לְהִבִּין הַשִּׁיכוֹת

לְכַלְלוֹת הַעֲנָן מָה שְׂאָנוּ רוֹצִים לומר בְּפִסּוּק זֶה,

דְּהִנֵּה אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל⁵ אַחֲרוֹנִים שֶׁלֹּא נִתְגַּלָּה

עֲוֹנָם לֹא נִתְגַּלָּה קֶצֶם, וְכִיֵּן שְׂבָל עֲנָן הַגְּלוּת

הִיָּה עַל-יְדֵי שְׁהָיָה הַעֲנָן שָׁל (שְׁנֵאַת) חָנָם, לִכְּן

אָנוּ אוֹמְרִים זְכוֹר ה' אֶת הַמ"ה שְׂבַבְנִישְׁמִינֵנוּ,

שְׁזָהוּ עֲנָן וְנַחְנוּ מָה⁶ - שְׁהוּא עֲנָן הַבֵּיטוּל,

בְּמִבּוּאֵר בְּלִקוּטֵי תוֹרָה⁷, וְעַל-יְדֵי בֵּיטוּל זֶה,

בְּאָנוּ לְאַחֲדוֹת, וְעַד שְׁהוּא בְּאִפְּן שָׁל חֲרָפְתָנוּ,

שְׂמַחְרָפִים אֶת נַפְשָׁם בְּשִׁבְלֵי אֶהְבֵּת יִשְׂרָאֵל,

וְעַל-יְדֵי-זֶה יוֹשְׁלַל עֲנָן הַגְּלוּת.

וְהִנֵּה עַל פִּסּוּק זֶה יֵשׁ בְּיָאוּר מְהִצְמַח צֶדֶק⁸,

וּבְדַרְכּוֹ שְׂמַבְאָר כֹּל עֲנָן עַל-פִּי פִּשְׁט

רָמָז דְּרוּשׁ וְסוּד, וְכֵן יֵשׁ עַל זֶה בְּיָאוּרִים

(1 איכה ה, א. 2) ברשימותיו על מגילת איכה. אוה"ת נ"ך (ח"ב) ע' אל"ד. וראה גם ד"ה ציון במשפט תפדה תשל"ד (סה"מ תשל"ד-תשל"ה ע' 189 ואילך). (3) סה"מ אידיש ע' ריא. (4) כתר שם טוב (הוצאת קה"ת) פו, ב. (5) יומא ט, ב. (6) בשלח טז, ז.ח. (7) לקו"ת פינחס עו, ריש ע"ב. (8) אוה"ת נ"ך ח"ב ע' א'פ.

זכור ה' מה היה לנו

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 כִּסְפֵּר הַמֵּאֲמָרִים תר"ל⁹ המכיל מאמרי חסידות מכ"ק אַדְמו"ר
2 הַמְהַר"ש בנו וממלא מקומו של ה'צמח צדק' (שְׁחֵבִיבוֹת מְיוֹחֶדֶת
3 לְזֶה לספר המאמרים תר"ל – בִּיּוֹן שְׁנַדְפֵּס לְאַחֲרוֹנָה, וּבְיֹדָאֵי
4 שְׁפָל דְבָר הוּא בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית), שְׂיֵשׁ בּוֹ מֵאֲמָר עַל
5 הַפְּסוּק זְכוֹר ה' מָה הָיָה לָנוּ
6 גו', וּמֵבִיא עַל זֶה בְּאוֹתוֹ מֵאֲמָר
7 מָה דְאֵיתָא מוּבָא בְּזֵהר¹⁰
8 שְׂאֲמַר גַּם בֵּן בְּלִשׁוֹן דּוּמָה לַפְּסוּק
9 זֶה "זְכוֹר ה' מָה הָיָה לָנוּ" נִאֲמַר בַּפְּסוּק
10 אַחַר זְכָר נָא מָה יַעֲזֵ בְּלֶק מְלֶךְ
11 מוֹאֵב וּמָה עָנָה אוֹתוֹ בְּלָעַם
12 בֶּן בְּעוֹר¹¹, וְכֵן כְּתִיב¹² גַּם
13 בַּפְּסוּק נוֹסֵף מְצִינּוּ אֶת הַלִּשׁוֹן "זְכוֹר"
14 וְזְכוֹר אֶת בּוֹרְאֵךְ בִּימֵי
15 בְּחַרוּתֶיךָ, דְּהַפִּירוּשׁ הַפְּשוּט
16 בַּפְּסוּק זֶה הוּא שְׂיַעֲשֶׂה הָאָדָם
17 תְּשׁוּבָה וְיִתְקַן עֲצָמוֹ, בִּימֵי
18 בְּחַרוּתֶיךָ שְׂאֵז הוּא תוֹקֵף הַחַיּוֹת, אָמְנָם הַפִּירוּשׁ
19 הוּא תוֹקֵף הַחַיּוֹת וְיִשׁ יִתְרוֹן
20 לַתְּשׁוּבָה בְּשֵׁנוֹת הַבְּחָרוֹת עַל תְּשׁוּבָה
21 בִּימֵי הַזְּקֵנָה כֹּאשֶׁר הַתּוֹרוֹת חֲלֹשׁוֹת
22 יוֹתֵר, אָמְנָם הַפִּירוּשׁ הַעֵקָרִי
23 הוּא דִּימֵי בְּחַרוּתֶיךָ קָאֵי עַל
24 בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שְׁנִקְרָא בֵּית
25 הַבְּחִירָה¹³, וְעַל זֶה אָמַר
26 הַפְּסוּק זְכוֹר יְמֵי בְּחַרוּתֶיךָ,
27 שְׂהִיא בְּקִשָּׁה שְׂיִזְכָּר הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ
28 הוּא אֶת בֵּית הַבְּחִירָה בְּשַׁעַה
29 שְׂעַמֵּד עַל תִּילוֹ. וְטַעַם
30 הַזְּכִירָה הוּא כְּמוֹ שְׂכַתְבֵּי
31 הַצִּמְח צִדְקָ בְּשֵׁם הַרְמ"ז¹⁴,
32 הַמְקוּבֵל רַבִּי מֹשֶׁה זְכוֹת שְׂעַל-יְדֵי
33 הַזְּכִירָה מִמְּשִׁיכִים מַגְלִים
34 וּמוֹרִידִים מַלְמַעְלָה לַמַּטָּה
35 הַהִשְׁפָּעוֹת הַהִמְשָׁכוֹת
36 וְהַעֲנִינִים הָאֱלוּקִים הָרוּחָנִיִּים,
37 וְכְמוֹ בְּזִכְרָה דִּיצִיאַת מְצָרִים,
38 נַעֲצִינּוּ לִזְכוֹר אוֹתָהּ תְּמִיד שְׂעַל-
39 יְדֵי-זֶה מְכַנְיַעִים אֶת קְלִיפַת
40 פְּרִיעָה שְׂהִיא מְגַנֶּנֶת לַקְּדוּשָׁה וּמְכַסֶּה
41 עֲלֶיהָ כְּמוֹ שְׂקְלִיפָה מְכַסֶּה עַל הַפְּרִי

1 מְרַבּוֹתֵינוּ שְׂבָכַל הַדּוֹרוֹת, וּבַפְּרָט כִּסְפֵּר
2 הַמֵּאֲמָרִים תר"ל⁹ מכ"ק אַדְמו"ר הַמְהַר"ש
3 (שְׁחֵבִיבוֹת מְיוֹחֶדֶת לְזֶה – בִּיּוֹן שְׁנַדְפֵּס
4 לְאַחֲרוֹנָה, וּבְיֹדָאֵי שְׁפָל דְבָר הוּא בְּהַשְׁגָּחָה
5 פְּרָטִית), שְׂיֵשׁ בּוֹ מֵאֲמָר עַל הַפְּסוּק זְכוֹר ה' מָה
6 הָיָה לָנוּ גו', וּמֵבִיא עַל זֶה מָה דְאֵיתָא בְּזֵהר¹⁰
7 שְׂאֲמַר גַּם בֵּן זְכָר נָא מָה יַעֲזֵ בְּלֶק מְלֶךְ מוֹאֵב
8 וּמָה עָנָה אוֹתוֹ בְּלָעַם בֶּן בְּעוֹר¹¹, וְכֵן כְּתִיב¹²
9 וְזְכוֹר אֶת בּוֹרְאֵךְ בִּימֵי בְּחַרוּתֶיךָ, דְּהַפִּירוּשׁ
10 הַפְּשוּט הוּא שְׂיַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה וְיִתְקַן עֲצָמוֹ, בִּימֵי
11 בְּחַרוּתֶיךָ שְׂאֵז הוּא תוֹקֵף הַחַיּוֹת, אָמְנָם הַפִּירוּשׁ
12 הַעֵיקָרִי הוּא דִּימֵי בְּחַרוּתֶיךָ קָאֵי עַל בֵּית
13 הַמִּקְדָּשׁ שְׁנִקְרָא בֵּית הַבְּחִירָה¹³, וְעַל זֶה אָמַר
14 זְכוֹר יְמֵי בְּחַרוּתֶיךָ, שְׂיִזְכָּר אֶת בֵּית הַבְּחִירָה
15 בְּשַׁעַה שְׂעַמֵּד עַל תִּילוֹ. וְטַעַם הַזְּכִירָה הוּא כְּמוֹ
16 שְׂכַתְבֵּי הַצִּמְח צִדְקָ בְּשֵׁם הַרְמ"ז¹⁴, שְׂעַל-יְדֵי
17 הַזְּכִירָה מִמְּשִׁיכִים הַהִשְׁפָּעוֹת הַהִמְשָׁכוֹת
18 וְהַעֲנִינִים, וְכְמוֹ בְּזִכְרָה דִּיצִיאַת מְצָרִים, שְׂעַל-
19 יְדֵי-זֶה מְכַנְיַעִים אֶת קְלִיפַת פְּרִיעָה, וְעַל-דֵּרָךְ-זֶה
20 עַל-יְדֵי הַזְּכִירָה דִּימֵי בְּחַרוּתֶיךָ שְׂהוּא עֲנִין בֵּית
21 הַבְּחִירָה, פּוֹעֲלִים שְׂיִוְשָׁלָל עֲנִין הַגְּלוּת, וּבַפְּרָט
22 שְׂכָאן צָנָה הַקְּב"ה שְׂיִהְיֶה זְכָרוֹן זֶה, הַרִי שְׂזָה
23 פּוֹעֵל לְפִי אוֹפֵן שָׁל לְמַעְלָה, עַד שְׂשׁוּלָל לְגַמְרֵי
24 אֶת עֲנִין הַגְּלוּת, עַד שְׂלֵא יְהִי צָרִיכִים לְבַקֵּשׁ
25 מְלַמְטָה זְכוֹר ה' גו'. וְזֵהוּ גַם מָה שְׂאֲוֹמְרִים זְכוֹר
26 ה' מָה הָיָה לָנוּ גו' לְפִי פִירוּשׁ הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב,
27 דְּעַל-יְדֵי הַזְּכִירָה כּו' כְּנ"ל, פּוֹעֲלִים אֶת עֲנִין
28 הַגְּאוּלָּה.
29 וְהֵנָּה כְּדֵי שְׂיִהְיֶה בִירוֹר הַנִּיצוּצוֹת, לְכֵן הִיָּתָה
30 צָרִיכָה לְהִיּוֹת יְרִידַת הַגְּלוּת, דְּאֶחָד מִכֵּם
31 גּוּלָּה לְבַרְבְּרִיא וְאֶחָד מִכֵּם גּוּלָּה לְסַרְמְטָא

(9) סה"מ תר"ל ע' רכח. וראה גם ד"ה זכור ה' דש"פ דברים תרל"ג. מקומות שבהערה 33. 10) ר"פ בחוקותי (ק"ב, א).
(11) מיכה ו, ה. 12) קהלת יב, א. 13) ראה לקו"ש חכ"ד ע' 83. וש"נ. 14) לזהר שם.

שבת פרשת דברים, וא"ו מנחם-אב, שבת חזון, ה'תשל"ג

ז

ביאור בדרך אפשר

- 1 ש'צפלו' בארצות שונות וְהָיִיתָ שֶׁהַתּוֹרָה הִיא תּוֹרַת חֶסֶד, הָרִי כָּל
2 עֲנִינֵיהָ חֶסֶד¹⁶, וְעַל כֵּן צָרִיף לומר שְׂרִידָה זוֹ שְׁהִיא עַל פִּי
3 הַתּוֹרָה וְהַבִּירוֹר' שֶׁל הָעוֹלָם הוּא עַל-פִּי הוֹרָאת הַתּוֹרָה אֵיךְ לְהַתִּיחֵס לְכָל
4 דָּבָר גַּשְׁמִי בְּעוֹלָם כִּמְהָ מוֹתָר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ וְאֵיךְ, וּבְמָה אֲסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ וְצָרִיךְ
5 לְדַחֲוֹת, וְכֵל זֶה הוּא חֶסֶד וְנוֹעַד לְטוֹבָה
6 וְלִכְּוֹן בְּהַכְרַח לומר שֶׁהִירִידָה וְהַנְּפִילָה, 1
7 הַזְּמִנִּית, שֶׁל נִיצוּצוֹת הַקְּדוּשָׁה הִיא 2
8 צוֹרֶף עֲלֶיהָ הֵינּוּ מִטְּרַתָּה הַסּוֹפִית 3
9 הִיא הַעֲלִייה שֶׁתְּכַוֵּן בְּעַקְבוֹתֶיהָ 4
10 שְׂאֵל־חֲרִי-זֶה בְּאוֹפֵן נִעְלָה 5
11 יוֹתֵר שֶׁלֹּאֲחֵר הַבִּירוֹר' הָעוֹלָם יִתְעַלֶּה 6
12 לְמַצַּב נִעְלָה יוֹתֵר מִכִּפִּי שֶׁהִיא לִפְנֵי 7
13 הִירִידָה וְהַנְּפִילָה' שֶׁל הַנִּיצוּצוֹת 8
14 (בְּדוּמָה לְמַבּוּאֵר לְגַבִּי יִרִידַת הַנִּשְׁמָה 9
15 מִהַעוֹלָמוֹת הָעֲלִיוֹנִים לְהַתְּלַבֵּשׁ בְּגוֹף 10
16 גַּשְׁמִי וּבִנְפֵשׁ בְּהַמִּית וְלַחִיּוֹת בְּעוֹלָם 11
17 הַזֶּה הַגַּשְׁמִי שֶׁהִיא אֲכַן יִרִידָה גְּדוּלָה 12
18 מֵאֵד אֲבָל מִטְּרַתָּה הִיא לְהַבִּיא לְעֲלִיָּה 13
19 גְּדוּלָה, מֵעַל וּמַעְבָּר לְמַצַּבָּה שֶׁל 14
20 הַנִּשְׁמָה לִפְנֵי הִירִידָה. 15
21 וְזֶהוּ שְׂמִבְּיָא שָׁם¹⁷ בְּמֵאֵמֵר שֶׁל 16
22 הַרְבִּי הַרִּי"צ הַנוֹכַח לְעִיל פִּירוּשׁ ב' 17
23 בְּשֵׁם הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב בְּפִסּוּק 18
24 זֶה דְּזָכוֹר ה' גו', זְכוֹר ה' מָה 19
25 שְׁנַעֲשֶׂה לְהַמ"ה שְׁבַהֲנֶשְׁמָה, 20
26 הַבִּיטָה וְרָאָה אֵיךְ שְׁהַמ"ה 21
27 שְׁבַהֲנֶשְׁמָה עֲנִיין הַבִּיטוֹל הִיא 22
28 בְּאוֹפֵן שֶׁל חֲרָפָה בּוֹשָׁה, הֵינּוּ 23
29 שֶׁהַבִּיטוֹל אֵינְנוּ בְּמַצַּב רְצוּי שְׁזָהוּ 24
30 עֲנִיין רְאוּמָה¹⁸ (רְאוּ מ"ה¹⁹) 25
31 רְאוּ וְהַבִּיטוֹ עַל הַבִּיטוֹל), שְׁבַרְצוֹנוֹ 26
32 לְהִרְאֹת כִּלְפֵי חוּץ אֵת הַבְּטוֹל שָׁבוּ, וּבְמִקּוֹם לְהִיּוֹת כְּטוֹל וּשְׁפַל הוּא 27
33 מִתְּגַאֵה וּמִפְגִּין אֶת מַעְלוֹתָיו כִּלְפֵי חוּץ, כְּמַבּוּאֵר בְּחִסְדֵיּוֹת (עַל הַפִּסּוּק 28
34 "וּפְלַגְשׁוֹ וְשִׁמָּה רְאוּמָה) שִׁישׁ דְּרָגוֹת שׁוֹנוֹת בְּבִיטוֹל (בְּחִינַת "מָה") וְגַם 29
35 "רְאוּמָה" הוּא מַצַּב שֶׁל בִּיטוֹל (שֵׁם) לֹא כֵּן לֹא הִיא נִקְרָא "מָה" אֲלֵא 30
36 שֶׁבְּרַצְנוֹ שִׁירָאוֹ אֶת הַבִּיטוֹל שְׁלוֹ, "רְאוּמָה", וְגַם הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת 31
37 שְׁעוֹשָׂה, הָרִי זֶה כְּדִי שְׂאֵל־חֲרִיִּים יִדְעוּ מָזָה וַיִּכְבְּדוּ אוֹתוֹ וְכַךְ 32
38 הִישׁוֹת הַעֲצָמִית שְׁלוֹ תְּגַדֵּל (וְזֶה לְשׁוֹן הַרְבִּי הַרִּי"צ בְּמֵאֵמֵר, כְּמַהֲדוּרָה 33
39 הַמְּתוֹרְגַמַּת מֵאִידִישׁ לְלִשׁוֹן הַקְּדוּשׁ: "בְּהִיּוֹת הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב כְּמִסִּיבָה שֶׁל 34
40 גְּאוּנִים גְּדוּלִים שֶׁהַתְּפַלְפּוֹל הַרְבֵּה בְּאִמְרַת חִידוּשׁ תּוֹרָה, וְהַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב רָאָה 35

ביאור בדרך אפשר

- 41 שהם, בפנימיותם, מאד מצאו חן בעיני עצמם מתוך סיפוק רב מחידושי
42 התורה שלהם, אמר הבעל-שם-טוב... 'זכור ה' מה היה לנו' – זכור ה' מה
43 נהיה מה'מ'ה' שבנשמה, 'הביטה וראה את חרפתנו' – התבונן וגרם לנו
44 לראות את הבושה הפרטית שלנו".
45 וְאֵף שְׂמִבְּוֹאֵר בְּתוֹרַת הַחִסְדוֹת
46 שְׂרִאוּמָה' הִיא בְּחִינָה וּמְדִירָגָה
47 בְּעוֹלָם הָאֲצִילוֹת וְכִיּוֹן שֶׁהוּא
48 עוֹלָם עֲלִיוֹן וְהוּא "אֲלוּקוֹת מִמֶּשׁ" אֵיךְ
49 אֲפִשֵׁר לומר עֲלֵיו שֶׁהַבִּיטוֹל הוּא
50 בְּדִרְגָּה כְּזוֹ שֶׁהַמְּבַטְטֵל רוֹצֵה שִׁירָאוֹ אֶת
51 הַבִּיטוֹל? - הָרִי זֶהוּ קְלִיפָה
52 דְּאֲצִילוֹת, וְהַקְּלִיפָה הִיא יְשׁוּת,
53 הַיִּפְךָ הַבִּיטוֹל, וְזֶהוּ שְׂאוּמֵר הַפִּסּוּק
54 זְכוֹר ה' מָה הָיָה לָנוּ, בְּלִשׁוֹן צַעַר
55 וְקִינָה דְּהֵינּוּ בְּחִינַת מ"ה
56 דְּלְעוֹמַת-זֶה' בְּחִינַת רְאוּמָה.
57 וְאֵף שְׂרִוּוֹצִים לְפַעוֹל עַל-יְדֵי
58 אֲמִירָה זוֹ שְׂרִוּוֹצִיָּאנוּ הַקְּב"ה
59 מְהַגְּלוֹת, כִּפִּי שְׂמוּבֵן מִהַפִּירוּשִׁים
60 הַקְּדוּמִים בְּפִסּוּק שְׁבַעֲצֵם זֶהוּ בְּקִשָּׁה
61 וְחִינָה שֶׁ' יוֹצִיא אוֹתָנוּ מִהַגְּלוֹת
62 וְאִם כֵּן לָמָּה אוֹמְרִים עֲנִיין זֶה
63 כָּאֵן - שֶׁהוּא עֲנִיין שֶׁל חֶסֶד
64 לְכַאוּרָה וְתוֹמֹרֵת זֹאת הִיא עֲדִיף
65 לְהַדְּגִישׁ שְׁבַח וּמַעֲלָה בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל
66 שְׁבַחֲוֹת זֶה יִצְאוּ מִהַגְּלוֹת?
67 הֵנָּה בְּזָה בְּכֵן שְׂמִזְכִּירִים כָּאֵן
68 שֶׁהַבִּיטוֹל הוּא לֹא בְּמַצַּב הַנְּעִלָה שֶׁל
69 בִּיטוֹל מוֹחֲלֵט אֲלֵא בְּאוֹפֵן שֶׁל "דָּרִי-
70 מָה" בְּאִים מִתְּכּוֹנִים לומר
71 שְׂבַאוּפֵן זֶה הַתְּקִין הַקְּב"ה
72 אֵת הָעוֹלָם שִׁישְׁנֵם דְּבָרִים לֹא מוֹשְׁלָמִים וְלֹא נַעֲלִים לְגַמְרִי וַיִּשׁ לְתַקֵּן אוֹתָם
73 וְלְהַעֲלוֹת אוֹתָם וְעַל הָאֵדָם לְהַתְּעַלּוֹת מְדִירָגָה לְדִרְגָּה, וְכְּמַבּוּאֵר בְּגִמְרָא²⁰
74 לְעוֹלָם יִלְמַד אָדָם תּוֹרָה (אוֹ כְּהִלְשׁוֹן בְּמִקּוֹם אַחֵר²¹ לְעוֹלָם
75 יַעֲסוּק אָדָם בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת) אֲפִילוֹ שְׁלֵא לְשִׁמָּה, אֲפִילוֹ אִם
76 הוּא לֹא עוֹשֶׂה זֹאת אֵךְ וּרְק כְּדִי לְעִשׂוֹת אֶת רְצוֹן ה' אֲלֵא יֵשׁ לוֹ גַּם כּוֹנוֹת
77 אַחֲרוֹת כְּמוֹ מַחֲשׁבוֹת עַל תּוֹעֲלַת אִישִׁית מְסוּיִמַת, שְׂמִתוֹף שְׁלֵא לְשִׁמָּה
78 כָּאֵ בּוּדָאֵי יִתְעַלֶּה לְמַצַּב יוֹתֵר נַעֲלָה וּכְסוּפוֹ שֶׁל דְּבַר יִלְמַד תּוֹרָה וַיִּקְיִים
79 מִצְוֹת לְשִׁמָּה, הָרִי שְׂכָן הַטְּבִיעַ הַקְּב"ה בְּטַבְּעַ הָעוֹלָם
80 וּבְתַכּוֹנוֹת הַנֶּפֶשׁ שֶׁל הָאָדָם שֶׁהַתְּחַלַּת הַלִּימוּד הוּא בְּאוֹפֵן שְׁלֵא

15) שהש"ר פ"ב, ח. 16) תניא ספ"ה. 17) סה"מ אידיש שם, בהמשך לפי' הא' שהוא כדברי הצ"צ. 18) וירא כב, כד. 19) ראה לקו"ת בהר מג, א. תזריע כג, ד. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"א ע' ח. 20) ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז. ושם: למד תורה שלא לשמה שמתוך שלא לשמה אתה בא לשמה. 21) פסחים נ, ב. וש"נ. רמב"ם הל' ת"ת פ"ג ה"ה. הל' תשובה פ"י ה"ה. תשובה י"ד סרמ"ו ס"כ. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ס"ג.

זכור ה' מה היה לנו

ביאור בדרך אפשר

1 לְשִׁמָּה, וְכֵן מְבוֹאֵר בְּרַמְבַּ"ם סוּף הַלְכוֹת תְּשׁוּבָה²² שְׂיֵישׁ
 2 פְּמָה דְרָגוֹת בְּיִשְׂרָאֵל כְּמוֹ לְמִשְׁלַל יְלָדִים קִטְנִים שֶׁבְּהֵם צָרִיף
 3 לְהִיּוֹת הַלִּימוֹד שְׁלֵאל לְשִׁמָּה, הֲרִי שְׁגַם לְכַתְחֵלָהּ וְלֹא רַק בְּגַלְל
 4 יְרִידָה מִהַמְצַב הַרְצוּי אֲלֵא זֶה הַסֵּדֵר הַקְּבוּעַ הַרְאוּי צָרִיף לְהִיּוֹת אֲצֻלָּם
 5 הַלִּימוֹד שְׁלֵאל לְשִׁמָּה, וְעַד
 6 לְמָה שְׁבִיָּאֵר כ"ק אֲדַמּוּ"ר
 7 הִזְקֵן²³ לְגַבֵּי הַבַּל פִּיְהֵן שֶׁל
 8 תִּינוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבֵּן, בַּעַת
 9 שְׁלומִדִים תּוֹרָה שְׁהוּא הַבַּל שְׁאִין
 10 בּוֹ חֲטָא²⁴, דְּסָלִיק לְעֵילָא
 11 שְׁהוּא עוֹלָה לְמַעְלָה אָף אִם הוּא
 12 שְׁלֵאל לְשִׁמָּה מְמֹשׁ, בַּהַחֲלֵט לֹא
 13 מִתּוֹךְ כּוּוֹנָה לְעִשׂוֹת אֶת רִצּוֹן ה' אֲלֵא
 14 רַק מִיָּרְאָת מִפְּחַד הַרְצוּעָה
 15 שְׁבִיד הַסּוּפֵר הַמּוֹרָה הַמְלַמֵּד אֶת
 16 הַתִּינוּקוֹת, וְעוֹלָה הַלִּימוֹד שֶׁל הַיְלָדִים
 17 הַקִּטְנִים שְׁלומִדִים מִחֲשֵׁשׁ שֶׁאִם לֹא
 18 יִלְמְדוּ הַמּוֹרָה יִכֶּה אוֹתָם בְּרִצּוּעָה, הִרִי
 19 אָף שְׁלִכְאוּרָה זֶה סִיבָה שֶׁל תּוֹעֵלֶת
 20 אִישִׁית בְּלִבָּד וְהַלִּימוֹד הוּא כֻּלָּל לֹא
 21 לְשִׁמָּה, כֻּלָּל זֹאת הַבַּל פִּיְהֵם שֶׁל
 22 הַיְלָדִים הַקִּטְנִים הִלְלוּ עוֹלָה לְמַעְלָה
 23 (לֹא רַק עַד עוֹלָם הַעֲשִׂיָּה
 24 הַחֲמִרִי, עוֹלָם הַעֲשִׂיָּה
 25 הַגְּשָׁמִי, וְאִפְּלוּ לֹא רַק עַד עוֹלָם
 26 הַעֲשִׂיָּה הַרוּחָנִי, פִּי־אִם
 27 שְׁהַמְלָאָכִים מַעֲלִים הַהַבַּל
 28 שֶׁל תִּינוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבֵּן) עַד
 29 עוֹלָם הָאֲצִילוֹת.
 30 וְזֶהוּ שְׁאוּמֵר הַקְּב"ה אֲשֶׁר
 31 הִרְעוּתִי²⁵ שֶׁהַקְּב"ה מִתְחַרֵּט,
 32 כְּבִיכּוֹל, עַל בְּרִיאַת יֵצֵר הָרַע כּוֹי²⁶,
 33 הִרִי שֶׁהַעוֹבְדָה שֶׁאִדָּם נִדְרַשׁ לְהַתְמוּד
 34 עִם הַיֵּצֵר הָרַע, וּבִשְׁלֵב רֵאשׁוֹן עֵלְיוֹ
 35 לְלַמּוֹד תּוֹרָה וְלַעֲסוֹק בְּקִיּוֹם הַמְצוּוֹת
 36 "שְׁלֵאל לְשִׁמָּה" הִיא מִצַּב 'תְּקִין' וְכֵן
 37 בְּרֵא הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֶת הָעוֹלָם וְאֶת
 38 הָאָדָם דְּכָל זֶה הוּא לְהַעֲלוֹת גַּם דְּרָגָה הַכִּי תַחַתּוֹנָה וְלִכֵּן אִין
 39 לְהַתְפַּלֵּא מִדּוּעַ בִּבְקָשָׁה עַל הַגְּאוּלָּה מְזַכִּירִים גַּם מִצַּב בְּלַתִּי רִצּוֹי בְּמַעֲמָדָם
 40 וּמִצַּעֲבָם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְזֶהוּ שְׁאוּמֵרִים זְכוֹר ה' מָה הָיָה לָנוּ גוֹ',
 41 שְׁפָן הַטְּבִיעַ הַקְּב"ה בְּטַבְעַת הָעוֹלָם כּוֹי, וְלִכֵּן לְאִמִּיתוֹ שֶׁל דָּבָר

ביאור בדרך אפשר

42 אִין זֶה עֲנִין שֶׁל חֲסָרוֹן וְהַדָּבָר לֹא יִכּוֹל לְהִיּוֹת סִיבָה לְעִיכּוּב הַגְּאוּלָּה
 43 אֲלֵא לְהִיפֵךְ, מִהוּוֹה חֵלֶק מִהַבְּקָשָׁה לְגְאוּלָּה.
 44 וּמוֹסִיף וְאוֹמֵר יִתִּירָה מְזוּן, אֲשֶׁר לֹא זֶה בְּלִבָּד שֶׁהָאִמִּירָה "זְכוֹר ה' מָה הָיָה לָנוּ"
 45 בְּמִבּוֹן זֶה שֶׁה"מָה", הַבִּיטוּל, אִינוּ מוֹשְׁלֵם (אֲלֵא בְּכַחֲנִית "אֶר-רָמָה"), בַּעֲצֵם
 46 אִין הַכוּוֹנָה לְחֲסָרוֹן (כִּי כֵךְ טַבַּע
 47 הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּאִדָּם וּבְבִרְיָה
 48 שֶׁהַתַּחֲלָה הִיא "שְׁלֵאל לְשִׁמָּה"), אֲלֵא
 49 יִתִּירָה מְזוּן, גַּם לְפִי פִירוּשׁ נוֹסֵף ב"מָה
 50 הִיא לָנוּ" שְׁלִכְאוּרָה בּוּדָאִי מִתִּיחַס
 51 לְדִרְגָה נְמוּכָה בְּמִצַּב הַרוּחָנִי שֶׁל הָאָדָם,
 52 הֵנָּה גַּם לְפִי פִירוּשׁ זֶה, בַּעֲצֵם הַפְּסוּק
 53 לֹא מוֹדִיגִשׁ חֲסָרוֹן וְאִין זֶה סִתִּירָה
 54 לְבַקָּשָׁה עַל הַגְּאוּלָּה, כִּפִּי שֶׁהוֹלֵךְ
 55 וּמִבְּאֵר:
 56 וְעַד שְׁגַם לְהַפִּירוּשׁ זְכוֹר ה'
 57 מָה שְׁנַעֲשִׂיָּה לְהַמ"ה
 58 שְׁבִנְשִׁמְתִּינוּ, וְלְפִי פִירוּשׁ זֶה
 59 ה"מָה" שְׁבִנְשִׁמָּה נִפְגַּם עַל יְדֵי חֲטָאִים,
 60 חֲסוּשׁוֹם, דְּאִיְזָהוּ שׁוּטָה
 61 הַמְאָבֵד מָה שְׁנוֹתָנִים לוֹ,
 62 חֲכַמִּינוּ וְלֹא אִמְרוּ הַמְאָבֵד אֶת שְׁנוֹתָנִים
 63 לוֹ נִקְרָא שׁוּטָה, וְלְפִי פִירוּשׁ הַחֲסִידִי
 64 הַכוּוֹנָה הִיא שְׁכָאֲשֶׁר אָדָם חוּטָא, חֲס־
 65 וְשְׁלוּם, הִרִי הוּא "מְאָבֵד" אֶת בְּחִינַת
 66 "מָה" שְׁבִנְפִישׁוֹ, וְזֶה יְרִידָה גְדוּלָּה בִּיּוֹתוֹ
 67 וּפִירִשׁ עַל עֲנִין זֶה שֶׁל אִיבּוּד
 68 ה"מָה" שְׁבִנְפִישׁ הַרְבַּ הַמְּגִיד²⁷
 69 מִמַּעֲזוּרִישׁ (שֶׁהַשְּׁנָה תְּשַׁלֵּג־הִיא
 70 שְׁנַת הַמְּאָתִים לְהַסְתַּלְקוּתוֹ)
 71 כִּי עֵינֵקֵר הַמַּעֲלָה וְהַחֲשִׁיבוֹת שֶׁל
 72 הָאָדָם הוּא הַצֵּלָם דְּמוּת אָדָם
 73 שְׁבוּ, כִּי הָאָדָם נִבְרָא "בְּצֵלֵם
 74 אֱלֹהִים" וְכִמּוֹ שְׁכַתּוּב בְּזִהָר²⁸
 75 כְּשִׁחִיָּה דוֹרְסַת אֶת הָאָדָם,
 76 פּוֹדָאִי נְדָמָה לוֹ הָאָדָם לְחִיָּה
 77 כְּבַהֲמָה וְהִלָּךְ מְמַנּוּ דְּמוּת
 78 אָדָם מִחֲמַת הַעֲבִירוֹת
 79 שְׁעֲשִׂיָּה, וְאִם הַצֵּלָם וְדְמוּת אָדָם שְׁבוּ לֹא הִיָּה נִפְגַּם הַחִיָּה הַטּוֹרֶפֶת לֹא הִיָּתָה
 80 מַעֲזָה לְפָגוּעַ בּוֹ וְאָדָם גִּימְטְרִיא מ"ה נִמְצָא שְׁעִנִּין ה"מָה" שְׁבִנְפִישׁ
 81 נּוֹגַע לְעַצֵּם מִהוּוֹתוֹ שֶׁל הָאָדָם בְּתוֹרָה כְּזוֹה (הֲרִי שְׁאִין זֶה רַק בְּתוֹרָה
 82 סְגוּלָּה, שֶׁאִם הָאָדָם יִשְׁמֵר מִחֲטָא, יִזְכֶּה לְהִנְצֵל מִחַיָּה טּוֹרֶפֶת אֲלֵא שְׁפָן

(22 ש.ם. 23) קונטרס אחרון ד"ה להבין מ"ש בשער היחודים (קנה, א). (24 שבת קיט, ב. 25) מיכה ד, ו. 26) סוכה נב, ב. ירושלמי תענית פ"ג סה"ד. נתבאר בלקו"ש חכ"ד ע' 167 ואילך. (27) לקוטי אמרים להה"מ סימן כב. אור תורה להה"מ קג, א. הובא באוה"ת ויחי שצ, סע"א ואילך. (28) ראה זהר ח"א יג, ב. קצא, רע"א. וראה שבת קנא, ב.

שבת פרשת דברים, וא"ו מנחם-אב, שבת חזון, ה'תשל"ג

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 הוא על-פי הטבע, שהטבעי הקרוש-בורך-הוא בעולם בכך שעשה את
 2 האדם בדמות וצלם מיוחד, דמות אדם בצלם אלוקים שפאָשר חסר
 3 המ"ה שפָנְשָׁמְתוּ והוא מאבד את עניינו להיות בצלם ודמות אדם הָרִי
 4 הוא פְּכֵהָמָה, ויכולה החֵהָה לְשִׁלוֹט בו). וְזֶהוּ פִּירוּשׁ²⁹
 5 אֵיזָהוּ שׁוֹטָה הַמְאָבֵד מ"ה
 6 שְׁנוֹתָנִים לו³⁰, לפי פנימיות
 7 הדברים רוֹצֵה-לוֹמֵר שהחוטא
 8 מאבד את צֶלֶם אָדָם גִּימְטְרִיָּא
 9 מ"ה (בְּחִינַת וְנַחְנוּ מ"ה,
 10 שְׁהוּא עֲנִיָן הַפִּיטוּל של הישות
 11 והמציאות העצמית, וכשהאדם אינו
 12 בביטול אלא ביישות וגאווה, זו פגיעה
 13 בעצם המהות שלו), שְׁנוֹתָנִים לוֹ
 14 מְהֵעוֹלָמוֹת הָעֲלִיּוֹנִים, וְנִקְרָא
 15 שׁוֹטָה מי שמאבד את ה"מה",
 16 הביטול שקיים בנפשו וניתן לו
 17 מלמעלה, נקרא "שוטה" פִּי אָבֵד
 18 זֶה מִחֻמַּת שְׁטוּת, פִּי אֵין אָדָם
 19 עוֹבֵר עֲבִירָה אֶל־אִם-כֵּן
 20 נִכְנַס בו רוח שטות כו'³¹ (מאמר
 21 זה "אין אדם עובר עבירה אלא אם כן
 22 נכנס בו רוח שטות" נאמר על-ידי
 23 חכמינו ז"ל על הפסוק האמור לגבי
 24 אשה סוטה "איש איש כי תשטה
 25 אשתו" כהסבר מדוע נאמר על כך
 26 לשון "שטות" ולפי פנימיות הדברים
 27 הכונה היא דְּעַל־יָדֵי פִי תִשְׁטָה
 28 אֲשֶׁתוֹ³² נַעֲשֶׂה פִּירוּד בֵּין
 29 אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, היינו פירוד בין
 30 האדם שנמשל לאשה והקרוש-בורך-
 31 הוא שנמשל לאיש וְהָרִי הוּא האדם
 32 שנכנסה בו רוח שטות וחטא מְאָבֵד
 33 אֵת הַמ"ה הביטול שפָנְשָׁמְתוּ
 34 שמאחד אותו עם האלוקות).
 35 וַיֵּשׁ לוֹמֵר שֶׁהָרֵב הַמְגִיד
 36 רוֹצֵה לְרִיִּיק בְּמָה שְׁמִסִּים את
 37 ה'תורה' האמורה שהחוטא דומה
 38 לבהמה (וכאשר הצלם ודמות אדם קיימים בו לא ייתכן שחיה טרוף אותו,
 39 כאמור) שהאדם מצד טבעו תתור מי שנברא בצלם ודמות אדם לא שייך
 40 לחטא אֶל־אִם-כֵּן נִכְנַס כו', כלומר שנכנסה בו רוח שטות מבחוץ

לעצם מהותו דְּהֵינּוּ שְׁאֵין זֶה בְּאָדָם מִצַּד-עֲצָמוֹ, אֶלֶּא שְׁזָה
 נִכְנַס בוּ מִמְקוֹר חִיצוֹנִי.
 עוֹד פִּירוּשׁ מִכִּיָּא³³ הרבי מהר"ש בְּפִסּוּק זֶה, שְׁזָהוּ פִּירוּשׁ
 הַפְּשׁוּט, זְכוּר ה' מָה הָיָה לָנוּ, הַבֵּיטָה וְרָאָה אֵת חֲרַפְתֵּינוּ,
 את הבושה שלנו שְׁהוּא עֲנִיָן
 וְחֲרַפַּת אֶלְמְנוּתֵיךָ³⁴, כשם
 שבמקום אחר מצבם של בני ישראל
 נמשל לאשה אלמנה שחשה עצמה
 מבווישת מכך שאין לה בעל שְׁעַכְשׁוּ
 בְּגִלוֹת נִקְרָאת כְּנִסְת יִשְׂרָאֵל
 בְּשֵׁם אֶלְמְנָה והולך ומבאר תחילה
 את משמעות המושג "אלמנה".
 דְּהֵנָּה מְבוֹאֵר בְּגִמְרָא³⁵
 אֶלְמְנָה עַל שֵׁם מְנָה, דְּבַתּוּלָה
 שנישאת כְּתוּבָתָה שִׁישְׁלָמוּ לה
 למקרה של גירושין או פטירת הבעל
 הוא מְאֵתִים זוּ וְאֶלְמְנָה שִׁישְׁאֵת
 מחדש כְּתוּבָתָה שלה היא מְנָה
 מאה זו, וְהֵנָּה לְכַאֲרָה יש לתמוה
 מדוע קראו את השם "אלמנה" על שם
 שכתובתה מנה והרי לְשׁוֹן אֶלְמְנָה
 הֵינּוּ בְּחִינַת 'אַל מְנָה',
 שפירושו הַפֶּה מְמַנָּה ולמה אם כן
 היא נקראת על שם שכתובתה מנה?
 וּמְבָאֵר הרבי מהר"ש במאמרו שֵׁם
 עַל-פִּי הַמְשַׁמְעוֹת הַפְּנִימִית של
 המספר מאה המובנת מתוך מָה
 שְׁכְּתוּב³⁶ וַיִּזְרַע יִצְחָק בְּאֶרֶץ
 הַיֵּהוּא וַיִּמְצָא בְּשֵׁנָה הֵיחָא
 מָאָה שְׁעָרִים, פִּי מָאָה שְׁהִמְאָה
 שְׁעָרִים לפי פנימיות הדברים הוּא
 נו"ן שְׁעָרֵי בֵּינָה, חמישים דרגות
 שונות בספירת הבינה העליונה (המושג
 נזכר בגמרא (ראש השנה כא, ב) ו
 ומבואר בהרחבה בקבלה וחסידות)
 ומספרם כאן הוא מאה כי הכוונה
 אֵיךְ שְׁהֵנוּ"ן שְׁעָרֵי בֵּינָה הֵם
 מְלִמְטָה לְמַעְלָה מהדרגה התחתונה בסדר עולה אל הדרגה העליונה
 וּמְלִמְטָה לְמַטָּה, וכן להיפך וּבִסְךָ-הַכֹּל כִּיּוֹן שְׁחִמְשִׁים שְׁעָרֵי בֵּינָה
 נמנים פעמיים הֵם מָאָה שְׁעָרִים.

(29 לקו"ת במדבר צא, ג. דברים לג, א. וראה לקו"ש ח"א ע' 103. 30) חגיגה ד, א. 31) סוטה ג, א. 32) נשא ה, ב. 33) סה"מ תר"ל שם (ס"ע רלב ואילך). וראה גם ד"ה היתה כאלמנה תרל"ד (סה"מ תרל"ד ע' רפ). ד"ה איכה תרמ"ט (סה"מ תרמ"ט ע' תסט). ד"ה זכור ה' מה ה' לנו עטר"ת (סה"מ עטר"ת ע' תקסא). ד"ה אלה מסעי תשי"ג סה"מ תשי"א-תשי"ג ע' 447). 34) ישע"י נד, ד. 35) כתובות י, ב. וראה פרדס שער ערכי הכינויים ערך אלמנה. 36) תולדות כו, יב.

זכור ה' מה היה לנו

ביאור בדרך אפשר

1 וְזֶהוּ מַה שֶׁכְּתוּב³⁷ לָךְ ה' הַגְדוּלָה, לָךְ הוּא בְּגִימָטְרִיאַ
2 נו"ן³⁸, (ל"מ"ד בגימטריא 30 וכ"ף בגימטריא 20) וְאַחֲרֶיךָ בְּהַמְשַׁךְ
3 פסוק זה כְּתִיב פִּי כָל בְּשָׂמִים וּבְאַרְצָן, כָּל גַּם בְּגִימָטְרִיאַ
4 נו"ן³⁸, כמו "לך" והטעם לך שהפסוק מזכיר פעמיים מילה שעולה
5 בגימטריא חמישים הוא פִּי לָךְ הוּא
6 כפי שהחמישים שערי בינה הם בסדר
7 של מְלִמְטָה לְמַעְלָה, וְכָל הוּא
8 כפי שהחמישים שערי בינה באים
9 בסדר של מְלִמְעָלָה לְמַטָּה ולכן
10 יש מקום למנות את שני העיניים.
11 וַיֵּשׁ לְקֶשֶׁר זֶה עִם פִּירוּשׁ
12 הָאֲרִיזוֹל (שְׂאֵתְמוֹל עֲרַב
13 שְׂבֶת־קוֹדֶשׁ שְׂבֶת חֲזוֹן ה'
14 מנחם-אב – הִיָּה יוֹם הַהִילּוּלָא
15 שְׁלוֹ) בְּלִקּוּטֵי תוֹרָה שְׁלוֹ,
16 עַל הַפְּסוּק³⁹ וַיִּתְעַבֵּר ה' בִּי
17 לְמַעַנְכֶם, שְׂקוֹדֶם שְׂחַטָּאוֹ
18 יִשְׂרָאֵל הִיָּה מֹשֶׁה בְּתַכְלִית
19 הַשְּׂלִימוֹת, וְהִיָּה מְשִׁיג שְׁעַר
20 הַנּוּ"ן שֶׁל נו"ן שְׁעָרֵי בִּינָה,
21 וְכִשְׁחַטָּאוֹ יִשְׂרָאֵל הִיָּה
22 וַתַּחֲסֶרְהוּ מַעַט מֵאֲלֻקִּים⁴⁰,
23 שְׁנַעְלֶם מִמֶּנּוּ הָא', הַשְּׁעַר
24 הַרְאִשׁוֹן הוּא הַשִּׁיג רַק מ"ט שְׁעִירִים
25 וּבִלְשׁוֹן הַגְּמָרָא: "חֲמִישִׁים שְׁעָרֵי בִּינָה
26 נִבְרְאוּ בְעוֹלָם וְכוּלָם נִינְתּוּ לְמֹשֶׁה חֹסֶר
27 אַחַת, שְׁנֵאמַר וַתַּחֲסֶרְהוּ מַעַט
28 מֵאֲלֻקִּים" וְלֹאֲחֲרֵי־זֶה לְאַחַר
29 שְׁבַמְשַׁךְ כָּל יַמִּי לֹא זָכָה מֹשֶׁה רַבְּנוּ
30 לְשַׁעַר הַנּוּ"ן בְּיוֹם הַסְּתַלְקוּתוֹ -
31 הָרִי נֶאֱמַר וַיַּעַל מֹשֶׁה
32 מֵעַרְבוֹת מוֹאָב אֶל הַר נֹב -
33 וְאֵת הַמִּילָה "נֹבו" יֵשׁ לְפָרֵשׁ נו"ן
34 בּוֹ, שְׁנֹכְנֵס הַנּוּ"ן בְּשִׂמּוֹ
35 (מֹשֶׁה) וַנַּעֲשֶׂה מִ"מֹשֶׁה" לְלֹא נו"ן
36 נִשְׁמָה עִם נו"ן הֵינּוּ שׁוֹכֵה לְכָל נו"ן
37 שְׁעָרֵי בִּינָה. וְזֶהוּ גַּם מַה שֶׁכְּתִב
38 הָרַב הַמַּגִּיד⁴¹ דְּמֹשֶׁה רַבִּינוּ
39 עָלְיוֹ-הַשְּׁלוֹם הַשִּׁיג בְּחַיָּיו
40 מ"ט שְׁעָרֵי בִּינָה, אֲבָל שְׁעַר
41 הַחֲמִשִּׁים לֹא אֲתִיָּהֵב לֹא נִינְתּוּ
42 לְמֹשֶׁה, וּבְיוֹם הַסְּתַלְקוּתוֹ הַשִּׁיג שְׁעָרֵי
43 גִּילּוֹי שְׂאִינּוּ יָכוֹל לְהַתְּגַלּוֹת פִּי־אִם בְּצֵאת הַנִּשְׁמָה מִהַגּוֹף,

ביאור בדרך אפשר

44 כי מדובר בגילוי נעלה מאד שבעוד הנשמה בגוף היא לא מסוגלת לסבול
45 ולהכיל אותו וְצָרִיף־עֵינָן אֵיף יְתָאִים זֶה האמור כאן שמשנה רבנו
46 זכה לשער הנר"ן מחמישים שערי בינה רק לאחר צאת נפשו מהגוף עַם
47 הַמְּבוֹאֵר לְעֵיל מ'לִקּוּטֵי תוֹרָה לְהָאֲרִיזוֹל שְׁלַפְנֵי הַחֹטָא
48 הִיָּה אֲצִלוֹ אצל משה רבנו שְׁעַר
49 הַנּוּ"ן, שְׂהָרֵי הִיָּה אֲזַ נִשְׁמָה
50 בְּגוֹף (ועל שאלה זו לא מופיע מענה
51 במאמר). וְזֶהוּ 'אַל מְנָה' דְּהֵינּוּ
52 שְׂחָסֶר אֲצִלוֹ שְׂלִימוֹת
53 הַעֲבוּדָה דְּמֵאָה שְׁעָרִים,
54 כאמור, הביטוי "אל-מנה" משמעו
55 שהמנה, המאה, חסר. וכאשר בני
56 ישראל נמצאים בגלות הם משולים
57 לאשה "אל-מנה" כי בהיותם בגלות
58 חמישים שערי הבינה לא נמצאים
59 אצלם, וְאוֹלָם כֶּשֶׁם שְׁלִפֵי הַפִּירוּשִׁים
60 הַקּוּדְמִים, הַחֲסֻרוֹנוֹת הָאֲמוּרִים כָּאֵן
61 מִתְּפָרְשִׁים לְטוֹבָה וְלַמְעֻלּוּתָא (ולכן
62 הם חלק בלתי נפרד מבקשת הגאולה
63 שבפסוק "זכור ה' מה היה לנו"), כִּךְ
64 גַּם לַעֲנִיָּן זֶה שְׁאֵמַנּוּ "אַל־מִנָּה" מִבְּטָא
65 חִסְרוֹן (שֵׁאֵין לְכַנֵּס יִשְׂרָאֵל אֵת
66 הַמֵּאָה, כְּאֲמוֹר) אֲלֹא שְׁעָם כָּל זֶה
67 אוֹמְרִים הִיָּתָה כְּאֲלַמְנָה⁴²
68 (בְּכ"ף הַדְּמִיוֹן וְלֹא אֲלַמְנָה
69 מִמֶּשׁ), הֵינּוּ כְּאֲלַמְנָה שְׂהִלֵּף
70 בְּעֵלָה לְמַדִּינַת הַיָּם שְׁכַרְגַּע הִיא
71 אֲמַנָּם דּוּמָה לְאֲלַמְנָה שְׁבַעֲלָה מֵת אֲבָל
72 לְאֲמִיתוֹ שֶׁל דָּבָר אֵינָה אֲלַמְנָה מִמֶּשׁ
73 אֲלֵא רַק דּוּמָה לְאֲלַמְנָה כִּי בַעֲלָה בַחַיִּים
74 וְעַתִּיד לְחַזֵּר אֵלֶיהָ וְזֶה מִצַּבֵּם
75 שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּגִלּוֹת שְׁאֵמַנּוּ לְפִי
76 שְׁעָה הֵם בְּגִלּוֹת אֲבָל זֶהוּ מִצַּב זַמְנֵי
77 בְּלַבָּד וְהֵם עֲתִידִים לְחַזֵּר וְלֵהֲגַלּוּ.
78 וְזֶהוּ בִּיאוֹר הַכְּתוּב זְכוֹר ה' מָה
79 הִיָּה לָנוּ, הַבֵּיטָה וְרָאָה אֵת
80 חֲרַפְתֵּינוּ לְמַעֻלּוּתָא – לְפִי פִירוּשׁ
81 זֶה שֶׁהַכּוּוּנָה חֲרַפְתָּ אֲלַמְנוּתֵיךָ,
82 וְאֵינּוּ זֶה שְׂרוּצִים חֲסֵי־שְׁלוֹם
83 לּוֹמְרֵי בְּזָה חֲסֻרוֹן עַל בְּנֵי
84 יִשְׂרָאֵל, "אַל־מִנָּה" מִבוּבֵן שְׁלִילִי
85 חֲסֵי־שְׁלוֹם אֲלֵא שְׁעַל־יְדֵי־זֶה רוּצִים לְעוֹרֵר עֵינָן נַעֲלָה יוֹתֵר,
86 בְּקֶשֶׁר שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עִם הַקּוּדְשֵׁי־בְרוּךְ־הוּא, כִּנְסַת־יִשְׂרָאֵל עִם 'בַּעֲלָה'

(37 דברי הימים-א כט, יא. 38) ראה זהר ח"ג רנה, א. תקו"ז בהקדמה (ב, ב). ועוד. 39) ואתחנן ג, כו. 40) תהלים ח, ו. 41) לקו"ת יב, א ואילך. 42) איכה א, א.

שבת פרשת דברים, וא"ו מנחם-אב, שבת חזון, ה'תשל"ג

יא

ביאור בדרך אפשר

1 וּכְמִבּוֹאֲרֵי⁴³ בְּעִנְיֵן החסידות בענין הפירוש הפנימי בפסוק אָבִי וְאִמִּי
2 עֲזֹבוּנִי וְהוֹי' יֹאסֵפְנִי⁴⁴, דָּאֲבִי וְאִמִּי עֲזֹבוּנִי קָאֵי מְכוּוֹן עַל
3 חֲקֻמָּה וְכִינָה, וְעַל-יְדֵי שֶׁהֵם עֲזֹבוּנִי, דווקא כאשר יש חיסרון,
4 לכאורה, של אור החכמה ואור הבינה (שנמשלו לאב ואם כי אופן התהוות
5 ו'הולדת' הרגש במידות שבלב
6 מהמוחין הוא על ידי ההחכמה, שהיא
7 נקודת הרעיון ונמשלה לאב מתחברת
8 עם הבינה שהיא פרטי הרעיון ונמשלה
9 לאם, והבינה היא ה'מולידה' את
10 המידות ולכן היא נקראת "אם הבנים")
11 הֵנָּה וְהוֹי' יֹאסֵפְנִי, דָּקֵאֵי עַל
12 עֲצָמוֹתַי וּמַהוּתִי יִתְבַּרַךְ,
13 הקדוש-ברוך-הוא בכבודו ובעצמו
14 (שלמעלה מה'מחכמה' ו'בינה') ומאיר
15 ומתגלה גם במצב שבו החכמה והבינה
16 לא מאירות וְזֶה גִילוי ה'עצמות'
17 לֹקַח 'תופס' גַּם אֶת עַצְמוֹ
18 הַנְּשָׁמָה שְׁלֹמְטָה והעצם, הנקודה
19 הכי פנימית, של הנשמה מסוגל
20 'לקלוט' את ה'עצמות' אפילו
21 כשהנשמה נמצאת למטה, בעולם הזה
22 ומלוכשת בגוף גשמי.
23 וְזֶהוּ הַתּוֹרָה הַקָּשֶׁר והשייכות
24 (הפנימית) בֵּין שְׁנֵי הַפִּירוּשִׁים
25 הַנִּלְבָּר בְּזִכּוֹר הוֹי' מָה הָיָה
26 גוֹי', דְּעַל-יְדֵי שֶׁחָסַר הַנּוֹי'⁴⁵
27 שְׁעָרֵי בֵינָה שֶׁזָּהוּ עֵנִין חֲרַפְתָּ
28 אֱלֹמְנוּתֶיךָ כי בעדר חמישים
29 השערים כפי שהם באים בשני אופנים
30 (מלמעלה למטה ומלמטה למעלה)
31 ומספרם מאה - "אל-מנה", כנ"ל,
32 הֵנָּה זֶה גִרְפָּא עֲצֵמוֹ, עצם תחושת
33 החיסרון, מִבְּיַד לְפִירוּשׁ הַבְּעַל-
34 שִׁם-טוֹב, המלמד זכות על בני
35 ישראל בכך שהם נמצאים בדרגה
36 גבוהה למרות מעמדם הרוחני הנחות
37 (כמובא לעיל שהבעל-שם-טוב אמר
38 זאת לגבי שחכם של האנשים הפשוטים בעניין אהבת ישראל) זְכוֹר מָה
39 שֶׁנַּעֲשֶׂה עַל-יְדֵי הַמ"ה שֶׁבִּנְשָׂמָה, הַבֵּיטָה וְרָאָה אִיךָ שֶׁהֵם
40 מְחַרְפִּים אֶת נַפְשָׁם (שֶׁהוּא עֵנִין הַמְּסִירַת-נַפְשׁ) בְּשִׁבִיל
41 אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל, וְזֶהוּ עֵנִין זֶה שֶׁל מַעֲלָתָם הַגְּדוּלָה שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
42 בְּהוֹתָם בְּמַצַּב נַחוּת הוּא הַבִּיאור הַפְּנִימִי מָה שֶׁכְּתוּב⁴⁵ וְהָאִישׁ מֹשֶׁה

ביאור בדרך אפשר

43 עֲנִיו מָאֵד מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָדָמָה, ו'כל האדם'
44 פִּירוּשׁוֹ שֶׁמֶשֶׁה רְבִנוּ הִיָּה עֵנִי אֲפִילוֹ (וּבַפְּרָט⁴⁶ לא רק אפילו אלא
45 אדרבה הענוה שלו הייתה במיוחד) מְהֵדוֹר דְּעַקְבָּתָא דְּמִשִּׁיחָא⁴⁷,
46 הדורות האחרונים (חסוף, כשם שהעקב הוא בסוף הגוף, והוא החלק הנחות
47 ביותר בגוף) וזאת מִפְּנֵי הַמְּסִירַת-
48 נַפְשׁ שֶׁלָּהֶם פְּנ"ל שהיא מעלה
49 נפלאה, ובגללה משה רבנו היה עניו
50 במיוחד כלפיהם אף שמבחינת הרמה
51 הרוחנית הרי הדורות הראשונים נעלים
52 על מהדורות האחרונים.
53 וְזֶהוּ הַבֵּיטָה וְרָאָה אֶת
54 הַחֲרַפְתָּנוּ, דָּקֵאֵי הַכּוּוֹנָה עַל
55 זְמַן הַגְּלוּת, וְלִכְּנֵן הַפְּסוּק אֹמֵר
56 דווקא את הַלְּשׁוֹן הַבֵּיטָה ולא
57 מסתפק בלשון "ראה" בלבד, כיון
58 שֶׁהַבֵּטָה הִיא מְרַחֵק דְּרָקָא,
59 שֶׁהוּא עֵנִין חֲרַפְתָּ אֱלֹמְנוּתֶיךָ
60 פְּנ"ל, כי בחיצוניות על-כל-פנים
61 נראה שבזמן הגלות בני ישראל רחוקים
62 מאלוקות דְּעַל-יְדֵי-זֶה שְׁיוּצָאִים
63 מֵעֵנִין חֲרַפְתָּ אֱלֹמְנוּתֶיךָ,
64 והופכים את העניין השלילי לכאורה
65 שב"אלמנה" למעליותא וְגַם יוצאים
66 מֵעֵנִין הַמ"ה שֶׁבִּנְשָׂמָה
67 כְּשֶׁהוּא בְּאוֹפֶן שֶׁל 'רְאוּמָה',
68 שגם הוא שלילי לכאורה (כי זהו מצב
69 נחות שבו האדם בטל אבל ברצונו
70 שהביטול שלו יראה לפני חזק, "ראו-
71 מה", כמבואר לעיל, וּמְגִיעִים
72 לְמַסִּירַת-נַפְשׁ בְּשִׁבִיל אַהֲבַת
73 יִשְׂרָאֵל, היינו שלמרות המצב
74 הרוחני הנחות זוכים למעלה גדולה
75 מאד פּוֹעֲלִים שְׁיִהְיֶה כֵּן גַּם
76 מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה ביחס של
77 הקדוש-ברוך-הוא לבני ישראל מִדָּה
78 פְּנִינָה מִדָּה⁴⁸, ובזכות אהבת
79 ישראל במסירות נפש זוכים לאהבת ה'
80 במסירות לבני ישראל כמו שכתוב
81 בַּגְּאוּלָּה הָאֱמִתִּית וְהַשְּׁלִימָה - בְּתַכְלִית הַשְּׁלִימוֹת, שהרי סוף
82 סוף האהבה של הקדוש-ברוך-הוא לבני ישראל היא בשלימות ובאה לידי
83 ביטוי בגאולה דווקא וּכְמִבּוֹאֲרֵי בְּהַתְחַלַּת שְׁנֵי סִפְרֵי שֶׁל הַרְבֵּ
84 הַמְּגִיד ('אור תורה' ו'מגיד דבריו ליעקב') אודות גודל מעלתה

(43 לקו"ת דרושים לשבת שובה סז, א. 44) תהלים כז, י. (45) בעלותך יב, ג. (46) ראה סה"מ עטר"ת ע' תס"ד. (47) תו"א שמות נב, א. תרצ"ז ס"ע 298 ואילך. ושי"נ. (48) לשון הגמ' שבת קה, ב. ושי"נ. (49) מלאכי א, ב.

ביאור בדרך אפשר

13	צָרִיף לְחִכּוֹת עַד שֶׁחִבֵּן יִגְדֹל וְלֹא יִהְיֶה קֶטַן פֶּנֶ"ל, אֵלָּא תִּיכֵף וּמִיד	1	שֶׁל אֲהַבֵּת ה' לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁזָּהוּ כְּמִשְׁלַל הָאָב הַמְצַמֵּם אֶת עֲצָמוֹ
14	תְּהִיֶּה הַגְּאוּלָּה הַשְּׁלִימָה עַל יְדֵי מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ שֶׁעָלָיו כְּתוּב וַיִּקְוֶם אִישׁ	2	בְּשִׁבִיל שִׂיכּוֹל לְהַאִיר וּלְגַלּוֹת מַעֲצָמוֹ אֶל בְּנֵי הַקֶּטָן, דְּהֵינּוּ שְׂאִינוֹ
15	מִבֵּית דָּוִד כּוֹ', וַיִּלְחָם מִלְחָמָת ה' וַיִּנְצַח, וַיִּכְנֶה בֵּית	3	צָרִיף לְחִכּוֹת עַד שֶׁיִּגְדֹל הַבֵּן, אֵלָּא בְּאוֹפֶן שֶׁהוּא עֹכֶשֶׁוּ בַעֲדוֹ
16	הַמְּקַדָּשׁ בְּמִקְוָמוֹ, וַיִּקְבֹּץ	4	הַבֵּן קֶטַן הָרִי הוּא מִתְגַּלֶּה
17	נְדָחֵי יִשְׂרָאֵל ⁵⁰ , וַיִּקְוֶים הִיעוֹד	5	אֲלֵיו כְּפִי אוֹפְנוֹ כְּפִי שֶׁהֵבֵן הוּא
18	הַנְּבוּאֵי וּמְלָאָה הָאָרֶץ דְּעָה אֶת	6	כַּעַת, וּבִנְמִשְׁלַל הַכּוֹוֹנָה שֶׁאֲמַנֵּם בְּנֵי
19	הָוָי' פְּמִים לְיָם מְכַסִּים ⁵¹ כֶּסֶם	7	יִשְׂרָאֵל נִמְצָאִים בְּגִלּוֹת וּמִצְבֵּם הַרוּחָנִי
20	שְׁמֵי הַיָּם מְכַסִּים אֶת כָּל קִרְקַעִית הַיָּם	8	הוּא ב'קִטְנוֹת' וּבְכָל זֹאת מִתּוֹךְ מִצַּב זֶה
21	בְּלִי לְהַשְׁאִיר מִקּוֹם רִיק וּפְנוּי מִמֵּם, כֵּךְ	9	גּוֹפֵא הֵם זֹכִים לְהַתְּגַלּוֹת אֲהַבֵּת ה'
22	בִּימּוֹת הַמְּשִׁיחַ הַתְּגַלּוֹת הָאֱלוּקוֹת תְּהִי	10	בְּשִׁלְמוֹת, דְּהֵינּוּ שֶׁתְּהִי
23	בְּמִידָה כּוֹוֹ שֶׁהִרְעָה אֶת ה' תְּמַלֵּא אֶת	11	הַגְּאוּלָּה הָאֱמִיתִית וְהַשְּׁלִימָה
24	כָּל הָעוֹלָם כּוֹלוֹ.	12	- בְּאוֹפֶן שֶׁל מִיד, פִּינּוֹן שְׂאִין
		8	הָאָרֶץ דְּעָה אֶת הָוָי' פְּמִים לְיָם מְכַסִּים ⁵¹ .

50 ראה רמב"ם הל' מלכים פי"א ה"ד. 51 ישעי' יא, ט. הובא בהמאמר (סה"מ תר"ל ע' רלג. תרל"ד ע' רפב. עטר"ת ע' תקסא).

אגרות קודש

ב"ה, כ"ד תמוז, ה'תשי"ט

ברוקלין, נ.י.

לכבוד מר פנחס שי' הכהן פלאי

שלום וברכה!

במענה למכתבו, בטח יודע כי אינני משתתף במשאלים במכ"ע.

הנני משתמש בהזדמנות זו להביע סיפוק הרוחני שהי לי כשבקרני בעתו הרב דולגין שי' מלוס אנג'לס והוא שם במחנה בראנדייס, וסיפר לי על דבר ההשפעה הטובה שהיתה לך שם ועד כמה נתרשמו מביקורו. לכן תקותי שכי' עומד בקישור עם המושפעים, ובפרט אשר כל צעיר הוא משפיע בכוח וברי הוא אשר יהי' בונה בית בישראל, ולכן כל הטבה בענייני כעת נכפלת כמה פעמים ככה בעתיד.

לפלא אשר דוקא בחוברת פא"פ מיום ו' ערב י"ב-י"ג תמוז, ימי הגאולה של כ"ק מו"ח אדמו"ר, אשר פרשת הימים ההם בטח ידועה לך, נעדר בה זכרון הימים האלה. והרי בטח רבים מהקוראים מעוניינים במאורעות כאלו שרישומם ניכר עד היום, ויש מקום לומר ג"כ שאדרבה, אלו אשר לעת עתה עדיין אינם מתעניינים בעניינים כאלו, הרי בשבילם ההודעה עדי"ו חשובה יותר, וכידוע המשל מחולה שאינו מכיר בחליו, שמצבו אנוש עייז יותר.

בכבוד ובברכה לבשורות טובות.

נעם לי לראות את חותנו שי' בהתועדות ד"י"ג תמוז, ובטח מסר לך פ"ש ממני.

בס"ד. משיחות ש"פ דברים, שבת חזון ה'תש"נ.

- 1 א. ידוע הפירוש ד"שבת חזון" – "לשון מחזה, שמראין לכאו"א המקדש דלעתיד"¹.
2 וצריך להבין²:
- 3 פירוש זה הוא היפך הפירוש הפשוט ד"שבת חזון" – ע"ש התחלת ההפטורה "חזון ישעי"³, מחזה
4 הנבואה בענינים של היפך הנחמה (כמודגש בכך שההפטורות דג' השבתות ד"בין המצרים" נקראות "תלתא
5 דפורענותא"³, וענין הנחמה מתחיל בשבת שלאח"ז, "שבע דנחמתא"³) – היפך בתכלית מה"מחזה"
6 ש"מראין לכאו"א המקדש דלעתיד", שהרי ראיית ביהמ"ק השלישי היא ראי' בשלימות הנחמה?⁴!
- 7 בסגנון אחר קצת: ה"מחזה" ש"מראין לכאו"א המקדש דלעתיד" הי' צ"ל (לכאורה) בזמן ד"שבע
8 דנחמתא", כשמנחמים את בני" על חורבן ביהמ"ק, ואיך זה שדוקא בזמן ד"תלתא דפורענותא", ובשבת
9 השלישית, שממנה נכנסים לשבוע שחל בו תשעה באב⁴ (זמן החורבן)⁵ – "מראין לכאו"א המקדש
10 דלעתיד"?!?
- 11 ב. והביאור בזה – ע"פ הכלל שירידה היא צורך עלי'⁶:
12 ירידה (כשלעצמה) – אין לה מקום בעולמו של הקב"ה, דכיון שהקב"ה הוא עצם הטוב, ומטבע
13 הטוב להיטיב⁷, לא יתכן שיהי' בעולמו ענין של ירידה, היפך הטוב. ועכצ"ל, שכוונת ותכלית הירידה,
14 היא, כדי שיעי"ז תהי' עלי' גדולה ביותר, וכיון שהעיקר בכל דבר היא הכוונה והתכלית, נמצא, שמהותה
15 של הירידה היא – העלי' שבאה על ידה, היינו, שהירידה עצמה היא התחלה ושלב של העלי'.
- 16 וענין זה מודגש גם ב"מחזה" ש"מראין לכאו"א המקדש דלעתיד" בשבת השלישית ד"תלתא
17 דפורענותא" – כיון שהתוכן האמיתי דירידת החורבן (דהתחלתו בשבת הסמוכה לתשעה באב) הוא
18 התחלה ושלב של העלי' דהמקדש דלעתיד.
- 19 ג. אבל, ביאור זה אינו מספיק:
20 כיון שירידה ועלי' כשלעצמם הם הפכיים זמ"ז, ורק מפני שקבע הקב"ה הסדר בעולם שעלי' באה
21 לאחרי ירידה⁸, נעשה הכרח (מצד דבר צדדי לכאורה) בהקדמת הירידה (בשביל העלי') – אין זה שהירידה
22 עצמה היא התחלה ושלב של עלי'.
- 23 ועוד וג"ז עיקר – שצריך ביאור בהכלל גופא דירידה צורך עלי', דלכאורה, למה עשה ה' ככה שיהי'
24 צורך בירידה בשביל העלי' שלאח"ז, ובנדוד⁹, שהעלי' דהמקדש דלעתיד אינה יכולה להיות אלא ע"י
25 הקדמת הירידה דחורבן ביהמ"ק, ועד כדי כך, יאמרו לעתיד לבוא "אודך⁹ ה' כי אנפת בי"?!?
- 26 ד. ויובן בהקדם הקשר והשייכות דשבת חזון לפרשת השבוע – ששבת חזון היא לעולם בפרשת
27 "אלה הדברים"¹⁰:
- 28 כביאור הדיוק ד"אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל" (ולא וידבר משה אל כל ישראל, וכיו"ב)
29 – יש לומר, שבזה מרומז ש"הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל", "משנה תורה", שכולל ד' הספרים

ש"פ מטו"מ ס"ב ואילך).

(7) ד"ה אתה אחד לאדהאמ"צ (קה"ת תשכ"ה) ע' ד. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 334 בהערה. וש"נ.

(8) בעלי' שלא בערך דוקא, כי, עלי' שבערך אפשרית גם ללא הקדמת ירידה, כהסדר בכל עניני קדושה ש"מעלין בקודש" (ראה קונטרס הנ"ל ס"ד).

(9) ישעי' יב, א.

(10) כפי שנקראת בכמה ספרים – "אלה הדברים", ולא "דברים" סתם.

(1) אה"ת נ"ך ח"ב ע' א'צג – בשוה"ג.

(2) בהבא לקמן – ראה גם סה"ש תשמ"ט ח"ב ע' 608 ואילך.

(3) טושו"ע או"ח סו"ס תכת.

(4) ודיני האבילות בשבוע שחל בו תשעה באב* חמורים יותר משאר ימי ג' השבועות והימים שמר"ח אב (טושו"ע או"ח סתקנ"א ס"ג ואילך).

(5) ובהדגשה יתירה בקביעות שנה זו – שמוצאי שבת חל בשבעה באב**^{*}, שבו נכנסו נכרים להיכל (תענית כט, א).

(6) כמשנ"ת בארוכה בהתוועדות שלפנ"ז (קונטרס משיחות

* ולהעיר שנקרא שבת שחל בו תשעה באב. אף שפשוטו כאן – שבוע.

** בסמיכות הכי אפשרית לשבועה באב. כי שבועה באב אינו חל ביום השבת, כהסימן א"ת (ביום א' דפסח חל תשעה באב), ולא בד"ו דפסח.

1 שלפניו, כל התורה כולה, צ"ל באופן ד"אלה", מראה באצבעו ואומר אלה, היינו, שלימוד התורה דכאו"א
2 מישראל בכל הזמנים צ"ל באופן שמראה באצבעו ואומר "אלה הדברים אשר דבר משה", כאילו שומע היום
3 ממה רבינו, ע"ד מארז"ל¹¹ "בכל יום יהיו בעיניך חדשים"¹².

4 והענין בזה:

5 החידוש דמתן-תורה בכל יום¹³ מודגש בברכת התורה שבהתחלת כל יום – "נותן התורה" לשון הוה¹⁴,
6 שבכל יום נעשה מתן תורה מחדש. והטעם י"ל, ש"בכל יום נעשה האדם ברו' חדשה"¹⁵ (לאחרי שבליה
7 "מפקיד נשמתו (עיפה) והקב"ה מחזיר לו (חדשה ורגועה)¹⁶), צריך להיות אצלו מתן תורה וקבלת
8 התורה מחדש¹⁷.

9 ובענין זה נשאלת שאלה (ע"ד השאלה דלעיל בענין ירידה צורך עלי) – למה עשה ה' ככה שבכל
10 יום יהי צורך בנתינת התורה מחדש כיון שנעשה הפסוק והיסח הדעת מלימוד התורה ע"י השינה:

11 כיון ש"אני לא נבראתי אלא לשמש את קוני"¹⁸, שבריאת האדם כל משך זמן קיומו אינה אלא "לשמש
12 את קוני" (ע"י לימוד התורה וקיום המצוות) – למה ברא הקב"ה את האדם ("אתם קרויין אדם"¹⁹, ע"ש
13 אדמה לעליון²⁰) באופן שמזמן לזמן מוכרח לישון²¹, ועד שהסדר הרגיל אצל רובם ככולם של בני-אדם
14 שישנים בכל יום כמה שעות, ועד "שמונה שעות"²² (כמרומו בפסוק²³ "ישנתי אז (בגימטריא שמונה)
15 ינוח לי"²⁴), שעי"ז מוכרח להיות הפסוק של כמה שעות²⁵ במילוי תכלית בריאתו לשמש את קונו ע"י לימוד
16 התורה²⁶ וקיום המצוות?!

17 וזה שאמרו חז"ל²⁷ ש"הנשמה הזו . . . בשעה שאדם ישן היא עולה ושואבת לו חיים מלמעלה"²⁸ –
18 ה"ז הסדר שקבע הקב"ה בבריאת האדם, אבל אין זה מבאר הטעם למה ברא הקב"ה את האדם באופן
19 שנשמתו תצטרך לעלות ולשאוב חיים מלמעלה, הרי בודאי שביכלתו של הקב"ה לברוא את האדם²⁹

ובפרש"י.

(22) רמב"ם הל' דיעות פ"ד ה"ד.

(23) איוב ג, יב.

(24) מג"א אר"ח סרל"ח. ועוד.

(25) אף שאפילו שעה אחת, גם "שעה" מלשון הפנה ("איין
קער"), צריך לנצל כדי לשמש את קונו, ועד שאמרו חז"ל (אבות
פ"ד מ"ז) "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעוה"ז מכל
חיי העוה"ב".

(26) ואף שמצינו שהעוסקים בלימוד התורה במסירה ונתינה
זוכים שיגלו להם עניני תורה בעת השינה, ועד שלפעמים מגלים
להם ענינים נעלים יותר שלא היו יכולים להשיג ע"י לימודם ביום
(ראה לקו"ש ח"ד ע' 1026. וש"נ) – הרי, עיקר הענין (והסדר
הרגיל) דלימוד התורה הוא היגיעה בלימוד התורה כפשוטו
(בשעה שהוא ער), כפשוט.

(27) בר פ"ד, ט.

(28) וראה פדר"א פ"ב: "אדם שוכב וישן והוא מזונו
ורפואתו וחיים לו ומנוחה לו, שנאמר אז ישנתי ינוח ליי, ובפי'
הרד"ל: "לכן מתחדש כח חיי בריאות הגוף אחר השינה כו".

(29) ובפרט שבלאה"כ צ"ל חידוש בריאת והתהוות האדם
(והבריאה כולה) מאין ואפס המוחלט בכל רגע (כתורת הבעש"ט
שנתבארה בהתחלת שעה"ה"א), ולא עוד אלא שהבריאה מאין
ליש היא מ"מהותו ועצמותו של המאציל ב"ה שמציאותו הוא
מעצמותו ואינו עלול מאיזה עילה שקדמה לו ח"ו, ולכן הוא לברו
בכחו ויכלתו לברוא יש מאין ואפס המוחלט ממש כו" (אגה"ק
ס"כ) – הרי בודאי שאין בזה הגבלות כלל.

(11) ראה פרש"י יתרו יט, א. עקב יא, ג. תבוא כו, טז. ועוד.
(12) להעיר מההתחלה בלק"ת דפרשת השבוע (לאחרי הד"ה
ציון במשפט תפדה ושב" בצדקה) – "הנה כתיב והיו הדברים
האלה אשר אנכי מצוך היום, פי' קאי על כל יום, כי בכל יום יהיו
בעיניך כחדשים". ואולי י"ל שבזה מרומז גם הקשר והשייכות
להתחלת הפרשה, "אלה הדברים" – כיון ש"אלה" (הדברים) "
קשור עם הענין דבכל יום יהיו בעיניך חדשים (כבפנים).

(13) כלומר, החידוש דיום זה לגבי היום שלפניו, נוסף לכך
שהלימוד במשך כל השעות והרגעים שביום זה עצמו הוא באופן
של חידוש, דכיון ש"כל הקורא ושונה הקב"ה קורא ושונה
כנגדו", נמצא, שברגע זה ממש אומר הקב"ה דברי התורה כמו
במעמד הר סיני (ראה תו"א יתרו סז, ב. סח, ג).

(14) לקו"ת תזריע כג, א. דרושי סוכות פא, ג. ובכ"מ.

(15) שו"ע אדה"ז אר"ח רס"ו.

(16) שם רס"ד. סמ"ו ס"ו.

(17) ולכן, לכמה דעות "אם הי' נייעור כל הלילה . . . א"צ לברך
(ברכת התורה) כשיאור היום כל זמן שלא הסיח דעתו מללמוד".
וגם להדעות שצריך לברך, ה"ז כמו שאר ברכות השחר שנוהגין
לברך אע"פ שלא נתחייב בהן" (שו"ע אדה"ז אר"ח סמ"ז ס"ז).

(18) משנה וברייתא סוף מס' קידושין. וראה סה"מ מלוקט ח"ג
ע' קפו. וש"נ.

(19) יבמות סא, רע"א.

(20) ראה שלה"ג, רע"א. ועוד.

(21) ועד ש"שבועה שלא אישן ג' ימים מכין אותו וישן
לאחר", כי "נשבע לשוא . . . כנשבע על העמוד של אבן שהוא
של זהב, שאף זה נשבע על דבר שאי אפשר" (סוכה נג, א

(* ועפ"ז יומתק שמדייק להביא הפסוק "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום", אף שדרשת חז"ל "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים" היא
(גם) בפסוקים שלא נאמר בהם הלשון "אלה", כמו: "ביום הזה באו מדבר סיני" (יתרו שם), "והי' אם שמוע תשמעו אל מצוותי אשר אנכי מצוה
אתכם היום" (עקב שם).

1 באופן ששאיבת החיים תהי' בשעה שנשמתו נמצאת בגופו בכל התוקף, בהיותו ער, ללא הפסק של שינה
2 שמסתלק עיקר החיות³⁰ ונשאר רק "קיסטא דחיותא"³¹ (והרי נעשה כן בהמשכת החיות ע"י נשימה שהיא
3 ללא הפסק³², בכל רגע ורגע במשך היום והלילה, בין ער ובין ישן³³), ובמילא לא יהי' צורך בהפסק
4 (ובפרט הפסק של כמה שעות) במילוי תכלית בריאתו לשמש את קונו ע"י לימוד התורה וקיום המצוות³⁴.

ה. ויש לומר הביאור בזה:

6 תכלית בריאת האדם (גמר ושלמות הבריאה כולה³⁵) היא לפעול עילוי ושלמות בכל הבריאה כולה,
7 דאף שהבריאה ע"י הקב"ה היא באופן ש"וירא אלקים כי טוב"³⁶, מ"מ, "ברא אלקים לעשות"³⁷,
8 "לתקן"³⁸, כדי שיתוסף חידוש ע"י עבודת האדם, שנעשה "שותף להקב"ה במעשה בראשית"³⁹.

9 וחידוש זה נעשה ע"י קיום התומ"צ, שממשיך קדושה בעולם, ופועל עילוי והרמה בטבע העולם –
10 כלשון חז"ל בנוגע להחידוש דמתן תורה: "תחתונים יעלו לעליונים"⁴⁰, היינו, שמצד בריאתו ע"י הקב"ה
11 ה"ה "תחתון", ועי"ז שהאדם מקיים תומ"צ ה"ה "עולה לעליונים", ועד לאופן ד"ארים נסי"⁴¹, "כמו
12 הנס על ההרים"⁴², נס והרמה גם לגבי הר⁴³ (שלמעלה ממקום מישר), ע"ד ובדוגמת החידוש שב"נס"
13 לגבי "טבע"⁴⁴.

14 ועד"ז בעבודת האדם גופא – שלאחרי שמרגיל את עצמו בעבודה מסויימת עד שנעשית אצלו כמו
15 טבע⁴⁵, צריך להוסיף חידוש בעבודתו באופן שלמעלה מרגילותו ("נס"), כמבואר בתניא⁴⁶ בהחילוק שבין
16 "עובד אלקים" ל"אשר לא עבדו"⁴⁷, ש"עובד אלקים היינו מי ששונה פרקו מאה פעמים ואחד, ולא עבדו
17 היינו מי ששונה פרקו מאה פעמים לבד"⁴⁸, כי, "זאת הפעם המאה ואחת היתה על הרגילות שהורגל
18 מנעוריו (שבשביל זה צריך האדם "לשנות טבע הרגילות") שקולה כנגד כולן ועולה על גביהן . . . להיות
19 נקרא עובד אלקים".

20 ו. וענין זה מודגש גם בכללות החידוש ש"בכל יום נעשה האדם "ברי' חדשה" לאחרי ההפסק שע"י
21 השינה:

22 כאשר עבודת האדם בשימוש לקונו ע"י לימוד התורה וקיום המצוות היא ללא הפסק המוכרח מצד
23 טבע הבריאה (כמו ההפסק דשינה) – לא ניכר בהדגשה כל כך החידוש שבעבודתו, להיותה באופן תמיד.
24 ולא עוד אלא שגם כאשר העבודה ברגע זה היא בהוספה על רגילותו, ה"ה בהמשך אחד (ללא הפסק)
25 לכללות עבודתו התמידית.

26 ועפ"ז יש לכאר טעם לבריאת האדם באופן שבכל יום צריך לישון ולמחרת נעשה "ברי' חדשה" –
27 כדי להדגיש החידוש שבעבודתו, שאף שמצד טבע הבריאה (כפי שנברא ע"י הקב"ה) מוכרח להיות הפסק

38 ראה ב"ר פי"א, ו ובפרש"י.

39 ל' חז"ל – שבת קיט, רע"ב. וש"נ. וראה לקו"ש ח"י ע'

74 הערה 27. וש"נ.

40 תנחומא וארא טו. שמו"ר פי"ב, ג. ועוד.

41 ישע"י מט, כב.

42 סהמ"צ להצ"צ עג, א (ע"פ לשון הכתוב (שם ל, יז) –
"כנס על הגבעה").

43 כולל גם הר דקדושה, כמו הר המורי, שאף שהיתה בו
מעלה יתירה (קדושה) לגבי הארץ כולה (ראה רמב"ם הל'
ביהב"ח רפ"ב), נעשה בו עילוי גדול יותר ע"י עבודתם של
ישראל בבניית ביהמ"ק על גבי הר המורי.

44 ראה כש"ט סנ"ז: "ענין הנס הוא שנתחדש הדבר בפעם
הראשון על הטבע כו".

45 וע"ד מארז"ל "מנפשי" כרע" (ירושלמי ברכות פ"ב סה"ד
– הובא בתוס' שבת קיח, סע"ב. ועוד).

46 פרק טו.

47 מלאכי ג, יח.

48 חגיגה ט, ב.

30 ועד ששינה היא אחד מששים במיתה (ברכות נז, ב).

31 ראה זח"א פג, א.

32 ובלא נשימה – לשעה קלה מת הוא (שיעור שעה קלה זו
– ראה נ"כ שו"ע אה"ע סי"ז סל"ב. שו"צ צ"צ לאה"ע סי' סח"ע.
שד"ח כללים אות כ' סק"ח).

33 ראה ב"ר שם (ובפרש"י): "בשעה שאדם ישן נשמתו
מחממת את הגוף שלא יצטנן וימות", ומסיים "לכך) על כל
נשימה ונשימה שאדם נושם צריך לקלט לבורא".

34 ואף שלאחרי שנברא האדם באופן שזקוק לשינה, אם
ישן לדעת כדי שתנוח דעתו עליו וינוח גופו . . . שינה שלו עבודה
למקום ברוך הוא . . . כל מעשך יהיו לשם שמים . . . בכל דרכיך
דעהו" (רמב"ם הל' דעות ספ"ג) – אין זה דומה למעלת העבודה
דלימוד התורה וקיום המצוות שהיתה יכולה להיות אצלו בשעות
אלו, אילו הי' נברא באופן שלא יהי' זקוק לשינה והי' ער בהם.
35 שלכן נברא ביום הששי למעשה בראשית "כדי שיכנס
לסעודה מיד", "שימצא הכל מוכן" (סנהדרים לח, א ובפרש"י).

36 בראשית א, י"ד. ועוד.

37 שם ב, ג.

- 1 בעבודתו בלימוד התורה וקיום המצוות, מ"מ, כשנעשה "ברי' חדשה", מתחדשת עבודתו בלימוד התורה
2 וקיום המצוות, "בכל יום . . . חדשים".
- 3 [ויש לומר שמצד מעלת החידוש שנעשה ע"י השינה שייך ענין זה לישראל דוקא, ואעפ"כ, נעשה
4 גם בטבע אוה"ע ההכרח דשינה, כדי שלא תהי' נתינת מקום לומר שיש מעלה לאוה"ע לגבי בני"י שאינם
5 זקוקים לשינה⁴⁹].
- 6 וכיון שגדר ה"חידוש" כשלעצמו מחייב (ע"פ שכל⁵⁰) הקדמת ההפסק, כי ללא הפסק לא שייך חידוש
7 [ואין זה דומה לירידה צורך עלי', שגדר ה"עלי" כשלעצמו אינו מחייב הקדמת הירידה, ואדרבה, ירידה
8 ועלי' הם הפכיים זמ"ז], הרי ההפסק בעבודתו (מצד טבע הבריאה) הוא חלק מעבודתו לשמש את קונו
9 באופן של חידוש.
- 10 ז. ויש לומר שזהו גם טעם והסבר להכלל דירידה צורך עלי':
11 כאשר עבודת האדם היא באופן של עלי' תמידית, לא ניכר (כל כך) החידוש שבענין העלי', והרי
12 עלי' מדרגא לדרגא היא סדר הרגיל בעבודה, "מעלין בקודש", היינו, שהעלי' ברגע זה היא בהמשך אחד
13 לעליות שלפני"ז. משא"כ לאחר הפסק בעליות (ע"י הירידה), אזי ניכר ומודגש ביותר החידוש שבענין
14 העלי'.
- 15 ומצד החידוש שבעלי' הבאה לאחר הפסק דהירידה – נעשית גם העלי' עצמה באופן נעלה יותר.
16 ועד"ז בהתחדשות בלימוד התורה (בכל יום יהיו בעיניך חדשים) – בנוגע לחידושי תורה⁵¹:
- 17 נוסף לכך שבירור ההלכות בתורה נעשה ע"י התחנות דוקא⁵², הרי, עיקר הריבוי דחידושי תורה
18 נעשה בזמן הגלות דוקא, מתחיל מהריבוי והאריכות דגמרא (ובפרט תלמוד בבלי, "במחשכים הושיבני זה
19 תלמודה של בבל"⁵³) לגבי הקיצור דמשנה, עד לתכלית הריבוי דחידושי תורה שניתוסף בדורות
20 האחרונים שבסוף זמן הגלות – כי, מצד גודל הירידה דהחושך כפול ומכופל שבעקבתא דמשיחא, מודגש
21 יותר החידוש בכללות עבודתם של ישראל, כולל ובמיוחד הכח לחדש בתורה, וחידושים נעלים ביותר
22 (וע"ד ההוספה בתורה באופן ד"כפלים לתושי" בלוחות שניות⁵⁴ לאחר הקדמת הירידה דשבירת הלוחות
23 ראשונות⁵⁵).

כנגדו, היינו, שלימודו של האדם קודם ללימודו של הקב"ה, והקב"ה קורא ושונה (שחזור על לימודו של האדם)*. (52) וכמארז"ל שהקב"ה אומר למלאכי השרת "אני ואתם נלך אצל ב"ד של מטה כו" (דבר"ר פ"ב, יד. וראה שמו"ר פט"ו, ב). – וראה אגה"ק סכ"ו: "העליונים אין בהם כח לברר ולהעלות מהשבירה שבקליפת נוגה ("שהקליפות שולטים עליהם ומעלימים חכמת התורה כו") אלא התחנות לבד, לפי שהם מלובשים בגוף חומרי משכא דחויא מקליפת נוגה והם מתישים כחה בשבירת התאוות ואתכפיא ס"א . . . ולכן באים העליונים לשמוע חידושי תורה מהתחנות מה שמחדשים ומגלים תעלומות חכמה שהיו כבושים בגולה עד עתה".

(53) סנהדרין כד, א.

(54) שמו"ר רפמ"ו.

(55) ועפ"ז יומתק ש"אלה הדברים" "הן דברי תוכחות** . . . והזכרים ברזו מפני כבודן של ישראל" (פרש"י ויש פרשתנו) – מעלת החידוש בתורה ("אלה הדברים") לאחר הקדמת הירידה דהענינים הבלתי-רצויים שנתהפכו לטוב עד שלא נשאר אלא רמז בלבד, שי"ל שענינו העילוי דאתהפכא (וראה הערה הבאה).

(49) וע"פ האמור שיש מעלה בענין השינה שעי"ז נעשה החידוש – נעשה זה גם אצל אוה"ע בשביל ענין הבחירה (ראה סה"מ תרנ"ו ס"ע שיט. ועוד).

(50) ולהעיר, שמצד יכלתו ית', שהוא כל יכול, אפשרית הבריאה באופנים רבים, ושלא ע"פ כללי השכל כו', ועד לאופן של "נמנעות" – "חידוש" ללא הקדמת הפסק. אבל, עלה ברצונו ית' (בבחירתו החפשית כביכול) ש"כל מה שאפשר להיות ע"פ השכל . . . יהי' ע"פ השכל כו" (סה"מ תרנ"ח ע' קכ. וראה בארוכה סה"ש תשמ"ח ח"א ע' 134 ואילך), ובודאי – לא באופן של "נמנעות".

(51) ושייך גם להענין דבכל יום יהיו בעיניך חדשים – כי, הענין ד"חדשים" הוא מפני שכל הקורא ושונה הקב"ה קורא ושונה כנגדו, וכיון שלימודו של הקב"ה הוא בודאי באופן של הוספה וחידוש לגבי התורה שלפני"ז (ולא רק שחזור ולומד התורה שלמד לפני"ז, שאינו זקוק לכך כיון שהלימוד שלפני"ז הוא נצחי, כמ"ש "ודבר אלקינו יקום לעולם ודבריו חיים וקיימים לעד"). עכצ"ל, שגם לימודו של האדם הוא באופן של הוספה וחידוש על מה שלמד לפני"ז (ובפרט ש"הקב"ה קורא ושונה

(* לאחר הקדמת הלימוד באופן של ביטול – "תען לשוני אמרתך", "שהתורה היא אמרתך. אלא שלשוני תען, כעונה אחר האומר מה שהוא אומר" (תו"א יתרו טו, ב).

(** כולל גם התוכחה על חטא העגל שבגללו היתה שבירת הלוחות.

ונקודת הענין – שבמעמד ומצב של אור וגילוי, שהעבודה היא באופן של עלי' תמידית, לא ניכר (כ"כ) החידוש שבעבודת האדם בכח עצמו, שהרי יתכן שעבודתו באופן של עלי' תמידית אינה אלא מפני שנמצא במעמד ומצב של אור וגילוי, ולא ידוע איך תהי' עבודתו במעמד ומצב של העדר האור והגילוי; אבל לאחרי שיש מעמד ומצב של ירידה, עד לתכלית הירידה שאין למטה ממנה, ואעפ"כ, אינו מתפעל מזה ועובד עבודתו בכל התוקף, אזי מתגלה החידוש שבעבודת האדם בכח עצמו⁵⁶, ועד שעבודתו היא באופן של קביעות ונצחיות (בכל זמן ובכל מצב).

ח. עפ"ז מובן גם בנוגע לשבת חזון – שבשבת השלישית מ"תלתא דפורענותא" (השבת שלפני תשעה באב, זמן החורבן) "מראין לכאו"א המקדש דלעתיד":

כוונת הירידה דהחורבן בשביל העלי' שתהי' בהמקדש דלעתיד, היא בשביל מעלת החידוש בביהמ"ק (ע"י החידוש בעבודתם של ישראל שאליהם נאמר⁵⁷ "ועשו לי מקדש"⁵⁸) – בית מקדש דחדש.

וכיון שהצורך בבניית ביהמ"ק חדש מכריח ההפסק דחורבן ביהמ"ק הקודם, הרי, לא זו בלבד שהחורבן אינו סתירה להבנין, אלא יתירה מזה, החורבן הוא התחלת הבנין החדש⁵⁹.

והטעם שענין זה מתגלה בשבת חזון (ולא בתשעה באב) – יש לומר⁶⁰, שביום השבת מודגש ביטול הכמות (חיצוניות) לגבי האיכות (פנימיות) – שהכמות דריבוי כל הנבראים שבעולם ("מה רבו מעשיך ה'⁶¹") שנבראו בששת ימי המעשה בטלה (כשרגא בטיהרא) לגבי תכלית ומטרת הבריאה (איכות) – עבודת האדם (שנברא בסוף מעשה בראשית) לפעול עילוי ושלמות בהבריאה כולה, "ויכולו השמים והארץ וכל צבאם"⁶², ולכן, ביום השבת מודגש יותר שהחורבן הו"ע חיצוני שבטל לגבי הפנימיות, הכוונה והתכלית – התחלת בנין דחדש⁶³ (ועד"ז בנוגע לכללות הענין ד"תלתא דפורענותא" – שה"פורענות" היא התחלת הגילוי הכי נעלה ד"אתפריעו"⁶⁴ . . כל נהוריין"⁶⁵).

ט. וע"פ האמור שע"י החידוש שלאחרי ההפסק נעשה עילוי גדול יותר, מובן, שלאחרי ההפסק דהחורבן נעשה ביהמ"ק חדש באופן נעלה יותר:

כתיב⁶⁶ "גדול יהי' כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון", ודרשו חז"ל⁶⁷ שקאי על בית שני שהי' גדול מבית ראשון "בבנין" (שהי' גובהו מאה אמות) ו"בשנים" (בית ראשון עמד ד' מאות ועשר שנים ובית שני ד' מאות ועשרים). והסברה בזה – ע"פ האמור – שבנין ביהמ"ק דחדש (לאחרי ההפסק דחורבן ביהמ"ק שלפניו) הוא נעלה יותר⁶⁸.

62 בראשית ב, א. וראה אה"ת עה"פ.

63 ולהעיר, שגם ענין החידוש מודגש ביום השבת – כידוע שביום השבת נעשית העלי' לבחי' שלמעלה מהזמן, ועי"ז נתחדש כללות ענין הזמן, שלכן, לאחרי יום השבת מתחיל עוה"פ יום ראשון (לקו"ת שה"ש כה, א. ובכ"מ).

64 ולהעיר מהשייכות המיוחדת לשבת השלישית ד"תלתא דפורענותא" – שבה קורין "אלה הדברים", התחלת ספר חמישי, "החמישית לפרעה". ובקביעות שנה זו (שת"ב חל ביום השלישי שהוכפל בו כי טוב) ה"ה גם השבת הראשונה בחודש החמישי (משא"כ כשת"ב חל ביום השבת או ביום הראשון), וערב שבת ("מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת") חל ביום החמישי דחודש החמישי* (משא"כ כשת"ב חל ביום חמישי).

65 זח"א רי, א.

66 חגי ב, ט.

67 ב"ב ג, סע"א ואילך ובפרש"י – הובא בפרש"י עה"פ.

68 ולהעיר, שבסוף זמן בית שני גופא ניתוסף חידוש – בנין הורדוס, כמארז"ל (סוכה נא, ב) "מי שלא ראה ביהמ"ק בבנינו לא ראה בנין מפואר מעולם . . זה בנין הורדוס".

56 ויש לומר, שבענין זה מודגש העילוי דספר דברים ("משנה תורה") לגבי ד' הספרים שלפניו – ש"משה מפי עצמו אמרן" (מגילה לא, ב), הדגשת מעלת עבודתם של ישראל בכח עצמם, לאחרי הקדמת הירידה דדור המדבר, שלאח"ז נאמר ספר דברים.

57 תרומה כה, ח.

58 מתחיל מעבודתם בעשיית המקדש הפרטי דכאו"א מישראל (בלבם פנימה, בכיתם ובסביבתם), כהמשך הכתוב "ושכנתי בתוכם", בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כאו"א (ראה אלשיך עה"פ. של"ה סט, א. ועוד).

59 ועי"ד שמצינו ש"אסור לסתור דבר מבית הכנסת אלא אם כן עושה על מנת לבנות" (רמ"א או"ח סו"ס קנב – ממרדכי פ"ד דמגילה), כי, סתירה זו היא בנין (ראה בארוכה לקו"ש חכ"ט ע' 21. וש"ג).

60 נוסף על השייכות דיום השבת לגאולה – "מזמור שיר ליום השבת (בו אומרו בתור שיר היום), ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים" (תמיד בסופה).

61 תהלים קד, כד.

* יום ההילולא של האריז"ל. שעל ידו התחיל הגילוי דפנימיות התורה ("מצוה לגלות זאת החכמה"). עד להגילוי באופן ד"יתפרנסון" ע"י תורת חסידות חב"ד. בחי' היחידה (חמישית) שבתורה.

- 1 ועד"ז (ובמכ"ש וק"ו) בנוגע לביהמ"ק השלישי, שמצד החידוש שבו לאחרי ההפסק הכי גדול דחורבן
 2 בית שני (שלא בערך מההפסק דחורבן בית ראשון, שהרי חורבן בית ראשון הי' רק במשך שבעים שנה,
 3 ואילו חורבן בית שני נמשך כבר יותר מאלף ותשע מאות שנה), יהי' בעילוי גדול עוד יותר, ועד לעילוי
 4 שבאין־ערוך – כדאיתא בזהר⁶⁹ ש"גדול יהי' כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון" קאי על מעלת בית
 5 שלישי לגבי בית ראשון ובית שני, שבית ראשון ובית שני היו "בניינא דבר נש דלית בי' קיומא",
 6 שנתקיימו במשך זמן מוגבל (בית ראשון ת"י שנה, ובית שני ת"כ שנה), ובית שלישי יהי' "בניינא
 7 דקוב"ה", "מקדש⁷⁰ אדניי כוננו ידיך"⁷¹, ולכן "יהא קיימא לדרי דרין", בקיום נצחי לעולם ועד.
- 8 י. ויש לומר, שענין זה (החידוש דהמקדש דלעתיד לאחרי ההפסק דהחורבן) מרומז בקרא⁷² "כתית
 9 למאור":
- 10 "כתית" – רומז למספר השנים שנתקיימו בית ראשון ובית שני, "כת(ית)" דבית שני ו"כת(ית)" דבית
 11 ראשון⁷³; ו"כתית" מלשון כתישה ("כותש במכתשת"⁷⁴) – רומז על החורבן דבתי המקדשות ("שני
 12 חורבנין"⁷⁵) שקיומם הי' למשך זמן (ת"כ ות"י שנים) בלבד⁷⁶.
- 13 וע"ז נאמר "כתית למאור" – שכוונת החורבן ("כתית" – כתישה) היא בשביל החידוש והעילוי
 14 ד"מאור" שלמעלה מ"אור" (מקור האור):
- 15 בית ראשון ובית שני היו מבחי' הגילויים ("אור"), ובהתאם לכך היתה גם עבודתם של ישראל במעמד
 16 ומצב של אור וגילוי (בלבד). וע"י החורבן ("כתית"), שלא הי' האור והגילוי דביהמ"ק, ועבודתם של
 17 ישראל היתה במעמד ומצב של העלם והסתר, עד לחושך כפול ומכופל דסוף זמן הגלות – מתגלה
 18 החידוש בעבודתם של ישראל בכח עצמם, ועי"ז מגיעים לבחי' "מאור" ("כתית למאור"), מהותו ועצמותו
 19 ית' (שלמעלה ואינו מוגדר כלל בבחי' הגילויים), ומתגלה המקדש דלעתיד, בניינא דקוב"ה, בית נצחי.
- 20 וע"פ הידוע⁷⁷ שבית ראשון הו"ע ההמשכה מלמעלה למטה (כנגד אברהם, חסד), ובית שני הו"ע
 21 ההעלאה מלמטה למעלה (כנגד יצחק, גבורה) – יש לומר, שע"י חורבן בית ראשון נתגלה החידוש
 22 בעבודתם של ישראל בהמשכה מלמעלה למטה, וע"י חורבן בית שני מתגלה החידוש בעבודתם של ישראל
 23 בהעלאה מלמטה למעלה (שהרי עיקר העבודה דבירור המטה במעמד ומצב של העלם והסתר וחושך הגלות
 24 היא לאחרי חורבן בית שני דוקא⁷⁸).
- 25 ובצירוף שניהם יחדיו זוכים להחידוש דבית המקדש השלישי, שבו יהי' החיבור וההתאחדות
 26 דהמשכה מלמעלה למטה והעלאה מלמטה למעלה, "בשתי ידיים" (יד ימין ויד שמאל, חסד וגבורה,
 27 המשכה והעלאה) – כיון שיהי' בו גילוי עצמותו ית' (כנגד יעקב, תפארת, שעולה עד הכתר) שלמעלה מכל
 28 ציור וגדר דמעלה ומטה, ומחברם יחד, היינו, שגם בהקוין דהמשכה והעלאה (בחי' הגילויים, אור) נמשך
 29 וחודר בחי' עצמותו ית' ("מאור"⁷⁹), ודוגמתו בביהמ"ק השלישי – שכולל גם בית ראשון ובית שני⁸⁰, אלא
 30 שמוסיף ופועל (וגם בהם) מעלת הנצחיות, "מקדש אדניי כוננו ידיך", "בניינא דקוב"ה", בית נצחי לעולם
 31 ועד.

דבית שני ל"ית" (ת"י שנים) דבית ראשון – כי הגדלות דבית שני בשנים (ת"כ שנים, "כת") היא בגלל החידוש שלאחרי הפסק החורבן, התוכן דתיבת "כתית".

(77) ראה לקו"ש ח"ט ע' 26 ואילך. וש"נ.

(78) ובפרט ע"פ הידוע שבזמן חורבן בית ראשון הי' גילוי נעלה יותר מאשר בזמן בית שני (ראה ע"ח שער מיעוט הירח פ"ב).

(79) וי"ל דבזה גופא – "מאור הגדול", מקור לאור גדול, חסד, המשכה (בית ראשון), ו"מאור הקטן", מקור לאור קטן, גבורה, העלאה (בית שני).

(80) ראה זח"ג רכא, א.

(69) ח"א כח, א. וראה גם ח"ג רכא, א.

(70) בשלח טו, יז.

(71) "בשתי ידיים, ואימתי יבנה בשתי ידיים בזמן שה' ימלוך לעולם ועד, לעתיד לבוא שכל המלוכה שלו" (פרש"י עה"פ).

(72) ר"פ תצוה.

(73) בעה"ט עה"פ.

(74) פרש"י עה"פ.

(75) כמ"ש "משכן משכן, שני פעמים, רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבנין" (פרש"י ר"פ פקודי).

(76) ועפ"ז יומתק שבתיבת "כתית" (שפירושה כתישה) נרמזת גם המעלה דבית שני על בית ראשון, שמקדים "כת" (ת"כ שנים)

יא. מההוראות מהאמור לעיל בנוגע למעשה בפועל:
 גם כשנמצאים ב"תלתא דפורענותא", וגם ועד בסמיכות לתשעה באב, ועד לרגע זה ומשיח צדקנו
 לא בא, אין זה מביא לפילת הרוח ויאוש, ח"ו, כיון שיודעים שכללות ענין החורבן הוא התחלת בנין
 חדש דמקדש העתיד, כפי ש"מראין לכאו"א המקדש דלעתיד" בשבת חזון.
 [ועד"ז בעבודתו הפרטית של כאו"א מישראל – שלא יפול לבו בקרבו כשרואה ענין של ירידה או
 הפסק בעבודתו, החל מההפסק דשינה המוכרח מצד טבע הבריאה (כנ"ל ס"ד), שיש מקום לאפשרות
 שהיה "אוה"ע מונין את ישראל"⁸¹ על זה שגם הם מוכרחים בענין השינה, אף ש"אתה בחרתנו מכל
 העמים. . . ורוממתנו" (ועד"ז בשאר ענינים כיו"ב) – בידעו שההפסק הוא התחלת החידוש שלאח"ז].
 ואדרבה: הירידה וההפסק דחורבן ביהמ"ק בשביל בנין ביהמ"ק חדש מעוררת להוסיף בעבודתו ביתר
 שאת וביתר עוז באופן של חידוש, החל מהחידוש בלימוד התורה, הן נגלה דתורה והן פנימיות התורה⁸²,
 "בכל יום יהיו בעיניך חדשים", כולל גם היגיעה בלימוד התורה עד שיוכל לחדש בתורה⁸³, שע"ז ממהרים
 ומזרזים עוד יותר קיום היעוד⁸⁴ "תורה חדשה מאתי תצא"⁸⁵ (וכן החידוש בקיום המצוות – עשי' "כמצות
 רצונך"⁸⁶).
 ובמיוחד – בנוגע ללימוד התורה בענינים שהזמן גרמא: עריכת "סיומים" על מסכתות הש"ס (כמדובר
 בהתוועדות שלפנ"ז⁸⁷), לא רק מסכתות שכולן משנה אלא גם גמרא, כולל מסכתות שבחלקן יש גמרא,
 כמו מסכת תמיד, ובפרט שלימוד מסכת תמיד הוא מעניני העבודה בביהמ"ק, (ע"ד לימוד מסכת מדות⁸⁸
 שכולה משנה) אודות בנין הבית, אשר ע"י הלימוד בעניני הבית "אני מעלה עליהם כאילו הם עוסקין
 בבנין הבית", ויתירה מזה, שע"ז אין "בנין ביתי בטל"⁸⁹.
 יב. ויה"ר שקבלת החלטות טובות ככהנ"ל (בהוספה על כל עניני העבודה שכבר נעשו ונשלמו לפני"ז)
 תמהר ותזרז ותביא תיכף ומיד המקדש דלעתיד בפועל ממש, כלומר, נוסף לכך ש"מראין לכאו"א המקדש
 דלעתיד מרחוק" כפי ש"בנוי ומשוכלל" בשמים⁹⁰, רואים כל בני" את ביהמ"ק השלישי למטה שמתגלה ויורד
 למטה, בארץ הלזו הגשמית, בארצנו הקדושה, בירושלים עיר הקודש ובהר הקודש.
 וכפי שכל בני" מבקשים בכל תפלה שבכל יום, הן בימי החול והן ביום השבת, וגם בשבת חזון
 (כש"מראין לכאו"א המקדש דלעתיד") – "ותחזינה⁹¹ עינינו בשובך לציון", כפי שהתפללו בשחרית
 ובמוסף, ויתפללו גם במנחה, לאחרי הקדמת הקריאה בפ' ואתחנן, "אחד מעשרה לשונות שנקראת
 תפלה"⁹², ובפרט לאחרי ריבוי התפלות והבקשות של כל בני" על הגאולה – ריבוי שלא בערך אפילו לגבי
 "תקט"ו⁹³ תפלות" כמנין "ואתחנן"⁹⁴ – הרי בודאי שהקב"ה ממלא בקשתם של בני" להביא את הגאולה
 תיכף ומיד ממש.

87 קונטרס משיחות ש"פ מטו"מ ס"ט. ועוד.
 88 להעיר, ש"מדות" הו"ע של מידה והגבלה, ו"תמיד"
 הו"ע הנצחיות, בלי גבול, וחיבורם יחד הו"ע המשכת הבלי גבול
 בגבול, ע"ד ובדוגמת מעלת ביהמ"ק השלישי (כנ"ל ס"י).
 89 תנחומא צו יד. וראה לקו"ש ח"ח ע' 412 ואילך. וש"נ.
 90 ראה פרש"י ותוס' – סוכה מא, סע"א. ועוד.
 91 ראה אוה"ת שבהערה 1: "ומחזון ותחזינה עינינו כו".
 92 פרש"י ר"פ ואתחנן.
 93 להעיר מהרמו במספר תקט"ו – ט"ו פעמים ת"ק, שכולל
 כל סדר ההשתלשלות "מן הארץ עד לרקיע מהלך ת"ק שנה
 ועוביו של רקיע מהלך ת"ק שנה וכן בין כל רקיע ורקיע כו",
 "למנין ז' רקיעים. . . הוא ט"ו פעמים ת"ק" (תוס' וחדא"ג
 מהרש"א חגיגה יג, א), שבוה מרומז שע"י תפלתו של כאו"א
 מישראל ("ואתחנן" בגימטריא תקט"ו) ממשיך רצון חדש
 שלמעלה מכל סדר ההשתלשלות (ת"ק פעמים ט"ו), להיותו
 למעלה מכל סדר ההשתלשלות.
 94 ראה דב"ר פ"א, ט – הובא בדעת זקנים מבעה"ת עה"פ.

81 לשון רש"י ר"פ חוקת.
 82 ובהרגשה יתירה בנוגע לפנימיות התורה – כיון ש"כהא
 חיבורא דילך. . . יפקון ב' מן גלותא" (זח"ג קכד, ב (ברע"מ)),
 וכהבטחת מלך המשיח להבעש"ט שכאשר "יפוצו מעינותין
 חוצה" אתי מר דא מלכא משיחא (אגה"ק דהבעש"ט – כש"ט
 בתחלתו).
 83 ראה אגה"ק סכ"ו (קמה, א): "כל איש ישראל יוכל לגלות
 תעלומות חכמה (לגלות) ולחדש שכל חדש הן בהלכות הן
 באגדות הן בנגלה הן בנסתר. . . ומחוייב בדבר". וראה הל' ת"ת
 לאדה"ז פ"ב ה"ב. וש"נ.
 84 ישע"י נא, ד. ויק"ר פי"ג, ג.
 85 "תצא" דייקא – שיוצאת (כביכול) מרשותו של הקב"ה
 ובאה לרשותם ובעלותם של ישראל, ואולי י"ל שגם בה"תורה
 חדשה" נעשה הסדר ד"כל הקורא ושונה הקב"ה קורא ושונה
 כנגדו", שלימודו של הקב"ה הוא לאחרי הלימוד דישראל (כנ"ל
 הערה 51). ועצ"ע.
 86 ראה תו"ח ר"פ ויחי. ובכ"מ.

1 ובפרט שנוסף על ריבוי התפלות והבקשות דבני, ישנו גם הפס"ד של כו"כ רבנים ומורי-הוראה שליט"א
 2 (ומספרם הולך וגדל) שהקב"ה מוכרח (כביכול) להביא את הגאולה תיכף ומיד ממש, נוסף על הפס"ד
 3 המפורש בתורה ש"כלו כל הקיצין"⁹⁵, ההכרזה והפס"ד של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו⁹⁶ לפני יותר
 4 מארבעים שנה: "לא לתר לתשובה לא לתר לגאולה", כיון שכבר סיימו כל עניני העבודה, ואין הדבר תלוי
 5 אלא בהקב"ה! ...

6 ומהפס"ד של רבנים ומורי-הוראה זוכים תיכף ומיד לקיום היעוד שבסיום ההפטורה דשבת חזון:
 7 "ואשיבה⁹⁷ שופטין כבראשונה וגו'"⁹⁸, "בטבריא עתידין לחזור תחלה ומשם נעתקין למקדש"⁹⁹, בלשכת
 8 הגזית¹⁰⁰.

9 ועד לסיום וחותם ההפטרה – "ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה"¹⁰¹, ע"י ההוספה בתורה (כמבואר
 10 בלקו"ת דפרשת השבוע¹⁰² ש"במשפט היינו הלכות, כתרגומו ע"פ¹⁰³ כמשפט הראשון כהלכתא קדמייתא,
 11 והיינו כמשארז"ל¹⁰⁴ אין הגליות מתכנשות אלא בזכות המשניות כו") ובצדקה ("כללות המצוות שנקראו
 12 צדקה"¹⁰⁵, ובפרט צדקה כפשוטה), שעי"ז נעשה הפדי' מהגלות, שתמורת ה"צדקה (ש)עשה הקב"ה
 13 בישראל שפיוזן לבין האומות"¹⁰⁶, "הוא עצמו . . . אוחז בידיו ממש איש איש ממקומו כענין שנאמר¹⁰⁷
 14 ואתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל"¹⁰⁸, "בנערינו ובזקנינו גו' בכנינו ובבנותינו"¹⁰⁹, ונשיא דורנו
 15 בראשנו, ו"קהל גדול ישוכו הנה"¹¹⁰, לארצנו הקדושה, לירושלים עיר הקודש, להר הקודש, לבית המקדש
 16 ולקדש הקדשים.

100 ראה רמב"ם הל' ביהב"ח ספ"ה. פ"ז ה"ו. הל' ביאת
 המקדש פ"ו הי"א. הל' סנהדרין שם. הל' ממרים פ"א הי"ד.
 101 שם, כו.
 102 א, סע"ב ואילך.
 103 וישב מ, יג.
 104 ויק"ר פ"ז, ג.
 105 לקו"ת שם, ד.
 106 פסחים פז, ב.
 107 ישעי' כז, יב.
 108 פרש"י נצבים ל, ג.
 109 בא יר"ד, ט.
 110 ירמי' לא, ז.

95 סנהדרין צז, ב.
 96 ששמותיו קשורים עם הגאולה: יוסף* – "ביום ההוא
 יוסיף אדניי שנית ידו לקנות את שאר עמו גו' מאשור וממצרים
 גו' ומאיי הים" (ישעי' יא, יא), ויצחק – "אז ימלא שחוק פיננו"
 (תהלים קכו, ב), ולעת"ל יאמרו ליצחק דוקא "כי אתה אבינו"
 (שבת פט, ב)**.
 97 ישעי' א, כו.
 98 ומהמשך הכתוב "אחרי כן יקרא לך עיר הצדק גו'",
 משמע, ש"ואשיבה שופטין גו'" יהי' "לפני בוא המשיח" (ראה
 פיה"מ להרמב"ם סנהדרין פ"א מ"ג. וראה לקו"ש ח"ט ע' 105
 הערה 74).
 99 רמב"ם הל' סנהדרין פי"ד הי"ב.

* ראה לקו"ת פרשתנו א. ג. "ציון גימטריא יוסף".

** ראה לקו"ת סוף פרשתנו (ב. ב): "ובענין ציון במשפט תפדה י"ל עוד על פי מה שכתוב סד"ה תורה צוה בענין שלעתיד יאמרו ליצחק כי
 אתה אבינו".

לקוטי שיחות פרשת דברים כרך יד

24 בקרא מקום ששמו "די זהב"⁴; וגם זה הוא כמו
25 (ובהמשך למה) שכתב בנוגע ל"תופל ולבן" –
26 "חזרנו על כל המקרא ולא מצינו מקום ששמו
27 תופל ולבן, אלא כו"⁵.

28 אבל צריך להבין:

29 למה לא יפרש שזהו שם מקום⁶, ונקרא המקום
30 "די זהב" ע"ש "העגל שעשו (שם) בשביל רוב
31 זהב"? והרי מצינו כמה מקומות בתורה, שנקראו
32 ע"ש הפעולות שנעשו בהם⁷. ואף שלא מצינו עוד
33 פעם במקרא מקום ששמו "די זהב" – הרי כו"כ
34 מקומות⁸ נזכרו בתורה רק פעם אחת בלבד.

35 ואינו דומה ל"תופל ולבן" – כי בהם אין לומר
36 שהמקום נקרא כן ע"ש שבו "תפלו על המן שהוא
37 לבן" – כי בשם כזה (הנקרא ע"ש איזו פעולה) –
38 צ"ל ניכר בהשם מענין הפעולה, או הדבר שבו נעשה
39 הפעולה, או עכ"פ הדבר שהוא טיבת הפעולה
40 שהיתה במקום זה; אבל בנידון ד"תופל ולבן" הרי
41 זה שהמן הוא "לבן" הוא ענין צדדי בהמן ואינו
42 ע"ד הנ"ל [ובתיבת "תופל" עצמה (שפירושה
43 ש"תפלו") בלא תיבת "ולבן", אין מרומז שום
44 חטא מיוחד, כי כל החטאים של בני במדבר היו
45 זה ש"תפלו" על איזה ענין]. ולכן מסתבר שאין
46 "תופל ולבן" שם מקום ע"ש ששם "תפלו" על המן
47 (הנרמז בענין צדדי לגמרי -) שהוא לבן⁹.

48 אבל ב"די זהב" הרי מרומזת טיבת החטא
49 (הפעולה), וכלשון רש"י "שעשו בשביל רוב זהב
50 שהי' להם" – וא"כ הרי אפ"ל גג"ז נכלל
51 בהמקומות שהכעיסו, כי המקום נקרא "די זהב"
52 ע"ש רוב זהב כו'.

(4) וראה רבינו בחיי כאן.

(5) ואין רש"י צריך לכתוב ב"ודי זהב" שאינו שם מקום, כי מובן הוא מעצמו ע"י הקדמתו "הוכיחן כו" – ואין צריך לכתוב ש"חזרנו על כל המקרא וכו'" כי כבר כתב כן בנוגע ל"בין תופל ולבן".

(6) וכפי' הרשב"ם כאן. וראה ראב"ע, חזקוני. ועוד.

(7) ראה נח יא, ט. וירא כא, לא. ויחי נ, יא. בשלח יז, ז. שלח יג, כד. ובכ"מ.

(8) ראה בקונקורדנציא לשמות.

(9) משא"כ אם הוא רק רמז בעלמא, יכול לרמוז גם בענין צדדי לגמרי. ואדרבה: מכיון ש"הזכירים (רק) ברמז מפני כבודן של ישראל", הרי מסתבר שאמר רמז הכי רחוק.

1 א. בתחלת פרשתנו, עה"פ "אלה הדברים אשר
2 דבר משה וגו' ודי זהב", מפרש רש"י: "ודי זהב
3 – הוכיחן על העגל שעשו בשביל רוב זהב שהי'
4 להם שנאמר¹ וכסף הרביתי להם² וזהב עשו
5 לבעל".

6 והנה, אע"פ שכבר הקדים רש"י בתחלת פירושו
7 לפסוק זה "שהן דברי תוכחות (ומנה כאן כל
8 המקומות שהכעיסו וכו')" ובכ"ז חזר וכתב גבי
9 "ודי זהב": "הוכיחן (על העגל)" – נראה שטעמו
10 הוא מפני ש"די זהב" אינו נכלל בהמקומות המנויים
11 בפסוק (כי משמע לי' לרש"י שאינו שם מקום),
12 ובמילא לא ידענו עדיין שגם "די זהב" הו"ע של
13 תוכחה. ולכן פי' רש"י על "די זהב" – "הוכיחן (אף
14 שלא פירש כן בהמקומות – הקודמים) על העגל
15 שעשו בשביל רוב זהב" – ובזה כוונתו (גם)
16 להדגיש, שאין "די זהב" שם מקום שבו מרמז
17 להוכיחן, אלא שלשון זו עצמה מודיעה את
18 התוכחה על העגל: "הוכיחן על העגל כו"³.
19 ובפירושו על "ובין תופל ולבן" – "הוכיחן על
20 הדברים שתפלו על המן שהוא לבן", כי גם תופל
21 ולבן אינו שם מקום.

22 ומה שהכריחו לרש"י לפרש ש"די זהב" אינו
23 שם מקום, י"ל בפשטות שזהו משום שלא מצינו

(1) הושע ב, י.

(2) כ"ה בכת"י וברוב הדפוסים, אף שבכתוב: "הרביתי לה גו'" – הרי שגם מפרש"י זה מוכח הכלל שנת' במ"א (על פרש"י יתרו כ, ח) – דע"פ שיטתי' דבא לפרש פשוטו של מקרא (גם לזה שאן זה עתה מתחיל בלימוד המקרא - בן חמש, כדבר חכמים במשנתם (אבות פ"ה מכ"ב – לגירסת אדה"ז)) – הרי כשמביא ראי' מקרא (ועאכ"כ ממתז"ל) – כותב הלי' בפירושו – היינו ע"פ פשוטו (באם הראי' – מנפשו הכתוב), אף שלי' הכתוב שונה – וכן בנדודי: לי' הכתוב "הרבתי לה", אבל רש"י כותב (כנ"ל כגירסת הכת"י וברובם ככולם לרפוסטי רש"י*) "הרבתי להם" כפירוש הכתוב – ע"פ הכלל הנ"ל (עד שבא מעתיק ובחור-זעזער שרצה לתרץ רש"י מהמקשה עליו מל' הכתוב – ושיבש הכת"י והדפוסים "ותיקן" וכתב "לה").

(3) בסגנון אחר: ע"פ הקדמת רש"י "ומנה כאן כל המקומות וכו'" מובן שפי' תיבות "במדבר בערבה וגו'" הבאות לאח"ז ה"ה המשך ל"הדברים (תוכחות) אשר דבר משה", ש"דבר (תוכחות – הוכיחן). . . במדבר וגו'". משא"כ "בין תופל ולבן", וכן "ודי זהב", מכיון שאינם שם מקום, אינם באים בהמשך ל"דברי (תוכחות) משה" – לכן מוכרח רש"י לפרשם.

* משא"כ בדפוס ראשון ושני וא' מהכת"י שנמצא "לה".

26 סיבת חטאם, משא"כ בפרשתנו שאמרו לבניי
27 והתכוון ל"הוכיחן"¹⁵ – מדגיש גודל החטא.
28 ומעתה מובן שא"א לרש"י, המפרש פשוטו של
29 מקרא, להביא בפ' תשא הכתוב "וכסף הרביתי
30 להם וזהב עשו לבעל", כי בפסוק זה מודגש
31 שהכסף וזהב שנתן הקב"ה – ולא נתינה סתם, כ"א
32 "הרביתי להם" – מהם עצמם עשו דבר שהוא היפך
33 רצונו של הקב"ה – הרי נקודה זו מבליטה את גודל
34 החטא ביותר¹⁶.

35 משא"כ בפרשתנו, כשבא משה להוכיח את
36 בניי, מתאים להביא פסוק זה.

37 ג. ע"פ הנ"ל מובן אשר אא"פ לפרש ש"די
38 זהב" הוא שם מקום, שנקרא כן ע"ש ששם עשו
39 את העגל "בשביל רוב זהב שהי' להם", היינו ע"ש
40 סיבת החטא שחטאו שם: ע"פ הנ"ל הרי – הן לפי
41 ההדגשה (בפרשתנו) שהרוב זהב הו"ע של הוספה
42 בחומר החטא, והן לפי המודגש בפ' תשא שהוא
43 פרט המקטין את ערכו של החטא וסיבתו – ה"די
44 זהב" הוא פרט צדדי באופנו של החטא, או גורם
45 המסייע בהחטא, אבל לא עצם (סיבת) החטא.
46 (שהרי הסיבה האמיתית היתה זו שאמר הכתוב¹⁷
47 "וירא העם כי בושש משה וגו'"). וא"כ לא מסתבר
48 לומר שהמקום ייקרא ע"ש פרט בכובד או קלות
49 פשע החוטא ולא ע"ש דבר שבהחטא עצמו (או
50 הדבר שבו נעשה או עכ"פ סיבתו העיקרית).

51 ד. אבל עדיין אינו מוסבר לשון רש"י: ע"פ
52 הנ"ל הו"ל לרש"י לכתוב "הוכיחן על העגל שעשו
53 ב(רוב) הזהב (וכיו"ב) שהי' להם" – לשון
54 המשתמע שפיר שאותו רוב הזהב שהי' להם
55 מהקב"ה, ממנו עשו את העגל – ולמה נקט רש"י
56 "בשביל (רוב זהב וכו')", לשון המדגיש שה"די
57 זהב" הי' כעין סיבת החטא (שהרי הוא כאומר:
58 בשביל רוב הזהב עשו החטא), ובפרט שמבואר
59 שבנדוד"ד כוונתו להחמיר בהחטא ולא להיפך?

(15) וי"ל שגם מטעם זה כותב רש"י כאן עוה"פ "הוכיחן (על העגל) – לרמוז שאין זה לימוד זכות כבפ' תשא, כ"א תוכחה (אבל מובן שאין לומר שרק זה הוא הטעם להוספת תיבה זו).
(16) ובנדוד"ד הרי לא רק שידוע בכללות שכל מה שיש לבנ"א, ה"ד ניתן מאת הקב"ה (וכמ"ש חגי ב, ח) "לי הכסף ולי הזהב נאום ה' צבאות" (-), כ"א באופן גלוי ניתן להם הכסף וזהב במדבר מהקב"ה, כמפורש (שמות ג, כב. בא יא, ב) שהקב"ה צווה "ושאלה גו' כלי כסף וכלי זהב ושמלות וגו'". וכן בפועל הי' "וה' נתן את חן העם וגו'" (בא יב, לו). ואח"כ הי' ביזת הים (פרש"י בשלח טו, כב) ע"י שהקב"ה קרע להם את הים וכו'.
(17) תשא לב, א ואילך.

1 גם אינו מובן: תוכן פרש"י זה, כבר כתבו רש"י
2 בפ' תשא¹⁰ עוה"פ "וישב משה אל ה' ויאמר וגו'
3 ויעשו להם אלקי זהב" ופירש"י: "אלקי זהב –
4 אתה הוא שגרמת להם שהשפעת להם זהב וכל
5 חפצם, מה יעשו שלא יחטאו וכו'" – ואם כפרש"י
6 כאן צריך להביא רא"י ע"ז (מהכתוב "וכסף הרביתי
7 להם וזהב עשו לבעל") הו"ל לרש"י להביא הרא"י
8 בפ' תשא, שבה נאמר ענין זה בפעם הראשונה?

9 ב. והביאור בזה:

10 ההכרח של רש"י לפירושו בפ' תשא מובן
11 הוא¹¹: דלכאורה תמוה מאד הקדמת משה "חטא
12 העם הזה חטאה גדולה ויעשו להם אלקי זהב"
13 (כטעם) לבקשתו הבאה תיכף אח"כ "ועתה אם
14 תשא חטאתם וגו'"? ה"ז סתירה לבקשת הסליחה!
15 וע"כ¹² בהכרח לומר שבדבריו אלו מבאר טעם
16 ונימוק המקטין את החטא; היינו, אף שא"א למעט
17 ערכו של החטא עצמו, דהרי "חטא העם הזה חטאה
18 גדולה", מקטין שייכות וקשר בניי להחטא –
19 לסיבתו. וזהו שפירש"י שמשה התכוון בזה לומר
20 ש"אתה הוא שגרמת להם וכו'", ללמד זכות על
21 ישראל, שאינם אשמים (כ"כ) בעשיית החטא¹³.

22 עפ"ז מובן שישנו חילוק עיקרי (לפי פשוטו של
23 מקרא¹⁴), בין תוכן הענין (של ריבוי הזהב) בפ'
24 תשא ובין תוכנו בפרשתנו: בפ' תשא אמרו משה
25 להקב"ה בכוונה ללמד זכות על ישראל ולהקטין

(10) לב, לא.

(11) כפ"י בבאר מים חיים על פרש"י שם.

(12) וגם: "ויעשו להם אלקים מיבעי לי" כמו זוכה לאלקים יחרם, קום עשה לנו אלקים" (רא"ם עוה"פ וכו"ה בשאר מפרשי רש"י).

(13) ומובן שבפשוטו של מקרא אין לומר כשיטת ריב"ב ביומא (פו, ב. תוספתא שם פ"ד ה"ד. ירושלמי סוף יומא) שמשה אמר "אנא חטא העם וגו'" לפי ש"צריך לפרוט החטא" – כפשטות ההמשך "ועתה אם תשא וגו'" לא משמע כן*, דהרי אין פירוט החטא (ע"י אחר) טעם למחילת החטא (כ"א שבלא"ה א"א שימחול), ובמילא הי' צריך לומר, לכל לראש, דבר הנותן טעם שימחול, ואח"כ גם לפרט החטא, כדי שלא תהי' מניעה להמחילה.

(14) משא"כ ע"ד ההלכה והדרוש – כדמוכח מזה שבברכות (לב, א) יומא (שם) וסנהדרין (קב, א) מבואר הלימוד זכות על התיבות "ודי זהב" שבפרשתנו. ובברכות מוסיף הלימוד זכות גם את הפסוק "וכסף הרביתי להם וזהב עשו לבעל". אבל מתאים הוא עם הנת' לקמן סעי' ד שצ"ד הרמז וכו' מרומז גם בפרש"י כאן (תוכחה) הלימוד זכות הנ"ל (וראה חדא"ג מהרש"א בברכות שם).

* אבל אין לומר שרש"י שולל פ"י זה לפי שלא מצינו במקרא ש"צריך לפרוט החטא" – כי כ"כ ענינים בתורה יודעים מזה עצמו שכתוב שכן נעשו בפועל.

26 אלא שבשם "מדבר" בא לרמז שיש ללמד זכות
 27 על טענתם "מי יתן וגו'": מכיון שהיו אז "במדבר"
 28 שהוא ה"מדבר הגדול והנורא נחש שרף ועקרב
 29 וצמאון אשר אין מים"²³, (וגם לפני פרשתנו
 30 מבואר שהמדבר הוא מקום של נחשים ועקרבים
 31 וכו'²⁴), הרי מובן שזהו נסיון גדול מאד, ולכן אין
 32 להאשימם כ"כ על טענתם "מי יתן מותנו וגו'".
 33 "בערבה" ובפרש"י "בשביל הערבה שחטאו
 34 בעל פעור בשטים בערבות מואב". וצלה"ב:
 35 ערבות מואב הי' "מבית הישימות עד אבל
 36 השטים"²⁵ וא"כ הול"ל "בשטים" ולא "בערבה".
 37 אלא שבזה מרומז לימוד זכות על בני:
 38 "בערבה" (בית קמוצה, המשמשת במקום ה'
 39 הידיעה), וכאילו כתוב "בהערבה" (הידועה),
 40 כפרש"י "בערבות מואב". והנה בקריאת השם של
 41 מואב ועמון פירש"י²⁶ "מואב – זו שלא היתה
 42 צנועה פירסמה שמאבי' הוא, אבל צעירה קראתו
 43 בלשון נקי', וקבלה שכר בימי משה שנאמר²⁷ בכני
 44 עמון אל תתגר במ כלל, ובמואב לא הזהיר אלא
 45 שלא ילחם במם²⁸ אבל לצערן התיר לו".
 46 ולכאורה הרי מפורש בפרש"י²⁹: "לשוואי;
 47 פוקד עון אבות על בנים – כשאוחזים מעשה
 48 אבותיהם בידיהם", וא"כ איך התיר לצער את בני
 49 מואב משום³⁰ עון האם שלא היתה צנועה? הרי
 50 שזה מכריח לומר שגם בימי משה היתה הנהגת בני
 51 מואב בהיפך הצניעות לגמרי.

52 זוהי ההדגשה כאן בערבה, בערבות מואב –
 53 לימוד זכות בעון בעל פעור (שסיבתה³¹ ובעיקרה
 54 הי' זה חטא של זנות³²), מכיון שהיו במקום

1 והביאור בזה (ע"פ חלק הרמז וה"י"נה של
 2 תורה" שבפרש"י): בפירושו על פסוק זה מקדים
 3 רש"י ואומר: "והזכירם (החטאים) ברמז מפני
 4 כבודן של ישראל"; וי"ל שכוונת רש"י היא, דכשם
 5 שמפני "כבודן של ישראל" העלים משה את
 6 החטאים מלהזכירם בפירוש - אע"פ שכוונתו
 7 להוכיחם עליהם – כן, ומטעם זה גופא, רמז משה
 8 בדבריו אלו גם על לימוד זכות להקטין חטאים אלו,
 9 כי גם זה הוא "כבודן של ישראל", אף שבעיקר
 10 הרי אדרבא, בא להוכיחן ולהודיעם חומר החטא.
 11 ולכן כותב רש"י "בשביל רוב זהב" לרמז
 12 להלימוד זכות הנ"ל ש"אתה הוא שגרמת להם וכו'
 13 מה יעשו שלא יחטאו"¹⁸.
 14 ה. והנה כיון שבנדוד נזהר משה "בכבודן של
 15 ישראל" מובן שכמו בנוגע ל"ודי זהב", בהתוכחה
 16 גופא מרומז הלימוד זכות, עד"ז צ"ל גם בשאר
 17 התוכחות שבפסוק זה.
 18 ומרומזים הם בלשון הכתוב או בלשון רש"י¹⁹:
 19 "במדבר" – "בשביל מה שהכעיסוהו במדבר
 20 שאמר²⁰ מי יתן מותנו וגו'" – ולכאורה אינו
 21 מובן: למה רמז על זה ע"י תיבת "מדבר" שהוא
 22 שם כללי דכל המקומות, ולא ע"י שמו של המקום
 23 הפרטי שבו "הכעיסוהו" בטענתם הנ"ל²¹ - היינו
 24 "מדבר סין אשר בין אילם ובין סיני", כמפורש
 25 בכתוב²²?

(18) וראה במהרש"א שבהערה 14.

(19) ועפ"ז יומתקו כמה דיוקים בכתוב ובפרש"י – כדלהלן בפנים.

(20) בשלח טז, ג.

(21) ע"ד הפשט י"ל: רש"י מקדים "ומנה כאן כל המקומות שהכעיסו לפני המקום בהן", ולכאוי' ישנם עוד ענינים שהכעיסו בהם את הקב"ה ולא נמנו כאן (כמבואר בערכין (טו, א) המובא בפרש"י כאן ובפרש"י שלח (יד, כב)) – לכן מקדים הכתוב "במדבר" לכלול בזה כל הנסיונות שהיו במדבר. והא דמפרט שאר הענינים כאן (עון בעל פעור, תפלו על המן, המרגלים, מחלוקת קרח וחטא העגל), אף שגם הם היו במדבר, כי אין סיבת חטאים אלו מצד היותם במדבר, משא"כ החטאים האחרים. וי"ל שזוהי כוונת רש"י במ"ש "מי יתן מותנו וגו'", שהיא לא רק לרמז לסיום פסוק וענין זה, כ"א לרמז גם להחטאים שהיו אחריו* חטא זה, שנכללו במ"ש "במדבר".

(22) בשלח טז, א.

* ובנוגע החטא במרה – "וילוו העם על משה לאמר מה נשתה וגו'" (בשלח טו, כד) – שהי' קודם לטענתם "מי יתן וגו'", מעיקרא לא קשה. כי רש"י מקדים "ומנה כאן כל המקומות שהכעיסו בהן לפני המקום" ובמרה הרי "וילוו העם על משה". משא"כ בשאר התלונות מפורש בהם בהמשך הפרשה שהתלונה היתה (גם) על הקב"ה.

(23) עקב ח, טו.

(24) פרש"י בהעלותך י, לד.

(25) מסעי (לג, מט).

(26) וירא יט, לז.

(27) פרשתנו ב, יט.

(28) שם, ט.

(29) יתרו כ. ה. תשא לד, ז.

(30) ואף שלכאוי' י"ל שאין בזה עונש כי מלכתחלה לא נאסר אלא כיבוש ארצם, אלא שלעמון נתן שכר שלא לתגר במ – אין זו דעת רש"י שמאריך ומפרט "ובמואב לא הזהיר אלא שלא ילחם במם אבל לצערן התיר לו".

(31) פרש"י בלק כה, ב.

(32) כדמוכח מפרש"י (שם כד, יד) שעצת בלעם היתה "אלקיהם של אלו שונא זמה כו' להכשילם בזמה", וכן מזה שנפסקה המגיפה ע"י מס"נ של פינחס בהענין ד'הבועל ארמית וכו'".

12 "בין פארן" – "ועל מה שעשו במדבר פארן ע"י
 13 המרגלים" – ולכאן הול"ל (בקיצור) "בחטא
 14 המרגלים" וכיו"ב. אלא כוונתו לדייק שהחטא הי'
 15 על ידי המרגלים – הם הסיתו ופיתו את בני",
 16 ולולא המרגלים לא היו חוטאים בני" בעון זה.
 17 "ובין תופל ולבן" – "שתפלו על המן שהוא
 18 לבן": מה שמדגיש כאן לובן המן (בה"ינה של
 19 תורה" שבפרש"י) הוא, שמכיון שהמן הי' "לבן",
 20 חלק ומופשט מכל צבע – וע"ד פרש"י³⁸ שמה
 21 שימש כל ז' ימי המילואים בחלוק לבן. היינו שהו"ע
 22 של "פשיטות" שאי אפשר "למששו בידים"³⁹, הרי
 23 לא הי' להם בזה תענוג אמיתי⁴⁰, ובמילא מובן
 24 שפרט זה נותן מקום להתלונן על המן (אף
 25 שבפועל לא היתה טענתם על זה שהמן הי' לבן –
 26 שלכן אאפ"ל שזה שם המקום כנ"ל – מ"מ זה
 27 גורם לתנועה כללית של התנגדות כלפי המן).
 28 "וחצרות" – "במחלקתו של קרח"⁴¹. ולכאורה
 29 הול"ל "במחלוקת קרח ועדתו"? אלא כוונתו לרמז
 30 גם בזה להנ"ל: המחלוקת היתה רק של קרח, ולא
 31 של בני", אלא שקרח פיתה אותם⁴², וכטענת
 32 משה⁴³ "האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף"
 33 (אף שלפועל פיתה את כולם⁴⁴).
 34 ו. והנה פ' דברים קוראים לעולם בשבת שלפני
 35 תשעה באב או בשבת ת"ב עצמו – וגם זה שייך
 36 לענין הנ"ל: כללות ענין "בין המצרים" הוא
 37 שהזמן עצמו⁴⁵ "מוכיח" את בני", ומלמדנו פרש"י
 38 בראש ותחלת הפרשה שגם בה"תוכחה" נזהר
 39 הקב"ה בכבודן של ישראל, כי תכלית הכוונה
 40 בה"תוכחה" והירידה של הגלות היא בשביל
 41 העלי, לגדל "כבודן של ישראל", ולכן מובן שגם
 42 בעת הגלות (ה"תוכחה") גופא, ניכר "כבודן של
 43 ישראל" (כנ"ל בפרש"י).

1 (בערבות מואב) של פריצות רבה בעון זה,
 2 ושבמילא גם הנסיון הוא גדול ביותר³³.
 3 "מול סוף" – "על מה שהמרו בים סוף, בכואם
 4 לים סוף שאמרו³⁴ המבלי אין קברים במצרים, וכן
 5 בנסעם³⁵ מתוך הים שנאמר³⁶ וימרו על ים בים
 6 סוף" – ומובן הלימוד זכות: בכואם על שפת הים
 7 לא הי' שום אפשריות בדרך הטבע להנצל, כי מצד
 8 אחד היו המצריים ומצד השני הי' הים וכו', וכן
 9 בנסעם מן הים, שהיו עסוקים בביזת הים³⁷, דבר
 10 שהקב"ה עצמו רצה שיתעסקו בזה, ה"ז "אתה הוא
 11 שגרמת" – ומובן גודל חפצם ותשוקתם בזה.

33) להעיר מהמדרש (במדבר פ"כ, כב. תנחומא בלק יז) "יש מעינות שמגדלין גבורים כו' ויש שטופין בזמה ומעיין שטים של זנות הי'" – הרי שלא רק הנהגת בני"א דשם היתה באופן כזה, אלא שגם המקום עצמו גורם לזנות, אלא שעפ"ז הול"ל כאן "בשטים" (שנקרא ע"ש שטות – וזנות), אבל ל"ק לרש"י – שהוא ע"פ פשוטו של מקרא ומדגיש (בלק כה, א) "בשטים, כך שמה", ותו לא.
 34) בשלח יד, יא.

35) בפשטות כוונת רש"י לזה שלא רצו לנסוע משם (פרש"י בשלח טו, כב), ולא להמבואר בערכין, כי לא מצינו ענין זה בפשש"מ*. ומה שמציין לערכין הכוונה לכללות הדרש בהפסוק "וימרו וגו'", או כדלקמן. וראה פרש"י בשלח (יד, ל): "לא יאמרו ישראל כשם שאנו כו'" (ולא שאמרו כן בפועל).

ומה שפרש"י שקאי גם** על "בנסעם מתוך הים" (ובמילא מוכרח לפרש שאי רצונם לנסוע משם נחשב לחטא וכו') הוא: א) ממ"ש "מול סוף", שפירושו הפשוט "נגד הים" סוף", ומכיון שלא פי' באיזה צד, הרי י"ל שהכוונה לכל צד***. ב) כיון שבפשוטו של מקרא היו (עכ"פ) ב' ענינים בים סוף להוכיח עליהם – מסתבר לומר ששניהם נרמזו בכתוב.

וכיון שאין כ"ז פשוט כ"כ – מביא ראי': שנאמר ויאמרו (א) על ים (ב) בים סוף (ואין הכוונה כאן שמפרש קרא: איזה ים – ים סוף, כי"א שהמרו כמה*** פעמים) כדאיתא בערכין. ועפ"ז יתורץ הא דרש"י מביא ראי' רק בפ"י "מול סוף".

36) תהלים קז, ז.

37) ראה לעיל הערה 35.

38) צו ח, כח.

39) ראה דרך מצותיך (מצות בנין מקדש ע' פו): המראה לבן אינו תופס מקום ואיננו נתפס כו' מציאות דבר ועכ"ז אינו נתפס כו'.

40) ראה לקו"ש ח"ט ע' 21. ולהעיר מיומא (עד, סע"ב): "שאינו רואה ואוכל". ורש"י שם (ד"ה אינו): אכילת המן טועם טעם כל המינים ואינו רואה אלא מן.

41) ובנוגע לפי' השני – הרי מעיקרא הוא רק מה ש"הי' לכם ללמוד כו'". ומובן שאי"ז ענין חמור כ"כ.

42) ראה בארוכה לקו"ש ח"ג ע' 53 ואילך.

43) קרח טז, כב.

44) פרש"י שם, יט.

45) ראה תענית (כט, א): מגלגלין זכות ליום זכאי כו'.

* ואף שבתהלים עה"פ "וימרו וגו'" מביא רש"י הדרשה דערכין. מ"מ: א) אם לזה כוונת רש"י גם בפרשתנו. הי' צריך לפרש (אבל י"ל שכיון שמציין רש"י כאן בתהלים – כלול בזה גם פירושו שם). ב) בתהלים מסיים רש"י בלשון "מצאתי", המורה שגם שם אין זה פשוטו של מקרא ממש (ובכלל צריך בירור אם דרכו של רש"י בפירושו על נ"ך הוא ע"פ כל הכללים שלו שבפירושו עה"ת).

** ועיין ת"י ותיב"ג.

*** אף שבדוחק י"ל – שמכיון שדיבר ברמז, לא פירש לאיזה צד מתכוון (ומסתבר שמתכוין לדבר המפורש בתורה יותר).

**** ועי"פ הנ"ל יומתק גם שינוי הל' בתהלים: ההמרה המבלי אין קברים גו' הייתה מפני שים (סתם) סתם דרכם. זה שויטע בעל כרחם – הי' מפני הביזה שבים סוף.

- 1 אחד הענינים שמודגש בו "כבודן של ישראל"
 2 גם בעת הגלות גופא, הוא מ"ש בתחלת מגילת
 3 איכה: "איכה ישבה ב"ד וגו'" – שיש בזה גם מדה
 4 טובה⁴⁶, והוא מ"ש⁴⁷ "עם לבדד ישכון ובגוים לא
 5 יתחשב", שבנ"י אינם מתערבים עם או"ה⁴⁸,
 6 וכמארז⁴⁹ "השמן אינו מתערב אלא עומד, כך
 7 ישראל אינם מתערבים עם העכו"ם".
- 8 ומצד מעלה זו שב"איכה ישבה ב"ד", שאין
 9 בנ"י מתערבים עם האומות, נזכה שיתגלה "כבודן
 10 של ישראל" בגלוי, בבנין בית המקדש השלישי,
 11 שגם הוא נרמז בפסוק זה⁵⁰, שיבנה במהרה בימינו
 12 ובעגלא דידן.

(משיחת ש"פ דברים תשל"א)

(46) ע"ד פרש"י בענין "והשימותי אני את הארץ – זו מדה טובה לישראל וכו'" (בחוקותי כו, לב).

(47) בלק כג, ט.

(48) ראה רשב"ם שם. ועוד.

(49) שמו"ר פל"ו, א. וראה גם במדב"ר פי"ח, ז.

(50) ראה ב"ה איכה תשל"א (קונטרס מאמרים ע' קיג) ע"פ רשימות הצ"צ לאיכה ע' 5, 13.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ז תמוז, תשי"ט

ברוקלין.

ועד הרוחני דכפר חב"ד באה"ק ת"ו מיסודו ובהנהלתו של כ"ק מו"ר אדמו"ר
 זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע
 ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבם מכ"ב תמוז עם המצורף אליו, ועל ראשון ראשון וכו'.

(א) במה שלא קבלו תשובה מכאן על המכתבים.

כבר כתבתי לכמה מאנ"ש, וזה כמה פעמים שבקשתי כפולה ומשולשת לא להתחשב עם עכוב המענה, ואפילו כשאין מענה, שהוא מרוב הטרדות, ואם בכלל הדברים אמורים, עאכ"כ ועד רוחני, שבה דין תורתנו הק', אין לו לדיין אלא מה שענינו רואות על אתר, ובעניני תורה ומצות, הרי יפה שעה אחת קודם.

(ב) בענין השמיטה והצרכני'.

הנה אף שלכל לראש ענין הזהירות בענינים אלו נוגע להצרכני' כיון שרוב האוכלים מגיע לכפר חב"ד על ידה, מובן שצריך לפרסם בכלל רשימת אוכלים המותרים בלי פקפוק וכו' שהרי בודאי שכמה אוכלים וכמה מאנ"ש קונים שלא ע"י הצרכני', וק"ל.

וכיון שכמה חילוקי דיעות בכשרות הנ"ל, הרי על הועד הרוחני בראשותו של מרא דאתרא, לברר דעת תורה ולפרסם זה...

ויהי רצון שכאו"א בתוככי כללות התמימים ואנ"ש ימלא תפקידו להפצת המענינות חוצה אשר עי"ז מקרבים יעוד ימים אלו אשר מבין המצרים יגיעו לנחלה בלי מצרים ועד למרחב העצמי (יעוין רשימות הצ"צ לאיכה א, ג) ויהי זה בעגלא דידן ע"י משיח צדקנו.

בברכה לבשו"ט.

נתעכב השילוח ובנתיים נתקבל מכו' בהנוגע להקס"ד דבנין מקוה בביהכ"ס הישן, וכבר עניתי להרימ"מ שי' ליס בשלילה.

מתוך "פניני לוי יצחק על התורה"

אדם, כי אדם נמשך מיסוד כמאמר נשמת כל חי נשמה דפרחה מחי העולמים, מיסוד, וכאן נקט רק ואצטרך שהוא מצד הכלי, שבאדם הוא החומר שלו, הפנימי שלו.

הוא, כי מה שנקט אחר כך שאמרה אורייתא שאדם זמין הוא לארגזא קמך. הנה מה שאדם חוטא, זהו מצד החומר שלו, מצד הפנימי שלו, ועיין בלקוטי תורה דיבור המתחיל שיר המעלות ממעמקים בפירוש כי כשלת בעונך⁶ עיין שם, (כי המקיף אינו חוטא, והרי אפילו ברשע גמור ר"ל שנסתלק הטוב ממנו, הוא עומד עליו בבחי' מקיף כמו שכתוב בתניא סוף פרק יא⁷ עיין שם).

אתת אורייתא קמי' אמרה כו'. מה שנקט אתת משמע שעד עתה לא באה, והוה לי' למימר רק אמרה אורייתא קמי', הוא, כי תורה שניתנה בששי סיון, ניתנה לאדם דוקא שנברא ביום השישי, וכדרז"ל⁸ ע"פ

(לקוטי תורה, דרושים לראש השנה סב, ג) וז"ל: כמו שבכללות החיות יש ב' בחינות טובב כל עלמין ומלא כל עלמין כמו כן בנשמת האדם יש גם כן ב' בחינות אלו, וע"ז נאמר ויברא את האדם בצלמו בצלם אלקים, וזהו ענין ב'הבחי' יעקב וישראל וכו', בחי' יעקב יו"ד עקב, יו"ד הוא חכמה דהיינו השכל מה שהוא משיג אלהות ומה שמאיר ומחיה את הגוף ברמ"ח אברים הוא רק עקב מן הנשמה בחי' רגלי הנשמה. ובחינת ישראל הוא לי ראש והוא בחי'נשמה שהיא למעלה מן הגוף ומן השכל, ובחי' זו היא א' יחיד ומיוחד עם השי"ת בלי שום פירוד בשום אופן. ובחי' זו יש בכאו"א מישראל אפילו קל שבקלים, ומ"ש הכרת תכרת הנפש מחמת שעיקר עבירות חמורות שהוא חייבי כריתות זה נאמר על בחי' יעקב שנכרתה משרשה, אבל בחי' ישראל אינה נפרדת ממנו ית' בשום אופן [ועמ"ש בד"ה שחורה אני גבי בני אמי נחרו בי ובד"ה ביום השמע"צ בענין כי אבי ואמי עזבוני כו'].

ומ"ש שובח ישראל עד הוי' אלקיך. ולכאורה הוא תמוה ישראל מה חטא והלא אינה נפרדת ומה צריך לתשובה.

אך זהו שאמר הושע הנביא (הושע יד, ב) כי כשלת בעונך, עד"מ אדם הנכשל ברגלו באבן הכאה קטנה ומזה נופל כל גופו וראשו מגיע לארץ בהכאה גדולה מחמת שהראש הוא גבוה יותר. כך הוא הנמשל כשאדם נכשל בעון קל אפילו ביטול תורה שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק או ביטול מ"ע כמו צדקה שאפשר לו ליתן ואינו נותן ומכ"ש בעברו על מל"ת אף שנראה לאדם עבירה קטנה והוא כמו שדחה רגלו ממקום מעמדו והחליק מעט, אף כאן שנכשל בעון הנ"ל דהיינו רגלי הנשמה בחי' יעקב מחמת זה נופל הנשמה בחי' ישראל לצד אחר ואינה מאירה בעקבו ולזה צריך תשובה ע"ש.

(7) וז"ל: מי שאינו מתחרט לעולם ואין באים לו הרהורי תשובה כלל נקרא רשע ורע לו שהרע שבנפשו הוא לבדו נשאר בקרבנו כי גבר כל כך על הטוב עד שנסתלק מקרבנו ועומד בבחי' מקיף עליו מלמעלה ולכן אמרו רז"ל כל בי עשרה שכינתא שריא.

(8) שבת פח. "מאי דכתיב (בראשית א, לא) ויהי ערב ויהי בקר יום השישי, ה' יתירה למה לי, מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית, ואמר להם, אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין, ואם לאו אני

כל יומא ויומא עביד עבידתא כדקא חזי, בכל יומא ויומא כמה דאצטרך. הב' לשונות, כדקא חזי, כמה דאצטרך, הוא, הששה ימים דמעשה בראשית הם לנגד הששה מדות מחסד עד יסוד, ובכל מדה ומדה יש אור וכלי.

זהו כדקאי חזי, מצד האור, והיינו כדקא חזי דהיינו כראוי הוא שמדת החסד פעלה פעולת החסד, אור, ביום ראשון שהאירה מדת החסד, וביום השני מדת הגבורה, וכן הלאה.

כמה דאצטרך מצד הכלי. כי ענין כלי הוא להגביל את הדבר כמה שצריך ולא יותר, (צרי"ך גי' ה' פעמים די"ן, ה' גבורות, והיינו כלים שהם מבחי' גבורות, כמו שכתוב בתניא חלק ב' סוף פרק ד'² עיין שם).

ומפני זה יש בכל נברא ונמצא, חומר וצורה, החומר שהוא הגוף הוא מצד הכלי, והצורה שהוא הנפש שבו הוא מצד האור, (ועיין בתניא שם פרק ו' בפ"י³ אהללה ה' בחיי אומרה לאלקי בעודי).

גם יש לפרש, כדקא חזי חזי במקיף, כמה דאצטרך בפנימי, כי בכל דבר יש מקיף ופנימי, עיגול ויושר סובב וממלא, (יומ"א גי' אל הוי', אל הוא בחי' מקיף (כי אל במלואו⁵ עולה הק"ף), הוי' הוא פנימי), ועולה בקנה א' עם הנ"ל, כי האור פנימי מוגבל בתוך הכלי. כיון דאתא יומא שתייתא יסוד, ואצטרך למברי

(1) צרי"ך בגי' 320. וכן ה' פעמים דין (64X 5 = 320).

(2) וז"ל: מדת גבורתו של הקב"ה שהיא מדת הצמצום ומניעת התפשטות החיות מגדולתו מליירד ולהתגלות על הנבראים והחיותם ולקיימם בגילוי כ"א בהסתר פנים שהחיות מסתתרו בגוף הנברא וכאילו גוף הנברא הוא דבר בפני עצמו ואינו התפשטות החיות והרחונית כהתפשטות הזיו והאור מהשמש אלא הוא דבר בפני עצמו. ואף שבאמת אינו דבר בפני עצמו אלא כמו התפשטות האור מהשמש מכל מקום הן הן גבורותיו של הקדוש ברוך הוא אשר כל יכול לצמצם החיות והרחונית הנשפע מרוח פיו ולהסתירו שלא יבטל גוף הנברא במציאות וזה אין בשכל שום נברא להשיג מהות הצמצו' וההסתר ושיהיה אעפ"כ גוף הנברא נברא מאין ליש כמו שאין יכולת בשכל שום נברא להשיג מהות הנברא מאין ליש.

[ונהנה בחי' הצמצום והסתר החיות נקרא בשם כלים והחיות עצמו נקרא בשם אור שכמו שהכלי מכסה על מה שבתוכו כך בחי' הצמצום מכסה ומסתיר האור והחיות השופע והכלים הן הן האותיות ששרשן ה' אותיות מנצפ"ך שהן ה' גבורות המחלקות ומפרידות ההבל והקול בה' מוצאות הפה להתהוות כ"ב אותיות].

(3) וז"ל: וז"ש אהללה ה' בחיי אומרה לאלקי בעודי, שהחיים נמשכים משם הוי' והעוד שהוא הגוף הטפל משם אלקים.

(4) מדייק בלשון זוהרה לעיל "בכל יומא ויומא" בגי' 57, וכן אל (31) + הוי' (26) = 57.

(5) פירוש: אל"ף (גי' 111) + למ"ד (74) = 185, וכן הק"ף = 185. (עיין גם לקמן סימן קד).

מתוך "פניני לוי יצחק על התורה"

כז

כך הוא, כי התורה השתדלה והמליצה טוב בבריאת האדם שאמרה אלמלא לא תאריך כו', השיב לה הקב"ה וכי למגנא כו', אלא כמו שאת, תורה חפצה שתתפשט מדת ארך אפים וכו'.

ומפני מה זה כך, שממלא הקב"ה רצון התורה הוא מפני שכולא באורייתא אתברי כו', זהו הלשון אלא כו' היינו לא למגנא כו' אלא כמו שאת, התורה, אומרת, ומפני מה זה כך הוא מפני שכולא באורייתא אתברי כו'.

כולא באורייתא אתברי וכולא באורייתא אשתכלל. נקט ב' פעמים באורייתא כל, כל אחד בפני עצמו (כי הול"ל כולא באורייתא אתקרי ואשתכלל). יש לומר לנגד הב' בחי' שבתורה, נגלה דתורה המתעסקת בענינים גשמיים¹² על ידי זה כולא אתברי, ונסתר דתורה פנימיות התורה על ידי זה כולא אשתכלל.

ומפרש איך נברא העולם בתורה ושהיא ממלצת טוב שאמרה אלמלא לא תאריך כו', הוא בגין דעד לא ברא קודשא בריך הוא עלמא אתיין כל אותיות התורה קמי' ועאלן כל חד וחד¹³ למפרע וכו'.

עאלת תי"ו כו' והשיב לה הקב"ה לאו דבך זמינין כמה צדיקים למימת¹⁴ כו', שזהו ההיפך לגמרי ממדת ארך אפים שמאריך אף גם לרשעים, וכאן הוא ההיפך שגם לצדיקים לא האריך אף שהמיתם (מפני שלא מיחו בהם כדאיתא בשבת¹⁵ בפרק במה בהמה).

ועאלו תלת אתון שק"ד. מה שהקדים ק' לר' והלא בלמפרע קדים ר' לק', הוא מפני שבשקר קדים ק' לר', ומה שהשיב להם הקב"ה לאו אתון כדאי כו' הוא מפני שהם שקר, לכן נקט שי"ן קו"ף רי"ש, אם שבאמת בסדר עלייתם הי' מתחלה ר' ואחר כך ק'.

ועאלו פ' צ' וכן כולהו, הקדים פ"א לצד"י הוא כדי שיהי' צירוף פ"צ, שפירוש פ"צ הוא הריסה ושבירה כמו¹⁶ ויתפוצצו הררי עד, כפטיש¹⁷ יפוצץ סלע, ויפרפרני¹⁸ ויפצפצני, לכן לא ברא בהן הקב"ה את העולם, כי הם היפך דארך אפים, ולא יהי' קיום

יום הששי, הששי בה', שהוא תלוי בששי סיון שבו ניתנה התורה, לכן לבריאת האדם דוקא שנברא ביום ו' אתת אורייתא, שהיא תנתן לו, בששי בסיון.

(גם לאדם הראשון גופא שנברא ביום ו' למע"ב ניתנה התורה כמו שכתוב [בזהר] בפרשת מקץ דף קצ"ט ע"א וכיון דברא קודשא בריך הוא לאדם יהב קמי' אורייתא כו' עיין שם. לכן אתת אורייתא כשהי' צריך להבראות, מפני שהיא תנתן לו).

והמליצה טוב בעדו שיאריך השי"ת רוגזי' עליו כשיחטא, מפני שיקבל התורה, שאורייתא⁹ מגינא ומצלא. והלואי אותי עזבו ואת תורתי שמרו שהמאור¹⁰ שבה מחזירו למוטב וכו', זהו שעתה יום הששי אתת אורייתא וכו'.

אמרה האי אדם כו' זמין הוא לארגזא קמך כו' א"ל קודשא בריך הוא וכי למגנא אתקרינא ארך אפים. לכאורה הרי התורה ידעה שהקב"ה ארך אפים, והרי מה שהקב"ה הוא ארך אפים זה גופא כתוב בתורה. ואם כן התורה יודעת מזה. ואם כן מאי סברתה שאמרה אלמלא לא תאריך רוגזא כו'. גם מהו הלשון דתשובת הקב"ה וכי למגנא אתקרינא ארך אפים, והול"ל אנא ארך אפים.

יש לומר התורה ידעה שהקב"ה הוא ארך אפים, אך סברה שהוא ארך אפים רק לצדיקים ולא לחוטאים, כמו שהי' סבור משה שאמר ארך אפים לצדיקים בסנהדרין דף קי"א¹¹ עיין שם.

והשיב לה הקב"ה וכי למגנא אתקרינא כו' היינו אם כסברתה שהוא רק לצדיקים, ולצדיקים גמורים שלא חטאו כלל, שהם בבחי' מרכבה לאלקות, אז למגנא מה שאתקרי ארך אפים, כי צדיקים גמורים אינם צריכים לבחי' הארכת אף (ועיין ברשימה על המארז"ל בסנהדרין דף קי"א הנ"ל) וכו'.

אלא כולא באורייתא אתברי כו'. לכאורה מה זה שייך הכא, ומה שייך זה למה שאמר מקודם שאמרה אורייתא אלמלא לא תאריך רוגזא כו'. אך הפירוש

מחזיר אתכם לתוהו ובוהו".

(9) סוטה כא.

(10) פתיחתא דאיכה רבתי ב'. ירושלמי תגיגה פרק א' הלכה ז'.

(11) ז"ל: דתניא כשעלה משה למרום מצאו להקב"ה שיושב וכותב ארך אפים אמר לפניו רבש"ע ארך אפים לצדיקים א"ל אף לרשעים, א"ל רשעים יאברו, א"ל השתא חזית מאי דמבעי לך, כשחטאו ישראל א"ל לא כך אמרת לי ארך אפים לצדיקים, אמר לפניו רבש"ע ולא כך אמרת לי אף לרשעים.

(12) ראה ביאור בפנים בלקוטי לוי יצחק, דענינים גשמיים הוא הב"ן שבתורה, ונסתר דתורה הוא בחי' מ"ה שבתורה.

(13) ראה בפנים ביאור כל הענין עפ"י קבלה.

(14) ראה לעיל סימן יב.

(15) דף נה.

(16) חבוקק ג, ו.

(17) ירמ" כג, כט.

(18) איוב טז, יב.

מתוך "פניני לוי יצחק על התורה"

להעולם שיפוצצו אותו.

מה שאין כן אם יאמר צ' פ' יהי צירופים צ"פ,
שזה אדרבה מעלה כמו¹⁹ ואצפ"ה דוד, ויצפהו²⁰ זהב
טהור בזוהר²¹ הקדוש חלק ג' דף ר"ד עמוד ב'. גם

שמך²² צ"פ על גבי יין, וכן כולהו כו'.

עד דאתקיים כולא באת ב"ת דאיהו סימן
ברכה, וזהו²³ בחכמה יבנה בית, היינו בח"ס²⁴ שהוא
בראשית²⁵ בחוכמתא, יבנה העולם הנקרא בית,
וראשית בריאתו הוא באות ב"ת.

לקוטי לוי יצחק, הערות לספר הזוהר בראשית עמוד רעז

(19) תהלים ה, ד.

(20) שמות לו, ב.

(21) פירוש: בזוהר פ' בלק (דף ר"ד ע"ב המצויין כאן), מפרש מה
שאמר דוד (תהלים ה, ד) "ד' בקר תשמע קולי בקר אערך לך ואצפה",
דתיבת "ואצפה" מלשון כסוי כמו שכתוב (שמות לו, ב) ויצפהו זהב
טהור, דוד עושה כסוי למדת החסד למעלה (וזהו "בקר" הרומז על
חסדים), כדי שהעולמות התחתונים יוכלו לקבל האורות העליונים
ע"ש.

[ראה תורת מנחם התוועדיות ה'תשט"ז ח"ג עמוד 93].

(22) משנה טבול יום פ"ב מ"ה. שבת ה:

(23) משלי כד, ג. [ורמז בתיבת "בית", דקאי על העולם הנק' בית, וכן
בי"ת רמז ל"אות" ב', שהעולם נברא בו.]

(24) ע"ש באריכות הביאור עפ"י קבלה.

(25) תרגום ירושלמי "בראשית ברא" בחוכמא ברא ה'. (ראה לעיל
סימן ג, ד, ה.)

אגרות קודש

ב"ה, כ"ח תמוז, תשי"ט

ברוקלין.

ברכה ושלוש!

במענה למכתבה מיום 12/7, בו כותבת ראשי פרקים מאשר עבר עליי ואשר שואפת לחיים
דתיים ולהתמסר לחינוך ילדים ילדי ישראל ברוח ישראל סבא, אלא שיראה מהשפעת הסביבה.

והנה בארצנו הקדושה תבנה ותכונן על ידי משיח צדקנו, כמה אפשריות ישנן לדור בסביבה
דתית, והרי ציווי תורתנו תורת חיים הוא, וכהוראת המורה הגדול הוא הרמב"ם, צריך אדם להתחבר
לצדיקים ולישב אצל החכמים תמיד וכו' ויתרחק מן הרשעים כו' ילך למקום שאנשי צדיקים ונוהגים
בדרך טובים, ולפני זה מבאר הטעם, כי - דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדיעותיו ובמעשיו אחר
ריעיו ומכריו.

ועד"ז הוא ג"כ בהנוגע להתעסקות בחינוך דתי, אשר כמה וכמה מוסדות דתיים מחפשים
מורות ברוח האמור במשכורת מתאימה ובתנאים מתאימים.

וכיון שכבר יש לה ותק בשטח החינוך, בודאי שבהשתדלות תמצא מקום מתאים לנצל
כשרונותי בחינוך המקרב את לבם של בני ישראל לאבינו שבשמים, ובודאי שזכות עבודת הקדש
תעמוד לה בענייני הפרטים, לשלוח פנימית שלוחה אמיתית ולסידור מתאים בחיים בכלל ובנקודה
התיכונה שידוך טוב בכל הפרטים.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

מתנגדים שהפכו לתומכים

השוחט, שעליו כתבתי לעיל, לא היה עם-הארץ, אך היה מתנגד לחסידות חב"ד – כך נהג לומר. לאחר-מכן, כששככה המהומה שנגרמה בשל העברתו משחיטתו, החל שוחט זה להגיע לביתנו מדי שבת לשמיעת מאמר חסידות, וכך החל ללמוד חסידות, וכיהודי שידע ללמוד – גם הבין מה שלמד. הוא אמר שכדאיים היו הייסורים שסבל כדי להפוך עתה למקורב לשניאורסון! ניכר היה שסמכותו של שניאורסון – על-אף היותו אדם צעיר ועל-אף שנמנה על עדת החסידים – היא גדולה. מתנגדיו החלו, איפוא, לנקוט באמצעים רבים יותר כדי שלא להניח לזה לקרות. זכורתני שאחד מהם פרסם מאמר בעיתון רוסי עירוני, ותוכנו: מאחר שנתמנה כאן לרב נכדו של ה"צמח-צדק", שהתנגד בגלוי לתנועת ההשכלה¹³⁷ באסיפות שבהן נטל חלק – צריך כל יהודי שהציוויליזציה יקרה לו לעשות הכל כדי שלא תהיה לו, לשניאורסון, כל השפעה בעיר, שכן השפעתו היא סכנה לקדמה, ועלולה לגרום להתחזקותה של הריאקציה. כשנה לאחר-מכן התפרסם על-ידי אותו אדם מאמר שלם, שבו הוא מכה "על חטא", ומצהיר שלא היה לו מושג עד כמה גדולה היא ההערכה שצריכה להיות כלפי שניאורסון, שמתנגדיו אינם מבינים אפילו את שיחות החולין שלו¹³⁸, ושיש לסייע לשניאורסון בעבודתו, ולא להחליש את כוחותיו.

(137) ראה בארוכה קונטרס "אדמו"ר הצמח צדק ותנועת ההשכלה" (קה"ת, תש"ו. תשל"ט).
(138) ראה סוכה כא, ב.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ח תמוז, תשי"ט
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ וכו' מו"ה מרדכי שי' הכהן

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מכ"ג תמוז.

בעת רצון יזכירוהו עוד הפעם על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע לתוכן כתבו.

וכיון שזכה כ' להשתתף בהפעולות הכי נשגבות להצלת כ"ק מו"ח אדמו"ר בימים ההם בזמן הזה, יהי רצון שיעמוד לו זה בכל המצטרך לו מרוח ועד בשר וזבה כמובן לכל לראש ולראשונה בריאות הנכונה הרחבת הפרנסה ולבשו"ט בטוב הנראה והנגלה בכלל.

ומעניינים הפרטים לעניינים הכללים אשר ימי בין המצרים אלו יהפכו בקרוב לששון ולשמחה ונזכה לקיום היעוד לנחלה בלי מצרים.

בכבוד וברכה.

מתוך הספר ילקוט גאולה ומשיח – פרשת דברים

ביאור דבארץ "מואב" התחיל משה לבאר
 התורה, דהוא מעשרה אומות – קיני קניזי וקדמוני
 – שירשו בני"ל לע"ל כנגד כח"ב, וארץ מואב כנגד
 חכמה דלעו"ז

בעבר הירדן בארץ מואב הואיל משה באר את התורה
 וכו'. יש להתבונן צורך ההודעה שהיו [עדיין] בארץ מואב,
 ובפרט שלא למואב יחשב הארץ, כי מסיחון נטלוה שבידו
 נטהרה והוכשרה לישראל, ועל כל פנים בערבות מואב
 הוה לי' למימר כמו בכל מקום. עוד יש להתבונן הואיל
 משה וכו', משמע דהתחיל לבאר במקום הזה והסיוס הי'
 במקום אחר, ולא כן הי', דשם נמצאו ושם היו עד שעלה
 משה לשמים, והעד ויעל משה מערבות מואב וכו' (דברים
 לד, א), וזה הי' צודק על הזמן שהתחיל בא' לחדש הי"א,
 והסיוס הי' בז' באדר. גם מהו הלאמר לזולת.

והנראה דעשרה עממין שהבטיח השם יתברך לישראל,
 הז' שירשו הם נגד ז' מדות הבנין דסטרא אחרא חסד גבורה
 תפארת נצח הוד יסוד מלכות, וקניזי וקניזי וקדמוני הם
 עמו"ן ומואב אדו"ם, הם נגד ג' בסט"א כתר חכמה בינה,
 עתידין ישראל ליישרם במהרה בימינו.

והנה כתב האר"י ז"ל אדו"ם הוא כתר דסטרא אחרא
 (ולדעתי הוא הנקרא קדמוני", שהוא ראשיתי קומת בנין
 סטרא אחרא, והבן בפסחים (ה). שאמרו שנקרא ראש
 וראשון, שירשוהו ישראל בשכר ביעור חמץ בראשון).

מוא"ב הוא חכמה דסטרא אחרא לשון א"ב כנודע
 (ולדעתי הוא קניזי"י לשון זק"ן אשמאי שקנה חכמה
 החיצונית, ונכתב ביו"ד להקטינה כנודע באומרו האמינון
 אחיך (שמואל-ב יג, כ), וחילוף האותיות מבואר אצלנו
 במקום אחר).

עמו"ן הוא בינה דסטרא אחרא (והוא לדעתי קניזי"י כידוע
 בקדושה הוא סוד ק"ן צפור, וזה לעומת זה וכו' וכיו"ד
 להקטינה כנ"ל).

והנה להיות ארץ מואב היינו ארציות מואב חכמה
 דסטרא אחרא, דכאשר ישראל יורשים את עצמו, אז היא
 הכנה דרבה לחכמת התורה יתרון אור היוצא מתוך החושך,
 כי כשהוא נופל זה קם, והבן. וכבר ידוע דסוד התורה היא
 ביו"ד אבא, וממנו המשכה לזעיר אנפין הנקרא תור"ה,
 ומשו"ה סוד הדעת המקשר ומחבר ומבאר כנודע.

ובזה תתבונן שהתורה משמיענו שבארץ מואב דייקא
 שהכניעו ארציות חכמת הסטרא אחרא, אז הי' מציאות רב
 לאור החכמה דקדושה לבוא לביאור התורה הזאת על ידי
 משה. וזה בארץ מואב דייקא הואיל משה באר וכו', לשלול
 הקודם כשלא הכניעו עדיין קליפת מוא"ב, וזהו לאמר
 לדורות יתרון החכמה היוצאה מן הסכלות דייקא (קהלת
 ב, ג), כמבואר בזוהר הקדוש (חלק ג מ"ו ע"ב), והוא עצה
 נפלאה למשכילים בחכמה, וזה תתבונן בהנהגת רבה
 (שבת ל:), דמקודם השמעתתא אמר מילתא דבדיחותא
 (בחכמות העולם), להאיר החכמה מתוך הסכלות כיתרון
 האור מן החושך, והבן מאוד.

אגרא דכלה

א, ה – בעבר הירדן בארץ מואב הואיל
 משה באר את התורה הזאת לאמר

רמוז "הואיל" אותיות "אליהו" דעתיד לדרוש
 את התורה

הואיל משה. הואיל אותיות אליהו, עתיד לדרוש את
 התורה לישראל מעין משה.
 רמזי רבנו יואל ז"ל (מבעלי התוס')

טעם דבארץ מואב הואיל משה באר את
 התורה, דעמו"ן ומואב הוא מעשרה אומות – קיני
 קניזי וקדמוני – שירשו בני"ל לעתידי, ואוירא דא"י
 מחכים (ב"ב קנח:)

בעבר הירדן בארץ מואב וגו'. נראה ענינו דאמרו חז"ל
 (בבא בתרא קנח:). אוירא דארץ ישראל מחכים, ועוד אמרו
 בכתובות דף ע"ה חד מארץ ישראל עדיף כתרי מנייהו
 וחד מנייהו כי סליק לארץ ישראל כתרי מינן, הרי נתעלו ג'
 מדריגות בבחינת החכמה בבואן בארץ מואב, כמו שאמרו
 חז"ל (בבא בתרא נו). בפרשת חוקת כי קיני קניזי קדמוני
 הוא עמו"ן ומואב ואדום.

אלא שנשתנו לעמו"ן ומואב על זמן ידוע להשי"ת, כי
 הם מוחזקים לנו מאבותינו מאברהם שנתן לו השם יתברך
 עשר עממין, וכיון שאמרו חז"ל (גיטין לח.). עמו"ן ומואב
 טהרו בסיוחן הרי שחלק זה שכבש סיוחן ממואב יש בו
 קדושת ארץ ישראל כמו ארץ ז' עממין, לכן התחיל לבאר
 להם התורה בפנים חדשות כפי השגות מעלות חכמתם,
 והיינו דאמר אחרי הכותו להורות על שעמו"ן ומואב טהרו
 בסיוחן.

ויש להבין עוד יותר כי ידוע שארץ ז' עממין בהיותם
 ביד האומות נפלו ממעלתם מן המתנה שנתנה לאברהם
 שהי' בחינת עשר קדושות עליונות, ויתכן לפרש עממין
 לשון גחלים עוממות שהם הגחלים שנכבו, וכן האור
 שלהם נכבה בהיותם ביד ז' עממין וחזרו והובערו בבואן
 לארץ ישראל לקדושת ישראל וקיני וקניזי וקדמוני שהם
 ג' ראשונות עדיין לא השיגו לטהרם עד ימות המשיח, וז"ש
 עובדי' (עובדי' א, ד) אם תגבי' כנשר קנך משם אורידך וגו',
 וז"ש (איכה א, ה) היו צרי' לראש ונאמר (תהילים פג, ג)
 משנאך נשאו ראש, וכיון שכבשו את עמו"ן ומואב שהוא
 בחינת החכמה ע"כ נתעלו מאוד בחכמה, ע"כ התחיל
 לבאר התורה באר החכמה.

ומ"ש ואל כל שכניו פירש רש"י אדום ועמו"ן ומואב
 אף שלא ניתן להם רשות לעשות עמהם מלחמה, היינו
 שלאחר שנתרצה השי"ת לישראל בהקמת המשכן מיד
 חזרו למעלה ראשונה להכניע תחתיהם גם אדום ועמו"ן
 ומואב, אלא שבשעת נסיעתם מחורב מיד סרו מאחרי ה',
 כמו שאמרו חז"ל (תענית כט). לכך הוצרכו לסבב את הר
 שיער כמ"ש לעיל.

פנים יפות

♦ יום ראשון כ"ט תמוז ♦

א אליו פתגמתי די מליל משה עם כל ישראל בעברא דירדנא אוכח זתהון על דחבו במדברא ועל דארגיזו במישרא לקבל ים סוף בפארן דאתפלו על מנא ובחצרות דארגיזו על בשרא ועל דעברו עגל דדהב:

א (א) אלה הדברים אשר דבר משה אל-כל ישראל בעבר הירדן במדבר בערבה מול סוף בין-פארן ובין-תפל ולבן וחצרת ודי זהב:

כ"ט אלה הדברים • לפי שהן דברי תוכחות, ומנה פאן כל המקומות שהכעיסו לפני המקום בהן, לפיכך סתם את הדברים והזכירן ברמז מפני כבודן של ישראל. אל-כל-ישראל • אלו הוכיח מקצתן, היו אלו שבשוק אומרים: אתם הייתם שומעים מן עמך ולא השיבותם דבר מן דבר וכו'! אלו היינו שם, היינו משיבין אותו; לכה ננסם כלם ואמר להם: הרי כלכם פאן, כל מי שיש לו תשובה, ישיב. במדבר • לא במדבר היו אלא בערבות מואב, ומהו "במדבר"? אלא בשביל מה שהכעיסוהו במדבר, שאמרו: (שמות טו א) "מי יתן מותנו וגו'". בערבה • בשביל הערבה, שחטאו בבעל פעור בשטים, בערבות מואב. מול סוף • על מה שהמרו בים-סוף בבואם לים-סוף, שאמרו (שם י"א): "המבלי אין קברים במצרים"? וכן ננסעם מתוך הים, שנאמר (תהלים ק"ו): "וימרו על ים בים סוף", כדאיתא בערכין (ט). בין-פארן ובין-תפל ולבן • אמר רבי יוחנן: חזרנו על כל המקרא ולא מציינו מקום ששמו תפל ולבן, אלא הוכיחן על הדברים שתפלו על המן שהוא לבן, שאמרו (במדבר כא ח): "ונפשנו קצה בלחם הקלקל", ועל מה שעשו במדבר פארן על ידי המרגלים. וחצרת • במחלקתו של קרח (ספרי). דבר אחר, אמר להם: הנה לכם ללמד ממה שעשיתי למרים בחצרות בשביל לשון הרע, ואתם נדברתם במקום. ודי זהב • הוכיחן על העגל שעשו בשביל רב זהב שהיה להם, שנאמר (הושע ב ט): "וכסף הרביתי להם וזהב עשו לבעל".

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטי שיחות חלק י"ד עמוד 1 ואלך - מותן 'לקראת שבת)

למוד זכותן של ישראל בתוכחה

אלה הדברים גו' במדבר בערבה מול סוף בין-פארן ובין-תפל ולבן וחצרת ודי זהב:

מנה פאן כל המקומות שהכעיסו כו' סתם את הדברים כו' מפני כבודן של ישראל (א. א. ובפירוש רש"י).

יש לומר על דרך הרמז, שמפני כבודן של ישראל נרמז בפסוק (ובפירוש רש"י כאן) גם למוד זכות על מה שהכעיסו לפניו בכל המקומות - שהיה בהם פרט מסיים שגורם לבני ישראל לחטא:

במדבר - דזה שאמרו "מי יתן מותנו וגו'" (בשלח טז, ג) היה מפני ששהו "במדבר הגדול והנורא... וצמאון אשר אין מים" (עקב ח, טו).

בערבה - דהחטא בשטים היה מפני ששהו במקום פריצות - ערבות מואב ש"ז (מואב) שלא היתה צנועה, פרסמה" (רש"י ד"ה מואב וירא יט, לו).

מול סוף - שזה שהמרו על ים סוף הוא מפני שבדרך הטבע לא היה דרך להנצל. דמצד אחד היו המצרים, ומצד שני המים.

פארן - "על מה שעשו במדבר פארן על-ידי המרגלים" (רש"י) - דזה שחטאו בני ישראל היה מפני זה שהמרגלים הסיתו אותם, ולא מצד-עצמם.

תפל ולבן - "תפלו על המן שהוא לבן". דזה שהתלוננו על המן, היה מפני שלא היה בצבע המאכל שטעמו במן, וכדאיתא ביומא (עד, סע"ב ופרש"י) ש"אינו רואה ואוכל" - "אכילת המן טועם בו כל המינים ואינו רואה בו אלא מן".

חצרות - "במחלקתו של קרח" (רש"י) - שזה שחטאו במחלקת קרח היה מפני שהסיתם קרח, ולא מצד-עצמם.

די זהב - ש"הוכיחן על העגל שעשו בשביל רב זהב שהיה להם" (רש"י), דזה שחטאו בעגל היה "בשביל רב זהב שהיה להן". אבן עזרא

אבן עזרא על התורה

א יש אומרים פי טעם אחד עשר יום במדבר ארבעים שנה, וזה פירוש ויהי ברנע פאו בשנה השנית. רק ויהי בארבעים מחורב דרך הר שיעיר, והנה הם הלכו בארבעים שנה. ואלה טעו, פי עד קודש שנה, דבק עם דבר משה. והישר בעיני,

(ב) אחד עשר יום מחרב דרך הר-שעיר עד קדש
 ב מהלך חד עשר יומין מחרב ארץ טורא
 דשעיר עד רקם גיאה:
ברנע:

י"ט < אחד עשר יום מחרב • אמר להם משה: ראו מה שגזרתי: אין לכם דרך קצרה מחרב לקדש ברנע כדרך הר שעיר, ואף הוא מהלך י"א יום, ואתם הלכתם אותו בשלשה ימים, שהרי בעשרים באיר נסעו מחרב, שנגמר (במדבר י' יא): "ויהי בשנה השנית בחדש השני בעשרים בחדש וגו'", (תענית כט) ובכ"ט בסיון שלחו את המרגלים מקדש ברנע. צא מהם שלשים יום שעשו בקברות התאנה, שאכלו הבשר החדש ימים, ושבעה ימים שעשו בחצרות להסגר שם מרים, נמצא, בג' ימים הלכו כל אותו הדרך, וכל פך היתה שכינה מתלבטת בשבילכם למהר ביאתכם לארץ, ובשביל שקלקלתם הסב אתכם סביבות הר שעיר ארבעים שנה. אבן עזרא

(ג) ויהי בארבעים שנה בעשתי-עשר חדש באחד
 לחדש דבר משה אל-בני ישראל ככל אשר צוה
 יהוה אתו אלהם:

י"ט < ויהי בארבעים שנה בעשתי-עשר חדש באחד לחדש • מלמד שלא הוכיחן אלא סמוך למיתה. ממי למד? מיעקב, שלא הוכיח את בניו אלא סמוך למיתה, אמר: ראובן בני, אני אומר לך, מפני מה לא הוכחתך כל השנים הללו? כדי שלא תניחני ותלך ותדבק בעשו אחי. ומפני ארבעה דברים אין מוכיחין את האדם אלא סמוך למיתה: כדי שלא יהא מוכיחו וחוור ומוכיחו, ושלא יהא חברו רואהו ומתבייש ממנו וכו' כדאיתא בספרי. וכן יהושע לא הוכיח את ישראל אלא סמוך למיתה. וכן שמואל, שנגמר (ש"א יב): "הנני, ענו בי!". וכן דוד את שלמה בנו (מ"א ב).

~ נקודות משיחות קודש ~ (התוודעויות תשמ"ז חלק ד עמוד 176 – מתוך 'לקראת שבת')

גדר ההוכחה שבסמיכות למיתה

ויהי בארבעים שנה בעשתי-עשר חדש באחד לחדש דבר משה אל-בני ישראל גו'

מלמד שלא הוכיחן אלא סמוך למיתה (א, ג. ובפירוש רש"י)

לכאורה צריך-עיון, שהרי מאז שהוציא משה רבנו עליו-השלוש את בני ישראל ממצרים, מצוינו פעמים רבות שנתן להם דברי תוכחה, ומהו שכתב רש"י ש"לא הוכיחן אלא סמוך למיתה"?
 יש לומר, דנשתנו דברי התוכחה שבפירשתנו ממה שהוכיחם משה לפני כן.
 דהנה, בכל הפעמים שהוכיחם לפני-זה, היה זה בשעת מעשה, ולכן לא היתה זו תוכחה גרידא, כיון גם על-מנת לאפרושי מאסורא וכיוצא בזה.

אבן עזרא על התורה

שאמר באר את התורה הזאת, הנה באר התורה שאמר בין פארן ובין תפל, כי רוב המצוות הם בספר הזה. וכן פירוש ככל אשר צוה ה' אותו אליהם, בעבר הדרך במדבר בערבה. ואם תבין סוד (השרים) [צ"ל השנים] עשר, גם ויכתוב משה, והפנעני אז בארץ, בהר ה' נראה, גם והנה ערשו ערש ברזל, תפיר האמת. יש אומר

או נזכרו בשמות אחרים. כי הנה שני, יש לו ג' שמות. ורבים בן:
ב אחד עשר יום. השעם שדבר אלה הדברים באותם י"א יום: מחורב, שהלכו מחורב עד קדש ברנע, וכבר הגדתי לך כי מקדש ברנע הלכו המרגלים. ואחר שנשבע השם שלא ינסו לארץ, לא התחדשו מצות, רק בשנת הארבעים, כי כן מצאנו. והעד,

שפירושו אלה הדברים שהם דברי המצות, הנתובים בפרשת ראה אנכי, ושופטים וכי תצא ויהי פי תבא, כבר אמר אותם פאשר היו במדבר. ויהיה דבר משה, מושף עצמו ואחר עמו. וכן הוא, דבר משה במדבר בערבה מול סוף, מיום שנסעו מסיני: בין פארן ובין תופל ולכן ותצרות ודי זהב. מקומות לא נזכרו בפרשת אלה מסעי.

מה שאין-כן בנדון-דין, שהיתה התוכחה על כל המאורעות הרבים שארעו במדבר, ולא על חטא שחטאו בו עכשו, ובפרט שהדברים נאמרו לא לחוטאים עצמם כי אם בפני בנייהם. ואם-כן היו הדברים דברי תוכחה בלבד, ועל-זה פתב רש"י ש"לא הוכיחן אלא סמוך למיתה". **אבן עזרא**

(ד) אחרי הכתו את סיון מלך האמרי אשר יושב בחשבון ואת עוג מלך הבשן אשר-יושב בעשתרת באדרעי:
 ד פתר דמקא ית סיון מלכא דאמרךא דיתב בחשבון וית עוג מלכא דמתנן דיתב בעשתרת באדרעי:

כ"י « אחרי הכתו • אמר משה: 'אם אני מוכיחם קדם שיפנסו לקצת הארץ, יאמרו: מה לזה עלינו? מה היטיב לנו? אינו בא אלא לקנח ולמצא עלה, שאין בו כח להכניסנו לארץ'. לפיכך המתין עד שהפיל סיון ועוג לפניהם והורישם את ארצם, ואחר כך הוכיחן. סיון וגו' אשר יושב וגו' • (ספר) אלו לא היה סיון קשה והיה שרוי בחשבון, היה קשה, שהמדינה קשה. ואלו היתה עיר אחרת וסיון שרוי בתוכה היתה קשה, שהמלך קשה, על אחת כמה וכמה שהמלך קשה והמדינה קשה. אשר-יושב בעשתרת • המלך קשה והמדינה קשה. עשתרת • הוא לשון צוקין וקשי, כמו: "עשתרות קרנים", ועשתרות זה הוא עשתרות קרנים, שהיו שם רפאים שהכה אמרפל, שנאמר (בראשית יד): "ויכו את רפאים בעשתרות קרנים", ועוג נמלט מהם, והוא שנאמר (שם י'): "ויבא הפליט", ואומר (לקמן א): "כי רק עוג מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים". באדרעי • שם המלכות (צ"ל מקום המלחמה. הגר"א) •

(ה) בעבר הירדן בארץ מואב הואיל משה באר את-התורה הזאת לאמר:
 ה בעברא דירדנא בארעא דמואב שרי משה פרש ית אוילפן אורייתא דא למימר:

כ"י « הואיל • התחיל, כמו (בראשית יח): "הנה נא הואלתי". באר את-התורה • בשבעים לשון פרושה להם.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ג עמ' 862)

הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר (א, ה) **בשבעים לשון פרושה להם** (רש"י) יש לשאל, מדוע היה צריך בתרגום התורה, והרי כל ישראל דברו אז לשון קדש? ואפלו אם היה בזה צורך, למה היה משה רבנו עצמו צריך להתעסק בתרגום זה? ויש לומר, דהנה לפני חטא דור הפלגה דברו כלם שפה אחת, לשון הקדש, והחטא גרם פרוז בעולם, שבעים לשון, פאשר איש אינו מבין את שפת רעהו. מובן אם כן, שתרגום התורה מלשון קדש לשבעים לשון, משמעותו – המשכת אחדות גם במקום הפרוד. וזה היה מכרח להעשות על ידי משה דוקא, כי רק הגבוה גבוה ביותר יכול לרדת עד למטה מטה ביותר.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על פי לקוטי שיחות חלק כ"ד עמוד 1 ואילך – מותן 'לקראת שבת')

גדל הקשי שבתרגום התורה

הואיל משה באר את-התורה הזאת לאמר:

בשבעים לשון פרושה להם (א, ה. ובפירוש רש"י)

איתא במסכת סופרים (פרק א הלכה ז): מעשה בחמשה זקנים שפתבו לתלמי המלך את התורה יננית, והיה אותו היום קשה לישראל, כיום שנעשה בו העגל, שלא היתה התורה יכולה להתרגם כל צרכה. ולכאורה תמויה, הרי התורה כבר נתרגמה ונתפרשה בשבעים לשון על-ידי משה רבנו, ואם-כן מדוע דמו תרגום התורה ל"יום שנעשה בו העגל"? וביותר תמויה הטעם "שלא היתה התורה יכולה להתרגם כל צרכה" אחרי שכבר נתרגמה ונתפרשה על-ידי משה בשבעים לשון?

אבן עזרא על התורה

פי באחד (באדרן (ס"א בשבט) מת משה, ויהי בעצם היום הזה. פי ביום אחד קרא זה הספר אל כל ישראל, ובו מת. וזאת איננה ראיה, כי בעצם היום הזה הוא על (שתי) [צ"ל שש] שבתות. והראיה שלהם, פי באחד (באדרן) מת משה, ויהי בעצם היום הזה. פי ביום אחד קרא זה הספר אל כל ישראל, ובו מת. וזאת איננה ראיה, כי בעצם היום הזה הוא על ג בעשתי. פירשתי בפרשת נשא:

וַיֹּשֶׁבֶט לומר הפאור בָּזָה, שְׁדִיקוֹ רבוּתֵינוּ ז"ל וְכַתְּבוּ שְׂאוֹתוֹ הַיּוֹם הַיְּהִי כִּי יוֹם שֶׁנַּעֲשֶׂה בוֹ הַעֲגָל" וְלֹא פָתְבוּ כִּי חֲטָא הַעֲגָל" וְכִי־צָא בָּזָה. כִּי יוֹם שֶׁנַּעֲשֶׂה בוֹ הַעֲגָל, לֹא הָיָה קֶשֶׁה מִצַּד-עֲצָמוֹ, שֶׁהָרִי אֶהְרֵן אָמַר "חַג לֵה' מִחֵר" (תשא לב, ה), כִּי "בְּטוֹחַ הָיָה שֶׁיָּבֹא מִשָּׁה וַיַּעֲבֹדוּ אֶת הַמִּקְוֹם" (פירוש רש"י שם), וְרַק שֶׁלְּפַעַל בַּיּוֹם שֶׁלְּאַחֲרֵי־זֶה הַשְּׂכִימוּ (תשא לב, ו) וְחֲטָאוּ לִפְנֵי שֶׁבֵּא מִשָּׁה, וְנִמְצָא שֶׁיּוֹם עֲשִׂיתָ הַעֲגָל לֹא הָיָה "קֶשֶׁה" מִצַּד-עֲצָמוֹ, וְרַק שֶׁגָּרַם לְחֲטָא הַעֲגָל לְאַחֲרֵי־זֶה. וְכִמוּ כֵן תַּרְגוּם הַתּוֹרָה אֵינּוּ "קֶשֶׁה" מִצַּד-עֲצָמוֹ, וְכִמוּ שֶׁמִּצִּינוּ שֶׁמִּשָּׁה תַּרְגָּם אֶת הַתּוֹרָה, אֲלֵא שֶׁיְכוֹל לְגַרֵם לַעֲנִין שְׁלִילִי, שֶׁיִּטְעוּ בַּהֲבַנַּת הַתַּרְגוּם, וְכִמוּ שֶׁמִּצִּינוּ (מסכת סופרים שם) שֶׁ"י"ג דְּבָרִים שָׂנוּ בָּהּ", כִּדִּי שֶׁלֹּא יִטְעוּ תַלְמִי בַּהֲבַנַּת הַתַּרְגוּם. וְנִמְצָא שֶׁגַּם תַּרְגוּם הַתּוֹרָה אֵינּוּ "קֶשֶׁה" מִצַּד-עֲצָמוֹ אֲלֵא שֶׁיְכוֹל לְבֹא מִזֶּה עֲנִין שְׁלִילִי. וְקַל-לְהַבִּין.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ לקוטר שיחות חלק ל"ו עמוד 38 - מתוך 'לקראת שבת')

הצרך בפרוש התורה בשבעים לשון

וְהִי בְּאַרְבָּעִים שָׁנָה . . הוֹאִיל מִשָּׁה בָּאָר אֶת-הַתּוֹרָה הַזֹּאת לְאָמֹר:

בְּשִׁבְעִים לְשׁוֹן פִּרְשָׁה לָהֶם (דברים א, ג.ה. ובפירוש רש"י)

לְכַאוּרָה הַדְּבָר צָרִיר-עֵינֵי, לְשֵׁם מַה הַצָּרָף מִשָּׁה לְפָרֵשׁ אֶת הַתּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל בְּשִׁבְעִים לְשׁוֹן?

יֵשׁ שֶׁכַּתְּבוּ שֶׁ"מִפְּנֵי שֶׁרָאָה מִשָּׁה רַבְּנוּ עַל-יַד-הַשְּׁלוֹם שֶׁיִּשְׂרָאֵל יִגְלוּ לְבֵין שִׁבְעִים אַמּוֹת, לְפִיכָף בָּאָר אוֹתָהּ בְּשִׁבְעִים לְשׁוֹן, שֶׁבְּאִיזָה מְקוֹם שֶׁיִּשְׂרָאֵל יְבוֹאוּ, יִלְמְדוּ בְּאוֹתוֹ לְשׁוֹן" (הובא באמרי שפר לפירוש רש"י תבא כז, ח).

אָף אֵינּוּ בָּזָה לְשׁוֹן שֶׁהַצָּרָף מִשָּׁה בְּעֲצָמוֹ לְלַמְּדָה לְכָל יִשְׂרָאֵל בְּשִׁבְעִים לְשׁוֹן, בְּעוֹד שֶׁרַבָּם כִּכְלָם לֹא הִבִּינוּ אֶת הַלְשׁוֹנוֹת בָּהֶם פָּרֵשׁ הַתּוֹרָה. וְדַחַק לומר שֶׁכָּל זֶה הוּא עֲבוּר הַדּוֹרוֹת הַבָּאִים, כִּשְׁיִגְלוּ לְבֵין הַאֲמּוֹת, שֶׁהָרִי הָיוּ יְכוֹלִים לְתַרְגְּמוּהָ לְאַחַר זְמַן, וְלֹא עַל-יְדֵי מִשָּׁה דְּוָקָא.

וַיֵּשׁ לְחַדֵּשׁ, שֶׁבָּזָה נִפְעַל שֶׁתְּהִיָּה חִלוּת גְּדָר הַקְּדוּשָׁה דְּתּוֹרָה גַּם בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה בְּשִׁבְעִים לְשׁוֹן. דְּבַלְעַדִּי זֹאת יֵשׁ מְקוֹם לומר, שֶׁפִּינּוּן שֶׁתְּהִיָּה תּוֹרָה בְּלִשׁוֹן הַקְּדוּשׁ, הָרִי אֵינּוּ קְדוּשַׁת הַתּוֹרָה, וְגְדָר לְמוֹד הַתּוֹרָה, חֲלִים כִּשְׁלֹמֹד עֲנִינֵי הַתּוֹרָה בְּלִשׁוֹנוֹת אַחֲרִים.

וְלָכֵן הָיָה צוּרָף בְּפַעֲלָה מִיְחַדָּת בְּחִדוּשׁ קְדוּשַׁת הַתּוֹרָה גַּם בְּשִׁבְעִים לְשׁוֹן (וְנִפְקָא-מִינָהּ לְהִלְכָה בָּזָה - הָאִסּוּר לְדַבֵּר דְּבָרֵי תּוֹרָה בְּשֶׁאֵר לְשׁוֹן כִּשְׁהוּא עֵרוֹם; חֵיב בְּרַפְתָּ הַתּוֹרָה כִּשְׁמַדְבַּר בְּשֶׁאֵר לְשׁוֹן. וְעוֹד).

וְכִינּוּן שֶׁתְּהִיָּה הַתּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל הִיָּתָה עַל-יְדֵי מִשָּׁה רַבְּנוּ עַל-יַד-הַשְּׁלוֹם, הָרִי גַּם פְּעֻלַּת עֲנִינֵי זֶה, דְּחִלוּת קְדוּשַׁת הַתּוֹרָה עַל ה'שִׁבְעִים לְשׁוֹן', הִיָּתָה עַל-יְדֵי שֶׁפָּרֵשׁ מִשָּׁה רַבְּנוּ בְּעֲצָמוֹ אֶת הַתּוֹרָה לְשִׁבְעִים לְשׁוֹן בְּפִנֵּי כָּל יִשְׂרָאֵל. **אבן עזרא**

(1) יְהוָה אֱלֹהֵינוּ דִּבְרַר אֱלֵינוּ בְּחֵרֵב לְאָמֹר רַב-לָכֶם שְׁבַת בְּהַר הַזֶּה:
וַיִּי אֱלֹהֵינָא מְלִיל עֲמָנָא בְּחֵרֵב לְמִימַר סְגִי לְכוּן דִּיתְבְּתוּן בְּטוֹרָא הַדִּין:

כִּי רַב לָכֶם שְׁבַת • כְּפִשׁוּטוֹ, וַיֵּשׁ מְדַרְשֵׁי אַגְדָּה: הַרְבֵּה גְדֻלָּה לָכֶם וְשִׁכְרָה עַל יְשִׁיבְתְּכֶם בְּהַר הַזֶּה: עֲשִׂיתֶם מִשְׁפָּן, מְנוּרָה וְכִלִּים, קְבֻלְתֶּם תּוֹרָה, מִנִּיתֶם לָכֶם סִנְהֶדְרִין, שְׂרֵי אֲלָפִים וְשְׂרֵי אַמּוֹת.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כד עמ' 18)

רַב לָכֶם שְׁבַת בְּהַר הַזֶּה (א, 1) עַל הַפְּסוּק רַב לָכֶם בְּנֵי לוֹי (קרח טז, ג) פָּרֵשׁ רש"י: הַרְבֵּה יוֹתֵר מִדְּאֵי לְקַחְתֶּם לְעֲצָמְכֶם גְּדֻלָּה. וְאַף כָּאֵן - יְשִׁבְתֶּם כְּבָר בְּהַר הַזֶּה הַרְבֵּה יוֹתֵר מִדְּאֵי. יֵשׁ כָּאֵן הוֹרָאָה כְּלָלִית בְּעִבּוּדַת הָאָדָם לְקוֹנוֹ: אִם הוּא 'וּשְׁב' בְּמִקְוֹם אֶחָד, אִם הוּא נִשְׂאָר בְּאוֹתָהּ דְּרָגָה בְּעִבּוּדַת ה' נְאִינּוּ מִתְקַדְּם הַלָּאָה, הִנֵּה אָף שֶׁהִיא דְּרָגָה טוֹבָה וְנַעֲלִית - הָרִי זֶה הַרְבֵּה יוֹתֵר מִדְּאֵי. עַל-יֵד הַלְיוֹת 'מֵהַלָּר', תְּמִיד עַל-יֵד לְשִׂאָף וְלָלְכַת מַחִיל אֶל חֵיל, בְּבַחֲיַנַּת מַעֲלִין בְּקַדְשׁ. **אבן עזרא**

(1) פָּנּוּ וּסְעוּ לָכֶם וּבְאוּ הַר הָאֱמֹרִי וְאֶל-כָּל-שִׁכְנֵינוּ בְּעֵרְבָה בְּהַר וּבְשִׁפְלָה וּבְנֹגֵב וּבְחוֹף הַיָּם אֲרִין הַפְּנִיעֵנִי וְהַלְבִּנוּן עַד-הַנְּהַר הַגָּדֹל נְהַר-פְּרָת:
ז אֲתַפְּנוּ וְטוּלוּ לְכוּן וְעוּלוּ לְטוֹרָא דְּאִמְרָא וְלָקַל מְגִירוּהִי כְּמִישְׂרִיא בְּטוֹרָא וּבְשִׁפְלָתָא וּבְדְרוּמָא וּבְכִסְפָּר יִמָּא אֲרַעָא דְּכְנַעְנָאָה וְלִבְנוּ עַד נְהַרָא רַבָּא נְהַרָא פְּרַת:

אבן עזרא על התורה

ה הוֹאִיל מִשָּׁה בָּאָר. שְׁנַיִם פְּעֻלִים עוֹבְרִים דְּבָקִים, בְּלֹא וִי"ו. וְכֵן חֲמַק עֵבֶר. וְהִנֵּה מִה שְׂאָרַע לְאַבוֹתֵיהֶם. וְאָמַר לָהֶם כָּל הַמְצוֹת, גַּם עֲשֵׂרֵת הַדְּבָרִים שֶׁשָּׁמְעוּ אַבוֹתֵיהֶם מִפִּי הַשָּׁם, יִשְׁמְעוּם גַּם הֵם מִפִּי צִיר נְאֻמָּן: 1 בְּחוֹרֵב. הוּא סִינֵי פְּאֲשֵׁר אֲמַרְתִּי:

שיעור יומי ליום ראשון כ"ט תמוז ושנים מקרא ואחד תרגום - א - פרשת דברים לה

כ"ט פָּנּוּ וּסְעוּ לָכֶם • זו דַּרְךְ עֲרָד וְחֲרָמָה. וּבֵאוּ הַר הָאֱמֹרִי • כְּמִשְׁמְעוּ. וְאֶל-כָּל-שַׁכְנֵינוּ • עִמּוֹן וּמוֹאָב וְהַר שְׁעִיר. בְּעֶרְבָה • זֶה מִישׁוֹר שֶׁל יַעַר. בָּהָר • זֶה הַר הַמֶּלֶךְ. וּבִשְׁפֵלָה • זו שְׁפֵלַת דְרוֹם. וּבְנִגְבַּב וּבְחֹף הַיָּם • אֲשַׁקְלוֹן וְעֵזָה וְקֶסְרִי וְכו', כְּדֹאִתָּא בְּסַפְרֵי. עַד-הַנְּהַר הַגָּדֹל • מִפְּנֵי שֶׁנִּזְכָּר עִם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, קוֹרְאוּ גְדוֹל, מִשְׁל הַדְיוּט אוֹמֵר: 'עֲבַד מֶלֶךְ, מֶלֶךְ, הַדְּבִק לְשַׁחֲרוּ וְיִשְׁתַּחֲוּ לָךְ', (שבועות מז) 'קָרַב לְגַבִּי דִּהְיִנָּא וְאִדְהֵן'. אבן עזרא

(ח) רֵאֵה נְתַתִּי לְפָנֶיכֶם אֶת־הָאָרֶץ בְּאוּ וּרְשׁוּ
אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְרָהָם לְאַבְרָהָם
לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לְתַת לָהֶם וּלְזֶרְעָם אַחֲרֵיהֶם:

כ"ט רֵאֵה נְתַתִּי • בְּעֵינֵיכֶם אֶתֶם רוֹאִים, אֵינִי אוֹמֵר לָכֶם מֵאֵמֶד וּמִשְׁמוּעָה. בְּאוּ וּרְשׁוּ • אֵינִי מְעַרְעֵר בְּדַבָּר, וְאֵינֶכֶם צְרִיכִים לְמַלְחָמָה. אֵלּוּ לֹא שְׁלַחוּ מְרַגְלִים, לֹא הָיוּ צְרִיכִין לְכָלִי וְיָזַן. לְאַבְרָהָם • לָמָּה הַזְכִּיר שׁוֹב לְאַבְרָהָם, לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב? אֵלּא אַבְרָהָם פְּדָאֵי לְעַצְמוֹ, יִצְחָק פְּדָאֵי לְעַצְמוֹ, יַעֲקֹב פְּדָאֵי לְעַצְמוֹ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ד' עמ' 5)

רֵאֵה נְתַתִּי. בְּעֵינֵיכֶם אֶתֶם רוֹאִים, אֵינִי אוֹמֵר לָכֶם מֵאֵמֶד וּמִשְׁמוּעָה (א, ח)

לְרִשׁוּ"י הַקְּשָׁה, בְּפִסְטוֹקִים הַקּוֹדְמִים כְּבָר נֹאמֵר שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִרְשׁוּ אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְגִבּוֹלוֹתֶיהָ, וְלִשְׁם מָה אוֹמֵר בּוֹאוּ וּרְשׁוּ אֶת הָאָרֶץ? לָכֵן מִפְּרֵשׁ שֶׁהַכְּתוּב מַחְדֵּשׁ, שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל יְכוּלִים לְרֹאוֹת בְּמוֹחַשׁ שֶׁאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּבָר נִתְּנָה לָהֶם, וְלֹא כְּפִי שֶׁהָיָה עַד עַכְשָׁיו, שֶׁהַהֲבָטָחָה הִיא בְּגֵדֵר אֵמֶד וּשְׁמוּעָה. וְהֵיכָן רָאוּ דָבָר זֶה? - בְּנִסְיָה הַנְּסִית מִהַר סִינַי לְקַדֵּשׁ בְּרִנְעָה, עָלֶיהָ מְסַפֵּר בְּפִסְטוֹקִים הַקּוֹדְמִים, כְּאֲשֶׁר הִלְכוּ בְּשִׁלְשָׁה יָמִים נְסִיָּה שֶׁל "א יוֹם. בְּנִפְלְאוֹת שֶׁרָאוּ בְּנִסְיָה זוֹ, שֶׁבָּהּ בָּקַשׁ הַקֵּב"ה לְהִבְיָאֵם לְאֶרֶץ, רָאוּ בְּחוּשׁ שֶׁמִּצַּד הַקֵּב"ה נִתְּנָה לָהֶם כְּבָר הָאָרֶץ בְּפֶעַל.

(ט) וְאָמַר אֲלֵכֶם בְּעַת הַהוּא לֵאמֹר לֹא-אוּכַל לְבַדִּי
שְׂאֵת אֶתְכֶם:

כ"ט וְאָמַר אֲלֵכֶם בְּעַת הַהוּא לֵאמֹר • מֵהוּ 'לֵאמֹר'? אָמַר לָהֶם מִשָּׁה: 'לֹא מְעַצְמִי אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם, אֵלּא מִפִּי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא'. לֹא-אוּכַל לְבַדִּי וְגו'. אֲפֹשֶׁר שְׁלֹא הָיָה מִשָּׁה יָכֵל לְדוֹן אֶת יִשְׂרָאֵל? אָדָם שֶׁהוֹצִיאָם מִמִּצְרַיִם, וְקָרַע לָהֶם אֶת הַיָּם, וְהוֹרִיד אֶת הַמָּן וְהִגִּידוּ אֶת הַשִּׁלּוֹ, לֹא הָיָה יָכוֹל לְדוֹנֵם? אֵלּא כֹּף אָמַר לָהֶם: "ה' אֱלֹהֵיכֶם הִרְבָּה אֶתְכֶם", הַגְּדִיל וְהִרִים אֶתְכֶם עַל דֵּינֵיכֶם, נִטַּל אֶת הָעֵנֶשׂ מִכֶּם וּנְתַנּוּ עַל הַדִּינָן. וְכֵן אָמַר שְׁלֹמֹה (מלכים א' א): "כִּי מִי יוּכַל לְשַׁפֵּט אֶת עַמְּךָ הַכֹּבֵד הַזֶּה"? אֲפֹשֶׁר מִי שֶׁכְּתוּב בּוֹ (שם ט): "וַיִּחַכְּם מִכָּל הָאָדָם", אוֹמֵר: "מִי יוּכַל לְשַׁפֵּט וְגו'?" אֵלּא כֹּף אָמַר שְׁלֹמֹה: אֵינִי דִּינִי אֵמָּה זוֹ כְּדִינִי שֶׁאֵר הָאֲמוֹת עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, שָׂאֵם דָּן וְהוֹרֵג וּמַכֶּה וְחוֹנֵק וּמַטָּה אֶת דֵּינּוֹ וְגוֹזֵל, אֵינִי בְּכֹף פְּלוֹם, אֲנִי אִם חִיבְתִּי מִמוֹן שְׁלֹא פְדִין, נְפֻשׁוֹת אֲנִי נִתְּבַע, שְׁנֹאמֵר (משלי כב): "וְקָבַע אֶת-קִבְעֵיהֶם נֶפֶשׁ". אבן עזרא

(י) יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הִרְבָּה אֶתְכֶם וְהִנֵּכֶם הַיּוֹם
כְּכּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לְרֹב:

כ"ט וְהִנֵּכֶם הַיּוֹם כְּכּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם • וְכִי כְּכּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם הָיוּ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, וְהָלֹא לֹא הָיוּ אֵלּא שְׁשִׁים רְבּוּא, מֵהוּ "וְהִנֵּכֶם הַיּוֹם"? הִנֵּכֶם מְשׁוּלִים פִּיּוֹם, קִימִים לְעוֹלָם פַּחְמָה וְכִלְכְּנָה וְכִכּוֹכְבִים. אבן עזרא

אבן עזרא על התורה

ז פָּנּוּ. עֲזָבוּ זֶה הַמְּקוֹם: וּסְעוּ לָכֶם. דַּרְךְ ט לֹא אוּכַל לְבַדִּי. כְּטַעַם לֹא תוּכַל עֲשׂוּהוּ י הִרְבָּה אֶתְכֶם. בְּמִצְרַיִם, וּנְתַקִּימָה הַכְּרָכָה הַלְשׁוֹן, כְּמוֹ לָךְ לָךְ: לְבַדִּי: שְׁבַרְךָ אֲבִיכֶם: וְטַעַם כְּכּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם.

(יא) יהוה אלהי אבותכם יסוף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דבר לכם:
 יא ?? אלהא דאבהתכון יוסף עליכון כותכון אלף זמנין ויברך תכון כמא די מליל לכון:

כ"א יסוף עליכם ככם אלף פעמים • מהו שוב: "ויברך אתכם כאשר דבר לכם"? אלא אמרו לו: 'משה, אתה נתן קצבה לברכתינו? כבר הבטיח הקדוש-ברוך-הוא את אברהם (בראשית ג'): "אשר אם יוכל איש למנות וגו'!" אמר להם: 'זו, משלי היא! אבל הוא יברך אתכם כאשר דבר לכם'.

♦ יום שני א' מנחם-אב ♦

(יב) איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם:
 יב אקדין אסובר בלחודי טרחכון ועסקיכון ודינכון:

כ"ב איכה אשא לבדי • אם אמר לקבל שכר לא אוכל, זו היא שאמרתי (ספרים אחרים: שאמרנו) לכם, לא מעצמי אני אומר לכם, אלא מפי הקדוש ברוך הוא. טרחכם • מלמד שהיו ישראל טרחנין: היה אחד מהם רואה את בעל דינו נוצח בדין, אומר: 'יש לי עדים להביא, יש לי ראיות להביא! מוסיף אני עליכם דינין'. ומשאכם • מלמד שהיו (סנהדרין טז) אפיקורסין: הקדים משה לצאת, אמרו: 'מה ראה בן עמרם לצאת, שמא אינו שפוי בתוך ביתו'. אחר לצאת, אמרו: 'מה ראה בן עמרם שלא לצאת, מה אתם סבורים, יושב ויועץ עליכם עצות רעות וחושב עליכם מחשבות'! (ספרים אחרים: מצות ותשובות) • וריבכם • מלמד שהיו רוגזים. אבן עזרא

(יג) הבו לכם אנשים חכמים ונבנים וידעים לשבטיכם ואשימם בראשיכם:
 יג הבו לכון גברין חכמיין וסוכלתניין ומדעין לשבטיכון ואמנניין רישין עליכון:

כ"ג הבו לכם • הזמינו עצמכם לדבר. אנשים • וכי תעלה על דעתך נשים, מה תלמוד לומר "אנשים"? צדיקים. חכמים • כסופים. ונבנים • מבינים דבר מתוך דבר. זו היא ששאל אריוס את רבי יוסי: 'מה בין חכמים לנבונים'? חכם, דומה לשלחני עשיר, כשמביאין לו דינרין לראות, רואה, וכשאין מביאין לו, יושב ותוהה. נבון, דומה לשלחני תגר, כשמביאין לו מעות לראות, רואה, וכשאין מביאין לו, הוא מתזר ומביא משלו. וידועים לשבטיכם • שהם נפרים לכם, שאם בא לפני מעטף בטליתו, איני יודע מי הוא ומאיזה שבט הוא ואם הגון הוא, אבל אתם מפירין בו, שאתם גדלתם אותו, לכה נאמר: "וידועים לשבטיכם". בראשיכם • ראשים ומכבדים עליכם, שתהיו נוהגין בהם כבוד ויראה. ואשמם • חסר יו"ד (שם) למד שאשמותיהם של ישראל תלויות בראשי דיניהם, שהיה להם למחות ולכון אותם לדבר הישרה. אבן עזרא

(יד) ותענו אתי ותאמרו טובה הדבר אשר דברת לעשות:
 יד ואתבתין תני ואמרתון תקין פתגמא די מללתא למעבד:

כ"ד ותענו אתי וגו' • חלטתם את הדבר להנאתכם, היה לכם להשיב: 'משה רבנו, ממי נאה ללמד, ממך או מתלמידך, לא ממך, שנצטערת עליה? אלא בדעתי מחשבותיכם שהייתם אומרים: 'עכשו תמנו עלינו דינין הרבה, אם אין מכירנו, אנו מביאין לו דורון והוא נושא לנו פנים'. לעשות • אם הייתי מתעצל, אתם אומרים: 'עשה מהרה'.

אבן עזרא על התורה

ידך משל, פעמים עם אלף. וכן מאה, הפך ומשאכם. שבקשו לחם ומים וכשר, כמו לשום את משא כל העם הזה: וריבכם. להתנועע בשן"א ופת"ח: וידועים. שהם יב טרחכם. מגורת היו עלי לטרח. ופירוש טרחכם, להבין אנשים פתאים המצות: יג הבו. מלה זרה. והיה הה"א ראוי להיות ידועים, שפירושו הכל: יג עם זה:

טו) וְאָקַח אֶת־רְאִשֵׁי שְׂבִטֵיכֶם אֲנָשִׁים חַכְמִים וְיֹדְעִים וְאֵתְּנֶנּוּ אוֹתָם רְאִשִׁים עֲלֵיכֶם שָׂרֵי אֲלָפִים וְשָׂרֵי מֵאוֹת וְשָׂרֵי חֲמִשִּׁים וְשָׂרֵי עֶשְׂרֵת וְשֹׁמְרֵים לְשִׁבְטֵיכֶם:

טו ודברית ית רישי שבטיכון גברין חכמים ומדען ומנתי תהון רישין עליון רבני אלפין ורבני מאותא ורבני חמשין ורבני עשוריתא וסרכין לשבטיכון:

טז) וְאָקַח אֶת־רְאִשֵׁי שְׂבִטֵיכֶם • מְשַׁכְּתִים בְּדָבָרִים: אֲשֶׁר־יִכֶם, עַל מִי בָאתֶם לְהִתְמַנּוֹת, עַל בְּנֵי אֲבֵרְהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב, עַל בְּנֵי אָדָם שֶׁנִּקְרְאוּ 'אֲחִים וְרַעִים', חֲלָק וְנִחְלָה', וְכָל לְשׁוֹן חֶבֶה. אֲנָשִׁים חַכְמִים וְיֹדְעִים • אָבֵל וְבוֹנִים לֹא מְצֹאֵתִי. (ספרי) זו אחת משבע מדות שאמר יתרו למשה, ולא מצא אלא ג': אֲנָשִׁים צְדִיקִים, חַכְמִים וְיֹדְעִים (עיין בחוקנים). • רְאִשִׁים עֲלֵיכֶם • שֶׁתִּנְהַגוּ בָהֶם כְּבוֹד, רְאִשִׁים בְּמִקְחָם, רְאִשִׁים בְּמִמְכָרָם, רְאִשִׁים בְּמִשְׁאָא וּמִתָּן, נִכְנָס (מביתו לבית הנסות) אַחְרוֹן וְיוֹצֵא רִאשׁוֹן. שָׂרֵי אֲלָפִים • (סנהדרין יח) אַחַד מִמֶּנּוּ עַל אֶלְף. שָׂרֵי מֵאוֹת • אַחַד מִמֶּנּוּ עַל מֵאָה. וְשֹׁטְרִים • מְנִיחֵי עֲלֵיכֶם לְשִׁבְטֵיכֶם, אֵלּוּ הַכּוֹפְתִין וְהַמְכִּין בְּרִצּוֹעָה עַל פִּי הַדִּינִין. אבן עזרא

טז ופקדית ית דיניכון בעדנא ההיא למימר שמעו בין אחיכון ותדונון קושטא בין גברא ובין אחוהי ובין גיורה:

טז) וְאֶצְוָה אֶת־שְׂפִטֵיכֶם בְּעַת הַהוּא לֵאמֹר שְׁמַע בֵּין־אֲחֵיכֶם וּשְׂפִטָתְכֶם צֶדֶק בֵּין־אִישׁ וּבֵין־אָחִיו וּבֵין־גֵּרוֹ:

טז) וְאֶצְוָה אֶת־שְׂפִטֵיכֶם • (ספרי) אֲמַרְתִּי לָהֶם: 'הֵיוּ מְתוּנִים בְּדִין!', אִם בָּא דִין לְפָנַי פַּעַם אַחַת, שְׁתִּימַם וְשִׁלַּשׁ, אֵל תֹּאמְרוּ: כָּבֹד בָּא דִין זֶה לְפָנַי פַּעַמִּים הַרְבֵּה, אֲלֵא הֵיוּ נוֹשְׂאִים וְנוֹתְנִים בּוֹ'. בְּעַת הַהוּא • (ספרי) מְשַׁמְנִיתִים, אֲמַרְתִּי לָהֶם: אִין עֲכָשׁוּ כְּלָשְׁעָבֹר: לְשַׁעְבֹר, הִייתֶם בְּרִשׁוֹת עֲצָמְכֶם. עֲכָשׁוּ, הָרִי אִתְּם מְשַׁעְבְּדִין לְצַבּוֹר. שְׁמַע • לְשׁוֹן הָזֶה, אֹדֶנֶ"ט בְּלַע"ו (הערענד) כְּמוֹ: "זְכוֹר וְשִׁמּוֹר". וּבֵין־גֵּרוֹ • (ספרי) זֶה בַּעַל דִּינּוֹ, שְׂאוּגֵר עָלָיו דְּבָרִים. (סנהדרין ז) דְּבָר אַחַר: "וּבֵין־גֵּרוֹ", אִף עַל עֶסְקֵי דִירָה בֵּין חֲלֻקַת אֲחִים, אֲפִלּוּ בֵּין תַּנּוּר לְכִרְיִים. אבן עזרא

יז לא תשתמודעון אפין דינא מלי זערא כרבא תשמעון לא תדחלון מן קדם גברא ארי דינא דיני הוא ופתגמא די יקשי מנכון תקרבון לותי ואשמענה:

יז) לֹא־תִכְרוּ פָנִים בְּמִשְׁפַּחַת פִּקְטָן בְּגִדְלֵי תִשְׁמַעוֹן לֹא תִגּוּרוּ מִפְּנֵי־אִישׁ כִּי הַמִּשְׁפָּחַת לֵאלֹהִים הוּא וְהִדְבַר אֲשֶׁר יִקְשֶׁה מִפֶּם תִּקְרְבוּן אֵלָי וּשְׁמַעְתִּיו:

יז) לֹא־תִכְרוּ פָנִים בְּמִשְׁפַּחַת • (ספרי) זֶה הַמְּמַנֶּה לְהוֹשִׁיב הַדִּינִים, שְׁלֵא יֹאמֵר: 'אִישׁ פְּלוֹנִי נָאָה, אוֹ גְבוּר, אוֹשִׁיכְנוּ דִין. אִישׁ פְּלוֹנִי קְרוּבִי, אוֹשִׁיכְנוּ דִין בְּעִיר', וְהוּא אֵינוֹ בָּקִי בְּדִינִין, נִמְצָא מִחֵיב אֵת הַזִּכָּאי וּמְזַכָּה אֵת הַחַיִּב, מַעֲלָה אֲנִי עַל מִי שֶׁמִּנְהוּ כְּאֵלוֹ הִפִּיר פָּנִים בְּדִין. בְּקִטָּן בְּגִדְלֵי תִשְׁמַעוֹן • (סנהדרין ח) שְׂיֵהָא חַיִּב עָלֶיךָ דִין שֶׁל פְּרוּטָה כְּדִין שֶׁל מֵאָה מְנָה, שְׂאֵם קָדָם וּבָא לְפָנַי לֹא תִסְלְקֶנּוּ לְאַחְרוֹן. דְּבָר אַחַר: "בְּקִטָּן בְּגִדְלֵי תִשְׁמַעוֹן", כְּתִרְגוּמוֹ, שְׁלֵא תֹאמְרוּ: 'זֶה עֲנִי הוּא וְחִבְרוֹ עֲשִׂיר, וּמִצְוָה לְפָרְנָסוֹ, אֲזַכֶּה אֵת הָעֲנִי וְנִמְצָא מִתְפָּרְנֵס בְּנִקְיֹת'. דְּבָר אַחַר: שְׁלֵא תֹאמְרוּ: 'הֵיאָף אֲנִי פּוֹגֵם בְּכַבְדּוֹ שֶׁל עֲשִׂיר זֶה בְּשִׁבִיל דִּינָר, אֲזַכְּנוּ עֲכָשׁוּ', וּכְשִׁיבָא לְחוּץ אוֹמֵר לוֹ: 'תֵּן לוֹ, שְׂאֵתָה חַיִּב לוֹ'. לֹא תִגּוּרוּ מִפְּנֵי־אִישׁ • (ספרי) לֹא תִירָאוּ. דְּבָר אַחַר: "לֹא תִגּוּרוּ", לֹא תִכְנִים דְּבָרֶיךָ מִפְּנֵי אִישׁ, לְשׁוֹן (משלי י) "אוּגֵר בְּקִיץ". כִּי הַמִּשְׁפָּחַת לֵאלֹהִים הוּא • מֵה שְׂאֵתָה נוֹטֵל מִזֶּה שְׁלֵא בְּדִין, אֵתָה מְזַקְקִינִי לְהַחְזִיר לוֹ, נִמְצָא שְׂהִיטָתְ עָלַי הַמִּשְׁפָּחַת. תִּקְרְבוּן אֵלָי • (ספרי) עַל דְּבָר זֶה נִסְתַּלַּק מִמֶּנּוּ מִשְׁפַּחַת בְּנוֹת צְלָפְחָד. וְכֵן שְׁמוּאֵל אָמַר לְשֹׁאֵל (שמואל א י) "אֲנִכִּי הִרְאָה".

טו שרי אלפים. פירשתיו: טז שמוע. שם הפועל, כמו זכור את יום השבת. והוא שמוע שמעו, או שמעו שמוע: גרו. כבר פירשתיו:

אמר לו הקדוש ברוך הוא: 'חייך שאני מודיעך שאין אתה רואה', ואימתי הודיעו? כשבא למשח את דוד (שם טו): 'וירא את אליאב ויאמר אף נגד ה' משיחו', אמר לו הקדוש ברוך הוא: ולא אמרת "אנכי הראה"? (שם) "אל-תבט אל-מראהו". אבן עזרא

(יה) וּאֲצִוָה אֶתְכֶם בְּעַת הַהוּא אֵת כָּל-הַדְּבָרִים
אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן:

כ"י א את כל-הדברים אשר תעשו • אלו עשרת הדברים שבין דיני ממונות לדיני נפשות. אבן עזרא

(יט) וּנְסַע מְחֹבֵב וַיִּלְךָ אֵת כָּל-הַמְּדַבֵּר הַגָּדוֹל
וְהַנּוֹרָא הַהוּא אֲשֶׁר רְאִיתֶם דְּרָךְ הַר הָאֱמֹרִי
כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֲתָנוּ וּנְבֹא עַד קִדְשׁ
בְּרַנְעַ:

יט וינטלנא מחובב והליכנא ית כל מדברא
רבא ודחילא ההוא די חזיתון ארח טורא
דאמראה קמא די פקיד יי אלהנא יתנא
ואתינא עד רקם גיאה:

כ"י א המדבר הגדול והנורא • שהיו בו נחשים פקורות ועקרבים פקשותות. אבן עזרא

(כ) וְאָמַר אֲלֵכֶם בְּאֵתֶם עַד-הַר הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר-יְהוּה
אֱלֹהֵינוּ נָתַן לָנוּ:

כ ובאמרת לכו אתיתון עד טורא דאמראה
דיי אלהנא יחב לנא:

(כא) רְאֵה נָתַן יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְפָנֶיךָ אֶת-הָאָרֶץ עֲלֶיהָ
רָשׁ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ לְךָ אֶל-תִּירָא
וְאֶל-תַּחַת: אבן עזרא

כא חזי יחב יי אלהך קדמך ית ארעא סק
אחסן קמא די מליל יי אלהא דאבהתך לך
לא תדחל ולא תתבר:

♦ יום שלישי ב' מנחם-אב ♦

(כב) וּתְקַרְבוּן אֵלַי כָּלְכֶם וּתְאֹמְרוּ גִשְׁלַחָה אֲנָשִׁים
לְפָנֵינוּ וַיַּחֲפְרוּ-לָנוּ אֶת-הָאָרֶץ וַיֵּשְׁבוּ אֲתָנוּ דְּבַר
אֶת-הַדְּרָךְ אֲשֶׁר נַעֲלַח-בָּהּ וְאֵת הָעָרִים אֲשֶׁר נִבְּא
אֱלֹהֵינוּ:

כב ויקרבון אלי כלכם ותאמרו גשלחה אנשים
לפנינו ויאחפרו לנו את הארץ וישבו אתנו דבר
ויתיבון יתנא פתגמא ית ארעה די נפק בה
וית קרובא די געול להן:

כ"י א ותקרבון אלי כלכם • בערבוביא, ולהלן הוא אומר (דברים ה): 'ותקרבון אלי כל ראשי שבטיכם וזקניכם ותאמרו הן הראנו וגו'', אותה קריבה היתה הונגת: 'לדים מכבדים את הזקנים ושלחום לפניהם, וזקנים מכבדים את הראשים ללכת לפניהם, אבל כאן: 'ותקרבון אלי כלכם', בערבוביא, 'לדים דוחפין את הזקנים, וזקנים דוחפין את הראשים. וישבו אתנו דבר • (ספרי) באיזה לשון הם מדברים. את-הדרך וגו' • אין דרך שאין בה עקמימות. ואת הערים אשר נבא אליהן • תחלה לכבש. אבן עזרא

אבן עזרא על התורה

(יז) תפירו. להכריח הדין למי שזכיר: יח אשר תעשו. הם החוקים והמשפטים שהורים יט את כל המדבר. זה אחד עשר יום: וטעם הר האמורי. כי בן קתיב: בשערי עד קרמה. והטעם, שנצא להר האמורי: כא רש. במשקל שב, מגזרת ירושה. תחת. כמו ידל כבוד יעקב. מפעלי הפפל:

כב ויחפרו. כמו לחפר את כל הארץ, כי החופר יחפש מה שיש פתור: אשר נבוא אליהן. בתחלה:

כג וישפר בעיני פתגמא ודברית מנכון תרין
עשר גברין גברא חד לשבטא:
(כג) וַיִּיטֹב בְּעֵינֵי הַדָּבָר וַאֲקַח מִכֶּם שָׁנִים עֶשְׂרִי
אֲנָשִׁים אִישׁ אֶחָד לְשֵׁבֶט:

כ"ג - וַיִּיטֹב בְּעֵינֵי הַדָּבָר • בעיני ולא בעיני המקום, ואם בעיני משה היה טוב, למה אמרה בתוכחות? משל לאדם שאומר לחברו: 'מכר לי חמורך זה'. אמר לו: 'הן'. 'נותנו אפה לי לנסיון?' אמר לו: 'הן'. 'בהרים וגבעות?' אמר לו: 'הן'. כיון שראה שאין מעכבו כלום, אמר הלוקח בלבו: 'בטוח הוא זה שלא אמצא בו מום', מיד אמר לו: 'טל מעותיך, ואיני מנסהו מעתה', אף אני הודיתי לדבריכם, שמא תחזרו בכם כשתראו שאיני מעכב, ואתם לא תזרתם בכם. ואקח מכם • מן הברורים שבכם, מן המסלתיים שבכם. שנים עשר אנשים איש אחד לשבט • מגיד שלא היה שבט לוי עמם. אבן עזרא

כד ואתפניו וסליקו לטורא ואתו עד נחלא
דאתקלא ואלילו יתה:
(כד) וַיִּפְנֹו וַיַּעֲלוּ הַהָרָה וַיָּבֵאוּ עַד-נַחַל אֲשַׁכַּל
וַיִּרְגְּלוּ אֹתָהּ:

כ"ד - עַד-נַחַל אֲשַׁכַּל • מגיד שנקרא על שם סופו. וירגלו אותה • (ס) מלמד שהלכו בה ארבעה אומנין שתי וערב.

כה ונסיבו בידיהון מאבא דארעא ואתו
לנא ואתיבו יתנא פתגמא ואמרו טבא
ארעא דני אלהנא יתב לנא:
(כה) וַיִּקְחוּ בַיָּדָם מִפְּרֵי הָאָרֶץ וַיִּזְרְדוּ אֵלֵינוּ וַיֵּשְׁבוּ
אֵתְנוּ דָּבָר וַיֹּאמְרוּ טוֹבָה הָאָרֶץ אֲשֶׁר-יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ נָתַן לָנוּ:

כ"ה - וַיִּזְרְדוּ אֵלֵינוּ • מגיד שארץ ישראל גבוהה מפל הארצות. ויאמרו טובה הארץ • (ס) מי הם שאמרו טובתה? יהושע וכלב. אבן עזרא

כו ולא אביתם לעלת ותמרו אתפי יהוה
אלהיכם:
(כו) וְלֹא אֲבִיתֶם לַעֲלֹת וּתְמֹרוּ אֶת-פִּי יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם:

כ"ו - ותמרו • לשון התרסה, התרסתם כנגד מאמרו.

כז ואתרעמתון במשכניכון ואמרתון בדסגי
יתנא אפקנא מארעא דמצרים לממסר
יתנא בידא דאמרנא לשיציותנא:
(כז) וַתִּרְגְּנוּ כַּאֲהֵלֵיכֶם וַתֹּאמְרוּ בְּשִׁנְאַת יְהוָה אֲתָנוּ
הוֹצִיאָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לַתֵּת אֵתְנוּ בְּיַד הָאֱמֹרִי
לְהַשְׁמִידָנוּ:

כ"ז - וַתִּרְגְּנוּ • לשון הרע, וכן (משלי יח): "דברי נרנן", אדם המוציא דבה. בשנאת ה' אתנו • והוא היה אוהב אתכם, אבל אתם שונאים אותו, משל הדיוט אומר: מה דבלבך על רחמך, מה דבלביה עלך. בשנאת ה' אתנו הוציאנו מארץ מצרים • הוצאתו לשנאה היתה, משל למלך בשר ודם, שהיו לו שני בנים, ויש לו שתי שדות: אחת של שקנא ואחת של בעל, למי שהוא אוהב נותן של שקנא, ולמי שהוא שונא נותן לו של בעל. ארץ מצרים של שקנא היא, שגילוס עולה ומשקה אותה, וארץ כנען של בעל, והוציאנו ממצרים לתת לנו את ארץ כנען.

כג וייטב בעיני הדבר. בעבור שכלכם הספמתם על זה: כה ויזרידו. בעבור גובה העץ. והאמת, בעבור היותם כנגב:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לד עמ' 23)

בשנאת ה' אותנו הוציאנו מארץ מצרים (א, כז) **והוא ה' אלהי אהב אתכם** (רש"י) מבאר בספרים, שאמירה זו גרמה לתשעה באב, וכמו שנאמר **איכה ישבה בדד העיר** - ראשי תבות איבה. ורש"י מעודד ומחזק את בני ישראל, שגם כאשר אהבתם הטבעית לאביהם שבשמים מסתרת, ואין הם מרגישים את חסדיו, ועד ששמים אור לחשף וחשף לאור - אין שום חלישות כלל וכלל, חלילה, באהבת הקב"ה לישראל. **אבן עזרא**

אָנָּה | אֲנַחְנוּ עֲלֵים אֲחִינוּ הַמָּסוּ אֶת־לִבְנוּ
לֵאמֹר עִם גְּדוֹל וָרֵם מִמֶּנּוּ עָרִים גְּדֹלֹת וּבְצוּרֹת
בְּשָׂמַיִם וְגַם־בְּנֵי עַנְקִים רְאִינוּ שָׁם:

רש"י < ערים גדלות וּבְצוּרֹת בְּשָׂמַיִם • דברו הנתוקבים לשון הבאי (חולין צ).

וְאָמַר אֲלֵכֶם לֹא־תַעְרְצוּן וְלֹא־תִירְאוּן מֵהֶם:

רש"י < לֹא־תַעְרְצוּן • לשון שבידה פתרגומו, ודומה לו (איוב ל): "בַּעֲרוּץ נַחְלִים לְשַׁכֵּן", לְשַׁכֵּר נַחְלִים. **אבן עזרא**

יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הֵהֱלִיךְ לִפְנֵיכֶם הוּא יִלְחֶם לָכֶם
כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה אֶתְכֶם בְּמִצְרַיִם לַעֲיֹנֵיכֶם:

רש"י < יִלְחֶם לָכֶם • בשבילכם. **אבן עזרא**

וּבַמִּדְבָּר אֲשֶׁר רָאִיתָ אֲשֶׁר נִשְׁאַף יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
בְּאֶשֶׁר יִשְׂאֵאֱאִישׁ אֶת־בְּנוֹ בְּכָל־הַדְרָף אֲשֶׁר
הִלַּכְתֶּם עַד־בְּאֶחָם עַד־הַמָּקוֹם הַזֶּה:

רש"י < וּבַמִּדְבָּר אֲשֶׁר רָאִיתָ • מוסב על מקרא של מעלה הימנו: "כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה אֶתְכֶם בְּמִצְרַיִם"; וְעַתָּה, אף "בַּמִּדְבָּר אֲשֶׁר רָאִיתָ כִּי נִשְׁאַף וְגו'". **כָּאֲשֶׁר יִשְׂאֵאֱאִישׁ אֶת־בְּנוֹ** • כמו שפרשתי אצל (שמות יד) "וַיִּסַּע מִלֶּאֶף הָאֱלֹהִים הֵהֱלִיךְ לִפְנֵי מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל וְגו'", מִשָּׁל לַמֵּהֲלָךְ בַּדֶּרֶךְ וּבְנוֹ לִפְנֵי וּבְנוֹ לַסִּטִּים לְשִׁבוֹתוֹ וְכו'.

וּבַדֶּבֶר הַזֶּה אֵינְכֶם מֵאֲמִינִם בִּיהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

רש"י < וּבַדֶּבֶר הַזֶּה • שהוא מבטיחכם להביאכם אל הארץ, אינכם מאמינים בו.

הֵהֱלִיךְ לִפְנֵיכֶם בַּדֶּרֶךְ לְתוֹר לָכֶם מְקוֹם
לְחַנְתְּכֶם בְּאֵשׁ | לִילָה לְרֵאתְכֶם בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר
תִּלְכוּ־בָהּ וּבַעֲנֵן יוֹמָם:

רש"י < לְרֵאתְכֶם • כמו להראותכם, וְכֵן (שמות יג): "לְנַחֲתֶם הַדֶּרֶךְ", וְכֵן (תהלים כז): "לְשִׁמְעַע בְּקוֹל תוֹדָה", וְכֵן (מלכים ב ט): "לְלַכֵּת לַגִּיד בְּיַרְעָאֵל". **אבן עזרא**

אבן עזרא על התורה

כז ותרגונו. כמו ורוגנים ולמדו לקח. והוא מבנין נפעל, כמו אל תעצבו: כט לא תערצון. כמו לא תפקדון. והוא מגזרת והוא מערצכם. והשעם, שבר הלב בפחד: ל ילחם לכם. בשבילכם: לג לחנותכם. איננו פעל יוצא, כי לא

(לד) וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶת-קוֹל דְּבָרֵיכֶם וַיִּקְצֹף וַיִּשְׁבַּע לֵאמֹר:

לד ושמע קדם יי את קל פתגמיכון ורגז וקנים למימר:

(לה) אִם-יִרְאֶה אִישׁ בְּאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה הַדּוֹר הָרַע הִזָּה אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נִשְׁפַּעְתִּי לְתַתּ לְאֲבֹתֵיכֶם:

לה אם יחזי גבר בגבריא האלין דרא בישא הדין את ארעא טבתא די קזמית למפן לאבתיכון:

(לו) זֹלָתִי כָּלֵב בֶּן-יִפְנֶה הוּא יִרְאֶנָּה וְלוֹ-אֶתֶן אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר דִּרְדַּבֶּה וּלְבָנָיו יַעַן אֲשֶׁר מָלֵא אַחֲרָי יְהוָה:

לו אלהי כלב בר יפנה הוא יראנה ולו אתן את ארעא די דרדבה ולבנוי יען אשר מלא אחרי יהוה:

לז אֲשֶׁר דִּרְדַּבֶּה • חֲבֵרוֹן, שְׁנָאֹמֶר (במדבר יג): "וַיָּבֵא עַד חֲבֵרוֹן" • אבן עזרא

(לז) גַּם-בִּי הִתְאַנַּף יְהוָה בְּגַלְלַתְכֶם לֵאמֹר גַּם-אֶתָּה לֹא-תָבֵא שָׁם:

לז אף עלי הנה רגז מן קדם יי בדילכון למימר אף את לא תעול תמן:

לח יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נוּן הָעֹמֵד לְפָנָיִךָ הוּא יָבֵא שָׁמָּה אִתּוֹ חֵזֶק בִּי-הוּא יִנְחֲלֶנָּה אֶת-יִשְׂרָאֵל: אבן עזרא

(לח) יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נוּן הָעֹמֵד לְפָנָיִךָ הוּא יָבֵא שָׁמָּה אִתּוֹ חֵזֶק בִּי-הוּא יִנְחֲלֶנָּה אֶת-יִשְׂרָאֵל: אבן עזרא

לח יהושע בר נון דקאם קדמך הוא יעול תמן יתה תחף ארי הוא יחסננה לישראל:

♦ יום רביעי ג' מנחם-אב ♦

(לט) וַטַּפְּכֶם אֲשֶׁר אָמַרְתֶּם לָבוֹ יְהוָה וּבְנֵיכֶם אֲשֶׁר לֹא-יָדְעוּ הַיּוֹם טוֹב וְרָע הֵמָּה יָבֹאוּ שָׁמָּה וְלָהֶם אֶתְנַנֶּה וְהֵם יִירָשׁוּהָ:

לט וטפכון אשר אמרתם לבו יהוה ובניכם אשר די לא ידעו יומא דין טב וביש אנון יעלון לתמן ולהון אתננה ואנון יירשנה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (אגרות קודש כג עמ' תי)

וַטַּפְּכֶם . . . הֵמָּה יָבֹאוּ שָׁמָּה וְלָהֶם אֶתְנַנֶּה (א, לט) התורה הקדושה, שהיא נצחית, נותנת לנו פאן הוראה נצחית: ילד צריך לדעת, שמבלי הבט על עצם וגדל מעלת הוריו, הוא יכול וצריך לשאף להגיע להשגים גדולים עוד יותר! שכן, בכל ענייני טוב וקדושה קיימת תמיד האפשרות להתעלות יותר ויותר. וכאשר היילד יודע שהשגיו מזכים גם את הוריו - הוא מתאמץ ביותר שאת וביתר עז.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ב עמ' 581)

וַטַּפְּכֶם אֲשֶׁר אָמַרְתֶּם לָבוֹ יְהוָה (א, לט) לכאורה, מהי ההדגשה על הטף דיןקא, והרי המרגלים טענו שכלם יהיו לבז, גם הגדולים? ויש לבאר, דהנה 'קטן' בעבודת ה' הוא מי שעוסק בתורה ובמצוות שלא לשמה, וכתוצאה מכך לא נקלט מזון רוחני זה בפנימיותו, אלא הוא 'מתפורר', וכדרכו של תינוק, שמפורר יותר ממה שאוכל (לקט טוב ויגש מז, יב). זו היתה

אבן עזרא על התורה

מציאנו מזה הבגין פן: לראתכם. נפתח הלמ"ד, ללמד על האות שהוא ה"א ה"א הדעת הנעדרת: לו זולתי. הי"ד נוסף, כי נמצא בלא י: ולו אתן את הארץ אשר דרדבה. היא חֲבֵרוֹן: לו כבר ביארתי כי אפו הנו"ן מובלע בפ"א, והיא בלשון ארמית נראית גם הוא

מגורת כי אנפת בי, גם בי התאנף ה'. הנפיר כלב בתחלה, פאשר פירשתי, ואחר פן יהושע: לח העומד לספניו. הוא משרתו:

טענת המרגלים: אם יכנסו לארץ ישראל ויתעסקו שם בדברים ארציים, יהיה עסק התורה והמצוה שלא לשמה והוא 'יתפורר'. על כך בא מענה ה', שעבודת ה'טר' יקרה יותר מעבודת דור המדבר, וזאת מצד מעלת ה'אתתפיא' - האדם כופה את עצמו ועוסק בתורה ובמצוות. **אבן עזרא**

(מ) **וְאַתֶּם פָּנּוּ לָכֶם וּסְעוּ תַּמְדְּבַרְהָ דֶּרֶךְ יַם־סוּף:** מ ואתון אתפניו לכון וסולו למדברא ארח ימא דסוף:

כשייב פנו לכם • אמרתי להעביר אתכם דרך רחב ארץ אדום לצד צפון ליכנס לארץ, קלקלתם וגרמתם לכם עכוב. פנו לכם • לאחוריהם ותלכו במדבר לצד ים סוף, שהמדבר שהיו הולכים בו לדרומה של הר שעיר, היה מפסיק בין ים סוף להר שעיר, עתה המשכו לצד הים ותסובבו את הר שעיר, כל דרומו מן המערב למזרח.

(מא) **וַתַּעֲנוּ וַתֹּאמְרוּ אֵלֵינוּ חֲטָאנוּ לַיהוָה אֲנַחְנוּ נַעַלְהָ וְנִלְחַמְנוּ כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וַתַּחֲגֹרוּ אִישׁ אֶת־כַּלְבֵּי מִלְחָמָתוֹ וַתַּהֲיִנוּ לְעֵלַת הַהָרָה:** מא ואתבתון ואמרתון לי חבנא קדם יי אנחנא נסק ונגייה בה קרב ככל די פקדנא יי אלהנא וזרתון גבר ית מגי קרבה ושריתון למסק לטורא:

כשייב ותיחנו • לשון (במדבר יד): "הננו ועלינו אל המקום!" זה הלשון שאמרתם, לשון 'הן', כלומר נודמנתם. **אבן עזרא**

(מב) **וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו אָמַר לָהֶם לֹא תַעֲלוּ וְלֹא־תִלַּחְמוּ כִּי אֵינֶנִּי בְּקִרְבְּכֶם וְלֹא תִגַּנְפוּ לִפְנֵי אֵיבֹיכֶם:** מב ויאמר יי לי אמר להון לא תסקון ולא תגיחון קרב ארי לית שכנתי שריא ביניכון ולא תתברון קדם בעלי דבביכון: **כשייב לא תעלו • לא עליה תהא לכם, אלא ירידה.**

(מג) **וַאֲדַבֵּר אֲלֵיכֶם וְלֹא שָׁמַעְתֶּם וַתִּמְרוּ אֶת־פִּי יְהוָה וַתִּזְדוּרוּ וַתַּעֲלוּ הַהָרָה:** מג ודבר אליכם ולא שמעתם ותמרו אתפי יהוה וזדורו ותעלו ההרה:

(מד) **וַיֵּצֵא הָאֱמֹרִי הַיֹּשֵׁב בְּהַר הַהוּא לִקְרֹאתְכֶם וַיִּרְדְּפוּ אֶתְכֶם כַּאֲשֶׁר תַּעֲשִׂינָה הַדְּבָרִים וַיִּכְתּוּ אֶתְכֶם בְּשַׁעֲרֵי עַד־חֲרָמָה:** מד ויצא האמורי הישב בהר ההוא לקראתכם וירדפו אתכם כאשר תעשינה הדברים ויכתו אתכם בשערי עד-חרמה:

כשייב כאשר תעשינה הדברים • מה הדבורה הזאת כשהיא מפה את האדם, מיד מתה, אף הם כשהיו נוגעים בכם, מיד מתים. **אבן עזרא**

(מה) **וַתִּשְׁבוּ וַתִּשְׁכְּבוּ לִפְנֵי יְהוָה וְלֹא־שָׁמַע יְהוָה בְּקַלְכֶם וְלֹא הֶאֱזִין אֲלֵיכֶם:** מה ומבתון ובכיתון קדם יי ולא קביל יי צלותכון ולא אצית למליכון:

כשייב ולא שמע ה' בקולכם • כבכול, עשיתם מדת רחמיו כאלו אכזרי.

אבן עזרא על התורה

לט אשר לא ידעו היום. באתו היום: על גם פן שמצאנו אפונה כאשר פירשתי. טוב ורע. על רובם דבר הפתוב: מי שיגע אל ביתם, מיד ירדפו אחריו והוא רחוק: פירשתי: וינשכוהו: וינשכוהו: מגזרת וכתותי: עד חרמה. מקום. או שם הפעל: מד ויצא האמורי. הוא הנעני, כאשר

(מו) וּתְשׁוּבוּ בְקִדְשׁ יָמִים רַבִּים כַּיָּמִים אֲשֶׁר יִשְׁבַּתֶּם: מו ויתבתון ברקם יומין סגיאין כיומנא די יתבתון:

כ"ט < וּתְשׁוּבוּ בְקִדְשׁ יָמִים רַבִּים • י"ט שְׁנָה, שְׁנָאָמַר: "כַּיָּמִים אֲשֶׁר יִשְׁבַּתֶּם" בְּשָׂרָה הַמַּסְעוֹת, וְהֵם הָיוּ ל"ח שְׁנָה, י"ט מֵהֶם עָשׂוּ בְקִדְשׁ, וְי"ט שְׁנָה הוֹלְכִים וּמְטַרְפִּים וְחִזְרוּ לְקִדְשׁ, כְּמוֹ שְׁנָאָמַר (במדבר לב): "וַיִּנְיַעַם בַּמִּדְבָּר", כִּף מְצַאֲתִי בְסֹדֵר עוֹלָם (פ"ח). אבן עזרא

ב (א) וַנִּפְּן וַנִּסַּע הַמִּדְבָּרָה דְרָךְ יַם־סוּף כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֵלַי וַנִּסַּב אֶת־הַר־שְׁעֵיר יָמִים רַבִּים: ס א ואתפנינא ונטלנא למדברא ארח נמא דסוף כמא די מליל יי עמי ואקפנא ית טורא דשעיר יומין סגיאין:

כ"ט < וַנִּפְּן וַנִּסַּע הַמִּדְבָּרָה • אלו לא חטאו, היו עוברים דרך הר שעיר ליבנס לארץ מן דרומו לצפון, ובשביל שקלקלו, הפכו לצד המדבר, שהוא בין ים סוף לדרומו של הר שעיר, והלכו אצל דרומו מן המערב למזרח, דרך ים סוף, דרך יציאתן ממצרים, שהוא במקצוע דרומית מערבית, משם היו הולכים לצד המזרח. ונסב את-הר-שעיר • כל דרומו עד ארץ מואב.

♦ יום חמישי ד' מנחם-אב ♦

(ב) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: ב ואמר יי לי למימר:

(ג) רַב־לָכֶם סֹב אֶת־הָהָר הַזֶּה פָּנּוּ לָכֶם צַפְנָה: ג סגי לכון דאקפתון ית טורא הדין אתפניו לכון צפונא:

כ"ט < פָּנּוּ לָכֶם צַפְנָה • סובו לכם לרוח מזרחית מן הדרום לצפון, פניכם לצפון, נמצאו הולכים את רוח מזרחית, וזהו שנאמר (שופטים יא): "וַיָּבֹא מִמְּזֶרַח־שָׁמֶשׁ לְאַרְץ מוֹאָב".

(ד) וְאֶת־הָעַם צֹו לֵאמֹר אַתֶּם עֹבְרִים בְּגִבּוֹל אַחֵיכֶם בְּנֵי־עִשׂוֹ הַיִּשְׁבִּים בְּשִׁעִיר וַיִּירָאוּ מִפֶּם וַנִּשְׁמַרְתֶּם מְאֹד: ד וית עמא פקד למימר אתון עברין בתחום אחוכון בני עשו דיתבין בשעיר וידחלון מנכון וסתמרון לחדא:

כ"ט < וַנִּשְׁמַרְתֶּם מְאֹד • ומהו השמירה? "אל תתגרו בם".

(ה) אַל־תִּתְגַּרוּ בָּם כִּי כִּי לֹא־אַתֶּן לָכֶם מֵאֲרָצְם עַד מִדְּרָךְ כַּף־רִגְלַי כִּי־יִרְשָׁה לְעִשׂוֹ נָתַתִּי אֶת־הָרַשְׁעִיר: ה לא תתגרון בהון ארי לא אתון לכון מארעהון עד מדרך כף רגלי כי ירשא לעשו נתתי את-הרשעיר לעשו יתבית ית טורא דשעיר:

כ"ט < עַד מִדְּרָךְ כַּף־רִגְלַי • אפלו מדרך כף רגל, כלומר, אפלו דריסת הרגל איני מרשה לכם לעבור בארצם שלא ברשות. ומדרש אגדה: עד שיבא יום דריסת כף רגל על הר הזיתים, שנאמר (זכריה יד): "וְעָמְדוּ רִגְלָיו וְגו'". ירשה לעשו • מאברהם, עשרה עממים נתתי לו: שבועה לכם; וקיני, וקנזי וקדמני, הן עמון, ומואב ושעיר, אחד מהם לעשו והשתיים לבני לוט, בשכר שהלך אתו למצרים ושתק על מה שהיו אומרים על אשתו 'אחותו היא', עשאו כבנו. אבן עזרא

(י) אַכַּל תִּשְׁבְּרוּ מֵאֲתֶם בַּכֶּסֶף וְאֶכְלֹתֶם וְגַם-כֹּמִים תִּכְרוּ מֵאֲתֶם בַּכֶּסֶף וּשְׂתִיתֶם:

ו עבירא תזבנון מנהון בכספא ותיכלון ואף
מזא תכרון מנהון בכספא ותשתון:

הש"י • לשון מקח, וכן (בראשית ג): "אֲשֶׁר פָּרִיתִי לִי", (ר"ה כו) שָׁפַן בְּכַרְפֵי הַיָּם קוֹרִין לְמִכִּיחָה 'פִּיחָה'. אבן עזרא

(י) כִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בֵּרַכְךָ בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ יָדַע לְכַתֹּבְךָ אֶת-הַמְדָּבָר הַגָּדֹל הַזֶּה זֶה אַרְבָּעִים שָׁנָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ לֹא חָסְרָת דְּבָר:

ז ארי יי אלהיך ברכך בכל עבד ידך ספק לך
צרכך במהכף למדברא רבא הדין דנן
ארבעין שנין מימרא דיי אלהיך בסעדה לא
מנעתא מדעם:

הש"י • כִּי יִי אֱלֹהֶיךָ בֵּרַכְךָ • לְפִיכָךְ לֹא תִכְפּוּ (ספרים אחרים: תכפרו) אֵת טוֹבוֹתוֹ, לְרֵאוֹת כְּאִלוֹ אֲתֶם עֲנִיִּים, אֲלֵא הָרְאוּ עֲצֻמְכֶם עֲשִׂירִים.

(ח) וַנַּעֲבֹר מֵאֵת אַחֲינוּ בְּנֵי-עֵשׂוֹ הַיֹּשְׁבִים בְּשֵׁעִיר מִדְּרֹךְ הָעֵרְבָה מֵאֵילַת וּמַעְצֵינִי גָבַר וַנִּפְּן וַנַּעֲבֹר דֶּרֶךְ מִדְּבַר מוֹאָב:

ח ועברנא מקדם אהונא בני עשו דיתבין
בשעיר מארח מילשרא מאילת ומעצין גבר
ואתפנינא ועברנא ארח מדברא דמואב:

הש"י • וַנִּפְּן וַנַּעֲבֹר • לְצַד צָפוֹן, הִפְכְּנוּ פָּנִים לְהַלֹּךְ רוּחַ מִזְרַחִית.

(ט) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אַל-תִּצַּר אֶת-מוֹאָב וְאַל-תִּתְגַּר בָּם מִלַּחְמָה כִּי לֹא-אֲתֹן לָךְ מֵאֲרִצּוֹ יְרֻשָּׁה כִּי לְבָנֵי-לוֹט נָתַתִּי אֶת-עַר יְרֻשָּׁה:

ט ובאמר יי לי לא תצור על מואבאי ולא
תתגרי למעבד עמהון קרב ארי לא אתן לך
מארעה ירמא ארי לבני לוט יהבית נת
לחנת ירמא:

הש"י • וְאַל-תִּתְגַּר וְגו' • לֹא אָסַר לָהֶם עַל מוֹאָב אֲלֵא מִלַּחְמָה, אַבְּל מִיָּרֵאִים הָיוּ אוֹתָם וְנִרְאִים לָהֶם כְּשֵׁהֶם מִזְּנִינִים. לְפִיכָךְ כָּתִיב (במדבר כב): "וַיִּגַּר מוֹאָב מִפְּנֵי הָעָם", שֶׁהָיוּ שׁוֹלְלִים וּבוֹזְזִים אוֹתָם, אַבְּל בְּכֵנִי עֲמוֹן נֹאמַר: "וְאֵל תִּתְגַּר בָּם", שׁוֹם גְּרוֹי, בְּשֹׁכֵר צְנִיעוֹת אָמַם, שְׁלֹא פְרָסְמָה עַל אֲבִיחָה כְּמוֹ שֶׁעָשְׂתָה הַבְּכִירָה שֶׁקָּרָאָה שֵׁם בְּנֵה מוֹאָב. עַר • שֵׁם הַמְּדִינָה. אבן עזרא

(י) הָאֲמִים לְפָנִים יִשְׁבּוּ בָּהֶם עִם גְּדוֹל וְרַב וְרַם כְּעֲנָקִים:

י אימתני מלקדמין יתיבו בה עם רב וסגי
ותקיף כגבראי:

הש"י • הָאֲמִים לְפָנִים וְגו' • אֵתָה סְבוּר שׁוּזוֹ אֶרֶץ רְפָאִים שְׁנַתִּי לוֹ לְאַבְרָהָם, לְפִי שֶׁהָאֲמִים שֶׁהֵם רְפָאִים יִשְׁבּוּ בָּהֶם לְפָנִים, אַבְּל לֹא זֶה הָיָא, כִּי אוֹתָן רְפָאִים הוֹרְשִׁתִּי מִפְּנֵי בְּנֵי לוֹט וְהוֹשְׁבֵתִים תַּחְתָּם. אבן עזרא

(יא) רְפָאִים יַחֲשָׁבוּ אֶף-הֵם כְּעֲנָקִים וְהַמֹּאָבִים יִקְרָאוּ לָהֶם אֲמִים:

יא גבראי מתחשבין אף אנון כגבראי
ומואבאי יקרן להון אימתני:

הש"י • רְפָאִים יַחֲשָׁבוּ וְגו' • רְפָאִים הָיוּ נִחְשָׁבִים אוֹתָם אֲמִים כְּעֲנָקִים הַנִּקְרָאִים רְפָאִים, עַל שֵׁם שֶׁכָּל הַרוֹאֶה

אבן עזרא על התורה

ו אכל תשברו מאתם. אם ירצו למכור. השנים שעברו. והעד על פן, כי ה' אלהיך ויש אמר כי המלה בתימה. והטעם, כי אין להם צורך למאכל ולמשתה, אלה ט נתתי את ער. מואב. ויתכן שלקחה סיחון, וחרה למואב באחרונה: 'האמים. פירשתי. ספר הכתוב, כי מואב לקח ער מיד האמים:

שיעור יומי ליום חמישי ד' מנחם-אב ושנים מקרא ואחד תרגום - ב - פרשת דברים
אותם, ידיו מתרפות. אָמִים • על שם שאימתם מטלת על הבריות, וכן "ובשעיר יִשְׁבוּ החורים" ונתתים
לכני עשו. אבן עזרא

יב ובשעיר יתיבו חראי מלקדמין וכני עשו
תרכנן ושצננן מקדמיהון ויתיבו
באתריהון קמא די עבד ישראל לארעא
רפתתה דיהב יי להון:

(יב) ובשעיר יִשְׁבוּ החורים לְפָנִים וְכֵנִי עֲשׂוּ יִרְשׁוּם
וַיִּשְׁמְדוּם מִפְּנֵיהֶם וַיִּשְׁבוּ תַּחְתָּם כַּאֲשֶׁר עָשָׂה
יִשְׂרָאֵל לְאַרְצוֹ יִרְשָׁתוֹ אֲשֶׁר-נָתַן יְהוָה לָהֶם:

הש"י • לשון הנה, כלומר נתתי בהם כח שהיו מורשישים אותם והולכים. אבן עזרא

יג כען קומו ועברו לכם את-נחל זרד ונעבר
ועברנא ית נחלא דזרד:

(יג) עָתָה קוּמוּ וְעָבְרוּ לָכֶם אֶת-נַחַל זָרֵד וְנַעֲבֹר
אֶת-נַחַל זָרֵד:

יד ויומא די הלכנא מרקם גיאה עד די
עברנא ית נחלא דזרד תלתין ותמני שנין
עד דסף פל דרא גברי מגיחי קרבא מגו
משריתא קמא די קניס יי להון:

(יד) וְהַיָּמִים אֲשֶׁר-הִלְכְּנוּ מִקִּדְשׁ בְּרִנֵּעַ עַד אֲשֶׁר-
עָבְרָנוּ אֶת-נַחַל זָרֵד שְׁלֹשִׁים וּשְׁמֹנֶה עָרְבִתָם
כָּל-הַדּוֹר אַנְשֵׁי הַמְּלַחְמָה מִקֶּרֶב הַמַּחֲנֶה כַּאֲשֶׁר
נִשְׁפַּע יְהוָה לָהֶם:

טו וזאף קמא מן קדם יי הנת בהון
לשציותהון מגו משריתא עד דשלימו:

(טו) וְגַם יַד-יְהוָה הָיְתָה בָּם לְהַמֵּם מִקֶּרֶב הַמַּחֲנֶה
עַד תָּמָם:

הש"י • למחר ולהמם בתוך מ' שנה, שלא יגרמו לכניהם עוד להתעכב במדבר. אבן עזרא

טז ונהה פד שלימו כל גברי מגיחי קרבא
לממת מגו עמא:

(טז) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר-תָּמּוּ כָּל-אַנְשֵׁי הַמְּלַחְמָה לְמוֹת
מִקֶּרֶב הָעָם: ׀ אבן עזרא

הש"י • ויהי כאשר-תמו וגו'.

יז ומליל יי עמי למימר:

(יז) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר:

הש"י • וידבר ה' אלי וגו' • אבל משלוח המרגלים עד כאן לא נאמר בפרשה [זו] וידבר, אלא "ויאמר",
ללמדך שכל ל"ח שנה שהיו ישראל נזופים, לא נתיחד עמו הדבור בלשון חבה פנים אל פנים וישוב
הדעת, ללמדך שאין השכינה שורה על הנביאים אלא בשביל ישראל. אנשי המלחמה • מבין עשרים
שנה היוצאים בצבא.

יח את עבר יומא דין ית תחום מואב ית
לחזת:

(יח) אֵתְּהָ עֵבֶר הַיּוֹם אֶת-גְּבוּל מוֹאָב אֶת-עֵר:

אבן עזרא על התורה

כאשר תמו הם, אמר השם שנעבור את
גבול ער:

טז ויהי כאשר תמו. דבק עם וידבר ה'
אלי, כמו ויהי ככלות משה לכתוב. גם,
ויהי ביום דבר ה'. ורבים פן. והשעם, ויהי

יא רפאים. פירשתי: הם בני שעיר החורי:
טו להמם. מפעלי הפפל, מבנין הקל:

יט ותקרב לך לבל בני עמון לא תצור עליהון
ולא תתגרי למעבד עמהון קרב ארי לא
אתן מארעא בני עמון לה ירתא ארי לבני
לוט והבחה ירתא:

(יט) וְקִרְבַּת מוֹל בְּנֵי עַמּוֹן אֶל־תִּצְרֶם וְאֶל־תִּתְגַּר בָּם
כִּי לֹא־אֶתֶן מֵאֶרֶץ בְּנֵי־עַמּוֹן לְךָ יִרְשָׁה כִּי לִבְנֵי־לוֹט
נִתְּתִיהָ יִרְשָׁה:

פירש"י ויח-יטו- אַתָּה עֲבַר הַיּוֹם אֶת־גְּבוּל מוֹאָב וְגו' וְקִרְבַּת מוֹל בְּנֵי עַמּוֹן • מִפְּאֵן שְׂאֲרֵץ עַמּוֹן לְצַד
צָפוֹן. אבן עזרא

כ ארעא גבריא מתחשבא אף היא גבראי
יחיבו בה מלקדמין ועמונאי קרן להון
חשבני:

(כ) אֶרֶץ־רְפָאִים תִּחְשַׁב אֶף־הוּא רְפָאִים יִשְׁבוּ־בָהּ
לְפָנִים וְהָעַמּוֹנִים יִקְרְאוּ לָהֶם זְמוּמִים:

פירש"י אֶרֶץ־רְפָאִים תִּחְשַׁב • אֶרֶץ רְפָאִים נִחְשַׁבְתָּ אֶף הִיא, לְפִי שֶׁהָרְפָאִים יָשְׁבוּ בָהּ לְפָנִים, אֲכָל לֹא זו הִיא
שְׁנַתִּיתִי לְאַבְרָהָם. אבן עזרא

כא עם רב וסגי ותקיף כגבריא ושצנון יי
מקדמיהון ותרכנון ויחיבו באתריהון:

(כא) עַם גָּדוֹל וְרַב וְרַם כְּעַנְקִים וַיִּשְׁמִידֵם יְהוָה
מִפְּנֵיהֶם וַיִּירָשֵׁם וַיִּשְׁבוּ תַּחְתָּם: אבן עזרא

כב כמא די עבד לבני עשו דיתבין בשעיר
די שצי ית חוראי מקדמיהון ותרכנון
ויחיבו באתריהון עד יומא הדין:

(כב) כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לִבְנֵי עֵשָׂו הַיֹּשְׁבִים בְּשַׁעִיר אֲשֶׁר
הִשְׁמִיד אֶת־הַחֲרִי מִפְּנֵיהֶם וַיִּירָשֵׁם וַיִּשְׁבוּ תַּחְתָּם
עַד הַיּוֹם הַזֶּה:

כג וענאי דיתבין בדפיח עד ענה קפוטקאי
דנפקו מקפוטקאי שצנון ויחיבו
באתריהון:

(כג) וְהָעוֹיִם הַיֹּשְׁבִים בַּחֲצֵרִים עַד־עוֹהַ פִּפְתָּרֵם
הַיִּצְאִים מִכְּפֹתֵר הַשְּׁמִידֵם וַיִּשְׁבוּ תַּחְתָּם:

פירש"י וְהָעוֹיִם הַיֹּשְׁבִים בַּחֲצֵרִים וְגו' • (חולין ס) עוֹיִם מִפְּלִשְׁתִּים הֵם, שְׁעַמְהֵם הֵם נִחְשָׁבִים כְּסֹפֵר הַחוֹשֵׁעַ (יט),
שְׁנֵאמַר: "חֲמֹשֶׁת סוּרְגֵי פְּלִשְׁתִּים: הַעֲזָתִי, וְהָאֲשֻׁדּוּדִי, וְהָאֲשַׁקְלוּנִי, הַגִּתִּי, וְהָעֵקְרוּנִי וְהָעוֹיִם". ומפני השבועה
שנשבע אברהם לאבימלך, לא יכלו ישראל להוציא ארצם מידם, והבאתי עליהם כפותרים והשמידום
וישבו תחתם. ועכשו, אתם מתרים לקחתה מידם. אבן עזרא

כד קומו פועו ועברו את־נחל ארנון ראה נתתי
בידך את־סיחון מלך־חשבון האמרי ואת־ארצו
החל רש והתגר בו מלחמה: אבן עזרא

(כד) קוֹמוּ פִּעּוּ וְעָבְרוּ אֶת־נַחַל אֲרֵנוֹן רְאֵה נָתַתִּי
בְּיָדְךָ אֶת־סִיחֹן מֶלֶךְ־חֲשַׁבּוֹן הָאֲמֹרִי וְאֶת־אֲרָצוֹ
הַחֵל רֶשֶׁת וְהִתְגַּר בּוֹ מִלְחָמָה: אבן עזרא

אבן עזרא על התורה

לפלשתים. וכבר היתה בין אברהם ובין
אבימלך ברית, אם תשקור לי ולבני ולנכדי.
והכתוב ספר, כי העוים לקחו ענה:
כד החל רש. מירושא:

הקדש, כמו האשדופנים:
כא וישמידם ה'. ספר הכתוב, כי השם
השמיד אחרים מפני המואבים, ונתן להם
הארץ לירושא, כהר שעיר לעשו:
כג וטעם עד ענה. כי היא היתה

יט וקרבת מול בני עמון. פירוש ובקרבך
אליהם: אל תצרים. מפעלי הפל: ואל
תתגר בם. מבנין התפעל, מנחי הלמ"ד
ה"א:
כ זמזמים. מלה מתוקנת על משפט לשון

כה יומא הדין אשרי למפן זעתך ונדחלתך על אפי עממיא די תחות כל שמעא די ישמעון שמעך ויזועון וינדחלון מן קדמך:

(כה) הַיּוֹם הַזֶּה אָחַלְתָּ תֵּת פְּחָדְךָ וַיִּרְאֶתְךָ עַל-פְּנֵי הָעַמִּים תַּחַת כָּל-הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן שְׁמֶעְךָ וְרָגְזוּ וַחֲלוּ מִפְּנֵיךָ:

הש"י < תחת כל-השמים • (תענית כ וע"ז כה) למד שעמדה חמה למשה ביום מלקמת עוג (ספרים אחרים: סיחון) ונדדע הדבר תחת כל השמים.

כו ושלחית אנגדין ממדברא דקדמות לות סיחון מלכא דחשבון דתגמי שלמא למימר:

(כו) וַאֲשַׁלַּח מַלְאָכִים מִמִּדְבַּר קַדְמוֹת אֶל-סִיחֹן מֶלֶךְ חֶשְׁבּוֹן דְּבַרֵי שְׁלוֹם לֵאמֹר:

הש"י < ממדבר קדמות • אף על פי שלא צוני המקום לקרא לסיחון לשלום, למדתי ממדבר סיני, מן התורה שקדמה לעולם: כשפא הקדוש ברוך הוא לתנה לישראל, חזר אותה על עשו וישמעאל, וגלוי לפניו שלא יקבלוה, ואף-על-פי-כן פתח להם בשלום, אף אני קדמתי את סיחון בדברי שלום. דבר אחר: ממדבר קדמות, ממך למדתי שקדמת לעולם. יכל היית לשלח ברק אחד ולשרף את המצריים, אלא שלחתיני מן המדבר אל פרעה לאמר: "שלח את עמי!" במתוך. **אבן עזרא**

כז אעבר בארעך בארחה בארחה אול לא אסטי ימינא ושמאלא:

(כז) אֶעְבְּרָה בְּאַרְצְךָ בְּדֶרֶךְ בְּדֶרֶךְ אֲלֶיךָ לֹא אֶסּוּר יָמִין וּשְׂמֹאלוֹ: **אבן עזרא**

כח עבירא בכספא תזבן לי ואיכול ומיא בכספא תתן לי ואשתי לחוד אעבר ברגלי:

(כח) אֶכֶּל בַּכֶּסֶף תִּשְׁבְּרֵנִי וְאֶכְלְתִּי וּמִיִּם בַּכֶּסֶף תִּתְּנֵנִי לִי וְשִׁתִּיתִי רַק אֶעְבְּרָה בְּרַגְלִי: **אבן עזרא**

כט כמא די עבדו לי בני עשו דיתבין בשעיר ומואבאי דיתבין בלחנת עד דאעבר נת ירדנא לארעא די אלהנא זהב לנא:

(כט) כַּמֵּא דִּי עַבְדוּ לִי בְנֵי עֵשָׂו הַיֹּשְׁבִים בְּשַׁעִיר וְמוֹאָבָאֵי דִּיתְבִּין בְּלַחֲנַת עַד דְּאֶעְבֵּר נָתַתְּ יַרְדֵּן לְאַרְעָא דִּיִּי אֱלֹהֵנָא זָהָב לְנָא: **אבן עזרא**

הש"י < פאשר עשו-לי בני עשו • לא לענני לעבר בארעם, אלא לענני מכר אכל ומים. עד אשר-אעבר את הירדן • מוסב על "אעברה בארעך". **אבן עזרא**

ל ולא אבי סיחון מלכא דחשבון למשבקנא למעבר בתחומה ארי אקשי יי אלהך נת רוחה ומקויף נת לבה בדיל למקסרה בידך פיומא הדין:

(ל) וְלֹא אָבִי סִיחֹן מֶלֶךְ חֶשְׁבּוֹן הֶעֱבַרְנוּ בּוֹ כִּי-הַקְּשָׁה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת-רוּחוֹ וְאִמְץ אֶת-לִבָּבוֹ לְמַעַן תִּתּוּ בְיַדְךָ בַּיּוֹם הַזֶּה: **ס**

אבן עזרא על התורה

אחיקם בני עשו היושבים בשעיר, רק המלך שהוא מלך אדום, לא עזבם שיעברו דרך מדינתו, כי משם היה מקום ארץ פנען קרוב. ולכן עברו על ער, פי כן פתוב. ורבים אמרו, הם לא קדמו רק ישראל קנו מהם:

בן הוא, מה יעשו עם יושבי ער שהם מואבים, והכתוב אמר על דבר אשר לא קדמו אתכם. והוצרכו לפירוש זה, בעבור שאמר מלך אדום לא תעבור בי. ולפי דעתי, שפירושו על טעם בדרך בדרך גלף, פאשר עשו לי בני עשו שסבבו הר שעיר בדרך בדרך. וכן פתוב, אתם עוקרים בגבול

כו ממדבר קדמות. לפי דעתי, הוא הנקרא מדבר מתנה: כז בדרך. הדיוע: כח אכל בכסף תשברני ואכלתי. אם הוצרכתי: כט פאשר עשו לי בני עשו. יש מפרשים, פי פירושו על אוכל בכסף תשברני. אם

♦ יום שישי ה' מנחם-אב ♦

(לא) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי רְאֵה הִחַלְתִּי תֵת לְפָנֶיךָ אֶת-סִיחֹן וְאֶת-אַרְצוֹ הִחַל רֹשׁ לְרֵשֶׁת אֶת-אַרְצוֹ:
 לא וַיֹּאמֶר יי' לי חזי שריתי לממסר קדמך ית סיחון וית ארעה שרי לתרכותה למירת ית ארעה:

השי"ב < החלתי תת לפניך • כפה שר של אמורים של מעלה תחת רגליו של משה, והדריכו על צנארו • אבן עזרא

(לב) וַיֵּצֵא סִיחֹן לְקִרְאָתָנוּ הוּא וְכָל-עַמּוֹ לְמִלְחָמָה יִחָצֵה:
 לב וינפק סיחון לקדמונתא הוא וכל עמה לאגהא קרבא ליהין:

השי"ג < ויצא סיחון • לא שלח בשביל עוג לעזר לו, ללמדך שלא היו צריכין זה לזה.

(לג) וַיִּתְּנֵהוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְפָנֵינוּ וַנַּךְ אֹתוֹ וְאֶת-בְּנָיו וְאֶת-כָּל-עַמּוֹ:
 לג ומסרה יי' אלהנא קדמנא ומחנא יתה ונת בנהיה וית כל עמה:

השי"ד < ואת-בניו • בנו כתיב, שהיה לו בן גבור כמותו • אבן עזרא

(לד) וַנִּלְכֹּד אֶת-כָּל-עָרָיו בְּעַת הַהוּא וַנַּחֲרֵם אֶת-כָּל-עִיר מַתָּם וְהַנָּשִׁים וְהַטָּף לֹא הִשְׁאֲרָנוּ שָׂרִיד:
 לד וכבשנא ית כל קרווהי בעדנא התיא וגמרנא ית כל קרוי גבריא ונשיא וטפלא לא אשארנא משזב:

השי"ה < מתם • אנשים. בבזת סיחון נאמר: "בזוננו לנו", לשון בזה, שהיתה חביבה עליהם, ובזוזים איש לו, וכשבאו לבזת עוג כבר היו שבעים ומלאים, והיתה בזויה בעיניהם ומקרעין ומשליכין בהמה ובגדים, ולא נטלו כי אם כסף וזהב, לכך נאמר: "בזוננו לנו", לשון בזיון, כך נדרש בספרי בפרשת (במדבר כה) "וישב ישראל בשטים". אבן עזרא

(לה) רַק הַבְּהֵמָה בְּזוֹנוּ לָנוּ וְשָׁלַל הָעָרִים אֲשֶׁר לְכַרְנוּ:
 לה לה לחוד בעירא בנא לנא ועדי קרויא די כבשנא:

(לו) מִעֲרֹעַר אֲשֶׁר עַל-שְׂפַת-נַחַל אַרְנוֹן וְהָעִיר אֲשֶׁר בְּנַחַל וְעַד-הַגֹּלְעָד לֹא הָיְתָה קְרִיָּה אֲשֶׁר שׁוֹגְבָה מִמֶּנּוּ אֶת-הַכֹּל נָתַן יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְפָנֵינוּ:
 לו מערער אשר על פיה נחלא דארנון והעיר אשר בנחל ועד-הגלעד לא היתה קריה אשר שוגבה ממנו את-הכל נתן יהוה אלהינו לפנינו: אבן עזרא

(לז) רַק אֶל-אַרְצֵן בְּנֵי-עַמּוֹן לֹא קָרַבְתָּ כִּלְיָד נַחַל יַבֵּק וְעָרֵי הַהָר וְכָל אֲשֶׁר-צָוָה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ:
 לז רק אל-ארצן בני-עמון לא קרבת כל-יד נחל יבק וערי ההר וכל אשר-צוה יהוה אלהינו:

השי"ו < כל-יד נחל יבק • כל אצל נחל יבק. וכל אשר-צוה ה' • שלא לכבש, הנחנו. אבן עזרא

אבן עזרא על התורה

לא החלתי. בפתחות ה"א הבגין, בעבור אות הגרון. וכן העירוהו בצדק: לד מתם. בני אדם: לו שוגבה. מגונרת ונשגב ה' לבדו: לג ונף. חסר גו"ן השרש: לו אל ארצן בני עמון. שהיא היום בגדם

א וְאֶת־פְּנֵינָא וּסְלִקְנָא אֲרַח דְּמִתְנָן וַיִּנְפַק עוֹג מִלְּקָא דְּמִתְנָן לְקַדְמוֹתָנָא הוּא וְכָל עַמָּה לְאַגְחָא קְרָבָא אֲדַרְעֵי:

ג (א) וַיִּנְפְּן וַיַּעַל דְּרִדְךָ הַפֶּשֶׁן וַיֵּצֵא עוֹג מִלְּדֵי־הַפֶּשֶׁן לְקַרְאֲתָנוּ הוּא וְכָל־עַמּוֹ לְמַלְחָמָה אֲדַרְעֵי:

הש"י < וַיִּנְפְּן וַיַּעַל • כָּל צַד צָפוֹן הוּא עֲלֶיהָ.

ב וַיֹּאמֶר יְיָ לִי לֹא תִדְחַל יְתָה אֲרִי בִידְךָ מִסְרִית יְתָה וְיָת כָּל עַמָּה וְיָת אֲרַעְיָה וְתַעֲבֹד לָהּ כְּמָא דִּי עֲבַדְתָּא לְסִיחֹן מִלְּקָא דְאַמְרָאָה דִּי יָתֵב בְּחֻשְׁבוֹן:

ב (ב) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אֶל־תִּירָא אֹתוֹ כִּי בִידְךָ נָתַתִּי אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ וְאֶת־אֲרָצוֹ וְעָשִׂיתָ לוֹ כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ לְסִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֻשְׁבוֹן:

הש"י < אֶל־תִּירָא אֹתוֹ • וּבְסִיחֹן לֹא הֶצְרַךְ לומר "אל תירא אותו", אֵלָּא מִתִּירָא הִיָּה מִשָּׂה שְׁלֹא תַעֲמַד לוֹ זְכוּת שְׁשֻׁמֵשׁ לְאַבְרָהָם, שְׁנֵאמַר (בראשית יד): "וַיָּבֵא הַפְּלִיט", וְהוּא עוֹג.

ג וַיִּמְסַר יְיָ אֶלְהֵנָא בִּידְנָא אָף יָת עוֹג מִלְּקָא דְּמִתְנָן וְיָת כָּל עַמָּה וּמְחַנְוֵהִי עַד דְּלֹא אֲשַׁתָּאֵר לָהּ מְשׁוֹב:

ג (ג) וַיִּתֵּן יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּיָדֵנוּ גַם אֶת־עוֹג מִלְּדֵי־הַפֶּשֶׁן וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ וַיַּנְפִּיחֵהוּ עַד־בְּלַתִּי הַשְּׂאִיר־לוֹ

שָׂרִיד: אבן עזרא

ד וַיִּכְבְּשֵׁנָא יָת כָּל קְרוּוֵהִי בְּעַדְנָא הֵהִיא לָא תְּנוּת קְרַתָּא דִּי לֹא נִסְבְּנָא מְנַהוּן שְׁתִּין קְרוּוִין כָּל בֵּית פְּלֶךְ טְרַכּוֹנָא מִלְּקוֹתָא דְעוֹג בְּמִתְנָן:

ד (ד) וַיַּנְלִכְדֹּ אֶת־כָּל־עָרָיו בְּעַת הַהוּא לֹא הָיְתָה קְרִיָּה אֲשֶׁר לֹא־לָקַחְנוּ מֵאֲתָם שְׂשִׁים עִיר כָּל־חֶבֶל אֲרָגָב מִמְּלַכַת עוֹג בְּפֶשֶׁן:

הש"י < חֶבֶל אֲרָגָב • מִתְרַגְּמִינָן: 'בֵּית פְּלֶךְ טְרַכּוֹנָא', וְרֵאִיתִי תְּרַגּוּם יְרוּשְׁלַמִי בְּמַגְלַת אֶסְתֵּר קוֹרָא לְפִלְטִין 'טְרַכּוֹנִין'. לְמַדְתִּי חֶבֶל אֲרָגָב, הַפְּרָכָא, הֵיכַל מֶלֶךְ, כְּלוּמַר שֶׁהַמְּלָכוֹת נִקְרָאוֹת עַל שְׁמָהּ, וְכֵן "אֵת הָאֲרָגָב" דְּמַלְכִים, אֲצֵל הֵיכַל מֶלֶךְ הִרְגוּ פָּקַח בֵּן רְמֵלִיָּהוּ לְפַקְחִיָּה בֶּן מְנַחֵם, לְמַדְתִּי שְׂכָף נִקְרָאוֹת שֵׁם הַהַפְּרָכָא. אבן עזרא

ה כָּל אֲלִין קְרוּוִין קְרִיכּוֹן מְקַפְּן שׁוּר רָם דִּילְהוֹן דִּישִׁין וְעַבְרִין בַּר מְקַרְוֵי פְּצַחִיא סָגִי לְחַדָּא:

ה (ה) כָּל־אֵלֶּה עָרִים בְּצֻרַת חוֹמָה גְּבֻהָה דִּלְתֵּימָם וּבְרִיחַ לְבַד מְעָרֵי הַפְּרוֹזִי הַרְבֵּה מְאֹד:

הש"י < מְעָרֵי הַפְּרוֹזִי • פְּרוֹזוֹת וּפְתוּחוֹת כְּלֵא חוֹמָה, וְכֵן (זכריה ב) "פְּרוֹזוֹת תִּשָּׁב וּרְוִשְׁלִים".

ו וַיִּגְמְרְנָא יְתֵהוּן פְּמָא דִּי עֲבַדְנָא לְסִיחֹן מִלְּקָא דְחֻשְׁבוֹן גְּמַר כָּל קְרוּוֵי גְּבַרְיָא נְשִׂיא וְטַפְּלָא:

ו (ו) וַיַּחְרֵם אוֹתָם כַּאֲשֶׁר עָשִׂינוּ לְסִיחֹן מֶלֶךְ חֻשְׁבוֹן הַחֲרֵם כָּל־עִיר מִתָּם הַנָּשִׁים וְהַטָּף:

הש"י < הַחֲרֵם • לְשׁוֹן הָיָה, הִלְךְ וְכִלּוֹת.

ז וְכָל בְּעִירָא וְעַדִּי קְרוּוֵיָא בְּזָנָא לְנָא: (ז) וְכָל־הַבְּהֵמָה וְשָׁלַל הָעָרִים בְּזוּגוֹ לָנוּ:

(ח) וּנְקַח בְּעַת הַהוּא אֶת־הָאָרֶץ מִיַּד שְׁנֵי מַלְכֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִנַּחַל אַרְנֹן עַד־הַחַרְמוֹן:

ח וּנְסַבְנָא בְּעֵדְנָא הַהִיא יָת אַרְעָא מִיַּד תְּרִין מַלְכֵי אַמְרָאָה דִּי בְּעֵבְרָא דִּי־יַרְדֵּנָא מִנַּחַל דְּאַרְנֹן עַד טוּרָא דְחַרְמוֹן:

ח"ט • מִדְּמִיד • מִרְשׁוֹת.

(ט) צִידָנִים יִקְרְאוּ לְחַרְמוֹן שְׂרִיָּן וְהָאֱמֹרִי יִקְרְאוּ־לֹו שְׂנִיר:

ט צִידָנָי קְרִיאַן לְחַרְמוֹן סְרִיָּן וְאַמְרָאֵי קְרִיאַן לָה טוּר תְּלַגָּא:

ח"ט • צִדָּנִים יִקְרְאוּ לְחַרְמוֹן וְגו' • וּבְמָקוֹם אַחֵר הוּא אוֹמֵר: "וְעַד־הַר שִׂיאֵן הוּא חַרְמוֹן", הַר לֹו אַרְבַּעַה שְׂמוֹת, לְמַה הֶעָרְכוּ לְפָתַח? לְהַגִּיד שְׂבַח אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיוּ אַרְבַּעַה מַלְכוּיֹת מִתְּפָאֲרוֹת בְּכָף: זֹו אוֹמֵרֶת עַל שְׁמֵי יִקְרָא, וְזֹו אוֹמֵרֶת עַל שְׁמֵי יִקְרָא. שְׂנִיר • הוּא שְׁלַג בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנֹו וּבְלִשׁוֹן כְּנַעַן.

(י) כָּל עַרְי הַמִּיּוֹשֵׁר וְכָל־הַגְּלָעַד וְכָל־הַבְּשָׁן עַד־סֹלְכָה וְאֲדַרְעֵי עַרְי מִמְּלֶכֶת עוֹג בְּבָשָׁן:

י כָּל קְרוּי מִיּוֹשֵׁר וְכָל גְּלָעַד וְכָל דְּמַתְּנֵן עַד סֹלְכָה וְאֲדַרְעֵי קְרוּי מִלְּפֹתָא דְּעוֹג בְּמַתְּנֵן:

(יא) כִּי רִקְעוֹג מִלֶּךְ הַבְּשָׁן נִשְׂאָר מִיַּתֵּר הַרְפָּאִים הַגֵּה עַרְשׁוֹ עַרְשׁ בְּרוֹל הַלָּה הוּא בְּרַבַּת בְּנֵי עַמּוֹן תִּשַׁע אַמּוֹת אַרְבָּע וְאַמּוֹת רַחְבָּה בְּאַמַּת־אִישׁ:

יא אַרְי לְחוּד עוֹג מִלְּכָא דְּמַתְּנֵן אֲשַׁתָּא מִשְׂאָר גְּבֻרָא הָא עַרְסָה עַרְסָא דְּפְרִזְלָא הַלָּא הִיא בְּרַבַּת בְּנֵי עַמּוֹן תִּשַׁע אַמּוֹן אַרְבָּה וְאַרְבַּע אַמּוֹן פְּתִיָּה בְּאַמַּת מִלֶּךְ:

ח"ט • מִיַּתֵּר הַרְפָּאִים • שֶׁהֲרֵגוּ אֶמְרָפֶל וְחִבְרִיו בְּעִשְׂתֵּרוֹת קַרְנִים, וְהוּא פֶּלֶט מִן הַמֶּלֶךְמָה, שְׁנַאָמֵר (בְּרַאשִׁית י"ד): "וַיִּבֶא הַפְּלִיט", זֶהוּ עוֹג. בְּאַמַּת־אִישׁ • בְּאַמַּת עוֹג.

- נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוּרֵשׁ - (רְשִׁימוֹת חֹזְרֵת י"ז עַמ' 7)

הַגֵּה עַרְשׁוֹ עַרְשׁ בְּרוֹל, הַלָּא הִיא בְּרַבַּת בְּנֵי עַמּוֹן (ג, יא) עַרְשׁוֹ: עַרְסָה שֶׁל קֶטֶן (רשב"ם) שִׁטְתוֹ שֶׁל 'עוֹג מִלֶּךְ הַבְּשָׁן' הִיא, שֶׁבְּחֻנּוֹף קְטַנִּים הֶעָקֵר הוּא בְּרִיאוֹת הַגּוֹף, 'עַרְשׁ בְּרוֹל'. וְהוּא הַפִּיץ וּפְרָסָם שִׁטָּה זֹו בְּרַב עַם, בְּעִיר הַבִּירָה - רַבַּת בְּנֵי עַמּוֹן. אַף הָאֲמֹת הִיא, שֶׁגַם בְּרִיאוֹת הַגּוֹף חִיבַת לְהִיּוֹת מְבֹסָסֶת עַל רוּחָנִיּוֹת וְאַמּוֹנָה, כִּי בְּלֹאוֹ הַכִּי, לְמַה לֹא יִחַטָּא הַבֵּן וַיִּדְרֹף אַחֲרֵי מוֹתֵרוֹת, דְּבַר שִׁיפְגַע, בְּסוּפוֹ שֶׁל דְּבַר, גַּם בְּבְרִיאוֹת הַגּוֹף. וּמִפְּלֵת עוֹג הִיָּתֵה בְּדִרְךָ הַטְּבַע, לֹא בְּדִרְךָ נֹס, שֶׁהָרִי מִלְּשָׁה רַבְּנוֹ קִפֵּץ וְהִכְהוּ בְּחֻרֵב בְּקִרְסָלִיו (רש"י סוֹף פְּרַשְׁת חֻקַּת), שֶׁהִיא פְּעֻלָּה טְבַעִית. לוֹמַר לָךְ: גַּם בְּרִיאוֹת הַגּוֹף - וְנִצְחוֹן גִּשְׁמִי - תְּלוּיָהּ בְּבְרִיאוֹת הַנְּפֶשׁ, הַבָּאָה עַל יְדֵי אַמּוֹנָה שְׁלִמָּה בְּאַלְקִים. אַבן עוּרָא

(יב) וְאֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת יִרְשֵׁנוּ בְּעַת הַהוּא מִעַרְעָר אֲשֶׁר־עַל־נַחַל אַרְנֹן וְחֻצֵי הַר־הַגְּלָעַד וְעַרְוֵי נְתַתִּי לְרֵאוּבֵנִי וְלַגָּדִי:

יב וְיָת אַרְעָא הַדָּא יִרְיִתְנָא בְּעֵדְנָא הַהִיא מִעַרְעָר דִּי עַל נַחַל דְּאַרְנֹן וּפְלָגוֹת טוּרָא דְּגִלְעָד וְקְרוּוֹהִי יְהִבִּית לְשִׁבְטָא דְּרֵאוּבֵן וּלְשִׁבְטָא דְּגָד:

ח"ט • וְאֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת יִרְשֵׁנוּ בְּעַת הַהוּא • הָאֲמוּרָה לְמַעְלָה: "מִנַּחַל אַרְנֹן וְעַד הַר חַרְמוֹן". מִעַרְעָר אֲשֶׁר־עַל־נַחַל אַרְנֹן • אֵינֹו מְחַבֵּר לְרֵאשׁוֹ שֶׁל מִקְרָא אֱלָא לְסוּפוֹ, עַל "נְתַתִּי לְרֵאוּבֵנִי וְלַגָּדִי", אֲבָל לְעַנְנֵן יִרְשָׁה עַד הַר חַרְמוֹן הִיָּה.

— אַבן עוּרָא עַל הַתּוֹרָה —

יֵא בְּאַמַּת אִישׁ. בְּאַמַּת כָּל אָדָם. וְהִנֵּה הוּא כְּפוּל. וְלֹא יִמְכֵן לְהִיּוֹת בְּאַמַּתוֹ, כִּי מַה בָּא הַפְּתוּב לְלַמֵּד. וְעוֹד, שְׁלֹא יְהִיָּה בְּצִלָּם אָדָם כָּלִל:

יג וישאר גלעד וכל דמתנן מלקנותא דעוג
 יקהית לפלגות שבטא דמנשה כל בית פלף
 טרכונא לכל מתנן ההוא מתקרי ארעא
 גבריא :

(יג) ויתר הגלעד וכל־הבשן ממלכת עוג נתתי
 לחצי שבט המנשה כל חבל הארצו לכל־הבשן
 ההוא יקרא ארץ רפאים :

כ"י - ההוא יקרא ארץ רפאים • היא אותה שנתתי לאברהם.

יד יאיר בר מנשה נסיב ית כל בית פלף
 טרכונא עד תחום גשוראָה ואפקירוס וקרא
 יתהון על שמיה ית מתנן פפריגי יאיר עד
 יומא הדין :

(יד) יאיר בן־מנשה לקח את־כל־חבל ארצו עד־
 גבול הגשורי והמעכתי ויקרא אתם על־שמו
 את־הבשן חות יאיר עד היום הזה: אבן עזרא

♦ שבת קודש ו' מנחם-אב ♦

טו ולמכיר יקהית ית גלעד :

(טו) ולמכיר נתתי את־הגלעד: אבן עזרא

טז ולשבטא דראובן ולשבטא דגד יקהית
 מן גלעד ועד נחלא דארנן גו נחלא ותחום
 ועד יובקא דנחלא תחום בני עמון :

(טז) ולראובני ולגדי נתתי מן־הגלעד ועד־נחל ארנן
 תוף הנחל וגבל ועד יבק הנחל גבול בני עמון :

כ"ג - תוף הנחל וגבל • כל הנחל ועד מעבר לשפתו, כלומר עד ועד בכלל ויותר מכאן. אבן עזרא

יז ומישרא וירדנא ותחומה מגנוסר ועד
 ימא דמישרא ימא דמלחא תחות משפח
 מרמתא מדינחא :

(יז) והערבה והירדן וגבל מפגרת ועד ים הערבה
 ים המלח תחת אשרות הפסגה מזרחה:

כ"ד - מפגרת • מעבר הירדן המערבי היה, ונחלת בני גד מעבר הירדן המזרחי, ונפל בגורלם רחב הירדן
 כנגדם. ועוד מעבר לשפתו, עד פגרת, וזהו שנאמר: "והירדן וגבל", הירדן ומעבר לו.

יח ופקדית יתכון בעדנא ההיא למימר יי
 אלהכון יב לכון ית ארעא הדא למירתה
 מזרזין מפברזין קדם אחיכון בני ישראל כל
 מזרזי חילא :

(יח) ואצו אתכם בעת ההוא לאמר יהוה אלהיכם
 נתן לכם את־הארץ הזאת לרשתה חלוצים
 תעברו לפני אחיכם בני־ישראל כל־בני־חיל:

כ"ה - ואצו אתכם • לבני ראובן וגד היה מדבר. לפני אחיכם • הם היו הולכים לפני ישראל למלחמה,
 לפי שהיו גבורים, ואויבים נופלים לפניהם, שנאמר (דברים לג): "וטרף זרוע אף קרקד".

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת ש"פ דברים תשד"מ - התועודיות תשד"מ ד עמ' 2321)

חלוצים תעברו לפני אחיכם (יח, ג) **שהיו גבורים** . . . **שנאמר וטרף זרוע אף קרקד** (רש"י) כל יהודי חייב לעסק
 בכיבוש הארץ - עליו לכבש את 'חלקו בעולם' ולעשות ממנו 'ארץ ישראל'. וקיימים שני סוגי מניעות שיש להתגבר
 עליהם: **קרקד** רומז על מניעה שקלית, שנדמה לו לאדם שאין בכחו ללחם מלחמה זו. וזרוע רומז על מניעה גשמית,
 שקשה לו לותר על עניניו הגשמיים כדי לעסק בכבוש זה. והיו חותכים הראש עם הזרוע **במכה אחת** (רש"י ברכה לג, ט),

אבן עזרא על התורה

יד יאיר בן מנשה. פירשתיו שהוא מבני יהודה: הגשורי והמעכתי. שני גוים: טו ולמכיר. מפורש: טז תוף הנחל וגבול. שלו.
 וכן והירדן וגבול:

פְּלוּמָר: אֵין זְמַן לְעֶסֶק עִם הַ'זְרוּעַ' בְּפָנֵי עֲצֻמוֹ וְעִם הַ'רֹאשׁ' בְּפָנֵי עֲצֻמוֹ, בְּסֶדֶר מְסֻדָּר. וְכִידוּעַ, שְׁבֻזְמָן הִזָּה אֵין סֶדֶר בְּעִבּוּדַת הַבְּרוּרִים, אֶלָּא צְרִיף לְהִיּוֹת 'חֹטֵף וְאֶכֶל חֹטֵף וּשְׁתִּי'. אבן עזרא

יט לְחֹד גְּשִׁיכּוֹן וְטַפְּלוּכּוֹן וּבְעִירְכוֹן יִדְעָנָא אַרְי בְּעִיר סָגִי לְכוֹן יִתְבוּן פְּקוּרְיִכוֹן דִּי יְהִיבִית לְכוֹן:

(יט) רַק גְּשִׁיכֶם וְטַפְּלֵיכֶם וְיִדְעֵתִי כִּי־מִקְנֵה רֶב לָכֶם יֵשְׁבוּ בְּעָרֵיכֶם אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטי-שיחות חלק ט עמוד 14 ואילך - מחנך 'לקראת שבת')

הסבה לטענת בני גד ובני ראובן

יִדְעֵתִי כִּי־מִקְנֵה רֶב לָכֶם (ג, יט)

בְּתַפְאָרַת יְהוֹנָתָן (מטות לב, א) מִקְשָׁה: "יֵשׁ לָתֵת טַעַם לְמֶה דְּוָקָא לְשַׁנֵּי שְׁבָטִים הֲלָלוּ הִיָּה מִקְנֵה רֶב"? וּמְתַרְץ ד"שִׁנֵּי הַשְּׁבָטִים הֲלָלוּ חֲבָבוּ אֶת הַמֶּן, וְלָכֵן מִקְנֵה רֶב הִיָּה לָהֶם מֵאֲשֶׁר הִבִּיאוּ מִמִּצְרַיִם. מֵה־שְׂאִי־כֵן שְׂאֵר הַשְּׁבָטִים דְּשִׁחְטוּ הַבְּהֵמוֹת, וְלֹא חֲבָבוּ אֶת הַמֶּן לְאֶכְלוּ בְּכָל פַּעַם."

וְיֵשׁ לְבָאָר דְּהָא דְחִבַּת הַמֶּן גְּרָמָה לְזָה שְׁלֵא רְצוּ לְפָנְס לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל, לֹא הִיָּתָה רַק מִצַּד זֶה שְׁעַל־יִדְעֵתֵיהּ הִיָּה לָהֶם מִקְנֵה רֶב, אֶלָּא הִיָּה בְּזָה גַם עֲנִין עֲמוֹק יוֹתֵר.

דְּהִנָּה כָּל מֵאֶכֶל גְּשָׁמִי, יֵשׁ לוֹ רַק טַעַם אֶחָד וְלָכֵל הִיּוֹתֵר כַּמָּה טַעֲמִים, אַף בְּפָנִי מִצִּינֵי (יומא עה, א) "הַמֶּן . . . מוֹצֵאֵין בּוֹ כַּמָּה טַעֲמִים" וְיִתְרָה מִזּוֹ אֵינְתָא שָׁם "הַמֶּן מוֹתֵהֲפֵךְ לְכַמָּה טַעֲמִים", שְׁהִיּוּ בּוֹ טַעֲמִים הַפְּכִיִּים, כִּי הַמֶּן הִיָּה "לְחֶם מִן הַשָּׁמַיִם" (בשלה טז,ז) - לְחֶם רוֹחֵנִי, וְלָכֵן לֹא הִיּוּ בּוֹ הַגְּבֻלוֹת גְּשָׁמִיּוֹת.

וּמִפְּיֵן שְׁהִיּוּ מְוַגְלִים בְּ"לְחֶם רוֹחֵנִי", זֶה גְּרַם לָהֶם שְׁלֵא יִרְצוּ לְהַפְּנֵס לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל, כִּי שָׁם יִצְטָרְכוּ לְעֶסֶק בְּעִנְיָנִים גְּשָׁמִיִּים וְ"אַרְצִיִּים", כְּמוֹ לְחַרֵּשׁ וְלִזְרַע וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה. וְרְצוּ לְהַשְׁאֵר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וְלְהִיּוֹת רוּעֵי צֹאן, כִּי אֵין בְּעִבּוּדָהּ זֹה טְרַדָּה דוּמָה, וְיִכּוּלִים לְהִיּוֹת תְּמִיד דְּבוֹקִים בַּהֲקָב"ה.

כ עד די גיני יי לאחיכוון פותכוון וירתיין אף אנון ית ארעא ויי אלהכוון יתב לכוון בעברא דירדנא ויתוכוון גבר לירדתה די יהביית לכוון:

(כ) עַד אֲשֶׁר־יִנִּיחַ יְהוָה לְאַחֵיכֶם פְּכֶם וְיִרְשׁוּ גַם־הֵם אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לָהֶם בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וְשַׁבְתֶּם אִישׁ לְיִרְשָׁתוֹ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם:

כא וית יהושוע פקדית בעדנא ההיא למימר עיניך חזאה ית כל די עבד יי אלהכוון לתרין מלכנא האלין פן יעבד יי לכל מלכותא די את עבר לתמן:

(כא) וְאֶת־יְהוֹשֻׁעַ צִוִּיתִי בָּעֵת הַהִוא לֵאמֹר עֵינֶיךָ הֲרֹאת אֶת כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לְשַׁנֵּי הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה בְּנִי־עָשָׂה יְהוָה לְכָל־הַמְּמַלְכוֹת אֲשֶׁר אֶתָּה עֹבֵר שָׁמָּה:

כב לא תדחלוון מנהון ארי יי אלהכוון מימרה גיני לכוון: ס ס ס

(כב) לֹא תִירָאוּם כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הוּא הַנִּלְחָם לָכֶם:

ק"ה פסוקים. מלכו"ה סימן. חסלת פרשת דברים

הפטרה לפרשת דברים נדפסה לקמן עמו קנא

אבן עזרא על התורה

יח וְאֶצוּ אֶתְכֶם. עִם בְּנֵי רְאוּבֵן וְגַד יְדַבֵּר. אוֹתָם. וְהִפְּךָ זֶה, וְיִצּוּ מֹשֶׁה אֶת הַלְוִיִּם, לְקוֹם אֶת סִפְרֵי הַתּוֹרָה, כִּי אֲנִכִּי יִדְעֵתִי אֶת מְרִיךְ, וּבְעִבּוּר שְׁהִיּוּ בְּכָלֵל יִשְׂרָאֵל, אֲמַר אֶתְכֶם וְלֹא אֵין עִם כֶּן רְאוּבֵן וְגַד יְדַבֵּר. אוֹתָם. וְהִפְּךָ זֶה, וְיִצּוּ מֹשֶׁה אֶת הַלְוִיִּם, לְקוֹם אֶת סִפְרֵי הַתּוֹרָה, כִּי אֲנִכִּי יִדְעֵתִי אֶת מְרִיךְ, וּבְעִבּוּר הִיּוֹת הַלְוִיִּם בְּכָלֵל, דְּבָר אֱלִיָּהוּ:

שיעורי תהלים לשבוע פרשת דברים

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ביה אי ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אני"ש שיי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מיילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

<p>יום רביעי - ג' מנחם אב מפרק יח עד סוף פרק כב</p>	<p>יום ראשון - כ"ט תמוז מפרק קמ עד סוף פרק קנ</p>
<p>יום חמישי - ד' מנחם אב מפרק כג עד סוף פרק כח</p>	<p>יום שני - א' מנחם אב פרק כ מפרק א עד סוף פרק ט</p>
<p>יום שישי - ה' מנחם אב מפרק כט עד סוף פרק לד</p>	<p>יום שלישי - ב' מנחם אב מפרק י עד סוף פרק יז</p>
<p>שבת קודש - ו' מנחם אב פרק כ מפרק לה עד סוף פרק לח</p>	

יום ראשון כ"ט תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' ק, ומה שמשבחים ומברכים... עד עמ' 200, היא מיד.

1 ומה שמשבחים ומברכים את ה' חנון המרבה לסלוח" –
2 כל השבחים שמשבחים בהם את הקב"ה ב"שמונה עשרה" הם
3 הרי דברים שרק הקב"ה עושה אותם ולא האדם, ואם משבחים
4 את הקב"ה שהוא מרבה לסלוח הרי הכוונה היא גם שרק הוא
5 עושה כך; וכיוון שאנו
6 אומרים, שגם מדתו של
7 אדם היא כך, שעליו
8 למחול כשמבקשים ממנו
9 מחילה, איזה שבח יש
10 בכך להקב"ה? – אלא,
11 השבח להקב"ה מתבטא
12 בכך שהוא "המרבה" –
13 לסלוח, דיקא, – דוקא,
14 וכמו שכתוב בעזרא:
15 "ורב לסלוח", דתנינו
16 שבמדת בשרינו, אם
17 יחטא איש לאיש ובקש
18 ממנו מחילה ומחל לו
19 ואחריו חזר לסורו –
20 וחטא שוב כנגדו, קשה
21 מאד שימחל לו שנית,
22 ומכל שכן בשלישית
23 ורביעית, – אם מחל לו
24 והוא שוב חטא נגדו,
25 בודאי שקשה הדבר מאד
26 למחול לו שוב בפעם
27 השלישית
28 הרביעית. אבל במדת
29 הקדושה ברוך הוא אין
30 הפרש בין פעם אחת
31 לאחת פעמים, כי
32 המחילה – שמחל

אגרת התשובה

ומה שמשבחים ומברכים את ה' חנון המרבה לסלוח המרבה דייקא וכמ"ש בעזרא ורב לסלוח. דהיינו שבמדת ב"ו אם יחטא איש לאיש וביקש ממנו מחילה ומחל לו ואח"כ חזר לסורו קשה מאד שימחול לו שנית ומכ"ש בשלישית ורביעית. אבל במדת הקב"ה אין הפרש בין פעם א' לאחת פעמים כי המחילה היא ממדת הרחמים ומדותיו הקדושות אינן בבחי' גבול ותכלית אלא בבחי' א"ס כמ"ש כי לא כלו רחמיו. ולגבי בחי' א"ס אין הפרש כלל בין מספר קטן לגדול דכולא קמי' כלא ממש חשיב ומשוה קטן וגדול וכו'. ולכן מעביר אשמותינו בכל שנה ושנה וכל החטאי' שמתוודים בעל חטא מדי שנה אף שחזר ועבר עליהם חוזר ומתודה עליהם ביוה"כ בשנה הבאה וכן לעולם. ובכל שנה ושנה לאו דוקא אלא כמו כן בכל יום ויום ג"פ מברכי' בא"י חנון המרבה לסלוח וכמארו"ל תפלה כנגד תמידין תקנוה. ותמיד של שחר הי' מכפר על עבירות הלילה ותמיד של בין הערביים על של יום וכן מדי יום ביום לעולם. אלא שיוה"כ מכפר על עבירות חמורות. והתמיד שהוא קרבן עולה מכפר על כ"ע בלבד. וכן התפלה בזמן הזה עם החטא כנ"ל. ואין זה אחטא ואשוב. כי היינו דוקא שבשעת החטא היה יכול לכבוש יצרו אלא שסומך בלבו על התשובה ולכן הואיל והתשובה גורמת לו לחטוא אין מספיקין וכו'. ואף

33 הקב"ה, היא ממדת הרחמים, – של הקב"ה, ומדותיו
34 הקדושות – של הקב"ה, אינן בבחינת גבול ותכלית, אלא
35 בבחינת אין-סוף, – בלי גבול ותכלית, כמו שכתוב: "כי לא
36 כלו רחמיו", – שמדת הרחמים של הקב"ה היא בלי סוף. ולגבי
37 בחינת אין-סוף אין הפרש כלל בין מספר קטן לגדול,
38 דכלא קמיה בלא ממש חשיב, – שכן, הרי לפנינו אינו נחשב
39 לכלום, ומשוה קטן וגדול וכו'. – הרי שאין הבדל כלל אם
40 שהוא מוחל בפעם הראשונה או הרבה פעמים, ולכן מעביר
41 אשמותינו בכל שנה ושנה, וכל החטאים שמתוודים –
42 עליהם, ב"על חטא" מדי שנה, אף שחזר ועבר עליהם –
43 חוזר ומתודה עליהם ביום הכפורים בשנה הבאה, וכן
44 לעולם. ו"בכל שנה ושנה" לאו דיקא, אלא כמו כן בכל

77 "חנון המרבה לסלוח" – על המחילה שמחל אז הקב"ה. ואין זה
78 – ענין של "אחטא ואשוב", – שחכמינו ז"ל אומרים¹¹ על
79 האומר כך: "אין מספיקין בידו לעשות תשובה", שלכאורה קשה:
80 אם שלש פעמים ביום אומרים "חנון המרבה לסלוח" מפני
81 שעושים אז תשובה, ובינתיים ישנו שוב ענין החטאים, הרי
82 שהוא עוסק תמיד בחטא ובתשובה על החטא? כי – אחטא
83 ואשוב, הינו דיקא שבשעת החטא היה יכול לכבוש יצרו,
84 אלא שסומך בלבו על התשובה, – שיעשה לאחר מכן,
85 ובגלל כך אין הוא כובש את יצרו הרע וחוטא, ולכן הואיל
86 והתשובה גורמת לו לחטא – שהרי הוא סומך על התשובה,
87 ולכן הוא חוטא, "אין מספיקין וכו'". – בידו לעשות תשובה,
88 ואף גם זאת – בשעה שהוא סומך על תשובתו המאוחרת, וזה

- 1 גורם לו לחטוא, הרי, "אין מספיקין דייקא, - חכמינו ז"ל
 2 משתמשים בלשון "אין מספיקין" דוקא, שלא עוזרים לו בכך,
 3 על ידי מתן אפשרות
 4 לעשות תשובה, אכל אם
 5 דחק ונתחוק ונתגבר על
 6 יצרו ועשה תשובה -
 7 מקבלין תשובתו. - כל
 8 האמור הוא בשעה שישנו
 9 הענין של "אחטא ואשוב",
 10 כי בשעת החטא הוא
 11 סומך על התשובה, אכל
 12 אנו שמבקשים בכל
 13 יום: "סלח לנו" - אנו
 14 מקדימין לבקש: "והחזירנו בתשובה שלמה לפניך",
 15 שהתשובה תהיה שלמה, דהיינו שלא נשוב עוד לבקלה, -

אגרת התשובה

גם זאת אין מספיקין דייקא. אבל אם דחק ונתחוק ונתגבר על יצרו ועשה תשובה מקבלין תשובתו. אבל אנו שמבקשים בכל יום סלח לנו אנו מקדימין לבקש והחזירנו בתשובה שלמה לפניך דהיינו שלא נשוב עוד לכסלה וכן ביוה"כ מבקשים יהי רצון מלפניך שלא אחטא עוד מספיקין ומספיקין כמארז"ל הבא לטהר מסייעין אותו הבא דייקא מיד שבא ואי לואת גם הסליחה והמחילה היא מיד.

- 29 לטהר" מדוייק הוא, והכוונה היא מיד שבא - לעשות תשובה
 30 - עוזרים לו מיד, ואי לואת, גם הסליחה והמחילה היא מיד.

יום שני א' מנחם-אב

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 200, וכו"ש וחטאתי... עד עמ' קא, פשעיו:

- 59 שפל רוח בפני כל אדם (כפי שמוסבר בפרק ל', בחלק הראשון,
 60 שגם לגבי קל שבקלים הוא יכול להיות שפל רוח, בהתבוננו
 61 במעמד ובמצב של אותו קל שבקלים ובמעמד ובמצב שלו).
 62 ולא זו בלבד, שהזכרון מרחוק של חטאיו, לא ישפיע עליו
 63 עצבות, אלא אדרבה, זה
 64 יעזור לו להיות בשמחה,
 65 שכן - ואדרבה, לענין
 66 השמחה יועיל זכרון
 67 החטא ביותר שאת,
 68 בכדי לקבל בשמחה כל
 69 המאורעות המתרגשות
 70 ובאות, בין מן השמים,
 71 בין על ידי הכריות,
 72 בדבור או במעשה -
 73 שמצערם אותו על ידי
 74 דיבורים, או שעושים לו
 75 רע במעשים - יקבל כל
 76 זאת בשמחה, בידעו
 77 שהוא חטא אי פעם,
 78 ובצער שמצערם אותו
 79 יש משום יסורים העוזרים
 80 לכפרתו. (וזהו - זכרון
 81 החטא, עצה מובה

- 31 ומה שכתוב: "וחטאתי נגדי תמיד" - אין המבין להיות
 32 תמיד עצב נבוה חסד ושלום, - להיות שרוי בעצבות תמידית
 33 מפאת חטאיו, דהא כתיב בתריה: " - שהרי כתוב לאחר מכן:
 34 "תשמיעני ששון ושמחה וגו' ורוח נדיבה תסמכני וגו'";
 35 ומשום שצריך להיות
 36 כל ימיו בתשובה
 37 עלאה, שהיא - התנועה
 38 של "תשובה עילאה" היא
 39 בשמחה רבה בנוזר
 40 לעיל. - הרי מה שחכמינו
 41 ז"ל אמורים¹⁶ שעל אדם
 42 להיות "כל ימיו
 43 בתשובה", הכוונה היא
 44 ל"תשובה עילאה"
 45 הנעשית בשמחה גדולה,
 46 שלכן מבקשים "תשמיעני
 47 ששון ושמחה", להיות
 48 שרוי בשמחה מתשובה זו,
 49 אלא - הכוונה במה
 50 שכתוב "וחטאתי נגדי
 51 תמיד" היא, "נגדי"
 52 דייקא, - ממולי דוקא,
 53 כמו: "ואתה תתיצב
 54 מנגד"¹⁷, "מנגד סביב לאהל מועד וחנו"¹⁸, ופרש רש"י -
 55 "מרחוק". - כך, שהכוונה היא, שמרחוק, במחשבתך, יזכור
 56 תמיד על חטאו. והמבין, - והכוונה בכך היא רק לבלתי רום
 57 לבבו, ולהיות שפל רוח בפני כל האדם, פשיהיה לזכרון
 58 בין עניו שחטא נגד ה'. - בודאי שלא ירום לבבו, ויהיה

אגרת התשובה

וכו"ש וחטאתי נגדי תמיד אין המכוון להיות תמיד עצב נבוה ח"ו דהא כתיב בתרי' תשמיעני ששון ושמחה וכו' ורוח נדיבה תסמכני וכו' ומשום שצ"ל כל ימיו בתשובה עילאה שהיא בשמחה רבה כנ"ל אלא נגדי דייקא כמו ואתה תתיצב מנגד מנגד סביב לאהל מועד וחנו ופרש"י מרחוק. והמכוון רק לבלתי רום לבבו ולהיות שפל רוח בפני כל האדם כשיהיה לזכרון בין עניו שחטא נגד ה'. ואדרבה לענין השמחה יועיל זכרון החטא ביתר שאת בכדי לקבל בשמחה כל המאורעות המתרגשות ובאות בין מן השמים בין ע"י הבריות כדיבור או במעשה (וזה עצה טובה להנצל מכעס וכל מיני קפידא וכו') וכמארז"ל הנעלבים ואינן עולבין שומעי' חרפתם ואין משיבי' עושים מאהבה ושמחי' ביסורי' וכו' וכל המעביר על מדותיו מעבירי' לו על כל פשעיו:

- 82 להנצל מכעס - על הזולת, וכל מיני קפידא וכו'. - על
 83 הזולת, מפני שכשהוא זוכר שהוא חטא אין הוא כועס על מי
 84 שהעליב אותו. וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה: "הנעלבים ואינן עולבין, שומעים חרפתם ואין משיבים, עושים מאהבה ושמחים ביסורים וכו'", - עליהם אומר
 85
 86

12. שבת קד, א. יומא לח, ב. 13. תהלים שם, ה. 14. שם, י. 15. שם, יד. 16. ראה שבת קנג, א. 17. שמואל ב יח, יג. 18. במדבר ב, ב. 19. שבת פח, ב. גיטין לו, א.

מעליביהם, ואף אינם עונים להם כלל, אלא הם גם שמחים
ביסורים שמייטרים אותם; מחמת שהם זוכרים, שהם חטאו אי
פעם, הם שמחים ביסורים המהווים כפרתם. וְכֵן הַמַּעֲבִיר עַל
מְדוּתוֹ - מַעֲבִירִים לוֹ עַל כָּל פְּשָׁעָיו¹;

1 הכתוב²⁰: "ואוהביו בצאת השמש בגבורתו". חכמינו ז"ל מונים
2 כאן שלש מדריגות; אלה שנעלבים ואינם עולבים, הם מתרצים
3 את עצמם, אבל אינם עולבים את הזולת; שומעים הרפתם
4 ואינם משיבים כלל; לא זו בלבד שאינם עולבים את

יום שלישי ב' מנחם-אב

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קא, פרק יב וטעם השמחה... עד עמ' 202, ימצא טוב:

9 יבנה" - הרי לכן, וביסורין קלין בעולם הזה נצול מדינים
10 קשים של עולם הנפא, כמשל הלוך והעתקת הצל בארץ
11 טפח - בזמן שהצל זו בארץ מרחק של טפה, הרי לפי הלוך
12 גלגל השמש ברכיע - ההילוך הוא שם או אלפים מילין וכו'.

9 פרק יב. בפרק הקודם, פרק יא, הסביר רבנו הזקן, שמה שעל בעל
10 תשובה לזכור תמיד שחטא, "חטאתי נגדי תמיד", אין הכוונה שהדבר
11 ישפיע עליו עצבות ובושה תמידים, המהווים הפרעה לעבודה בשמחה,
12 אלא הכוונה היא שהזכרון יהיה מרחוק בלבד, כעומד לנגד עיניו מה

אגרת התשובה

פרק יב וטעם השמחה ביסורי הגוף לפי שהיא טובה גדולה ועצומה לנפש

13 - בשעה שהשמש זזה
14 בריקע מרחק של אלפי מילין, זו הצל בארץ מרחק של טפח אחד בלבד, ויתר על כן לאין קץ הוא כנמשל, השתלשלות העולמות - ממדריגה למדריגה, מרום המעלות עד עולם הנשמי, - הרי זה הרבה למעלה מזה, ולכן פעולה שנעשית כאן בעולם הזה, באה אחרי שדבר זה נעשה באופן נעלה ביותר בעולמות העליונים, וממילא - השפעת פעולה בעולם הזה, יש לה השפעה גדולה בהרבה בעולמות העליונים. וכנודע מפה שכתוב בזהר הקדוש, מענין עליות עולמות העליונים באתערותא דלתתא בהקרבת עוף אחד בן יונה או תור ע"ג המזבח או קומץ מנחה. וכן הוא בכל המצות מעשיות כנודע מהאריו"ל. וז"ש רז"ל ע"פ והתקדשתם והייתם קדושים אדם מקדש עצמו העליונים באתערותא דלתתא, - בהתעוררות מלמטה, מעולם זה, בהקרבת עוף אחד בן יונה או תור על גבי המזבח או קומץ מנחה. - שעל ידי הקרבת משהו ממין החי (עוף) או ממין הצומח (קומץ מנחה) נגרמת למעלה עליה בעולמות העליונים, וכן הוא בכל המצות מעשיות, - שעושים למטה בעולם זה בדברים גשמיים, ציצית בצמר גשמי, תפילין בקלף גשמי, וכדומה, יש לפעולות גשמיות אלו בעולם הזה השפעה חזקה בעולמות העליונים, כנודע מהאריו"ל. וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה על פסוק:

15 בפני כל אדם.
16 זאת ועוד - זכרון החטא יהיה
17 בו מעלה בנוגע לענין
18 השמחה. שכן, על ידי כך
19 יקבל בשמחה כל מה שיארע
20 לו, הן אירועים מן השמים והן
21 אירועים על ידי בני אדם
22 העולבים בו בדיבור או עושים
23 לו רע במעשה - יקבל כל
24 היסורים הללו בשמחה, מפני
25 שהוא זוכר את החטא שחטא
26 נגד הקב"ה.
27 בפרק הנוכחי, יסביר רבנו
28 הזקן טעמו של דבר, מדוע
29 היסורים שהוא סובל - יביאו
30 לו שמחה.
31 וטעם השמחה:
32 שישמחה, ביסורי הגוף,
33 לפי שהיא - היסורים
34 ההם טובה גדולה
35 ועצומה² לנפש
36 החומאת, למרקה בעולם הזה ולהצילה מהמרוק בניהנם
37 (בפרט בדורותינו אלה, שאין ביבולת להתענות כפי מספר
38 כל הצומות שבתקוני תשובה מהאריו"ל, - כנזכר לעיל
39 בפרק ג, הצריכות למרוק הנפש, להצילה ממרוק בניהנם).
40 וכמו שכתב הרמב"ן ז"ל בהקדמה לפרוש איוב, שאפלו
41 יסורים של איוב ע' שנה - אין להן ערך כלל ליסורי הנפש
42 שעשה אחת בניהנם, - שעשה אחת של יסורי הנפש בגיהנום,
43 גרועה בהרבה מיסורי איוב שבעים שנה בעולם הזה, כי אש
44 אחת מששים וכו'³. - מגיהנום, אלא לפי שעולם הזה חסד

20. שופטים ה, לא. 21. ראש השנה יז, א. 1. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הנקודה בכ"ז שהחילוק והטובה בשנים בכמות ובאיכות; יסורי הגוף (הנפש), אש דעה"ז (דגיהנום) א' מששים צל (גלגל השמש), טפח (אלפים מילין)". 2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ב' ה' - י"ל כמות, איכות". 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ובמילא צאתו מעוה"ז - כביאתו". 4. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "משמע שזהו עוד ענין". 5. ברכות נו, ב. 6. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "סתם כמ"ד גלגל חוזר ומזל קבוע (פסחים צד, ב). וידוע השק"ט בסוגיה זו. ואכ"מ". וראה אוצר הגאונים לפסחים שם". 7. יומא לט, א. 8. קדושים כ, ז.

18 מהעולמות העליונים ביותר, אלא ממדריגה שהיא למעלה מכל
 19 העולמות. וְכֵּהָ מִמֶּשׁ הוּא פְּעֻנָּן שְׁכָר וְעֵנֶשׁ, - ששכר
 20 המצוה הוא לאין ערוך נעלה מהפעולה של המצוה כאן למטה,
 21 כך גם בענין העונש, שהעונש שהאדם סובל כאן למטה בא במקום
 22 עונש גדול ביותר שהיה
 23 סובל בעולם הבא,
 24 כְּמֵאִמֶר רַבּוֹתֵינוּ וְזָרוּנָם
 25 לְבִרְכָה: "שְׁכָר מִצְוָה -
 26 מִצְוָה וְכוּ", - וכיוון
 27 שאמרנו, שעל ידי מצוה
 28 נמשך אור שלמעלה
 29 לגמרי מעולמות, והוא
 30 "שכר מצוה" - מובן הרי
 31 ממילא, ששכר המצוה
 32 בעולמות העליונים הוא נעלה לאין ערוך מפעולת המצוה כאן
 33 למטה, וְכֵּמוֹ שְׁכַתְּכֵי מְקוֹמָם אַחֵר. וְדַעַת לְנִבּוֹן נִקְלָ,
 34 וּמְשִׁבִּיל עַל דְּבַר יִמְצָא טוֹב:

אגרת התשובה

מעט מלמטה מקדשין אותו הרבה מלמעלה וכו' (וכמו"ש לעיל בענין אשר קדשנו במצותיו וכו' בחי' סוכ"ע וכו') וככה ממש הוא בענין שכר ועונש כמארו"ל שכר מצוה מצוה וכו' וכמו"ש במ"א. ודעת לנבון נקל ומשכיל על דבר ימצא טוב:

1 "וְהִתְקַדְּשֵׁתָם וְהִיָּיתֶם קְדוֹשִׁים" - אֲדָם מְקַדֵּשׁ עֲצָמוֹ מְעַט
 2 (כ"ק אדמו"ר שליט"א: כמות) מְלִמְפָה, (כ"ק אדמו"ר שליט"א:
 3 איכות) מְקַדְּשֵׁין אוֹתוֹ הַרְבֵּה מְלִמְעָלָה וְכוּ' - פעולתו
 4 הפעוטה של האדם למטה בקידוש עצמו - גורמת קדושה רבה
 5 ביותר עליו מלמעלה,
 6 (וְכֵמוֹ שְׁנִתְבָּאָר לְעֵיל -
 7 בפרק י"ב"אגרת
 8 התשובה" ובפרק מ"ו
 9 בחלק הראשון, פְּעֻנָּן
 10 "אֲשֶׁר קְדִשְׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו"
 11 וְכוּ', - ש"קדשנו" מלשון
 12 "קודש" היינו בְּחִינַת
 13 "סוּבָב כָּל עֲלְמֵינוּ",
 14 וְכוּ'). - שלמעלה
 15 מעולמות, ואין באפשרותה להתלבש בהם בפנימיות, רק
 16 בבחינת סובב ומקיף על העולמות; הרי, שעל ידי מצוה בפעולה
 17 גשמית למטה, ממשיך יהודי על עצמו קדושה לא רק

יום רביעי ג' מנחם-אב

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קב, א פותחין בברכה... עד עמ' 204, שבנפש:

61 אור את הנשמה בגבורה ומייצב גם את ראשו ולבו של יהודי, שכלו
 62 ומדותיו.
 63 אודות אגרת זו, סיפר הרבי הרי"צ נ"ע באחת משיחותיו (ב' בניסן
 64 תש"ח²):
 65 בשנת תרמ"ח, בהתועדות שמחת בית השואבה, אמר הוד כ"ק אאמ"ר
 66 הרה"ק, שאת אגרת הקודש "פותחין בברכה" כתב רבנו הזקן בשלשה
 67 חלקים בשנים שונות. בפעם הראשונה - כשהוד כ"ק רבנו הזקן החליט
 68 ללכת למוריטש, אז נתן לחונכיו פתק-התעוררות "פותחין בברכה" עד
 69 "הין בחינת הזרועות והגוף שבנפש". בפעם השנייה - כשהוד כ"ק רבנו
 70 הזקן שב ממוריטש, ורבו הוד כ"ק המגיד ממוריטש, בפקודת מורנו
 71 הבעל-שם-טוב ובברכת מורו הקודש ח"י⁴, גילה מי הוא - הוד כ"ק רבנו
 72 הזקן - מטרת ירידת נשמתו הקדושה והאחריות הגדולה וסכנות נפשות
 73 רוחניות הקשורות בכך - כתב הוד כ"ק רבנו הזקן את חלקה השני של
 74 אגרת הקודש מ"אך מי הוא הנותן" עד "עד מיצוי הנפש".
 75 הוד כ"ק רבנו הזקן מספר לבנו, הוד כ"ק אדמו"ר האמצעי, ולנכדו, הוד
 76 כ"ק אאמ"ר הרה"ק "צנח צדק", את חוויותיו הפנימיות בשנים
 77 הראשונות מאז הודיע ומסר לו מורו הרב המגיד השליחות של מורו רבנו
 78 הבעל-שם-טוב. האמונה הפשוטה, אומר הוד כ"ק רבנו הזקן, שהיתה
 79 לנו, תלמידי הרב המגיד, בכ"ק הרב המגיד, יחד עם ההתמסרות של
 80 מסירות נפש אליו, העניקה לי תוקף עז, לבצע את כל ציוויי של רבנו
 81 המגיד בדיוק גמור ובמסירות נפש פנימית ועצמותית. כעבור כמה שנים,
 82 כשהאברכים, תלמידיי, התיישבו בעיירות ובישובים שונים, הרי לרגלי
 83 המעמסה שהטיל עלי כ"ק רבנו המגיד, וכדי לבצע, בעזרת השם יתברך,
 84 את הכוונה הפנימית של ירידת נשמתי לעולם זה - הוספתי באגרת
 85 "פותחין בברכה" את הקטע "ועתה הפעם כו' נא ונא. אך בשבתות כו'
 86 וכגון דא כו' ואין טוב אלא תורה וכו'".

אגרת הקודש¹

35
 36 א. בהסכמתם לספר ה"תניא", מציינים הרבנים בני הגאון המחבר ז"ל
 37 נ"ע (נדפסה ב"מבוא ל"תניא"), שכל סימני "אגרת הקודש" (כולל גם
 38 ה"קונטרס אחרון" הבא אחרי "אגרת הקודש" ואגרות הקודש שלאחריו).
 39 נכתבו בכתב יד קדשו ובלשונו הקדוש של רבנו הזקן, השם "אגרת
 40 הקודש" ניתן, מפני שרוב הסימנים שבחלק זה, הם אגרות שנשלחו על
 41 ידי רבנו הזקן (אל חסידים) "להורות לעם ה' הדרך ילכו בה והמעשה
 42 אשר יעשו", ובגלל זה מצאו הרבנים, בני הגאון המחבר, לנכון לצרף
 43 אגרות קודש אלו לספר ה"תניא".
 44 בתחילת האגרת הראשונה, מדובר אודות המנהג שנתקן באותם הימים
 45 בין חסידים (מנהג שנהוג עד לימינו אנו), שבכל עיר או "מנין" של
 46 חסידים, מחלקים את הש"ס (וכפי שמוכר בסוף "קונטרס אחרון" - שם
 47 דן רבנו הזקן שוב בענין זה - שבאם אין ב"מנין" אחד מספיק אנשים לכך,
 48 מצרפים אליהם אנשים מ"מנין" אחר), על מנת ללמוד אותו במשך
 49 השנה. ונהוג שאת הסיום והחלוקה מחדש לקראת השנה הבאה -
 50 עורכים ב"ט בסכלו או בכ"ד בטבת.
 51 והרבי שליט"א דיבר כבר פעמים רבות (בשעת סיום הש"ס), שכשם
 52 שבמלאכה הנעשית בשבת על ידי שני אנשים, הרי אם אין אותה
 53 מלאכה יכולה להיעשות על ידי אחד מהם, נקרא הדבר שכל אחד מהם
 54 עשה את כל המלאכה² - כך הדבר גם לגבי ענין זה, שכיוון שלימוד
 55 הסיום הש"ס נעשים על ידי כל אלה המשתתפים בחלוקה (ומן הנמנע
 56 שכל אחד לימוד את כל הש"ס בשנה אחת), הרי זה כאילו כל אחד למד
 57 והשלים את כל הש"ס.
 58 באגרת זו מסביר רבנו הזקן, שלימוד ההלכות שבתורה שבעל פה, מוסף
 59 עליו (התעלות) בנפשו של יהודי גם בעבודתו הפנימית בהשגה
 60 ובהתבוננות בגדלות הוי', ובהתעוררות של אהבת ה' ויראת ה' שלו, וזה

9. אבות פ"ד מ"ב. 1. הרבי שליט"א מעיר, שלכאורה היה צריך להיות שם חלק זה "אגרות קודש", לשון רבים - "ואולי הוא אגב השם "אגרת התשובה". וצ"ע. 2. שבת צג, א. ראה לקוטי שיחות ח"י ע' 267. 3. ספר המאמרים ה"תש"ח ע' 170. 4. אחי' השילוני.

41 כָּל הַגּוֹף עִם הָרָאשׁ הַנֶּצֶב וְעוֹמֵד עֲלֵיהֶם, וְהֵם הַמּוֹלִיכִים
 42 וּמְבִיאִים אוֹתוֹ — אֵת הַגּוֹף וְהָרָאשׁ, לְמַחֲזוֹ חֶפְצוֹ. וְכִמוֹ שֶׁהוּא
 43 בְּנִשְׁמִיּוֹת הַגּוֹף, — שֶׁהַ"מְתַנִּיִּים" מְעַמִּידִים וּמִיַּצְבִּים אֶת כָּל
 44 הַגּוֹף וּמְבִיאִים אוֹתוֹ לְמִקּוֹם שֶׁהוּא רֹצֵה לְהִיּוֹת שָׁם, כִּי הוּא —
 45 גַּם, בְּכַחְיֵינָת רִוְחָנִיּוֹת
 46 הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹהִית, — שֶׁעַל
 47 הַ"מְתַנִּיִּים" שֶׁל הַנִּשְׁמָה,
 48 עוֹמֵד כָּל הַגּוֹף שֶׁל
 49 הַנִּשְׁמָה יָחַד עִם הָרָאשׁ
 50 שֶׁל הַנִּשְׁמָה, וְדַבֵּר זֶה
 51 מְבִיא אֶת הַנִּשְׁמָה
 52 לְתַכְלִיתָהּ הַנְּכַסְפָּה. מַה
 53 הֵם, אִיפּוֹא, הַ"מְתַנִּיִּים"
 54 שֶׁל הַנִּשְׁמָה? הֲרֵי זֶה —
 55 הָאֱמוּנָה הָאֲמִתִּית בְּה'
 56 אֶחָד — שֶׁהוּא, אִין־סוֹף —
 57 בְּלִי קָץ, בְּרוֹךְ־הוּא,
 58 דָּאִיהוּ מְמַלֵּא כָּל עֲלָמִין
 59 — שֶׁהוּא מְמַלֵּא כָּל
 60 הָעוֹלָמוֹת בַּחַיּוֹת פְּנִימִית
 61 הַמְצוּמָצֵמֶת וּמוֹתְאֵמֶת
 62 לְכָל נְבִרָא בְּמִיּוּחַד, וְסוֹבֵב
 63 כָּל עֲלָמִין, — וְהוּא סוֹבֵב
 64 וּמְקִיף כָּל הָעוֹלָמוֹת וּמְחִיה

65 אוֹתָם בַּחַיּוֹת שֶׁהִיא לְמַעְלָה מְעַלָּה מֵהֶם, וְאִשֵּׁר לְבָן אֵין חַיּוֹת זֶה
 66 יִכְוֹלֵה לְהַתְּקַבֵּל בְּהֵם בְּפְנִימִיּוֹת, אֲלֵא הִיא מְקִיפָה עֲלֵיהֶם, וְלִית
 67 אֶחָד פְּנּוּי מְנִיָּה, — אֵין מְקוֹם (וּמְדִרְיָגָה) שִׁיְהִיָּה פְּנּוּי מִמֶּנּוּ, שְׁלֵא
 68 יְהִיָּה מְצוּי שָׁם, לְמַעְלָה עַד אֵין קֶץ — אֵין סוֹף וּקֶץ לְבַחְיַנָּת
 69 הַהַתְּעוֹלוֹת שֶׁלּוֹ וְהִיּוֹתוֹ נִעְלָה מֵהָעוֹלָם, וּמְהִיּוֹתוֹ "מוֹפְשֵׁט"
 70 מֵהָעוֹלָם, וְלִמְטָה עַד אֵין תְּכַלִּית, — שְׁאֵין סוֹף וּקֶץ לְכוּחַ
 71 יְרִידָתוֹ מִטָּה מִטָּה וְלְהַתְּלַבְּשׁוֹתוֹ בְּעוֹלָם בְּאוֹפֵן שֶׁהָעוֹלָם מְסַתֵּיר
 72 עַל הָאֲלֻקוֹת — הֲרֵי, הֲרֵי שֶׁהַ"אֵין סוֹפִיּוֹת" שֶׁלוֹ הֵיא גַּם לְמַעְלָה וְגַם
 73 לְמַטָּה. וְכֵן לְד' סְטֵרִין — וְכִי הַדְּבַר כְּלָפִי אַרְבַּעַת הַצְּדָדִים,
 74 מִזְרָח, מַעְרָב, דְּרוֹם וְצָפוֹן, בְּכַחְיַנָּת אִין־סוֹף מְמַשׁ, — כָּל
 75 הָאֲמוּר הוּא בִּחְסַל לְ"מְקוֹם", בִּשְׁשׁ הַקְּצוּוֹת שֶׁל מְקוֹם: מְעַלָּה,
 76 מִטָּה וְאַרְבַּע רֻחוֹת. וְכֵן — וְכִי הַדְּבַר גַּם בְּכַחְיַנָּת שְׁנָה וְנֶפֶשׁ,
 77 בְּנִדְעָה — שְׁכֵן, הֲבִרְיָאָה מֵתַחֲלַקֵּת לְ"עוֹלָם", "שְׁנָה" וְ"נֶפֶשׁ" (כְּפִי
 78 שְׁכַתּוּב בִּסְפַר יִצִּירָה²⁰): עוֹלָם — מְקוֹם (מְעַלָּה, מִטָּה וְד' רֻחוֹת),
 79 שְׁנָה — זְמַן (עֶבֶר, הוּזָה וְעַתִּיד) וְנֶפֶשׁ — חַיּוֹת. הֲרֵי, כִּשְׁם שֶׁהוּא
 80 "אֶחָד" וְ"אֵין סוֹף" בְּ"עוֹלָם" (בְּמְקוֹם), כִּי הַדְּבַר גַּם בְּ"שְׁנָה" (בְּזֵמַן)

1 פּוֹתְחִין בְּכַרְכָּה, לְבַרְךְ וְלְהוֹדוֹת לְה' כִּי טוֹב.¹ שְׂמוּעָה
 2 טוֹבָה שְׂמוּעָה וְתַחֵי נֶפֶשׁ, — שְׂמוּעָה טוֹבָה שֶׁהַחַיִּיתָה
 3 אֶת נֶפֶשׁ, אֵין טוֹב אֲלָא תוֹרָה, — כְּשֶׁאֹמְרִים "טוֹב" הַכוּוּנָה
 4 הִיא לְתוֹרָה, כְּמֵאֲמַר הַמִּשְׁנָה בְּמִסְכַּת אַבּוֹת⁶, וְעַל אִיזָה טוֹב שֶׁל
 5 תוֹרָה אָנוּ מְדַבְּרִים כְּאֵין? —
 6 "תוֹרַת ה' תְּמִימָה"⁷ —
 7 שֶׁעַל תּוֹרַת ה' כְּפִי שֶׁהִיא
 8 "תְּמִימָה" הֲרֵי כְּתוּב שֶׁהִיא
 9 "מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ", הִיא מְחִיה
 10 וּמְרַעֲנַנָּת אֶת הַנֶּפֶשׁ, זֶה
 11 הַשְּׁלֵמַת כָּל הַשֵּׁם בְּלוּי
 12 — סִיּוּם כָּל הַשֵּׁם כּוֹלֵו¹⁰,
 13 כָּרֵב עֲרוּוֹת וּמְנַגְּנִים
 14 מֵאִנְשׁ, — חַסִּידִים,
 15 הוֹדָאָה עַל הָעֶבֶר — תוֹרָה
 16 עַל שֶׁעֲשׂוּ זֹאת בַּעֲבֵר,
 17 וּבְקִשָּׁה עַל הָעַתִּיד, —
 18 וּבְקִשָּׁה לְעִשׂוֹת זֹאת גַּם
 19 בַּעֲתִיד, כִּהַ יִתֵּן ה', וְכֵה
 20 יוֹסִיף ה' לְאִמְּיָן לְבָם
 21 בְּנְבוֹרִים¹¹, מְדִי שְׁנָה
 22 בְּשְׁנָה, בְּנְבוֹרָה שְׁל
 23 תוֹרָה. — כִּי יִתֵּן יוֹסִיף ה'
 24 (וְתוֹסַפְתּוֹ שֶׁל הַשֵּׁי"ת הִיא

25 הֲרֵי הוֹסַפְתּוֹ יוֹתֵר מֵאִשֵּׁר הָעִיקָר עַצְמוֹ¹²), לְחוּק וְלִיַּצֵּב אֶת
 26 לְבוֹתֵיהֶם בֵּין הַחוּקִים (שְׁגַם בִּחְסַל לְחוּקִים יְהִיָּה זֶה חוּק) בְּגוֹבּוּרָה
 27 וּבְחוּק שֶׁהַתּוֹרָה מְעַנִּיקָה. וְלְהוֹדִיעַ לְבָנֵי אָדָם גְּבוּרָתָהּ שְׁל
 28 תוֹרָה שְׂבַע־לָפֶה¹³ וְכַחְהָ עוֹ, — גְּבוּרָה שֶׁל תוֹרָה, הַכוּוּנָה
 29 לְתוֹרָה שְׂבַע־לָפֶה דוּקָא. שְׁכֵן הַדְּבַר בְּשׁוֹרֶשׁ הַתּוֹרָה (בְּסַפִּירוֹת
 30 הָעֵלְיוֹנוֹת), שֶׁתּוֹרָה שְׂבַע־לָפֶה הִיא בְּ"חַכְמָה", וּסְפִירַת הַחַכְמָה הִיא
 31 הֲרֵי בְּקוֹ הַיְמִין (חֲסָד), וְאֵילוֹ תוֹרָה שְׂבַע־לָפֶה הִיא בְּ"בִינָה"¹⁴,
 32 וּסְפִירַת הַבִּינָה ("אֵין בִּינָה לִי גְבוּרָה"¹⁵) הִיא בְּקוֹ הַשְּׂמָאל
 33 (גְבוּרָה¹⁶), וְכִדִּי הַהוֹדִיעַ עֵינֵין הַגְּבוּרָה שְׂמוֹעִיקָה תוֹרָה שְׂבַע־לָפֶה
 34 לְנִשְׁמָתוֹ שֶׁל יְהוּדִי — פִּרְשׁ — פִּרְט וְהַסְּבִיר, שְׁלֵמָה הַמְּלִךְ
 35 עֲלִיּוּהַשְּׁלוֹם¹⁷: "חֲגֵרָה כְּעוֹ מִתְּנִיָּה בּוֹ" — "אִשֵּׁת חֵיל", כְּנִסֵּת
 36 יִשְׂרָאֵל וְנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, חוֹגֵרַת אֶת מִתְּנִיָּה בְּ"עוֹז" שֶׁל תוֹרָה,
 37 ("עוֹז" הֵיינו תוֹרָה¹⁸, "אֵין עוֹז אֲלֵא תוֹרָה"¹⁹), שֶׁהַתּוֹרָה מְחוּזֶקֶת
 38 מִתְּנִיָּה שֶׁל נִשְׁמָה, כִּשְׁם שְׁגָבוֹר מְחוּזֶק אֶת עַצְמוֹ עַל יְדֵי שְׁחוּגֵר
 39 עַצְמוֹ בְּחָגוּרָה. מַה הוּא, אִיפּוֹא, עֵינֵין הַ"מְתַנִּיִּים" בִּחְסַל לְנִשְׁמָה,
 40 שֶׁהַתּוֹרָה חוֹגֵרַת וּמְחוּזֶקֶת אוֹתָם? — "מִתְּנִיָּים", הֵם דְּבַר הַמְּעַמִּיד

5. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בקשר ועל הבשור" שמודים ע"ז (פרש"י חיי שרה כד, נב. והוא מב"ר פנ"ח, וא"ו). 6. פ"ו מ"ג.
 7. תהלים יט, ח. 8. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "מכאן דחלוקת הש"ס צ"ל גם המס' שאין בהם גמרא". 9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הכוונה לשלול רובו ככולו (עיינ ט"ז ואחרונים בשו"ע או"ח סתקפ"ב ס"ז), גם זרעים וטהרות (כנ"ל), גם תמיד ומדות (ואף שאינן אלא סיפור - ראה פיהמ"ש, הועתק בתיו"ט שם)". 10. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שאו 'תמימה' גם במובן זה".
 11. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אולי הכוונה בזה - שבנור"ד ה"ז ת"ת דרביס, שעי"ז הלימוד דכאו"א (בהיותו חלק מההרבים) ותוצאותיו (לאמץ הלב) ביותר". 12. ב"ר פס"א, ד. 13. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "דבא עסקינן - הש"ס". 14. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "עפמשי"כ אגה"ק סוסכ"ט". 15. משלי ג, ב. 16. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "יותר נ"ל: תושבי"כ ותושבעי"פ - זוי"ן רובו חסדים או גבורות". 17. משלי לא, יז. 18. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ראה תו"א (ואוה"ת) ס"פ יתרו". 19. ספרי האזינו לב, ב. ובכ"מ. 20. פ"ג מ"ג. ובכ"מ.

- 1 וב"נפש". הנה אמונה זו נקראת בשם בחינת "מתנים"²¹, -
 2 המתנים של הנפש²², דבר המעמיד ומקים את הראש, - של
 3 הנפש, הוא השכל המתבונן ומעמיק דעת בגדלת אינסוף
 4 פרוף-הוא בחינת עולם-שנה-נפש, - כפי שהוא אינסופי
 5 במקום, זמן וחיות של כל
 6 הנבראים. אמונה זו
 7 מקיימת ומחזיקה את
 8 הראש, השכל, שכן היסוד
 9 עליו עומד ומתקיים
 10 השכל וההבנה בגדלות ה'
 11 הוא האמונה באחדות
 12 הוי'. וההתבוננות היא גם
 13 וברב חסדו ונפלאותיו
 14 עמנו, להיות "עם"
 15 קרובו", - עם שהוא קרוב
 16 אליו, ולדבקה בו -
 17 יתברך, ממש, פנוע -
 18 וכפי שידוע, ממאמר -
 19 חכמינו ז"ל²³: "פה שעה
 20 אחת בתשובה ומעשים
 21 טובים בעולם הזה מכל
 22 חיי עולם הבא", - זאת מדוע? משום, שהוא - העולם הבא,
 23 הוא רק זיו והארה מבחינת הנקראת "שכינה" - והוא נקרא
 24 "שכינה" מפני שהוא השוכן בו", - בנבראים ומחיה אותם. ואם
 25 כן הרי זו בחינה ומדרגה שיש לה שייכות לנבראים, שכן הגילוי
 26 בגן עדן, שאליו מתכוונים כאן במשמעות "עולם הבא", הוא רק
 27 - הארה מבחינת "שכינה", ונקרא - והעולם הבא וגן העדן
 28 נבראו, כיו"ד אחת - באות אחת, יו"ד, משמו יתברך - כמאמר
 29 חכמינו ז"ל²⁴ על הפסוק²⁵: "ביה ה' צור עולמים", בו, אבל -
 30 ואילו, התשובה ומעשים טובים מקרבין ישראל לאביהם
 31 שבשמים ממש, למהותו ועצמותו כפיכול, - למהות
 32 ולעצמות הקב"ה עצמו, שהוא בחינת אינסוף ממש, וכמו
 33 שכתוב²⁶: "הודו - בלבד, הוא על ארץ ושמים, - החיות של
 34 ארץ ושל שמים היא הוד וזיו בלבד ממנו יתברך, וי"ם קרן
 35 לעמו בו", - ולעמו ישראל המשכה היא מ"קרן", מעצמות.
 36 "קרן"²⁷ הוא הרי עצם הדבר, ו"ירם קרן לעמו" היינו, שלבני

אגרת הקדש

נק' בשם בחי' מתנים דבר המעמיד ומקיים את הראש
 הוא השכל המתבונן ומעמיק דעת בגדולת א"ס ב"ה
 בבחי' עולם שנה נפש. וברוב חסדו ונפלאותיו עמנו
 להיות עם קרובו ולדבקה בו ממש כנודע ממאמר
 יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט בעוה"ז מכל חיי
 עוה"ב שהוא רק זיו והארה מבחי' הנק' שכינה השוכן
 בו' ונברא כיו"ד א' משמו ית' בו' אבל תשובה
 ומעשים טובים מקרבין ישראל לאביהם שבשמים
 ממש למהותו ועצמותו כפיכול בחי' א"ס ממש וכמו"ש
 הודו על ארץ ושמים וירם קרן לעמו בו' אקבו' בו'
 וכמים הפנים בו' להוליד מתבונה זו דו"ר שכליים או
 טבעיים להיות בחי' צעק לכם אל ה' או בחי' רשפי
 אש ושלחבת עוה' בבחי' רצוא ואח"כ בבחי' שוב
 להיות פחד ה' בלבו וליבוש מגדולתו בו' והוא בחי'

- וההתבוננות מגלים אותן בלבד²⁹, להיות - אצלו, בחינת "צעק
 לכם אל ה'", - לבס צעק והתגעגע להקב"ה לדבקה בו. זוהי
 אהבה באופן של "צעקה", געגועים ודביקות. או - שההתבוננות
 תעורר בו בחינת - אהבה של רשפי אש ושלחבת עוה',
 בבחינת "רצוא", - צמאון וכליון להקב"ה, ונאחר-כך - אחרי
 שהתעורר ב"רצוא", שהוא רוצה להיכלות ולהיכלל בהקב"ה,
 עליו להיות לאחר מכן בבחינת "שוב", - לשוב אל מקומו,
 נשמה בגוף תוך ביטול אל הקב"ה, להיות - כך שיהיה, פחד ה'
 בלבו ולבוש מגדולתו בו', - שהיראה תהיה בבחינת הנעלית,
 להתבייש בפני גדלותו של הקב"ה, בושה המונעת אותו
 מלעשות דבר שהוא רע בעיני הקב"ה, והוא - הבחינה של
 יראה, פחד ובושה, היא בחינת "שמאל דוחה", - בחינת
 שמאל וגבורה שלמעלה, הדוחה שלא לעמוד בקירוב של
 אהבה (הבאה מ"מינו תחבקני"³⁰) אלא בפחד ובושה, כמו
 שכתוב ב"מתן תורה"³¹: "וירא העם וינעו ויעמדו מרחק -

21. על השאלה, כיצד מתאים "מתנים" ל' רבים למה שאמונה היא אחת, כתב כ"ק אדמו"ר שליט"א: (1) "גם מים חיים וכו' וכו' - ל' רבים. (2) עיי"ש [באזה"ת] עה"פ והי' צדק איזור מתניו דחלק הגוף למטה מהלב זהו "מתנים" ואולי י"ל דנק' ל' רבים מפני ש"נמשך" בשני ירכים, וכן ממש ואולי עוד יותר באמונה דהיא אחת אבל גם שתיים אנכי ולא יהי' לך. ויל"פ עפ"י הטעם למה גם בזה אחת דיבר אלקי' שתיים זו שמעתי. ולהעיר ג"כ מתניא רפ"כ - לביאור הנ"ל וק"ל". 22. על השאלה, מדוע אין רבנו הזקן מבאר בנמשל (אמונה) הענין מה שהמתנים מוליכים את הגוף למחוז חפצו, כתב כ"ק אדמו"ר שליט"א: "עיקר כוונת אגה"ק זו - אף שמחזק לימוד הש"ס וכו' - בנוגע לתפלה ועניני'. וגם פ"י הכתוב חגרה בעוז בא לבאר זה כו' (ולא כ"כ - לבאר הכתוב מצ"ע). ולכן מבאר בנוגע לזרועות - דו"ר - שזהו ענין התפלה, בקיצור עכ"פ ע"ד ראש - התבוננות, אבל הגוף (מצות - כמובן בספ"מ) אין ענין ביאורו כאן. וכמובן ג"כ מההמשך בנוגע "עת זומן - שעת תפלת כו'" - שמשמית "הגוף". עפ"י יל"פ ג"כ הנמשל דענין דמוליכים ומביאים אותו למחוז חפצו שהרי התפלה ענינה הליכה בסולם המוצב כו". 23. אבות פ"ד מ"ז. 24. מנחות כט, ב. 25. ישעי' כו, ד. 26. תהלים קמה, יג. 27. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ע"ד הל' קרן וחומש". 28. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וכמשנת ח"א פמ"ט". 29. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וכמשנת ח"א פמ"ד". 30. שה"ש ח, ג. 31. יתרו כ, טו.

6 הַזְרוּעוֹת וְהַגּוֹף שְׁבֻנְפֵשׁ:
 7 אהבה - חסד, היא
 8 "דרועא ימינא" (זרוע
 9 ימין), ויראה - גבורה, היא
 10 "דרועא שמאלא" (זרוע שמאל).³²

אגרת הקדש

שמאל דוחה כמ"ש במ"ת וירא העם וינועו ויעמדו
 מרחוק כו' והן בחי' הזרועות והגוף שבנפש:

1 ההתגלות של מתן תורה
 2 פעלה בבני ישראל יראה
 3 וביטול המתבטאים
 4 בנסיגה לאחור, שירא
 5 לגשת אל הקודש, כו', וְהָן - האהבה והיראה, הן פְּחִינּוֹת

יום חמישי ד' מנחם-אב

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 204, אך מי הוא הנותן... עד עמ' 204, הנפש כו':

47 וְשָׂרְשָׁה - של התורה, הוא לְמַעְלָה מְעַלָּה מִפְּחִינַת חֲכָמָה,
 48 וְהוּא הַנְּקִרָא בְּשֵׁם "רְצוֹן הָעֲלִיּוֹן" פְּרוּד־הוּא, - רצון הוא
 49 למעלה מחכמה והוא מקיף (סובב) ונותן כוח בחכמה, וְכִמּוֹ
 50 שְׁפָתוֹב³⁷: - כלפי הפעולה שהתורה פועלת בנשמה: "כְּצִנְחָה
 51 רְצוֹן תַּעֲטִירָנוּ"³⁸, -
 52 פעולתה של התורה על
 53 הנשמה הלומדת תורה
 54 היא עטרה ומחסה,
 55 כְּעֵטְרָה שְׂהִיא עַל
 56 הַמַּחֲזִין שְׁבִרָאשׁ, - לכן
 57 יש בכוחה להעניק חוֹק
 58 ועוז "למתנייים"
 59 המעמידים את המוחין
 60 שבראש - השכל
 61 המתבונן, וכן ה"זרועות",
 62 האהבה והיראה שהשכל
 63 מוליד או מגלה. כל זה
 64 מתחזק על ידי לימוד
 65 ההלכות של תורה שבעל-פה. שכן, בהן מתבטא בגילוי הרצון
 66 העליון, בחינת ה"כתר" שלמעלה מבחינת "חכמה", וְכִנּוּדֵעַ -
 67 וכמו שידוע, מִמָּה שְׁפָרְשׁוּ עַל פְּסוּקֵי³⁹: "אִשֶּׁת תֵּלַע עֲטָרַת
 68 בְּעֵלָהּ"; - כפי שמסביר רבנו הזקן להלן ב"אגרת הקודש" סימן
 69 כ"ט, ש"אשת חיל" היינו תורה שבעל-פה, "מְלָכוֹת פֶּה תוֹרָה
 70 שבעל-פה קרינן לה"⁴⁰, וההלכות המרובות שבתורה שבעל פה
 71 שהן בלי מספר, כמו שכתוב⁴¹: "ועלמות אין מספר" שהם
 72 ההלכות⁴² - הן "עטרה" וכתר ל"בעלה", בחינת חכמה ומוחין.
 73 וְכָל הַשּׁוֹנֶה הַלְּכוֹת בְּכָל יוֹם כּוּ"⁴³. - מובטח לו שהוא בן
 74 עולם הבא", שכן, מה נותן את הכוח לקלוט את ההתגלות
 75 האלקית של עולם הבא? - הרי זה דוקא ההלכות של תורה
 76 שבעל-פה, שמחן נוצר לבוש לנשמה, שתוכל לקלוט את
 77 ההתגלות האלקית, כפי שרבנו הזקן מסביר בפרוטרוט להלן
 78 בסימן כ"ט. וְזֶהוּ - מה שכתוב: "הַגְּנִיחַ בְּעוֹ מִתְּנִיחָה" - "אִין עוֹ
 79 אֵלָא תוֹרָה"⁴⁴, - התורה נקראת "עוז", חוֹק, שְׂהִיא - מפני
 80 שהיא, נוֹתֵנַת בְּחָ וְעוֹ לְבַחֲנִית מְתַנִּים - של הנשמה,
 81 הַחֲגוּרִים וְמְלַבְּשִׁים בָּהּ, - בתורה שבעל-פה, לְחוֹק וְלֵאמֹן
 82 וְרוּעוֹתֶיהָ, - של הנשמה, שֶׁ-הֵן דְּחִילוֹ וְיָחִימוּ - יראה

11 אֵךְ מִי הוּא הַנּוֹתֵן בְּחָ וְעוֹ לְבַחֲנִית "מְתַנִּים", - לאמונה
 12 הנקראת "מתנייים" כנזכר לעיל בתחילת האגרת, לְהַעֲמִיד
 13 וְלִקְנֹם הָרֹאשׁ וְהַזְרוּעוֹת - מי נותן את הכוח לאמונה זו
 14 להעמיד ולהחזיק את השכל המתבונן בגדלות ה', ה"ראש"
 15 שבנפש, ואת אהבת השם
 16 ויראת השם, ה"זרועות"
 17 שבנפש? גם כשיש
 18 לאמונה ה"מוֹזֵן" שלה,
 19 כמו שכתוב³³: "רועה
 20 אמונה", וממילא היא
 21 בגילוי - מה נותן כוח ועוז
 22 לאמונה זו להעמיד וכו'
 23 את ה"ראש" וה"זרועות"
 24 בבחינה שלמעלה
 25 מאמונה? הוּא - הרי זה,
 26 עֵסֶק וְלִמּוּד הַלְּכוֹת
 27 בְּתוֹרָה שְׁבַע־פֶּה,³⁵ -
 28 תורה היא הלחם והמזון
 29 לאמונה של הנשמה, כפי שכתוב³⁴: "לכו לחמו בלחמי",
 30 שהכוונה היא לתורה, ובמיוחד ללימוד תורה שבעל-פה, שְׂהִיא
 31 - תורה שבעל-פה, היא פְּחִינַת גְּלוּי רְצוֹן הָעֲלִיּוֹן, - הרצון
 32 העליון הוא באופן של "גילוי", כשהוא מתגלה בבחירות על כל
 33 פרטיו - זהו דוקא בתורה שבעל-פה. שכן, מן התורה שבכתב
 34 לא יודעים בבחירות ובדיוק מהו הרצון העליון במצוה מסויימת.
 35 כגון במצות תפילין: מן התורה שבכתב, בה כתוב רק וְקִשְׂרֶתם
 36 לאות על ידיך והיו לטוטפות בין עיניך³⁵, לא יודעים עדיין מה
 37 לקשר, כיצד הן הטוטפות והיכן הוא "בין עיניך"; רק בתורה
 38 שבעל-פה מתבהר בצורה ברורה מה הוא רצונו של הקב"ה
 39 במצות תפילין על כל פרטיו. וכך הדבר בשאר המצוות,
 40 שהתורה שבעל-פה היא הגילוי של הרצון העליון (כפי שהדבר
 41 מתבאר בפרוטרוט להלן ב"אגרת הקודש" סימן כ"ט). למרות
 42 שעל תורה בכלל הרי אומרים³⁶ "אורייתא מחכמה נפקת",
 43 שתורה היא בחינת חכמה שלמעלה, כיצד, איפוא אומרים כאן,
 44 שהוא רצון העליון שלמעלה מ"חכמה"? - על כך אומר רבנו
 45 הזקן: וְאִוְרִיתָא מְחַכְמָה הִיא דְּנַפְקַת, - יציאתה והתגלותה
 46 של התורה היא מבחינת "חכמה" שלמעלה, אֲבָל מְקַרְרָה

32. תקו"ז בהקדמה (פתח אליהו). 33. תהלים לו, ג. 34. משלי ט, ה. 35. ואתחנן ו, ח. 36. זח"ב קכא, א. ועוד. 37. תהלים ה, יג.
 38. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "דצינה בכ"מ - מגן המגין על הגוף מג' צדידים ובכ"ז מסיים תעטרנו (ולא תסובכנו - ראה פרש"י
 כאן) - היינו שגם ענין דעטרה כאן". 39. משלי יב, ד. 40. הקדמת התקו"ז. 41. שה"ש ו, ה. 42. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א:
 "כראיתא בששה"ד (שם)". 43. סוף נדה, וש"נ. 44. ספרי האזינו שם. ובכ"מ.

31 הרי מחזק את ה"זרועות", אהבת השם ויראת השם, ואת
 32 ה"ראש", השכל המתבונן, לכן השעה בה מאיר הרצון העליון,
 33 הוא הזמן לחיזוק ה"זרועות" וה"ראש", שבשעת התפלה מתבונן
 34 יהודי בגדלות השם ויוצר או מגלה בתוכו יראת השם ואהבת

השם. וְלֹאֲתָהּ, - ולכן,
 35 אומר רבנו הזקן, אֲוֹתָהּ
 36 אֲבַקֵּשׁ מִמְּבַקְשֵׁי ה', ש'
 37 יִבְיְנוּ וְיִשְׁכְּלוּ יַחְדָּם,
 38 וְלִהְיוּת - ושיהיה, לְזָכְרוֹן
 39 בֵּין עֵינֵיהֶם כָּל מָה
 40 שֶׁכָּתַבְתִּי אֲלֵיהֶם
 41 אֲשֶׁתְּקַדֵּם בְּכֻלָּל, וּבְפָרְט
 42 - מה שכתבתי, מְעַנֵּן
 43 פְּנֵי הַתְּפִלָּה מְעַמְקָא
 44 דְּלִבָּא, - מעומק הלב,
 45 יוֹם יוֹם יִדְרֹשׁוּן ה' -
 46 להיות קרוב אל הקב"ה
 47 ולדבקה בו, כָּכֵל לְפָם

48 וְכָכֵל נַפְשָׁם, וְנַפְשָׁם תִּשְׁתַּפֵּךְ פְּמִים נִכַח פְּנֵי ה', - תפלה
 49 הרי נקראת שפיכת הנפש⁴⁶, וְכַמְאֵמֵר רַבּוֹתֵינוּ וְזָכְרוֹנֵם
 50 לְבָרְכָה בְּסַפְרֵי - על הפסוק⁴⁷ "ובכל נפשך" שעל התפלה
 51 להיות "עַד מִצְוֵי הַנֶּפֶשׁ כּוֹ": - שהנפש מתפרצת ומתבטאת
 52 בהשתפכות של אהבת השם. המלה "מיצוי" מתפרשת לעתים,
 53 כמו למשל חבית כשהיא מלאה ואין בה מקום יותר לקלוט את
 54 היין או שאר משקין, מתפרץ - דרך הסדקים - החוצה קצת
 55 מהמשקה, שלמרות שמדובר במשהו מהמשקה, הרי זה נוצר
 56 ממנה שהעצם דוחק זאת החוצה מפאת גדישותו. כך גם מובן
 57 שבשעה שעצם הנפש משתפך באהבה, הרי בהתגלותו,
 58 בחיצוניות, יוצא מכך משהו בלבד, המתפרץ עד שהוא נראה
 59 60 בחיצוניותו.

1 ואהבה, שְׂכָלִים - שהשכל מוליד אותן, או מְבַקְשִׁים, - יראה
 2 ואהבה שהן בטבע בנשמה והשכל מגלה אותן בלבד, כָּל חַד
 3 לְפָנֶם שְׁעוֹרָא דִּילָהּ - כל אחד בהתאם ל"שיעורו" הוא, אם
 4 הוא שייך ליראה ואהבה "שכליים", או שהוא שייך ליראה
 5 ואהבה "טבעיים" בלבד,
 6 כל זה מתחזק על ידי
 7 לימוד ההלכות של תורה
 8 שבעל-פה. לכן אומר
 9 הפסוק "חגרה בעו"מ
 10 מתניי", כמו שהגבור על
 11 ידי שהוא חוגר את מתניו
 12 - הוא מתחזק על ידי זה,
 13 כך מתחזקת הנשמה על
 14 ידי ה"חגירה" וה"אור"
 15 מקיף" הנמשך עליה
 16 מהרצון העליון שבגילוי
 17 בהלכות של תורה שבעל-
 18 פה. (ועל העמדת יקוים

19 בְּחִינַת הָרֵאשׁ שְׂבַנְפֵּשׁ, הוא השְׂכָל הַמֵּתְבֹנֵן כּו', - כמוסבר
 20 לעיל, אֵמֵר - על כך שלמה המלך: "מְעַמְּה כִּי טוֹב סְתִירָה
 21 כּוֹ", - היא "טעמה" שה"מסחר" שלה טוב, וּמְבַאֵר בְּמָקוֹם
 22 אַחֵר): - שכן, כאן מתכוון רבנו הזקן בעיקר להסביר ענינה של
 23 עבודת התפלה, אהבת השם ויראת השם, כפי שהוא מציין
 24 להלן, שהזמן לחיזוק וייצוב ה"מתניים" (אהבת השם ויראת
 25 השם) הוא זמן התפלה, לכן הוא מזכיר כאן בקיצור בלבד את
 26 ענין ה"ראש", השכל המתבונן, שגם הוא מתחזק על ידי לימוד
 27 ההלכות של תורה שבעל-פה. אַךְ עַת וּזְמַן תְּחִיזוּק וְאִמּוּיָן
 28 הַזְּרוּעוֹת וְהָרֵאשׁ, - האהבה והיראה, והשכל המתבונן, הֵיא
 29 שְׁעַת תְּפִלַּת הַשַּׁחַר, שְׁהֵיא שְׁעַת רַחֲמִים וְעַת רְצוֹן הַעֲלִיּוֹן
 30 לְמַעְלָה. - אז מאיר ומתגלה הרצון העליון; וכיוון שהרצון הוא

יום שישי ה' מנחם-אב

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קג, ועתה הנני הפעם... עד עמ' קג, תורה וכו':

73 - ירדו לפני התיבה, או
 74 המְלַמְּדִים, או תְּסֻמוּכִים
 75 עַל שְׁלֹחַן אֲבִיהֶם,
 76 שְׂיֻבּוּלִים לְהֶאָרִיךְ
 77 בְּתַפְלַת הַשַּׁחַר עֶרֶךְ
 78 שְׁעָה וּמַחְצָה לַפְּחוֹת⁴⁸
 79 כָּל יְמוֹת הַחַלּוּי, מֵהֶם
 80 יְהִי תִיּוֹרֵד לְפָנֵי הַתְּבָה,
 81 עַל פִּי הַגּוֹרֵל, - שיעלו
 82 בגורל מי יתפלל לפני
 83 העמוד, או עַל פִּי רְצוֹנוֹ
 84 הָרֵב. - של המתפללים,

אגרת הקדש

וְעַתָּה הַפַּעַם הַגִּנִּי יוֹסִיף שְׁנִית יְדֵי בְּתוֹסַפַּת בִּיאוֹר
 74 וּבְקִשָּׁה כְּפוּלָה שְׁמוּחָה וּפְרוּשָׁה לְפָנֵי כָל
 75 אַנְשֵׁי שְׁלוֹמִים וְהַרְחוּקִים לְקִיּוֹם עֲלֵיהֶם שְׂכָל
 76 יְמֵי חַחֹל לֹא יִרְדּוּ לְפָנֵי הַתְּיֻבָה הַבְּעֻלִי עַסְקִים שְׁאִין
 77 לְהֵם פְּנֹאֵי כ"כ. רַק אוֹתָם שִׁישׁ לְהֵם פְּנֹאֵי או
 78 הַמְּלַמְּדִים או הַסְּמוּכִים עַל שׁוֹלְחַן אֲבִיהֶם שְׂיֻבּוּלִים
 79 לְהֶאָרִיךְ בְּתַפְלַת הַשַּׁחַר עֶרֶךְ שְׁעָה וּמַחְצָה לַפְּחוֹת
 80 כָּל יְמוֹת חַחֹל מֵהֶם יְהִי הַיּוֹרֵד לְפָנֵי הַתְּיֻבָה ע"פ
 81 הַגּוֹרֵל או ע"פ רִיצוֹ הָרוּב. וְהוּא יֹאסוּף אֲלוֹי בְּסָבִיב
 82 וְעַתָּה הַפַּעַם, הַגִּנִּי יוֹסִיף
 83 שְׁנִית יְדֵי בְּתוֹסַפַּת
 84 בְּאוֹר, וּבְקִשָּׁה כְּפוּלָה
 85 שְׁמוּחָה וּפְרוּשָׁה לְפָנֵי
 86 כָּל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמִים
 87 וְהַרְחוּקִים, וְהַרְחוּקִים,
 88 לְקִיּוֹם עֲלֵיהֶם, - ולהנהיג
 89 בִּינְיָהִם, שְׂכָל יְמֵי חַחֹל
 90 לֹא יִרְדּוּ לְפָנֵי הַתְּבָה
 91 הַבְּעֻלִי עַסְקִים שְׁאִין
 92 לְהֵם פְּנֹאֵי כָל בְּךְ, רַק
 93 אוֹתָם שִׁישׁ לְהֵם פְּנֹאֵי,

45. באגה"ק ד"ה הוכח תוכיח - שבסוף הקו"א. 46. שמואל א' א, טו. 47. ואתחנן ו, ה. 48. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ולחעיר מזח"א סב, ב ובמפרשיו שם. ואגה"ק בס' מאה שערים ב, ב ובהנסמן שם. וראה מאה שערים ט, ב". 49. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א:

30 שכל זה הוא מפני שזה בא אחרי "ששת ימים תעבוד", אחרי
 31 שבששת ימי החול עובדים בענינים גשמיים, הרי בעלי עסקים
 32 וכדומה, שבכל ימי השבוע הם עוסקים ב"תעבוד", בעבודה
 33 בענינים גשמיים, בודאי שצריך להיות אצלם שכל השבת תהיה
 34 לה'. וְלוֹאֵת - ולכן, גם
 35 הם - בעלי העסקים, ירדו
 36 לְפָנֵי הַתְּכָה בַּשַּׁבָּת וְיִוִּם
 37 מוֹב, עַל פִּי הַגּוֹרֵל - מי
 38 יהיה הבעל-תפלה, או
 39 פְּרָצוּי הָרֵב, כְּמוֹ
 40 שֶׁבְּתִבְתִּי אֲשַׁתְּקֶד:
 41 וּכְגֹן דָּא צְרִיךְ לְאוּדוּעֵי,
 42 - ובכגון זה יש להודיע,
 43 שְׁבַדְעָתוֹ, אִם יִרְצָה ה',
 44 לְשַׁלַּח לְכָל הַמַּגְנִינִים
 45 מְרַגְלִים פְּסָתָר, לִידַע
 46 וְלְהוֹדִיעַ, - אודות, כֵּן
 47 מִי שֶׁאֲפָשָׁר לוֹ וְכָל מִי
 48 שִׁישׁ לוֹ פְּנָא לְהֶאֱרִיךְ
 49 וְלַעֲזֵן בְּתַפְלָה - להתפלל
 50 באריכות ומתוך כוונה,
 51 וּמְתַעֲצֵל - יהיה נדון
 52 בְּרַחוּק מְקוֹם, לְהִיזֵת
 53 נְדָחָה בְּשִׁתֵּי יָדַיִם כְּבוֹאֵו
 54 לְפָה - אל רבנו הזקן,
 55 לְשִׁמְעַ "דְּבַרֵּי אֱלֹהִים חַיִּים", - דברי חסידות, וּמְכַלֵּל לָאו -
 56 אֲתָה שׁוֹמֵעַ הֵן, - מה"לאר" אתה שומע "ה", שמי שיאריך
 57 בעבודת התפלה יקרבוהו וכו', וְלְשׁוֹמְעִים יָנַעַם, וְתָבֵא עֲלֵיהֶם
 58 בְּרַבָּת מוֹב, וְאִין מוֹב אֱלָא תוֹרָה וְכו':

1 ייקבע מי יהיה הבעל-תפלה. והוא - הבעל-תפלה, יֵאָסֵף אֵלָיו
 2 בְּסָבִיב לוֹ כָּל הַסְּמוּכִים עַל שְׁלַחַן אֲבִיהֶם, אוּ מְלַמְדִים
 3 שְׂיֻכְלוּ לְהֶאֱרִיךְ - בתפלה, כְּמוֹהוּ, - שיעמדו סביבו, כדי
 4 שלא יבלבל אותו מי שממחר, כְּבָל יִשְׁנָה - שלא ישנו את
 5 הדברים, אלא כך ייעשה,
 6 נָא וְנָא:
 7 אַךְ בַּשַּׁבָּתוֹת וְיָמִים
 8 מוֹבִים, שְׁנַם כָּל פְּעֻלֵי
 9 עַסְקִים יֵשׁ לָהֶם פְּנָא
 10 וְשַׁעַת הַבִּשְׁר - היא או,
 11 לְהֶאֱרִיךְ בְּתַפְלָתָם
 12 כְּכוֹנֵת לָכֵם וּנְפִשָׁם לַה',
 13 וְאֶדְרָכָה עֲלֵיהֶם - על
 14 בעלי העסקים, מְטַל
 15 בְּיָתֵר שְׂאֵת וְיָתֵר עֵז,
 16 להאריך בכונת תפלת
 17 שבת, כְּמוֹ שֶׁבְּתוֹב
 18 בְּשִׁלְחַן עֲרוּף' אֶרְח
 19 חַיִּים⁵⁰, - שעל בעלי
 20 העסקים העוסקים כל
 21 השבוע, להקדיש
 22 בשבתות זמן רב יותר
 23 לתורה ולתפלה, וְכְמוֹ
 24 שֶׁבְּתוֹב בְּתוֹרַת מִשְׁהֵי:
 25 "שִׁשֶּׁת יָמִים תַּעֲבֹד כו'
 26 וְיִוִּם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַה' אֱלֹהֶיךָ" דִּיקָא - שכל השבת צריך
 27 להיות לה' אלקיך, לענינים של ה' אלקיך, שלא כמו ביום טוב
 28 שנאמר בו גם "לכם", שצריך להיות גם לכם, ואילו בשבת צריך
 29 להיות בְּלוֹ לַה', - למסור הכל לענינים של ה' אלקיך. מכיוון

אגרת הקדש

לו כל הסמוכים על שולחן אביהם או מלמדים שיוכלו
 להאריך כמוהו בכל ישונה נא ונא:
 אך בשבתות וימים טובים שגם כל בעלי עסקים
 יש להם פנאי ושעת הכושר להאריך בתפלתם
 בכונת לבם ונפשם לה'. ואדרבה עליהם מוטל
 ביתר שאת ויתר עז כמו שכתוב בשולחן ערוך אורח
 חיים וכמו שכתוב בתורת משה ששת ימים תעבוד
 כו' ויום השביעי שבת לה' אלהיך דייקא כולו לה'.
 ולזאת גם הם ירדו לפני התיבה בשבת ויום טוב
 על פי הגורל או בריצוי הרוב כמ"ש אשתקד:
 וכגון דא צריך לאודועי שבדעתי אי"ה לשלוח לכל
 המגנינים מרגלים בסתר לידע ולהודיע כל מי
 שאפשר לו וכל מי שיש לו פנאי להאריך ולעיין
 בתפלה ומתעצל יהי' נידון בריחוק מקום להיות נדחה
 בשתי ידים בבואו לפה לשמוע דא"ח ומכלל לאו
 אתה שומע הן ולשומעים יונעם ותבא עליהם ברכת
 טוב ואין טוב אלא תורה וכו':

יום שבת קודש ו' מנחם-אב

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 206, ב קמנתי מכל... עד עמ' קד, הפנים וגו':

69 רבנו הזקן) - או כתב רבנו הזקן אגרת קודש זו סימן ב. דבר המרמוז,
 70 שאז החלה התקופה השניה בהתפשטות תורת ושיטת החסידות. מעניין
 71 לציין, שכאן כתוב "פרק ב" אחרי שצויין שזה נכתב "אחר ביאתו
 72 מפ"ב".
 73 בסימן כ"ז של "אגרת הקודש", שם מובאת, לפני הפנים של האגרת,
 74 הקדמה (המסבירה את המאורע שבגללו כתב רבנו הזקן אותה אגרת).
 75 כתוב בתחילה "סימן כ"ז", ולאחר מכן ההקדמה לאגרת. ואילו באגרת
 76 שלפנינו מובאת בתחילה ההקדמה ולאחריה "סימן ב'", וזאת מפני שסימן
 77 ב' - התקופה השניה (או בלשון החסידות² "גדלות שני") החלה אחרי
 78 ביאתו מפטרבורג.

אחר ביאתו מפטרבורג

59
 60 ב. - אגרת זו כתב רבנו הזקן לאחר ששב מפטרבורג, (שם היה כלאו
 61 במאסר כתוצאה מהלשנה שהוגשה נגדו בגין פרסמו תורת ושיטת
 62 החסידות. שחרורו מהמאסר הביע (גם) הסכמה מצד הממשלה
 63 להתפשטות תורת החסידות. כיוון שהמאסר היה הרי (כמאמר
 64 הרביים¹) תוצאה מקטרוג למעלה על שיטתו של רבנו הזקן, "להוריד"
 65 את תורת החסידות בשכל ובהבנה, כפי שהדבר מתבטא בחסידות
 66 חב"ד, ולהפיצה באופן שתגיע אל כל אחד מישראל, הרי מובן,
 67 שהשחרור למטה בא כתוצאה מביטול הקטרוג למעלה, ואדרבה -
 68 ניתנה הסכמה וניתן כוח לפרסם את תורת החסידות לפי שיטתו של

"ומש"כ (ברכות לב, ב) דאפילו חסידים הראשונים היו מאריכים בתפלה עצמה שעה אחת - שם הכוונה לתפלת העמידה". 50. סר"צ ס"ב בהגהה. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וראה תו"א ד"ה מי יתנך". 51. יתרו כ, ט. 1. ראה לקוטי שיחת ח"א ע' 74. 2. ראה אור התורה במדבר ע' שסז ואילך.

43 שה"קטנתי" הוא תוצאה מהחסדים והאמת, כפשטות הפסוק
 44 "קטנתי מכל החסדים", שמהחסדים והאמת נעשה "קטנתי".
 45 אלא שרבנו הזקן יפרש זאת באופן שה"קטנתי" מוסב אכן על
 46 האדם עצמו, שהוא עצמו התקטן כתוצאה מריבוי החסדים

והאמת (ולא שהזכויות
 נתקטנו ונתמעטו ובגלל
 כך נתקטן גם הוא,⁵ אלא

שה"קטנתי" הוא תוצאה
 ישירה מהחסדים והאמת).

47 זה מה שרבנו הזקן אומר
 "פירוש", כלומר, "קטנתי"
 מוסב אכן על האדם,

ובכל זאת זה בא כתוצאה
 מהחסדים והאמת, ש**שָׁבַל**
חֶסֶד וְחֶסֶד שֶׁהַקְדוּשָׁה
בְּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה לְאָדָם
צָרִיךְ - האדם לעצמו,

48 **לְהִיטֵף שֶׁפֶל רוּחַ בְּמֵאָד.**
 49 - להחזיק עצמו נמוך ביותר כתוצאה מהחסד שעשה אתו

הקב"ה, **כִּי חֶסֶד -** למעלה, בספירות העליונות, **דְּרוּעָא יְמִינָא,**
 - הוא הבחינה של זרוע הימין, ענין של ימין וקירוב, **"יְמִינִי**
תְּתַקְּנֵנִי"¹⁰, - הימין שלמעלה מקיף את האדם, **שֶׁהִיא בְּחִינַת**
קְרִבַת אֱלֹהִים מִמֶּשׁ בְּיָתֵר שְׁאֵת מְלַפְּנִים, - בחסד שעושה

הקב"ה עם האדם, נעשה האדם קרוב יותר אל הקב"ה מאשר
 היה לפני שנעשה אתו החסד, ו**כָּל הַקְּרִיב אֶל ה' בְּיָתֵר שְׁאֵת**
וְהַנִּבְּהָ לְמַעַלָּה מַעַלָּה - צָרִיךְ לְהִיטֵף - בתוך עצמו, **יִתְרָה**
שֶׁפֶל רוּחַ לְמַטָּה מִמֶּה, - עליו להחזיק עצמו נמוך מאוד

מאוד, **כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב¹¹: "מֵרַחֵק ה' נִרְאָה לִי".** - כשהקב"ה
 נראה לאדם על ידי החסד שהוא עושה אתו - צריך הדבר
 לפעול על האדם הרגשה של "מרחוק", להחזיק עצמו בריחוק

ובנמיכות, או שהכוונה היא, שהכלי לקלוט את "ה' נראה לי" -
 הוא כשהאדם מחזיק עצמו "מרחוק" ובנמיכות. **וְכַנֹּדֶע, דְּכֵלָּא**
"קְמִיָּה" דְּיִקְא - כְּלָא חֲשִׁיב, - וכידוע שהכל נחשב לגבוי

דוקא ככלום, אפילו המדיגיגה הנעלית ביותר, להיות "קמי",
 להיות לפניו, קרוב אליו יתברך, היא "כלא חשיב", היא בטלה

וכאילו איננה קיימת כלל (שכן, לגבוי לא נחשב ולא קיים שום
 דבר), **וְאִם כֵּן כָּל שֶׁהוּא "קְמִיָּה" יִתְרָה -** כל מי שהוא יותר

"לפניו", קרוב יותר אליו יתברך, הוא יותר **כְּלָא וְאִין וְאִפֶּס.**
 - כל אחת משלש המילים - "כלא", "אין" ו"אפס" - מבטאת

אופן התבטלות מיוחד הבא מצד ה"קמי", מצד הקירוב אליו
 יתברך, **וְזוֹ הִיא בְּחִינַת יְמִין שֶׁבְּקִדְשָׁה וְחֶסֶד -** הנמשך

לְאֲבָרְהָם, - כלשון הפסוק¹²: "תתן אמות ליעקב חסד לאברהם",
 47 פירוש רש"י, הכוונה ב"חסדים" היא שהקב"ה עשה אתו חסדים

20 שלא הבטיח לו, והכוונה ב"אמת" מה שהקב"ה אימת וקיים
 21 ההבטחה שהבטיח לו במפורש. ואילו בגאולתו של רבנו הזקן,
 22 היו אמנם "חסדים" בגלוי, אבל "אמת" - קיום הבטחה גלויה
 23 לרבנו הזקן - הרי לא היה, שהרי לא היתה שום הבטחה גלויה
 24 לגאולתו. לכן אין רבנו הזקן מביא בפירוש (ומכל) האמת". ומה

25 שהוא מביא את המלה "ומכל" וגם מרמז על ה"אמת" ב"וגו",
 26 הרי זה מפני שלאמיתו של דבר, קיימת הבטחה שהובטחה לכל
 27 אחד מ ישראל ההולך בדרך התורה והמצוות, ש"אם בחוקתי
 28 תלכו" יחולו עליו כל הברכות הכתובות לאחר מכן בפרשה⁵,
 29 ובמיוחד לנשיא בישראל המוסר נפשו לפרסם שיטת החסידות.

30 אלא, כיוון שלא היתה זו הבטחה מפורשת לרבנו הזקן בפרט,
 31 הרי ביחס אליו בפרט, ההבטחה היא באופן של העלם (לא
 32 בגלוי, שהכוונה היא אליו), לכן גם רבנו הזקן מרמז זאת באופן
 33 של העלם במלה "וגו". **פְּרוּשׁ,** - שהרי רש"י⁶ מפרש,
 34 שה"קטנתי" בא כתוצאה מכל החסדים וכל האמת, כלומר,
 35 ש"נתמעטו זכויותי על ידי החסדים והאמת שעשית עמי". על

36 כך אומר הרמב"ן "ואינו נכון בלשון הכתוב", שהרי בפסוק כתוב
 37 "קטנתי", אני נעשיתי קטן יותר ולא שהזכויות נתקטנו, מיעוט
 38 באיכות ולא מיעוט בכמות⁷, והרמב"ן מפרש באופן אחר⁸ את
 39 ה"קטנתי", שאני קטן מדי לקלוט את כל החסדים והאמת.

40 בהתאם לפירושו זה של הרמב"ן, הרי ה"קטנתי" אינו תוצאה
 41 מהחסדים והאמת, כי אם שהוא קטן מדי ואינו זכאי לכל
 42 החסדים והאמת. ברם, רבנו הזקן מפרש בפירוש רש"י,

1 "קִטְנֵתִי מִכָּל הַחֲסִידִים וּמִכָּל כו"³ - מילים אלו אמר יעקב
 2 אבינו בתור הקדמה לבקשתו, שהקב"ה יציל אותו מעשו.
 3 למרות שהקב"ה הרי הבטיח לו⁴ "והנה אנכי עמך ושמרתך בכל
 4 אשר תלך", הרי שלא היה לו ממה לפחד? אלא כיוון ש"קטנתי

5 מכל החסדים" - בגין כל
 6 החסדים שעשה אתו
 7 הקב"ה, נעשה יעקב קטן¹
 8 יותר והוא מפחד שהוא
 9 נתון במצב שהוא זקוק
 10 לבקש מחדש "הצילני"
 11 נא", שהקב"ה יציל אותו.
 12 [מה שרבנו הזקן מביא
 13 מהפסוק רק המילים "מכל
 14 החסדים", ואת המילים
 15 "מכל האמת" אין הוא
 16 מביא בפירוש, רק המלה
 17 "ומכל" ו"וגומר" - הסביר
 18 פעם הרבי שליט"א, שלפי

19 פירוש רש"י, הכוונה ב"חסדים" היא שהקב"ה עשה אתו חסדים
 20 שלא הבטיח לו, והכוונה ב"אמת" מה שהקב"ה אימת וקיים
 21 ההבטחה שהבטיח לו במפורש. ואילו בגאולתו של רבנו הזקן,
 22 היו אמנם "חסדים" בגלוי, אבל "אמת" - קיום הבטחה גלויה
 23 לרבנו הזקן - הרי לא היה, שהרי לא היתה שום הבטחה גלויה
 24 לגאולתו. לכן אין רבנו הזקן מביא בפירוש (ומכל) האמת". ומה

25 שהוא מביא את המלה "ומכל" וגם מרמז על ה"אמת" ב"וגו",
 26 הרי זה מפני שלאמיתו של דבר, קיימת הבטחה שהובטחה לכל
 27 אחד מ ישראל ההולך בדרך התורה והמצוות, ש"אם בחוקתי
 28 תלכו" יחולו עליו כל הברכות הכתובות לאחר מכן בפרשה⁵,
 29 ובמיוחד לנשיא בישראל המוסר נפשו לפרסם שיטת החסידות.

30 אלא, כיוון שלא היתה זו הבטחה מפורשת לרבנו הזקן בפרט,
 31 הרי ביחס אליו בפרט, ההבטחה היא באופן של העלם (לא
 32 בגלוי, שהכוונה היא אליו), לכן גם רבנו הזקן מרמז זאת באופן
 33 של העלם במלה "וגו". **פְּרוּשׁ,** - שהרי רש"י⁶ מפרש,
 34 שה"קטנתי" בא כתוצאה מכל החסדים וכל האמת, כלומר,
 35 ש"נתמעטו זכויותי על ידי החסדים והאמת שעשית עמי". על

36 כך אומר הרמב"ן "ואינו נכון בלשון הכתוב", שהרי בפסוק כתוב
 37 "קטנתי", אני נעשיתי קטן יותר ולא שהזכויות נתקטנו, מיעוט
 38 באיכות ולא מיעוט בכמות⁷, והרמב"ן מפרש באופן אחר⁸ את
 39 ה"קטנתי", שאני קטן מדי לקלוט את כל החסדים והאמת.

40 בהתאם לפירושו זה של הרמב"ן, הרי ה"קטנתי" אינו תוצאה
 41 מהחסדים והאמת, כי אם שהוא קטן מדי ואינו זכאי לכל
 42 החסדים והאמת. ברם, רבנו הזקן מפרש בפירוש רש"י,

אגרת הקדש

אחר ביאתו מפ"ב.

ב קטנתי מכל החסדים ומכל כו'. פי'

שבכל חסד וחסד שהקדוש ב"ה עושה לאדם צריך להיות שפל רוח במאד. כי חסד דרועא ימינא. וימינו תחבקני. שהיא בחי' קרבת אלהים ממש ביתר שאת מלפנים. וכל הקרוב אל ה' ביתר שאת והגבה למעלה מעלה. צריך להיות יותר שפל רוח למטה מטה כמו"ש מרחוק ה' נראה לי. וכנודע דכולא קמי' דווקא כלא חשיב. וא"כ כל שהוא קמי' יותר הוא יותר כלא ואין ואפס וזו בחי' ימין שבקדושה וחסד לאברהם שאמר אנכי

3. וישלח לב, יא. 4. ויצא כת, טו. 5. בחוקתי כו, ג. 6. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "מיוסד בש"ס שבת לב, א". 7. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ראה תדא"ג שם". 8. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וכן הוא בב"ר כאן". 9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כתבדא"ג שם". 10. שיר השירים ב, ו. 11. ירמיה לא, ב. 12. מיכה ז, ב.

43 עליון שלמעלה מהשתלשלות, שמחבק (סובב) בלבד את האדם
 44 באופן של מקיף (ואינו מתלבש בפנימיות כמו חיות הזרוע
 45 באבר), מפני שזה למעלה מהתלבשות אורות בכלים. מה
 46 שְׁאִי־בֵן בְּיָדָה לְעַמַּת זָחַ, – הצד הנוגד לחסד של קדושה,
 47 הוא יִשְׁמַעְאֵל חֶסֶד
 48 דְקַלְפָּה, – שכן, הניגוד
 49 לחסד של קדושה,
 50 לאברהם, הוא ישמעאל,
 51 חסד של "קליפה"; והניגוד
 52 ליצחק, גבורה של
 53 קדושה, הוא עשו, גבורה
 54 של קליפה, שלגביו, אצל
 55 מי שהוא בבחינת
 56 ישמעאל – כָּל שֶׁחֶסֶד
 57 נִדּוּל – הוא הוֹלֵךְ וְנִדּוּל
 58 בְּנִבְיָה וְנִסּוּת הָרִיחַ וְרִחַב
 59 לְבוֹ. – ועל יהודי
 60 להישמר ולהיזהר מאופן
 61 חסד זה של ישמעאל,
 62 שחסד זה לא יפעול ח"ו
 63 עליו גדלות וגסות הרוח,
 64 אלא עליו להשתדל
 65 שהחסד יהיה אצלו באופן

66 של חסד של קדושה, כמו שהיה אצל אברהם ואצל יעקב,
 67 שהחסד פועל ביטול וענוה. וְלֹאֵת – ולכן, כְּאֵתִי מִן הַמּוֹדִיעִים
 68 מוֹדִיעַ רַבָּה לְכָלֹת אֲנִי־שׁ, – לכל החסידים, עַל רַבּוֹי
 69 הַחֲסִידִים אֲשֶׁר הִגְדִּיל ה' לְעֲשׂוֹת עִמָּנוּ, – שבחינת חסד הרי
 70 נקראת בשם "גדולה" (המדות העליונות כפי שהן מנויות
 71 בפסוקי¹⁶: "לך ה' הגדולה והגבורה" וכו', הרי הכוונה ב"הגדולה"
 72 היא למדת החסד), וגדולה מבטאת מדריגה גבוהה יותר בחסד
 73 מאשר חסד סתם, לכן אומר רבינו הזקן "אשר הגדיל ה' לעשות
 74 עִמָּנוּ", החסד הגדול שעשה ה' אתנו – חסידים – בגאולתו של
 75 רבינו הזקן – יפעול חסד זה לְאַחַז בְּמִדּוֹתָיו שֶׁל יַעֲקֹב – שְׁאֵר
 76 עִמָּנוּ" ו"שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל", – בני ישראל נקראים הרי "שאר
 77 עִמָּנוּ"¹⁷ ו"שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל"¹⁸, שיש בהם המדה של "שאר" ושל
 78 "שְׁאֵרִית", שְׁמִשִּׁים עִצְמוֹ – ומחזיק עִצְמוֹ, כְּשִׁירִים וּמוֹתְרוֹת¹⁹
 79 – דבר שאין הוא עיקר כלל, אלא שיריים מדבר שהוא מיותר,
 80 מְמַשׁ שְׁאִין בּוֹ שׁוֹם צֶרֶף. לְכַלְתִּי רוּם לְכַבֵּם מֵאַחֲהֶם כּוֹ,
 81 – המנגידים שגרמו למאסרו של רבינו הזקן, וְלֹא לְהַרְחִיב
 82 עֲלֵיהֶם פָּה, – שלא לדבר אליהם ברחבות ובתנועה של ניצחון,
 83 או לְשַׂרְק עֲלֵיהֶם חֶסֶד וְשִׁלּוּם, הֵם מְלֵהוּזְכִיר בְּאֹתָהָרָה נוֹרָאָה,
 84 – שלא לעשות זאת, רק לְהַשְׁפִּיל רוּחָם וְלִכְבֵּם, בְּמִדַּת אֲמַת

1 הרי זה בבחינה ובאופן של ביטול. שְׁאֵמֶר¹³: – אברהם אבינו:
 2 "וְאֲנִי עֶפְרָא וְאַפְרָא". – החסד "פעל" על אברהם אבינו את
 3 תכלית הביטול, עד שהחזיק עצמו ל"עפר ואפר"; שכן, כיוון
 4 שהימין שבקדושה למעלה הוא כך – שענין החסד הוא ביטול –
 5 לכן פועל הדבר גם במי
 6 שנמשך אליו החסד – ענין
 7 ההתבטלות, וְזוּ הִיא גַם
 8 בֵּן מִדְּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב. –
 9 שהחסד פעל בו תכלית
 10 ההתבטלות. וְכִזְזָת
 11 הַתְּנַצֵּל – יעקב, עַל
 12 יְרֵאָתוֹ מִפְּנֵי עֵשׂוֹ, וְלֹא –
 13 היה, דִּי לֹא בְּהִבְטָחְתּוֹ⁴: –
 14 של הקב"ה אליו: "וְהִנֵּה
 15 אֲנִי עִמָּךְ כּוֹ", –
 16 "ושמרתך בכל אשר
 17 תלך", מִפְּנֵי הָיִית קָמֹן
 18 יַעֲקֹב בְּמֵאֵד מֵאֵד
 19 בְּעֵינָיו, מִחֶמֶת רַבּוֹי
 20 הַחֲסִידִים – כפי שאמר¹⁴:
 21 "כִּי בְּמִקְלִי כּוֹ", –
 22 "עברתי את הירדן הזה
 23 ועתה הייתי לשני מחנות",

24 וסבר ש– וְאִינוּ רְאוּי וְכִדְאֵי כָּלֵל לְהַנְצִיל כּוֹ, וְכִמְאֵמֶר
 25 רַבּוֹתֵינוּ וְזִרְוֹנֵם לְכַרְכָּה¹⁵: – שיעקב פחד, "שְׁמֵא יִגְרַם
 26 הַחֲמָא", – שלא יינצל, שְׁנִדְמָה בְּעֵינָיו שְׁחֶמָא. – עד כדי כך
 27 פעל בו החסד ביטול והתקטנות, להחזיק עצמו במצב של חוטא.
 28 זה פירוש "קטנתי מכל החסידים", שריבוי החסידים פעל בו
 29 "קטנתי", להרגיש עצמו קטן ונמוך, עד לידי פחד שמא חטא,
 30 וזקוק הוא לכן לבקש מחדש "הצילני נא", למרות שכבר הובטח
 31 לו "והנה אנכי עמך ושמרתך בכל אשר תלך" וכו'. ההוראה
 32 מהאמור לכל אחד מישראל היא, שכל חסד שהקב"ה עושה
 33 אתו, צריך הדבר לפעול בו "קטנתי", להחזיק עצמו קטן ונמוך.
 34 מה שרבנו הזקן אומר "שבכל חסד וחסד", פירש פעם הרבי
 35 שליט"א, שהכוונה היא לשני סוגי חסידים: ישנו חסד של סדר
 36 ההשתלשלות הבא בענין של חסד הנעשה עם האדם על פי
 37 הטבע, וישנו חסד שלמעלה מהשתלשלות הבא בענין של חסד
 38 הנעשה עם האדם באופן שלמעלה מן הטבע. לכן הוא אומר גם
 39 הטעם "כי חסד דרועא ימינא", שזה ענין אחד, ו"ימינו תחבקני",
 40 שזה ענין שני, שכן "חסד דרועא ימינא" הוא חסד של הספירות
 41 העליונות, חסד של סדר השתלשלות, שזה אור בכלי, כמו
 42 הזרוע שהוא חיות וכוח באבר, ו"ימינו תחבקני" הוא ימין וחסד

13. וירא יח, כז. 14. וישלח שם. 15. ברכות ד, א. 16. דה"א כט, יב. 17. ראה ישעי' יא, יא. 18. ראה ירמ' ו, ט. לא, ו. ועוד. 19. ראה ר"ה יז, א.

6 ואולי, יתן ה' בלב
7 אחיהם – המנגדים,
8 "כמים הפנים וגו'" 21: –
9 שזה יבטל התנגדותם וגם
10 הם יתנהגו באופן כזה.

אגרת הקדש

ליעקב מפני כל אדם בנמיכות רוח ומענה רך משיב
חימה. ורוח נכאה כו'. וכולי האי ואולי יתן ה' בלב
אחיהם כמים הפנים וגו':

1 ליעקב, מפני כל אדם,
2 בנמיכות רוח, ומענה
3 רך משיב חמה, ורוח
4 נכאה כו' 20, וכלי האי
5 ואולי – ועל ידי כל זה,

20. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה אינו מובן: (1) מה מוסיף בזה. (2) למה מרמז בכותבו גו' דכל ג' הכתובים (משלי טו, יג. יז, כב. יח, יד) המדברים ברוח נכאה לכאורה אין שייכים לכאן כלל (ואדרבא אינם לטוב). (3) לפני זה בהכתוב מענה גו' מביא כל הענין וכאן מרמזו ב"גו'". וי"ל דכוונתו למשלי (יז, כב) ורוח נכאה תיבש גרם. דגרם ענינו תוקף וקשה להתפייס (ב"ר ספ"ז. וי"ג וכן גם באדר"נ פ"ט – עה"פ עצם מעצמי) וע"י רוח נכאה יהי' לא רק משיב חמה כ"א גם שיתפייסו ועוד יותר וכולי האי כו' כמים הפנים וגו'. וכיון דפשוטו דהסיום הכתוב אינו בטוב לכן רק רמזו ב"גו'". 21. משלי כז, יט.

אגרות קודש

ב"ה, ח' מנ"א, תשי"ט
ברוקלין.
שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מה' מנ"א, בו כותב ראשי פרקים מאשר עבר עליו לאחרונה - ותקותי חזקה אשר בכל מקום שנמצא אינו מסיח דעתו ח"ו מתפקיד כאו"א מבני ישראל, כדבר משנה, אני נבראתי לשמש את קוני, וכמבואר בכ"מ שעבודה זו היא אורח חיים יום יומי בדרך התורה והמצוה, שבזה כלל גדול מיוסד על ואהבת לרעך כמוך, להשפיע על אנשי סביבתו, שגם הם יתנהגו באופן האמור וכבר הבטיחו חז"ל דברים היוצאין מן הלב נכנסים אל הלב של השומע, ובפרט ועיקר הוא אשר בעצם כל אחד מבני ישראל לבו ער הוא להקב"ה לתורתו ולמצותיו, אלא שאצל חלק מהם פנימיות לבבו מכוסה בשכבה של עפר טיט וכו' וכשמי שהוא מסייע להסיר השכבה ההעלם והסתר, גם זה הצריך לסיוע, מסייע מפנימיות לבבו, אם בידיעתו או גם שלא בידיעתו, וכמובן ג"כ מהמבואר בארוכה בספר תניא קדישא, בענין האהבה מסותרת שבלב כל ישראל אשר ירושה היא לנו מאבותינו, ועתה בפרט הזמן, שאין לחכות בפעולות בהנוגע להזולת עד שיגיע המשתדל הוא לשלימות שלו, כי אם צריכים הענינים להעשות בבת אחת, ואדרבה כל סוג פעולה מסייע להצלחת סוג השני, וכנראה גם במוחש, וכיון שחי עתה חיים המיוסדים על משמעת וקבלת עול, בודאי שעושה ק"ו בנפשו, ומה בהנוגע לפקודות בשר ודם כך, עאכ"ו כ לפקודתו של יוצר האדם הוא ממה"מ הקב"ה.

במ"ש אודות אביו שי' האם יחליף המקצוע שלו - בכלל הנהגה בכגון דא היא, שלא לעזוב ענין של פרנסה עד שתהי' השערה מבוססת שבהמקצוע בו רוצים להתעסק פרנסתו מצוי' ע"פ השערה קרובה לודאי.

בעת רצון יזכירוהו על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע מתאים לתוכן כתבו, ויהי רצון שיבשר טוב בכל הנ"ל ובוזה כמובן גם בענין הפצת המעינות אשר עיי'ז מקרבים היעוד שבין מצרים אלו נזכה בעגלא דידן שיהפכו לששון ולשמחה לנחלה בלי מצרים.

בברכה לבשו"ט,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

שידוך עם כזו שיחסה לתומ"צ אינו כדבעי - מובן שקשור עם הסתבכויות רבות, ושלא תמיד אפשר להעריך מראש.

יום ראשון

יום ראשון

כט תמוז

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: דברים, פרשה ראשונה עם פירש"י.
תהלים: קמ"קג.
תניא: פרק ט. וביאור . . . דר"ה.

מָצְאוּ פֶתַח אֶת־יְדֵי קִדְשׁ הַ"צִּמְח צֶדֶק", וְתִכְנֶה, שֶׁהַחֲלִיט לְלַמֵּד בְּכָל יוֹם שֵׁשׁ שָׁעוֹת בְּלִילָה בְּעֵמִידָה נִגְלָה, וְתוֹדָה לַה' שְׁקִים וְעֵבֶר עַל שֵׁס בְּבִלֵי וִירוּשָׁלַיִם וְאַרְבַּעַת חֲלָקִי שֶׁלְחָן עֲרוּף בְּעֵינָיו.

יום שני

יום שני

א מנחם אב, ראש חדר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: דברים, שני עם פירש"י.
תהלים: א"ט.
תניא: פרק י. והנה . . . דומרה כנודע.

מַעֲלַת הַמְּשִׁיחַ, שִׁיחָה עָנּוּ. דְּהַגֵּם שִׁיחָה בְּתַכְלִית הַגְּדֻלוֹת, וְיִלְמַד תּוֹרָה עִם הָאֲבוֹת וּמִשָּׁה רַבְּנּוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם, בְּכָל זֶה יִהְיֶה בְּתַכְלִית הָעֲנּוּהוּ וְהַבְּטוּל לְלַמֵּד גַּם עִם אֲנָשִׁים פְּשוּטִים.

יום שלישי

יום שלישי

ב מנחם אב

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: דברים, שלישי עם פירש"י.
תהלים: י"ז.
תניא: ומאחר שהתפלה . . . עילאה.

הוֹרָאָה לְרַבִּים: מִתְחִילִין לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין שְׁנֵי חֲדָשִׁים קִדְם הַבַּר מְצוּהוּ. בְּתַחֲלָה בְּלֹא בְּרָכָה, וְכַעֲבוֹר אֵיזָה שְׁבוּעוֹת בְּבְרָכָה.

יום רביעי

יום רביעי

ג מנחם אב

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: דברים, רביעי עם פירש"י.
תהלים: יח"ב.
תניא: פרק יא. ואמנם . . . ק לאין קץ.

מְשִׁיחַת אַאמו"ר: יַעֲמָאֵלְט ווען משיח וועט קומען בב"א וועט מען ערשט ביינקען נאך די גלות טעג. יַעֲמָאֵלְט וועט ערשט פארדריסען פאר וואס מ'האט ניט געטאן אין עבודה. מען וועט ערשט דערהערען דעם גרויסען ווייטאג פון העדר העבודה. איצטער אין די ימי הגלות, איז די ימי העבודה צו מכין זיין זיך צו ביאת המשיח בב"א.

מְשִׁיחַת אֲדָנִי אָבִי מוֹרֵי וְרַבִּי [הַרש"ב]: אֲזִי, כְּאֲשֶׁר מְשִׁיחַ יָבֵא בְּמַהְרָה בְּיָמֵינוּ, אָמֵן, יִתְגַּעְגַּעוּ לְיָמֵי הַגְּלוּת; אֲזִי יִצְטַעְרוּ, מְדוּעַ לֹא עָסְקוּ ב'עֲבוּדָה'. אֲזִי יַחֲוֹשׁוּ אֶת הַצַּעַר הַגָּדוֹל שֶׁל הָעֵדֶר ה'עֲבוּדָה'. כְּעַת בְּיָמֵי הַגְּלוּת, הֵם יְמֵי הָעֲבוּדָה לְהַכִּין עֲצָמוֹ לְבִיאַת הַמְּשִׁיחַ בְּמַהְרָה בְּיָמֵינוּ, אָמֵן.

יום
חמישי

יום חמישי

ד מנחם אב

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: דברים, חמישי עם פירש"י.

תהלים: כג"כח.

תניא: ומה שמשבחים . . . 200 היא מיד.

מיט דער גרעסטער האָרעוואַניע קען מען ניט פארדינען קיין איין סענט מעהר וויפיל השי"ת האָט אָפגעשטעלט, אז דער און דער מענש זאָל פארדינען. מען בעדארף טאָן וויפיל עס איז נויטיג, אָבער מען מוז געדיינקען, אז די גאַנצע ארבעט, איז מער ניט ווי א טפל, דער עיקר איז די ברכה פון השי"ת, און די ברכה פארדינט מען ווען מען איז א ערליכער איד: תפלה בצבור, שמירת שבת בהידור, כשרות בהשגחה גדולה, חינוך הבנים בא מלמדים ערליכע אידען.

ביגיעה הגדולה ביותר, אי אפֿשר להרויח אפלו אגורה אחת יותר, מאַשר הקדוש ברוך הוא קבע, שאָדם פלוני ירויח. צריך לעשות כמה שנוח, אף חיבים לזכר, שְׁכַל העבודה אינה אלא טפל, העיקר הוא ברכת ה' יתברך, וְאֵת הַבְּרָכָה מְרוֹיְחִים כְּאִשֶּׁר הִנְנוּ יְהוּדִים יְרָאִי שְׁמַיִם: [מקפידים על] תפלה בצבור, שמירת שבת בהידור, כשרות בהשגחה גדולה, חנוך הבנים אצל מלמדים [שהם] יהודים יראי שמים.

יום
שישי

יום שישי

ה מנחם אב

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: דברים, ששי עם פירש"י.

תהלים: כט"לד.

תניא: ומ"ש וחטאתי . . . פשעיו.

סור מרע ועשה טוב בקש שלום ורדפהו, האָט דער בעש"ט געזאָגט: אין יעדער דבר גשמי פון דברים המותרים זיינען פאראן טוב ורע: דער גשמי איז רע און דער חיות אלקי וואָס איז מחי' דעם גשמי איז טוב. באדארף דער מענש וואָס באנוצט דעם גשמי זיין א סור מרע, ניט וועלען דעם תענוג וואָס איז פאראן אין דעם גשמי, און זיין ועשה טוב וועלען געשפייזט און געהאלפען ווערען פון דעם חיות אלקי וואָס איז אין דעם דבר הגשמי. בקש שלום ורדפהו דער מענש וואָס איז א סור מרע און א ועשה טוב, באדארף זוכען און נאָכלויפען צו מאַכען שלום צווישען דעם גשמי און חיות אלקי וואָס איז איהם מחי'.

"סור מרע ועשה טוב, בקש שלום ורדפהו". פֿרש הַבַּעַל שֵׁם טוֹב: בְּכָל דְבַר גִּשְׁמִי מֵהַדְּבָרִים הַמְּתָרִים נִמְצָאִים טוֹב וְרַע: הַגִּשְׁמִי הוּא רַע, וְהַחַיּוֹת הָאֱלֹקִי הַמְּחִיָּה אֶת הַגִּשְׁמִי הוּא טוֹב. הָאָדָם הַמְּשַׁתְּמֵשׁ בַּגִּשְׁמִי, צָרִיךְ לְהִיּוֹת 'סור מרע', לֹא לְרַצוֹת אֶת הַתַּעֲנוּג הַנִּמְצָא בַּגִּשְׁמִי, וְלִהְיוֹת 'ועשה טוב', לְרַצוֹת לְהִיּוֹת נֹזֵן וְלִהְיוֹשֵׁעַ מֵהַחַיּוֹת הָאֱלֹקִי שֶׁבְּדָבַר הַגִּשְׁמִי. 'בקש שלום ורדפהו', הָאָדָם שֶׁהוּא 'סור מרע ועשה טוב', צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ וְלִרְדֹּף לְעֲשׂוֹת שְׁלוֹם בֵּין הַגִּשְׁמִי לְבֵין חַיּוֹת הָאֱלֹקִי שֶׁמְחִיָּהוּ.

שבת קודש

שבת

ו מנחם אב

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: דברים, שביעי עם פירש"י.

תהלים: להלל.

תניא: פרק יב. וטעם . . . ימצא טוב.

דער רבי (רבינו הזקן) בעת ער איז געקומען פון פעטערבורג, האָט ער געזאָגט פאר'ן מיטעלען רבי'ן א מאמר – אינגאַנצען עטליכע שורות: שאו ידיכם קדש – זהו העלאת המדות במוחין והארת המוחין במדות, וברכו את ה' – שממשיכים על ידי זה שם הוי' דלעילא, שעי"ז פועל שיהי' – יברכך ה' מציון – המשכת שם הוי' מעצמות הנשמה, עושה שמים וארץ – שעי"ז הוא קיום העולמות.

הַרְבֵּי (רְבִנּוּ הַזְקֵן), כְּאֲשֶׁר בָּא מִפֶּטֶרְבוֹרֵג, אָמַר לְפָנַי אֲדַמּוּר הָאֲמָצְעִי מְאֹמֶר, – רַק כְּמֵה שׁוֹרוֹת: "שְׂאוּ יְדֵיכֶם קֹדֶשׁ" – זֶהוּ הַעֲלֵאת הַמְּדוֹת בְּמוֹחִין וְהֵאֲרַת הַמּוֹחִין בְּמְדוֹת, "וּבְרַכּוּ אֶת ה'" – שְׂמַמְשִׁיכִים עַל יְדֵי זֶה שֵׁם הַוַי' דְּלַעֲלָא, שְׁעַל יְדֵי זֶה פּוֹעֵל שִׁיְהִיָּה "יְבָרְכֶךָ ה' מִצִּיּוֹן – הַמְּשַׁכֵּת שֵׁם הַוַי' מֵעֲצָמוֹת הַנְּשָׁמָה, "עֲשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ" – שְׁעַל יְדֵי זֶה הוּא קִיּוּם הָעוֹלָמוֹת.

אגרות קודש

ב"ה, י"ג מני"א, תשי"ט

ברוקלין.

הרה"ג הרה"ח אי"א נו"נ מלאכתו מלאכת

שמים הר"י שי

שלום וברכה!

הגיעני בשורה טובה אשר נולד לו בן למזל טוב והכניסוהו לבריתו של אברהם אבינו בשעה טובה ומוצלחת.

ויהי רצון שיגדלוהו ואת כל יו"ח שי לתורה ולחופה ולמעשים טובים, מוארים באור וחום חסידותי.

וזכות התעסקותו בלימוד תורתנו תורת חיים עם בני ישראל, בני אלקים חיים, תרבה בברכות השי"ת והצלחתו במלאכתו מלאכת הקדש, ובעניניו הפרטים גם יחד.

בודאי נודע לכת"ר (ואולי גם ראה) החוברת לפול התלמידים שהו"ל פה, ובה חידושי תורה בנגלה ובחסידות מתלמידי תומכי תמימים דפה.

ומהנכון ביותר וביותר שיו"ל עד"ז גם מתלמידי תומכי תמימים דלוד.

ובודאי למותר לעורר אודות זה, אבל נצטוינו אין מזרזין אלא למזרזין. ואם רק יש אפשרות, הרי מהמתאים ביותר שיו"ל אם לח"י אלול או לחדש תשרי הבע"ל, ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

ובסיום מעין הפתיחה בברכת מזל טוב ולבשו"ט בכוב"פ.

מתי אין שואלים באורים ותומים? יום ראשון כ"ט תמוז ה'תשע"ג

ויש להוסיף הסבר מדוע 'שאלה' באורים ותומים נחשבת עבודה:

הרמב"ם כאן כתב שבעת ה'שאלה' "עומד הכהן ופניו לפני הארון", וכיון שלכהן מותר להיכנס לבית המקדש רק בשעת העבודה (הל' ביאת המקדש פ"ב ה"ב) בהכרח שה'שאלה' היא עבודה, וכאמור, 'עבודה' היא רק ביום. ולכאורה יש להקשות:

מצינו בשאול המלך שרצה להלחם בפלשתים ושאל באורים ותומים "נרדה אחרי פלשתים לילה ונכוזה בהם עד אור הבוקר?" (שמואל א יד, ל"ח), ומשמע שה'שאלה' היתה בלילה? ויש לבאר:

אמנם השאלה היתה האם לרדוף אחר הפלשתים בלילה אבל השאלה היתה ביום, וכך משמע גם מהנאמר בהמשך הפסוק: "ולא ענהו ביום ההוא".

(שאלת שלמה להגרש"א ורסורומה, ח"ב סי' ד)

הלכות כלי המקדש פרק י, הלכה יא: וְכִיצַד שׁוֹאֲלִין? עומד הכהן ופניו לפני הארון, והשואל מאחוריו.

כתב ה'בעל הטורים' (שמות כח, טו) שאין שואלים באורים ותומים אלא ביום, כי בתורה הם נקראים 'חושן משפט' ו"מה משפט ביום אף שאלת אורים ביום" ובספר 'שאלת שלמה' תמה מה מקור הלכה זו שאין שאלת אורים ותומים בלילה? ומבאר:

השאלה באורים ותומים צריכה להיות כאשר הכהן הגדול לבוש שמונה בגדים (יומא ע"א, ב) וכיון שהאבנט (שהוא משמנת הבגדים) יש בו כלאים ואסור לכהן הגדול ללבוש אותו שלא בשעת העבודה (לעיל פ"ח ה"א וכו"מ שם), בהכרח שה'שאלה' נחשבת עבודה. ומאחר שעבודת בית המקדש נעשית רק ביום (ראה הל' מעשה הקרבנות פ"ד ה"א: 'ביום צוותו' - 'ביום ולא בלילה'), לא תיתכן 'שאלה' באורים ותומים בלילה.

הטומאה - ביד או באדם? יום שני א' מני"א ה'תשע"ג

לקבל טומאה ולכבסו, ושוב להכניס פחות משלוש אצבעות וכן הלאה.

ולכאורה תמוה: אמנם בגד פחות משלוש אצבעות אינו מקבל טומאה, אך בגד גדול שקיבל טומאה הרי כולו טמא ומה מועילה הכנסת חלק קטן ממנו בלבד?

אלא מכאן שאיסור הכנסת טומאה למקדש חל רק כשמכניס שיעור שלם של טומאה, אך אם מכניס חלק שאין בו שיעור בפני עצמו, אף שהוא טמא מצד היותו חלק משיעור שלם, אין בכך איסור.

וכן יש לומר בטמא שהכניס ידו: אף שידו טמאה, אין הטומאה חלה עליה בפני עצמה, שהרי טומאה חלה רק על אדם או בגדים וכלים אך לא על אבר אחד של אדם אלא שכאשר נטמא כולו הטומאה חלה על כל אבריו, ומאחר והיד טמאה רק כחלק מכללות הגוף, הרי היא נחשבת כחלק מטומאה ולא כטומאה שלמה והמכניסה למקדש אינו מתחייב.

(מדרשת ח"א סי' ב ענף ד, ב)

הלכות ביאת המקדש פרק ג, הלכה יח: וְכִן מִטְּמֵא שֶׁהַכֹּהֵן יָדוֹ לְמִקְדָּשׁ, מִפְּנֵי אוֹתוֹ מִפְּתַח מְדֻרָּתוֹ.

בגמרא (זבחים לב, א) דנו האם 'ביאה במקצת' נחשבת ביאה והרמב"ם פוסק שאינה נחשבת ביאה לחייבו מהתורה, אבל אסור מדרבנן ולוקה מכת מדרות.

ויש להקשות: לעיל (הל' טו) פסק הרמב"ם שאיסור טומאת מקדש אינו רק לגבי האדם הטמא עצמו וגם המכניס דבר טמא למקדש חייב כרת על שטימא את המקדש. ואם כן מדוע לא יתחייב גם הטמא המכניס את ידו והרי אף אם אינו נחשב כאילו נכנס כולו למקדש (כי 'ביאה במקצת' אינה ביאה) יש לחייבו מדין מכניס דבר טמא, כשם שהמכניס שרץ טמא מתחייב אף שלא נכנס בעצמו? ויש לבאר:

בגמרא (זבחים צ"ה, א) נאמר שמעיל של כהן גדול שנטמא יש לכבסו בעזרה, אך מאחר ואסור להכניס טומאה לעזרה יש להכניסו בשיעור פחות משלוש אצבעות שאין בו כדי

מתי מצוה לקדש ממי הכיור? יום שלישי ב' מני"א ה'תשע"ג

בזמן שנאמרה פרשה זו (בימי המילואים) עדיין היו נדב ואביהו בחיים ואם כן צריכים להיות מים בכיור בכמות שתספיק לקדש חמשה כוהנים (ללא פנחס או ששה עם פנחס)?

ותירץ ה'חתם סופר' (שו"ת או"ח סי' קעג):

לדעת הרמב"ם, בשמנת ימי המילואים לא היו הכוהנים צריכים לקדש ידיהם ורגליהם כיון שטבלו את כל גופם (ורק ביום הכפורים מצוה על הכהן הגדול לקדש ידיו ורגליו בין העבודות בנוסף לטבילות). ואם כן התחילו

הלכות ביאת המקדש פרק ה, הלכה יג: כִּפֹּה מִיֹּם צְרִיבִין לְהִיּוֹת בְּכִיּוֹר? אֵין פְּחוֹת מִכִּיּוֹר לְקִדְּשׁ מִמֶּנּוּ אֲרֻבָּעָה כְּהֻנִּים, שְׁנָאמַר: "אֶהְרֵן וּבְנָיו", וְהָיוּ אֲלֵעֲזָר וְאַיִתְמָר וּפְנִיָּחַם עִמָּהֶן, הָרִי אֲרֻבָּעָה.

בגמרא (זבחים יט, ב) הלימוד הוא מהפסוק "ורחצו ממנו משה ואהרן ובניו" (שמות מ, לא), ואילו הרמב"ם הביא את הפסוק "ורחצו אהרן ובניו" (שם ל, יט), ולכן הוצרך לכלול בבני אהרן גם את פנחס כדי שיהיו ארבעה.

והקשה ה'כסף משנה':

להשתמש בכיור רק לאחר שמונת ימי המילואים, אחרי מות נדב ואביהוא, ונשארו רק אהרן, אלעזר ואיתמר ופינחס - ארבעה.

לפי זה מבאר ה'כלי חמדה' (כי תבא אות ג) הלכה נוספת: לדעת הרמב"ם (לעיל הל' י) "מצוה לקדש ממי הכיור" ולא במים אחרים ואילו הרמב"ן (על הפסוק "ורחצו אהרן ובניו", שמות ל, יט) כתב "הרחיצה היא המצוה, אבל הכיור ציוה בו להזמנה ואינו מעכב ולא מצוה". ומביא ראיה מכך שביום הכפורים כהן גדול מקדש ידיו ורגליו מקיתון של זהב (יומא מג, ב). ומה יענה הרמב"ם על הוכחה זו?

והביאור:

המצוה לקדש במי הכיור היא כאשר הקידוש מעכב, אך כאשר העבודה כשרה בדיעבד גם אם לא קידש - אכן אין מצוה לקדש דווקא במי הכיור. ולכן, ביום הכפורים שקידוש ידים ורגלים שבין עבודה לעבודה אינו מעכב (לעיל הל' י), אין חובה לקדש ממי הכיור, ואדרבה, עדיף לקדש מקיתון של זהב "משום כבודו של כהן גדול" (יומא מה, א), ורק הקידוש הראשון לפני העבודות שהוא מעכב, צריך להיות ממי הכיור (ראה רש"י יומא לא, ב ד"ה וקידש).

שחיטה כשרה בזר

יום רביעי ג' מני"א ה'תשע"ג

ויש לומר:

אכן, גם עלי ידע הלכה זו ששחיטה כשרה בזר אלא שסבור היה שעדיין יש הידור ועדיפות שתהא השחיטה על ידי כהן. וזהו שחידש שמואל, שאין בזה עדיפות. וטעם חילוקי הדעות הוא משום שדין זה ששחיטה כשרה בזר יכול להתפרש בשני אופנים: א) שחיטה אינה 'עבודה', ולכן כשרה גם בזר. וכך סבר שמואל ולכן לדעתו אין מקום להדר ולשחוט על-ידי כהן. ב) גם שחיטה היא 'עבודה' ומכל מקום אינה באותה דרגה כמו כל שאר העבודות, וממילא כשרה בזר, וכך סבר עלי שאמנם אין הכרח שהשחיטה תהיה על-ידי כהן אבל יש מקום להדר בזה.

הלכות ביאת המקדש פרק ט, הלכה ו: שְׁחִיטָת

תְּקִדְשִׁים - בְּשֵׁרָה בְּזָרִים.

מסופר בגמרא (ברכות לא, ב) ששמואל הנביא ראה את מביאי קרבנות המחזרים אחר כהן שישחט להם את הקרבן (על פי ציוויו של עלי הכהן). אמר להם שמואל: למה לכם לחזור אחר כהן שישחט, והרי שחיטה כשרה בזר! אמר לו עלי הכהן: מנין לך ששחיטה כשרה בזר? השיב לו שמואל: "מי כתיב 'ושחט הכהן'? והקריבו הכהנים' כתיב!" ומקבלת הדם ואילך מתחילה מצות כהונה - "מכאן לשחיטה שכשרה בזר...".

ולכאורה יש לתמוה: האומנם שמואל הוא שחידש את הדין ששחיטה כשרה בזר, ועלי לא ידע מהלכה זו?

(כתבי הגאון ר' אייזיק שווי, ברכות, עמ' א)

הקרבת בהמה לפני יום השמיני ללידתה

יום חמישי ד' מני"א ה'תשע"ג

ידוע שמלאו חדשיו מותר להקריבו, מדוע הוצרך הרמב"ם לתת טעם מיוחד שאינו לוקה, הרי היה יכול לומר שאינו לוקה מפני שזהו ספק? אלא מכאן שגזירת הכתוב שאין להקריב קודם היום השמיני אפילו אם מלאו חדשיו ויצא מכלל נפל.

וראיה גם מדברי הגמרא (ראש השנה ו, ב):

בכור בהמה הניתן לכהן, בין בכור תם שאין בו מום ומקריבים אותו על גבי המזבח ובין בעל מום שאינו ראוי להקרבה אלא נאכל על ידי הכהנים - נאכל בתוך שנה. ומאימתי מונים שנה לבכור? אומרת הגמרא (שם): תם - מיום השמיני ללידתו כי מאז הוא ראוי להקרבה, ובעל מום - מיום שנולד, כיון שראוי לאכילה מיום לידתו, וזאת בתנאי שמלאו חדשי עיבורו, שאם לא כן אסור לאכלו כי שמא 'נפל' הוא ודינו כנבילה (הל' מאכ"א פ"ד ה"ד) וכיון שבכור תם נמנה תמיד מיום השמיני, מוכח שגם אם מלאו חדשיו אינו קרב אלא מיום השמיני והלאה.

הלכות איסורי מזבח פרק ג, הלכה ח: מִצְוַת עֲשֵׂה

לְהַקְרִיב בַּל תִּקְרַבְנֶנּוּ מִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְהִלָּא... וְכָל שְׂכַעַת תִּמְמִים הוּא נִקְרָא 'מִחֶסֶר זְמַן'. וְאִם עַל פִּי שְׂמֶחֶסֶר זְמַן פְּסוּל - אִם עֶבֶר וְהַקְרִיבוּ אִינוּ לֹקְחָת, מִפְּנֵי שְׁהוּא לֹאוּ תָבֵא מִכֹּל עֲשֵׂה.

ה'משנה למלך' מסתפק: איסור הקרבת קרבן קודם יום השמיני נובע מחשש שמא הבהמה היא 'נפל' (שאינו בר קיימא), כדברי רשב"ג (שבת קלה, ב) שרק לאחר "שמונה ימים בבהמה אינה נפל". ואם כן כאשר הבהמה יצאה מכלל 'נפל' כי מלאו חדשי העיבור (ראה רמב"ם הל' רוצח פ"ב ה"ו), שהם חמישה חדשים בבהמה דקה ושנים עשר חודש בבהמה גסה - האם מותר להקריבה קודם יום השמיני?

ומוכיח מדברי הרמב"ם כאן שגזירת הכתוב היא שאין להקריב בהמה קודם יום השמיני, שהרי כתב בהמשך ההלכה "ואע"פ שמחוסר זמן פסול, אם עבר והקריבו, אינו לוקה מפני שהוא לאו הבא מכלל עשה". ואם איסור הקרבת בהמה קודם ליום השמיני הוא משום ספק 'נפל' (אך אם

יין מבושל - לנסכים, לקידוש ולברכת 'הגפן'

יום שישי ה' מני"א ה'תשע"ג

שְׁנַשְׁתָּנָה טַעְמוֹ בְּבָשׂוּל.

יש אומרים שיש מבושל פסול לנסכים משום שהבישול

הלכות איסורי מזבח פרק ו, הלכה ט: וְאִלוּ תִינִינֹת

תְּפִסְלוּן לְגַבֵּי הַמִּזְבֵּחַ... וְהַמְבָשָׁל בְּאֵשׁ, וְהַמְבָשָׁל בְּשֵׁשׁ עַד

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ עא

שנגרע טעמו אלא מחמת עצם השינוי, וזה אינו פוסל בקידוש, וכן נפסק להלכה (ש"ע אדה"ז שם ס"ט). והרמב"ם (הל' שבת פכ"ט הי"ד) פסק שאין מקדשים עליו, ובטעמו יש שפירשו שהוא משום שהבישול מגרע את טעמו (תוספת שבת סי' רעב, ח). אך יש שפירשו שהוא משום שאין לקדש על יין שאינו ראוי לנסך אף שהפסול אינו מחמת גריעות היין (ראה מ"מ הל' שבת שם וש"ע אדה"ז סי' רעב ס"ט), וכדברי המאירי שלדעת הרמב"ם המבושל באש פסול מחמת עצם השינוי מברייתו.

וכן נחלקו הפוסקים בדעת הרמב"ם לגבי ברכתו של יין מבושל: רבינו ירוחם (מונב בב"י אור"ח סי' רב) כתב שלדעתו ברכתו שהכל, אך ה'מגיד משנה' (הל' שבת שם) כתב שאף שלדעתו אין מקדשים עליו, ברכתו 'הגפן'. וגם זה תלוי בביאור דעתו לגבי פסולו לנסכים: אם הוא משום שינוי הטעם, אין לברך עליו 'הגפן' אך אם הוא מצד השינוי מברייתו, הרי זה דין מיוחד בנסכים ואין בכך לשנות את ברכתו (ראה 'משמע שלום' עמ"ס ברכות סי' ט).

מגרע את טעמו, ומטעם זה כתבו שאין מברכים עליו 'בורא פרי הגפן' (רש"י ורבינו צמח גאון, הובא ברמב"ן ב"ב צד, ב).

אך יש אומרים שהבישול משיב את טעם היין, והוא פסול לנסכים מצד השינוי מברייתו, כמבואר להלן (הל' י' לגבי יין מגפן שגדלה על גבי תאנה שפסול כי נשתנה מברייתו, ולומדים מהכתוב "זבח ונסכים" – מה זבח שלא נשתנה, אף נסכים שלא נשתנו (רמב"ן שם. רא"ש ב"ב פ"ו סי' י'). ומדברי הרמב"ם כאן, "המבושל באש והמבושל בשמש עד שנשתנה טעמו בבישול" משמע לכאורה שהפסול הוא מפני שינוי הטעם, אך המאירי (ב"ב שם) מפרש שדברי הרמב"ם נחלקים לשניים: "המבושל באש", "או בשמש עד שנשתנה טעמו בבישול". כלומר, מבושל בשמש פסול רק כשנשתנה טעמו, אך המבושל באש נפסל אף ללא שינוי הטעם מפני עצם השינוי מברייתו (ראה מנחת שלמה א, כה). ולגבי קידוש נפסק שמקדשים רק על יין הראוי לניסוך על גבי המזבח. וביין מבושל נחלקו הראשונים: יש אומרים שמקדשים עליו (טור אור"ח סי' רעב) כי פסולו לנסכים אינו משום

שבת קודש ו' מנ"א ה'תשע"ג

זבח ללא נסכים

הזבח הוא משום שאמנם יוכל להקריב את הנסכים ביום אחר, אך השיר שעל הקרבן נאמר רק על הנסכים, וכיון שיביאם לאחר אותו יום בטל השיר. ולפי זה ההשוואה בין קריאת שמע ללא תפילין לזבח ללא נסכים היא כי כשם שבזבח ללא נסכים יתבטל השיר שנאמר על הנסכים רק בזמנו, כך בקריאת שמע ללא תפילין שאף אם יקיים מצות תפילין אחר כך ביטל קריאת שמע בזמנה (שו"ת בני חיי סי' כה). ולפי זה אם לאחר מכן ישוּב ויקרא קריאת שמע בתפילין בתוך זמן קריאת שמע, אין בכך כל איסור.

אמנם רבים כתבו שמותר לכתחילה להביא את הנסכים כמה ימים לאחר הבאת הזבח, ולפי זה גם האיסור לקרוא שמע ללא תפילין הוא רק אם אינו מניח תפילין כלל לאחר מכן, אך אם מניחן אחר כך אין בכך איסור.

וכן המנהג המקובל לקרוא קריאת שמע בבוקר קודם התפילה ללא תפילין, ולסמוך על כך שלאחר מכן מניחים תפילין, אפילו אם יעשה זאת לאחר שיעבור זמן קריאת שמע (ראה פסקי תשובות ח"א סי' נח, ט ובהערה 84).

הלכות מעשה הקרבנות פרק ב, הלכה יב: וְלֹא הַנְּסָכִים מְעַבְּרִין אֶת הַזֶּבֶחַ, אֲלֵא מֵבִיא אֹדָם קְרָבָנוּ הַיּוֹם וְנִסְכָּיו אַחַר עֶשְׂרֵה יָמִים.

בגמרא (ברכות יד, ב) נאמר: "כל הקורא קריאת שמע בלא תפילין – כאילו הקריב עולה בלא מנחה וזבח בלא נסכים". ויש לתמוה:

הרי בהלכה זו מבואר שאין חיוב להביא את הנסכים עם הקרבן ואפשר להביאם גם לאחר זמן, ואם כן מה החיסרון במביא זבח בלא נסכים?

יש שתירצו כי אמנם אפשר להביא את הנסכים אחר הזבח, אך אין זה לכתחילה אלא כדיעבד, ואף שמשלשון הרמב"ם "מביא אדם קרבנו היום וכו'" משמע אפילו לכתחילה, יש לומר שמדובר באופן שאין לו כעת נסכים ולכן יכול להביא את קרבנו אפילו לכתחילה ללא נסכים, אך הקורא קריאת שמע ויכול להניח באותה עת תפילין ואינו עושה כן, יש בידו עוון (שו"ת חקרי לב אור"ח סי' ה). ויש שהוסיפו לבאר: החיסרון באי הקרבת נסכים עם

המשך ביאור נמס' פסחים ליום שבת קודש עמ' ב

12 וכתוב זה מיותר, שאין תלמוד לומר – אין הכתוב צריך ללמדנו
13 ש'פֶּאֶשׁ תִּשְׂרֹף', שיכולים אנו ללמוד ממקום אחר שהיא טעונה
14 שריפה, ומה תלמוד לומר 'פֶּאֶשׁ תִּשְׂרֹף', אם הפסוק אינו ענין
15 ו-נצרך ל'נִסְכָּי' ללמדנו את דינה של החטאת, שאנו לומדים כן
16 ממה דְּקָרְבָנִים בשעיר החטאת של יום השמיני למילואים (שם י טו),
17 וְהָיָה שֹׁרֶף, ומשה רבינו תמה מדוע נשרפה, ואמר 'הֲאֵן לֹא הוֹבֵא
18 אֶת דְּמָה אֶל הַקֹּדֶשׁ פְּנִימָה' (שם י יח), ומכאן שאילו נכנס דמה לפנים
19 אכן דינה בשריפה. תנהו ענין ל'כָּל אִיפוּרֵיין שְׁפִתוֹרָה שנאמר איסור
20 על אכילתם, כלומר לחמץ בפסח ושור הנסקל, וללמדנו שהם
21 אסורים בהנאה.

1 מהאמור בטרופה ל'כָּלֵב תִּשְׁלִיכוּן אוֹתוֹ', שרק אותו אתה משליך
2 לכלב, ואי אתה משליך לכלב כל איסורים שבתורה שהתפרש
3 בהם איסור אכילה, לפי שהם אסורים אף בהנאה. מתרצת
4 הגמרא: קָפְּרָ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי שְׁחָלִין שְׁנֵי שְׁחָטוּ פְּעוּזָה אסורים
5 בהנאה מְדֻאֲרֵייתָא, ודרש דין זה מהמיעוט 'אותו', ואין הכתוב
6 'אותו' מיותר ללמד שחמץ ושור הנסקל אסורים בהנאה.
7 לאחר שהתבאר שאלתו של רבי יהושע בן לוי, חזרת הגמרא
8 לדבריו: מֵעַן לַחֲמֵץ בַּפֶּסַח וְשׁוֹר הַנִּסְקָל שֶׁאִסוּרִים בְּהֵנָה. לומדים
9 זאת ממה דְּקָרְבָנִים (ויקרא ו כג) 'כָּל חֲטָאת יִבְאֵר מִדָּמָה וְגו' לא
10 תֹּאכַל בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹף, ובא הפסוק לומר, שאם הכניסו מדם חטאת
11 לפנים ההיכל שלא כדינה, הרי היא פסולה ויוצאת לשריפה.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - כ"ט תמוז'ו מנחם-אב ה'תשע"ג

יום ראשון כ"ט תמוז ה'תשע"ג

הלכות כלי המקדש והעובדים בו

פרק ט

1 א. כיצד מעשה הציץ? עושה טס של זהב רחב שתי
2 אצבעות, ומקיף [- אורכו] מאזן לאזן. וכותב עליו שני
3 שיטין [שורות]: 'קדש לה'; 'קדש' מלמטה, 'לה'
4 מלמעלה. ואם כתבו בשיטה אחת, פשר; ופעמים כתבוהו
5 שיטה אחת.
6 ב. והאותיות בולטות לפניו - חופר את האותיות
7 מאחוריו, והוא [הטס] מדבק על השערה, עד שבולט. והוא
8 נקוב בשתי קצותיו; ופתיל תכלת למטה נכנס מנקב לנקב,
9 כדי שיהיה נקשר בפתיל פנגד הערף.
10 ג. המעיל כלו תכלת, וחוטיו כפולין [שזורים מ:] שנים
11 עשר [חוטין]; ופיו [מקום הצוואר] ארוג בתחלת אריגתו
12 [שלא יפרס]. ואין לו בית יד [שרוול], אלא נחלק גופים
13 [- לשני חלקים] מסוף הגרון עד למטה כדרך כל המעילים.
14 ואינו מחבר אלא כנגד כל הגרון בלבד. והקורע פי המעיל
15 - לוקה, שנאמר: "לא יקרע"; והוא הדין לכל בגדי כהנה,
16 שהקורע אותם דרך [בשביל] השחתה לוקה.
17 ד. ומביא תכלת וארגמן ותולעת שני, כל מין משלשמן
18 שזור שמונה, לפי שנאמר בשוליו 'משזר'; נמצאו חוטי
19 השולים ארבעה ועשרים. ועושה אותן כמין רמונים שלא
20 פתחו פיהם [- סגורים], ותולה אותן במעיל. ומביא
21 שבעים ושנים זוגין, ובהם שבעים ושנים ענבולים - הכל
22 זהב; ותולה בו שלשים וששה בשולי פנה זה, ושלשים
23 וששה בשולי פנה זה; והזוג עם הענבול התלוי בין
24 שניהם כאחד, נקרא 'פעמון'. עד שיהיו שוליו משני
25 צדדיו, 'פעמון רמון פעמון רמון'.
26 ה. הנקה שבאריגת האפוד והחשן האמור בתורה, ככה
27 הוא מעשהו: לוקח חוט אחד זהב טהור, ונותנו עם
28 ששה חוטין של תכלת, וכופל השבעה חוטין כאחד; וכן
29 הוא עושה חוט זהב עם ששה של ארגמן, וחוט אחד
30 עם ששה של שני, וחוט אחד עם ששה של פשתן;
31 נמצאו ארבעה חוטי זהב, ונמצאו כל החוטים שמונה
32 ועשרים, שנאמר: 'וירקעו את פחי הזהב וגו' לעשות
33 בתוף התכלת ובתוף הארגמן, ובתוף תולעת השני ובתוף
34 השש' - מלמד שחוט הזהב כפול בתוך.
35 ו. כיצד מעשה החשן? אורג בגד מעשה חושב מן הזהב
36 והתכלת והארגמן ותולעת השני והשש, על עשרים
37 ושמונה חוטין כמו שבארנו - ארפו אמה ורחבו זרת,

42 וכופלו לשנים; נמצא זרת על זרת מרבע. וקובע בו
43 ארבעה טורים של אבן המפרישים בתורה - כל אבן מהן
44 מרבע, ומשקע בבית של זהב שמקיפו מלמטה ומארבע
45 רוחותיו.
46 ז. ומפתח [חורט] על האבנים שמות השבטים כתולדותם
47 [כסדר לידתם], ונמצא פותב על האדם 'ראובן', ועל
48 ישפה 'בנימין'. וכותב בתחלה למעלה מ'ראובן' -
49 'אברהם יצחק ויעקב', וכותב למטה מ'בנימין' - 'שבטי
50 יה', כדי שיהיו כל האותיות מצויות שם.
51 ח. ועושה על ארבע זויות של חשן, ארבע טבעות זהב.
52 ונותן בשתי הטבעות של מעלה שהחשן נתלה בהן שתי
53 עבותות זהב, והן הנקראים 'שרשרות'; ונותן בשתי
54 הטבעות של מטה שהן פנגד הדדים [- כנגד הלב], שני
55 פתילי תכלת.
56 ט. האפוד - רחבו כרחב גבו של אדם מפתח לכתף,
57 וארכו מפנגד אצילי הדדים [- מהמרפק] מאחוריו עד
58 הרגלים. ויש לו כמו שתי ידות [רצועות] יוצאות ממנו
59 באריג לכאן ולכאן, שחוגרין אותו בהן; והן הנקראין
60 'חשב האפוד'. והכל ארוג זהב תכלת וארגמן ותולעת
61 שני ושש, על עשרים ושמונה חוטין - כמעשה החשן.
62 ותופר עליו שתי כתפות, כדי שיהיו על כתפות הכהן.
63 וקובע על כל כתף וכתף אבן שהם מרבע, משקע בבית
64 של זהב; ומפתח [חורט] על שתי האבנים שמות
65 השבטים, ששה על אבן זו וששה על אבן זו כתולדותם,
66 וכותבין שם יוסף 'יהוסף'; ונמצאו חמש ועשרים אות
67 באבן זו, וחמש ועשרים אות באבן זו. וכף היו פותבין:
68 והאבן שכתוב בה 'ראובן' על כתפו הימנית, והאבן
69 שכתוב בה 'שמעון' על כתפו השמאלית. ועושה בכל
70 כתף שתי טבעות - אחת מלמעלה בראש הכתף, ואחת
71 מלמטה לכתף למעלה מן החשב; ונותן שתי עבותות
72 זהב בשתי טבעות שלמעלה, והם הנקראין 'שרשרות'.
73 וזו היא צורת האפוד:
74 י. ואחר כך מכניס קצות העבותות של חשן בטבעות
75 שלמעלה בכתפות האפוד, ומכניס שני פתילי התכלת
76 שבשוליו החשן בשתי הטבעות שלמעלה מחשב האפוד.
77 ומורידן את השרשרות שבטבעות כתפות האפוד, עד
78 טבעות החשן העליונות - כדי שידבקו זה בזה, "ולא יזח
79 [יתנתק] החשן מעל האפוד". וכל המזיח חשן מעל
80 האפוד, ומפרק חבורן דרך קלקול - לוקה.
81 יא. נמצא כשולובש האפוד עם החשן - יהיה החשן על
82 לבו בשהו, והאפוד מאחוריו, וחשב האפוד קשור על לבו
83 תחת החשן, ושתי כתפות האפוד על שתי כתפיו; ושתי
84 עבותות זהב יורדות מעל כתפו מכאן, ושתי עבותות זהב
85 מכאן, מכתפות האפוד עד טבעות החשן; ושני חוטי

מאיזה משמר הוא ואינו מכיר בית אב שלו - אסור
 לשותת כל אותה שבת [שבוע] שמשמרתו עובדין בה. לא
 היה מכיר משמרתו ולא פתי אבותיו - הדין נותן שאסור
 לשותת יין לעולם; אבל תקנתו [ונבעת מ:] קלקלתו -
 שהתבלבלו המשמרות, והרי הוא מתר לשותת תמיד -
 שאינו יכול לעבד עד שיקבע בבית אב שלו ובמשמרתו.
 ח. כהן שגדל שערו - אסור לו להפגס מן המזבח ולפגים.
 ואם נכנס ועבד - חייב מיתה בידי שמים כשכור שעבד,
 שגאמר: "יין לא ישתו כל כהן, וראשם לא יגלחו, ופרע
 [שער מגודל] לא ישלחו" - מה שתויי יין במיתה, אף
 מגדלי פרע במיתה.
 ט. ואין פרועי הראש מחללין [פוסלין] עבודה; אף על
 פי שהוא במיתה, עבודתו כשרה.
 י. כשם שאין הפגנים מזהרין על היין אלא בשעת ביאה
 למקדש - כך אין אסורין לגדל פרע אלא בשעת ביאה
 למקדש. במה דברים אמורים? בכהן הדיוט; אבל כהן
 גדול - אסור לגדל פרע ולקרע בגדיו לעולם, שהרי תמיד
 הוא במקדש, ולפיכך נאמר בו: "את ראשו לא יפרע,
 ובגדיו לא יפרם".
 יא. במה הוא גדול הפרע? שלשים יום; כנזיר שגאמר
 בו: "גדל פרע", ואין נזירות פחותה משלשים יום; לפיכך,
 כהן הדיוט העובד, מגלח משלשים יום לשלשים יום.
 יב. ואנשי משמר אסורין לספר ולכבס בשבתן [בשבוע
 משמרתם], כדי שלא יעלו למשמרן כשהן מגולין, אלא
 מגלחין ורוחצין ומכבסין קדם שיעלו.
 יג. מי ששקמה [הסתיימה] משמרתו בתוך הרגל - [חול
 המועד], מתר לגלח כרגל; אבל אם שקמה בערב הרגל,
 אינו מגלח אלא בערב הרגל.
 יד. דין קרועי בגדים ודין פרועי ראש אחד הוא, שגאמר:
 "ראשיכם לא תפרעו ובגדיכם לא תפרמו, ולא תמתו" -
 הא אם עבד והוא קרוע בגדים, חייב מיתה בידי שמים,
 אף על פי שעבודתו כשרה ולא חללה.
 טו. יראה לי, שפל כהן הכשר לעבודה - אם נכנס מן
 המזבח ולפנים והוא שתוי יין, או שכור משאר המשכרין,
 או פרוע ראש, או קרוע בגדים כדרך שקורעין על המתים -
 אף על פי שלא עבד, הרי זה לוקה; הואיל והוא ראוי
 לעבודה, ונכנס בשעת העבודה מגול ככה, והרי הוא מזוהר
 שלא יכנס, ואם נכנס לוקה.
 טז. ודין הנכנס ככה מן המזבח ולפנים, ודין היוצא משם
 - אחד הוא. כיצד? כגון ששתה רביעית יין בין האולם
 ולמזבח, או קרע בגדיו שם, ויצא - לוקה; וכן אם עבד
 ביציאתו, חייב מיתה.
 יז. וכן אסור לכל אדם, בין כהן בין ישראל, להכנס
 למקדש פלו מתחלת עזרת ישראל ולפנים, כשהוא שתוי
 יין, או שכור, או פרוע ראש כדרך נוהל, או קרוע בגדים -
 אף על פי שאינו באזרה; שאין זה כבוד ומנא לבית
 הגדול והקדוש שיכנס בו מגול. אבל ישראל שגדל שערו

1 יום; (יא) לקדש העובד ידיו ורגליו; (יב) שלא יכנס
 2 בעל מום להיכל ולמזבח; (יג) שלא יעבד בעל מום;
 3 (יד) שלא יעבד בעל מום עובר; (טו) שלא יעבד זר.
 4 ובאור מצוות אלו בפרקים אלו.

פרק א

א. כל כהן הכשר לעבודה - אם שתה יין, אסור לו
 להכנס מן המזבח ולפנים; ואם נכנס ועבד - עבודתו
 פסולה, וחייב מיתה בידי שמים, שגאמר: "ולא תמתו";
 והוא ששתה רביעית יין חי [בלי תערובת מים] בבת אחת
 מיין שעברו עליו ארבעים יום; אבל אם שתה פחות
 מרביעית יין, או שתה רביעית והפסיק בה, או מגזה
 במים, או ששתה יין מגתו בתוך ארבעים יום [לסחיטתו],
 אפלו יתר מרביעית - פטור, ואינו מחלל [פוסל] עבודה.
 שתה יתר מרביעית מן היין - אף על פי שהיה מזוג
 [מעורב במים], ואף על פי שהפסיק ושתה מעט מעט -
 חייב מיתה, ופוסל העבודה.
 ב. היה שכור משאר המשכרין, אסור להכנס למקדש;
 ואם נכנס ועבד, והוא שכור משאר המשכרין - אפלו מן
 החלב או מן הדבילה [תאנים] - הרי זה לוקה, ועבודתו
 כשרה; שאין חייבין מיתה, אלא על היין בשעת העבודה;
 ואין מחלל עבודה, אלא שכור מן היין.
 ג. וכשם שאסור לכהן להכנס למקדש מפני השכרות, כך
 אסור לכל אדם בין כהן בין ישראל להורות [הלכה]
 כשהוא שתוי; אפלו אכל תמרים או שתה חלב ונשתבשה
 דעתו מעט - אל יורה, שגאמר: "וליהורת את בני ישראל".
 ואם הורה בדבר שהוא מפרש בתורה עד שידעוהו
 [שמודים בו] הצידיקים - מתר; כגון שהורה שהשרץ טמא,
 והצפרדע טהור, והדם אסור, וכיוצא בזה.
 ד. ומתר לשכור ללמד תורה, ואפלו הלכות ומדרשות -
 והוא שלא יורה. ואם היה חכם קבוע להוראה - לא ילמד,
 שלמודו הוראה היא.
 ה. שתה כדי רביעית בלבד, והיה בה מים כל שהוא -
 [מעט], או ישן מעט, או הלך כדי מיל - כבר עבר היין,
 ומתר לעבד. אבל אם שתה יותר מרביעית, אפלו מזוג -
 שנת מעט או הדרך מוסיפין בשכרותו; אלא ישנה לפי
 השכרות, עד שלא ישאר משכרותו שום דבר בעולם.
 ו. אנשי משמר - [המשמרת השבועית] מתרין לשותת יין
 בלילות, אבל לא בימי שבתן [השבוע], ואפלו שאר בתי
 אבות - [אנשי המשמרת] של משמר שאין עבודתן היום -
 שמה תקבד העבודה על אנשי בית אב של יום, ויצרכו
 לאחרים מאנשי משמרן לסיעם. ואנשי בית אב של אותו
 היום אסורים לשותת בין ביום בין בלילה - שמה ישנה
 בלילה וישפיים לעבודתו, ועדין לא סר יינו מעליו.
 ז. כל כהן שיודע מאיזה משמר הוא ומאיזה בית אב
 [משמרת יומית] הוא, ויודע שבתי אבותיו קבועים הם
 בעבודה היום - אסור לו לשותת כל אותו היום; היה יודע

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני א' מנחם-אב - ספר עבודה - הלכות ביאת המקדש עה

מתוך מהדורת חזק

44 אוגן שעבר אינו לוקה. ומתיר לגע בקדשים אף על פי
45 שלא טבל; שלא עשו מעלה אלא באכילה, אבל בנגיעה
46 - הרי הוא טהור, כמו שיתבאר במקומו.

47 ט. איזה הוא אוגן? זה שמת לו מת מן הקרובים שהוא
48 חיב להתאבל עליהם. כיום המיתה בלבד הוא שנקרא
49 'אוגן' דין תורה, ולילה - הוא מדברי סופרים [חכמים].

50 י. ומת ששעה ימים ואחר כך נקבר - כל אותם הימים
51 שאחר יום המיתה הוא אוגן מדבריהם [של חכמים], וכן
52 יום הקבורה. ואינו תופש [כולל] לילו [שאחר הקבורה].

53 לפיכך מי שמת לו מת וקברו לאחר יום המיתה - כל יום
54 הקבורה אינו מקריב ואינו אוכל בקדשים מדבריהם;
55 וטובל, ואוכל לערב. ויום שמועה קרובה [- שמע על מתו
56 בתוך חודש מהמיתה] יום לקוט עצמות [מקבר לקבר] -

57 הרי הוא יום הקבורה, שאינו תופש לילו ואפלו
58 מדבריהם; לפיכך טובל, ואוכל בקדשים לערב. אבל יום
59 המיתה - כשם שאסור לאכול בו קדשים מן התורה, כך
60 אסור לאכל בלילו מדבריהם; חוץ מן [קרבן] הפסח

61 בלבד, שהוא אוכל לערב, כמו שיתבאר במקומו.
62 יא. האבל אינו משלח [להקריב את] קרבנותיו כל שבועה,
63 אפלו יין או עצים או לבונה. וכן המצרע אינו משלח
64 קרבנותיו; כל זמן שאינו ראוי לביאה [להכנס] אל
65 המתנה, אינו ראוי להקריבה. אבל המתנה יש בו ספק אם
66 משלח או אינו משלח; לפיכך אם הקריבו עליו, נרצה

67 [התקבל].
68 יב. טמא [מן] שרץ וכיוצא בו, והערל - משלחין את
69 קרבנותיהם, ומקריבין עליהם; חוץ מפסח, שאין שוחטין
70 אותו על טמא שרץ, ואין שוחטין על הערל פסח, כמו
71 שיתבאר. אבל טמא מת - אין מקריבין עליו קרבן כלל
72 עד שישתהר.

פרק ג

74 א. מצות עשה לשלח כל הטמאים מן המקדש, שנאמר:
75 "וישלחו מן המתנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש".
76 ב. זה המתנה האמור כאן - הוא מתנה שכינה, שהוא

77 מפתח עזרת ישראל ולפנים. שומע אני [- הייתי למד
78 מהפסוק] שהמצרע והזב וטמא מת, שלשתם במקום
79 אחד? [אלא] תלמוד [נלמד] לומר [שכתוב] במצרע: "בדד
80 ישב, מחוץ למתנה" - זה מתנה ישראל, שהוא מפתח

81 ירושלים ולפנים; מה מצרע שטמאתו חמורה, חמור
82 שלוחו משלוח חבירו [- טמאים אחרים] - אף כל שטמאתו
83 חמורה, חמור שלוחו משלוח חבירו. לפיכך משלחין את
84 המצרע חוץ לשלש מתנות, שהוא חוץ לירושלים, מפני

85 שהוא מטמא בביאה [- בכניסה לבית מטמא את כולו], מה
86 שאין הזב מטמא.
87 ג. ומשלחין זבין וזבות נדות ויולדות חוץ לשני מתנות,

1 עד שנעשה מחלפת [ארוך ונאה], ולא היה דרך נוול -
2 הרי זה מתיר להכנס לעזרת ישראל.

יום שני א' מנחם-אב ה'תשע"ג

פרק ב

5 א. אין כהן גדול נכנס לקדש הקדשים אלא [יום אחד
6 בשנה] - מיום הפפורים ליום הפפורים; וכהן הדיוט נכנס
7 בכל יום לקדש לעבודה.

8 ב. והזהירו כל הכהנים והוא [הכהן], שלא יפנסו לקדש
9 או לקדש הקדשים שלא בשעת עבודה, שנאמר: "ואל
10 יבוא בכל עת אל הקדש" - זה קדש הקדשים; "מבית
11 לפרכת" - להזהיר על כל הבית.

12 ג. כהן שנקנס לקדש הקדשים בשאר ימות השנה, בין
13 כהן הדיוט בין כהן גדול, או כהן גדול שנקנס לו כיום
14 הפפורים שלא בשעת העבודה - חיב מיתה בידי שמים,
15 שנאמר: "ולא ימות". וכמה פעמים הוא נכנס לשם כיום

16 הפפורים? ארבע, כמו שיתבאר במקומו; ואם נכנס
17 חמישית, חיב מיתה בידי שמים.

18 ד. והנכנס לקדש, [מן] חוץ לקדש הקדשים, שלא לעבודה
19 או להשתחויה, בין הדיוט בין גדול - לוקה, ואינו חיב
20 מיתה, שנאמר: "אל פני הכפרת" - ולא ימות" - על קדש
21 הקדשים במיתה, ועל שאר הבית בלאו ולוקה.

22 ה. כהן שיצא מן המקדש בשעת העבודה בלבד - חיב
23 מיתה, בין כהן גדול בין כהן הדיוט, שנאמר: "ומפתח
24 אהל מועד לא תצאו, פן תמתו" - כלומר לא תניחו
25 עבודה ותצאו מבהלים, מפני גזרה זו. וכן זה שנאמר
26 בכהן גדול: "ומן המקדש לא יצא" - אינו אלא בשעת
27 העבודה בלבד, שלא יניח עבודה ויצא.

28 ו. אם כן, מפני מה נשנית אזהרה זו בכהן גדול? שכהן
29 הדיוט שהיה במקדש בעבודתו, ושמע שמת לו מת שהוא
30 חיב להתאבל עליו - אף על פי שאינו יוצא מן המקדש
31 [באמצע עבודתו], אינו עובד [וכהן אחר מסיים עבודתו],

32 מפני שהוא אוגן; ואם עבד והוא אוגן [מדיון] של תורה -
33 חלל עבודתו, בין בקרבן יחיד בין בקרבן צבור. אבל כהן
34 גדול עובד כשהוא אוגן, שנאמר: "ומן המקדש לא יצא,
35 ולא יחלל" - כלומר ישב ויעבד עבודה שהיה עוסק בה,
36 ואינה מתחללת.

37 ז. ומנין שעבודת האוגן פסולה? מקל וחמר: אם בעל
38 מום שאוכל בקדשים, אם עבד - חלל, אוגן שהוא אסור
39 לאכל בקדשים, שנאמר: "לא אכלתי באני ממנו", דין
40 הוא שיחלל.

41 ח. ואף על פי שכהן גדול עובד אוגן, אסור לאכל
42 בקדשים - שנאמר: "ואכלתי חטאת היום, הייטב בעיני
43 ה'"! ? וכן אינו חולק [- נוטל חלק בקודשים] לאכל לערב.

עו שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני א' מנחם-אב - ספר עבודה - הלכות ביאת המקדש

מתוך מהדורת חזק

47 התורה - חייב פרת על ביאת המקדש [בטומאה], ואפלו
 48 אחר ששבל, עד שיעירב שמשו [שתשקע השמש]; אכל
 49 המטמא בטמאות מן המת שאין הנזיר מגלח עליהן -
 50 שאף על פי שהוא טמא טמאת שבעה, הרי זה פטור על
 51 ביאת המקדש.
 52 טו. וכן הנוגע בכלים שנגעו באדם שנגע במת, או שנגע
 53 באדם שנגע בכלים הנוגעים במת - אף על פי שהוא טמא
 54 ראשון לענין תרומה ולטמא בשר הקדשים - הרי זה פטור
 55 על ביאת המקדש; ודברים אלו הלכה מפי הקבלה
 56 [מסורת ממש רבינו]. ואף על פי שהוא פטור, מכין אותו
 57 מכת מרדות.
 58 טז. המכניס שרץ וכיוצא בו למקדש, או שהכניס אדם
 59 טמא למקדש - הרי זה חייב פרת, שהרי טמא מקדש ה'.
 60 אכל הזורק פלים טמאים למקדש, אפלו היו פלים שנגעו
 61 במת - פטור מן הפרת, אכל חייב מלקות, שנגמר: "ואם
 62 לא יכבס וגו'" - מפי השמועה [מסורת ממש רבינו]
 63 למדו: על רחיצת גופו ענוש פרת, על כפוס בגדיו לוקה
 64 ארבעים.
 65 יז. יראה לי שאינו לוקה אלא על בגדים שהן אב טמאה,
 66 כגון בגד שנגע בו זה הנטמא למת, שהן [הבגדים] אב
 67 טמאה כמו שיתבאר. אכל בגד שהוא ראשון [לטומאה] -
 68 אם הכניסו למקדש, אינו לוקה עליו; אכל מכין אותו
 69 מכת מרדות.
 70 יח. וכן טמא שהכניס ידו למקדש, מכין אותו מכת
 71 מרדות; וכן כל הטמא באב מאבות הטמאות של דברים
 72 [מגזירת חכמים], או שאכל אכלין טמאין, ושתה משקין
 73 טמאין, ונכנס למקדש במזיד קדם שיטבל - מכין אותו
 74 מכת מרדות.
 75 יט. טמא שנקנס למקדש דרך גגות - פטור, שנגמר:
 76 "ואל המקדש לא תבא" - דרך ביאה חייבה תורה. ואף
 77 על פי שהוא פטור, מכין אותו מכת מרדות. אפלו נכנס
 78 במגדל הפורת באויר - מכין אותו מכת מרדות; בין
 79 שנקנס במגדל דרך גגות, בין שנקנס בו דרך פתחים.
 80 כ. כל מקום [בעזרה] שחייבין [אם נכנס תמא] על זדונו
 81 פרת ועל שגגתו קרפן - אם נמצאת שם טמאה בשבת,
 82 מוציאין אותה; ושאר המקומות - כופין עליו כלי עד
 83 אחר השבת. וכשהן מוציאין, אין מוציאין אותן אלא
 84 בפשוטי כלי עץ [חתיכות עץ] שאין מקבלין טמאה, שלא
 85 לרבות את הטמאה [אם יוציאה בכלי גם הכלי תמא].
 86 כא. אחד טמא שנקנס למקדש טהור, או טהור שנקנס
 87 למקדש שיש בו טמאה, כגון שהיה מת תחת אהל
 88 במקדש, ונקנס הוא תחת האהל - הרי זה חייב פרת, שהרי
 89 ביאתו וטמאתו באין כאחת. נכנס למקדש ונטמא שם
 90 אחר שנקנס, אפלו טמא שם עצמו במזיד - ימהר ויבהל
 91 ויצא בדרך קצרה.
 92 כב. ואסור לו לשהות או להשתחוות או לצאת בדרך

1 שהוא חוץ להר הבית, מפני שהן מטמאין המשכב
 2 והמושב [בישיבה ושכיבה עליהן] אפלו [היו המושב
 3 והמשכב] מתחת האבן, מה שאין המת מטמא.
 4 ד. טמא מת, אפלו המת עצמו - מתר להכנס להר הבית,
 5 שנגמר: "ויקח משה את עצמות יוסף עמו" - עמו במתנה
 6 לוייה.
 7 ה. החיל [גדר טביב המקדש] - משלחין ממנו גויים
 8 וטמאי מת ובוועלי נדות; אכל טבול יום [שיטהר בערב]
 9 נכנס לשם, שפכר טבל.
 10 ו. עזרת הנשים - משלחין ממנה טבול יום; אכל לא
 11 מחסר כפורים [טהור שטרם הביא קרבנו], שמחסר
 12 כפורים העריב שמשו [טהור הוא]. ואסור [כניסת] טבול
 13 יום במתנה לוייה [עזרת נשים] מדברי סופרים [חכמים].
 14 ז. מעזרת ישראל ולפנים - אפלו מחסר כפורים לא יכנס
 15 לשם, שעדין לא טהר טהרה גמורה, שנגמר: "וכפר עליה
 16 הכהן, וטהרה", מקלל שעדין לא גמרה טהרה.
 17 ח. הטמא המשלח מהר הבית - אם נכנס, עובר בלא
 18 תעשה ולוקה, שנגמר: "ויצא אל מחוץ למתנה", זה
 19 מתנה שכינה; "לא יבוא אל תוך המתנה", זה מתנה לוייה.
 20 וכן מצרע שנקנס לירושלים, לוקה; אכל אם נכנס לשאר
 21 הערים המקפות חומה - אף על פי שאינו רשאי, לפי
 22 שנגמר: "בדרך ישב", אינו לוקה.
 23 ט. נכנס המצרע להר הבית, לוקה שמונים; אכל טמא
 24 מת או טבול יום שנקנס לעזרת נשים, או מחסר כפורים
 25 שנקנס לעזרת ישראל - אף על פי שאינו לוקה, מכין אותו
 26 מכת מרדות.
 27 י. וכשם ששלוש טמאים מן המקדש בעשה [מחצות
 28 עשה] - כך אם נכנסו, עוברין בלא תעשה, שנגמר: "ולא
 29 יטמאו את מחניהם", זה מתנה שכינה.
 30 יא. ומינין שאינו עובר אלא אם נכנס, אכל אם נגע בעזרה
 31 מאחורייה פטור? תלמוד לומר ביללת: "ואל המקדש לא
 32 תבא".
 33 יב. טמא שנקנס למקדש - במזיד ענוש פרת [מת עד גיל
 34 חמישים], שנגמר: "ואם לא יכבס, וכשרו לא ירחץ -
 35 ונשא עונו"; בשוגג מביא קרפן עולה ויורד [עשיר -
 36 כבש, עני - עוף או מנחה], שנגמר: "או נפש אשר תגע
 37 בכל דבר טמא". ואין חייבין פרת או קרפן אלא מעזרת
 38 ישראל ולפנים, או על תוספת העזרה שנתקדשה קדוש
 39 גמור כמו שבארנו.
 40 יג. ואיזה הוא הטמא שחייב פרת על המקדש? כל
 41 שנטמא בטמאות מן המת שהנזיר [שנטמא] מגלח עליהן,
 42 שפכר נהפוש בניירות, או שיגע באדם או בכלים
 43 שנטמאו באותן הטמאות שהנזיר מגלח עליהן, שהרי הוא
 44 שני לראשון שנגע במת, או שנטמא בשאר אבות
 45 הטמאות של תורה שיתפרשו במקומן.
 46 יד. כללו של דבר: כל הטעון ביאת מים [טבילה] מן

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני א' מנחם-אב - ספר עבודה - הלכות ביאת המקדש עז

מתוך מהדורת חזק

ידועה [אפילו לאיש אחד], כל הקרבנות שהקריב פסולין,
שהרי עבודתו חלין; ואם היא טמאת הטהום [שלא ידעו
כלל על קיומה] - הציץ [של כהן גדול] מרצה [מכפר], וכל
הקרבנות שהקריב נרצו. ואפלו נודע לו שהוא טמא קדם
שיזרק הדם, וזרק - הורצה; שהציץ מרצה על טמאת
הטהום אף על פי שהוא מזיד. וכבר בארנו טמאת הטהום
בנזירות.

ז. וכן הציץ מרצה על טמאת דברים הקרבין [קורבנות
טמאים], שנגמר: "והיה על מצח אהרן, ונשא אהרן את
עון הקדשים". אבל אינו מרצה על טמאת הנזאכלין [-
לאכול בשר קרבן בטומאה], ולא על טמאת האדם שנטמא
בטמאה ידועה, אלא אם כן היתה הטמאה הדחוייה בצבור
[- כגון: שרוב הציבור טמא], שהציץ מרצה עליה.

ח. ואין הציץ מרצה אלא בזמן שהוא על מצחו, שנגמר:
"והיה על מצחו תמיד, לרצון להם לפני ה'".

ט. כל קרבן שאין קבוע לו זמן - אינו דוחה לא את
השבת ולא את הטמאה; שאם לא יקרב היום, יקרב למחר
ולמחר מחר. וכל קרבן שקבוע לו זמן, בין קרבן יחיד בין
קרבן צבור - דוחה את השבת ואת הטמאה; ולא כל
הטמאות הוא דוחה, אלא טמאת המת לבדה.

י. כל קרבנות הצבור, קבוע זמנן; לפיכך דוחין כלן את
השבת ואת טמאת המת.

יא. וכל קרבן מהן שקרב בטמאה, אינו נאכל; אלא
מקטירין ממנו דברים הראויין להקטרה, והשאר הראוי
לאכילה נשרף, כשאר קדשים שנטמאו.

יב. כיצד דוחין את הטמאה? הגיע זמנו של אותו קרבן,
והיו רב הקהל שמקריבין אותו טמאים למת, או שהיו
הקהל טהורין והיו הכהנים המקריבין אותו טמאים למת,
או שהיו אלו ואלו טהורין והיו כלי השרת טמאים במת
- הרי זה יעשה בטמאה; ויתעסקו בו הטמאים והטהורים
כאחד, וינסו כלן לעזרה. אבל הטמאים בטמאה אחרת,
כגון זבין וזבות ונדות וטמאי שרץ ונבלה וכיוצא בהן -
לא יתעסקו בו ולא ינסו לעזרה, ואף על פי שנעשה
בטמאה; ואם עברו [שאר הטמאים] ועשו או נכנסו לעזרה
- חייבין פרת על הביאה ומיתה על העבודה; שלא נדחית
אלא טמאת המת בלבד.

יג. ופסח שבא בטמאה, ונדחקו טמאי מת ונכנסו להיכל
- פטורין; אף על פי שלא התרו אלא לעזרה - הואיל ואין
אני קורא בהם "אל מחוץ למחנה תשלוחים", הרי אלו
פטורין.

יד. היה מקצת בית אב [משמרת יומית] טמאים ומקצתם
טהורים - אף על פי שרבו טמאי מת, לא יקריבו אלא
הטהורים. והיה כל בית האב טמאי מת, קיאו בית אחר.
היתה כל המשמרה [השבועית] טמאי מת, מחזרין על
משמרה אחרת. אם היו רב הכהנים הנמצאים שם
בירושלים בזמן הקבוע טמאים, יעשו בטמאה.

טו. ומפני מה מחזרין על הטהורים מבית אב אחר? מפני

ארכה. ואם שהה, או שיצא בארכה אף על פי שלא שהה,
או שהחזיר פניו להיכל והשתתה אף על פי שלא שהה
- חייב פרת; ואם היה שוגג, מביא קרבן.

כג. לא החזיר פניו אלא השתתה [ב:]: דרף יציאתו כלפי
חוץ - פטור, אלא אם כן שהה בשעור. וכמה שעור
שהתו? כדי לקרות: "ויקראו אפים ארצה על הרצפה
וישתתו, והודות לה' כי טוב, כי לעולם חסדו"; וזה הוא
שעור השתתויה.

כד. ואיזו היא דרף ארכה? כל שאפשר לו לצאת מן
המקדש בדרך קצרה ממנה. יצא בקצרה - אף על פי שלא
רץ אלא הלך עקב בצד גודל, אפלו כל היום בלו - פטור;
יצא בארכה - אף על פי שרץ ודחק עצמו בכל כחו,
ונמצא שעור זמן שהלך בו הארכה פחות משעור זמן
שמהלך כל אדם בקצרה - הואיל ויצא בארכה, חייב. יצא
בקצרה, והלך מעט, ועמד ושהה מעט, וחזר והלך ושהה
מעט, עד שנגטרף מפל השהיות כדי השתתויה - במזיד
אינו לוקה, בשוגג אינו מביא קרבן; מפני שהדבר ספק.
אבל מפני אותו מפת מרדות.

פרק ד

א. טמא שעבד במקדש - חלל [פ97] עבודתו, וחייב
מיתה בידי שמים על עבודתו, אף על פי שלא שהה,
שנגמר: "וינזרו מקדשי בני ישראל, ולא יחללו את שם
קדשי", הרי זו אזהרה לעובד בטמאה; והלחן הוא אומר:
"ומתו בו כי יחללהו" - מה חילול האמור כאן מיתה בידי
שמים, אף כאן מיתה בידי שמים. וכל לאו שחייבין עליו
מיתה בידי שמים, לוקין עליו.

ב. אף על פי שאם עבד בטמאה אינו חייב בבית דין אלא
מלקות - אהיו הכהנים לא היו מביאין אותו לבית דין,
אלא מוציאין אותו לחוץ ופוצעין את מוחו בידן; ואין
ממחין [מוחין] עליהן בכף [- שחייב מיתה בידי שמים].

ג. והיאך אפשר לו לעבד ולא ישהה עד שיתחייב פרת
אלא מיתה בידי שמים בלבד? כגון שנטמא בעזרה, ויצא
בקצרה, וכיציאתו היה צנור בידו, והפך בו אבר על גבי
האש במזבח וקרב שרפתו; שכל קרוב עבודה, הרי הוא
כעבודה.

ד. וכן טמא ששבל ועבד קדם שיצריב שמשו - עבודתו
פסולה, וחייב מיתה בידי שמים, שנגמר: "ולא יחללו שם
אלהיהם" - מפי השמועה [מסורת מנשה רבינו] למדו,
שזו אזהרה לטבול יום שעבד, שעדין טמא הוא, שנגמר:
"ובא השמש, וטהר", מכלל שעדין לא טהר. אבל מחסר
כפורים שעבד - אף על פי שעבודתו פסולה וחלל, הרי
זה פטור.

ה. ומנין שעבודתו פסולה? שנגמר: [על יולדת שטבלה]
"וכפר עליה הכהן, וטהרה" - מכלל שעדין לא נגמרה
טהרתה; והוא הדין לכל מחסרי כפורים.

ו. כהן שעבד, ואחר כך נודע שהיה טמא - אם היא טמאה

עץ שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי ב' מנחם-אב - ספר עבודה - הלכות ביאת המקדש

מתוך מהדורת חזק

46 ד. יצא מן המקדש וחזר ועבד ולא קדש - אם לא הסיח
 47 דעתו, עבודתו כשירה. וזה הכלל היה במקדש: אין אדם
 48 נכנס לעזרה לעבודה אף על פי שהוא טהור, עד שהוא
 49 טובל.
 50 ה. וכן המסך את רגליו [- צרכים גדולים], טעון טבילה;
 51 וכל המטיל מים, טעון קדוש ידים ורגלים. יצא חוץ
 52 לחומת העזרה - אם לשהות בחוץ יצא - כשחזור, טעון
 53 טבילה; ואם לחזור מיד יצא - כשחזור, טעון קדוש ידים
 54 ורגלים בלבד. ואם לא טבל ולא קדש [אחר שיצא ונכנס],
 55 ועבד - הואיל ולא הסיח דעתו, ולא הסיף רגליו, ולא
 56 הטיל מים - עבודתו כשירה. הוציא ידיו חוץ לחומת
 57 העזרה, אינו צריך לחזור ולקדש.
 58 ו. נטמאו ידיו - מטבילן, והן טהורין; ואינו צריך לחזור
 59 ולקדש. נטמא גופו באכילת אכלין טמאין, או שתית
 60 משקין טמאין, וטבל - אף על פי שאינו צריך הערב שמש
 61 [להמתין לשקיעה שיטהר], חזר ומקדש אחר טבילה;
 62 שכל טובל - מקדש ידיו ורגליו, ואחר כך עובד. ואם לא
 63 קדש - הואיל ולא הסיח דעתו, לא חלל.
 64 ז. כהן גדול שלא טבל ולא קדש ידיו ורגליו בין בגדים
 65 לבגדים ובין עבודה לעבודה ביום הפפורים, ועבד -
 66 עבודתו כשירה, הואיל ואותן הטבילות והקדושים אינן
 67 שוים באהרן ובניו, ונאמר: "ורחצו אהרן ובניו" - דבר
 68 השווה בכל הכהנים מעבד, שהוא קדוש ראשון.
 69 ח. קדש ידיו היום - צריך לחזור ולקדש למחר אף על פי
 70 שלא ישן כל הלילה, שהידיים נפסלות בלינה. קדש
 71 בלילה, והקטיר החלבים כל הלילה - צריך לחזור ולקדש
 72 ביום לעבודת היום.
 73 ט. קדש ידיו ורגליו לתרומת הדשן [- השלכת האפר מעל
 74 המזבח] - אף על פי שהוא מקדש קדם שתעלה השמש,
 75 אינו צריך לחזור ולקדש אחר שהאיר היום, שהרי בתחלת
 76 עבודת היום קדש.
 77 י. מצוה לקדש ממי הפיור. ואם קדש מאחד מקלי השרת,
 78 הרי זה פשור; אבל כלי החל אינן מקדשין. קדש בכלי
 79 שרת בחוץ [- מחוץ לעזרה], או בכלי חל בפנים, ועבד -
 80 עבודתו פסולה. ואין מקדשין בתוף הפיור או בתוף כלי
 81 השרת, אלא מהן, שנאמר: "ורחצו אהרן ובניו ממנו", לא
 82 בתוכו; ואם קדש בתוכו ועבד - לא חלל.
 83 יא. הטביל ידיו ורגליו במי מקוה, אפלו במעין - אין זה
 84 קדוש כלל, עד שירחץ בכלי; ובכל כלי הקדש מקדשין,
 85 בין שיש בהן [כמות של] רביעית בין שאין בהן פדי
 86 רביעית.
 87 יב. כל המימות פשרים לקדוש, בין מים חיים [מי מעיין]
 88 בין מי מקוה; ובלבד שלא ישתנה מראיהם, אלא יהיו
 89 כמים הפשרים לטבילה. טיט הנרוק [- זליל] שתפרה
 90 שוחה ושוחה ממנו, משלים למי כיוור. זה הכלל: כל
 91 המשלים למי מקוה, משלים למי כיוור.
 92 יג. כמה מים צריכין להיות בפפור? אין פחות מקדי

1 שהטמאה לא התרה בצבור, אלא באסורה עומדת, ודחייה
 2 היא עתה מפני הדחק; ואין דוחין כל דבר הנדחה, אלא
 3 במקום שאי אפשר. ומפני זה צריכה ציץ לרצות עליה.
 4 טז. ומניין שטמאת מת דחייה בצבור? שנאמר: "ויהי
 5 אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם" - כך למדו מפני
 6 השמועה: שאנשים יחידים הם שידחו לפסח שני אם היו
 7 טמאים, אבל צבור שהיו טמאי מת אינם נדחין, אלא
 8 הטמאה תדחה מפניהם, ויעשו פסח בטמאה. והוא הדין
 9 לכל קרבן שקבוע לו זמן פסח, שהוא דוחה את הטמאה.
 10 יז. והרי הדבר מפרש בפתובים, שנאמר שם: "כי רבת
 11 בקהל אשר לא התקדשו, והלויים על שחיתת הפסחים
 12 לכל לא טהור כי מרבית העם רבת מאפרים ומנשה
 13 יששכר וזבלון לא הטהרו". ומה הוא זה שנאמר: "כי
 14 אכלו את הפסח בלא ככתוב"? מפני שעבר את [- הוסיף
 15 חודש ל:] אותה השנה מפני הטמאה, שנאמר: "ויצען
 16 המלך ושָׂרָיו וְכָל הַקְּהָל בִּירוּשָׁלַיִם, לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח בַּחֲדָשׁ
 17 הַשָּׁנִי, כִּי לֹא יָכֹלוּ לַעֲשׂוֹתוֹ בַּעֲת הַהִיא, כִּי הַכֹּהֲנִים לֹא
 18 הִתְקַדְּשׁוּ לַמִּדְיָה". וכבר בארנו בקדוש החדש, שאין
 19 מעברין את השנה לכתחלה מפני הטמאה.
 20 יח. ועוד אחרת היתה שם באותה השנה, שעבר חזקה
 21 המלך את השנה ביום שלשים של אדר, שראוי להיות ראש
 22 חדש ניסן, ועשה אותו החדש אדר שני; ולא הודו לו
 23 חכמים - שאין מעברין ביום זה, כמו שבארנו בקדוש
 24 החדש. ומפני דברים אלו שעשה שלא פהלכה, נאמר: "כי
 25 אכלו את הפסח בלא ככתוב". ובקש רחמים על עצמו ועל
 26 החכמים שהסכימו על מעשיו, שנאמר: "כי התפלל
 27 יחזקיהו עליהם לאמר, ה' הטוב וכפר בעד"; ונאמר:
 28 "וישמע ה' אל יחזקיהו, ויפא את העם", זה שנרצה
 29 קרבנם.

יום שלישי ב' מנחם-אב ה'תשע"ג

פרק ה

32 א. מצות עשה, לקדש [לרחוץ] כהן העובד ידיו ורגליו,
 33 ואחר כך יעבד - שנאמר: "ורחצו". ממנו את ידיהם
 34 ואת רגליהם". וכהן שעבד ולא קדש ידיו ורגליו שחרית
 35 - חיב מיתה בידי שמים, שנאמר: "ורחצו מים - ולא
 36 ימתו"; ועבודתו פסולה, בין כהן קדוש בין כהן גדול.
 37 ב. ומנין שעבודתו פסולה? שנאמר: "חקת עולם לו
 38 ולזרעו", ובבבלי כהנה הוא אומר: "חקת עולם" - מה
 39 מחסר בגדים מחלל עבודה כמו שבארנו, אף מי שלא
 40 רחץ ידיו ורגליו מחלל עבודה.
 41 ג. אין הכהן צריך לקדש בין כל עבודה ועבודה; אלא
 42 פעם אחת מקדש בבקר, והולך ועובד כל היום בלוי וכל
 43 הלילה; והוא [בתנאי:] - שלא יצא מן המקדש, ולא ישן,
 44 ולא יטיל מים [צרכים קטנים], ולא יסיח דעתו; ואם עשה
 45 אחד מארבעתן, צריך לחזור ולקדש.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי ב' מנחם-אב - ספר עבודה - הלכות ביאת המקדש עט

מתוך מהדורת חזק

44 וְאֶחָד שְׁנוּלְדוּ בוֹ אַחַר כֵּן, בֵּין עוֹבְרִין בֵּין שְׂאִינָן עוֹבְרִין
45 - הָרִי זֶה פְּסוּל עַד שְׂעִיבְרוּ.
46 ד. מוּם קְבוּעַ - כְּגוֹן שֶׁכָּר רָגַל אוֹ שֶׁכָּר יָד; וּמוּם עוֹבֵר
47 - כְּגוֹן גֵּרֵב [שְׁחִין לַח], אוֹ יִלְפַת, וְהִיא הַתְּזוּזִית [שְׁחִין
48 מִצּוּרִין]. וְלֹא הַמוּמִין הַכְּתוּבִין בַּתּוֹרָה בְּלִבְד הֵן שְׁפוֹסְלִין
49 בַּכְּהֻנִּים, אֲלֵא כֹּל הַמוּמִין הַנִּרְאִין בַּגּוֹף - שְׁנֹאֲמַר: "כֹּל
50 [אִישׁ] אֲשֶׁר בוֹ מוּם", מְכַל מְקוּם. וְאֵלּוּ הַכְּתוּבִים בַּתּוֹרָה,
51 דְּגָמָא הֵם.
52 ה. שְׁלֹשָׁה מִיָּגֵי מוּמִין הֵן: יָשׁ מוּמִין שֶׁהֵן פּוֹסְלִין הַכֹּהֵן
53 מִלְּעֵבֶד וְהַכְּהֵמָה מִלְּקָרֵב, וְיָשׁ מוּמִין שְׁפוֹסְלִין הָאֲדָם
54 בְּלִבְד מִלְּעֵבֶד, וְיָשׁ מוּמִין שְׂאִינָן פּוֹסְלִין, אֲבָל מִפְּנֵי
55 מְרֵאִית הָעֵין אָמְרוּ, שֶׁכָּל כֹּהֵן שֶׁיָּשׁ בוֹ אֶחָד מֵהֵן אֵינוֹ
56 עוֹבֵד.
57 ו. כֹּל מִי שֶׁיָּשׁ בוֹ מוּם שְׁפוֹסֵל בְּאֲדָם וּבַכְּהֵמָה, וְעֵבֶד בֵּין
58 בְּשׁוּגָג בֵּין בְּמִזֵּד - עֲבוּדְתוֹ פְּסוּלָה; וְאִם הָיָה מִזֵּיד, לוֹקָה.
59 וְכֹל מִי שֶׁיָּשׁ בוֹ מוּם מִן הַמוּמִין הַמֵּיֻחָדִין לְאֲדָם, וְעֵבֶד -
60 אִף עַל פִּי שֶׁהוּא לוֹקָה, לֹא חָלַל עֲבוּדְתוֹ. וְאִם הָיָה בוֹ
61 דָּבָר מִדְּבָרִים שֶׁהֵם מִפְּנֵי מְרֵאִית הָעֵין - אֵינוֹ לוֹקָה,
62 וְעֲבוּדְתוֹ כְּשֶׁרָה.
63 ז. אֵין פּוֹסֵל בְּאֲדָם אֲלֵא מוּמִין שְׁבַגְלוּי, אֲבָל מוּמִין
64 שְׁבַחְלָל הַגּוֹף - כְּגוֹן שֶׁנִּשְׁלַל כְּלִיתוֹ שֶׁל אֲדָם, אוֹ טְחוּל
65 שְׁלוֹ, אוֹ שֶׁנִּקְבּוּ מַעְיָ - אִף עַל פִּי שֶׁנַּעֲשֶׂה טְרַפָּה -] שְׂאִין
66 בְּכוּחוֹ לְחִיּוֹת יוֹתֵר מִשְׁנֵהוּ, עֲבוּדְתוֹ כְּשֶׁרָה, שְׁנֹאֲמַר: "שֶׁכָּר
67 רָגַל אוֹ שֶׁכָּר יָד" - מֵה אֵלוֹ בְּגִלּוּי, אִף כֹּל שְׁבַגְלוּי.
68 ח. הָעֵרֶל - הָרִי הוּא כְּכֵן גְּבֵר, שְׁנֹאֲמַר: "כֹּל כֵּן גְּבֵר עָרֵל
69 לֵב וְעָרֵל בְּשֶׁר". לְפִיכֵף עָרֵל שֶׁעֵבֶד - חָלַל עֲבוּדְתוֹ וְלוֹקָה,
70 כְּזֶר שֶׁעֵבֶר; אֲבָל אֵינוֹ חֵיב מִיתָה.
71 ט. כֹּהֵן שֶׁהָיָה נוֹשֵׂא נִשְׂאִים [הַאֲסוּרוֹת לְהַנְשֵׂא לוֹ -] בַּעֲבָרָה
72 - אֵינוֹ עוֹבֵד, עַד שִׁדְיִירוּהוּ בֵּית דִּין עַל דַּעַת רַבִּים -] שְׂאִין
73 לְנַדֵּר זֶה הַתּוֹרָה -], כְּדֵי שֶׁלֹּא תִהְיֶה לוֹ הַפְּרָה, שֶׁלֹּא יוֹסִיף
74 לְחַטֵּא; וְעוֹבֵד, וְיִוֹרֵד וּמִגְרָשׁ. וְכֵן אִם הָיָה מִשְׂמָא לְמַתִּים
75 - פְּסוּל, עַד שֶׁיִּקְבַּל עָלָיו בְּבֵית דִּין שֶׁלֹּא שְׂמָא. וְאִם עֵבֶר
76 וְעֵבֶד קָדָם שִׁדְיִיר אוֹ שֶׁיִּקְבַּל - אִף עַל פִּי שֶׁהוּא נִשְׂוִי
77 בַּעֲבָרָה, לֹא חָלַל עֲבוּדָה.
78 י. כֹּהֵן שֶׁעֵבֶר, וְנִכְדֵק וְנִמְצָא חָלַל - עֲבוּדְתוֹ כְּשֶׁרָה
79 לְשֶׁעֵבֶר, אֲבָל אֵינוֹ עוֹבֵד לְהַבֵּא. וְאִם עֵבֶד, לֹא חָלַל -
80 שְׁנֹאֲמַר: "כִּרְפָּה ה' חִילוֹ, וַיַּעַל דְּדִיו תִּרְצָה", אִף חָלַל שָׁבוּ
81 תִּרְצָה.
82 יא. בֵּית דִּין הַגְּדוּל הָיָה יוֹשְׁבֵין בְּלִשְׁפַת הַזְּיוּת; וְעַקֵּר
83 מַעֲשִׂיָהּן הַתְּדִיר, שֶׁהֵן יוֹשְׁבֵין וְדָנִין אֶת הַכְּהֵנָה, וּבּוֹדְקִין
84 אֶת הַכְּהֻנִּים בְּיַחוּסֵין וּבְמוּמִין. כֹּל כֹּהֵן שֶׁנִּמְצָא פְּסוּל
85 בְּיַחוּסוֹ - לוֹבֵשׁ שְׁחוּרִים וּמִתְעַטֵּף שְׁחוּרִים, וְיוֹצֵא מִן
86 הָעֵזְרָה; וְכֹל מִי שֶׁנִּמְצָא שְׁלֵם וְכֶשֶׁר - לוֹבֵשׁ לְבָנִים, וְנִכְנָס
87 וּמִשְׁמֵשׁ עִם אֲחָיו הַכְּהֻנִּים.

1 לְקַדֵּשׁ מִמֶּנּוּ אַרְבַּעַה כְּהֻנִּים, שְׁנֹאֲמַר: "אַהֲרֹן וּבְנָיו", וְהָיָה
2 אֲלֵעֲזָר וְאַיִתְמָר וּפִינְחָס עִמָּהֶן, הָרִי אַרְבַּעַה.
3 יד. מִי כִיּוֹר נִפְסְלִין בְּלִיָּה, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרַנּוּ. וְכִיּוֹר הָיָה
4 עוֹשִׂין? מִשְׁקַעֲיִן אוֹתוֹ כְּמִי מְקוּהָ אוֹ כְּמַעֲזֵן, וְלִמְחַר מַעֲזֵין
5 אוֹתוֹ; אוֹ מִמְּלֵאִין אוֹתוֹ כֹּל יוֹם בַּבִּקְרָה.
6 טו. הֵימָּן [TUD גדול] שֶׁעֲשָׂה שְׁלֵמָה מְקוּהָ הָיָה, מִפְּנֵי
7 שְׂאֵמָה [תַּעֲלֵה] שֶׁל מֵיִם הָיְתָה עוֹבְרַת בְּתוֹכוֹ מִמַּעֲזֵן
8 עֵיטָם; לְפִיכֵף לֹא הָיָה מִימֵיו נִפְסְלִין בְּלִיָּה כְּמִי הַכִּיּוֹר,
9 וּמִמֶּנּוּ הָיָה מִמְּלֵאִין הַכִּיּוֹר.
10 טז. כִּיּוֹר מִצּוֹת קֹדֶשׁ? מַנִּיחַ יָדוֹ הִימָנִית עַל גְּבִי רִגְלוֹ
11 הִימָנִית, וְיָדוֹ הַשְּׂמָאלִית עַל גְּבִי רִגְלוֹ הַשְּׂמָאלִית, וְשׁוֹחֶה
12 וּמְקַדֵּשׁ; וְכֹל הַחוֹצֵץ בְּטַבִּילָה, חוֹצֵץ בְּקֹדֶשׁ יָדַיִם וְרִגְלָיִם.
13 וְאֵינוֹ מְקַדֵּשׁ כְּשֶׁהוּא יוֹשֵׁב, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּעֲבוּדָה, וְאֵין
14 עֲבוּדָה אֲלֵא מַעֲמַד, שְׁנֹאֲמַר: "לְעַמֵּד לְשֵׁרֵת".
15 יז. וְכֹל הָעוֹבֵד וְהוּא יוֹשֵׁב - חָלַל, וְעֲבוּדְתוֹ פְּסוּלָה; וְאֵינוֹ
16 לוֹקָה, מִפְּנֵי שֶׁאֲזַהֲרָה שְׁלוֹ מִכָּל עֲשֵׂה הִיא. וְכֵן כֹּל הָעוֹסֵק
17 בַּעֲבוּדָה מִעֲבוּדוֹת הַמְּקַדֵּשׁ, צָרִיף שֶׁיְהִיָּה עוֹמֵד עַל
18 הָרִצְפָּה; וְאִם הָיָה דָּבָר חוֹצֵץ בֵּינוֹ וּבֵין הַשְּׂרָקַע - כְּגוֹן
19 שֶׁעֲמַד עַל גְּבִי כַּלִּים, אוֹ בְּהֵמָה, אוֹ עַל רִגְלֵי חֲבָרוֹ - פְּסוּל.
20 וְכֵן אִם דָּבָר חוֹצֵץ בֵּין יָדוֹ וּבֵין הַכְּלִי שֶׁעוֹבֵד בוֹ, פְּסוּל.
21 יח. וְאֵין עֲבוּדָה אֲלֵא בְּיָמִין; וְאִם עֵבֶד בְּשְׂמָאל - פְּסוּל,
22 וְאֵינוֹ לוֹקָה. רִגְלוֹ אַחַת עַל הַכְּלִי וְרִגְלוֹ אַחַת עַל הָרִצְפָּה,
23 רִגְלוֹ אַחַת עַל הָאֶבֶן וְרִגְלוֹ אַחַת עַל הָרִצְפָּה - רוֹאִין: כֹּל
24 שֶׁאֵלוֹ יִנְטֵל הַכְּלִי אוֹ הָאֶבֶן יְכוּל לְעַמֵּד עַל רִגְלוֹ אַחַת -
25 עֲבוּדְתוֹ כְּשֶׁרָה; וְאִם לֹא - עֲבוּדְתוֹ פְּסוּלָה. קִבַּל בְּיָמִין,
26 וּשְׂמָאל מְסִיעֵתוֹ - עֲבוּדְתוֹ כְּשֶׁרָה; שֶׁהִמְסִיעַ, אֵין מְשַׁגִּיחִין
27 [מִקְפִּידִין] עָלָיו.
28 יט. נִתְּנַנְדָּה אֶבֶן מֵאֲבֵי הָעֵזְרָה - לֹא יַעֲמֵד עָלֶיהָ בִּשְׁעַת
29 הָעֲבוּדָה, עַד שֶׁתַּחֲבֵר בְּאַרְץ; וְאִם עֵבֶד - עֲבוּדְתוֹ כְּשֶׁרָה,
30 הוֹאִיל וּבְמִקְוָמָה עוֹמֵדֵת.

פָּרָק ו

31
32 א. כֹּל כֹּהֵן שֶׁיָּשׁ בוֹ מוּם, בֵּין מוּם קְבוּעַ בֵּין מוּם עוֹבֵר
33 - לֹא יִכְנָס לְמִקְדָּשׁ מִן הַמְּזוּבָּח וּלְפָנָיִם, שְׁנֹאֲמַר: "אֲלֵ
34 הַפְּרָכֶת לֹא יָבֵא, וְאֵל הַמְּזוּבָּח לֹא יָגֵשׁ"; וְאִם עֵבֶר וְנִכְנָס
35 - לוֹקָה, אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא עֵבֶד. וְאִם עֵבֶד בְּמִקְדָּשׁ - פְּסוּל
36 וְחָלַל עֲבוּדְתוֹ, וְלוֹקָה אִף עַל הָעֲבוּדָה, שְׁנֹאֲמַר: "אֲשֶׁר
37 יְהִיָּה בוֹ מוּם לֹא יִקְרַב" - מִפִּי הַשְּׂמוּעָה [מִסּוּרַת מִמִּשְׁחָה
38 רַבִּינוֹ] לְמָדוּ, שֶׁאֲזַהֲרָה זוֹ, שֶׁלֹּא יִקְרַב לְעֲבוּדָה.
39 ב. וְכֵן בַּעַל מוּם עוֹבֵר - פְּסוּל וְלוֹקָה, שְׁנֹאֲמַר: "כֹּל אִישׁ
40 אֲשֶׁר בוֹ מוּם לֹא יִקְרַב" - מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמָדוּ, שֶׁזוֹ אֲזַהֲרָה
41 לְבַעַל מוּם עוֹבֵר. וְאֵין בַּעֲלֵי מוּמִין שֶׁעֵבְדוּ בְּמִיתָה, אֲלֵא
42 בְּמִלְקוֹת בְּלִבְד.
43 ג. כֹּל הַמוּמִין כְּלֵן - אֶחָד [בֵּין] שֶׁהָיָה בוֹ מִתְּחִלַּת בְּרִיתוֹ

45 ו. שלשה בחטם, ואלו הן: (א) מי שנקב חטמו, אפלו
46 מצד אחד. (ב) מי שנסדק חטמו. (ג) מי שפגם חטמו.
47 ז. ששה בפה, ואלו הן: (א) מי שנקבה שפתו, אפלו אחת
48 מהן. (ב) מי שפגמה שפתו. (ג) מי שנסדקה שפתו -
49 והוא שתסדק מזר [מתחילתה; מה'זר' שלה] שלה עד
50 שתחלק לשני ראשים. (ד) מי שעצם לחיו התחתון עורף
51 [בולט] על העליון כל שהוא. (ה) מי שפיו בלום [נפוח]
52 מתמת גופו ובריתו [- מלידה]; אכל אם נכלם מתמת
53 הריח, אינו מום. (ו) מי שנטל רב המדבר של לשונו [חלק
54 הלשון שמתנועע].

55 ח. שנים עשר באברי הזרע, ואלו הן: (א) מי שנמעה
56 הגיד [המילה] שלו. (ב) או נכתת [נכתש]. (ג) או נתק.
57 (ד) או נכרת. (ה) מי שנמעכו הביצים שלו, או אחת מהן.
58 (ו) או נכתתו, או אחת מהן. (ז) או נתקו, או אחת מהן.
59 (ח) או נכרתו, או אחת מהן. (ט) מי שאין לו אלא ביצה
60 אחת, אף על פי שיש לו שני כסין. (י) מי ששתי ביציו
61 בכיס אחד. (יא) הטמטום [שארין ניכר בו סימן זכר ונקבה].
62 (יב) האנדרוגיניס [יש בו סימני זכר ונקבה יחד].

63 ט. ששה בידים וברגלים, ואלו הן: (א) הפסח [צולע].
64 (ב) מי שנשמטה ירכו [וגדולה מחברתה], והוא "שרוע"
65 האמור בתורה. (ג) מי שאחת מירכותיו גבוהה [במקום
66 חיבורה] מתכרתה. (ד) מי שנשבר עצם ידו - והוא שיהיה
67 נכר. (ה) מי שנשבר עצם רגלו - והוא שיהיה נכר; אף
68 על פי שאינו נכר לשעמד, אם נכר לשיהלך - הרי זה
69 מום. (ו) מי שרגליו מקבלות [נפוחות] מתמת עצמן
70 ובריתן [- מלידה]; אכל אם היו מקבלות מתמת הריח,
71 אינו מום.

72 י. ארבעה ראויין להיות בכל הגוף, ואלו הן: (א) מי שיש
73 בו גרב [מין שחין] גבש כל שהוא [מעט] - וזה הוא
74 ה"גרב" האמור בתורה. (ב) מי שיש בו יבלת שיש בה
75 עצם - וזו היא "יבלת" האמורה בתורה. (ג) מי שיש בו
76 תזזית המצריית [שחין שהיה במצרים] כל שהיא, והיא
77 תזזית קשה וכעורה - וזו היא "ילפת" האמורה בתורה.
78 יא. (ד) כל עצם שבגלוי שנחרץ בו חרץ, הרי זה מום -
79 והוא בכלל "חרוץ" האמור בתורה. ואין הצלעים בכלל
80 עצמות שבגלוי.

81 יב. ועוד יש שם שלשה מומין, ואלו הן: (א) הנזקן
82 שהגיע להיות רותת ורועד כשהוא עומד. (ב) חולה שהוא
83 רועד מפני חליו וכשלוץ כחו. אכל הטרפה [שבגלל מום
84 אין בכוחו לחיות יותר משנה] - כשר באדם ופסול
85 בבהמה; וכן יוצא [מן] דפן [הרחם] - ניתוח קיסרי כשר
86 באדם ופסול בבהמה.

87 יג. (ג) המזהם. וכהן שהוא מזהם בזעתו - רוחץ וישף כל
88 בשרו בבשם, ועובר. היה ריח פיו רע - נותן בפיו פלפל
89 או זנגביל וכיוצא בהן, ועובר. ואם עבד בזהום זעתו, או

1 יב. מי שנמצא כשר ביחסו, ונמצא בו מום - יושב
2 בלשפת העצים, מתלע עצים [- בודקם מתולעים]
3 למערכה; וחולק בקדשים עם אנשי בית אב שלו, ואוכל
4 - שנאמר: "לחם אלהיו מקדשי הקדשים ומן הקדשים
5 יאכל".

פרק ז

7 א. כל המומין הפוסלים באדם ובבהמה - תמשים; וזה
8 הוא פרטין.

9 ב. תמשה באזן, ואלו הן: (א) מי שנפגם סחוס אזנו כדי
10 שתתגר [תחדור] הצפרן בפגם; אכל העור המקף לסחוס
11 האזן - אין בו מום, בין שנקב בין נפגם בין נסדק.

12 ג. (ב) מי שנסדק סחוס אזנו בכל שהוא [פסול], אף על
13 פי שלא חסר [מהסחוס]. (ג) מי שנקב סחוס אזנו נקב
14 ככרשינה [כגרגיר של מין קטניות], בין נקב עגל בין נקב
15 ארף - אם מצטרף [לגודל של-] לכרשינה, הרי זה מום.
16 (ד) מי שישבשה אזנו, [עד] כדי שתנקב ולא תוציא דם.
17 (ה) מי שהיתה אזנו כפולה לשתיים [אזון בתוך אזון], אפלו
18 הגדי שדרף אזניו להיותן נוטות וכפולות - ובלבד שיהיו
19 לה שני סחוסין [פסול]; אכל אם לא היה לה אלא סחוס
20 אחד, והרי הוא כגוף אחד שנקבל - כשר.

21 ד. שלשה בריס [עפעף] של עין, ואלו הן: (א) מי שנקב
22 ריס מריסי עיניו בכל שהוא [- מעט]. (ב) מי שנסדק ריס
23 מריסי עיניו בכל שהוא. (ג) מי שנפגם ריס מריסי עיניו
24 בכל שהוא. ושלשה מומין אלו, בכלל "חרוץ" האמור
25 בתורה.

26 ה. שמונה בעין, ואלו הן: (א) העור, בין באחת מעיניו
27 בין בשתיהן. (ב) מי שאינו רואה בשתי עיניו, או באחת
28 מהן, אף על פי שאין נראה בהן שנוי כלל - מתמת שדרו
29 מים [קבועין [- בקביעות] כנגד ראותיו [=מקור ראייתו -

30 גורם לעיוורון]. (ג) מי שאינו רואה בעיניו או באחת מהן
31 ראיה ברורה, מתמת שהיה בה סגורים קבועים [- שלא
32 ראה שמונים יום]. (ד) מי שבעינו כמו ענב, אף על פי

33 שהוא רואה. (ה) מי שיצא בשר יתר בעינו, עד שחפה
34 מעט מן השחור של עין. (ו) מי שנמשך הלכך של עין
35 ונכנס ממנו מעט בשחור, עד שנמצא השחור מערב בלכך
36 - וזה הוא "תבלול" האמור בתורה; אכל אם יצא מן

37 השחור לתוך הלכך - אינו מום, שאין מומין בלכך. (ז) מי
38 שהיתה נקדה לכנה בתוך השחור, וזה הוא "דק" האמור
39 בתורה - והוא שתהיה צפה על גבי השחור; אכל אם לא

40 היתה צפה, או שהיתה משקעת בשחור - אינו מום. וכן
41 אם היתה נקדה שחרה בתוך הלכך, אפלו צפה - אינו
42 מום, שאין מומין בלכך. (ח) שתהיה נקדה שחורה שוקעת
43 בתוך השחור, אף זה נקרא "דק"; אכל אם היתה צפה -

44 הואיל והיא שחורה בשחור, אינו מום.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי ג' מנחם-אב - ספר עבודה - הלכות ביאת המקדש פא

מתוך מהדורת חזק

46 קטנות כשל אנו. (ז) מי שדמיעו זולפות תמיד. (ח) מי
 47 שלחלוחית נמשכת מראש עיניו מפנגד החטם, או מזנב
 48 עיניו מפנגד צדעיו [הרקות]. (ט) מי שמקבץ ריסי עיניו
 49 ועוצמן מעט בשעה שרואה אור, או בשעה שהוא רוצה
 50 לדקדק בראיה. (י) מי שראית עינו מערפכת, עד שרואה
 51 את החדר ואת העליה כאחת; וינדע דבר זה בעת שינדבר
 52 עם חברו, ונראה כאלו הוא מסתכל באיש אחר. (יא) מי
 53 שאחת מעיניו משנה מחברתה, בין במקומה בין במראה,
 54 כגון שהיתה אחת שחורה ואחת פתוקה [צבע מעורב], או
 55 אחת קטנה ואחת גדולה - הואיל ויש בין שתיהן שנוי
 56 מכל מקום, פסול.
 57 ז. ששה בחטם, ואלו הן: (א) מי שעקר [- ראש] חטמו
 58 שוקע, אף על פי שאינו פוחל שתי עיניו כאחת [- למרות
 59 שאינו צובע עיניו במכחול במשיכה אחת מפני החוטם] -
 60 וזה הוא "חרום" האמור בתורה. (ב) מי שאמצע חטמו
 61 בולט למעלה. (ג) מי שעקץ חטמו נוטף למטה. (ד) מי
 62 שחטמו עקם לצד אחד. (ה) מי שחטמו גדול מאבריו.
 63 (ו) מי שחטמו קטן מאבריו. וכיצד משערין אותו?
 64 באצבע קטנה של ידו: אם היה חטמו גדול ממנה או קטן
 65 ממנה, הרי זה מום.
 66 ח. שלשה בשפתים, ואלו הן: (א) מי ששפתו העליונה
 67 עורפת [בולטת] על התחתונה. (ב) מי ששפתו התחתונה
 68 עורפת על העליונה. (ג) מי שפיו רפוי ורירו יורד מפיו.
 69 ט. שלשה בכטן, ואלו הן: (א) מי שקרשו צבה [בולטת].
 70 (ב) מי שטבורו יוצא, ואינו שוקע כשאר בני אדם. (ג) מי
 71 שדדיו שוכבין על בטנו כדדי האשה.
 72 י. שלשה בגב, ואלו הן: (א) מי ששדרתו עקומה. (ב) מי
 73 שניצאת חליה משדרתו, בין שבלטה לחוץ, או נכנסה
 74 לפנים, או נטתה לצדדין - וזה הוא בעל חסורת. (ג) מי
 75 שתפח בשר בגבו ונעשה כחסורת - אף על פי שלא וזה
 76 חליה ממקומה, הרי זה מום.
 77 יא. ששה בידים, ואלו הן: (א) מי שיש לו אצבע יתרה
 78 באצבעות ידיו, אפלו היו שש ושש. ואם חתף את היתרה,
 79 כשר; ואם היה בה עצם - אפלו חתכה, פסול. (ב) מי
 80 שחסר אצבע מידו. (ג) מי ששתי אצבעות ידיו קלוטות
 81 [מחוברות כאצבע אחת] עד למטה מן הפרק; ואם חתכן
 82 והפרישן עד הפרק - כשר. באיזה פרק אמרו? בפרק
 83 ראשון הסמוך לכף היד. (ד) מי שאצבעותיו מרפכות זו
 84 על גבי זו. (ה) מי שפקה [כעין אצבע נוספת] יוצאת
 85 מגודלו. (ו) מי שהוא אטר יד ימינו; ואם היה שולט
 86 בשתי ידיו, כשר.
 87 יב. ארבעה באברי העור, ואלו הן: (א) מי שכיס הביצים
 88 גדול וארוך עד שמגיע לארפבותיו [ברכיו]. (ב) מי שהגיד
 89 [איבר המילה] שלו ארוך עד שמגיע לארפבותיו. (ג) מי
 90 שנמרחו אשכיו, והוא כיס של ביצים. (ד) מי שהרוח
 91 באשכיו - והוא "מרוח אשף" האמור בתורה.
 92 יג. חמשה עשר בשוקים וברגלים, ואלו הן: (א) מי

1 בזהום פיו - הרי זה חלל עבודתו, כשאר אלו בעלי המומין
 2 בלם.
 3 יום רביעי ג' מנחם-אב ה'תשע"ג
 4 פָּרָק ח
 5 א. כל המומין המיוחדין באדם - תשעים; וזה הוא פרטן.
 6 שמונה בראש, ואלו הן: (א) מי שאמצע קרקרו שוקע
 7 למטה כמי שדחקו בידו. (ב) מי שאמצע קרקרו עולה
 8 למעלה כמו ביצה. (ג) מי שפאת [קצה] ראשו יוצא כנגד
 9 פניו כמו מקבת [פטיש]. (ד) מי שראשו יוצא מאחוריו
 10 כנגד ערפו. (ה) מי שראשו רחב ויוצא מכאן ומכאן, עד
 11 שתמצא ראשו על צוארו כמו ראש הלפת על העלין שלו.
 12 (ו) הקרת שאין בכל ראשו שער כל עקר; ואם יש בו
 13 שיטה [שורה] של שער מקפת מאחוריו מאין לאין, כשר.
 14 (ז) מי שהיה השער מקיף מאין לאין מלפניו בלבד, ושאר
 15 הראש קרת - הרי הוא פסול. (ח) מי שהיה השער מקיף
 16 את כל הראש סביב מלפניו ומאחוריו, ואין שם שער
 17 באמצע - אף זה קרת ופסול.
 18 ב. שנים בצואר, ואלו הן: (א) מי שצוארו שוקע הרבה,
 19 עד שנגמץ ראשו כאלו הוא מנח על כתפיו. (ב) מי
 20 שצוארו ארוך הרבה, עד שיראה כשמוט מבין כתפיו.
 21 ג. ארבעה באזן, ואלו הן: (א) מי ששתי אזניו קטנות
 22 הרבה. (ב) מי ששתי אזניו נפוחות, דומות לספוג. (ג) מי
 23 שאזניו מדלדלות למטה. (ד) מי שאחת מאזניו משנה
 24 מחברתה במראה.
 25 ד. חמשה בגבינים [בגבות], ואלו הן: (א) מי שאין לו
 26 שער בגביניו, וזה הוא "גבן" האמור בתורה. (ב) מי
 27 שגביניו שוכבין [ומגיעין עד עפופיו]. (ג) מי שיש לו
 28 גביניו יתר על שנים. (ד) מי שאין לו אלא גבין אחד.
 29 (ה) מי שאחד מגביניו משנה מחברו, בין ששערו של זה
 30 ארוך ושערו של זה קצר, בין ששערו של אחד שחור ושער
 31 השני לבן או אדם - הואיל ויש בין שניהם שנוי, הרי זה
 32 פסול.
 33 ה. ארבעה בריס העין, ואלו הן: (א) מי שאין לו שער
 34 כלל בריסי עיניו. (ב) מי ששער ריסי עיניו מרבה מעבה
 35 הרבה. (ג) מי ששער אחד מריסי עיניו משנה משער ריס
 36 אחר, כגון שאחד שחור ואחד לבן, או אחד נושר והשני
 37 מעבה. (ד) מי שעפעפיו סגורות מעט, ואין נפתחות הרבה
 38 כשאר כל האדם.
 39 ו. אחד עשר בעינים, ואלו הן: (א) מי שהיו שתי עיניו
 40 למעלה מן המקום הראוי להן, קרובות מפרדתו [- ממצחו].
 41 (ב) מי שהיו שתי עיניו למטה ממקום הראוי להן. (ג) מי
 42 שהיו שתי עיניו עגלות, ואין נמשכות בארוך מעט כשאר
 43 העינים. (ד) מי שעניו מזורות, והן יוצאות כמו עיני
 44 הנמר, וכמי שהוא מסתכל בעת שפועס פעס הרבה.
 45 (ה) מי שעניו גדולות הרבה כשל עגל. (ו) מי שעניו

46 ושלשה בגב, ושבעה בידיים, וששה עשר באברי הזרע,
 47 ועשרים ברגלים, ושמונה בכל הגוף, ושמונה בעור
 48 הבשר, ושבעה בכל הגוף וריחו. וכבר נתפרשו כלן אחד
 49 אחד. ואלו פסלו מפני מראית העין: מי שנשרו ריסי
 50 עיניו, אף על פי שנשאר השער בעקרון [בשורשו], ומי
 51 שנטלו שניו.

פָּרָק ט

52 **א.** זר [אינו כהן] שעבד במקדש - עבודתו פסולה, וחיב
 53 מיתה בידי שמים, שנאמר: "והזר הקרב, יומת" - מפי
 54 השמועה [מסורת ממושה רבינו] למדו, שאין חיוב זה אלא
 55 לקרב לעבודה. והיכן הזהיר עליו? "זר לא יקרב
 56 אליכם". איזה הוא זר? כל שאינו מוצע אהרן הנזכרים,
 57 שנאמר: "וערכו בני אהרן" - בני אהרן ולא בנות אהרן.
ב. אף על פי שהזרים מזהרין שלא יתעסקו בעבודה
 58 מעבודות הקרבנות - אינן חייבין מיתה אלא על עבודה
 59 תמה [סופית], לא על עבודה שליש אחריה עבודה; ואין
 60 הזר חיב מיתה אלא על ארבע עבודות בלבד - על
 61 הזריקה, ועל ההקטרה, ועל נסוף המים בחג, ועל נסוף
 62 היין תמיד.

63 **ג.** כיצד על הזריקה? בין שזרק בפנים, בין שזרק בחוץ,
 64 בין שהזה הזנה אחת מפל הזיות הדים, בין שהזה הזנה
 65 אחת מפל הזיות שבקרבנות מצרע - הרי זה חיב מיתה.

66 **ד.** כיצד על ההקטרה? הקטיר אברים או קמץ [ממנחה]
 67 או לבונה על המזבח, אפלו הפך באברים שלא נתאכלו
 68 וקרב שרפתן - חיב מיתה; והוא שיקטיר פזית. וכן אם
 69 הקטיר על מזבח הזהב - משיקטיר פזית, חיב; אבל
 70 המקטיר קטרת של יום הכפורים בקדש הקדשים - אינו
 71 חיב מיתה עליה עד שיקטיר מלא חפניו, השעור המפרש
 72 בתורה.

73 **ה.** והמסדר שני גזרי עצים על המערכה - הרי זה כמקטיר
 74 אברים, וחיב מיתה; שהעצים קרנן הן. אבל היוצק [שמן
 75 על המנחה], והבולל [מערבבה], והפוזת [חותכה
 76 לחתיכות], והמולח, והמניף, והמגיש [אותה למזבח],
 77 והמסדר את לחם הפנים או את הבזיכין [צלוחיות
 78 הלבונה] על השלחן, והמטיב [מנקה] את הנרות, והמצית
 79 אש במזבח, והקומץ [מפריש מן המנחה חלק להקרבה],
 80 והמקבל דמים - אף על פי שפסל, והרי הוא מזוהר על כל
 81 אלו, ולוקה - אינו חיב מיתה; מפני שקל אחת מהן עבודה
 82 שיש אחריה עבודה, ואינה גמר עבודה.

83 **ו.** שחיתת הקדשים - כשרה בזרים, אפלו קדשי קדשים,
 84 בין קדשי יחיד, בין קדשי צבור, שנאמר: "ושחט את בן
 85 הבקר לפני ה', והקריבו בני אהרן" - מקבלה [של הדם]
 86 ואילף מצות קהנה. וכן ההפשט, והנחת [של הבמה],
 87 והולכת עצים למזבח - כשרה בזרים, שנאמר באברים:

1 ששוקיו עקמות - עד שמחבר רגל לרגל, ואין ארבותיו
 2 נוגעות זו בזו. (ב) מי שפקתו יוצאת [עקבו בולט]; והפקה
 3 היא העצם העגל שלמעלה מן העקב מצד פנים, והוא
 4 דומה לפקה [כדור] שטוות בה הנשים. (ג) מי שעקבו
 5 יוצא לאחוריו, עד שנמצא השוק כאלו הוא באמצע רגלו
 6 עומד. (ד) מי שפרסתו [כף רגלו] רחבה כשל אנו, אף על
 7 פי שאינה קלוטה כשל אנו. (ה) מי שפקה יוצאה מגודלו.
 8 (ו) מי שיש ברגלו אצבע יתרה, אפלו שש ושש; ואם
 9 חתכה, כשר - והוא שלא יהיה בה עצם. (ז) מי שחסר
 10 אחת מאצבעות רגליו. (ח) מי שאצבעותיו מרפבות זו על
 11 גבי זו. (ט) מי שהיו אצבעות רגליו קלוטות [מחוברות]
 12 עד למטה מן הפרק; ואם היו עד הפרק, או שתתכן
 13 והפרישן - כשר. (י) מי שרגלו כלה שנה - שנמצא רחב
 14 פס אצבעותיו כרחב עקבו, וכאלו היא חתיכה שנה.
 15 (יא) מי שרגלו עקמה דומה למגל - שנמצא פס רגלו שיש
 16 בו האצבעות עם עקבו, כאלו הם שני ראשי הקשת.
 17 (יב) מי שרגלו חלולה [שנחסר בשר בפרסתו] - והוא
 18 שיהיה אמצעה גבוה מעל הארץ, ונמצא כשעומד עומד
 19 על עקבו ועל אצבעות רגליו. (יג) המקיש בקרסליו [אחת
 20 בשניה] בעת שמהלך. (יד) מי שהוא מקיש בארבותיו
 21 [אחת לשניה] בעת שמהלך. (טו) מי שהוא אטר [חלש
 22 'אטוס'] ברגל ימיו.

23 **יד.** ארבעה בכל הגוף, ואלו הן: (א) מי שגופו גדול
 24 מאבריו [באופן יחסי]. (ב) מי שגופו קטן מאבריו.
 25 (ג) הארץ ביותר. (ד) הננס, והוא הקצר ביותר. עד שיהיו
 26 מפלגין [שוניים] משאר העם.

27 **טו.** שמונה בעור הבשר, ואלו הן: (א) הכושי. (ב) הלכן
 28 ביותר, כמו גבינה. (ג) האדם פשני [כאדגמן]. (ד) בעלי
 29 נגעים טהורים שנשתנה העור מחמת עצמו, כגון הבהק
 30 [נגע לבן]. (ה) שנשתנה העור מחמת דבר אחר, כגון
 31 צרבת המכה [כוויה]; וזה בכלל נגעים טהורין. (ו) מי
 32 שהיתה בעור פניו שומה [וגודלה] - כאיסר - [מטבע] או
 33 יותר. (ז) מי שהיתה בעור פניו שומה שיש בה שער -
 34 אף על פי שאינה כאיסר, אלא בכל שהוא. (ח) בעלי
 35 הדלדולין; והוא שידלדל העור והבשר, או הלחלוחית
 36 שיש בעור שידלדל באיזה מקום שהיה מפל הגוף - הרי
 37 זה מום.

38 **טז.** ועוד יש שם באדם מומין אחרים, ואלו הן:
 39 (א) החרש. (ב) השוטה. (ג) הנכפה [נופל מחמת חולין],
 40 אפלו [אחת] לזמנים רבים. (ד) מי שרות רעה מבצעת
 41 [מפחידה] אותו תמיד, או בעתים ידועים.

42 **יז.** נמצאו כל המומין הפוסלין בפהנים, מאה וארבעים;
 43 וזה הוא כללם: שמונה בראש, ושנים בצואר, ותשעה
 44 באזנים, ותמשה בגבינים, ושבעה בריס העין, ותשעה
 45 עשר בעין, ותשעה בחטם, ותשעה בפה, ושלשה בבטן,

48 (זו) מי שיש בין ידו ובין הפלי דבר חוצץ; (יז) מי שיש
49 בין יגלו ובין הארץ דבר חוצץ; (יח) מי שעבד בשמאלו.
50 כל אלו פסולין לעבודה, ואם עבדו חללו; חוץ מפרוע
51 ראש, וקרוע בגדים, והשוחט לעבודה זרה בשוגג - שאם
52 עבדו, עבודתן פשרה.
53 בריף רחמנא דסיצן

הלכות אסורי מזבח

54 יש בכללן ארבע עשרה מצוות - ארבע מצוות עשה,
55 ועשר מצוות לא תעשה; וזה הוא פירושן: (א) להקריב
56 כל הקרבנות תמימים; (ב) שלא להקדיש בעל מום
57 למזבח; (ג) שלא ישחט; (ד) שלא יזרק דמו; (ה) שלא
58 יקטיר חלבו; (ו) שלא יקריב בעל מום עובר; (ז) שלא
59 יקריב בעל מום, אפלו בקרבנות הגויים; (ח) שלא ישיל
60 מום בקדשים; (ט) לפדות פסולי המקדשין;
61 (י) להקריב מיום שמיני והלאה; (יא) שלא להקריב
62 אתנן ומחיר; (יב) שלא להקטיר שאור ודבש;
63 (יג) למלח כל הקרבנות; (יד) שלא להשבית המלח
64 מעל הקרבנות. ובאור מצוות אלו בפרקים אלו.
65

פרק א

66 **א.** מצוות עשה להיות כל הקרבנות תמימין [שלמים]
67 ומבשרין - שגאמר: "תמים יהיה לרצון", זו מצוות עשה.
68 **ב.** וכל המקדיש בהמה שיש בה מום לגבי המזבח -
69 להקריבה - עובר בלא תעשה, ולוקה על הקדשו, שגאמר:
70 "כל אשר בו מום, לא תקריבו" - מפני השמועה [מסורת]
71 ממשנה רבינו [למדו, שזו אזהרה למקדיש בעלי מומין.
72 אפלו הקדישו [על מנת שימכרהו] לדמי [לדכישת] נסכים
73 - לוקה, שבין קדשים הוא.
74 **ג.** המתפגן [- כשוקדיש] לומר 'שלמים' ואמר 'עולה',
75 'עולה' ואמר 'שלמים' - לא אמר פלוס; עד שיהיה פיו
76 ולבו [כוונתו] שוין. לפיכך, המתפגן לומר על בעל מום
77 'עולה' והקדישו שלמים, או 'שלמים' ואמר 'עולה' - אף
78 על פי שנתפגן לאסור [- להקדיש בעל מום], אינו לוקה.
79 מי שדמה [שחשב] שמתר להקדיש בעל מום למזבח,
80 והקדיש - הרי זה קדוש, ואינו לוקה.
81 **ד.** השוחט בעל מום לשם קרבן - לוקה, שהרי נאמר
82 בבעלי מומין: "לא תקריבו אלה לה", ומפי השמועה
83 למדו, שזו אזהרה לשוחט. וכן הזרק דם בעלי מומין על
84 המזבח - לוקה, שהרי נאמר בהן: "לא תקריבו לה", מפי
85 השמועה למדו, שזו אזהרה לזרק. וכן המקטיר אמורי
86 [אברין] בעלי מומין על המזבח - לוקה, שגאמר: "ואשה
87 לא תתנו מהם על המזבח" - אלו החלבים. נמצאת למד,
88 שאם הקדיש בעל מום, ושחטו, וזרק דמו, והקטיר
89 אמוריו - לוקה ארבע מלקיות.
90 **ה.** אהד בעל מום קבוע או בעל מום עובר - אם הקריבו,

1 "והקריב הכהן את הכל והקטיר המזבחה" - זו הולכת
2 אברים לכבש; הולכת אברים היא שצריכה פהנה, אבל
3 הולכת עצים אינה צריכה פהנה.
4 ז. וכן הדלקת הנרות פשרה בזרים; לפיכך אם הטיב
5 הכהן הנרות והוציאן לחוץ - מתר לזר להדליקן.
6 ח. הרמת הדשן [האפר, מעל המזבח] צריכה כהן,
7 שגאמר: "ולבש הכהן מדו בד". ואם הרים ישראל -
8 לוקה, ואינו חייב מיתה אף על פי שאין אחריה עבודה,
9 שגאמר: "עבדת מתנה [מלשון נתינה] וכו'" - עבודת
10 מתנה הוא שתהיה כהן לבדו, ואם קרב לה הזר חייב
11 מיתה; אבל עבודת סלוק [נטילה], אין חייב עליה מיתה.
12 וכן אם דשן מזבח הזהב והמנונה, אינו חייב מיתה.
13 ט. [זר ש:] סדר את המערכה - פורקה [הזר], וחזר הכהן
14 וסודרה, מפני שסודרה פסול.
15 י. השמא ובעל מום ושלא רחויץ ידים ורגלים, ששמשו
16 במקדש - אינן חייבין אלא על עבודות שהזר חייב עליהן
17 מיתה; ועל שאר העבודות - באזהרה [בלאו].
18 יא. כהן טבול יום ומחסר כפורים שנטמא, והרי הוא
19 מחסר בגדים ושלא רחויץ ידים ורגלים, ועבד - חייב על
20 כל אחת ואחת; ואם היה זר - אינו לוקה אלא אחת,
21 משום זרות.
22 יב. זר ששמש בשבת - חייב משום זרות ומשום שבת;
23 וכן בעל מום ששמש בטמאה - חייב משום טמאה ומשום
24 בעל מום.
25 יג. כל כהן שעבד עבודה זרה, בין במזיד בין בשוגג -
26 אף על פי שחזר בתשובה גמורה - הרי זה לא ישמש
27 במקדש לעולם, שגאמר: "לא יגשו אלי לכהן לי". אהד
28 העובד אותה בשרות, כגון שנעשה כמר לעבודה זרה, או
29 המשתתף לה, או המודה לה וקבלה עליו באלה - הרי
30 זה פסול לעולם, עבר והקריב - אין קרבנו ריח ניחוח, אף
31 על פי שהיה שוגג בעת ששרת או שהשתתף או שהודה.
32 אבל השוחט לעבודה זרה בשוגג - אם עבר והקריב,
33 קרבנו ריח ניחוח ונתקבל; שהרי לא שרת, ולא נעשה
34 כמר, אלא שחט בלבד, והוא שוגג. ואף על פי כן,
35 לכתחלה לא יעבד.
36 יד. מי שעבד ועשה בית חוץ למקדש להקריב בו קרבנות
37 לה - אינו כבית עבודה זרה; ואף על פי כן, כל כהן
38 ששמש בבית פנה - לא ישמש במקדש לעולם. וכן פלים
39 ששמשו בהם שם - לא ישמשו בהן במקדש לעולם,
40 אלא יגזזו. ויראה לי, שאם עבד כהן ששמש שם, במקדש
41 - לא פסול.
42 טו. נמצאו כל הפסולין לעבודה, שמונה עשר; ואלו הן:
43 (א) העובד עבודה זרה; (ב) הזר; (ג) בעל מום;
44 (ד) הערל; (ה) השמא; (ו) טבול יום; (ז) מחסר כפורים;
45 (ח) האונן; (ט) השכור; (י) מחסר בגדים; (יא) יתר
46 בגדים; (יב) פרום בגדים; (יג) פרוע ראש; (יד) שלא
47 רחויץ ידים ורגלים; (טו) היושב [בשעת העבודה];

47 אותו הנזבח [שהוקדשה אמו] - לפי שאינו יכול להקריבו
 48 מבח אמו, מפני שבא מבח קדשה [של אמו שהיא] דחוייה.
 49 יב. כל פסולי המקדשין, כשיפדו - מתר לשחט אותן
 50 בשוק הטבחים, ולמכר אותן שם בשוק, ולשקל בשרם
 51 בליטרא [במשקל] בשאר החלין, חוץ מן הבכור ומן
 52 המעשר, מפני שמכירתם בשוק [של כל פסוה"מ] מוסיף
 53 בדמיהם [גורם לשומא גבוהה יותר]. שאר הקדשים
 54 שדמיהן חוזרין להקדש, שהרי מביא בדמיהם בהמה
 55 אחרת - מוכרין אותן בחלין בשוק; אבל הבכור והמעשר,
 56 שאין דמיהם להקדש אלא נאכלין במומן כמו שיתבאר -
 57 אין שחטין אותם בשוק הטבחים, ואין מוכרין אותם שם.
 58 אפלו התפיס בכור לבדק הבית - אינו נשקל בליטרא, ולא
 59 ימכר בשוק; שאינו יכול להתפיס אלא דבר הקנוי לו קנן
 60 גמור.

יום חמישי ד' מנחם-אב ה'תשע"ג

פרק ב

62 א. כל המומין הפוסלין באדם ובבהמה - חמשים; וכבר
 63 נמנו.
 64 ב. ויש מומין אחרים מיוחדין בבהמה, ואינם ראויין
 65 להיות באדם; ושלא יעשו ויעשרים הן, וזה הוא פרטן:
 66 (א) אם היה גלגל עינה עגל כשל אדם. (ב) עינה אחת
 67 גדולה כשל עגל, והשניה קטנה כשל אנו; אבל אם היתה
 68 און גדולה ואון קטנה, אפלו קטנה עד כפול - כשר.
 69 (ג) אם יש בלבן עינה נבלת שיש בה שער. (ד) אם נקב
 70 העור שבין שני חטמיה במקום הנראה. (ה) פיה דומה
 71 לשל חזיר - פרום [שפה העליונה והלחיים העליונות
 72 בולטות], אף על פי שאינו מתחדד כשפוד.
 73 ג. (ו) חטיה [שיניה] החיצונות שנקבו. (ז) או שנגממו
 74 [הצטמקו], אף על פי שישאר מקצתן. (ח) או שנגממו.
 75 (ט) אם יצקרו חטיה הפנימיות - שהרי בעת שפותחת פיה
 76 יצונחת, הן נראין חסרין.
 77 ד. (י) אם נטלו קרניה וזכרותו [העצם בקרו] עמה, ולא
 78 נשאר מהן פלוס; אבל נקבה שיש לה קרנים, כשרה.
 79 (יא) אם נפגם העור שחופה את גיד הבהמה. (יב) אם
 80 נפגמה הערוה של נקבה. (יג) אם נפגם הנזב מן [בגו] אף
 81 העצם, אבל לא מן הפרק [בחיבור החוליות]. (יד) אם היה
 82 ראש הנזב מפצל לשנים [לשני זבות], בשני עצמים [בכל
 83 אחד עצם]. (טו) אם היה בין חליה לחליה [בזב, כמידת]
 84 מלא אצבע כשר. (טז) אם היה הנזב קצר. ועד כמה?
 85 בגדי - חליה אחת, מים; שתיים, כשר. ובטלה - ארף שתי
 86 חליות, מים; היתה שלש, כשר. (יז) ונב הגדי שהיה רף
 87 ומדלדל, דומה לשל חזיר. (יח) אם נשבר עצם הנזב; אבל
 88 אם נשבר עצם מצלעותיו - כשר, מפני שאינו בגלוי.
 89 ה. (יט) בעל חמש רגלים. (כ) אם אין לו אלא שלש

1 עובר בכל אלו, שנאמר: "לא תזבח לה' אלהיך שור ושה,
 2 אשר יהיה בו מום" - מפי השמועה למדו, שזו אזהרה
 3 לבעל מום עובר. כגון שהיה בבהמה קרב לח, או חזיות
 4 [מיני שחין] - אם הקריבה, לוקה.
 5 ו. ולא קרבנות ישראל בלבד, אלא אף קרבנות גויים -
 6 אם הקריבן והן בעלי מומין, לוקה, שנאמר: "וימד בן
 7 נכר לא תקריבו את לחם אלהיכם מכל אלה".
 8 ז. המטיל מום בקדשים, לוקה, כגון שסמה את עינו או
 9 קטע דו; שהרי נאמר בקרבן: "כל מום לא יהיה בו" -
 10 מפי השמועה למדו, שזו אזהרה שלא יתן בו מום. ואינו
 11 לוקה אלא בזמן שבית המקדש קיים - שהרי היה ראוי
 12 לקרבן, ופסלו; אבל בזמן הזה - אף על פי שעבר בלא
 13 תעשה, אינו לוקה.
 14 ח. הטיל מום בקדשים, ויבא אחר והטיל בה מום אחר
 15 [ונסו] - השני אינו לוקה.
 16 ט. אחד המטיל מום בקדשים עצמן, או בתמורתן -
 17 בהמת חולין שהוחלפה במקום בהמה שהוקדשה - חייב -
 18 חוץ מן הבכור ומן המעשר [- מעשר בהמה], שהמטיל
 19 מום בתמורתן אינו לוקה, לפי שאינו ראוי לקרבן, כמו
 20 שיתבאר במקומו. וכן המטיל בתשיעי של טעות עשירי,
 21 אינו לוקה.
 22 י. המקדיש בעלת מום למזבח - אף על פי שלוקה, הרי
 23 זו נהקדשה, ותפדה בערך [בשומת] הפה, ותצא לחלין,
 24 וביא בדמיה קרבן. וכן הדין בבמה קדשים שנפל בה
 25 מום. ומצות עשה היא לפדות קדשים שנפל בהן מום,
 26 ויצאו לחלין ויזכרו, שנאמר: "רק בכל אנת נפשך תזבח
 27 ואכלת כשר" - מפי השמועה למדו, שהכתוב מדבר
 28 בפסולי המקדשין שיפדו. וכבר בארנו בערכין, שזה
 29 שנאמר: "ואם כל בהמה טמאה, אשר לא יקריבו ממנה
 30 קרבן לה'", שהוא מדבר בבעלי מומין שיפדו.
 31 יא. מה בין בעלת מום קבוע לבעלת מום עובר?
 32 שהמקדיש בעלת מום קבוע - אם ילדה והיא קדש - לפני
 33 שנפדתה, יפדה הולד ויצא לחלין אף על פי שהוא תמים,
 34 כדי שלא יהיה טפל [הוולד] חמור מן העקר [האם- שאינה
 35 קרבה]. ואם נתעברה קדם שתפדה וילדה אחר פדיון -
 36 הולד חלין. ואם מתה קדם שתפדה - נפדית אחר שתמות,
 37 שהרי לא חלה קדשה גמורה על גופה אלא על דמיה,
 38 מפני שהיתה בעלת מום קבוע. אבל המקדיש בעלת מום
 39 עובר או תמימה, ואחר שהקדישה נולד לה מום קבוע -
 40 אם מתה קדם שתפדה, תקבר כשאר הקדשים התמימים;
 41 מפני שהיא צריכה העמדה והערכה [- שומה, והרי כבר
 42 מתה], כמו שבארנו בערכין. ואם נשחטה קדם שתפדה -
 43 הרי זו נפדית כל זמן שהיא מפרפסת, ואחר כך תאכל.
 44 ואם ילדה - קרב וילדה. נתעברה קדם שתפדה וילדה אחר
 45 שנפדית - הולד אסור [לשימוש], ואינו נפדה. אלא כיצד
 46 יעשה? סומך לפדיון אמו, מתפיס [מקדיש] זה הולד לשם

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי ד' מנחם-אב - ספר עבודה - הלכות אסורי מזבח פה

מתוך מהדורת חזק

47 שמונים. אם ראה, מונים לו שמונים יום מעת שפסקה
48 ראיה.
49 יג. ובמה יודע שהמים [שבעין] קבועין? כשאכלה
50 עשבים לחים מראש אדר ועד חצי ניסן, ואכלה אחר כן
51 עשבים יבשים אלול וחצי תשרי ולא נתרפאת - הרי אלו
52 מים קבועין.
53 יד. וכמה תאכל מעשבים אלו הלחים בזמן הלח,
54 והיבשים בזמן היבש? כגרוגרת [תאנה] או יותר, קדם
55 סעודה ראשונה של כל יום בשלשה חדשים אלו. וצריך
56 שתאכל אותן בכל יום אחר שתיה, ותהיה מתרת
57 [משוחזרת] בשדה בעת אכילה, ולא תהיה לבדה, אלא
58 היא ובהמה אחרת לצות [ידח] עמה. אם נעשה לה כל
59 אלו ולא נתרפאת - הרי אלו קבועין ודאי. ואם חסר אחד
60 מכל אלו, הרי זה ספק; ואינה קרבה, ולא נפדית.
61 טו. כיצד? אכלה הלח כמשפטי אדר בלו וחצי ניסן,
62 ואכלה אחריו היבש כמשפטי בחצי ניסן ואיר, שנמצא
63 שאכלה בשלשה חדשים אלו על הסדר, או שאכלה
64 כגרוגרת אחר אכילה, או קדם שתיה, או שהיתה קשורה,
65 או שהיתה לבדה, או שהיתה בגנה הסמוכה לעיר, ולא
66 נתרפאת - כל אלו ספק [אם המים] קבועין או עוברין;
67 לפיכך אם הטיל בה מום אחר, אינו לוקה.
68 טז. אכלה כמשפטיה בזמני האכילה ולא נתרפאת - והרי
69 היא בעלת מום קבוע
70 (טז) - יש בדבר ספק, אם למפרע היא בעלת מום קבוע
71 מעת שבאו לה המים, או מעת שנתאשו מרפואתה;
72 לפיכך, הפודה אותה קדם שנתאשו מרפואתה, ונהנה
73 באותו הפדיון אחר שנתאשו מרפואתה - הרי הוא ספק
74 מועל [בהקדש], ואינו מביא קרבן מעילה, כמו שיתבאר
75 במקומו.

פרק ג

76 א. אין המומין פוסלין בעוף, וכן אחד הזכר ואחד הנקבה
77 בעוף - שלא נאמר "תמים זכר" אלא בהמה בלבד. במה
78 דברים אמורים? במוימין קטנים; אבל עוף שיבש גפו
79 [כנפו], או נסמית עינו, או נקטעה רגלו - אסור לגבי
80 המזבח, שאין מקריבין חסר כלל. וכן אם נולד בו אחת
81 מן הטרפות שאוסרין אותו באכילה, הרי זה נפסל לקרבן.
82 ב. תורים קטנים פסולין, ובגיי יונה גדולים פסולין -
83 שגאמר: "מן התורים או מן בגיי היונה". תחלת הצהוב
84 [שגדלה נוצה צהובה בצוואר] בנה ובנה, פסול. ועד מתי
85 יהיו בגיי יונה כשרים? כל זמן שעוקר כנף ומתמלא מקום
86 עקרו [חיבורו] דם. והתורים כשרים משנייהיבו [כנפיהם].
87 ג. הטמטום [- סתום ואין ניכר מינו] והאנדורגיגוס [- שיש
88 לו אברי זכר ונקבה] - אף על פי שאין לה מום גדול מהם,
89 הרי הן פסולין למזבח מדריף אחרת: לפי שהן ספק זכר
90 ספק נקבה, הרי הן כמין אחר, ובקרבנות נאמר "זכר

1 רגלים. (כא) אם היתה אחת מרגליו וידי פרסטה עגלה
2 כשל חמור, אף על פי שהיא סדוקה ופרוסה. (כב) אם
3 היתה רגלו או ידו קלוטה [אצבעות מחוברות] כשל חמור,
4 וזה הוא "קלוט" האמור בתורה. (כג) אם נגממו
5 [הצטמקו] טלפיה בזכרותן עמהן, אף על פי שגשאר
6 מזכרותן מעט קרוב לבשר.
7 ו. כל מום משלשה ושבעים מום המנויין בבהמה, פוסלין
8 אותה מן הקרבן. ואם נפל אחד מהן בתמימה שהיא קדש
9 - תפדה ותצא לחלין, חוץ מזמן וחולה ומוזהם, שאף על
10 פי שאינו כשר לקרבן, אינו נפדה; אלא יהיה קים ורועה
11 עד שיולד [שיווצר] בו מום אחר קבוע משאר המומין,
12 ויפדה. וכן בהמת קדשים שנולד בה מום עובר - אינה
13 קרבה ולא נפדית.
14 ז. וארבעה מומין עוברין יש בבהמה ובאדם, ואלו הן:
15 (א) גרב [מין שחיון] לח. (ב) חזוית שאינה מצרית [מין
16 שחיון]. (ג) מים שיוודין בעין, ואינן קבועין [משבש את
17 הראיה]. (ד) סגורין [עוורון] שאינן קבועין.
18 ח. ויש שם ארבעה חליים אחרים, אם נמצא אחד מהן
19 בבהמה - אין מקריבין אותה, לפי שאינה מן המבחר,
20 והכתוב אומר: "מבחר נדריד"; ואלו הם: (א) מי שבלבן
21 עינו נבלת שאין בה שער. (ב) אם נגממו [הצטמקו] קרניו,
22 אף על פי שגשאר מזכרותן [מהעצם] מעט קרוב לבשר.
23 (ג) אם נפגמו חטיו [שנינו] הפנימיות. (ד) אם נגממו חטיו
24 הפנימיות. אם היה אחד מכל אלו בפגמים - לא קרבים
25 ולא נפדין, אלא ירעו עד שיפול בהן מום. ואם הקריבן,
26 יראה לי שהורצו [התקבלו].
27 ט. וכן בהמת קדשים שגעברה בה עברה [כגון: עבודה
28 זרה], או שהמיתה את האדם [והתקבלה העדות] בעד
29 אחד או על פי הבעלים - לא קרבה; ולא נפדית עד שיולד
30 לה מום קבוע.
31 י. בהמה שנולד בה אחת מן הטרפות האוסרין אותה
32 באכילה, אסורה לגבי המזבח; הרי הוא אומר: "הקריבהו
33 נא לפחחך, היצרף או הישא פניך"? ! ואף על פי שאינה
34 ראויה לקרבן, אין פודין אותה; שאין פודין את הקדשים
35 להאכילן לפלבים, אלא ירעו עד שימותו ויקברו.
36 יא. נשחטה ונמצאת טרפה - הרי זו תצא לבית השרפה.
37 וכן אם נמצא אבר מאבריה הפנימיין חסר, אף על פי
38 שאינה טרפה - כגון שנמצאת בכליה אחת, או שנשל
39 הטחול - הרי זו אסורה למזבח, ותשרף; לא מפני שהיא
40 בעלת מום, שאין חסרון שבפנים מום, אלא מפני שאין
41 מקריבין חסר כלל, שגאמר: "תמימים יהיו לכם". וכל
42 היתר, כחסר; לפיכך אם נמצא לה שלש פליות או שני
43 טחולים, פסולה.
44 יב. אינה היא סגורין קבועים? כל ששהה שמונים יום
45 ולא ראה, ובדקין אותו שלשה פעמים - ביום שבעה
46 ועשרים מעת שהרגישו בו, וביום ארבעה וחמשים, וביום

- 1 תמים" ו"נקבה תמימה" – עד שיהיה זכר ודאי, או נקבה
2 ונדאית. לפיכך אף העוף שהוא טמטום או אנדרוגינוס,
3 פסול למזבח.
- 4 ד. וכן הכלאים [מעורב מכבש ועז], ויוצא דפן [נולד
5 בניתוח קיסרי], ומחסר זמן [כגון: פחות מח' יום ללידתו
6 – שאסור להקריבו] - פסולין, אף על פי שאין בהם מום,
7 שגאמר: "שור או כשב או עז" – עד שיהיה כל מין ומין
8 בפני עצמו, לא שיהיה מערב מפושב ועז; "פי יולד" -
9 פרט ליוצא דפן; "והיה שבעת ימים" - פרט למחסר זמן;
10 "תחת אמו" - פרט ליתום שנולד אחר שנשחטה אמו.
11 ה. הנדמה - אף על פי שאינו כלאים, הרי הוא פסול
12 למזבח. ביצד? רחל שילדה כמין עז, ועז שילדה כמין
13 פושב - אף על פי שיש בו מקצת סימנין [שדומה לאימו],
14 הואיל והוא דומה למין אחר, פסול כבעל מום קבוע;
15 שאין לה מום גדול מן השנוי.
- 16 ו. וכן הרובע, והנרבע [- שבאו או הובאו על אדם],
17 והמקצה לעבודה זרה, והנעבד [שעבדו לו כעבודה זרה]
18 - אף על פי שהוא מתר באכילה, הרי הן פסולין לגבי
19 המזבח, שגאמר: "פי משחתם בהם" - כל שיש בו
20 השחתה, פסול; ובעברה [של ערווה] הוא אומר: "פי
21 השחית כל בשר", ובעבודה זרה כתוב: "כי שחת עמך".
22 וכן בהמה ועוף שהרגו את האדם - הרי הן רובע או
23 נרבע, ופסולין למזבח.
- 24 ז. ונראה לי, שאף על פי שאין כל הפסולין האלו ראויין
25 לקרבן, אם עבר והקריבן - אינו לוקה מן התורה, לפי
26 שלא נתפרשה אזהרתן. אכל אתגן [תשלום שקיבלה] זונה
27 ומחיר [שהחליף טלה תמורת] כלב, אסורין לגבי המזבח.
28 והמקריב אחד מהן, או שניהן כאחד - לוקה אחת,
29 שגאמר: "לא תביא אתגן זונה ומחיר כלב"; ומפני מה
30 לוקה אחת על שניהן? מפני שגאמרו בלאו אחד.
31 ח. מצות עשה להקריב כל הקרבנות מיום השמיני
32 [ללידת הבחמה] והלאה - שגאמר: "והיה שבעת ימים
33 תחת אמו, וימיום השמיני והלאה ירצה"; וכל שבעת
34 הימים הוא נקרא 'מחסר זמן'. ואף על פי שמחסר זמן
35 פסול - אם עבר והקריבו אינו לוקה, מפני שהוא לאו
36 הבא מכלל [מתוך מצות] עשה; ולא נרצה [התקבל]
37 הקרבן.
- 38 ט. תורים שלא הגיע זמנן [שטרם הזהיבו], שהן כמחסר
39 זמן בהמה, ובגוי יונה שעבר זמנן - הכל כבעל מום;
40 והמקריבן, אינו לוקה - אף על פי שהקרבן פסול, ולא
41 נרצה.
- 42 י. המקדיש טמטום ואנדרוגינוס וטרפה וכלאים יוצא
43 דפן, למזבח - הרי זה כמקדיש עצים ואבנים; לפי שאין
44 קדשה חלה על גופן, והרי הן חליץ לכל דבר. וימכרו,
45 וביא בדמיהן כל קרבן שירצה; ואינן כבעל מום - שבעל
46 מום יש במינו קרבן. אכל המקדיש רובע ונרבע ומקצה
47 ונעבד ואתגן ומחיר - הרי זה כמקדיש בעל מום עובר.
- 48 וירעו עד שיפיל בהן מום קבוע, ויפדו עליהו. וכן המקדיש
49 מחסר זמן, הרי זה כמקדיש בעל מום עובר; ואינו לוקה,
50 כמו שבארנו.
- 51 יא. נמצאו כל האסורין למזבח, אךבעה עשר; ואלו הן:
52 (א) בעל מום, (ב) ושאינו מן המבחר, (ג) ומחסר אבר
53 מבפנים, (ד) וטרפה, (ה) וכלאים, (ו) ויוצא דפן,
54 (ז) ורובע, (ח) ונרבע, (ט) ושהמית את האדם, (י) הנעבד,
55 (יא) המקצה, (יב) האתגן, (יג) המחיר, (יד) מחסר זמן.
- 56 יב. כל האסורין לגבי המזבח, אסורין בכל שהן; אפלו
57 נתערב אחד ברבוא [עשרת אלפים] - נפסד הכל, ונפסל
58 למזבח; וכלן [- הפסולים למזבח], ולדומיהן מתרין
59 למזבח - חוץ מולד נרבעת ונעבדת ומקצית ושהמיתה את
60 האדם, שולחן אסור למזבח כמותן.
- 61 יג. כמה דברים אמורים? בשנעברה בה עברה או המיתה
62 כשהיא מעברת - שהרי הולד היה מצוי עמה בעת
63 שנפסלה, והיה כאבר מאברה; אבל אם נתעברה אחר
64 שנעברה בה עברה, או אחר שהמיתה - הרי הולד פשוט
65 למזבח, אפלו נרבעה כשהיא מקדשת. ואין צריך לומר,
66 אם נרבעה והיא חליץ ואחר כך הקדישה ונתעברה -
67 שולדה מתר. וכן אפרוח ביצת טרפה מתר למזבח.
- 68 יד. המשפתחה לקמה [תבואה המחוברת לקרקע] - חטיה
69 מתרין למנחות, שהרי נשתנו, ונדמו לולדות של אסור
70 מזבח, שהן מתרין. וכן בהמה שפוטמה בכרשיגי [מאכל
71 בהמה] עבודה זרה - מתרת למזבח, שהרי נשתנו.
- 72 טו. לוקחין כל הקרבנות מן הגויים, ואין חוששין לא
73 משום רובע ונרבע, ולא משום מקצה ונעבד, עד שיודע
74 בודאי שהו נפסל; הרי הוא אומר: "מעמלקי הביאום,
75 אשר קמל העם על מיטב הצאן והבקר, למען זבח לה'
76 אלהיך".
- 77 פֶּרֶק ד'
- 78 א. אחד בהמה ואחד העוף שנרבע, או שהמית את
79 האדם, או הקצה [לעבודה זרה], או נעבד - הכל פסול
80 לגבי המזבח.
- 81 ב. הרובע והנרבע ושהמית את האדם - אם היו שם שני
82 עדים, הרי בהמה או העוף נסקלין, ובשרן אסור בהנניה;
83 ואין צריך לומר באלו שהן אסורין לגבוה [- למקדוש].
84 ובמה אמרו שהן אסורין למזבח? בשעור מתרין להדיוט
85 [- שלא נידונו למיתה] - כגון שהיה שם עד אחד בלבד
86 והבעלים שותקין, או [שנמסרה העדות] על פי הבעלים
87 אף על פי שאין שם עד כלל; היה שם עד אחד והבעלים
88 מכחישין אותו - הרי אלו מתרין אף למזבח.
- 89 ג. בהמה ששחקה בה והגיחה עד שהמיתה את האדם -
90 הרי זו פשוטה למזבח, מפני שהיא פאנוסה. אין בהמה
91 נפסלת משום רובע או נרבע, עד שיהיה האדם שרבעה
92 בין תשע שנים ויום אחד, בין ישאלו בין גוי בין עבד -
93 הואיל ורבעה אדם, נפסלה. ואם האדם הוא שנרבע מן

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי ד' מנחם-אב - ספר עבודה - הלכות אסורי מזבח פז

מתוך מהדורת חזק

47 עליו' - כשיבוא עליה, יאסר. קדמה והקריבתו קדם
 48 שיבוא עליה - פשר; והוא שיאמר לה בשעה שנתן:
 49 'אימתי שתרצי קני אותו מעכשיו'; אבל אם לא אמר כן,
 50 אינה יכולה להקריב דבר שאינו שלה.
 51 יב. קדמה והקדישתו קדם שיבוא עליה, ואחר כך בא
 52 עליה - הרי זה ספק אם הוא אנתן, הואיל ובא עליה קדם
 53 שתקריבנו, או אינו אנתן, שהרי הקדישתו קדם ביאה;
 54 לפיכך לא יקריב, ואם קרב הורצה.
 55 יג. בא עליה ולא נתן לה, ולאחר זמן נתן לה, אפלו אחר
 56 כמה שנים - הרי זה אנתן. במה דברים אמורים? בגויה
 57 שאמר לה: 'הבעלי לי בטלה זה', שאינה צריכה [לקנותו
 58 ב:] משיכה, או בישראלית שהיה הטלה בתצרה [וקנתה
 59 ע"י חצרה] ואמר לה: 'אם לא אנתן לך מעות ביום פלוני,
 60 הרי הוא שליך'; אבל אם אמר לה: 'הבעלי לי בטלה
 61 סתם', ובא עליה, ולאחר זמן שלח לה טלה - הרי זה מתר
 62 משום אנתן.
 63 יד. אין אסור משום אנתן ומחיר אלא גופן [הם עצמם];
 64 לפיכך אינו חל אלא על דבר הראוי לקרב לגבי המזבח,
 65 כגון בהמה טהורה ותורין ובגדי יונה וזין ושמן וסלת. נתן
 66 לה מעות, ולקחה [קנתה] בהן הקרובין - הרי זה פשר.
 67 טו. נתן לה חטים ועשת אותן סלת, זיתים ועשת אותן
 68 שמן, ענבים ועשת אותן יין - הרי אלו פשרים, שפכר
 69 נשפנו. נתן לה בהמת קדשים באנתנה, לא נאסרה למזבח;
 70 ואפלו מנה [שיתן] אותה על [- בקרבן] פסחו ועל חגיגתו
 71 באנתנה - לא נפסלו המקדשין, שפכר זכה בהן גבוה
 72 משעה שהקדשו. וכן אם נתן לה דבר שאינו שלו, אלא
 73 אם פן נתאשו הבעלים. אבל אם נתן לה עופות - אף על
 74 פי שהן מקדשין, אנתן חל עליהן ובאסורין; ובדברי קבלה
 75 [מסורת ממושה רבינו] הוא זה.
 76 טז. אינה הוא 'מחיר פלב' ? זה האומר לחברו: 'הא לך
 77 טלה זה תחת פלב זה'; וכן אם החליף פלב בכמה בהמות
 78 או עופות וכיוצא בהן - פלן אסורות למזבח.
 79 יז. שגני שתפין שחלקו, זה לקח עשרה טלאים וזה לקח
 80 תשעה וכלב - [התשעה] שעם הכלב, מתרין. אבל העשרה
 81 שפנגוד - אם יש אחד מהן דמו כדמי [- שוויו כשווין]
 82 הכלב, או יתר על דמי הכלב - מוציאו מן העשרה כנגד
 83 הכלב ויהיה מחירו [תמורתו], ושארן מתר; ואם פל אחד
 84 ואחד מהן דמיו פחותין מדמי הכלב, הרי העשרה פלן
 85 אסורין.
 86 יח. נשתנה המחיר, כגון שהחליף פלב בחטים ונעשו
 87 סלת - הרי זה מתר. אנתן פלב [בא על כלב ונתן טלה
 88 לבעליו] ומחיר זונה [קנה שפחה זונה באמצעות טלה שנתן
 89 לאדונה], מתרין. אנתן זונה ומחיר פלב מתרין לבדק
 90 הפית, שהרי הן משפתי; אבל גופו של אנתן, [כשקבל
 91 זהב] לא יעשה רקועים [ציפויים] לפית [לקירות ק"ק],
 92 שגאמר: "לכל נדר" - להביא את [ללמד על] הרקועים.

1 הבהמה - אינה נפסלת עד שתהיה האשה הנרבעת בת
 2 שלש שנים ויום אחד, או יהי האיש הנרבע בן תשע שנים
 3 ויום אחד.
 4 ד. מאימתי תפסל הבהמה או העוף משום מקצה?
 5 משיעשו בהן הפמרים מעשה - כגון שגזזו אותו או יעברו
 6 לשם [יעשו מלאכה לצורך] עבודה זרה; אבל [הקדישוה]
 7 בדברים - אינו נעשה מקצה, שאין הקדש לעבודה זרה.
 8 ה. הרובע והנרבע - בין שהיתה הבהמה שלו בין של
 9 חברו, בין באנס בין ברצון, בין בנדון בין בשגגה, בין
 10 לפני הקדשה בין לאחר הקדשה - הרי זה אסורה למזבח.
 11 אבל המקצה - אם היה שלו והקצה קדם שיקדיש, נפסל.
 12 הקצה של חברו, או שהקצה שלו אחר שהקדישו - הרי
 13 זה מתר, שאין אדם מקצה דבר שאינו שלו.
 14 ו. הנעבד - בין שעבד שלו בין שעבד של חברו, בין
 15 באנס בין ברצון, בין בנדון בין בשגגה, בין לפני הקדש
 16 בין לאחר הקדש - הרי זה אסור; וירעה עד שיפלו בו מום
 17 קבוע, ויפדה כמו שבארנו. והנעבד - הוא וכל מה שעליו
 18 אסורין למזבח, שפל צפוי נעבד אסורין בהנה; אבל
 19 המקצה - הוא אסור, ומה שעליו מתר למזבח.
 20 ז. המשתתחה להר - אף על פי שהוא מתר בהנה, הרי
 21 אבניו אסורין למזבח; וכן המשתתחה למעין הנובע
 22 בארצו, הרי מימיו פסולין לנסף. אשה [ע"ל לעבודה זרה]
 23 שבטלה, אין מביאין ממנה גזרין למערכה. וכן המשתתחה
 24 לבהמה - כשם שנפסלה למזבח, כך צמר שלה פסול
 25 לבגדי כהנה, וקרניה פסולין לתצורות, ושוקיה לחלילין,
 26 ובגדי מעיה לנימין [לכינוור]; הכל פסול.
 27 ח. כל שיש בו שם עבודה זרה - לא יעשה למלאכת
 28 הקדש, אף על פי שהוא מתר בהנה. אינה הוא אנתן?
 29 האומר לזונה: 'הא [הרי] לך דבר זה בשכר' - אחד
 30 זונה גויה, או שפחה, או ישראלית שהיא ערוה [ואסורה]
 31 עליו, או מחיבי לאוין. אבל הפנויה - אפלו היה בהן,
 32 אנתנה מתר; וכן אשתו נדה - אנתנה מתר, אף על פי
 33 שהיא ערוה.
 34 ט. נשא אחת מחיבי לאוין [- שעבר איסור בנישואין] -
 35 כל שיתן לה מחמת בעילה, הרי זה אנתן ואסור. והזכור
 36 [בא על זכר], אנתנו אסור. נתנה האשה אנתן לבועל -
 37 הרי זה מתר משום אנתן.
 38 י. האומר לחברו: 'הא לך דבר זה, ותלין שפחתך אצל
 39 עבדי העברי' - הרי זה אנתן; והוא שלא יקה לו [לעבד]
 40 אשה ובנים, אבל אם יש לו אשה ובנים - הרי זה מתר
 41 בשפחה פנענית, כמו שיתבאר. והוא הדין באומר לזונה:
 42 'הא לך דבר זה, והבעלי לפלוני הישראלי' - הרי זה
 43 אנתן.
 44 יא. פסק עם הזונה שיתן לה טלה אחד, ונתן לה הרבה,
 45 אפלו נתן לה אלף - פלן אנתן, ובאסורין למזבח; נתן לה
 46 אנתנה ולא בא עליה, אלא אמר: 'הא אצליך עד שאבוא

45 ח. הגונב עולת חברו והקריבה סתם - לא כיון עבוד מי
 46 הקרבן - נתפסו בה הבצלים הראשונים.
 47 ט. אין מביאין מנחות ונסכים לא מן השקבל [תבואה לא
 48 מעושרת], ולא מן [היבול] החדש קדם לעמר - [קרבן
 49 העומר], ולא מן המדמץ [חולין שהתערב בתרומה], ואין
 50 צריך לומר מעלה [אילו שאינו בן ג' שנים] וכלאי -
 51 תבואה שגדלה ביום הכרם - מפני שהיא מצוה הבאה
 52 בעברה, שהקדוש ברוך הוא שונאה. ואם הביא, לא
 53 נתקדשו להיותן ראויין לקרבן; אבל נתקדשו להפסול,
 54 ויהיו קדושים שגפסלו.
 55 י. כל המנחות - אין מביאין אותן מן [היבול] החדש
 56 קדם שתי הלחם לכתחלה, שהרי נאמר בהן - [בשתי
 57 הלחם]: "בפורים לה"; ואם הביא, פשו. ומביאין נסכים
 58 מן המקצה [כגון: חביות למכירה] ביום טוב.
 59 יא. מצות עשה למלח כל הקרבנות קדם שיעלו למזבח,
 60 שנאמר: "על כל קרבנך תקריב מלח". ואין לך דבר
 61 שקרב למזבח בלא מלח, חוץ מן זין הנסכים, והדם,
 62 והעצים; ודבר זה קבלה [מסורת ממש רבינו], ואין לו
 63 מקרא [פסוק] לסמוך עליו [המלמד זאת]. ומצוה למלח
 64 הבשר יפה יפה, כמולח בשר לצלי - שמהפך את האבר,
 65 ומולח; ואם מלח כל שהוא, אפלו בגרגר מלח אחד -
 66 פשו.
 67 יב. הקריב בלא מלח כלל - לוקה, שנאמר: "ולא
 68 תשבית מלח ברית אלהיך". ואף על פי שלוקה, הקרבן
 69 פשו והורצה [נתקבל]; חוץ מן המנחה - שהמלח מעכב
 70 בקומצה - [חלק המנחה שקרב] כמו שיתבאר, שנאמר:
 71 "ולא תשבית מלח ברית אלהיך מעל מנחתך".
 72 יג. המלח שמולחין בו כל הקרבנות - משל צבור, כמו
 73 העצים; ואין היחיד מביא מלח או עצים לקרבנו מביטו.
 74 ובשלשה מקומות היו נותנין המלח: בלשכת המלח, ועל
 75 גבי הפך, ובראשו של מזבח. בלשכת המלח היו
 76 מולחין עורות הקדשים, ועל גבי הפך מולחין האברים,
 77 ובראשו של מזבח מולחין הקמץ והלבונה [מין עשב]
 78 ומנחות הנשפרות ועולת העוף.
 79 **פרק ו**
 80 א. פשם שמצוה להיות כל קרבן תמים ונבחר, כף נסכיו
 81 יהיו תמימים ונבחרים, שנאמר: "תמימים יהיו לכם,
 82 ונספיהם" - שיהיו הנסכים תמימים; שלא יביא נסכים:
 83 לא זין מעשן, ולא סלת שהתליעה, ולא יבלל בשמן
 84 שריחו או טעמו רע.
 85 ב. וכן עצי המערכה [למזבח] לא יהיו אלא נבחרים, ולא
 86 יהיה בהם תולעת. וכל עץ שהתליע פשוהו לח, פסול
 87 למזבח; התליע יבש, גורד את המקום שהתליע. ועצי
 88 סתירה [מבנין שנהרס], פסולין; לעולם לא יביאו אלא
 89 חדשים.

פרק ה

3 א. שאור ודבש אסורין לגבי המזבח, ואוסרין בכל שהן
 4 [מעט] - שנאמר: "כי כל שאר וכל דבש לא תקטירו
 5 וגו'"; ואינו חיב אלא אם הקטירין עם הקרבן, או לשם
 6 קרבן. ואחד המקטירין עצמן, או המקטיר מערכת שלהן -
 7 לוקה על כל אחד מהן בפני עצמו; ואם הקטיר שניהן
 8 כאחד - אינו לוקה אלא אחת, לפי ששניהם נאמרו בלאו
 9 אחד.
 10 ב. נפל מהן כל שהוא בקטרת, נפסלה; ואם הקטיר ממנה
 11 בהיכל, לוקה. ואין הקטרה פחותה מפזית.
 12 ג. העלה שאור או דבש בפני עצמן למזבח - פטור,
 13 שנאמר: "ואל המזבח לא יעלו לריח ניחח" - לריח ניחוח
 14 אי אתה מעלה, אבל אתה מעלה לשם עצים - [לבעירה].
 15 ד. אפלו הקטיר דבר שאינו ראוי להקטרה בדבש או
 16 בשאור - הואיל והוא מן הקרבן, לוקה. ביצר? המעלה
 17 מבשר חטאת ואשם, או מבשר קדשים קלים, או משגרי
 18 המנחות, או ממותר העמר, או מחטאת העוף, או מלחם
 19 הפנים ושתי הלחם, או מלג שמן של מצרע - המעלה
 20 כזית מאחד מאלו בחמץ או בדבש, בין למזבח בין לכפש
 21 - לוקה; אף על פי שאין כל אלו ראויין להקטרה, הואיל
 22 והם קרויין קרבן, חיב עליהן, שנאמר: "קרבן ראשית
 23 תקריבו אותם לה".
 24 ה. וכן אסור להקטיר על המזבח דבר מכל דברים אלו
 25 שאינן ראויין להקטרה - כגון בשר [הנאכל מ:] חטאות
 26 ואשמות, ושגרי מנחות, וכיצא בהן; מפי השמועה
 27 [מסורת ממש רבינו] למדו, שכל דבר שמקצתו [קרבן]
 28 לאשים, הרי שאריתו בכל תקטרו.
 29 ו. המקטיר אברי בהמה טמאה על גבי המזבח - לוקה,
 30 ואף על פי שאסור הקרבתה מכלל - [גלמוד ממצות] עשה
 31 [ואין לוקין על עשה]; שהרי נאמר מן הטוהרה אכל ומן
 32 הטוהרה הקרב, הא טמאה לא תאכל ולא תקריב - פשם
 33 שלוקה על אכילת הטמאה הבא מכלל עשה כמו שבארנו
 34 במקומו, כף לוקה על הקרבתה. אבל המקריב אברי חיה
 35 טוהרה - עובר בעשה, ואינו לוקה. ומנין שהוא בעשה?
 36 שנאמר: "מן הבהמה מן הנקור ומן הצאן תקריבו" - הא
 37 מן החיה לא תקריבו; ולא הבא מכלל עשה, עשה הוא.
 38 ז. הגונב או הגוזל, והקריב - הקרבן פסול; והקדוש ברוך
 39 הוא קראו שונאו, שנאמר: "שנא גזל בעולה". ואין צריך
 40 לומר שאינו מתקבל. ואם נתאיצשו הבצלים - הקרבן פשו,
 41 ואפלו היה חטאת שהכהנים אוכלין את בשרה. ומפני
 42 תקנת מזבח אמרו, שהחטאת הגזולה - אם נודעה לרבים
 43 אינה מכפרת, אף על פי שנתאיצשו הבצלים; כדי שלא
 44 יאמרו: 'מזבח אוכל גזלות'; וכן העולה.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי ה' מנחם-אב - ספר עבודה - הלכות אסורי מזבח פט

מתוך מהדורת חזק

47 מהן - פסולה; התליע רב חטה אחת, הרי זו ספק. וכל
 48 סלת שנשארה בה קמח, פסולה.
 49 יב. כיצד בודקה? מכניס הגזבר ידו לתוך הסלת - אם
 50 עלה בה אבק, פסולה עד שיחזור וינפה אותה; אבל סלת
 51 חטים שגזרעו בבית השלהין, או בבית הזבלים, או בבית
 52 האילן [פדוט], או בארץ שלא נרה [נחרשה] ולא עבדה -
 53 לא יביא לכתחלה; ואם הביא, כשר.
 54 יג. חטים שלקטן מגללי הבקר, וזרעם - הרי אלו ספק
 55 אם עברה מאיסותן בזריעה, או צדין הם מאוסין. לפיכך
 56 לא יביא מהן מנחות; ואם הביא, כשר.
 57 יד. ואלו הן השמנים הפסולים: שמן של גרגרים [של
 58 זיתים] שנשרו במים, או של זיתים כבושין, או שלוקין,
 59 או שמן של [שהוציאו מ:] שמרים, או שמן שריחו רע
 60 - כל אלו פסולים. אבל שמן זית שנטעו בבית הזבלים, או
 61 בבית השלהין, או שגזרע זרע ביניהן [בין העצים], או
 62 שמן שהוציאו מזיתים שלא בשלו אלא צדין הם פגין -
 63 כל אלו לא יביא; ואם הביא, כשר.
 64 טו. כל המנחות והנסכים - כשרים מהארץ ומחוצה
 65 לארץ, מן [היבול] החדש ומן הישן, ובלבד שיביאו מן
 66 המבחר, כמו שנתבאר; חוץ מן העמר ושתי הלחם -
 67 שאינן באין אלא מן החדש, ומאריך ישאל.

פרק ז

68 א. לא כל דבר שאינו פסול, מביאים אותו לכתחלה.
 69 כיצד? הנה חייב עולה - לא יביא שיה פחוש וקעור, ויאמר:
 70 'הרי אין בו מום'; ועל זה נאמר: "וְאִרְוֹר נֹכַח וְיֵשׁ בְּעֶדְרוֹ
 71 זָכָר"; אלא כל שביא לקרבן, יביא מן המבחר.
 72 ב. וכך היו עושין בזמן המקדש - מביאים אילים ממואב,
 73 ומביאים כבשים שגביהם רחבים מחברון, ומביאים זגלים
 74 מן השרון, וגוזלות מהר המלך, ומביאים זין מקרוח וחלוט,
 75 וסלת ממכמש ויוחנה, ומביאים שמן מתקוע.
 76 ג. כל העצים החדשים כשרים למערכה. ולא היו מביאים
 77 משל זית ולא משל גפן, משום ישוב ארץ ישראל. ובאלו
 78 היו רגילין: במבבית [וזמרות] של תאנה של חרשין
 79 [מיערות] שאינן בישוב [ואין ראיות לאכילה], ובשל
 80 אגוז, ובשל עץ שמן. והגזרין [של קרבן התמיד] שעשה
 81 מלשה - אמה ארפס ואמה רחבס, ועבבים כמחק גדיש של
 82 סָאָה [- מידת טאה גדושה]; וכמותן עושין לדורות.
 83 ד. וכיצד היו עושין בזריעת חטי המנחות והנסכים? נר
 84 [חורש] חצי השדה בשנה ראשונה, וזרע חציה; ובשנה
 85 שנייה, נר החצי שזרע בראשונה, וזרע החצי האחר קדם
 86 לפסח שבועים יום. ואם לא היתה השדה עבודה - חורש
 87 ושונה, ואחר כך זרע. ובורר החטים יפה יפה, ואחר כך
 88 שף [משפסף] את החטים ובוטט בהן הרבה - עד
 89 שיתקלפו.
 90 ה. כל החטים של מנחות - טעונין שלש מאות שיפה

1 ג. המקדיש זין פסול או סלת פסולה או שמן פסול או
 2 עצים פסולים למזבח - הרי הדבר ספק, אם דומים לבעל
 3 מום בבהמה ולוקה, או אינם כבעל מום. לפיכך אינו
 4 לוקה. ומכין אותו מכת מרדות.
 5 ד. הסלת והשמן והזין והלבונה והעופות והעצים וכלי
 6 שרת שנפסלו או שנטמאו - אין פודין אותן, שנאמר:
 7 "וְהַעֲמִיד וְהַעֲרִיף" - כל שישנו בהעמדה [- כבהמה שנאמר
 8 "והעמיד הכהן"], נערף; ואלו, אינם בכלל העמדה -
 9 לפיכך אין נפדין לעולם.
 10 ה. במה דברים אמורים? בשנפסלו או נטמאו אחר
 11 שנתקדשו בכלי השרת; אבל קדם שיתקדשו בכלי השרת
 12 - אם נטמאו או נפסלו, פודין אותן. אבל טהורין - אף
 13 על פי שעדין לא קדשו בכלי, אין פודין אותם; חוץ
 14 ממנחת חוטא, שנאמר בה: "מחטאתו", "על חטאתו",
 15 לומר שמביא חטאתו מדמי חטאתו, כמו שיתבאר;
 16 לפיכך, קדם שיתקדש בכלי שרת, הרי היא כקדשת
 17 דמים, ופודין אותה, אף על פי שהיא טהורה. וכל הנסכים
 18 שננטמאו - עושה להם מערכה בפני עצמן, ושורפן
 19 במזבח.
 20 ו. מי החג [שמנסכין בסוכות] שננטמאו, והשיקם [חיברן
 21 למקוה] וטהרו, כמו שיתבאר בטהרות - אם טהרם ואחר
 22 כך הקדישם, הרי אלו מתנסכין; ואם הקדישם ואחר כך
 23 נטמאו - הואיל ונדהו ידחו.
 24 ז. זיתים וענבים שננטמאו - דורכן [סוחטן] פחות פחות
 25 [משיעור] - מכביצה, והמשקין היוצאין מהם כשרים
 26 לנסכים; שהמשקה מפקד [שמור] הוא באכל, וכאלו אינו
 27 מגופו.
 28 ח. מעלה יתרה עשו חכמים בקדשים, שזרעים שננטמאו,
 29 אפלו זרעם - היוצא מהן פסול לנסכים, שאין זריעה
 30 מועלת לקדשים. וכן העצים והלבונה - אף על פי שאינם
 31 אכלין, הרי הם מטמאין כאכל לענין הקרבנות, ויפסלו
 32 העצים והלבונה בטמאה זו למזבח, ואין מקריבין אותן.
 33 ט. ואלו היינות הפסולין לגבי המזבח: המתוק, והמעשן
 34 [שריחו רע], והמבשל באש, והמבשל בשמש עד שגשתנה
 35 טעמו בפסול. אבל זין שמחממין אותו בשמש ולא נתנה
 36 בו טעם בפסול, וכן זין צמוקין, וזין מגתו שלא שקה
 37 ארבעים יום, וזין הדליות [מהענבים העליונים], וזין כרם
 38 הנטוע בבית השלהין [כרם שמשקין אותו בנוסף לגשמים]
 39 או בבית הזבלים [האשפה], או זין גפנים שגזרע זרע
 40 ביניהן, או זין כרם שלא נעבד - כל אלו היינות לא יביא
 41 לכתחלה; ואם הביא, כשר.
 42 י. זין שנתגלה [וחוששין שמה שתה מהם נחש], פסול לגבי
 43 המזבח. הדלה גפן על גבי תאנה, יינה פסול לנסכים -
 44 מפני שגשתנה ריחו, והרי הוא אומר: "זבח ונסכים" -
 45 מה זבח שלא נשתנה, אף נסכים שלא נשתנו.
 46 יא. סלת שהתליעה, או שהתליע רב החטים שנעשית

צ שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק ו' מנחם-אב - ספר עבודה - הלכות מעשה הקרבנות

מתוך מהדורת חזק

48 הטוב, שיהיה מן הנאה הטוב; אם בנה בית תפלה, יהיה
49 נאה מבית שבתו; האכיל רעב, יאכיל מן הטוב והמתוק
50 שבשלתו; פסה ערם, יכסה מן היפה שבכסותו; הקדיש
51 דבר, יקדיש מן היפה שבכנסיו. וכן הוא אומר: "כל חלב
52 לה".

53 בריך רחמנא דסיצן

54 יום ש"ק ו' מנחם-אב ה'תשע"ג

55 הלכות מעשה הקרבנות

56 יש בכללן שלש ועשרים מצוות - עשר מצוות עשה,
57 ושלוש עשרה מצוות לא תעשה; וזה הוא פסוק:
58 (א) לעשות העולה כמעשיה הפתובים על הסדר;
59 (ב) שלא לאכל בשר עולה; (ג) סדר החטאת; (ד) שלא
60 לאכל מבשר החטאת הפנימית; (ה) שלא יבדיל
61 בחטאת העוף; (ו) סדר האשם; (ז) שיאכלו הכהנים
62 בשר קדשי קדשים במקדש; (ח) שלא יאכלום חוץ
63 לעזרה; (ט) שלא יאכל זר מקדשי קדשים; (י) סדר
64 השלמים; (יא) שלא לאכל בשר קדשים קלים קדם
65 זריקת דמים; (יב) לעשות כל מנחה כסדר מעשיה
66 הפתובין בתורה; (יג) שלא ישם שמן על מנחת חוטא;
67 (יד) שלא יתן עליה לבונה; (טו) שלא תאכל מנחת
68 כהן; (טז) שלא תאפה מנחת חמץ; (יז) שיאכלו
69 הכהנים שרי מנחות; (יח) שיביא אדם כל נדריו
70 ונדבותיו ברגל שפגע בו ראשון; (יט) שלא יאחר נדרו
71 ונדבתו ושאור דברים שהוא חייב בהן; (כ) להקריב כל
72 הקרבנות בבית הבחירה; (כא) להביא קדשי חוצה
73 לארץ לבית הבחירה; (כב) שלא לשחט קרבנות חוץ
74 לעזרה; (כג) שלא להקריב קרבן חוץ לעזרה. ובאור
75 מצוות אלו בפרקים אלו.

76 פָּרָק א

77 א. כל הקרבנות של מיני נפש חיה, באין מתמשה מינין
78 בלבד: מן הבקר, ומן הכבשים, ומן העזים, ומן התורים,
79 ומן בני היונה.
80 ב. וכל הקרבנות, בין של צבור בין של יחיד, ארבעה
81 מינין: עולה, וחטאת, ואשם, ושלמים.
82 ג. ועוד יש שם שלשה מיני קרבן יחיד, והן: הפסח,
83 והבכור, והמעשר.
84 ד. כל קרבנות הצבור הן עולה או חטאת. ואין בקרבנות
85 הצבור שלמים, חוץ משני כבשים הבאים עם לחם
86 התנופה בעצרת [שבועות], והן הנקראין זבחי שלמי
87 צבור. ואין הצבור מקריבין אשם לעולם, ולא עוף.
88 ה. קרבנות הצבור הן: שני תמידין של כל יום, ומספי
89 שבתות וראשי חודשים והמועדות, ושעיר חטאת של יום
90 הפפורים. וכן אם שגגו בית דין והורו בעבודה זרה

1 [שפשוף], וקמש מאות בעיטה. שף אחת ובוטט שפתים, שף
2 שפתים ובוטט שלש; נמצאו שלש שיפות וקמש בעיטות.
3 וחזור חלילה, עד שיגמר שלש מאות שיפה וקמש מאות
4 בעיטה - כדי שיתקלפו הרבה. וחושב [מחשיב] ההבאה
5 וההולכה [- שני כיווני השפשוף] בשיפה אחת, להחמיר.
6 ואחר כך טוחן ומרקד [מנפה] גפה גפה.
7 ו. היו מביאין ענבים מן הרגליות [- הזמורות הסמוכות
8 לארץ], מן הפרמים העבדים פעמים בשנה; וידור,
9 וכונסין אותו בתביות קטנות. ואין מניחין אותן אחת אחת
10 ולא שפתים שפתים, אלא שלש שלש; ואינו ממלא את
11 התבית עד פיה, כדי שיהיה ריחו נודף. ואינו מביא לא מפי
12 התבית, מפני הקמחין [גרגרים] העולה על פני היין, ולא
13 משוליה, מפני השמרים - אלא משלישה ומאמצעה של
14 אמצעית.
15 ז. היה הגזבר יושב, והיין יוצא מן הנקב שבצד התבית -
16 כיון שיראה שנוי השמרים מתחיל לצאת, פוסק ואינו
17 לוקח. ומאימתי מביא? מאחר ארבעים יום לזריכתו, עד
18 שתי שנים או יתר מעט; ואם הביא יין ישן מכמה שנים,
19 הרי זה פשר - והוא שלא יפסד טעמו.
20 ח. תשעה מינין בשמן, מפני שנוי מעשיו. ביצד? זית
21 שגרגרו [שלקטט] בראש הזית, ובררו אחת אחת, וכתשו,
22 ונתנו לסל - השמן שיצא ממנו הוא הראשון. חזר אחר כך
23 וטענו [כתשו] בקורה - השמן שיצא ממנו הוא השני. ואם
24 חזר אחר שטענו, וטחנו, וטענו שניה - השמן שיצא ממנו
25 הוא השלישי. זיתים שמסקן כלן [- אלו שאינם בראש העץ]
26 בערבוביא, והעלן לגג, וחזרו ובררו גרגר גרגר, וכתשו ונתנו
27 לסל - השמן שיצא ממנו הוא הרביעי. ואם טענו בקורה
28 אחר כך - השמן שיצא ממנו הוא החמישי. חזר וטחן וטען
29 פעם שניה - השמן שיצא ממנו הוא הששי. זיתים שמסקן,
30 ועטנו בתוף הבית עד שילקו [שיזובו], והעלן, ונגבן, ואחר
31 כך פתש ונתן לסל - השמן שיצא ממנו הוא השביעי. חזר
32 וטען בקורה - השמן שיצא הוא השמיני. חזר וטחן וטען
33 פעם שניה - השמן שיצא הוא התשיעי.
34 ט. אף על פי שכלם כשרין למנחות - הראשון, אין
35 למעלה ממנו; והשני שאחריו והרביעי, שניהן שרין;
36 ואחריהם השלישי והחמישי והשביעי, ושלשתן שרין;
37 ואחריהם הששי והשמיני, ושניהן שרין; והתשיעי, אין
38 למטה ממנו.
39 י. אין פשר למנוחה אלא ראשון ורביעי ושביעי בלבד,
40 שנקאמר: "פתית - למאור"; אין פשר למנוחה אלא היצא
41 מן הפתוש בלבד, אבל למנחות - כלן כשרין.
42 יא. ומאחר שכלן כשרין למה נמנו? לידע גפה שאין
43 למעלה ממנו, והשנה, והפחות; שהרצה לזכות עצמו -
44 יכף יצרו הרע, וירחיב דו, ויביא קרבנו מן היפה המשבח
45 ביותר שבאותו המין שיביא ממנו. הרי נאמר בתורה:
46 "והקבל הביא גם הוא מבכרות צאנו ומחלבהן, וישע ה' אל
47 הקבל ואל מנחתו". והוא הדין לכל דבר שהוא לשם האל

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק ו' מנחם-אב - ספר עבודה - הלכות מעשה הקרבנות צא

מתוך מהדורת חזק

46 שלשים והלצה; חוץ מן הבכור ומן הפסח ומן המעשר,
47 שאם רצה להקריבן בשמיני לכתחלה, מקריב.
48 יג. שעות מונין לקדשים; ואם הוסיפו שעה אחת או
49 פחתו שעה - פסולין. ביצד? קרבן שמצותו להיות בן
50 שנה - אם הוסיף על השנה שעה אחת, נפסל. אפלו היה
51 בן שנה בשעת שחיטה, והוסיף על השנה בשעת זריקה
52 - נפסל; עד שיהיה בן שנה עד שעת זריקה. וכן בכל
53 הזבחים.
54 יד. כל מקום שנאמר בתורה 'כבש' או 'כשבה' או
55 'כבשים', הרי אלו בני [עד מלאת] שנה. וכל מקום שנאמר
56 'איל' או 'אילים', הם הזכרים בני [=בשנתם השנייה]
57 שנתים. ומאימתי יקרא איל? משיכנס בשנה שניה אחד
58 ושלשים יום; אבל ביום שלשים אינו כשר לא לכבש ולא
59 לאיל, והוא הנקרא 'פלגס'. וכל מקום שנאמר בו 'עגל',
60 הרי זה בן שנה; 'פר', בן שתיים [עד מלאת שלש]. 'שעיר'
61 עזים, בן שתיים; כל שנה שניה, הוא נקרא 'שעיר'.
62 טו. כל קרבנות הצבור - זכרים. וכל חטאות של צבור -
63 מן העז או מן הבקר, ואין בהן מן הכבשים; וכל עולות
64 הצבור - מן הכבשים ומן הבקר, ואין להן עולה מן העז.
65 כל חטאת יחיד - נקבה, ונתאכל לכהנים; ואינה באה מן
66 הבקר, חוץ משלש חטאות: חטאת נשיא - שהיא עז
67 ונאכלת, וחטאת כהן משיח - נמשח בשמן] - שהיא פר
68 ונשרפת, והוא פר הבא על כל המצוות, והשלישית - פר
69 שמביא כהן גדול ביום הכפורים, והוא חטאת ונשרף.
70 טז. כל חטאות של צבור נאכלות, חוץ משעיר של יום
71 הכפורים - שתכרו משתלח [לעזאזל, - הוא נשרף], וכן
72 שעירי עבודה זרה - אם עבדו הציבור בהוראת בית הדין
73 בשוגג - נשרף. ופר העלם - שחטאו הציבור על פי הוראת
74 בית הדין בטעות - נשרף. ופר הבא על כל המצוות -
75 שחטא הכהן המשיח ופר העלם - נקראים 'פרים'
76 הנשרפין; ושעירי עבודה זרה נקראים 'שעירים'
77 הנשרפין. הא למדת, שחמש חטאות הם הנשרפות:
78 שתיים ליחיד, ושלוש לצבור.
79 יז. כל הקרבנות האלו נקראים 'זבחים'. וכל העולות
80 והחטאות והאשמות ושני כבשי שלמים של עצרת
81 נקראים 'קדשי קדשים'; אבל שלמים של יחיד ובכור
82 ומעשר ופסח נקראים 'קדשים קלים'.
83 יח. האברים ששורפין אותם על גבי המזבח מן החטאות
84 הנאכלות ומן האשמות ומן השלמים - הם הנקראין
85 'אמורין'. ואלו הן האמורין של שור או של עז: חלב שעל
86 הקרב [מעיים], ובכללו חלב שעל גבי הקבה, ושתי
87 הפליות בחלב שעליהן עם החלב אשר על הפסלים [תחת
88 המתנים], ויותרת [בלטיה מן] הכבד, ונוטל מן הכבד מעט
89 עם היותרת. ואם הנה הקרבן ממין הכבשים - מוסיף על
90 אלו האלה [שומן אחורי] תמימה עם חליות מן השדרה

1 [להתיר לעובדה] - מביא כל שכט ושכט פר ושעיר, הפר
2 עולה והשעיר חטאת; ואלו השעירים הן הנקראין 'שעירי
3 עבודה זרה'. ואם שגגו והורו בשאר המצוות כמו
4 שיתבאר - מביאין פר לחטאת; והוא הנקרא 'פר העלם'
5 דבר של צבור.
6 ו. קרבנות היחיד הן: הבכור, והמעשר, והפסח, והחגיגה
7 - והיא שלמים, והקאה - והיא עולות, וקרבת הגר - והוא
8 עולה מן בהמה, או שני בני יונה או שתי תורים ושניהן
9 עולה, או שתי בהמות, אחת עולה ואחת שלמים; והנודר
10 או המתנדב עולה או שלמים; ושלמים הבאין עם העלם,
11 הן הנקראין 'תודה'. וכן קרבנות הנזיר - והם עולה
12 וחטאת ושלמים; וקרבנות מצרע - והם חטאת ואשם
13 ועולה; וקרבנות זבים ויולדות - והן חטאת ועולה; וקרבת
14 השוגג במצות לא תעשה שיש בה [במזיד, חיוב מיתת]
15 פרת - והיא חטאת; ואם נסתפק לו אם עשה או לא עשה
16 אותו החטא - מביא אשם, והוא הנקרא 'אשם תלוי'; ויש
17 עבדות שמביא עליהן אשם, והוא הנקרא 'אשם ודאי'. וכן
18 איל העולה ופר החטאת שמקריב כהן גדול משלו ביום
19 הכפורים - הרי הן קרבן יחיד; ופר זה הוא הנקרא 'פר
20 יום הכפורים'. וכל אלו הקרבנות מפרשין הן בתורה, וכל
21 אחד מהן יתבאר דיניו במקומו.
22 ז. כל קרבנות היחיד - חייב באחריותן ובאחריות נספיהן
23 [- שאם אבדו מביא אחרים], חוץ מן הנדבה. וכל קרבנות
24 הצבור - אינן חייבין באחריותן ולא באחריות נספיהן;
25 ואם קרב תזבח, חייבין באחריות נספיהן. וכן קרבן יחיד
26 שקבוע לו זמן [כגון פסח] - הרי הוא כקרבת צבור, ואינו
27 חייב באחריותו.
28 ח. כל עולת בהמה, אינה באה אלא מן הזכרים בלבד;
29 והיא באה מן הכבשים ומן העזים ומן הבקר, בין גדולים
30 בין קטנים, ומן התורים ובני יונה, ואחד בהן הזכר
31 והנקבה.
32 ט. החטאת באה מחמשת המינים האלו - מן הזכרים ומן
33 הנקבות, מן הגדולים ומן הקטנים.
34 י. האשם אינו בא אלא מזכרי כבשים בלבד - יש אשם
35 בא מגדולי מין זה, ויש אשם בא מן הקטנים.
36 יא. השלמים באים מן הכבשים ומן העזים ומן הבקר,
37 מזכרים ומנקבות, מגדולים ומקטנים; ואין העוף בא
38 שלמים. הקטנים - הם מין שמונת ימים, עד שנה תמימה
39 מיום ליום; אם נתעברה השנה [- נוסף חודש], נתעברה לו
40 [ונחשב בו שנה עד י"ג חודש]. והגדולים - בבקר, עד שלש
41 שנים שלמות מיום ליום; ובצאן, עד שתי שנים שלמות
42 מיום ליום; יתר על זה - הרי הוא זקן, ואין מקריבין
43 אותו.
44 יב. אף על פי שכל הקרבנות כשרין מיום השמיני
45 [ללידתם] והלצה - אין מקריבין לכתחלה אלא מיום

צב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק ו' מנחם-אב - ספר עבודה - הלכות מעשה הקרבנות

מתוך מהדורת חזק

44 כל עשרון משלשתן כשאר נסכי הכבשים. והמקריב את
 45 הפלגס [בין גיל כבש לגיל איל] - מביא עמו נסכי איל,
 46 ולא עלה לו זבחו.
 47 ז. ההיין, הוא שנים עשר לג; וכבר הודענו שעור הלג עם
 48 מדות אחרות בהלכות עירובין. והעשרון - הוא העמר,
 49 שהוא שעור [להפרשת] חלה; וכבר בארנו שעורו בענן
 50 חלה.
 51 ח. כשמודדין הנסכים או המנחות, בין מנחת יחיד בין
 52 מנחת צבור - אין מודדין אותה במדה של שלשה
 53 עשרונות לפי, או של שנים לאיל, אלא מודד הכל
 54 בעשרון אחד שהיה במקדש; וכן השמן של נסכים -
 55 מודדין אותו במדתו שבמקדש, ושמן של מנחות היחיד -
 56 בלג שבמקדש. כמנני העשרונות, כמנני הלגין.
 57 ט. ברוצי המדות [- העודף הנשפך מהכלי] של סלת - חל,
 58 שאין גב [כלי] העשרון קדש; וברוצי השמן היין - קדש,
 59 לפי שהוא יורד על גבי הכלי, וכלי הלח נמשחו
 60 [והתקדשו] מבפנים ומבחוץ כמו שבארנו. ולמה תקדשו
 61 הברוצין, אף על פי שאין פונת המודד אלא למה שבכלי
 62 בלבד? כדי שלא יאמרו: 'מוציאין מפלי שרת לחל'.
 63 י. מה היו עושין בברוצין? אם יש שם זבח אחר, יקרבו
 64 עמו; ואם לא, יפסלו בלינה. ואם לאו [=כשאר זבח אחר],
 65 מקיציין בהן המזבח [- מקריבין אותן כשאר קרבנות נדבה].
 66 יא. כיצד? לוקחין בהם [- מוכרים אותם - וקונים] עולות
 67 - הבשר לשם, והעורות לכהנים.
 68 יב. הסלת עם השמן של נסכים [- כשאינם -] אינן מעבדין
 69 את [ניסוח] היין, ולא היין מעבדין. ולא הנסכים מעבדין
 70 את הזבח, אלא מביא אדם קרבנו היום ונסכיו אחר עשרה
 71 ימים, אחד יחיד ואחד צבור; והוא שלא קדשו הנסכים
 72 בכלי שרת; אבל אם נתנו לכלי שרת - אם לנו, יפסלו
 73 בלינה.
 74 יג. אין מביאין נסכים אלא מן החלין - לא יביאם לא
 75 מתרומה, ולא ממעשר שני, ולא מן הבכורים. ואפלו
 76 תודה, שמביא לחמה מן המעשר, לא יביאו נסכיה אלא
 77 מן החלין.
 78 יד. כל שעורי הנסכים האמורין בספר יחזקאל, ומנני
 79 אותן הקרבנות, וסדרי העבודה הפתובים שם - כלם
 80 מלואים [- מיוחד לחנוכת המקדש] הן, ואין נוהגין
 81 לדורות; אלא הנביא צוה ופרש כיצד יהיו מקריבין
 82 המלואין עם חנכת המזבח בימי המלך המשיח כשיבנה
 83 בית שלישי.
 84 טו. וכשם שהקריבו הנשיאים בחנכת המזבח דברים
 85 שאין כמותן לדורות, והקריבו בשבת - כן הנשיא מקריב
 86 חנכתו בשבת לעתיד, כאשר מפרש שם.
 87 טז. וכן קרבנות שהקריבו בימי עזרא הבאים מהשבי -

1 עד מקום הפליות, שנגמר: "לעמת העצה סנינה". וכל
 2 האמורין נשרפין על מזבח החיצון.
 3 יט. היתה בהמה מעברת, אף על פי שכלו חדשו של
 4 עבר, ואפלו נמצא חי - אינו מעלה חלבו עם חלב אמו,
 5 אלא חלב אמו בלבד; והרי העבר פאחד מאברייה.
 6 פֶּרֶק ב
 7 א. היין והסלת שמביאין עם הקרבן, הן הנקראין
 8 'נסכים'; והסלת לבדה נקראת 'מנחת נסכים'. ומנחת
 9 נסכים אינה טעונה [זקוקה] לא תנופה [הנפוח] ולא הגשה
 10 [לקרן המזבח] ולא לבונה [מיו עשב], אבל טעונה מלח;
 11 וכלה נשרפת על מזבח החיצון [שבמזבח]. והיין יתנסף על
 12 המזבח; ואין נוהגין אותו על האש, אלא מגביה ידו ויוצק
 13 על היסוד [תחתית המזבח], והוא יורד לשימין [בתעלות].
 14 ב. אין טעון נסכים אלא עולת בהמה והשלמים בלבד,
 15 בין היו קרבן צבור או קרבן יחיד; אף כבש יולדת ואילו
 16 של פהן גדול - הואיל והן עולות, טעונין נסכים. אבל
 17 העוף והאשמות והחטאות - אין מביאין עמהן נסכים,
 18 חוץ מחטאת מצרע ואשמו, שנתפרשו נסביהם בתורה.
 19 ג. ומנני שאין מביאין נסכים עם החטאת והאשם?
 20 שנגמר: "לפלא נדר או נדבה" - דבר הבא בנדר ונדבה;
 21 יצאו חטאות ואשמות וככור ומעשר ופסח, הואיל ואינן
 22 באין בנדר ונדבה, אינן טעונין נסכים. ומנני להביא [-
 23 ללמוד על חיוב] שלמי חגיגה ועולת ראיה לנסכים?
 24 שנגמר: "או במעדיכם".
 25 ד. כמה הוא שעור הנסכים? נסכי כבש או כבשה -
 26 עשרון סלת כלול ברביעית ההיין שמן, ויין לנסף רביעית
 27 ההיין. וכן נסכי העז - בין קטן בין גדול, בין זכר בין
 28 נקבה; או נסכי רחל, אף על פי שהיא גדולה. אבל נסכי
 29 איל - הם שני עשרונים סלת כלול בשלישית ההיין שמן,
 30 ויין לנסף שלישית ההיין; ונסכי הפר או העגל, בין זכרים
 31 בין נקבות - שלשה עשרונים סלת כלול בחצי ההיין שמן,
 32 ויין לנסף חצי ההיין.
 33 ה. אלו הן הנסכים בין לעולה בין לשלמים, בשעור הזה
 34 לכל אחד ואחד, שנגמר: "כמספר אשר תעשו, ככה תעשו
 35 לאחד, כמספרם". אין מוסיפין על השעורין האלו, ואין
 36 גורעין מהן; ואם הוסיף או גרע כל שהוא, פסל; חוץ
 37 מכבש העולה שמקריבין ביום הנפת העמר, שהנסכים
 38 שלו שני עשרונים כלול בשלישית ההיין שמן - אף על פי
 39 שנקפלה סלתו, לא נכפל יינו, אלא יין לנסף רביעית ההיין.
 40 ו. המצרע מביא עם שלשה כבשים שלו, שהן חטאת
 41 ואשם ועולה - שלשה עשרונים; ומפי השמועה [מסורת]
 42 ממושה רבינו למדו שהן באין בגלל הזבחים שלו - עשרון
 43 עם כל כבש כלול ברביעית ההיין שמן, ורביעית יין עם

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק ו' מנחם-אב - ספר עבודה - הלכות מעשה הקרבנות צג

מתוך מהדורת חזק

41 ז. העוף אינו טעון סמיכה. וכל המעות שדינן שיפלו
42 לתבות של נדבה, שפבר בארנו בהלכות שקלים שכלן
43 יביאו עולות - אין בעל אותן המעות סומך על אותה
44 עולה, ואינו מביא עליה נסכים, אלא נסכיה משל צבור;
45 ואם היה כהן, עבודתה [הקרבתה] ועורה של אנשי משמר.
46 ח. הכל סומכין, חוץ מחרש שוטה וקטן, ועבד, ואשה,
47 וסומה, ונכרי. ואין השליח סומך, שאין סמיכה אלא
48 בבצעים, שנאמר: "וסמך ידו" - לא יד אשתו, ולא יד
49 שלוחו, ולא יד עבדו.
50 ט. תמשה שהביאו וזבח אהד - כלן סומכין עליו זה אחר
51 זה, לא שייסמכו כלן בבת אחת. מי שמת והניח קרבנו
52 עולה או שלמים - הרי יורשו מביאו, וסומך עליו ומביא
53 נסכיו.
54 י. אין סמיכה בקרבנות הצבור, אלא שתי סמיכות: על
55 שעיר המשלח [לעזאזל], ועל פה העלם - שחטאו הציבור
56 על פי הוראת בית הדין בטעות] שלשה מן הסנהדרין
57 סומכין עליו; ודבר זה הלכה מפי משה רבנו, שאין בצבור
58 אלא שתי סמיכות.
59 יא. אין סומכין אלא בעורה. סמך חוץ לעורה, חוזר
60 וסומך בפנים. ואם היה בעל הקרבן עומד בחוץ והכניס
61 ידו לפנים וסמך - סמיכתו פשעה; והוא שייסמך בכל כחו.
62 אין סומך אלא טהור, ואם סמך הטמא, סמך [וכשר].
63 יב. ובמקום שסומכין, שוחטין; ותכף לסמיכה שחיטה.
64 ואם שחט במקום אחר או ששהה - שחיטתו פשעה.
65 והסמיכה, שגרי מצוה היא - אינה עיקר הכפרה; לפיכך
66 אם לא סמך - פפר, ואינה מעפכת; ואף על פי כן מעלין
67 עליו [נחשב לו] כאלו לא פפר [בצורה מובחרת].
68 יג. וצריך הסומך לסמך בכל כחו בשתי ידיו על ראש
69 הבנהמה, שנאמר: "על ראש העולה" - לא על הצנאר, ולא
70 על הצדדין. ולא יחא דבר חוצץ בין ידיו ובין הבנהמה.
71 יד. וכיצד סומך? אם היה הקרבן קדשי קדשים -
72 מעמידו בצפון ופניו למערב, והסומך עומד במזרח ופניו
73 למערב, ומניח שתי ידיו בין שתי קרניו, ומתודה על
74 חטאת עוון חטאת, ועל אשם עוון אשם, ועל העולה
75 מתודה עוון עשה ועוון לא תעשה שנתק - [שנכתב סמוך]
76 לעשה.
77 טו. כיצד מתודה? אומר: 'חטאתי עויתי פשעתי, ועשיתי
78 כף וכף, וחזרתי בתשובה לפניך, וזו פצתי'. היה הקרבן
79 שלמים - סומך בכל מקום שירצה מן העורה, במקום
80 שחיטה. ויראה לי שאינו מתודה על השלמים, אכל אומר
81 דברי שבח.

1 מלוואים היו, ואין נוהגין לדורות. אבל דברים הנוהגין
2 לדורות - הן דברי תורה שפרשנו, כמו שהעתיקו מפי
3 משה רבנו, אין להוסיף עליהן ואין לגרע.
4 **פרק ג**
5 א. שנים שרצו להביא עולה או שלמים בשתפות -
6 מביאין, בין בנדר בין בנדבה; ואפלו עוף יבוא בשתפות.
7 ב. ואחד אנשים ואחד נשים או עבדים מביאין כל
8 הקרבנות; אבל הגויים - אין מקבלין מהן אלא עולות
9 בלבד, שנאמר: "וימד בן נכר לא תקריבו את לחם
10 אלהיכם"; אפלו עולת העוף מקבלין מן הגוי, אף על פי
11 שהוא עובד עבודה זרה. אבל אין מקבלין מהן שלמים ולא
12 מנחות ולא חטאות ואשמות; וכן עולות שאין באות בנדר
13 ונדבה - אין מקבלין אותן מן הגויים, כגון עולת יולדת
14 וכיוצא בה, מעולות שאין באות לא משום נדר ולא משום
15 נדבה.
16 ג. גוי שהביא שלמים - מקריבין אותן עולות, שהגוי לבו
17 לשמים. נדר שלמים ונתנן לישראל על מנת שיתפטר בהן
18 לישראל - אוכלין אותן הישראלים בשלמי ישראל; וכן אם
19 נתנן לכהן, כהן אוכלן.
20 ד. ישראל שהוא עובד עבודה זרה או מחלל שבת
21 בפריהסא - אין מקבלין ממנו קרבן כלל. אפלו עולה
22 שמקבלין אותה מן הגוי - אין מקבלין אותה מן המשמד
23 הזה, שנאמר: "אדם פי יקריב מכס" - מפי השמועה
24 [מסורת ממש רבינו] למדו: "מכס", ולא בלכם, להוציא
25 את המשמד. אבל אם היה משמד לשאר עבדות - מקבלין
26 ממנו כל הקרבנות, כדי שיחזר בתשובה. היה משמד
27 לעברה, והוא מפרסם וידוע לעשותה, והרגל בה, בין
28 להקעים בין לתאבון - אין מקבלין ממנו קרבן לאותה
29 עברה. כיצד? כגון שהיה רגיל לאכל חלב, בין להקעים בין
30 לתאבון [לתאבון], ושגג ואכל חלב והביא חטאת - אין
31 מקבלין אותה ממנו.
32 ה. עולות הגויים - אין מביאין עמהן נסכים, שנאמר: "כל
33 האזרח יעשה ככה"; אבל נספיהן קרבין משל צבור,
34 שנאמר: "ככה תעשו לאחד, כמספרם". ואין טעונות
35 סמיכה [סמיכת ידים] - שאין סמיכה אלא בישראל, ו
36 באנשים לא בנשים.
37 ו. כל קרבנות בהמה שיקריב היחיד, בין חובה בין נדבה
38 - סומך עליהן פשהן חוץ מן הבכור והמעשר והפסח,
39 שנאמר: "וסמך ידו על ראש קרבנו" - מפי השמועה למדו
40 שכל קרבן במשמע, חוץ מפסח ובכור ומעשר.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - כ"ט תמוז' מנחם-אב ה'תשע"ג 1

יום א' כ"ט תמוז ה'תשע"ג 2

הלכות מעשה הקרבנות 3

פרק יח 4

א. כל הקרבנות בלן - בין הקרבנות בהמה ועוף, בין קרבנות מנחות - מצות עשה להקריבן בבית הבחירה, שנאמר: "ושם תעשה כל אשר אנכי מצוה". וכן מצות עשה להיות כל אדם מטפל ומביא קרבנות בהמה שנתחב להקריבן, מחוצה לארץ לבית הבחירה, שנאמר: "רק גדשיך אשר יהיו לך, ונדריך, תשא ובאת אל המקום" - מפי השמועה (מסורת ממש רבינו) למדו, שאין מדבר אלא בקדשי חוצה לארץ, שהוא מטפל בהם עד שיביאם לבית הבחירה.

ב. המקריב קרבן חוץ לעזרה - בשל מצות עשה, ועבר על לא תעשה, שנאמר: "השמר לך פן תעלה עלתיך בכל מקום אשר תראה". ואם הקריב במזיד - חייב כרת, שנאמר: "אשר יעלה עולה או זבח ואל פתח אהל מועד לא יביאנו, ונכרת"; ואם הקריב בשוגג, מביא חטאת קבועה (לרגילה).

ג. וכן השוחט קדשים חוץ לעזרה - אף על פי שלא העלה (הקריב) אותן - אם הנה מזיד, חייב כרת, שנאמר: "אשר ישחט שור או כשב או עז... דם יחשב לאיש ההוא, דם שפך, ונכרת". ואם שחט בשוגג, מביא חטאת קבועה. ד. והיכן הזהיר על השחיטה בחוץ? בהקש - (לסמיכות הפסוקים); נאמר: "שם תעלה עלתיך", ונאמר: "ושם תעשה כל אשר אנכי מצוה". מה העליה (ההקובה) בחוץ שענש עליה - הזהיר עליה בפרוש, שנאמר: "השמר לך פן תעלה עלתיך", אף עשה שבכללה השחיטה, שענש עליה בפרוש - הרי הוא מזהיר עליה, שלא ענש הכתוב אלא אם פן הזהיר.

ה. השוחט קדשים והעלה אותם בחוץ, חייב שתיים - אחת על השחיטה, ואחת על ההעליה. וכן אם שחט בפנים והעלה בחוץ - חייב על ההעליה; וכן אם שחט בחוץ והעלה בפנים - חייב על השחיטה.

ו. אינו חייב אלא על שחיטת קדשים הראויין לקרב למזבח, אבל השוחט בחוץ אחר מאסורי מזבח או מחטאות המתות - הרי זה פטור, שנאמר: "לפני משפן ה'" - כל שאינו ראוי לבוא אל משפן ה' אין חייבין עליו.

ז. שחט בחוץ מחסר זמן בגופו או בכעלים - (לביאר בהמשך) - הואיל ואינו ראוי לבוא עמה בפנים, פטור.

ח. איזה הוא מחסר זמן בגופו? בהמה בתוך שבעת ימי הלדה, ותורין שלא הגיע זמנן - (שטרם הזהיבו כנייהם),

ואותו ואת בנו ששחט אחד מהן היום, שאין השני ראוי עד למחר.

ט. ואיזה הוא מחסר זמן בכעלים? קרבן שעדין לא הגיע זמן בעליו להקריבו. כיצד? הוּב והזכה והיולדת ששחטו חטאתן בחוץ בתוך ימי ספיירה (לטרתו), פטורין; וכן מצרע ששחט חטאתו ואשמו בחוץ בתוך ימי ספיירה, פטור; שעדין לא נראו - (נהיו ראויין) בעלי הקרבנות האלו לכפרה. אבל אם שחטו עולותיהן בחוץ בתוך ימי הספיירה, חייבין; שהעולה דורון היא, והחטאת והאשם הן עקר הכפרה. וכן נזיר ששחט חטאתו בחוץ בתוך ימי נזירות, פטור; הקריב עולתו או שלמיו בחוץ, חייב; שהחטאת היא המעכבת אותו, והיא עקר הנזירות.

י. אשם תלוי - (מסופק אם חטא) וחטאת העוף הבאה על הספק - (אשה שהפילה וספק אם עובר הוא) שהקריבן בחוץ - פטור, שהרי לא נקבע האסור (והקרבן בא מספק). אשם מצרע ששחטו בחוץ שלא לשמו - חייב, הואיל וישל לא לשמו ראוי בפנים וקשר, כמו שיתבאר. וכל קרבן שהוא פטור על שחיתתו בחוץ, כף הוא פטור על העליתו (הקרבנות).

יא. שני שעירי יום הכפורים ששחטן בחוץ - אם עד שלא התודה עליהן, חייב כרת על שניהן, הואיל וראויין לבוא לפני ה' לזוהי; ואם אחר שהתודה - פטור על המשלח (לעזאזל), שהרי אינו ראוי לבוא לפני ה'.

יב. השוחט שלמים בחוץ קדם שיפתחו דלתות ההיכל - פטור; שהרי הן מחסרים מעשה - (כי בשחיטה על הדלתות להיות פתוחות), ואחר כך יהיו ראויין לקרב לפני ה', כמו שבארנו. והשוחט את הפסח בחוץ, אפלו בשאר ימות השנה - בין לשמו בין שלא לשמו - חייב; שהפסח בשאר ימות השנה שלמים הוא.

יג. בהמת חלין שעברה קדשי מזבח - (שהקדישה בעודה ברחם) - אסור לשחט אותה - (את האם -) בחוץ; ואם שחט - אינו לוקה, מפני שאינה ראויה (עוברת) לבוא לפני ה'.

יד. גנב והקדיש, ואחר כך שחט בחוץ - חייב. ומאימתי העמידוה ברשותו, כדי לחיבו עליה כרת? משעה שהקדישה; והוא ששחטה אחר יאוש (בעלים מהגניבה); אבל לפני יאוש, אינה קדושה.

טו. היתה בהמה בלה בחוץ וצוארה בפנים, ושחט - חייב, שנאמר: "אשר ישחט שור או כשב או עז במחנה, או אשר ישחט מחוץ למחנה". אחר השוחט במקדש וישאר גוף בהמה לחוץ, או שהיה גופה בפנים וצוארה בחוץ - חייב, עד שתהיה בהמה בלה במקדש, שנאמר: "ואל פתח אהל מועד לא יביאנו". אבל השוחט בגגו של היכל - אף על פי שאינו ראוי לזביחה כלל, הרי זה פטור.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ב' א' מנחם-אב - ספר עבודה - הלכות מעשה הקרבנות צה

מתוך מהדורת חזק

46 ה. המעלה את הבהמה כלה בחוץ - חייב מפני האמורין; ו
 47 ואף על פי שלא הפרישון, אין בשר הנזבח חוצץ, וכאלו
 48 הקטיר האמורין בפני עצמן. אבל המעלה מנחה שלא
 49 נקמצה - פטור, שאין הקמץ ברוך ומבדל; קמצה, ותור
 50 קמצה לתוכה, והקריב כלה בחוץ - חייב.
 51 ו. [במנחות: היצק [שמון], והבולל, והפוחת [חותך
 52 לפתיתים], והמולח, והמניף, והמגיש [למזבח], והמסדר
 53 את השלחן [לחם הפנים], והמטיב את הגרות, והקומץ,
 54 והמקבל דמים, בחוץ - פטור, לפי שכל אחד מאלו אינו
 55 גמר עבודה, ונאמר: "אשר יעלה עולה". מה העליה
 56 [הקרבן] שהיא גמר עבודה - אף כל שהוא גמר עבודה,
 57 חייבין עליו.
 58 ז. פרה אדמה ששרפה חוץ ממקום שרפתה, וכן שעיר
 59 המשתלח [לעזאזל] שהקריבו בחוץ אחר שהתנדף עליו -
 60 פטור, שנאמר: "ואל פתח אהל מועד לא יביאנו" - כל
 61 שאינו ראוי לבוא אל פתח אהל מועד, אין חייבין עליו.
 62 אבל קדשים פסולין שהיה פסולן בקדש - אם העלה מהן
 63 בחוץ, חייב. כיצד? כגון הלן, והיצא [מהעזרה], והטמא,
 64 ושנפסל במחשבת העובד [- שחשב מחשבה הפוסלת] -
 65 שבלן נשרפים, כמו שיתבאר בהלכות פסולי המקדשין -
 66 אם עבר והעלה מהן בחוץ, חייב, שנאמר: "לעשות אותו
 67 לה" - כל הנעשה לה' חייבין עליו, ואלו נעשו לה'.
 68 ח. כל דבר שחייבין על העליהו בחוץ - כיון שהעלה
 69 ממנו פזית בחוץ, חייב; בין שהעלה בפנים תחלה ושי
 70 ממנו פזית והעלהו בחוץ, בין שהניח הכל בפנים [ולא
 71 הקריב] ולקח ממנו פזית והעלהו בחוץ. אבל אם חסר
 72 אותו דבר הקרב כל שהוא בפנים, והעלה שאריתו בחוץ
 73 - פטור.
 74 ט. כיצד? הקמץ או הלבונה, והאמורין, והעולה,
 75 והמנחה הנשרפת, והנסכין, שחסרו מקצתם בפנים,
 76 והקריב שאריתן בחוץ - פטור; שהרי נאמר: "לעשות
 77 אתו" - על השלם הוא חייב, ואינו חייב על החסר. הוציא
 78 שלם, וחסר בחוץ, והעלהו - חייב זה ספק, לפיכך אינו
 79 לוקה.
 80 י. העלה אבר שאין בו פזית בשר, והיה העצם משלימו
 81 לכזית - חייב, מפני שהוא מחבר; היה מלח משלימו
 82 לכזית - חייב זה ספק, לפיכך אינו לוקה. ועולה ואמריה
 83 מצטרפין לכזית.
 84 יא. העלה [אבר] וחזרו והעלה [אבר נוסף] - חייב על כל
 85 אבר ואבר. וזק [דס] [העלה [איברים]] - חייב שתיים; שהרי
 86 חלק הכתוב בין מעלה לעושה, שהרי נאמר: "אשר יעלה
 87 עלה", ונאמר: "לעשות אתו". העלה אבר חסר - פטור,
 88 שנאמר: "לעשות אתו", על השלם הוא חייב.
 89 יב. שנים שאחזו באבר והעלוהו בחוץ - חייבין, שנאמר:
 90 "איש איש אשר יעלה עלה" - אפלו איש ואיש שהעלו,
 91 חייבין.
 92 יג. הזורק מקצת מתנות [של דס] בחוץ, חייב. המקבל דם

1 טז. שנים שאחזו בספין ושחטו בחוץ - פטורין, שנאמר:
 2 "אשר ישחט.. או אשר ישחט" - אחד, ולא שנים. ואחד
 3 ששחט בחוץ - אף על פי שלא נתפון לשחט קדשים אלו
 4 לה' - חייב זה חייב, שנאמר: "דם יחשב לאיש ההוא, דם
 5 שפך" - אף על פי שזה הדם במחשבתו פדום הנשפך, לא
 6 בקרבן - חייב זה חייב.
 7 יז. השוחט בחוץ בלילה - חייב, הואיל והשחיטה [של
 8 חולין] בלילה כשרה בחוץ. וכן אם העלה [בחוץ] בלילה
 9 מזה ששחט [- אותה שנשחטה] בחוץ בלילה - חייב על
 10 ההעליה; אבל אם שחט בפנים [במקדש] בלילה והעלה
 11 בחוץ - פטור, לפי שלא העלה אלא דבר פסול, שאין לך
 12 שחיטה כשרה בלילה במקדש. וכן אם קבל בכלי חל
 13 בפנים וזרק בחוץ - פטור.
 14 יח. וכן המולק [שחיטה מיוחדת בעוף] את העוף בחוץ,
 15 פטור; ואם העלהו, פטור. מלק בפנים והעלה בחוץ - חייב
 16 על ההעליה; שחטו בפנים והעלהו בחוץ - פטור, שלא
 17 העלה אלא דבר שאינו ראוי לקרב. שחט את העוף בחוץ
 18 והעלהו בחוץ - חייב שתיים; שהשחיטה בחוץ כשרה,
 19 והרי היא כמליקה בפנים.

יום ב' א' מנחם-אב ה'תשע"ג

פרק יט

22 א. אין המעלה בחוץ חייב עד שיעלה לראש המזבח
 23 שיעשה בחוץ; אבל אם העלה על הסלע או על האבן -
 24 פטור; שאין קרוי קרבן אלא על המזבח, ואף על פי
 25 שהוא בחוץ - שנאמר: "ויבן נח מזבח". ואינו חייב עד
 26 שיעלה לשם, שנאמר: "לעשות אתו לה".
 27 ב. אינו חייב אלא על העלית דבר הראוי לאשים או
 28 למזבח, כגון העולה - שנאמר: "אשר יעלה עולה"; מה
 29 עולה שראויה לאשים - אף כל שראוי לאשים הוא
 30 שחייבין על העליתו בחוץ.
 31 ג. מכאן אמרו חכמים: הזורק את הדם, או המקטיר אברי
 32 עולה, או אמורין [אברים], או קמץ [ממנחה], או לבונה,
 33 או קטרת, או מנחת כהנים, או מנחת נסכים, או המנסף
 34 שלשה לגין יין, או שלשת לגין מים, בחוץ - חייב,
 35 שנאמר: "לא יביאנו לעשות אתו" - כל המתקבל בפנים,
 36 חייבין עליו בחוץ.
 37 ד. אבל הזורק שרי הדם בחוץ, אפלו שרי דמים
 38 הפנימיים [- חטאות שמוין דמן בהיכל] - פטור; שזריקת
 39 שרי הדם - שרי מצוה הם, ואינן מעכבין. וכן המנסף
 40 יין או מים פחות משלשה לגין בחוץ - פטור, בין בשאר
 41 ימי השנה בין בחג; הואיל וחסר השעור, חייב אינן ראויין
 42 להתקבל בפנים. וכן המעלה מבשר חטאת, מבשר אשם,
 43 מבשר שלמים, בין של יחיד בין של צבור, משרי מנחות,
 44 משתי הלחם, מלחם הפנים, בחוץ - פטור; שכל אלו
 45 ראויין לאכילה, לא לאשים.

צושיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שלישי ב' מנחם-אב - ספר עבודה - הלכות תמידין ומוספין

מתוך מהדורת חזק

44 דְחָקָה שְׁעָה אֶת [- (אנאטו) הצבור בכ"ת שני, והקריבו
 45 תמיד של שחר בארבע שעות ביום.
 46 ג. תמיד של בין הערבים, שוחטין אותו משאריף
 47 [שינטה] הצל [למזרח] ויכר לכל שהאריף, והוא משש
 48 ומחצה ומעלה, עד סוף היום; ולא היו שוחטין אותו בכל
 49 יום אלא בשמונה שעות ומחצה, וקרב בתשע ומחצה.
 50 ולמה מאחרין אותו שתי שעות אחר תחלת זמן שחיתו?
 51 מפני הקרבנות של יחיד או של צבור; לפי שאסור
 52 להקריב קרבן פלל קדם תמיד של שחר, ולא שוחטין
 53 קרבן אחר תמיד של בין הערבים, חוץ מקרבן פסח לבדו,
 54 שאי אפשר שיקריבו כל ישראל פסחיהן בשתי שעות.
 55 ד. אין שוחטין את הפסח אלא אחר תמיד של בין
 56 הערבים; וכן מחסרי כפורים [- טמא שטבל וטהר וטרם
 57 הקריב קרבנו] מקריבין כפרתן אחר תמיד של בין הערבים
 58 ביום ארבעה עשר, כדי שיהיו טהורין לאכל פסחיהן
 59 לערב.
 60 ה. ערב פסחים, בין בחל בין בשבת, היה התמיד נשחט
 61 בשבע ומחצה, וקרב בשמונה ומחצה, כדי שיהיה להן
 62 פנאי לשחט פסחיהן; ואם חל ערב פסחים להיות ערב
 63 שבת, היו שוחטין אותו בשש ומחצה בתחלת זמנו, וקרב
 64 בשבע ומחצה - כדי שיהיה להן רוח ביום לצלות קדם
 65 שיכנס השבת.
 66 ו. אף על פי שאין שוחטין אחר תמיד של בין הערבים,
 67 מקטירין כל דבר הראוי להקטרה כל היום; ומקטירין
 68 אברי עולות והאמורין עד חצי הלילה, כמו שבארנו
 69 במעשה הקרבנות. ואכרין ואמורין שלא נתאכלו, בין מן
 70 התמיד בין משאר הקרבנות - מהפכין בהן כל הלילה עד
 71 הבקר, שנאמר: "על מוקדה על המזבח כל הלילה עד
 72 הבקר".
 73 ז. אכרים של תמיד דוחין את הטמא [- שאם נעשה
 74 בטומאה קרב בטומאה] ואינן דוחין את השבת, אלא בערב
 75 שבת בלבד מקטירין אברי תמיד של ערב שבת; שהתמיד
 76 - תחלתו דוחה שבת, וסופו אינו דוחה. חלבי שבת -
 77 קרבין בלילי יום טוב, אם חל יום טוב להיות במוצאי
 78 שבת; אבל אין קרבין בלילי יום הכפורים, שנאמר: "עלת
 79 שבת, בשבתו" - ולא בשבת אחרת [ויום כיפור נקרא
 80 שבת], ולא עלת חל ביום טוב.
 81 ח. ארבעה עשר [בניסון] שחל להיות בשבת - מקטירין
 82 חלבי הפסחים בלילי יום טוב, מפני שהן כחלבי שבת.
 83 ט. אין פוחתין [לא יהיו פחות] מששה טלאים המבקרין
 84 [בדוקים מומיין] בלשפת הטלאים שבמקדש; ויהיו
 85 מוכנים קדם יום הקרבה, בארבעה ימים. אף על פי שהיו
 86 מבקרין אותו מתחלה, לא היו שוחטין את התמיד עד
 87 שמבקרין אותו שניה קדם השחיטה לאור האבוקות;
 88 ומשקין אותו מים בכוס של זהב, כדי שיהיה נוח להפשט
 89 [העור].
 90 י. כמעשה תמיד של שחר, כן מעשה תמיד של בין

1 חטאת בכוס אחד, נתן ממנו בחוץ וחזר ונתן בפנים - חיב
 2 על הנתן בחוץ, שהרי כלו ראוי לקרב בפנים; ואם נתן
 3 ממנו בפנים וחזר ונתן בחוץ - פטור, מפני שהן שיריים.
 4 אבל אם קבל בשני כוסות, בין שנתן שניהן בחוץ, או
 5 אחד בחוץ ואחד בפנים, או אחד בפנים ואחד בחוץ -
 6 הרי זה חיב.
 7 יד. הקמץ והלבונה של מנחה, שהקריב אחד מהן בחוץ,
 8 או הקריב אחד בפנים והשני בחוץ - חיב; וכן שני זוכי
 9 לבונה של לחם הפנים שהקריב אחד מהן בחוץ, או אחד
 10 בפנים ואחד בחוץ - חיב.
 11 טו. מי ששחט קדשים בזמן הזה והעלה חוץ לעזרה -
 12 חיב, מפני שהוא ראוי לקרב בפנים; שהרי מתר להקריב
 13 אף על פי שאין שם בית, שקדשה ראשונה קדשה לשעתה
 14 [לזמנו] וקדשה לעתיד לבוא [לנצח], כמו שבארנו.
 15 טז. השוחט קדשי [- שהתקבלו מ:] גויים בחוץ, חיב; וכן
 16 המעלה אותן בחוץ. והגויים מתרין להקריב עולות לשם
 17 בכל מקום, והוא שיקריבו בבמה שיבנו. ואסור לסייען
 18 ולעשות שליחתן, שהרי נאסר עלינו להקריב בחוץ. ומתר
 19 להורות להם וללמדם היאך יקריבו לשם האל ברוף הוא.
 20 בריך ורמנא דסייען

יום שלישי ב' מנחם-אב ה'תשע"ג

הלכות תמידין ומוספין

21 יג. בכללן תשע עשרה מצוות - שמונה עשרה מצוות
 22 עשה, ואחת מצוות לא תעשה; וזה הוא פירוש:
 23 (א) להקריב שני כבשים בכל יום עולות; (ב) להדליק
 24 אש על המזבח בכל יום; (ג) שלא לכבותה; (ד) להקים
 25 את הדשן בכל יום; (ה) להקטיר קטרת בכל יום;
 26 (ו) להדליק גרות בכל יום; (ז) שיקריב בהן גדול מנחה
 27 בכל יום, והיא הנקראת 'חבתין'; (ח) להוסיף שני
 28 כבשים עולות בשבת; (ט) לעשות לחם הפנים;
 29 (י) מוסף ראשי חדשים; (יא) מוסף הפסח;
 30 (יב) להקריב עמר התנופה; (יג) לספר כל איש ואיש
 31 שבעה שבועות מיום הקרבת העמר; (יד) מוסף עצרת;
 32 (טו) להביא שתי הלחם עם הקרבנות הבאות בגלל
 33 הלחם ביום עצרת; (טז) מוסף ראש השנה; (יז) מוסף
 34 יום צום; (יח) מוסף הקג; (יט) מוסף שמיני עצרת.
 35 ובאור מצוות אלו בפסקים אלו.

פרק א

36 א. מצוות עשה להקריב שני כבשים עולות בכל יום, והן
 37 הנקראין 'תמידין', אחד בבקר ואחד בין הערבים.
 38 שנאמר: "שנים ליום, עלה תמיד".
 39 ב. ואימתי זמן שחיתו? של בקר - שוחטין אותו קדם
 40 שתעלה החמה, משאייר פני כל המזרח; ופעם אחת

46 אפלו גחלת אחת, ואפלו הורידה מעל המזבח וכבה -
 47 לוקה. אכל אש מחתה, ואש מנורה שהכנינה במזבח
 48 להדליק ממנה - אף על פי שפכה אותה בראש המזבח,
 49 פטור; שהרי נחקה [נלקחה] למצוה אחרת, ואין אני קורא
 50 בהן אש המזבח.
 51 ז. כשמסדר צצי מערבה גדולה, מסדר אותה במזרח
 52 המזבח; ויהיה מראיה שהתחיל לסדר מן המזרח. ורוח
 53 היה בין הגזרין. וראשי הגזרין הפנימיין היו נוגעין בדישן
 54 [א19] שבאמצע המזבח, והוא הנקרא 'תפוח'.
 55 ח. ואחר שמסדר מערבה גדולה, חוזר ובורר צצי תאנה
 56 יפים, ומסדר מערבה שניה של קטרת ממנגד קרן מערבית
 57 דרומית, משוכה מן הקרן כלפי צפון ארבע אמות, וכה
 58 [היה מניח עצים באופן שיוותרו לאחר השריפה כמויות]
 59 כמו חמש סאין גחלים. ובשבת עושין בה כמו שממנה
 60 סאין גחלים, מפני שעליה מקטירין בכל שבת שני בזיכי
 61 לבונה של לחם הפנים.
 62 ט. מערבה שלישית של קיום האש - עושה אותה בכל
 63 מקום שירצה מן המזבח, ומצית בה את האש; ולא יצית
 64 האש למטה ויעלה אותה למזבח, אלא במזבח עצמו
 65 מציתין, שנאמר: "ואש המזבח תוקד בו" - מכאן להצתה,
 66 שלא תהיה אלא בראשו של מזבח.
 67 י. הרמת הדישן מעל המזבח בכל יום - מצות עשה,
 68 שנאמר: "והרים את הדישן"; והיא עבודה מעבודות
 69 כהנה. ובגדי כהנה שתורם בהן הדישן יהיו פחותין מן
 70 הפלים שמשמש בהן בשאר עבודות, שנאמר: "ויפשט את
 71 בגדיו ולבש בגדים אחרים, והרים את הדישן" - אינו אומר
 72 "אחרים" שיהיו בגדי חל, אלא שיהיו פחותין מן
 73 הראשונות, לפי שאינו דרך ארץ שימזג כוס לרבו בבגדים
 74 שבשל בהם קדרה לרבו.
 75 יא. אימתי תורמין הדישן? בכל יום - משיעלה עמוד
 76 השחר; ובגלים - משליש אחרון של לילה; וביום
 77 הכפורים - מחצי הלילה.
 78 יב. כיצד תורמין? מי שזכה לתום, טובל ולובש בגדי
 79 הרמה, ומקדש ידיו ורגליו; ואומרין לו: 'הזהר שמא תגע
 80 בפלי עד שתקדש ידך ורגליך'. ואחר כך לוקח המחמה,
 81 ושל כסף היתה; והיא היתה נתונה במקצוע [קרן זווית] בין
 82 כבש למזבח, במערבו של כבש. ונוטל את המחמה, ועולה
 83 לראש המזבח, ומפנה את הגחלים הילף והילף, וחותרה מן
 84 הגחלים שנתאכלו בלב האש, ויורד למטה לארץ. והופך
 85 פניו לצפון, ומהלך בארץ למזרח הכבש כמו עשר אמות
 86 כלפי הצפון, וצובר את הגחלים שחתה על גבי הרצפה
 87 רחוק מן הכבש שלשה טפחים, במקום שנותנין מראות
 88 העוף [- מני העוף] ודשון [א19] המזבח הפנימי והמנורה.
 89 וחתה זו שחותה במחמה ומוריד לרצפה אצל המזבח -
 90 היא המצוה של כל יום.
 91 יג. אחר שירד זה שתרם, רצין הכהנים ומקדשין ידיהן
 92 ורגליהן במהרה, ונוטלין את המגרפות [יעים] ואת

1 הערפים; והכל כמעשה העולה שכתבנו כמעשה
 2 הקרבנות. ולא היו כופתין את השלה, שלא יחקו את
 3 המינין [עבודה זרה]; אלא אותין ידיו ורגליו בידיהן; וכך
 4 היתה עקדתו, ראשו לדרום ופניו למערב.
 5 יא. תמיד של שחר היה נשחט על קרן צפונית מערבית
 6 של בית המטבחים על טבעת שניה, ושל בין הערפים -
 7 על קרן צפונית מזרחית ממנה על טבעת שניה, כדי
 8 שיהיה כנגד השמש; ודברי קבלה [ממשה מסיני] הן,
 9 שיהיו נשחטין כנגד השמש.
 10 יב. טעו או שגגו, אפלו הזידו, ולא הקריבו תמיד של
 11 שחר - יקריבו תמיד של בין הערפים. במה דברים
 12 אמורים? בשנתחנף המזבח. אכל היה מזבח חדש, שעדין
 13 לא קרב עליו כלום - לא יקריבו עליו תחלה בין הערפים;
 14 שאין מחנכין [חונכין] מזבח העולה אלא בתמיד של
 15 שחר.

יום ד' ג' מנחם-אב ה'תשע"ג

פרק ב

17
 18 א. מצות עשה להיות אש יקודה תמיד על המזבח,
 19 שנאמר: "אש תמיד תוקד על המזבח"; אף על פי שהאש
 20 ירדה מן השמים, מצוה להביא מן ההדיוט - שנאמר:
 21 "ונתנו בני אהרן הכהנים אש על המזבח".
 22 ב. בבקר עורכין עצים, ועושין בראש המזבח מערבה
 23 גדולה של אש - שנאמר: "ויבער עליה הפהן עצים בבקר
 24 בבקר"; וכן מצוה לעלות בשני גזרין של עץ עם תמיד
 25 של שחר, יתר על צצי המערבה - שנאמר: "ויבער עליה
 26 הפהן עצים בבקר". וכן מוסיפין שני גזרין עם תמיד של
 27 בין הערפים, שנאמר: "וערכו עצים על האש" - מפי
 28 השמועה [מסורת ממש רבינו] למדו, שבתמיד של בין
 29 הערפים הפתוח מדבר.
 30 ג. שני גזרין של בין הערפים - מעלין אותן שני כהנים,
 31 כל אחד ואחד בעץ יחיד בידו, שנאמר: "וערכו", הרי
 32 כאן שנים. אכל של שחר - בכהן אחד.
 33 ד. שלש מערכות של אש עושין בראש המזבח בכל יום:
 34 ראשונה - מערבה גדולה, שעליה מקריבין התמיד עם
 35 שאר הקרבנות; ומערבה שניה בצדה - קטנה, שממנה
 36 לוקחין אש במחמה להקטיר קטרת בכל יום; ומערבה
 37 שלישית - אין עליה כלום, אלא לקיום מצות האש,
 38 שנאמר: "אש תמיד תוקד".
 39 ה. מפי השמועה [מסורת ממש רבינו] למדו, שנה
 40 שנאמר: "על מוקדה על המזבח", זו מערבה גדולה;
 41 "ואש המזבח תוקד בו", זו מערבה שניה של קטרת;
 42 "והאש על המזבח", זו מערבה שלישית של קיום האש.
 43 אכל אברים ופדרים שלא נתאכלו מבערב, נותנין אותן
 44 בצדי מערבה גדולה.
 45 ו. המכבה אש המזבח - לוקה, שנאמר: "לא תכבה";

45 ה. ומי ששָׁזַח בַּקְטָרֶת נוֹטֵל כְּלֵי מְלֵא קְטָרֶת גְּדוּשׁ, וְכִסּוּי
46 הֵיחָ לֹ, וְיִבְזֹף הֵיחָ שְׁמוֹ; וְנוֹתֵן הַבְּזוּף בְּתוֹךְ כְּלֵי אַחֵר,
47 וְיִבְזֹף הֵיחָ שְׁמוֹ, וּמְכַסֶּה אֶת הַכֶּף בְּבָגָד קָטָן, וְאוֹחֵז הַכֶּף
48 בְּיָדוֹ וְנִכְנָס, וְעִמּוֹ אַחֵר, בְּמַחְתָּה שֶׁל אֵשׁ בְּיָדוֹ. וְכִיצַד
49 חוֹתֵה? זֶה שְׁזָזָה בְּמַחְתָּה לֹאֲכַח מַחְתָּה שֶׁל כֶּסֶף, וְעוֹלָה
50 לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ, וּמִפְנֵי הַגְּחָלִים הַיֵּלֶף וְהַיֵּלֶף; וְנוֹטֵל מִן
51 הַגְּחָלִים שְׁנֵתֵאֶפְלוּ בְּמַעְרָכָה שְׁנֵי, וְיִוָּרֵד וּמִעָרֶן [שׁוֹפְכוֹן]
52 לְתוֹךְ מַחְתָּה שֶׁל זָהָב. אִם נִתְפָּזְרוּ מִן הַגְּחָלִים כְּמוֹ קֶבֶץ אוֹ
53 פְּחוֹת, מְכַבְּדֵן לְאַמָּה; וּבְשֵׁבֶת, כּוֹפֶה עֲלֵיהֶן הַסֶּסְכֶּתָר [כְּלֵי
54 גְדוּלָה]. וְאִם נִתְפָּזְרוּ יָתֵר עַל קֶבֶץ, חֹזֵר וְחוֹתֵה.
55 ו. שְׁלֹשָׁה דְבָרִים הֵיחָ הַסֶּסְכֶּתָר מְשֻׁמֵּשׁ: כּוֹפֵין אוֹתוֹ עַל
56 הַגְּחָלִים וְעַל הַשֶּׁרֶץ בְּשֵׁבֶת [מִפְּנֵי הַטּוֹמֵאָה], וּמוֹרִידִין בּוֹ
57 אֶת הַדָּשָׁן מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ.
58 ז. וּמִקְדִּים לְפָנֶיהֶן זֶה שְׁדָשָׁן הַמִּזְבֵּחַ הַפְּנִימִי, וְנוֹטֵל הַטְּנִי
59 שְׁבוֹ דְשׁוֹן הַמִּזְבֵּחַ, וּמִשְׁתַּחֲוֶה וְיוֹצֵא. וְזֶה שְׁבִידוֹ הַמַּחְתָּה
60 צוֹבֵר אֶת הַגְּחָלִים עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ הַפְּנִימִי, וּמְרַדְּדֵן [פּוֹרֶשׁוֹן
61 שְׁטוּחַ] בְּשׁוּלֵי הַמַּחְתָּה, וּמִשְׁתַּחֲוֶה וְיוֹצֵא. וְזֶה שְׁבִידוֹ הַכֶּף
62 נוֹטֵל הַבְּזוּף מִתּוֹךְ הַכֶּף, וְנוֹתֵנוּ לְאַהֲבֹבוֹ אוֹ לְקָרוֹבוֹ, וְרוֹאֵה
63 אִם נִתְפָּזְרוּ מִן הַקְטָרֶת מְעַט בְּכָף; אֲהִיבֹבוֹ אוֹ קָרוֹבוֹ נוֹתֵן
64 לוֹ לְתוֹךְ חִפְנָיו זֶה שְׁנֵתֵפְזֵר עִם הַקְטָרֶת שְׁבִידוֹ, וּמִשְׁתַּחֲוֶה
65 וְיוֹצֵא.
66 ח. וְאוֹמְרִין לְזֶה הַמְקַטֵּיר: 'הִנֵּהרָ שְׁלֵא תַחֲתִיל [לְשׁוֹרֶךְ]
67 מְלִפְנֵיךָ [בְּצַמּוּד אֲלִיךָ], שְׁלֵא תִכְוֶה'; וּמַתְחִיל וּמְשַׁלֵּף
68 הַקְטָרֶת עַל הָאֵשׁ בְּנַחַת כְּמִי שֶׁמְרַקֵּד [מִנְפֹּה] סֵלֶת, עַד
69 שֶׁתַּתְרַדֶּה עַל כָּל הָאֵשׁ.
70 ט. וְאִין הַמְקַטֵּיר מְקַטֵּיר, עַד שֶׁהִמְמַנֶּה אוֹמֵר לוֹ:
71 'הַקְטֵיר'! וְאִם כֵּהֵן גְּדוֹל הוּא, אוֹמֵר לוֹ הַמְמַנֶּה: 'אִישִׁי כֵּהֵן
72 גְּדוֹל, הַקְטֵיר! וְאַחֵר שְׁאוֹמֵר לוֹ, יִפְרָשׁוּ כָּל הָעָם, וְיִקְטֵיר
73 הַמְקַטֵּיר, וְיִשְׁתַּחֲוֶה וְיוֹצֵא.
74 י. דְשׁוֹן הַמְנוֹרָה וְהַטְּבַת הַנְרוֹת בְּבֹקֵר וּבֵינֵן הָעֶרְבִים -
75 מִצּוֹת עֲשֵׂה, שְׁנֵאָמַר: "עֲרֹף אֹתוֹ אֶהְרֵן וּבְנֵי"; וְהִדְלַקְתָּ
76 הַנְרוֹת דוּחָה אֶת הַשֵּׁבֶת וְאֶת הַטְּמֵאָה, כְּקָרְבָנוֹת שֶׁקְּבֹעַ
77 לְהֵן זְמַן - שְׁנֵאָמַר: "לְהַעֲלֵת גֵּר תְּמִיד".
78 יא. וְכִמְהָ שְׁמֵן הוּא נוֹתֵן לְכָל גֵּר? חֲצִי לֵג שְׁמֵן, שְׁנֵאָמַר:
79 "מִעֲרֹב עַד בֹּקֵר" - תֵּן לוֹ כְּמִדָּה שֶׁיְהִיָּה דוֹלֵק מִעֲרֹב עַד
80 בֹּקֵר. וְאִין מִחֲנֻכִּין הַמְנוֹרָה אֲלֵא בְּהִדְלַקְתָּ שְׁבָעָה גְרוּתֵיהֶן
81 בֵּין הָעֶרְבִים.
82 יב. מֵה הוּא דְשׁוֹן הַמְנוֹרָה? כָּל גֵּר שֶׁכָּבָה - מִסִּיר
83 הַפְתִּילָה וְכָל הַשְּׁמֵן שֶׁבְּנֵהּ, וּמְקַחְהוּ, וְנוֹתֵן בּוֹ פְתִילָה אַחֲרֵת
84 וְשְׁמֵן אַחֵר בְּמִדָּה, וְהוּא חֲצִי לֵג; וְזֶה שֶׁהִסִּיר, מְשַׁלְּכּוֹ
85 בְּמָקוֹם הַדָּשָׁן אֲצֵל הַמִּזְבֵּחַ, עִם דְשׁוֹן הַמִּזְבֵּחַ הַפְּנִימִי
86 וְהַחִיצוֹן; וּמְדִלֵיק גֵּר שֶׁכָּבָה. וְהִדְלַקְתָּ הַנְרוֹת הַיָּמִין הַטְּבַתָּ.
87 וְגֵר שֶׁמְצָאוֹ שְׁלֵא כָּבָה, מְתַקְּנוֹ.
88 יג. גֵּר מִעֲרָבִי [- הָאֲמֻצְעִי] שֶׁכָּבָה - אִין מְדִלֵיקִין אוֹתוֹ
89 אַחֵר דְשׁוֹנוֹ אֲלֵא מִמִּזְבֵּחַ הַחִיצוֹן. אֲבָל שְׁאֵר הַנְרוֹת - כָּל
90 גֵּר שֶׁכָּבָה מִהֵן, מְדִלֵיקוֹ מִגֵּר חִבְרוֹ.

1 הַצְּנֻרוֹת [שְׁפוּדִין], וְעוֹלִין לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ, וְכָל אֲבָרֵי
2 הָעוֹלוֹת וְאֲמוּרֵי הַקְּרָבָנוֹת שְׁלֵא נִתְאַפְּלוּ כָּל הַלֵּילָה -
3 מִחֲזִירִין אוֹתֵן לְצַדִּי הַמִּזְבֵּחַ. אִם אִין הַצְּדָרִין מִחֲזִיקִין
4 [מִסְפִּיקִים] - סוֹדְרִין [מִסְדוּרִים] אוֹתָם בְּכֶשֶׁת פְּגָדָה הַסּוֹכֵב
5 [אֲמֻצְעַת הַמִּזְבֵּחַ]. וְאַחֵר כֶּף גּוֹרְפִין הַדָּשָׁן [אֶפְרָח] בְּמַגְרָפוֹת
6 מִכָּל צַדִּי הַמִּזְבֵּחַ, וּמְעִלִין אוֹתוֹ עֲרָמָה עַל גְּבִי הַתְּפוּחַ
7 [עֲרֻמַת הָאֶפְרָח], וְגוֹרְפִין מֵאוֹתָהּ הָעֲרָמָה בְּסֶסְכֶּתָר, וְהוּא כְּלֵי
8 גְּדוֹל שֶׁמְחִזֵּיק לְתוֹךְ [- מִידָה גְדוֹלָה שֶׁל חֲצִי כוֹר]; וּמוֹרִידִין
9 אוֹתוֹ לְמִטָּה. וּבְרִגְלִים לֹא הִיוּ מוֹרִידִין אוֹתוֹ, אֲלֵא מִנִּיחִין
10 הָעֲרָמָה גְבוּהָה בְּאֲמֻצְעַת הַמִּזְבֵּחַ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא נוֹאֵי לְמִזְבֵּחַ.
11 יד. כָּל מִי שֶׁרָצָה מִן הַכֹּהֲנִים - מִמְּלֵא מִן הַדָּשָׁן שֶׁהוֹרִידוּ
12 לְמִטָּה, וּמוֹצִיא חוּץ לְעִיר לְשִׁפְףֵהּ הַדָּשָׁן; וְאִין לְהוֹצִיאַת
13 הַדָּשָׁן לְחוּץ פִּיס, אֲלֵא כָּל הַרוֹצֵה. וּמְעוֹלָם לֹא נִתְעַצֵּל כֵּהֵן
14 מִלְּהוֹצִיא אֶת הַדָּשָׁן.
15 טו. וְאִף עַל פִּי שְׂאִין הוֹצֵאָתוֹ לְחוּץ עֲבוּדָה, אִין בְּעֵלֵי
16 מוֹמִין מוֹצִיאִין אוֹתוֹ. וְכִשְׁמוֹצִיאִין אוֹתוֹ חוּץ לְעִיר, מִנִּיחִין
17 אוֹתוֹ בְּמָקוֹם שְׂאִין הַרוֹחוֹת מְנַשְׁבוֹת בּוֹ בְּחֻזָּה, וְלֹא
18 הַזְרָמִים גּוֹרְפִין אוֹתוֹ; וְלֹא יִפְזְרוּ שֵׁם - שְׁנֵאָמַר: "וְשְׁמוֹ",
19 שִׁינִיחֵנוּ בְּנַחַת. וְאִסוּר לְהִנּוֹת בּוֹ.

יום ה' ד' מנחם-אב ה'תשע"ג

פְּרָק ג

21
22 א. מִצּוֹת עֲשֵׂה לְהַקְטֵיר הַקְטָרֶת עַל מִזְבֵּחַ הַזֶּהָב שֶׁבְּהִיכַל
23 פְּעֻמִּים בְּכָל יוֹם, בְּבֹקֵר וּבֵינֵן הָעֶרְבִים, שְׁנֵאָמַר: "וְהַקְטֵיר
24 עֲלֵיו אֶהְרֵן קְטָרֶת סַמִּים". לֹא הַקְטֵירוֹ בְּבֹקֵר - יִקְטֵירוֹ בֵּין
25 הָעֶרְבִים, אֲפֹלוֹ הִיוּ מְזִידִין; וְאִין מִחֲנֻכִּין [חֲנוּכִים] מִזְבֵּחַ
26 הַזֶּהָב אֲלֵא בְּקְטָרֶת שֶׁל בֵּין הָעֶרְבִים.
27 ב. כְּמֵה מְקַטֵּירִין מְמַנֶּה בְּכָל יוֹם? מְשַׁקֵּל מֵאָה דִינָרִין,
28 חֲמִשִּׁים בְּבֹקֵר וְחֲמִשִּׁים בֵּין הָעֶרְבִים. מִזְבֵּחַ שְׁנֵעֲקֵר,
29 מְקַטֵּירִין קְטָרֶת בְּמָקוֹמוֹ [- שְׁהִיָּה קִיִּים]. וְקְטָרֶת שֶׁקְּבָעָה
30 [קִפְצָה] מֵעַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ, אֲפֹלוֹ קְרָטִין [חֲתִיכוֹת שְׁלֵמוֹת]
31 שְׁבָה - אִין מִחֲזִירִין אוֹתָם.
32 ג. בְּעַת שֶׁמְקַטֵּירִין הַקְטָרֶת בְּהִיכַל בְּכָל יוֹם - פּוֹרְשִׁין כָּל
33 הָעָם מִן הַהִיכַל וּמִבֵּין הָאוּלָם וְלְמִזְבֵּחַ; לֹא יְהִיָּה שֵׁם אָדָם,
34 עַד שֵׁנֵאָה זֶה שֶׁהַקְטֵיר הַקְטָרֶת. וְכֵן בְּשָׁעָה שֶׁיִּכְנָס בְּדָם
35 הַטְּאוֹת הַנִּעֲשׂוֹת בְּפָנִים, פּוֹרְשִׁין הַכָּל מִבֵּין הָאוּלָם
36 וְלְמִזְבֵּחַ עַד שֵׁנֵאָה, שְׁנֵאָמַר: "וְכָל אָדָם לֹא יְהִיָּה בְּאֵהֶל
37 מוֹעֵד בְּבוֹאוֹ לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ וְגוֹ'" - בְּגֵן אֶב [- מַלְמֹד] לְכָל
38 כְּפָרָה שֶׁבְּקֹדֶשׁ, שְׁלֵא יְהִיָּה שֵׁם אָדָם.
39 ד. כִּיצַד סֹדֵר הַקְטָרֶת הַקְטָרֶת בְּכָל יוֹם? מִי שְׁזָזָה בְּדָשָׁן
40 הַמִּזְבֵּחַ הַפְּנִימִי נִכְנָס וּכְלֵי קֹדֶשׁ, וְיִטְנִי הֵיחָ שְׁמוֹ, וְשֶׁל זָהָב
41 הֵיחָ, וּמְחִזֵּיק קְבִים וְחֲצִי; מִנִּיחֵת הַטְּנִי בְּאֶרֶץ לְפָנָיו, וְחוֹפֵן
42 בְּיָדוֹ הָאֶפֶר וְהַפֶּחֶם שֶׁבְּתוֹךְ הַמִּזְבֵּחַ וְנוֹתֵן לְתוֹךְ הַטְּנִי,
43 וּבִאֲחֻזָּה [- מֵה שְׁלֵא נִיתֵן לְאֶסוּף בֵּיד] מְכַבֵּד [מִטְּאֵטָא]
44 אֶת הַשְּׁאֵר לְתוֹכוֹ, וּמִנִּיחוֹ שֵׁם בְּהִיכַל וְיוֹצֵא.

47 שֶׁל בָּקָר, וְלֹג וּמַחְצָה שָׁמֶן וְחֲצֵי קִמְץ לְבוֹנָה לְעֶשְׂרוֹן שֶׁל
48 בֵּין הָעֲרֵבִים.

49 **יום ו' ה' מנחם-אב ה'תשע"ג**

50 **פֶּרֶק ד'**

51 א. כָּל הָעֲבוֹדוֹת הָאֵלוּ שְׁעוֹשִׂין בְּכָל יוֹם, בְּפִיס [גורל] הֵיזוּ
52 עוֹשִׂין אוֹתָן. וְכִיצַד הֵיזוּ עוֹשִׂין? כָּל כִּהְנִי בְּתֵי אֲבוֹת
53 [המשמרת] שֶׁל יוֹם נִכְנְסִין לְלִשְׁכַּת הַגְּזִית אַחַר שְׂעִילָה
54 עֲמוּד הַשֶּׁחַר, וְהֵן מְלַבְּשִׁין בְּבִגְדֵי כְהֵנָה, וְהַמְמַנֶּה שְׂעַל
55 הַפְּיִסוֹת עִמָּהֶן, וְהֵן עוֹמְדִין בְּהַקְפָּה [במעגל]. וְהַמְמַנֶּה
56 נוֹטֵל מִצְנַפֶּת מֵעַל רֵאשׁוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶן וּמַחְזִירָה, וְהוּא
57 הָאִישׁ שְׁמַתְחִילִין לְמִנּוֹת מִמֶּנּוּ. וּמְפִיסִין כְּמוֹ שְׂתִיבָאָר.
58 ב. וְיוֹצֵאִין לְעֲבוֹדָה אֲנָשִׁים שְׁעוֹבְדִין, וְשָׂאָר הַכֹּהֲנִים -
59 מוֹסְרִין אוֹתָן לְחֻזְרֵי [שמשים], וּמְפָשְׁטִין אוֹתָם אֶת בְּגָדֵי
60 הַקֹּדֶשׁ, וְלֹא הֵיזוּ מְנִיחִין [משאירים] עֲלֵיהֶן אֲלֵא הַמְכַנְסִים
61 בַּלְבַּד, עַד שְׁלוֹבְשִׁין בְּגָדֵי חַל; וְחוֹזְרִין וּפּוֹשְׁטִין אֶת
62 הַמְכַנְסִים שֶׁל הַקֹּדֶשׁ, וּמַחְזִירִין חֻזְרֵי אֶת הַכֹּהֲנִים לְחִלּוֹנוֹת
63 [תאי הבגדים].

64 ג. כִּיצַד מְפִיסִין? עוֹמְדִין בְּהַקְפָּה, וּמְסַפְּמִין עַל מִנְּן
65 שְׁמוֹנִין, מֵאָה אוֹ אֶלֶף אוֹ כָּל מִנְּן שִׁסְפִימוּ עֲלָיו, וְהַמְמַנֶּה
66 אוֹמֵר לָהֶן: 'הַצְּבִיעוּ!' וְהֵן מוֹצִיאִין אֶצְבָּעוֹתֵיהֶן אַחַת אוֹ
67 שְׁתַּיִם; וְאִם הוֹצִיא שֶׁלֹּשׁ, מוֹנִין לוֹ שֶׁלֹּשׁ. וְאִין מוֹצִיאִין
68 [א]גוּדֵל בַּמְקַדֵּשׁ, מִפְּנֵי הַרְמָאִים, שֶׁהַגּוּדֵל קָצָר, וְנוֹחַ
69 לְהוֹצִיא וְלִכְפּוֹתוֹ [- ויטה הגורל]; וְהַמּוֹצִיא גּוּדֵל, אִין
70 מוֹנִין אוֹתוֹ לוֹ. וּמַתְחִיל הַמְמַנֶּה לְמִנּוֹת מִן הָאִישׁ הַיְדוּעַ
71 שֶׁהִסִּיר מִצְנַפְתּוֹ תַּחֲלָה; וּמוֹנֶה עַל אֶצְבָּעוֹתֵיהֶן, וְחוֹזֵר
72 חִלְלָה, עַד שִׁישְׁלִים הַמְּנִין שֶׁהִסְפִּימוּ עֲלָיו. וְהָאִישׁ שֶׁשָּׁלַם
73 הַמְּנִין אֲצֵל אֶצְבָּעוֹ, הוּא שְׂעִיא בְּפִיס רֵאשׁוֹן לְעֲבוֹדָה.

74 ד. וְלָמָּה מוֹנִין הַמְּנִין שֶׁהִסְפִּימוּ עֲלָיו עַל הָאֶצְבָּעוֹת
75 שֶׁהוֹצִיאוּ, וְלֹא הֵיזוּ מוֹנֶה עַל הָאֲנָשִׁים עֲצָמָן? לְפִי שְׂאָסוֹר
76 לְמִנּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל אֲלֵא עַל יְדֵי דְבַר אַחַר, שְׂנַאָמַר:
77 "וַיִּפְקְדֵם בְּטֵלָאִים".

78 ה. אַרְבָּעָה פִּיסוֹת הֵיזוּ מְפִיסִין בְּכָל יוֹם בְּשַׁחְרֵית: הַפִּיס
79 הָרֵאשׁוֹן - מִי תוֹרֵם אֶת הַמְּזֻבָּח; הַפִּיסוֹ, וְזָכָה מִי שֶׁזָּכָה
80 לְתָרֵם. וְהוּא מְסַדֵּר אֶת הַמְּעַרְכָּה, וְהוּא מַעֲלֶה שְׁנֵי גִזְרֵי
81 עֲצִים לְמִזְבֵּחַ, וְהוּא מְכַנֵּס מַחְתָּה מְלֵאָה אֵשׁ מִן הַמְּזֻבָּח
82 הַחִיצוֹן לְמִזְבֵּחַ הַזֶּהָב לְהַקְטִיר עֲלֶיהָ קִטְרֵת.

83 ו. הַפִּיס הַשֵּׁנִי - זוֹכִין בוֹ שְׁלִישֵׁה עֶשֶׂר עַל סֵדֵר עֲמִידָתוֹ.
84 כִּיצַד? הַמְמַנֶּה אוֹמֵר לָהֶן: 'הַצְּבִיעוּ!' וּמוֹנֶה כְּרָרָף
85 שְׁבָאָרְנָה. וְזֶה שְׂעִיא בְּפִיס רֵאשׁוֹן, הוּא שׁוֹחֵט תְּמִיד שֶׁל
86 שַׁחַר; וְהַשֵּׁנִי שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּצִדוֹ, הוּא מְקַבֵּל אֶת דָּם
87 הַתְּמִיד וְהוּא זוֹרְקוֹ; וְהַשְּׁלִישִׁי הַסְּמוּךְ לַשֵּׁנִי, מְדַשֵּׁן הַמְּזֻבָּח
88 הַפְּנִימִי שֶׁהוּא מְזַבֵּחַ הַקְּטֹרֶת; וְהָרְבִיעִי שְׁבָצִדוֹ, מְדַשֵּׁן אֶת
89 הַמְּנוֹרָה וּמְטִיב אֶת הַנְּרוֹת; וְהַחֲמִישִׁי, מַעֲלֶה רֵאשׁ הַתְּמִיד
90 וְרָגְלוֹ לְכַבֵּשׁ; וְהַשֵּׁשִׁי, מַעֲלֶה שְׁתֵּי הַדֵּידִים; וְהַשְּׁבִיעִי,

1 יד. וְכִיצַד מְדַלִּיקוּ? מוֹשֵׁף הַפְּתִילָה עַד שְׁמִדְלִיקָה,
2 וּמַחְזִירָה; לְפִי שְׁהַנְּרוֹת קְבוּעִים [מחזורים] בַּמְּנוֹרָה, וְאִין
3 יְכוֹל לְהַדְלִיק בְּנֵר אַחַר [של חולין], מִשׁוּם בְּזִיוּן.
4 טו. כָּל הַפְּתִילוֹת שְׂאָסוֹר לְהַדְלִיק בְּהֵן בְּשַׁבָּת [מפני
5 שאינם דולקות יפה], אֲסוֹר לְהַדְלִיק בְּהֵן בַּמְקַדֵּשׁ בַּמְּנוֹרָה,
6 שְׂנַאָמַר: "לְהַעֲלֵת גֵּר תְּמִיד" - שְׁתָּהָא שְׁלֵהֶבֶת עוֹלָה
7 [דולקת] מֵאֲלֵיהָ.

8 טז. לֹא הֵיזוּ מְטִיב כָּל הַנְּרוֹת בְּפַעַם אַחַת, אֲלֵא מְטִיב
9 חֲמִשָּׁה נְרוֹת וּמְפָסִיק, וְעוֹשֶׂה עֲבוֹדָה אַחֲרָת, וְאַחַר כֶּף נִכְנָס
10 וּמְטִיב הַשְּׁנַיִם; כְּדֵי לְהַרְגִישׁ אֶת [שתורגש התכונה ב] כָּל
11 הָעֲזָרָה.

12 יז. כָּל גֵּר שְׂכֻבָּה, מְדַלִּיקִין אוֹתוֹ מִנֵּר אֶחָד מֵהֵן כְּמוֹ
13 שְׁבָאָרְנָה. וְכִיצַד סֵדֵר הַתְּטִיבָה? זֶה שְׁזָכָה בְּדִשׁוֹן הַמְּנוֹרָה
14 נִכְנָס, וְכָלִי בִידוֹ, וְכוּ' שְׁמוֹ, וְשֶׁל זָהָב הֵיזוּ, דוּמָה לְקִיתוֹן
15 גְּדוֹל. מְדַשֵּׁן בוֹ אֶת הַפְּתִילוֹת שְׂכֻבּוֹ, וְאֶת הַשָּׁמֶן שְׂנַשְׂאָר
16 בְּנֵר, וּמְטִיב חֲמִשָּׁה נְרוֹת. וּמְנִיחַ הַכּוּז שֶׁם לְפָנֵי הַמְּנוֹרָה
17 עַל מַעֲלָה שְׁנֵיהָ מְשַׁלֵּשׁ מַעֲלוֹת שְׁלִפְנִיָּה, וְיוֹצֵא. וְאַחַר כֶּף
18 נִכְנָס, וּמְטִיב שְׁנֵי הַנְּרוֹת, וְנוֹטֵל הַכּוּז בִּידוֹ, וּמַשְׁתַּחֲוֶה
19 וְיוֹצֵא.

20 יח. [מנחת] חֲבֵתִי כֵהֵן גְּדוֹל - מְצוֹת עֲשֶׂה לְהַקְרִיב בְּכָל
21 יוֹם, מְחֻצָּה בַּבֶּקֶר עִם תְּמִיד שֶׁל שַׁחַר וּמַחְצָה בֵּין הָעֲרֵבִים
22 עִם תְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֲרֵבִים. וְלִישְׁתֵּן וְאַפְתֵּן דוּחִין אֶת
23 הַשְּׂבֵת וְאֶת הַטְּמָאָה [אם נטמאה כל הטולת שיש, או
24 נטמאו כל הכוהנים], כָּכֵל קָרְבָן שְׂקֻבֵעַ לוֹ זָמֵן, שְׂנַאָמַר:
25 "תַּפְּינִי" - שְׁתַּהֲיֶה נְאֻה, וְלֹא תֵאָפֵה מִבְּעָרְב. וְעוֹד, אִם
26 תֵּאָפֵה מִבְּעָרְב - תַּפְּסֵל בְּלִיגָה, שֶׁהַמְּרַחֵשׁ [מין מחבת]
27 מְכַלֵּי הַקֹּדֶשׁ הֵיזוּ [- שפוטליו את הלן בהן], כְּמוֹ שְׁבָאָרְנָה.
28 יט. טַחְיִנַת סִלְתָן וְהַקְרָתָן [- הניפוי] - בַּחוּץ [-מחוץ
29 לעזרה], וְאִין דוּחִין אֶת הַשְּׂבֵת.

30 כ. כֵהֵן שֶׁהַקְרִיב מְחֻצָּה בְּשַׁחְרֵית, וּמַת אוֹ נְטָמָה אוֹ גוֹלֵד
31 לוֹ מוֹם, וּמְנוֹ כֵהֵן אַחַר תַּחְתִּי - לֹא יָבִיא חֲצֵי עֶשְׂרוֹן
32 מִבֵּיתוֹ, וְלֹא חֲצֵי עֶשְׂרוֹן שֶׁל רֵאשׁוֹן; אֲלֵא מְבִיא עֶשְׂרוֹן
33 שְׁלֵם, וְחוֹצֶהוּ, וּמְקַרֵּב מְחֻצָּה, וּמְחֻצָּה אֶבֶד.

34 כא. נִמְצָאוּ [במקרה הנ"ל] שְׁנֵי חֲצִיִין קְרִבִין, וְשְׁנֵי חֲצִיִין
35 אוֹבְדִין. וְאֵלּוּ שְׁנֵי הַחֲצִיִין הָאוֹבְדִין - מְנִיחִין אוֹתָן עַד
36 שְׁתַּעֲבֵר צוּרְתָן [- שיתקלקלן], וְיוֹצֵאִין לְבֵית הַשְּׂרָפָה; וְכֵן
37 אִם אֶבֶד אוֹ נְטָמָה חֲצֵי שֶׁל בֵּין הָעֲרֵבִים. וְהֵיכָן שׁוֹרְפִין
38 אוֹתָן? בְּעֲזָרָה.

39 כב. מַת כֵהֵן גְּדוֹל בְּשַׁחְרֵית אַחַר שֶׁהַקְרִיב חֲצֵי הָעֶשְׂרוֹן,
40 וְלֹא מְנוֹ כֵהֵן אַחַר תַּחְתִּי - מְבִיאִין הַיּוֹרְשִׁין עֶשְׂרוֹן שְׁלֵם
41 [עבור פפרתו], וְעוֹשִׂין אוֹתָהּ חֲבֵתִין; וְשְׁלָמָה הֵיזוּ קְרָבָה.
42 מַת כֵהֵן גְּדוֹל קֹדֶם שִׁיקְרִיבוּ בַּבֶּקֶר, וְלֹא מְנוֹ כֵהֵן אַחַר
43 תַּחְתִּי - מְקַרִּיבִין אוֹתָהּ עֶשְׂרוֹן שְׁלֵם בַּבֶּקֶר, וְעֶשְׂרוֹן שְׁלֵם
44 בֵּין הָעֲרֵבִים. וְאִין כּוֹפְלִין שְׁמֵנָה וּלְבוֹנָתָה אַף עַל פִּי
45 שְׁנוֹכְפָלָה הַסֵּלֶת, אֲלֵא מְפָרִישִׁין לָהֶם שְׁלִשֶׁת לְגִין שָׁמֶן,
46 וְקִמְץ לְבוֹנָה, לֹג וּמַחְצָה שָׁמֶן וְחֲצֵי קִמְץ לְבוֹנָה לְעֶשְׂרוֹן

48 באותה שבת נוטל עשר חלות, וזה הנכנס נוטל שתיים;
 49 שהרי לא נשאר להם לעבודה הם לבדם אלא יום אחד,
 50 שהוא ערב שבת או אחד בשבת; ומתעצלין, ואין בא
 51 מהם אלא מעט.
 52 יד. כהן גדול לעולם נוטל מכל משמר חצי החלות שזכה
 53 בהן [- שלש מזה ושלש מזה], שגאמר: "והיתה לאהרן
 54 ולבניו" - מחצה לאהרן, ומחצה לבניו; ואין כהן גדול
 55 נוטל פרס [חלה פרוטה], שאין זה כבודו.

יום ש"ק ו' מנחם-אב ה'תשע"ג

פָּרָק ה

57
 58 א. מצות עשה לסדר לחם הפנים בכל יום שבת על
 59 השלחן לפני ה' בהיכל - שגאמר: "ביום השבת ביום
 60 השבת יערכנו".
 61 ב. ודבר ברור בתורה, שהוא שתיים עשרה חלות, כל חלה
 62 שני עשרונים. ועורכין אותו שני סדרים - שש חלות בכל
 63 סדר, חלה על גבי חלה; ובין כל שתי חלות שלשה קנים
 64 של זֶהָב, כדי שתהיה הרוח מנשבת בו [ולא יתעפשו];
 65 וסומך כל מערכה בשתי קשיות [ייתדות]. ונותנין בצד כל
 66 מערכה, כלי שיש בו קמץ לבונה - שגאמר: "ונתת על
 67 שני קמצי לבונה בשני הבזיכין. ושלוים [תחתית שטוחה]
 68 היו לבזיכין, כדי שנייחום על השלחן.
 69 ג. שני הסדרים מעפבין זה את זה, ושני הבזיכין מעפבין
 70 זה את זה, והסדרים והבזיכין מעפבין זה את זה. ואין
 71 מתנכין [חונכים] השלחן אלא בלחם הפנים בשבת. מיום
 72 השבת ליום השבת, מוציאים את הלחם שהוא שם על
 73 השלחן משבת שעברה, ומסדרין לחם אחר. וזה
 74 שמוציאים - הוא שחולקין שתי המשמרות, הנכנסת
 75 והיוצאת, עם כהן גדול; ואוכלין אותו.
 76 ד. וכיצד מסדרין את הלחם? ארבעה כהנים נכנסים,
 77 שנים בנדם שני סדרים, ושנים בנדם שני בזיכין; וארבעה
 78 מקדימין לפניהם, שנים לטל שני סדרים, ושנים לטל שני
 79 בזיכין שהיו שם על השלחן. הנכנסין עומדין בצפון
 80 ופניהם לדרום, והיוצאים עומדין בדרום ופניהם לצפון.
 81 אלו מושכין ואלו מגיחין, וטפחו של זה לתוף טפחו של
 82 זה [- יחי] - שגאמר: "לפני תמיד" [שלא יהיה השולחן
 83 בלא לחם].
 84 ה. יצאו ונתנו את הלחם שהוציאו על שלחן זֶהָב אחר
 85 שהיה באולם; והקטירו הבזיכין, ואחר כך מחלקין
 86 החלות. ואם חל יום הכפורים להיות בשבת, החלות
 87 מתחלקות לערב.
 88 ו. כיצד מעשה לחם הפנים? מביאין עשרים וארבע סאים
 89 חטים הראויין למנחות, ושפין [משפופין] אותן ובוטעין
 90 בהן כשאר חטי מנחות; וטוחנין אותן, ומנפין מהן באמת
 91 עשרה נפה ארבעה ועשרים עשרון סלת, ועושין מהן

1 מעלה העקץ [י"א זב] והרגל; והשמיני, מעלה החזה
 2 והגרה [צוואר]; והתשיעי, מעלה שתי הדפנות; והעשירי,
 3 מעלה הקרבים [מעיים]; והאחד עשר, מעלה [מנחת] סלת
 4 הנסכים; והשנים עשר, מעלה התבתי; והשלשה עשר,
 5 מעלה היין של נסכים.
 6 ז. הפיס השלישי - אומר להם הממנה לכל אנשי בית אב
 7 של אותו היום: 'מי שלא הקטיר קטרת ממימי, יבוא
 8 ופיס! יתקבצו אצל הממנה, ופיסו; ומי שיצא בפיס זה
 9 ראשון, הוא שיזכה להקטיר קטרת.
 10 ח. הפיס הרביעי - מתקבצין בלן, ומפיסין לידע מי
 11 מעלה אברים מן הכבש למזבח; הפיסו, וזכה מי שזכה.
 12 תמיד של בין הערבים - אין מפיסין לו פיס אחר, אלא
 13 כל כהן שזכה בעבודה מן העבודות שחרית, וזכה בה בין
 14 הערבים; חוץ מן הקטרת, שהן מפיסין לה פיס אחר בין
 15 הערבים; ויבוא כל מי שלא הקטיר קטרת מעולם מאנשי
 16 אותו בית אב, ופיסו עליה. ואם כבר הקטירו בלן
 17 מימיהם, מפיסין לה בלן בשחרית בפיס שלישי, וזה
 18 שזכה לה שחרית מקטירה בין הערבים.
 19 ט. בשבת, שיש שם תמידין ומוספין ושני בזיכי לבונה,
 20 כיצד הן עובדין? מפיסין בשחר אנשי אותו בית אב של
 21 משמר היוצא, ומקריבין תמיד של שחר ושני כבשי עולה
 22 של מוספין; וכל שזכה בעבודה מעבודות התמיד של
 23 שחר, הוא זוכה בה בשני כבשי מוסף. והמשמר האחר
 24 שייכנס בשבת, מפיסין פיסות אחרות לתמיד של בין
 25 הערבים. ואלו ואלו חולקין בלחם הפנים.
 26 י. ואין אוכלין את הלחם עד שיקטירו שני בזיכי לבונה
 27 על האש; והלבונה טעונה מלח כשאר הקרבנות.
 28 יא. ואחר קרבן המוספין, מקטירין שני הבזיכין [של
 29 לבונה]; ושני כהנים מקריבין את שני הבזיכין.
 30 יב. כיצד חולקין לחם הפנים בכל שבתות השנה? משמר
 31 הנכנס [לשבע הבא] נוטל שש חלות, ומשמר היוצא נוטל
 32 שש; הנכנסין חולקין ביניהן בצפון, שהרי הם מוכנים
 33 לעבודה, והיוצאים חולקין בדרום. ובזמן שהיה יום טוב
 34 של אחד משלש רגלים בשבת, וכן בשבת שבתוף החג -
 35 חולקין כל המשמרות בשנה בלחם הפנים [ולא רק
 36 המשמר השבועי]. וכן אם חל יום טוב הראשון של חג
 37 באחד בשבת - חולקין כל המשמרות בשנה מערב יום
 38 טוב שהוא שבת, בלחם הפנים, מפני שהקדימו לעבודה.
 39 וכן אם חל יום טוב האחרון להיות בערב שבת - חולקין
 40 כל המשמרות בשנה בלחם הפנים, באותה שבת שהיא
 41 מוצאי החג. ודבר זה תקנה, מפני שנתאחרו הכהנים
 42 בשביל חלוק לחם הפנים; ואם נתאחר אחד מבצלי
 43 משמר ולא בא, ימצא אחר [משאר המשמרות שיחליפו].
 44 יג. חל יום אחד להפסיק בין השבת ובין יום טוב, כגון
 45 שהיה יום טוב הראשון של חג [הסוכות] בשני או יום
 46 טוב האחרון בתמישי, או יום טוב של עצרת [שבועות]
 47 שחל להיות בשני או בתמישי - משמר שזמנו קבוע

יב. סדר הלחם בשבת כמצותו, ולא הניח עמו בזיכי
 לבונה עד למחר, ולשבת הבאה הקטיר הבזיכין - נפסל
 הלחם, ואינו קדוש; וכן אם סדר את הלחם והבזיכין
 באחד בשבת, והקטיר הבזיכין לאחר שבת הבאה - הלחם
 אינו קדוש, ונפסל. אבל אם הקטיר הבזיכין בשבת, נפסל
 הלחם.
יג. כיצד יעשה בלחם ובבזיכין שסדרם לאחר השבת?
 יניחם שם על השלחן עד שייעבר עליהן יום השבת והן
 מסדרין [על השולחן], ואחר כך יקטיר הבזיכין לשבת
 [בשבת] הבאה, אחר השבת שעברה עליהן והם [היו]
 מסדרין - שאפלו נשאר הלחם עם הבזיכין על השלחן
 כמה שבתות, אין בכך כלום.
יד. סדר את הלחם והבזיכין בשבת כמצותן, והקטיר את
 הבזיכין לאחר השבת, בין לאחר שבת זו, בין לאחר שבת
 אחרת הבאה - נפסל הלחם; והרי הוא כקדשים שנפסלו,
 שתיבין עליהן משום פגול [זבח פסול] ונותר וטמא, כמו
 שיתבאר.
טו. נפרסה חלה אחת מן הלחם - אם עד שלא הסיר
 הלחם מעל השלחן נפרסה - הלחם פסול, ואינו מקטיר
 עליו את הבזיכין; ואם אחר שהסיר הלחם נפרס - הלחם
 פסול, ומקטיר עליו את הבזיכין.
טז. הגיע זמן הלחם להסירו, הרי זה כמי שהסירו; ואם
 נפרס הלחם - מקטיר הבזיכין, אף על פי שלא פרק
 המערכת. נטמא אחד מן הסדרים, בין לפני הקטרה בין
 לאחר הקטרה, או שנטמא אחד מן הבזיכין - הטמא
 בטמאתו, והטהור בטהורו.

שתיים עשרה חלות מצות [שאינם חמץ]. לא נפה אותן
 באחת עשרה נפה, או שלא הוציאן מעשרים וארבע סאים
 - הואיל ונעשו סלת מכל מקום, פשרות; לא נאמרו
 השעורין האלו אלא למצוה.
ז. ולישתן ועריכתן בחיץ, ואפיתן בפנים בעזרה כשאר
 המנחות. ולשין אותן אחת אחת, ואופין אותן שתיים שתיים.
ח. ושלשה דפוסין [תבניות] של זהב היו להן - אחד
 שנותנין בו החלה והוא בצק, והשני שאופין אותה בו,
 והשלישי שנותנין אותה בו כשרודין אותה מן התנור, כדי
 שלא תתקלקל [תסבר].
ט. כל חלה מהן מרבעת, שנאמר: "לחם פנים", שיהיו
 לו פנים רבים. אךף כל חלה מהן עשרה טפחים, ורחבה
 חמשה טפחים, ורומה [גובהה] שבע אצבעות; והשלחן -
 ארכו שנים עשר טפח, ורחבו ששה טפחים. נותן ארוך
 החלה על רחב השלחן - נמצאת החלה יוצאת שני
 טפחים מכאן ושני טפחים מכאן; וכופל את היוצא מכאן
 ומכאן, וישאר בין שני הקצוות רוח באמצע. וכן מניח
 חלה על גבי חלה, עד שעורף שש חלות. וכן עושה בצדה
 מערכה שניה, שש חלות.
י. אין אפית לחם הפנים דוחה שבת, ולא את יום טוב,
 אלא בערב שבת אופין אותן, ועורכין אותן למחר; ואם
 חל שני ימים טובים של ראש השנה להיות בתמישי
 ובערב שבת, אופין אותן מיום רביעי.
יא. ולא סדור הקנים ולא נטלתן דוחה שבת; אלא
 מערב שבת נכנס ושומטן ונותנן לארוך השלחן, ויבאחד
 בשבת [יום א'] נכנס ומכניס את הקנים בין החלות.

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – כ"ט תמוז' מנחם-אב ה'תשע"ג

עבודתו פסולה; ונוסף להך תיב על כך מיתה בידי שמים,
 יצוני לומר מחסר בגדים שעבד. וכך מנו אותו בגמרא
 סנהדרין (פג.) מפלל מחיבי מיתה בידי שמים. ועל זה לא
 בא פסוק, אלא נאמר בכתוב: "והגרת אתם אבגט וגו'
 והיתה להם כהנה" (שם, ט), וכא בפרושו (סנהדרין פג.):
 "בזמן שבגדיהם עליהם — כהנתם עליהם; אין בגדיהם
 עליהם — אין כהנתם עליהם והיו להו זרים". ויתבאר
 לקמן (לא תעשה עד) שזר ששמש — במיתה. ואמרו
 בספרא (ויקרא ח, ח): "וישם עליו את-החשן" — פרשה
 זו למדה לשעשה ולמדה לדורות; למדה לשרות יום יום
 ולשרות יום הכפורים. בכל-יום משמש בכגדי זהב
 (שמונה בגדים של יום-יום שיש ביניהן מזהב), וכיום הכפורים
 משמש בכגדי לכן" (ארבעה: כתנת, מכנסים, מצנפת ואבנט).

יום ראשון כ"ט תמוז ה'תשע"ג

53
 54 מצות עשה לג. מצות לא תעשה פח.
 55 פז. עג. קסג. קסד.
 56 המצוה הל"ג — הצווי שנוצטוו הכהנים ללבש בגדים
 57 מיוחדים לכבוד ולתפארת, ואחר-כך יעבדו במקדש,
 58 והוא אמרו ותעלה: "ועשית בגדי-קדש לאהרן אחיך
 59 לכבוד ולתפארת" (שמות כח, ב); "ואת-בגדיו תקריב
 60 והלבשתם כתנת" (שם כט, ח), ואלו הם בגדי כהנה:
 61 שמנה בגדים (כתנת, מכנסים, מצנפת, אבנט, חשן, אפור,
 62 מעיל וציץ) לכהן גדול וארבעה לכהן הדיוט (כתנת,
 63 מכנסים, מגבעת, אבנט). וכל-פעם שעובד להן בפחות
 64 מן-הבגדים המיוחדים לאותה העבודה או ביותר —

מתוך מהדורת חזק

46 למקדש כשהם מגולים בשערם (מגודלי שער), כדרך
47 שעושים האבלים שאינם מקבצים ומסדרים את-שערם,
48 והוא אמרו ותעלה: "ראשיכם אל-תפרעו" (שם, ו), אמר
49 התרגום: לא תרבונו פרוע. וביחזקאל (מד, כ) באר ואמר:
50 "ופרע לא ישלחו". וכן אמרו ותעלה במצרע: "וראשו
51 יהיה פרוע" (ויקרא יג, מה) אמרו בספרא: "וגדל פרע".
52 ועוד לשון ספרא: "ראשיכם אל-תפרעו" — אל תגדלו.
53 וכבר נכפל לאו זה בכהן גדול ואמר: "את-ראשו לא
54 יפרע" (שם כא, י). וכפל אותו, שלא תשוב שנה שאמר
55 לאלעזר ולאיתמר "ראשיכם אל-תפרעו", שהיא מחמת
56 המות בלבד, אבל אם עשה כן שלא דרך אבלות יהיה
57 מותר; לפיכך באר בכהן גדול שהוא מחמת העבודה כדי
58 שיהא נאה. והעובר על לאו זה במיתה, כלומר: אם
59 שמש בשהוא פרוע ראש. ובכלל אלו שבמיתה (תוספתא,
60 סנהדרין פג). פרועי ראש, שאמר: "ולא תמתו" (שם י, ו);
61 אבל אם נכנס למקדש והוא פרוע ראש דלא עבד —
62 הרי זה באזהרה, לא במיתה.

63 המצוה הקס"ד — האזהרה שהזהירו הכהנים מלהכנס
64 למקדש קרועי בגדים, והוא אמרו: "ובגדיכם לא-תפרמו
65 ולא תמתו" (שם). ולשון ספרא: "בגדיכם לא-תפרמו —
66 אל תפרעו בגדיכם". וגם לאו זה נכפל בכהן גדול:
67 "ובגדיו לא יפרם" (שם כא, י). ודע שכהן גדול אפלו
68 שלא בשעת העבודה אסור לו לקרוע בגדיו על מת שמת
69 לו, ובגלל תוספת זו כפל את-הלאו הזה. ובספרא (פרשת
70 אמור): "ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרם — על מתו,
71 כדרך שבגי אדם פורעין ופורמין על מתיהן. כיצד? כהן
72 גדול פורם מלמטן (במקום שאינו נראה כל-כך) וההדיוט
73 מלמעלן". וכל-מי שעבד ובגדיו קרועים — גם הוא
74 חייב מיתה, לפי שדין פרועי ראש וקרועי בגדים אחד.
75 אבל הפניסה למקדש במצב זה הרי היא בלאו. וכהן
76 גדול בלבד אסור לו לעולם לפרוע ולפרום אפלו לא
77 נכנס למקדש, וזהו החלוק שבנינו ובין כהן הדיוט בזה.

יום שני א' מנחם-אב ה'תשע"ג

מצוות לא תעשה סח. קסה.

מצוות עשה לא. מצוות לא תעשה עז. עח.

81 המצוה הס"ח — האזהרה שהזהיר כהן גדול מלהכנס
82 למקדש בכל-עת, מפני כבוד המקדש, ויראה לפני
83 השכינה. והוא אמרו ותעלה: "ואל-יבא בכל-עת אל-
84 הקדש" (ויקרא טו, ב). ויש בלאו זה חלוק גבולות, והוא:
85 שכהן גדול הזהיר מלהכנס לקדש הקדשים אפלו ביום
86 הפסורים אלא בזמן הידוע לעבודה. וכן כל-כהן מזהיר
87 מלהכנס להיכל בכל-ימות השנה וזולתי בזמן העבודה.
88 וקצור ענין הלאו הוא: שכל-כהן לא יכנס למקום
89 שרשאי להכנס לשם אלא בשעת עבודה בין כהן גדול

1 וכבר נתבאר בלשון ספרא, שלבישת בגדים אלו מצוות
2 עשה, והוא אמרם (ספרא אחר-מות): "ומנין שאין אהרן
3 לובש בגדים לגדלתו אלא במקום גזרת המלך? תלמוד
4 לומר: ויעש כאשר צוה ה' את-משה" (ויקרא טו, לד).
5 כלומר, שבגדים אלו, אף-על-פי שהם בתכלית היפי —
6 שהם זקב ואבני שהם וישפה וזולתן מן-האבנים
7 היקרות — לא תפנו להתנאות בהם, אלא לקיים
8 המצוה, שצוה ה' את-משה, בלבד; והיא, שילבש
9 בגדים אלו תמיד במקדש. וכבר נתבאר דיני מצוה זו
10 כלם בפרק ב' מזבחים (יח) ובמקומות במסכת פסורים
11 (עא: עב.) וספה (ה).

12 המצוה הפ"ח — האזהרה שהזהירו מלקרוע פי (שפת)
13 מעיל כהן גדול, אלא יהיה ארוג כמו סוף וגבול (כשפת
14 הארג, משני צדדיו), והוא אמרו ותעלה: "כפי תחרא
15 יהיה-לו לא יקרע" (שמות כח, לב), והקורעו במספרים
16 וכיצא בהן — חייב מלקות.

17 המצוה הפ"ו — האזהרה שהזהירו מהסיר (להפריד)
18 החשן מעל האפוד, והוא אמרו ותעלה: "ולא-יזח החשן
19 מעל האפוד" (שם, כח), אלא יהיה מחבר לו. ובסוף
20 מכות (כא). אמרו גם-כן, כשהזכירו מחיבי מלקות: והא
21 איפא מוזת את-החשן? ואזהרתיה מהכא מ"לא-יזח
22 החשן" הנה נתבאר לך שהמוזת — לזקה.

23 המצוה הע"ג — האזהרה שהזהירו מלהכנס למקדש
24 או להורות בשום דבר מדיני התורה שאנחנו במצב של
25 שכרות, והוא אמרו ותעלה: "זין ושכר אל-תשת וגו'
26 בבאכם אל-אהל מועד וגו' ולהורות את-בני ישראל וגו'"
27 (ויקרא י, ט"א). ולשון התלמוד (נויר לח): "שתה רביעית
28 (יין) אל יורה". ויש בענש הלאו הזה חלוק, והוא:
29 ששתויי יין אסור להם להכנס מבין האולם ולמזבח עם
30 כל-ההיכל, ואם נכנס — חייב מלקות; ואם עבד כשהוא
31 שתוי — חייב מיתה בידי שמים; ואם שתה דבר מן
32 (שאר) המשכרים פרט ליין ועבד — חייב מלקות בלבד,
33 לא מיתה; וכל-מי שמונה כשהוא שתוי, בין שהוא כהן
34 או ישראל — הרי הוא עובר על לאו, בין שהוא שתוי
35 יין או שאר המשכרין. ולשון ספרא (פרשת שמיני): "יין
36 אל-תשת", אין לי אלא יין. מנין לרבות שאר משכרין?
37 תלמוד לומר: "ושכר". אם כן למה נאמר יין? על היין
38 במיתה ועל שאר כל-המשכרין באזהרה" (במלקות). ושם
39 אמרו: "מנין שאינו חייב אלא בשעת עבודה? תלמוד
40 לומר: אתה ובניך אתה בבאכם אל-אהל מועד". ושם
41 אמרו: "יכול יהיו ישראל חייבין מיתה על ההוניה
42 תלמוד לומר: "אתה ובניך אתה וגו' ולא תמתו", אתה
43 ובניך במיתה, ואין ישראל חייבין מיתה על ההוניה".
44 וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפרק ד' מפרתות (ג).

45 המצוה הקס"ג — האזהרה שהזהירו הכהנים מלהכנס

47 שְׁנִכְפְּלָה אֶזְהָרְתוּ עַל גְּרוּשָׁה וְחַלְלָה וְזוֹנָה לְבָאֵר עֲנִין
 48 מְסִים, וְשִׁשְׁלֹשֶׁת הַעֲנִינִים שֶׁהִזְהִיר עֲלֵיהֶם בְּשִׁלְשָׁה לְאוּיִן
 49 אֵלּוּ הֵם בְּעֶצְמָם שֶׁהִזְהִיר עֲלֵיהֶם בְּאִמְרוֹ רֵאשִׁיכֶם אֵל
 50 תִּפְרְעוּ, וּבִגְדֵיכֶם לֹא תִפְרְמוּ, וּמִפְתַּח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא
 51 תִצְאוּ; וְשִׁמְשָׁה רַבְּנוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם הוֹדִיעַם, כְּלוֹמֵר
 52 לְאֶלְעָזָר וְאִיתָמָר: שִׁבְחֵרְדֵתְכֶם לְצָרָה גְדוּלָה זֹאת לֹא הִתְרוּ
 53 לָכֶם דְּבָרִים הָאֲסוּרִים עֲלֵיכֶם, אֲלֵא אַתֶּם נִשְׁאָרִים מִזְהָרִים
 54 כְּמוֹ שֶׁהֵייתֶם, עַל פְּרִיעַת רֹאשׁ וּקְרִיעַת בְּגָדִים וְיִצְאָה
 55 מִן־הַמִּקְדָּשׁ בְּשַׁעַת הָעֲבוּדָה. וְנִכְפַּל הֵלְאוּ בְּכֵהֵן גְּדוּל
 56 לְבָאֵר לְנוּ שֶׁלֹּא זֶה בְּשַׁעַת הָעֲבוּדָה, וְעַל שַׁעַת הָעֲבוּדָה
 57 בְּלִבְד חֲבִיב מִיָּתָה, כְּמוֹ שֶׁאַתָּה רוֹאֶה שֶׁלְּמַדּוֹ לְבָאֵר עֲנִין
 58 אָמְרוּ "וּמִפְתַּח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא תִצְאוּ" מִמָּה שֶׁנִּצְאָרָה:
 59 "וַיִּמְנַחֵם הַמִּקְדָּשׁ לֹא יִצְאָה"; וְאֶף־עַל־פִּי שֶׁחִיבּוֹ בְּכָל־לֵאוּ מִן
 60 הֵלְאוּיִן הָאֵלֶּה שֶׁנִּכְפְּלוּ בְּכֵהֵן גְּדוּל עֲנִין נוֹסֵף, כְּמוֹ
 61 שֶׁבִּאֲרָנוּ — הֲרִי לֹא יִתְרַבֶּה בְּכָף מִסְפַּר הַמִּצְוֹת לְמִי
 62 שֶׁהִבִּין מִה־שֶׁהִקְדַּמְנוּ (כָּלל ט), לְפִי שֶׁגּוֹפִיָּה דִקְרָא הוּא
 63 שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה דְבַר מִכָּל־אֵלּוּ בְּשַׁעַת הָעֲבוּדָה. וְהֵבֵן זֹאת.
 64 הַמִּצְוָה ה'א — הַצּוּי שֶׁנִּצְטָוִינִי לְהוֹצִיא לְטַמְאִים
 65 מִן־הַמִּקְדָּשׁ, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "וַיִּשְׁלְחוּ מִן־הַמִּתְּנָה
 66 כָּל־צְרוּעַ וְכָל־זָב וְכָל טָמֵא לְנֶפֶשׁ" (במדבר ה, ב). וּמִתְּנָה
 67 זֶה הָאִמּוֹר כָּאֵן הוּא מִתְּנָה שְׂכִינָה שֶׁכְּמוֹהוּ לְדוֹרוֹת
 68 הָעוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּרִישׁ סֵדֶר טְהוֹרוֹת (כָּלִים פֶּרֶק א
 69 מִשְׁנֵה ח) בְּפִרוּשׁ הַמִּשְׁנָה. וְלִשׁוֹן סִפְרֵי (פֶּרֶשׁת נִשְׂא שֵׁם):
 70 "וַיִּשְׁלְחוּ מִן־הַמִּתְּנָה — אֶזְהָרָה לְטַמְאִים שֶׁלֹּא יִכְנסוּ
 71 לְמִקְדָּשׁ בְּטַמְאָה". וְכִבֵּר נִכְפַּל צּוּיֵי זֶה בְּלִשׁוֹן אַחֵר, וְהוּא
 72 אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "כִּי־יִהְיֶה בְךָ אִישׁ אֲשֶׁר לֹא־יִהְיֶה טְהוֹר
 73 מִקְרָה־לִּילָה וַיִּצְא אֶל־מַחוּץ לְמִתְּנָה" (דברים כג, יא). רִצָּה
 74 כָּאֵן בְּאִמְרוֹ "מַחוּץ לְמִתְּנָה": מִתְּנָה שְׂכִינָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַר
 75 בְּמִצְוָה זוֹ עֲצָמָה: "אֶל־מַחוּץ לְמִתְּנָה תִשְׁלְחוּם" (במדבר
 76 ה, ג) וּבִגְמָרָא פְּסֻחִים (סח): "וַיִּצְא אֶל־מַחוּץ לְמִתְּנָה"
 77 — זֶה מִתְּנָה שְׂכִינָה. וְלִשׁוֹן הַמְּכַלְתָּא: "צוֹ אֶת־בְּנֵי
 78 יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁלְחוּ מִן־הַמִּתְּנָה — בְּעֶשֶׂה"; וּמִנִּין בְּלֹא־
 79 תַעֲשֶׂה? תִּלְמוּד לומֵר: "וְלֹא יִטְמְאוּ אֶת־מִתְּנֵיהֶם".
 80 וּבִסְפְּרֵי (פֶּרֶשׁת תַּצֵּא שֵׁם): וַיִּצְא אֶל־מַחוּץ לְמִתְּנָה —
 81 מִצְוֹת עֲשֶׂה.
 82 הַמִּצְוָה ה'ז — הָאֶזְהָרָה שֶׁהִזְהִיר כָּל־טָמֵא מִלְּהַכְּנס
 83 לְכָל־הַמִּקְדָּשׁ (הַמִּשְׁכָּן), אֲשֶׁר כְּמוֹהוּ לְדוֹרוֹת (בבית
 84 הַמִּקְדָּשׁ): כָּל־הָעוֹרָה מִשְׁעַר נִיקְנוֹר וְלִפְנִים, שֶׁהוּא תְּחִלַּת
 85 עֲזֵרַת יִשְׂרָאֵל, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "וְלֹא יִטְמְאוּ אֶת־
 86 מִתְּנֵיהֶם" (שֵׁם) כְּלוֹמֵר: מִתְּנָה שְׂכִינָה. וּבִגְמָרָא מִכּוֹת (יד):
 87 אָמְרוּ: "הֵבֵא אֶל הַמִּקְדָּשׁ טָמֵא כְּתִיב עֲנֵשׁ וְכִתִּיב אֶזְהָרָה:
 88 עֲנֵשׁ — "אֶת־מִקְדָּשׁ ה' טָמֵא וְנִכְרַתָּה" (שֵׁם יט, יג);
 89 אֶזְהָרָה — "וְלֹא יִטְמְאוּ אֶת־מִתְּנֵיהֶם". וּבִמְכַלְתָּא: "צוֹ
 90 אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁלְחוּ מִן־הַמִּתְּנָה" (שֵׁם ה, ב) —
 91 בְּעֶשֶׂה. וּמִנִּין בְּלֹא־תַעֲשֶׂה? אָמַר: "וְלֹא יִטְמְאוּ אֶת־

1 בְּפָנִים בֵּין כֵּהֵן הַדְּיוּט בַּחוּץ. וְאִם עָבַר עַל לֹא זֶה וְנִכְנס
 2 שֶׁלֹּא בְּשַׁעַת הָעֲבוּדָה, אִם נִכְנס לְקִדְשׁ הַקְּדָשִׁים — הֲרִי
 3 זֶה חֲבִיב מִיָּתָה; וְאִם נִכְנס לְהִכָּל — הֲרִי זֶה חֲבִיב מִלְּקוּת.
 4 וְלִשׁוֹן סִפְרָא (פֶּרֶשׁת אַחֵרִי): "וְאֶל־יָבֵא בְּכָל־עֵת" — זֶה
 5 יוֹם הַכַּפּוּרִים; "אֶל־הַקְּדָשׁ" — לְרַבּוֹת שֶׁאֵר כָּל־יָמוֹת
 6 הַשָּׁנָה; "מִבֵּית לְפָרְכָת" — לְהִזְהִיר עַל כָּל־הַבֵּית. יָכוֹל
 7 עַל כָּל־הַבֵּית בְּמִיָּתָה — תִּלְמוּד לומֵר: "אֶל־פְּנֵי הַכַּפָּרֶת
 8 אֲשֶׁר עַל־הָאֶרֶץ וְלֹא יָמוּת". הֵא בְּיַצֵּד? אֶל־פְּנֵי הַכַּפָּרֶת
 9 בְּמִיָּתָה, וְעַל שֶׁאֵר כָּל־הַבֵּית בְּאֶזְהָרָה". וּבִגְמָרָא מְנַחֵת
 10 (כז): אָמְרוּ בְּפִרוּשׁ: "עַל הַהִיכָל בְּאַרְבָּעִים".
 11 הַמִּצְוָה ה'קס"ה — הָאֶזְהָרָה שֶׁהִזְהִירוּ הַכֹּהֲנִים מִלְּצֵאת
 12 מִן־הַמִּקְדָּשׁ בְּשַׁעַת הָעֲבוּדָה, וְהוּא אָמְרוּ: "וּמִפְתַּח אֹהֶל
 13 מוֹעֵד לֹא תִצְאוּ" (שֵׁם י, ז). וְנִכְפַּל גַּם לֹא זֶה בְּכֵהֵן גְּדוּל
 14 וְאָמְרוּ: "וּמִן־הַמִּקְדָּשׁ לֹא יִצְא" (שֵׁם כא, יב). וְלִשׁוֹן סִפְרָא
 15 (פֶּרֶשׁת שְׁמִינֵי שֵׁם): "וּמִפְתַּח אֹהֶל מוֹעֵד" יָכוֹל בְּשַׁעַת
 16 הָעֲבוּדָה וְשֶׁלֹּא בְּשַׁעַת הָעֲבוּדָה, תִּלְמוּד לומֵר: "וּמִן־
 17 הַמִּקְדָּשׁ לֹא יִצְא וְלֹא יִחַלֵּל", — הֲרִי אוֹמֵר בְּשַׁעַת
 18 הָעֲבוּדָה. "כִּי־שָׁמַן מִשְׁחַת ה' עֲלֵיכֶם" (שֵׁם י, ז) אֵין לִי
 19 אֲלֵא אַהֲרֹן וּבְנָיִו שֶׁנִּמְשְׁחוּ בְּשָׁמֵן הַמִּשְׁחָה שֶׁאִם יִצְאוּ
 20 בְּשַׁעַת עֲבוּדָה חֲבִיב מִיָּתָה, מִנִּין לְכָל־הַכֹּהֲנִים שֶׁבְּכָל־
 21 הַדּוֹרוֹת? תִּלְמוּד לומֵר: "כִּי־שָׁמַן מִשְׁחַת ה' עֲלֵיכֶם".
 22 וְדַע שֶׁיֵּשׁ בְּכֵהֵן גְּדוּל תּוֹסֶפֶת שֶׁלֹּא יִלָּה אֶת־הַמִּטָּה (אֵת
 23 הַמַּט). וְזֶהוּ פֶּשֶׁט הַכְּתוּב בְּאִמְרוֹ: "וּמִן־הַמִּקְדָּשׁ לֹא
 24 יִצְא", וְכִף נִתְבָּאֵר בְּפֶרֶק ב' מִסְּנֵהֶדְרִין (יח), שֶׁאִם מֵת לוֹ
 25 מֵת — אֵינוֹ יִצְא אַחֵר הַמִּטָּה. וְלְמַדּוֹ לְכִף מִמָּה שֶׁנִּצְאָרָה:
 26 "וּמִן־הַמִּקְדָּשׁ לֹא יִצְא". וְנִלְמַד מִזֶּה, שֶׁמֵּת לוֹ לְעַבּוֹד
 27 בְּיוֹם שִׁמַּת לוֹ מֵת. וְכִף הוּא לְשׁוֹנֵם בְּסִנְהֶדְרִין (פד).
 28 אָמְרוּ: "וּמִן־הַמִּקְדָּשׁ לֹא יִצְא וְלֹא יִחַלֵּל", הֵא אַחֵר (כֵּהֵן
 29 הַדְּיוּט) שֶׁלֹּא יִצְא (כַּשְׁמַתּוֹ אֲבִיו אוֹ אִמּוֹ) — חָלַל"; כְּלוֹמֵר:
 30 כֵּהֵן הַדְּיוּט, שֶׁאֲסוּר לוֹ לְעַבּוֹד כִּשְׁהוּא אוֹנֵן. וְהֲרִי הוּא
 31 מְזַהֵר עַל כֵּף, כְּלוֹמֵר שֶׁלֹּא יַעֲבֹד אוֹנֵן, מִן־הַלְמוּד הַזֶּה.
 32 וְכִבֵּר נִתְבָּאֵר הַכָּלל הַזֶּה בְּסוֹף הוֹרִיּוֹת (יב): שֶׁכֵּהֵן הַדְּיוּט
 33 אוֹנֵן לֹא יַעֲבֹד, וְכֵהֵן גְּדוּל עוֹבֵד כִּשְׁהוּא אוֹנֵן. הַנָּה
 34 נִתְבָּאֵר לָךְ שֶׁאָמְרוּ כָּאֵן "וְלֹא יִחַלֵּל", עֲשֶׂאֵהוּ שְׁלִילָה, לֹא
 35 אֶזְהָרָה — שֶׁאֵין עֲבוּדָתוֹ נְעֻשִׂית חִלִּין אֶף־עַל־פִּי שֶׁהוּא
 36 אוֹנֵן. וּפֶשֶׁט הַכְּתוּב שֶׁאָמְרוּ "וְלֹא יִחַלֵּל" טַעַם לְלֹא
 37 הַקּוֹדֵם שֶׁהוּא (הַכֵּהֵן הַגְּדוּל) "לֹא יִצְא", כְּדִי שֶׁלֹּא יִחַלֵּל.
 38 אֶף בְּשִׁפְתֵי הַעֲנִינִים (הַנְּדַרְשִׁים מִהַפְּסוּק: א) שֶׁ"לֹא יִצְא"
 39 הַכֵּהֵן הַגְּדוּל אַחֵר מִטַּת אֲבִיו וְאֵינוֹ מַחַלֵּל הָעֲבוּדָה שֶׁהוּא
 40 אוֹנֵן. (ב) שֶׁכֵּהֵן הַדְּיוּט "לֹא יִחַלֵּל" וְלֹא מִקְרִיב אוֹנֵן אֵין
 41 רְאוּי לְמִנּוֹת אֶת־הֵלְאוּ הַזֶּה (כְּלוֹמֵר, אֵין לִיחַד אוֹהֵרָה
 42 כְּלִשְׁהִיא מִכַּח הַלְשׁוֹן "וְלֹא יִחַלֵּל" לְעִנִּינִים אֵלּוּ הַנְּלַמְדִים מִמֶּנּוּ)
 43 בְּפִנֵי עֲצָמוֹ, כְּמוֹ שֶׁמִּתְבָּאֵר לְמִי שֶׁהִבִּין אֶת־הַכָּלִים (כָּלל
 44 ח) שֶׁקְדַּמוֹ לְמַאֲמֵר זֶה. וְכִבֵּר נִתְבָּאֵר שֶׁשִׁלְשָׁה לְאוּיִן אֵלּוּ
 45 שֵׁם: רֵאשׁוֹ לֹא יִפְרַע, וּבִגְדֵי לֹא יִפְרַם, וּמִן־הַמִּקְדָּשׁ לֹא
 46 יִצְא — נִכְפְּלוּ בְּכֵהֵן גְּדוּל לְבָאֵר עֲנִין מְסִים, כְּמוֹ

מתוך מהדורת חזק

45 יחללהו" (שם, ט) כשם שאותו החלול מיתה בידי שמים,
 46 כף כאן אמרו: "ולא יחללו את-שם קדשי" אם חללו
 47 ועבדו בטמאה — חזבין מיתה בידי שמים.

48 המצוה הע"ו — האזהרה שהזהר להן טבול יום (טבל
 מטומאתו אך עדיין לא שקעה השמש) מלעבוד, אף-על-פי
 49 שפבר טהר, עד שיעריב שמשו, והוא אמרו יתעלה על
 50 הפהנים: "ולא יחללו שם אלהיהם" (שם כא, ו) והעובר
 51 על לאו זה — חזב מיתה בידי שמים — כלומר: טבול
 52 יום ששמש: וזה לא נאמר בו פסוק מפרש בתורה, אלא
 53 הוא פרוש מקבל. ובפרק ט' מסנהדרין (פג) אמרו בפרוש
 54 אמרו יתעלה: "קדשים יהיו לאלהיהם ולא יחללו שם
 55 אלהיהם" (שם), אמרו: "אם אינו ענין לטמא — לפי
 56 שפבר נתבאר — תנהו ענין לטבול יום ששמש. וזליף
 57 (נלמד ב"גורה שוה" חלול חלול (מתרומה: מה שם במיתה
 58 אף כאן). ומנהו שם מקלל מחזבי מיתה.

59 המצוה הכ"ד — הצווי ששצטו הפהנים בלבד לרחץ
 60 ידיהם ורגליהם כל-פעם שיעצטרכו להכנס להיכל או
 61 לקרב לעבודה — וזו היא מצות קדוש ידים ורגלים,
 62 והוא אמרו יתעלה: "ורחצו אהרן ובניו ממנו את-ידיהם
 63 ואת-רגליהם בבאם אל-אהל מועד" (שמות ל, יט-כ).
 64 ומצות עשה זו העובר עליה חזב מיתה בידי שמים,
 65 כלומר: שכהן ששמש במקדש אם לא רחץ ידים ורגלים
 66 — חזב מיתה בידי שמים; והוא אמרו יתעלה: "ורחצו
 67 מים ולא ימתו" (שם) וכבר נתבאר דיני מצוה זו
 68 בשלמות בפרק ב' מזבחים (יט: ואילך).

69 המצוה הס"ט — האזהרה שהזהר להן בעל מום
 70 מלהכנס להיכל בכללותו, כלומר: המזבח, ובין האולם
 71 ולמזבח, והאולם וההיכל, והוא אמרו יתעלה: "אף
 72 אל-הפרכת לא יבא ואל-המזבח לא יגש וגו'" (ויקרא כא,
 73 כג), וכבר נתבאר בריש טהרות (כלים פרק א משנה ט)
 74 ששבין האולם ולמזבח עם כל-ההיכל אסור לבצלי
 75 מומין ופרועי ראש להכנס לשם. ונתבאר גם בספרא
 76 (פרשת אמור שם) ששני לאוין אלו, והם: "אל-הפרכת לא
 77 יבא ואל-המזבח לא יגש", לא יספיק אחד מהן מבלעדי
 78 האחר ושניהם צריכים להשלמת הדין בענין אחד, והוא
 79 הגבלת המקום שאסור להם להכנס אליו. ומי שהזיד
 80 ונכנס מן-המזבח ולפנים, אפלו שלא לשם עבודה —
 81 לוקה.

82 המצוה המשלימה שבצעים — האזהרה שהזהר בעל
 83 מום (קבוע) מלעבוד, והוא אמרו: "אשר יהיה בו מום
 84 לא יקרב" (שם, יז), הפנה בזה: לא יקרב לעבודה;
 85 וכשעובד בעל מום — לוקה. וכך אמרו בספרא (פרשת
 86 אמור): "אין בעל מום במיתה אלא באזהרה".

88 המצוה הע"א — האזהרה שהזהר בעל מום עובר

1 מחניהם". וכבר נכפל הלאו בענין זה בלשון אחר, והוא
 2 אמרו ביולדת: "ואל-המקדש לא תבא" (ויקרא יב, ד)
 3 ובספרא אמרו: "לפי שנאמר: "והזרתם את-בני-ישראל
 4 מטמאתם ולא ימתו" (שם טו, לא) שומע אני בין מתוכו
 5 בין מאחוריו" — כלומר: גם הנוגע במקדש מאחוריו
 6 כשהוא טמא מתחייב כרת — תלמוד לומר ביולדת:
 7 "ואל-המקדש לא תבא". ושם נתבאר שדין היולדת ודין
 8 שאר טמאים שנה בזה. ועוד אמרו בספרא (פרשת
 9 אחרי-מות), על אמרו יתעלה: "ואם לא יבא ויבשרו לא
 10 ירחץ ונשא עונו" (שם יז, טז): "הא כיצד? על רחיצת גופו
 11 (אם לא רחץ) — ענוש כרת, ועל כבוס בגדיו —
 12 בארבעים. ומנין שאינו מדבר אלא בטמאת מקדש
 13 וקדשיו, הזהיר וענש וכו'". וכבר נתבאר שהעובר על
 14 לאו זה, אם הוא מזיד — חזב כרת: ואם הוא שוגג —
 15 חזב קרבן עולה ויורד, כמו שבארנו במצוה ע"ב ממצות
 16 עשה. וכבר נתבאר דיני מצוה זו בריש שבועות
 17 וכהוריות (ט). וכרתות (ב). ובכמה מקומות בזבחים.

18 המצוה הע"ח — האזהרה שהזהר כל-טמא (רוב
 19 הטמאים), מלהכנס למחנה ליה אשר כמוהו לדורות: הר
 20 הבית, כמו שבארנו בריש מסכת כלים (פרק א משנה ח),
 21 ושם נתבאר אסור כניסת הטמאים להר הבית והפתוב
 22 שבא בלאו זה הוא אמרו על טמא מקרה-לילה: "לא
 23 יבא אל-תוף המחנה" (דברים כג, יא) ובגמרא פסחים
 24 (סח), אמרו גם-כן: "ויצא אל-מחוץ למחנה" (שם) —
 25 זה מחנה שכניה, כמו שבארנו במצוה ל"א ממצות
 26 עשה; "ולא יבא אל-תוף המחנה" — זה מחנה ליה,
 27 מתקיף (מקשה) ליה רבינא: ואימא אידי ואידי (אמור,
 28 אולי, כי הן (פסוק) זה והן זה) במחנה שכניה, ולעבוד
 29 עליו בעשה ולא-תעשה? אם כן נכתב קרא ולא יבוא
 30 אל-תוף, כלומר: היה לו לומר: ולא יבוא אל תוכו —
 31 "המחנה" למה לי? לתן לו מחנה אחרת, והיא מחנה
 32 ליה. כלומר שגם בה לא יבוא אל תוף המחנה. ולשון
 33 ספרי (שם): "לא יבא אל-תוף המחנה" — זו מצות
 34 לא-תעשה. וכבר נתבאר גם דיני מצוה זו בריש מסכת
 35 כלים בפרושנו.

יום שלישי ב' מנחם-אב ה'תשע"ג

36 מצות לא תעשה עה. עו.

37 מצות עשה כד. מצות לא תעשה סט. ע. עא.

38 המצוה הע"ה — האזהרה שהזהר כהן טמא מלעבוד,
 39 כשהוא טמא, והוא אמרו יתעלה לפהנים: "ויגזרו מקדשי
 40 בני-ישראל ולא יחללו את-שם קדשי" (ויקרא כב, ב)
 41 ובפרק ט' מסנהדרין (פג) אמרו: "מנין לטמא ששמש
 42 שהוא במיתה? דכתיב: דבר אל-אהרן ואל-בניו ויגזרו
 43 וגו' ולא יחללו". ואמר במקום אחר: "ומתו בו כי

44 המצוה הצ"ג — האזהרה שהזהרנו מלזרוק דם בצלי
 45 מומין על גבי המזבח, והוא אמרו תעלה: תעלה:
 46 גם: "לא-תקריבו לה" (שם, כד), ובא בקבלה שלאו זה
 47 מזהיר על זריקת דם בצלי מומין — וזהו דעת תנא
 48 קמא, וכן הלכה. ורבי יוסי ברבי יהודה אומר, שלאו זה
 49 אינו מזהיר אלא על קבלת דם. והוא אמרם בספרא
 50 (פרשת אמור): "לא-תקריבו לה" — משום כל תקבל
 51 את-הדם. ובגמרא תמורה (ו) אמרו: לתנא קמא האי
 52 "לא-תקריבו לה", למה לי? מפני ליה (אם מפני
 53 שצריכים פסוק מיוחד) לזריקת דמים — והא נפקא ליה
 54 (הרי יש ללמוד זאת מהביטוי) מ"על המזבח"? כלומר:
 55 מפה-שאמר עוד: "ואשה לא-תתנו מהם על-המזבח
 56 לה" (שם, כב), שמשמע שכל-מה שינתן על גבי המזבח
 57 לא יהיה מהם? והשיב: ארחה דקרא הכי משמעי (כך
 58 דרך הכתוב להתבטא), כלומר: שלאו זה שהוא "ואשה
 59 לא-תתנו מהם על-המזבח" לא בא אלא בהקטר אסורין,
 60 ואל תלמד (איסור זריקת הדם) באמרו "המזבח", לפי
 61 שלא יסתדר הלשון אלא בכך, כי היאך היה לו לומר:
 62 "ואשה לא תתנו" בלבד — הרי בזה לא ישלם הדבור!
 63 הנה נתבאר מכל-מה שקדם שאמרו: לא-תקריבו לה'
 64 — אזהרה על זריקת הדם.

יום חמישי ד' מנחם-אב ה'תשע"ג

מצות לא תעשה צד. צה.

צו. צז. מצות עשה פו.

65 המצוה הצ"ד — האזהרה שהזהרנו מלהקטיר אמורי
 66 בצלי מומין, והוא אמרו תעלה: "ואשה לא-תתנו מהם
 67 על-המזבח" (ויקרא כב, כב) ולשון ספרא (פרשת אמור):
 68 "ואשה לא-תתנו מהם" — אלו החלבים; "לא-תתנו",
 69 אין לי אלא בלם, מנין אף מקצתם — תלמוד לומר:
 70 "מהם", אף מקצתם. הנה נתבאר לך שהמקריב בעל מום
 71 — עובר על ארבעה לאוין, במה דברים אמורים? אם
 72 נעשה הקטר אמורין לאו אחד: אבל אם נעשה אותם
 73 שני לאוין כמו שעושה תנא זה המדבר כאן — הרי
 74 יהיה עובר בחמשה לאוין, לפי שהוא עושה מקצת
 75 האמורין ענין (בפני עצמו) וכלם ענין, כמו שאמר "מהם"
 76 אף מקצתן, אף-על-פי שהוא לאו אחד. הרי שהתנא הזה
 77 סובר לוקין על לאו שבכללות לפיכך אמר בספרא (שם):
 78 "המקדיש בעל מום למזבח — עובר משום חמשה
 79 דברים: משום כל תקדיש, כל תשחוט, כל תזרוק
 80 את-הדם, כל תקטיר את-החלב, כל תקטיר מקצתו".
 81 ובגמרא תמורה (ו) אמרו: "המעלה איברי בצלי מומין
 82 לגבי המזבח — אמר אפי': לוקה משום כל תקטיר בלו,
 83 ומשום כל תקטיר מקצתו; וְבָא אָמַר: אֵין לֹקִין עַל לֹאו
 84 שבכללות. מתיבי (יש להקשות על שיטת רבא): "המקדיש

1 מלעבוד כל-זמן שיש בו אותו המום (כמו הגרב והילפת
 2 והדומה להם מהמומים העוברים), והוא אמרו תעלה:
 3 "כל-איש אשר-בו מום לא יקרב" (שם, יח), ולשון ספרא
 4 (שם): "אשר יהיה בו מום", אין לי אלא מום קבוע, מום
 5 עובר מנין? — תלמוד לומר: "כל-איש אשר-בו מום
 6 לא יקרב". וגם הוא אם עבר ועבד במום עובר — לוקה.
 7 וכבר נתבאר דיני מצוה זו, מומין עוברין של אדם
 8 ומומין קבועין, בפסק ז' מבכורות (מג).

יום רביעי ג' מנחם-אב ה'תשע"ג

מצות לא תעשה עד. מצות עשה סא.

מצות לא תעשה צא. צב. צג.

12 המצוה הע"ד — האזהרה שהזהר הדר מלעבוד. פונתי
 13 באמרי "זר" לכל-מי שאינו מזרע אהרן, והוא אמרו
 14 תעלה: "זר לא-יקרב אליכם" (במדבר יח, ד). ופרש
 15 הפתוח שהעובר על לאו זה חייב מיתה בידי שמים. והוא
 16 אמרו: "זהו הקרב יומת" (שם ז), ולשון ספרי (פרשת
 17 קרח שם): "זהו הקרב יומת" — לעבודה. ענש שמענו,
 18 אזהרה לא שמענו? תלמוד לומר: "זר לא יקרב
 19 אליכם". וכבר נכפלה האזהרה והענש בענין זה, והוא
 20 אמרו: "ולא-יקרבו עוד בני ישראל אל-אהל מועד
 21 לשאת חטא למות" (שם, כב) וכבר נתבאר בגמרא יומא
 22 (כד). אלו עבודות חייב הדר מיתה עליהן ואמרו: "ארבע
 23 עבודות זר חייב עליהן מיתה ואלו הן: זריקה, והקטרה,
 24 ונסוף היין, ונסוף המים". וְשֵׁם (במסכת יומא) ובפסק
 25 האחרון ממסכת זבחים (קיג) התבאר דיני מצוה זו.

26 המצוה הס"א — הצווי שנוצטווין שיהא כל-קרוב
 27 שנקריב שלם במינו, תמים מן-המומים שעליהם נאמר
 28 בפתיב ובמסרת שהם מומים. והוא אמרו תעלה: "תמים
 29 יהיה לרצון" (ויקרא כב, כא) ולשון ספרא (פרשת אמור):
 30 "תמים יהיה לרצון — מצות עשה" וכבר הביאו ראיה,
 31 שיינות הנסקים ושמגם וסלתם יהיו בתכלית הטוב
 32 והשלמות מכל-קלקול, מאמרו תעלה: "תמימים יהיו-
 33 לכם ונספיקם" (במדבר כח, לא) וכבר נתבאר דיני מצוה
 34 זו בפסק ח' ממנחות (פו).

35 המצוה הצ"א — האזהרה שהזהרנו מלהקדיש בצלי
 36 מומין לגבי מזבח, והוא אמרו תעלה: "כל אשר-בו מום
 37 לא תקריבו" (ויקרא כב, כא), ולשון ספרא (פרשת אמור
 38 שם): "כל אשר-בו מום לא תקריבו" — משום כל
 39 תקדיש.

40 המצוה הצ"ב — האזהרה שהזהרנו מלשחוט בצלי
 41 מומין לשם קרבן, והוא אמרו תעלה בצלי מומין:
 42 "לא-תקריבו אלה לה" (שם כב), ולשון ספרא: "לא-
 43 תקריבו אלה לה" — משום כל תשחוט.

מתוך מהדורת חזק

45 זו, כְּלוּמַר: פְּדִיּוֹן הַקְּדוּשִׁים, בְּמִסְכַּת בְּכוֹרוֹת (טו.) וּתְמוּרָה
46 (לב.) וּבְכַמָּה מְקוֹמוֹת מַחְלִין (קל.) וְעֲרֻכִים (ד"ה) וּמְעִילָה
47 (ט:).

יום שישי ה' מנחם-אב ה'תשע"ג

48 **מצות עשה ס. מצות לא תעשה ק. צח.**
49 **מצות עשה סב. מצות לא תעשה צט.**

50 הַמְצִוָּה הַס' — הַצּוּי שֶׁנֶּצְטוּיָנו שֶׁיְהִי כַּל-קָרְבָן
51 שֶׁנִּקְרָיִב מִן-הַבְּהֵמָה בְּיַמֵּי הַשְּׁמִינָה יָמִים וְלִמְעַלָּה וְלֹא פְחוּת
52 מִזֶּה, וְזוֹ הִיא מִצְוַת מַחְסֵר זְמַן בְּגוֹפוֹ (של הקרבן. להבדיל
53 מ"מחוסר זמן בבעליו" שהוא דין אחר). והוא אָמְרוּ יִתְעַלָּה:
54 "וְהָיָה שְׁבַעַת יָמִים תַּחַת אָמוּ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְהִלְאָה
55 יִרְצָה לְקָרְבָן" (ויקרא כב, כז). וּבְכָר נִכְפַּל צוּי זֶה בְּלִשׁוֹן
56 אַחֵר, וְהוּא אָמְרוּ: "שְׁבַעַת יָמִים יִהְיֶה עִם-אָמוּ" (שמות
57 כב, כט). וּמְצוּה זוּ פּוֹלְטֵת אֵת כַּל-הַקְּרָבָנוֹת, קָרְבָן יָחִיד
58 וְקָרְבָן צָבוּר, עַל סוּגֵיָהֶם הַשּׁוֹנִים. וּמִמָּה שֶׁאָמַר: "וּמִיּוֹם
59 הַשְּׁמִינִי וְהִלְאָה יִרְצָה" — מִשְׁמַע שֶׁקָּדַם לָכֵן לֹא יִרְצָה.
60 הִנֵּה נִתְבָּרְרָה הָאֲזוּהָרָה מִלְּהַקְרִיב מַחְסֵר זְמַן; אֲלֵא שֶׁהוּא
61 לֹא הֵבִיא מְכַלְל עֲשֵׂה, וּלְפִיכָף אֵין לוֹקִין עָלָיו, שֶׁכֵּן מִי
62 שֶׁהַקְרִיב מַחְסֵר זְמַן אֵינוֹ לוֹקֵה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּרַר בְּפָרָק
63 'אוֹתוֹ וְאֵת-בְּנוֹ' (חולין פ:), וְשֶׁם נֶאֱמַר: "הִנַּח לְמַחְסֵר זְמַן
64 שֶׁהַפְּתוּיָב נִתְקַו (מהלאו, ועשאהו) לְעֲשֵׂה". וּבְכָר נִתְבָּרַר
65 דִּינֵי מְצוּה זוּ בְּסִפְרָא (פרשת אמור) וּבְסוּף זְבָחִים (ק"ב).

66 הַמְצִוָּה הַמְשַׁלִּימָה מֵאָה — הָאֲזוּהָרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ
67 מִלְּהַקְרִיב אֲתָנָן זוֹנָה וּמַחֲרִיב כְּלָב לְגַבֵּי הַמְזֻבָּח, וְהוּא
68 אָמְרוּ יִתְעַלָּה: "לֹא-תִבִּיא אֲתָנָן זוֹנָה וּמַחֲרִיב כְּלָב" (דברים
69 כג, יט). וּבְכָר נִתְבָּרַר דִּינֵי מְצוּה זוּ בְּפָרָק ו' מִמִּסְכַּת
70 תְּמוּרָה. וּמִי שֶׁמִּקְרִיב מִשְׁהוּ מִהֵם אֶף-עַל-פִּי שֶׁהַקְרָבָן
71 פְּסוּל — הָרִי זֶה לוֹקֵה, כְּדִין בְּעַל מוּם.

72 הַמְצִוָּה הַצ"ח — הָאֲזוּהָרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְּהַקְרִיב שָׂאֵר
73 וְדָבָשׁ (דבר של חמץ או שיש בו מתיקות) לְגַבֵּי הַמְזֻבָּח,
74 וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלָּה: "כִּי כָל-שָׂאֵר וְכָל-דָּבָשׁ לֹא-תִקְטְרוּ
75 מִמֶּנּוּ אִשָּׁה לֵה'" (ויקרא ב, יא). וּבְכָר נִכְפַּל הֵלֹא בְּעִנְיָן
76 זֶה בְּלִשׁוֹן אַחֵר וְאָמַר: "כָּל-הַמְנַחֵה אֲשֶׁר תִּקְרִיבוּ לֵה'
77 לֹא תַעֲשֶׂה חֲמִץ" (שם). וּבְכָר בְּאֲרָנוֹ בְּכָלֵל הַתְּשִׁיעִי
78 שֶׁהַמְקְרִיב שָׂאוֹר וְדָבָשׁ — לוֹקֵה אַחַת וְאֵינוֹ לוֹקֵה
79 שְׁתֵּים, מִפְּנֵי שֶׁהוּא לֹא שׁוֹבְכָלְלוֹת כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוֹ שָׂם, לְפִי
80 שֶׁכָּר נִתְבָּרַר לָנוּ שֶׁלֹּא שׁוֹבְכָלְלוֹת לוֹקִין עָלָיו אַחַת,
81 הַמְשַׁלֵּ בְּזֶה שֶׁהַמְקְרִיב חֲמִץ לוֹקֵה אַחַת, וְכֵן הַמְקְרִיב
82 דָּבָשׁ, וְכֵן הַמְקְרִיב חֲמִץ וְדָבָשׁ בְּאַחַת.

83 הַמְצִוָּה הַס"ב — הַצּוּי שֶׁנֶּצְטוּיָנו לְהַקְרִיב מִלַּח עִם
84 כָּל-קָרְבָן, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלָּה: "עַל כָּל-קָרְבָנְךָ תִּקְרִיב
85 מִלַּח" (שם, יג). וּבְכָר נִתְבָּרַר דִּינֵי מְצוּה זוּ בְּסִפְרָא
86 (פרשת ויקרא) וּבְכַמָּה מְקוֹמוֹת בְּמִנְחוֹת (כא.).

1 בְּעַלֵי מוּמִין לְגַבֵּי הַמְזֻבָּח — עוֹבֵר מִשׁוּם חֲמִשָּׁה
2 שְׁמוֹת". אֲלֵמָּא (הנה ראינו) לוֹקִין עַל לֹא שׁוֹבְכָלְלוֹת?
3 תִּיבְתָא דְרַבָּא". הִנֵּה נִתְבָּרַר לָךְ שֶׁזֶה הָאוּמַר: עוֹבֵר
4 בְּחִמְשָׁה — שֶׁהֵם נַעֲשׂוּ חֲמִשָּׁה, לְפִי סְבָרְתוֹ שֶׁלוֹקִין עַל
5 לֹא שׁוֹבְכָלְלוֹת, וּלְפִיכָף מוֹנֵה הֵלֹא הַכּוֹלֵל בְּלָן וּמַקְצִיט
6 בְּשֵׁנֵי שְׁמוֹת, וְזֶהוּ הַמְפָרְסָם בְּדַעַת אַבְיִי בְּכָל-מְקוֹם כְּמוֹ
7 שֶׁבְּאֲרָנוֹ בְּכָלֵל הַתְּשִׁיעִי מִן-הַכְּלָלִים שֶׁקָּדַמוּ לְמֵאֲמָר זֶה.
8 אֲבָל לְרַבָּא שֶׁאָמַר: אֵין לוֹקִין עַל לֹא שׁוֹבְכָלְלוֹת —
9 אֵינוֹ חֵיב אֲלֵא מִלְּקוּי אַחַת עַל הַהֵקֵטָר כְּמוֹ שֶׁנִּזְכַּר. וּבְכָר
10 נִתְבָּרַר אֲצִלְנוּ שֶׁהַכָּלֵל הַנִּכּוֹן: אֵין לוֹקִין עַל לֹא
11 שׁוֹבְכָלְלוֹת. כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּרַר בְּגִמְרָא סְנֵהֲדָרִין (סג.), כְּמוֹ
12 שֶׁהַדְּגָמָנוּ בְּכָלֵל הַתְּשִׁיעִי, וּלְפִיכָף יִהְיֶה אַרְבַּעַה לְאוּיָן
13 בְּלִבְד כְּמוֹ שֶׁבְּאֵר הַפְּתוּב, נִמְצָא שְׁמֵי שֶׁהַקְדִּישׁ וְהַקְרִיב
14 בְּעַל מוּם — לוֹקֵה אַרְבַּע מְלָקוּיֹת עַל אַרְבַּעַה לְאוּיָן אֵלוֹ,
15 כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוֹ. וְכָל-הֵלֹאֵי הֵלֵלוּ אֲמוּרִים בְּבַעַל מוּם
16 קְבוּעַ, כְּמוֹ שֶׁהַדְּגָם וְאָמַר: "שְׂרוּעַ, וְקָלוּט, וּמְעוּף,
17 וְכַתוּת, וְנִתּוּק, וְכִרְוֹת" (שם, כג-כד). שֶׁכָּל-אֵלוֹ מוּמִין
18 קְבוּעִין. וּבְכָר נִתְבָּרַר כָּל-מוּמֵי בְּהֵמָה, הַקְּבוּעַ וְהָעוֹבֵר,
19 בְּפָרָק ו' מִבְּכוֹרוֹת. וְכֵן נִתְבָּרַר הַלְּכוּת אַרְבַּעַת לְאוּיָן אֵלוֹ
20 הַמִּיחֲדוֹת בְּהַקְרִיבָת בְּעַל מוּם, בְּמַקּוֹמוֹת מְפֻזָּרִים בְּמִסְכַּת
21 זְבָחִים וּמִסְכַּת תְּמוּרָה.

22 הַמְצוּה הַצ"ה — הָאֲזוּהָרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְּהַקְרִיב בְּעַל
23 מוּם עוֹבֵר, וְהוּא אָמְרוּ בְּמִשְׁנֵה תוֹרָה: "לֹא-תִזְבַּח לֵה'
24 אֱלֹהֶיךָ שׂוֹר וְשֵׂה אֲשֶׁר יִהְיֶה בּוֹ מוּם וְגו'" (דברים יז, א),
25 וְנִתְבָּרַר בְּסִפְרֵי שׁוֹבְכָעֲלֵי מוּמִין עוֹבְרִין הַפְּתוּב מְדַבֵּר. וְגַם
26 עַל זֶה לוֹקֵה, אִם עוֹבֵר וְהַקְרִיבוֹ.

27 הַמְצוּה הַצ"ו — הָאֲזוּהָרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְּהַקְרִיב קָרְבָנוֹת
28 הַגּוֹיִם אִם הֵם בְּעַלֵי מוּמִין, וְלֹא נִאֲמַר בִּינָן שֶׁהוּא גּוֹי
29 יִקְרָב בְּעַדוֹ בְּעַל מוּם, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלָּה: "וּמִיִּד כָּן-יִכָּר
30 לֹא תִקְרִיבוּ אֶת-לֶחֶם אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל-אֵלֶּה" (ויקרא כב, כה).
31 וּמִי שֶׁעוֹבֵר וְהַקְרִיבוֹ — לוֹקֵה גַם כֵּן.

32 הַמְצוּה הַצ"ז — הָאֲזוּהָרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְּתֵן מוּם
33 בְּקִדְשִׁים, וְזֶהוּ הַנִּקְרָא: מִטִּיל מוּם בְּקִדְשִׁים. וְכָל-הַמְטִיל
34 מוּם בְּקִדְשִׁים — לוֹקֵה, וּבְחִנְאֵי שֶׁיְהִי זֶה בְּזַמַּן שְׁבִיַת
35 הַמְקַדֵּשׁ קָזָם דְּחִזִּי (שפסל דבר שהיה ראוי) לְקָרְבָן, כְּמוֹ
36 שֶׁנִּתְבָּרַר בְּגִמְרָא עֲבוּדָה זְרָה (יג). וְכֵן הֵלֹא עַל כָּף
37 בְּאָמְרוֹ בְּקָרְבָן: "כָּל-מוּם לֹא יִהְיֶה-בוֹ" (שם, כא), וּלְשׁוֹן
38 סִפְרָא: "כָּל-מוּם לֹא יִהְיֶה-בוֹ" — אֵל תִּתֵּן בּוֹ מוּם.

39 הַמְצוּה הַפ"ו — הַצּוּי שֶׁנֶּצְטוּיָנו לְפִדּוֹת מִן-הַקְּדוּשִׁים
40 מֵה שְׁנוּלֵד בּוֹ מוּם וַיֵּצֵא לְחִלִּין וּמִתָּר לְשַׁחֲטוֹ וְלֶאֱכָלוֹ,
41 וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלָּה: "רַק בְּכָל-אֲוֹת נִפְשָׁךְ תִּזְבַּח וְאֶכְלָתָ
42 כְּשֶׁר כְּבֻרַת ה' אֱלֹהֶיךָ" (דברים יב, טו) וּלְשׁוֹן סִפְרֵי
43 (פרשת ראה): "רַק בְּכָל-אֲוֹת נִפְשָׁךְ תִּזְבַּח — אֵינוֹ מְדַבֵּר
44 אֲלֵא בְּפִסּוּלֵי הַמְקַדְשִׁין שֶׁיִּפְדּוּ". וּבְכָר נִתְבָּרַר דִּינֵי מְצוּה

מתוך מהדורת חזק

18 תוכל לאכול גִּדְרִיךְ אֲשֶׁר תִּדְרֶה. וְכֹא הַפְּרוּשׁ (ספרי פרשת
 19 ראה): "וַיִּגְדְּרִיךְ" — זו עולה. לא בא הכתוב אלא
 20 לְלִמְדֶךָ לְאוֹכֵל עוֹלָה, בֵּין לִפְנֵי זְרִיקַת דָּמִים בֵּין לְאַחַר
 21 זְרִיקַת דָּמִים, בֵּין לִפְנֵים מִן־הַקְּלָעִים בֵּין חוּץ לְקְלָעִים
 22 שֶׁהוּא עוֹבֵר בְּלֹא־תַעֲשֶׂה. וְלֹא זֶה הוּא הָאֲזִיזָה לְכָל־
 23 מוֹעֵל. וְהַעֹבֵר עַל לֹא זֶה, כְּלוּמַר: הָאוֹכֵל מִבְּשַׂר עוֹלָה
 24 או הַנֶּהֱנֶה מִשְׂאֵר הַקְּדוּשִׁים שֶׁחִיבִין עֲלֵיהֶם מַעֲיֵלָה, כְּמוֹ
 25 שְׁנִתְבָּאֵר בְּמִסְכַּת מַעֲיֵלָה: אִם הוּא מְזִיד — לוֹקָה; וְאִם
 26 הוּא שׁוֹגֵג — מְקַרֵּב קָרְבַּן מַעֲיֵלָה, וּמִחֲזִיר מֵהַשְּׁנִינָה
 27 וּמוֹסִיף חֲמִשׁ, כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאֵר בְּמִסְכַּת מַעֲיֵלָה. וּבִפְרָק ט'
 28 מִסְּנִינֵי הַדְּרִיךְ (פג). אָמְרוּ: "הַזִּיד בְּמַעֲיֵלָה, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:
 29 בְּמִיתָה; וְחַכְמִים אוֹמְרִים: בְּאֲזִיזָה", וְהִבִּיאוּ רֵאֲוִיָּהֻם
 30 מֵאֲמָרוֹ "וּמַתּוּ בּוֹ כִּי יַחֲלִיחוּ" (ויקרא כב, ט) אָמְרוּ: "בוֹ"
 31 — וְלֹא בְּמַעֲיֵלָה.
 32 הַמְצָוָה הַסֵּד — הוּא הַצְּוִי שֶׁנִּצְטוּנוּ שֶׁיְהִי מַעֲשֶׂה
 33 קָרְבַּן חֲטָאת בְּאֶפְסֹס הַזֶּבֶד, אִיזוֹ חֲטָאת שְׁתִּהְיֶה (בין של
 34 יחיד בין של רבים וכו'). והוא אָמְרוֹ יַתְעַלָּה: "זֹאת תֹּוֹרַת
 35 הַחֲטָאת וְגוֹ'" (שם ו, יח). וְגַם בָּאֵר שֶׁם בְּוִיקְרָא אֵיף הִיא
 36 נִשְׁחָטָה וּמֵהַמְּנִיחָה נִקְטָר וּמֵהַנֶּאֱכָל.

1 הַמְצָוָה הַצִּט — הָאֲזִיזָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְּהַקְרִיב קָרְבַּן
 2 בְּלִי מֶלַח, וְהוּא אָמְרוֹ יַתְעַלָּה: "וְלֹא תִשְׁבִּית מֶלַח בְּרִית
 3 אֲלֵהֶיךָ" (שם), כִּי מִשְׁהִיָּהִיר מִלְּהַשְׁבִּית הַמֶּלַח מִשְׁמַע
 4 שֶׁאֲסוּר לְהַקְרִיב תֶּפֶל (שאינ לו טעם), וְהַמְקַרֵּב אֵיזָה דְּבַר
 5 תֶּפֶל — כְּלוּמַר קָרְבַּן או מְנַחָה — חֵיב מִלְּקוּת. וּבְכַר
 6 נִתְבָּאֵרוּ דִּינֵי מְצָוָה זוּ בְּפָרָק ז' מִזְבָּחִים (כ"בא).

יום שבת קודש ו' מנחם-אב ה'תשע"ג

מצות עשה סג.

מצות לא תעשה קמו. מצות עשה סד.

10 הַמְצָוָה הַסֵּג — הַצְּוִי שֶׁנִּצְטוּנוּ בְּמַעֲשֶׂה קָרְבַּן
 11 הָעוֹלָה, וְהוּא שְׁפֵל־קָרְבַּן עוֹלָה שֶׁקָּרַב, בֵּין שִׁיְהִי קָרְבַּן
 12 יְחִיד או קָרְבַּן צִבּוּר, יְהִי בְּאֶפְסֹס פְּזָה וְכֵזָה. וְהוּא אָמְרוֹ
 13 בְּוִיקְרָא: "אָדָם כִּי יִקְרִיב מִכֶּם קָרְבַּן לַה' וְגוֹ' אִם־עֲלָה
 14 קָרְבָנוֹ מִן־הַבָּקָר וְגוֹ'" (ויקרא א, ב"ג).
 15 הַמְצָוָה הַקַּמ"ו — הָאֲזִיזָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְּאֲכֹל מִבְּשַׂר
 16 הָעוֹלָה, וְהוּא אָמְרוֹ יַתְעַלָּה: "לֹא־תוֹכֵל לְאָכֹל בְּשַׁעֲרֶיךָ
 17 וְגוֹ' וְכֹל־גִּדְרִיךְ אֲשֶׁר תִּדְרֶה" (דברים יב, יז), כְּאֵלוֹ אָמַר: לֹא

אגרות קודש

ב"ה, ו' מני"א, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מעש"ק וכן הקודמו, ובטח ידוע לו שכתבו לכל אלו שהציע לכתוב אליהם.

ובמ"ש בהנוגע לקטנות, לפלא שמחפש סברות מפני מה בז להאמור לאחר שדובר זה כו"כ פעמים ומיוסד על דברי קדש רבותינו נשיאינו, אז ווי מען שטעלט זיך אוועק וכו'.

ולפלא שממכתב למכתב מקים עוה"פ מצרים וגבולים ועוה"פ צריך לחזור הפס"ד שמלך (מאן מלכי רבנן נשיאינו ועניניהם ומוסדות שלהם) פורץ גדר. וכמדובר בהתועדות בפירוש אדמו"ר הצ"צ (אשר פוסק הוא בענינים שלנו ובאתרא דרב נהוג כרב) אשר מבין המצרים יבואו למרחב העצמי לנחלה בלי מצרים. עיין רשימת איכה א-ג: ולשבח י"ל וכו'.

בברכה שבקרוב נזכה לקיום היעוד שיהפכו ימים אלו לששון ולשמחה.

מלכים א יז ג

ג לך מזה ופנית לך קדמה ונסתרת בנחל כרית אשר על פני הירדן: ד והיה מהנחל תשתה ואת הערבים צייתי לכלכלך שם: ה וילך ויעש פדבר יהוה וילך וישב בנחל כרית אשר על פני הירדן: ו והערבים מביאים לו לחם ובשר בפקר ולחם ובשר בערב ומן הנחל ישתה: ז ויהי מקץ ימים וייבש הנחל פי לא היה גשם בארץ: ח ויהי דברי יהוה אליו לאמר: ט קום לך צרפתה אשר לצידון וישבת שם הנה צייתי שם אשה אלמנה לכלכלך: י ויקם א וילך צרפתה ויבא אלפתח העיר והנה שם אשה אלמנה מקששת עצים ויקרא אליה ויאמר קחי נא לי מעט מים בכלי ואשתה: יא ותלך לקחת ויקרא אליה ויאמר לקחי נא לי פת לחם בידך: יב ותאמר חי יהוה אלהיך אם ישי לי מעוג פי אם מלא כף קמח בפד ומעט שמן בצפחת והנני מקששת שנים עצים ובאתי ועשיתיהו לי ולבני ואכלנהו ומתנו: יג ויאמר אליה אלהו אלתיראי באי עשי כדברך אך עשילי משם עגה קטנה בראשנה והוצאת לי וקח ולבנך תעשי באחרונה: יד פי כה אמר יהוה אלהי ישראל פד הקמח לא תכלה וצפחת השמן לא תחסר עד יום (תתן) תתי יהוה גשם על פני האדמה: טו ותלך ותעשה פדבר אלהו ותאכל (הוא) (והיא) היא והוא וביתה ימים: טז פד הקמח לא כלתה וצפחת השמן לא חסר פדבר יהוה אשר דבר ביד אלהו: יז ויהי אחר הדברים האלה חלה בן האשה בעלת הבית ויהי חלו חזק מאד עד אשר לא נותרה בו נשמה:

רש"י

(ג) ונסתרת. מפני אחאב ואיזבל: (ז) ויבש הנחל. כדי שידע צורך הגשמים ויטריח לגלות, שהיה קשה בעיני הקב"ה שישראל שרויין מתים ברעב: (ט) צרפתה. שם העיר: צייתי שם. בפמליא שלי, שתכלכלך שם אשה אלמנה: (י) קחי נא לי מעט מים. הוא לא היה מכיר באלמנה שאמר לו הקב"ה, ולמד מאליעזר עבד אברהם, ואמר: אותה שתתן לי מים לשתות, היא האלמנה: (יב) מעוג. כמו עוגה:

מצודת דוד

(ג) לך מזה. שלא יהרגך אחאב: קדמה. למזרח: בנחל כרית. אצל הנחל העומד למזרח הירדן: (ד) והיה מהנחל. רצה לומר: והיה לרוות צמאונך, כי מהנחל תשתה: ואת העורבים וכו'. בכדי להעיר רוחו לבל יתאכזר על ישראל, בראותו כי העורבים האכזרים יחמלו עליו לכלכלו, ואיך לא יחמול הוא על ישראל: צייתי. רצה לומר: נתתי בלבם: (ו) ובשר. ועל כי ה' אמר לו לאכלו, ידע שבשר כשר הוא: (ט) צרפתה. שם עיר בארץ צידון: הנה צייתי. רצה לומר: זמנתי שם אשה אלמנה לכלכלך: (י) קחי נא לי. קחי מביתך והביאי לי:

מצודת ציון

(ג) ופנית. תפנה ותסבב עצמך: (ד) העורבים. הם העופות השחורות: לכלכלך. ענין סיפוק המזון: (י) מקששת. לקיטת דברים הדקים קרוי קושש, וכן (שמות ה יב) לקושש קש: (יא) פת. חתיכה, כמו (ויקרא ב ח) פתות אותה: (יב) מעוג. עוגה, וכן (תהלים לה טו) בחנפי לעגי מעוג: כף. פס היד: בכד. שם כלי: בצפחת. צלוחית, וכן (שמואל א כו יא) צפחת המים: (יד) תכלה. מלשון כליין: (טו) ימים. אמרו רבותינו ז"ל: שנה: (יז) בעלת הבית. אדונת הבית:

(יב) מלא כף קמח. יש לי בכד, קמח שעור מלא הכף: שנים עצים. לאפות בו: ומתנו. ואחרי זה נמות ברעב, כי אין לי עוד מאומה: (יג) אל תיראי. כי לא תמותו ברעב: עשי כדברך. ללוש הקמח ולעשות עוגות: משם. מהקמח ההוא: והוצאת לי. להאכילני מקודם ואחרי זה תעשי לך ולבנך: (יד) לא תכלה. מלשפוך הקמח: עד יום וכו'. כי אז אין צורך אל הנס: (טז) לא חסר. השמן שבצפחת: (יז) עד אשר וכו'. רוצה לומר: כל כך חזקה עליו החולי, עד שמת מחולי זה:

תהלים פז ה.ז.

ה ולציון | יאמר איש ואיש ילד־בָּהּ והוא יכוננה עליון: ו יהוה יספר בכתוב עמים זה ילד־שם סלה:
ז ושרים פהלים פלמעני נד:

תהלים פח א.ה.

א שיר מזמור לבני קרח למנצח על־מחלת לענות משפיל להימן האזרחי: ב יהוה אלהי ישועתי
יום־צעקתי בלילה נגדך: ג תבוא לפניך תפילתי הטה אונך לרנתי: ד פישבעה ברעות נפשי וחי
לשאול הגיעו: ה נחשבת עס־יורדי בור היתי פנבר אין־איל:

רש"י

אמר (דברים כ"ט) הנסתרות לה' אלהינו: (ז) ושרים כחוללים. על זאת, כחוללים לשון מחוללי: כל מעיני. כל קרבי: בך. בישועתך: (א) על מחלת לענות. על חולת אהבה וענויה שהיא מעונה ביסורי הגלות: משכיל. כל מקום שנאמר משכיל ע"י תורגמן נאמר שהיה הנביא מעמיד תורגמן לפניו וכשרוח הנבואה באה לו אומר את הנבואה לתורגמן והוא משמיעה: להימן האזרחי. א' מן המשוררי' בכלי שיר ויסדוהו בני קרח את המזמור הזה שיאמרהו הימן על הדוכן: להימן האזרחי. מבני זרח בן יהודה היה שהוא מיוחס (בד"ה א' ב) ובני קרח זמרי ואיתן והימן וכלכל ודרדע כולם חמשה היו חכמים גדולים כמו שנאמר בשלמה (מלכים א' ד) ויחכם מכל האדם מאיתן האזרחי והימן וכלכל ודרדע בני מחול ויסדו מזמורים ונקבעו בספר תהלים לכך נקראו בני מחול, כך מצאתי בפירושים מדוייקים: (ב) יום צעקתי. וגם בלילה אני נכון נגדך: (ד) כי שבעה ברעות נפשי. על כנסת ישראל הוא אומר: (ה) אין איל. אין כח כמו (לעיל כ"ב) אילותי לעזרתי חושה:

(ה) ולציון יאמר איש ואיש יולד בה. וכשיביאום מנחה לה' בציון יאמר להם על כל אחד ואחד זה מאותם שגלו ממך ומתולדותיהם, ענין אחר המשורר אומר אזכיר לעמי וליודעי את גדולות מצרים ובבל שהם רואים עתה את גדולתם הנה פלשת וצור עם כוש מפני שהם סמוכים לרהב ובבל מנשאים אותם כל האומות ואומרים עליהם זה יולד שם במצרים ובבל: ולציון יאמר וגו'. והשבח הזה שהוא עכשיו לרהב ובבל יסוב לציון ועליה יהו אומרים פלוני יולד בה: והוא יכוננה עליון. והקב"ה יכוננה למעלה מכל העיירות: (ו) ה' יספור בכתוב עמים וגו'. מקרא מסורס זה וסלה האמור לסופו מוסב כלפי ראשו ה' יספור בכתוב עמים סלה כלומ' לעתיד כשיכתוב הקב"ה הע"ג לדראון ימנה את ישראל הנבלעים בתוכם ואת הנאנסים ביניהם ויוציאם מתוכם ויאמר זה יולד מאותם של ציון ויברור אותם לו וזה שאמר ישעיה (שם ס"ו) וגם מהם אקח לכהנים וללויים מן הגוים המביאים אותם מנחה אקח הנבלעים בתוכם ויהיה בהם כהני' ולויים שאינם נכרים ולפני גלויים הם אמר ה', והיכן

מצודת ציון

(ז) ושרים. מל' שירה: כחוללים. שם כלי נגון כמו תוף וחליל (ישעיה ה). (ה) מעיני. מל' עיון ומחשבה: (א) מחלת. שם כלי נגון: לענות. להרים הקול בשיר כמו וענו הלויים וכו' קול רם (דברים כו): (ה) איל. ענין כח כמו אל גוים (יחזקאל לא):

נולדו בציון ולי המה: (ז) ושרים. אז ישוררו כמו המנגנים בחלילים, ויאמרו כל עיוני והבטתי ותוחלתי המה בך: (א) להימן. המזמור הזה נמסר להימן שהוא יאמר על הדוכן (ועל כי אמר למנצח ר"ל שנמסר לכן לוי המנצח בשיר חזר ופירש שנמסר להימן שהיה מן הלויים): (ב) יום צעקתי. עם כי צעקתי בתפלה כל היום מ"מ גם בלילה אערוך תחינתי לפניך: (ד) כי שבעה. כי רבו הרעות עד שנפשי שבעה מהם והוא ענין מליצה: וחי. ימי חיי קרבו לרדת אל השאול: (ה) נחשבת. מגודל התשות נחשבת עם האנשים אשר כבר ירדו לקבר: אין איל. שלא היה לי כח מעולם:

יהל אור

לשון שירה. ובמדרש תלים וז"ל אמר ר' יהודה בר' סימון כשם שהבאר נובע מים חדשים בכל שעה. כך ישראל אומרים שירה חדשה בכל שעה.

מצודת דוד

(ה) ולציון יאמר. המבשר יבשר את ציון ויהיה נאמר לה הנה הובא כל איש ואיש אשר יולד בה: והוא. מי שבידו לכוּן הוא יכוּן אותה להיות עליון: (ו) ה' יספור וגו'. בעת יכתוב את העמים יספור אז את ישראל הנבלעים בתוכם ויברור אותם ויאמר הלא זה מילדי העברים מעולם מימי אבותיו אשר

ז ושרים כחוללים כל מעיני בך. ופרש"י כחוללים לשון מחוללים (היינו מנגנים והוא על הישועה ע"ש) כל מעיני כל קרבי בך בישועתך. ות"י ואמרי שירין על חנגיא כל מיני תושבחן על קורבנא מתאמרין בגוון עכ"ל. נ' דפירש ושרים

ח כל זמן שמביא ראיה – סותר את הדין. אמרו לו: כל ראיות שיש לך הבא מפאן עד שלשים יום, מצא בתוך שלשים יום – סותר; לאחר שלשים יום – אינו סותר. אמר רבן שמעון בן גמליאל: מה יעשה זה שלא מצא בתוך שלשים, ומצא לאחר שלשים?! אמרו לו: הבא עדים, ואמר: אין לי עדים; אמרו: הבא ראיה, ואמר: אין לי ראיה; ולאחר זמן הביא ראיה, ומצא עדים – הרי זה אינו כלום. אמר רבן שמעון בן גמליאל: מה יעשה זה שלא היה יודע שיש לו עדים, ומצא עדים?! לא היה יודע שיש לו ראיה, ומצא ראיה?! אמרו לו: הבא עדים, אמר: אין לי עדים; הבא ראיה, ואמר: אין לי ראיה; ראה שמתייב בדין, ואמר: קרבו פלוני ופלוני והעידוני, או שהוציא ראיה מתוך אפנתו – הרי זה אינו כלום.

פ ר ק ר ב י ע י

א אחר דיני ממונות ואחר דיני נפשות בדרישה ובחקירה, שנאמר (ויקרא כד, כב): "משפט אחד יהיה לכם". מה בין דיני ממונות לדיני נפשות? דיני ממונות בשלשה; ודיני נפשות בעשרים ושלשה. דיני ממונות פותחין

פירוש ברטנורא

ח הבא ראיה. שטר זכות: הרי זה אינו כלום. שהרי אמר אין לי. וחיישנין שמא זיף, או שכר עדי שקר: אמר רבן שמעון בן גמליאל וכו'. ואין הלכה כרשב"ג: קרבו פלוני ופלוני והעידוני. בהא אפילו רשב"ג מודה. דכיון שהיה יודע בהן ואמר אין לי, ודאי שקרן הוא. אבל הטוען יש לי עדים או ראיה במדינת הים, אין שומעין לו לענות הדין עד שישלח למדינת הים, אלא פוסקין את הדין כפי מה שרואין ממנו עכשיו, וכשיביא עדים או ראיה סותר את הדין וחוזרים ודנים כפי העדים או הראיה שהביא: אפנתתו. חטרתו. ואית דמפרשי מלבוש הסמוך לבשרו:

ד א אחד דיני ממונות וכו' שנאמר משפט אחד יהיה לכם. ובדיני נפשות כתיב (דברים י"ג) ודרשת וחקרת. וזהו דין תורה. אבל אמרו חכמים שאין מארכין בדרישה וחקירה בדיני ממונות, שלא תנעול דלת בפני לוי. אלא אם כן ראו בית דין שהדין מרומה. ודרישה וחקירה הוא השאלה בענין בעצמו, כגון כמה הלוחו ומתי הלוחו ובאיה ענין הלוחו ובאיה מקום הלוחו. ויש מין אחר מן השאלה שנקראת בדיקה ואינה בענין בעצמו, כגון שישאלו לו מה היה לבוש, כלים שחורים או כלים לבנים, עומד היה או יושב בשעה שהלוחו: פותחים. משאו ומתנו של דין. בין לזכות בין לחובה: מחזירין. סותרין את

משניות מבוארות – קהתי

באור משנה ח

לאחר שלמדנו במשנה הקודמת כיצד בית הדין גומרים את הדין, ונה משנתו בזכותו של בעל הדין, שיצא חייב, להביא ראיה לסתור את הדין.

כל זמן שמביא ראיה – אם לאחר גמר הדין מצא החייב עדים או הוכחה מספקת לזכותו, סותר את הדין – הרי זה מבטל את פסק הדין, וחוזרים בית דינו לדון בעניינו. אמרו לו – בית הדין, בשעה שהודיעו לו את פסק הדין: כל ראיות שיש לך הבא מפאן עד שלשים יום – כלומר שקבעו לו זמן להביא עדים או ראיות שימצא, מצא בתוך שלשים יום, סותר – את הדין, לאחר שלשים יום – הביא ראיה לאחר שלושים יום, אינו סותר – את הדין, שהרי הביא לאחר הזמן שקבעו לו בית הדין, ונפקעה זכותו לסתור את הדין. אמר רבן שמעון בן גמליאל: מה יעשה זה שלא מצא בתוך שלשים, ומצא לאחר שלשים – האם משום שלא מצא אלא לאחר הזמן שקבעו לו בית הדין יאבד זכותו? אלא אפילו הביא עדים או ראיה לאחר הזמן שקבעו לו, אין זכותו נפקעת בכך, וסותר את הדין. וכן הלכה. אמרו לו – בית דין, לפני גמר הדין: הבא עדים – לקיים טענותיך, ואמר – בעל הדין: אין לי עדים – אלא אלו שהבאתי לפניכם, או אם אמרו לו: הבא ראיה – כגון שטר וכדומה, ואמר: אין לי ראיה – וגמרו את הדין על פי דבריו, ולאחר זמן הביא ראיה, ומצא עדים – הואיל והיתה שאלה מצד בית הדין בענין זה, והוא השיב ברווח שאין לו שום ראיה או עדים, הרי זה – מה שהביא לאחר פסק הדין ראיה או עדים – אינו כלום – שיש מקום לחשוש, שמא עדי שקר הם או שמא הראיה מזוייפת. אמר רבן שמעון בן גמליאל: מה יעשה זה שלא היה יודע שיש לו עדים – בשעה שבית דין שאלו אותו, ולכן השיב שאין לו, ומצא – אחר כך – עדים – לזכותו, או אם לא היה יודע שיש לו ראיה, ומצא ראיה – כלומר שרבן שמעון בן גמליאל חולק אף בכגון זה על תנא קמא, וסובר שסותר את הדין. ברם, בזה אין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל. אמרו לו – הדיינים לבעל הדין, לפני גמר הדין: הבא עדים – לאשר את דבריך, אמר – בעל הדין: אין לי עדים; או שאמרו לו: הבא

ראיה – הוכחה מספקת לטענותיך, ואמר: אין לי ראיה – אלא מה שהבאתי לפניכם, ראה שמתייב בדין – שבית הדין עומד להודיעו שהוא חייב, ואמר – לשני אנשים שהיו שם: קרבו פלוני ופלוני והעידוני – והם העידו לזכותו, או שהוציא ראיה מתוך אפנתו – מתוך חטרתו, כלומר שהוציא מכיס חטרתו דבר המשמש הוכחה לטענותיו, הרי זה אינו כלום – שהואיל והיו לו עדים או שהיתה לו ראיה, והוא שיקר ואמר שאין לו, הרי ניכר הדבר שהעדים עדי שקר הם, והראיה אינה אלא ראיה מזוייפת. ואף רבן שמעון בן גמליאל מודה בזה.

באור משנה א

משנתנו מונה את ההבדלים שבין דיני ממונות לדיני נפשות.

אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות – בין דיני ממונות ובין דיני נפשות, בדרישה ובחקירה – שחייבים בית דין, מן התורה, לדרוש ולחקור את העדים, כמבואר בפרק הבא, משנה א, שנאמר: "משפט אחד יהיה לכם" – ובדיני נפשות כתוב (דברים י"ג, טז): "ודרשת וחקרת ושאלת היטב". ברם, חכמים תקנו שלא תהא דרישה וחקירה בדיני ממונות כמו בדיני נפשות, כמו שכבר הזכרנו בפרק הקודם משנה ו כדי שלא תינעל דלת בפני לוויים (גמרא), שכן חומרה זו של דרישה וחקירה בתביעות כספיות יכולה לגרום לכך, שיימנעו אנשים מלהלוות. מה בין דיני ממונות לדיני נפשות? – כלומר: אף על פי ששוים בדרישה ובחקירה מדין תורה, משום שנאמר: "משפט אחד יהיה לכם", מכל מקום שונים הם לגבי דברים הקשורים בלימוד זכות וחובה על הנידון, שכן בדיני נפשות מהפכים בזכותו של הנידון, כדי להצילו מעונש מוות, שנאמר (במדבר לה, כה): "והצילו העדה את הרוצח", אבל בדיני ממונות אין הדבר כן, שהרי כל שאתה מהפך בזכותו של בעל דין אחד, הרי זה חובה לגבי בעל דין שכנגדו (תוספות; המאירי), ואלו הם ההבדלים ביניהם: דיני ממונות בשלשה; ודיני נפשות בעשרים ושלשה – כמבואר בפרק א (משניות א, ד, ו). דיני ממונות פותחין בין לזכות בין לחובה – בדיני ממונות מתחילים הדיינים את המשא ומתן המשפטי בין בדברים שהם לזכותו של הנתבע ובין בדברים שהם לחובתו, שהרי

בין לזכות בין לחובה; ודיני נפשות פותחין לזכות, ואין פותחין לחובה. דיני ממונות מטיין על פי אֶחָד, בין לזכות בין לחובה; ודיני נפשות מטיין על פי אֶחָד לזכות, ועל פי שְׁנַיִם לחובה. דיני ממונות מחזירין בין לזכות בין לחובה; ודיני נפשות מחזירין לזכות, ואין מחזירין לחובה. דיני ממונות, הכל מלמדן זכות וחובה; דיני נפשות, הכל מלמדן זכות, ואין הכל מלמדן חובה. דיני ממונות, המלמד חובה מלמד זכות, והמלמד זכות מלמד חובה; דיני נפשות, המלמד חובה מלמד זכות, אֶבֶל המלמד זכות אינו יכול לחזור וללמד חובה. דיני ממונות דנין ביום וגומרין בלילה; דיני נפשות דנין ביום וגומרין ביום. דיני ממונות גומרין בו ביום, בין לזכות בין לחובה; דיני נפשות גומרין בו ביום לזכות, וביום שלאֶחָדָרֵיו לחובה; לפיכך, אין דנין לא בערב שבת ולא בערב יום טוב.

ב דיני הטמאות והטהרות מתחילין מן הגדול; דיני נפשות מתחילין מן הצד. הכל בשרין לדון דיני ממונות,

פירוש ברטנורא

הדין אחר שנמרתו וידעו שמעו: ואין הכל מלמדים חובה. שאם אמר אחד מן התלמידים יש לי ללמד עליו חובה אין שומעין לו: דנים ביום וגומרין בלילה. דכתיב (שמות י"ה) ושפטו את העם ככל, עת וכתוב (דברים כ"א) והיה ביום הנחילו את בניו, הא כיצד, יום לתחילת דין, ולילה לגמר דין: דנין ביום וגומרין ביום. דכתיב (במדבר כ"ה) והוקע אותם לה' נגד השמש: גומרים בו ביום בין לזכות בין לחובה (וכו'). דאמר קרא (ישעיה א') מלאתי משפט צדק ולין כה: לפיכך אין דנים לא בערב שבת. שנמצא גמר דינו בשבת, ולהשהותו אחר שבת אי אפשר מפני עינוי הדין, ולדונו בו ביום אי אפשר שאין ארבע מיתות ב"ד דוחין את השבת, שנאמר (שמות ל"ה) לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת, לימד על מחוייבי שריפה שאין שורפין אותן בשבת, והוא הדין לשאר חיובי מיתות:

ב מן הצד. מן הקטנים כחכמה שהיו יושבים בצד. דאמר קרא (שם כ"ג) לא תענה על ריב, וכתוב רב, כלומר לא תענה על מופלא שבבית דין ולנשות מדבריו, לפיכך אין שומעין דבריו אלא בסוף: הכל בשרים לדון, ואפילו גר. והוא שתהא אמו מישראל. וממור נמי כשר לדון דיני ממונות: ואין הכל בשרים

משניות מבוארות – קהתי

כל הצדדים נזכרים ונראה לו שטעה, הריהו חוזר ומלמד חובה (סנהדרין לד, א; רש"י על המשנה). דיני ממונות דנין ביום וגומרין בלילה – מתחילים את הדין ביום ורשאים לגמור את הדין אפילו בלילה, דיני נפשות דנין ביום וגומרין ביום – שאין פוסקים את הדין בדיני נפשות אלא ביום. דיני ממונות גומרין בו ביום, בין לזכות בין לחובה – באותו יום שמתחילים את הדין, רשאים להוציא את פסק הדין, דיני נפשות גומרין בו ביום לזכות – אם יצא זכאי, מוציאים את פסק הדין באותו יום, וביום שלאֶחָדָרֵיו לחובה – אבל אם עומדים לחייבו, אין גומרים את דינו באותו יום, אלא מלינים את דינו למחר, שמה ימצאו לו זכות. לפיכך, אין דנין לא בערב שבת ולא בערב יום טוב – שמה יצא חייב בדינו ונמצא גמר דינו למחר, בשבת או ביום טוב, ולא יוכלו להמיתו באותו יום, לפי שאין מיתת בית דין דוחה לא שבת ולא יום טוב; ולהשהותו ולא להמיתו אלא לאחר השבת או לאחר יום טוב אסור משום עינוי הדין (כמבואר להלן יא, ד). ואף במוצאי השבת ובמוצאי יום טוב אין להמיתו, משום שנאמר (במדבר כה, ד): 'הוקע אותם לה' נגד השמש'. בגמרא מבואר שאין להתחיל את הדין בערב שבת ולדחות את גמר הדין ליום ראשון, שיש חשש שמא הדיינים ישכחו בינתיים את סברותיהם וטעמיהם, אף על פי שסופרי הדיינים רושמים את דברי המזכים והמחייבים (עיין סנהדרין לה, א).

ב א ו ר מ ש נ ה ב

משנתנו מוסיפה ללמד, מה בין דיני ממונות לדיני נפשות.

דיני הטמאות והטהרות – אם בא אדם לשאול בבית הדין דיני טומאה וטהרה, וכן בדיני איסור והיתר; ויש גורסים: דיני ממונות. הטומאות והטהרות. מתחילין מן הגדול – הגדול שבדיינים אומר תחילה דעתו, שכן מירת החכמים שלא לדבר בפני מי שגדול ממנו. אבל דיני נפשות מתחילין מן הצד – שואלים תחילה את הקטנים שבדיינים היושבים מן הצד, שיאמרו דעתם, ואילו הגדול היושב באמצע אינו מחווה דעתו אלא בסוף; והטעם הוא, שאם הגדול יאמר תחילה את דעתו, שמה לא יעיוז הקטנים לחלוק עליו, ויסמכו על דעתו. ברם, בדיני ממונות וטומאות וטהרות אין חוששים לכך. הכל בשרין לדון דיני ממונות – ואפילו גר, והוא שאמו מישראל,

זכותו של הנתבע היא חובתו של התובע, כמו שבארנו לעיל, ודיני נפשות פותחין לזכות, ואין פותחין לחובה – בדיני נפשות אין מתחילים אלא בדברים שהם לזכותו של הנידון, שכן מוצאים בתורה, בפרשת סוטה, שהכהן פותח בדברים של זכות: "אם לא שכב איש אותך, ואם לא שטית טומאה תחת אישך, הנקי ממי המרים המאריים האלה" (עיין במדבר ה, יט). דיני ממונות מטיין על פי אֶחָד, בין לזכות בין לחובה – מכריעים על פי רוב דעות של אחד, כגון שניים אומרים חייב ואחד אומר זכאי, הריהו חייב. ודיני נפשות מטיין על פי אֶחָד לזכות – אם שנים עשר מזכים ואחד עשר מחייבים, הריהו זכאי, ועל פי שניים לחובה – שאין מכריעים לחובה אלא אם כן רבו המחייבים על המזכים לפחות בשני דיינים, כמבואר בפרק א משנה ו. דיני ממונות מחזירין בין לזכות בין לחובה – אם לאחר גמר הדין נתברר לבית הדין שטעו, מחזירים את הדין, כלומר שמבטלים את פסק הדין וחוזרים בית הדין לדון בדבר; דיני נפשות מחזירין לזכות, ואין מחזירין לחובה – בגמרא מובאת ברייתא: "מניין ליוצא מבית דין חייב, ואמר אחד: יש לי ללמד עליו זכות, מניין שמחזירין אותו? תלמוד לומר (שמות כג, ז): "ונקי... אל תהרוג" – "נקי" משמע מן החטא, ואף על פי שנתחייב בדין (רש"י). ומניין ליוצא מבית דין זכאי, ואמר אחד: יש לי ללמד עליו חובה, שאין מחזירין אותו, תלמוד לומר (שם): "וצדיק אל תהרוג" – "צדיק" משמע שנצטדק בדין, ואף על פי שאינו נקי. דיני ממונות, הכל מלמדן זכות וחובה – ואפילו אחד מן התלמידים היושבים שורות שורות לפני הדיינים. דיני נפשות, הכל מלמדן זכות, ואין הכל מלמדן חובה – אלא הדיינים; ואם אמר אחד מן התלמידים: יש לי ללמד עליו חובה, אין שומעים לו. דיני ממונות, המלמד חובה מלמד זכות, והמלמד זכות מלמד חובה – הדין שהביא תחילה ראיות לחובת הנתבע, ראוי לחזור בו וללמד עליו זכות, וכן להיפך. דיני נפשות, המלמד חובה מלמד זכות – הדין שלימד חובה יכול לחזור בו וללמד זכות על הנידון, אֶבֶל המלמד זכות אינו יכול לחזור וללמד חובה – בגמרא מבואר: לא שנו אלא בשעת משא ומתן, שמתוך שאהה אומר לו שלא לחזור, הוא מחזר אחר ראיות להעמיד דבריו, ואולי ימצא חיזוק ללימוד הזכות, אבל בשעת גמר דין שכבר חזר על

ואין הכל פשרין לרון דיני נפשות, אלא פהנים, לויים, וישראלים המשיאין לפניהם. ג סנהדרין היתה פחצי גרן עגלה, כדי שיהו רואין זה את זה. ושני סופרי הדינין עומדין לפניהם, אחד מימין ואחד משמאל, וכותבין דברי המזכין, ודברי המחזיקין. רבי יהודה אומר: שלשה; אחד פותב דברי המזכין, ואחד פותב דברי המחזיקין, והשלישי פותב דברי המזכין ודברי המחזיקין. ד ושלש שורות של תלמידי חכמים יושבין לפניהם, כל אחד ואחד מפיר את מקומו. היו צריכין לסמוך – סומכין מן הראשונה, אחד מן השנייה בא לו לראשונה, ואחד מן השלישית בא לו לשנייה, ובדרין להן עוד אחד מן הקהל ומושיבין אותו בשלישית. ולא היה יושב במקומו של ראשון, אלא יושב במקום הראוי לו. ה פיצד מאימין את העדים על עדי נפשות? היו מכניסין אותן ומאימין עליהן: שפא תאמרו מאמך, ומשמועה,

פירוש ברטנורא

לרון דיני נפשות. דכתיב (שמות י"ח) והקל מעליך ונשאו אתך, בדומין לך, מה משה רבינו מיוחס אף בית דין מיוחסים: ג כחצי גורן עגולה כדי שיהו רואים זה את זה. דאמר קרא (שיר ז) שררך אגן הסהר. שררך אגן זו סנהדרין שיושבת בטברו של עולם ומגנה על כל העולם כולו, והיא דומה לסהר, שיושבים בעגול כחצי ירח. תרגום ירח, סיהרא. ובעגולה שלימה אין יושבים מפני שצריכים בעלי דינים והעדים ליכנס ולדבר בפני כולם: רבי יהודה אומר שלשה היו. כדי שיהיו שני עדים על המזכין ושני עדים על המחזיקין. ואין הלכה כרבי יהודה: ד ושלש שורות. וכל שורה של עשרים ושלשה תלמידי חכמים. שמא יחלקו הדיינים והיו רובן מחזיקין ומעטן מזכין, והמיה לרעה אינה על פי אחד כדכתיב (שמות כ"ג) לא תהיה אחרי רבים לרעות, וצריך להוסיף שנים שנים עד שבעים ואחד, שלעולם אין מוסיפין על הדיינים יותר משבעים ואחד, הלכך צריך להושיב לפניהם ארבעים ושמונה להשלמת שבעים ואחד. ולא אורח ארעא לעשות שורות תלמידים מרובה משל דינים, הלכך עבדינן שלש שורות: וכל אחד מכיר את מקומו. לפי שכסדר חכמתם היו מושיבים אותם. לפיכך היה כל אחד צריך להכיר את מקומו: הוצרכו לסמוך. כגון שמת אחד מן הדיינים: ולא היה יושב במקומו של ראשון. ולא היה אותו שנבחר מן הקהל יושב במקומו של ראשון, אלא במקום הראוי לו בסוף שורה השלישית. לפי שהקטן מן התלמידים שבשורות גדול מן הגדול שבקהל:

ה מאימין על העדים. שלא יעידו שקר: מאומרי. שהרעת נטמה שהוא כן: דיני ממונות. אם העיד לחייב לזה ממון שלא כדין, מחזירו לו ומתכפר: לפיכך

משניות מבוארות – קהתי

ב אור משנה ד

משנה זו היא המשך המשנה הקודמת והיא מוסיפה ללמד בענין הסנהדרין הקטנה. ושלש שורות של תלמידי חכמים יושבין לפניהם – לפני הסנהדרין הקטנה, וכל שורה כמנין הסנהדרין, עשרים ושלשה תלמידי חכמים, שכן פעמים צריכים להוסיף דינים, כגון אם היה רוב של אחד לחובה, וכפי שלמדנו במשנה א אין מכריעים לחובה אלא על פי רוב של שניים; ולהלן (ה, ה) נלמד: "עד כמה מוסיפין? שניים שניים, עד שבעים ואחד"; מכאן – שצריכים להיות מזומנים לפניהם ארבעים ושמונה תלמידי חכמים, כדי השלמת שבעים ואחד. אבל אין דרך לעשות שורת תלמידים שתהא מרובה משל דינים, ולכן אי אפשר להושיב ארבעים ושמונה תלמידים לפני הסנהדרין בשתי שורות, שכל אחת תהא של עשרים וארבעה. וכן אין לעשות שורות קטנות, ולא שתי שורות של עשרים ושלשה ואחת של שניים, הלכך מושיבים שלוש שורות של עשרים ושלשה (דש"י), ואף אלה יושבים בחצי עיגול, כל אחד ואחד מפיר את מקומו – שוקבעים מקום לכל אחד לפי חכמתו. היו צריכין לסמוך – למנות דיין חדש שיצטרף לסנהדרין, כגון שמת אחד מהם, סומכין מן הראשונה – ממנין מן השורה הראשונה, שהם גדולים מכולם, וסומכים את הגדול שבשורה זו, היושב בראשה. וכולם זזים ממקומם ועולים מדרגה אחת. אחד מן השנייה בא לו לראשונה – הראשון מהשורה השנייה עובר לסוף השורה הראשונה, ואחד מן השלישית בא לו לשנייה – הראשון מהשורה השלישית עובר לסוף השורה השנייה, ובדרין להן עוד אחד מן הקהל – בוחרים תלמיד חכם מתוך הקהל, ומושיבין אותו בשלישית – בשורה השלישית, ולא היה יושב – זה שנבחר מן הקהל – במקומו של ראשון, אלא יושב במקום הראוי לו – בסוף השורה השלישית, וכן כל אחד שעובר משורה לשורה, אינו יושב אלא בסוף השורה שעובר אליה, כפי שבארנו, וכל בני השורה זזים למעלה, וממלאים זה מקומו של זה.

ב אור משנה ה

פיצד מאימין את העדים על עדי נפשות – עדים שבאו לבית דין להעיד על אחד שעשה עבירה שיש בה מיתת בית דין, כיצד

ואף ממזר כשר לרון דיני ממונות, ואין הפל פשרין לרון דיני נפשות – בגמרא מבואר הטעם, לפי שכתוב (שמות יח, כב): "והקל מעליך ונשאו אתך", ודרשו: בדומים לך יהיו, כלומר שיהיו השופטים מיוחסים כמותך, ומכאן למדים שאין הכל כשרין לרון דיני נפשות, אלא פהנים, לויים, וישראלים המשיאין לפניהם – מיוחסים שראויים להשיא בנותיהם לכהנים.

ב אור משנה ג

משנה זו באה ללמדנו סדר הישיבה של הסנהדרין, וכיצד רושמים את המשא ומתן של הדיינים.

סנהדרין היתה פחצי גרן עגלה – בין סנהדרין הגדולה של שבעים ואחד ובין סנהדרין קטנה של עשרים ושלשה היו יושבים בחצי עיגול, כדי שיהו רואין זה את זה – שכל דיין יהא רואה את כולם. ואין יושבים בעגול שלם, לפי שצריכים בעלי הדין והעדים לדבר בפני כולם, שיהיו הכל רואים אותם ומדקדקים בדבריהם. ושני סופרי הדינין עומדין לפניהם, אחד מימין ואחד משמאל, וכותבין דברי המזכין, ודברי המחזיקין – רש"י מפרש: שניהם כותבים דברי המזכין ושניהם כותבים דברי המחזיקים, שאם יטעה האחד יוכיח כתבו של חברו. אבל לפי הרמב"ם (הל' סנהדרין א, ט): "אחד כותב דברי המחזיקין ואחד כותב דברי המזכין". רבי יהודה אומר: שלשה – סופרים היו בסנהדרין; אחד פותב דברי המזכין, ואחד פותב דברי המחזיקין, והשלישי פותב דברי המזכין ודברי המחזיקין – לפירוש רש"י חולק רבי יהודה על תנא קמא, משום שרבה היא הטירחת בשביל שניים, שכל אחד מהם צריך לרשום את דברי המזכין והמחזיקים, ועלולים הם לטעות, לפיכך היו – לרעתו – שלשה סופרים, אחד בשביל לכתוב דברי המזכין בלבד, אחד – דברי המחזיקים בלבד, והשלישי – דברי כולם, ומתוך שאין טורח רב עליהם לא יקצרו ברישומותיהם ולא יבואו לידי טעות. ואם מכל מקום יטעה אחד מהם, יוכיח כתבו של השלישי. ברם, לפי הרמב"ם חולק רבי יהודה על תנא קמא וסובר, שצריך שלישי לכתוב את דברי כולם, כדי שיהיו שני עדים על המזכין ושני עדים על המחזיקים (פירוש המשניות להרמב"ם). והלכה כותנא קמא.

עד מפי עד, ומפי אדם נאמן שמענו; או: שפא אי אתם יודעין שפופנו לבדוק אתכם בדרושה ובחקירה; הוּ יודעין שלא פדיני ממונות דיני נפשות: דיני ממונות – אדם נותן ממון ומתכפר לו; דיני נפשות – דמו ודם זרעיותיו תלוין בו עד סוף העולם, שפן מצינו בקון שהרג את אחיו, שגאמר (בראשית ד, י): "דמי אחיך צעקים"; אינו אומר: דם אחיך, אלא "דמי אחיך" – דמו ודם זרעיותיו. דבר אחר: "דמי אחיך", שהיה דמו משלך על העצים ועל האבנים. לפיכך נברא אדם יחיד, ללמדך, שכל המאבד נפש אחת מישראל, מעלה עליו הפתוב, כאלו אבד עולם מלא; וכל המקים נפש אחת מישראל, מעלה עליו הפתוב, כאלו קים עולם מלא. ומפני שלום הפריות, שלא יאמר אדם לחברו: אבא גדול מאביך. ושלא יהו מינין אומרים: הרבה רשויות בשמים. ולהגיד גדלתו של הקדוש ברוך הוא: שאדם טובע כמה מטבעות בחותם אחד, וכלן דומין זה לזה; ומלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא טבע כל אדם בחותמו של אדם הראשון, ואין אחד מהן דומה לחברו. לפיכך כל אחד ואחד חייב לומר: בשבילי נברא העולם. ושפא תאמרו: מה לנו ולצרה הזאת? והלא כבר נאמר (ויקרא ה, א): "והוא עד או ראה או ידע, אם-לוא יגיד" וגומר. ושפא תאמרו: מה לנו לחוב בדמו של זה? והלא כבר נאמר (משלי יא, י): "ובאבד רשעים רנה".

פ ר ק ח מ י ש י

א היו בודקין אותן בשבע חקירות: באיזה שבוע? באיזה שנה? באיזה חרש? בכמה פחדש? באיזה יום? באיזה

פירוש ברטנורא

נברא יחיד. להראותך שמאדם אחד נתישב מלואו של עולם: רשויות הרבה. אלהות הרבה יש וכל אחד ברא את שלו: מה לנו ולצרה הזאת. להכניס ראשנו בראגה זו ואפילו על האמת: והלא כבר נאמר והוא עד. והיבין אתם לתגיד מה שראיתם: ושפא תאמרו מה לנו לחוב. להיות מחוייבים בדמו של זה, נוח לנו לעמוד באם לא יגיד: הרי הוא אומר ובאבד רשעים רנה. ואם רשע הוא אין כאן עון כלל: **ה א** היו בודקין אותן. אחר שאימנו עליהן היו בודקין אותן, בשבע חקירות. כנגד שבעה לשונות שנאמר במקרא בחיביו מיות כ"ד, ודרשת וחקרת ושאלת היטב (דברים י"ג) הרי כאן שלשה. ושאלת אינו מן המנין שממנו למדו בדיקות. ובמקום אחר הוא אומר (שם י"ד) והוגד לך ושמעת ודרשת היטב, יש

משניות מבוארות – קהתי

שלא יאמר אדם לחברו: אבא גדול מאביך – שהרי הכל מצאצאיו של אדם הראשון, ושלא יהו מינין אומרים: הרבה רשויות בשמים – הרבה אלהות הן, וכל אחד ברא את האדם שלו, שכן נברא אדם יחיד, וזו הוכחה שהאחד ברא אותו. ולהגיד גדלתו של הקדוש ברוך הוא – ועוד טעם למה נברא האדם יחיד, להראות לדורות הבאים גדולתו של הבורא; שאדם טובע כמה מטבעות בחותם אחד – בדפוס אחד, וכלן דומין זה לזה – כל המטבעות דומים הם; ומלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא טבע כל אדם בחותמו של אדם הראשון, ואין אחד מהן דומה לחברו – שפרצופיהם של בני אדם שונים הם. לפיכך כל אחד ואחד חייב לומר: בשבילי נברא העולם – ועלי להיזהר מן החטא שלא אאבד את עולמי. וחזרת המשנה לדברי האיוס: ושפא תאמרו: מה לנו ולצרה הזאת – והואיל והענין הוא כה חמור, למה לנו לומר את עדותנו, ואפילו היא אמת, ולהכניס ראשנו בצרה ודאגה? והלא כבר נאמר: "והוא עד או ראה או ידע, אם-לוא יגיד ונשא עווננו" – ומכאן שחייבים אתם להגיד את עדותכם מה שראיתם. ושפא תאמרו: מה לנו לחוב בדמו של זה – למה לנו להתחייב בדמו של זה? מוטב שנעבור על "לא יגיד" ולא נגרום מיתה לאדם, ואפילו הוא חייב. והלא כבר נאמר: "ובאבד רשעים רנה" – אם רשע הוא, אין כאן עונש אלא שכו. כך מאיימים בית הדין על עדי נפשות: מצד אחד – שלא יעידו עדות שקר, ומצד שני – שאם עדותם אמת, אל יפחדו ואל ירתעו להגיד עדותם (עין רמב"ם הל' סנהדרין יב, ג – שמשמע שם, שאף הניסקה יולהגיד גדולתו של הקב"ה וכו', היא מדברי האיוס).

ב א ו ר מ ש נ ה א

משנתנו היא המשך המשנה הקודמת, והיא באה ללמדנו, שלאחר שמאיימים הדיינים על העדים, והעדים עומדים בדבריהם, מתחילים לבדוק אותם בדרושה וחקירה: שכן "מצוות עשה לדרוש את העדים ולחקרן ולהרבות בשאלתן; ומדקדקין עליהן, ומסיעין אותן מענין לענין בעת השאלה, כדי שישתקו או יחזרו בהן אם

מאיימים עליהם שלא יעידו שקר? היו מכניסין אותן – לבית הדין, ומאיימין עליהן – בדברים דלקמן: שפא תאמרו – עדותכם, מאבד – מתוך אומדן הדעת והשערה בלבד, ומשמועה – או ששמעתם את הדבר מפי משהו, עד מפי עד – או ששמעתם מפי עד, שהעיד לפני בית דין אחר, ומפי אדם נאמן שמענו – או שחושבים אתם: מפי אדם נאמן שמענו, ואנו סומכים עליו שלא ישקר; אם כך הדבר אין בדברי עדותכם כלום. או שפא – כשאתם באים להעיד – אי אתם יודעין שפופנו – שעתידים אנו – לבדוק אתכם בדרושה ובחקירה – ועליכם להיזהר בדבריהם. הוּ יודעין שלא פדיני ממונות דיני נפשות: דיני ממונות, אדם נותן ממון ומתכפר לו – אם אדם העיד שקר, ועל פי עדותו נתחייב חברו לשלם ממון שלא כדק, יכול העד לחזור בתשובה ולשלם לחברו מה שהפסידו; אבל דיני נפשות – אם על פי עדות שקר של אדם הוצא חברו להורג, דמו ודם זרעיותיו – דמו של הנהרג ודם בניו ובני בניו, תלוין בו עד סוף העולם – תלויים בעד שקר עד סוף כל הדורות, שפן מצינו בקון שהרג את אחיו – הבל, שגאמר: "דמי אחיך צעקים"; אינו אומר: דם אחיך, אלא "דמי אחיך" – בלשון רבים, לומר: דמו ודם זרעיותיו – כאן מפסיקה המשנה את דברי האיוס על עדי נפשות ומוסיפה פירוש אחר על הפסוק: דבר אחר: "דמי אחיך", שהיה דמו משלך על העצים ועל האבנים – שקין לא ידע כמה להרוג את הבל, והיה מכה בו בעצים תחילה, ואחר כך באבנים (תפארת ישראל). לפיכך נברא אדם יחיד – משנתנו חזרת לדברי האיוס, שאומרים להם: לפיכך נברא אדם הראשון יחיד, ללמדך, שכל המאבד נפש אחת מישראל, מעלה עליו הפתוב, כאלו אבד עולם מלא; וכל המקים נפש אחת מישראל, מעלה עליו הפתוב, כאלו קים עולם מלא – שכן מאדם אחד נתישב מלואו של עולם (רש"י). ומפני שלום הפריות – שוב מפסיקה המשנה את דברי האיוס ומביאה טעמים נוספים למה נברא האדם יחיד, מפני שלום הפריות,

שָׁעָה בְּאִיזָה מְקוֹם? רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: בְּאִיזָה יוֹם? בְּאִיזָה שָׁעָה? בְּאִיזָה מְקוֹם? מְפִרִין אֹתָם אוֹתוֹ? הַתְּרִיתָם בּוֹ? הָעוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה: אֵת מִי עֲבָד? וּבִמָּה עֲבָד?
ב כָּל הַמְרַבֵּה בְּבִדְיוֹת – הָרִי זֶה מְשַׁבֵּחַ, מַעֲשֶׂה, וּבִדְק בֵּן זָפַאי בְּעֶקְצֵי תַּאֲנִים. וַיְמַה בֵּין חֲקִירוֹת לְבִדְיוֹת?
 חֲקִירוֹת, אֶחָד אוֹמֵר: אֵינִי יוֹדֵעַ – עֲדוּתָן בְּמַלְאָה; בִּדְיוֹת, אֶחָד אוֹמֵר: אֵינִי יוֹדֵעַ, וְאֶפְלוּ שְׁנַיִם אוֹמְרִים: אֵין אֵנִי יוֹדֵעִין – עֲדוּתָן קִיּוּמָה. אֶחָד חֲקִירוֹת וְאֶחָד בִּדְיוֹת, בְּזִמְן שְׂמֻכְחִישִׁין זֶה אֵת זֶה – עֲדוּתָן בְּמַלְאָה.

פירוש ברטנורא

כאן שנים אחרים, הרי לך חמשה, ובמקום אחר אומר (שם י"ט) ודרשו השופטים היטב, שנים אחרים, הרי כאן שבעה: באיזה שבוע. של יובל: באיזו שנה. של שבוע: באיזה יום. של שבת: באיזו שעה. של יום. שכל שבע חקירות הללו מכיאות אותן לדיד הומה, ושמו אין עדים להיומן לכל היום ויש עדים להיומן לאותה שעה: רבי יוסי אומר. אין צורך אלא שלש חקירות, באיזה יום באיזו שעה באיזה מקום. ואין הלכה כר' יוסל, אלא אפילו אמרו העדים אתמול הרגו, בודקין אותם בשבע חקירות, כדי שהטרף דעתן עליהן ויודו אם יש פסול בעדותן: מכירין אתם אותו. ההרוג. שמו נכרי הוא. וזו אינה מן החקירות שמכיאות לדיד הומה, אלא כשאר בדיקות שאינן אלא לעשות העדות מוכחשת שמו לא יאמר האחד כדברי הכירו. והוא והן יהיו פטורים: את מי עבד. לפעור או למרקולים: ובמה עבד. בויבוח או בהשתחוויה:

ב בן זכאי. רבן יוחנן בן זכאי. ותלמיד הן לפני רבו היה באותה שעה, לכך קוראו בן זכאי: בעוקצי תאנים. שהיו מעידים אותו שהרגו תחת התאנה. ובדק בן זכאי, תאנה זו עוקציה דקים או גסים. עוקץ, זנב הפרי מקום חיבורו לאילן: אמר אחד איני יודע עדותך במלח. דשבו אי אתה יכול להיומן באותה חקירה, וכל זמן שאי אפשר לקיים תורת הומה באחד מן העדים, כל העדות במלח, ואפילו הן מאה, דאין העדים נעשים וזממים עד שיוזמו כולן: בדיקות.

משניות מבוארות – קהתי

אלא בכלל הבדיקות, שאינן עיקר העדות, כפי שיבואר במשנה הבאה (ד"ט).

בגמרא אמרו, ששבע החקירות הן, כנגד שבעה לשונות של דרישה וחקירה האמורים בתורה בחיבוי מיתת בית דין, שכן בעיר הנדחת נאמר (דברים יג, טו); "ודרשת וחקרת ושאלת היטב" – הרי שלושה לשונות ("ושאלת היטב" נחשב כאחד, שכן "ושאלת" לבד לא משמע חקירה), וביחוד העובד עבודה זרה נאמר (שם יז, ד): "ודרשת היטב" – הרי שני לשונות (שכן "ודרשת" לבד משמע חקירה), ובעדים זוממים נאמר (שם יט, יח): "ודרשו השופטים היטב" – שוב שני לשונות; והרי בסך הכל שבעה לשונות. ואף על פי שכל אחד מהפסוקים נאמר בענין אחר, מכל מקום למדים אותם זה מזה ליתן את האמור של זה בזה (מכמבואר בגמרא).

באור משנה ב

למדנו במשנה הקודמת, שבדקים את העדים בשני סוגי שאלות: א. בנוגע לזמן ומקום. שאלות אלו נקראות "חקירות", והן עיקר העדות. שכן הזמת העדים תלויה בהן, כמו שבארנו שם; ועוד יבואר להלן במשנתנו. ב. בנוגע לעצם המעשה, כגון אם העידו שחילל את השבת, שואלים אותם: איזו מלאכה עשה, והיאך עשה? או בענין עבודה זרה שואלים אותם (כמו ששנינו לעיל): את מי עבד, ובמה עבד? וכיצא באלו. וכבר הזכרנו, שלגבי שאלות אלו ישנן חילוקי דעות, אם בכלל "חקירות" הן, שהרי אין ההזמה תלויה בהן. לפי המאירי נקראות השאלות הללו "דרישות"; ברם, דינן כחקירות. ואף הרמב"ם סובר שהן בכלל חקירות (ענין הל' ענות א. ד-ה). ויש חולקים על כך, כפי שהעירונו בסוף המשנה הקודמת. משנתנו באה ללמד, שיש סוג שלישי של שאלות, שהן בעניינים צדדיים, כגון מה היה הנאשם או הנרצח לבוש? יום מעותן היה או יום צח? וכיצא באלו. שאלות אלו נקראות "בדיקות".

כָּל הַמְרַבֵּה בְּבִדְיוֹת – כל בית דין המרבה לברוק את העדים בשאלות שונות, נוסף על החקירות והדרישות, הרי זה מְשַׁבֵּחַ – שעל ידי כך מתבררת ביותר כשרות עדותם. **מַעֲשֶׂה, וּבִדְק בֵּן זָפַאי** – והוא רבן יוחנן בן זכאי, שהיה עוד באותה שעה תלמיד היושב לפני רבו הלל הזקן, ולא היו קוראים אותו אלא בן זכאי בלבד (ענין פירוש המשניות להרמב"ם; "תפארת ישראל"). **בְּעֶקְצֵי תַּאֲנִים** – שבאו עדים והעידו על אחד שהרג אדם תחת עץ התאנה, ושאל אותם בן זכאי על עוקצי התאנים, דהיינו הקצוות שהתאנים מחוברים בהם אל העץ, אם גסים היו או דקים, אם ארוכים היו או קצרים וכדומה. וימה **בֵּין חֲקִירוֹת לְבִדְיוֹת** – מה הבדל יש בדיניהם? **חֲקִירוֹת, אֶחָד אוֹמֵר: אֵינִי יוֹדֵעַ** – בענין החקירות אם עד אחד אינו יודע לענות על אחת השאלות, **עֲדוּתָן בְּמַלְאָה** – שכן בענין זמן ומקום, אם אחד אומר שאינו יודע, הרי זו עדות שאי אתה יכול להיומן, וכל עדות שאין אתה יכול לקיים בה תורת הומה אינה עדות. והוא הדין (לפי הרמב"ם והמאירי) לגבי השאלות בעיקר המעשה (סוג ב), שאף על

יש בעדותן דופי, שנאמר (דברים יג, טו): "ודרשת וחקרת ושאלת היטב" (רמב"ם הל' עדות א. ד).

הֵיךְ בּוֹדְקִין אוֹתָן – את העדים, דהיינו את כל אחד ואחד בפני עצמו, זה שלא בפני זה, ותחילה את הגדול שבהם, כמו שלמדנו בבדיקת עדי ממון (לעיל ג, ו), **בְּשֵׁבַע חֲקִירוֹת** – דלקמן: א. **בְּאִיזָה שְׁבֻעָה** – של היובל עבר הנידון על העבירה, כפי שאתם מעידים עליו? – כל שנת החמישים היא שנת יובל, ובין יובל ליובל מונים שבע שמיטות "שבע שבתות שנים שבע שנים שבע פעמים" (ויקרא כה, ח), וכל שמיטה, היינו כל שבע שנים, נקראת "שבוע". ב. **בְּאִיזו שְׁנָה** – של השמיטה? ג. **בְּאִיזָה חֹדֶשׁ** – של השנה? ד. **בְּכַמָּה בְּחֹדֶשׁ** – בכמה ימים בחודש? ה. **בְּאִיזָה יוֹם** – מימות השבוע? ו. **בְּאִיזו שְׁעָה** – של היום? ז. **בְּאִיזָה מְקוֹם** – היה הדבר? – שבע חקירות אלו כונתן לאפשר את הזמת העדים, שכן הפרטים המדויקים על הזמן והמקום גורמים חשובים הם בשביל ההזמה. שהרי המזימים צריכים לומר: עמנו הייתם באותה שעה במקום אחר. **רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר** – אין בודקים את העדים אלא בשלוש חקירות, והן: **בְּאִיזָה יוֹם? בְּאִיזו שְׁעָה? בְּאִיזָה מְקוֹם?** – שהואיל וגביית העדויות של שמיטה, שנה וחודש. ברם, חכמים סוברים, שאפילו אמרו העדים: אמש הרג אותו, או: עכשיו הרגו, בודקים את העדים בכל שבע החקירות, כדי לבלבל דעתם ולגלות על ידי כך מתוך דבריהם, אם יש דופי בעדותם (ענין גמרא סנהדרין מ. ב). והלכה כחכמים. וכן שואלים את העדים: **מְפִרִין אֹתָם אוֹתוֹ?** – כלומר, שאם הם עדי רוצח, שואלים אותם (לפי רוב המפורשים), אם הם מכירים את הנרצח, שמו מעובדי אילים היה? ויש מפרשים, שאף לגבי הרוצח, או כל נידון אחר, שואלים את העדים אם הם מכירים אותו (רובו חננאל; רמב"ם). **הַתְּרִיתָם בּוֹ?** – שכן ההלכה היא, שאין אדם חייב מיתת בית דין או מלקות, אלא אם כן התרו בו בשעת העבירה, דהיינו שאמרו לו: אל תעשה עבירה זו, שכן אתה מתחייב עליה מיתת בית-דין או מלקות, והוא השיב: יודע אני, ועל מנת כן אני עושה. לפיכך שואלים את העדים אם התרו בנידון. לפי הרמב"ם (הל' סנהדרין יב, א-ג), שתי השאלות הללו: אם מכירים את האדם שמעידים עליו, ואם התרו בו, שואלים את העדים קודם שמאיימים הדיינים עליהם. **הָעוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה** – אם מעידים הם באחד שעבד עבודה זרה, שואלים אותם: **אֵת מִי עֲבָד** – איזה אילל עבד? ו**בְּמָה עֲבָד** – באיזו עבודה, בזביחה או בהשתחוויה? – השאלות הללו, שנימנו כסיפא של משנתנו, אף הן בכלל החקירות והדרישות, שהן עיקר העדות (רמב"ם; המאירי). ויש סוברים, שהואיל ואין ההזמה תלויה בהן, אין השאלות הללו

ג אָחד אומר: בשנים בחדש, ואחד אומר: בשלשה בחדש – עדותן קימת, שזה יודע בעבורו של חדש וזה אינו יודע בעבורו של חדש. אחד אומר: בשלשה, ואחד אומר: בחמשה – עדותן בטלה. אחד אומר: בשתי שעות, ואחד אומר: בשלש שעות – עדותן קימת. אחד אומר: בשלש, ואחד אומר: בחמש – עדותן בטלה. רבי יהודה אומר: קימת. אחד אומר בחמש, ואחד אומר: בשבע – עדותן בטלה, שבחמש חמה במזרח, ובשבע חמה במערב.

ד ואחר כך מכניסין את השני ובודקין אותו. אם נמצאו דבריהם מכונין – פותחין בזכות. אמר אחד מן העדים: יש לי ללמד עליו זכות, או אחד מן התלמידים: יש לי ללמד עליו חובה – משתקין אותו. אמר אחד מן התלמידים: יש לי ללמד עליו זכות – מעלין אותו ומושיבין אותו ביניהן, ולא היה יורד משם פל היום

פירוש ברטנורה

אפילו אמרו כולן אין אנו יודעים, מצות הומה ראויה להתקיים, דאין הומה תלויה אלא בחקירה לומר עמנו הייתם באותה שעה במקום אחר: עדותן בטלה. כל עדותן בטלה [שבגמרא], הוא וכן פטורים:

ג שזה יודע בעבורו של חודש. זה שאמר בשנים ידע שהחודש שעבר מלא היה, ויום ראשון של חודש שהוא יום שלשים, מחודש שעבר היה. ודוקא עד חצי החודש, אבל מחצי החודש ואילך עדותן בטילה, שהוקה אין עובר חצי החודש עד שכל העולם יודעים מתי קדשו ב"ד את החודש: רבי יהודה אומר קיימת. דעביד אינש דטעי כולי האי: חמה במזרח. ממקום זריתה החמה עד אמצע הרקיע קרוי מזרח, ומאמצע הרקיע עד מקום השקיעה קרוי מערב:

ד נמצאו דבריהם מכונינים. ומעתה צריכין לישא וליתן בדבר: פותחין בזכות. אם לא עברת אל תירא: אמר אחד מן העדים יש לי ללמד עליו זכות. אפילו זכות, וכ"ש חובה. משתקים אותו, דכתוב (במדבר ל"ה) ועד אחד לא יענה, בין לזכות בין לחובה: אמר אחד מן התלמידים. היושבים לפני הדיינים.

משניות מבאורות – קהתי

שעות זמניות (ולא יחידות זמן קבועות נמקובל בימינו). דהיינו, שהיו מחלקים את היום, מהבוקר עד הערב, לשנים עשר חלקים, וכל חלק השנים-עשר של היום נקרא "שעה זמנית". מכאן – שהיו מונים את השעות של היום מהבוקר (יש אומרים: מעלות השחר. ויש אומרים: מהנץ החמה) עד הערב (יש אומרים: עד צאת הכוכבים. ויש אומרים עד סוף שקיעת החמה). החל מהערב התחיל המנין של שעות הלילה. ושוב לפי חלוקת הלילה לשנים עשר חלקים. נמצא אורך השעה של היום אינו שווה לאורך השעה של הלילה (פרט ליממות שבהן היום והלילה שווים). משנתנו מלמדת, אפוא, שאם עד אחד אומר, שהדבר שהוא מעיד עליו היה בשתי שעות לאחר שהתחיל היום, והשני אומר: בשלוש שעות, עדותן קימת – שעלול אדם לטעות בשעה אחת, ואין כאן הכחשה. אבל אם עד אחד אומר: בשלש – שעות, ואחד אומר: בחמש – שעות, עדותן בטלה – שאין דרכו של אדם לטעות בשעתיים, והרי הם מכחישים זה את זה. רבי יהודה אומר: קימת – עדותן קיימת, שעלול אדם לטעות אף בשעתיים. אבל אם אָחד אומר בחמש – שעות, ואחד אומר: בשבע – שעות, עדותן בטלה – אף לדעת רבי יהודה, והטעם הוא: שבחמש – שעות המתחלת היום, חמה במזרח – שהרי זה לפני חצות היום, ובשבע חמה במערב – שהרי זה כבר לאחר חצות היום, ובכגון זה אין אדם רגיל לטעות.

באור משנה ד

משנתנו היא המשך המשנה הקודמת והיא מוסיפה ללמדנו, שלאחר בדיקת כל העדים פותחים הדיינים במשא ומתן.

ואחר כך – לאחר בדיקת העד הראשון, מכניסין את השני – את העד השני, ובודקין אותו – כדרך שבדוק את הראשון, בחקירות ובבדיקות, וכן בודקים את כל העדים בדרישה ובחקירה. אם נמצאו דבריהם מכונין – שאין סתירה ביניהם, פותחין בזכות – מתחילים הדיינים במשא ומתן ופותחים בדברי זכות לנידון; ובגמרא (לב, ב) יש מבארים, שאומרים לו: אם לא עשית דבר זה שהעידו עליך, אל תירא מדבריהם (וכן מובא במפרשים). אמר אחד מן העדים: יש לי ללמד עליו זכות – רוצה אני להוכיח, שהנידון זכאי; וכל שכן, אם אמר, שיש לו ללמד עליו חובה, או שאמר אחד מן התלמידים – היושבים שורות לפני הדיינים (עיין משנה ד בפרק הקודם): יש לי ללמד עליו חובה – יש לי להוכיח, כי הנידון חייב, משתקין

פי שאין ההזמה תלויה בהן, מכל מקום עיקר העדות הן, ובהן יתייבב או יפטר, ולפיכך אם אחד אומר: איני יודע, עדותן בטלה. בדיקות, אָחד אומר: איני יודע, נאפלו שנים אומרים: אין אָנו יודעין, עדותן קימת – כלומר שלגבי הבדיקות אפילו כל העדים אמרו שאינם יודעים, הואיל ואין ההזמה תלויה בהן, ואינן עיקר העדות, הרי עדותן קיימת. ברם. אָחד חקירות ואָחד בדיקות – בין בחקירות ובין בבדיקות, פִּזְמֵן שִׁמְכַחֲשִׁין זֶה אֶת זֶה – כגון שאחד אומר: הנידון היה לכוש בשעת העבירה בגדים שחורים, והשני אומר: לכנים היה לכוש, עדותן בטלה – ואפילו היו שלושה עדים ואחד מכחיש את השניים, כל עדותן בטלה בדיני נפשות (גמרא; ועיין רמב"ם הל' עדות ב, ג).

באור משנה ג

במשנה הקודמת למדנו שחמורות חקירות מבדיקות, שבחקירות לא היו העדים מכחישים זה את זה, אלא שאחד מהם אמר: איני יודע, עדותם בטלה. משנתנו באה להשמיע, שאף בחקירות יש שאפילו דברי העדים לא היו מכוונים, עדותם קיימת.

אָחד אומר – עד אחד אומר: בשנים בחדש – בשני ימים בחדש פלוני עשה הנידון את עבירתו, ואָחד אומר: בשלשה בחדש – ברם, שניהם אומרים: ביום פלוני בשבוע, כגון שאחד אומר: ביום רביעי בשבת בשנים בכסלו, והשני אומר: ביום רביעי בשבת בשלושה בכסלו, עדותן קימת – ששניהם מתכוונים לאותו יום, ואין כאן הכחשה, אלא שזה יודע בעבורו של חדש – האומר בשנים בחדש יודע שהחודש שעבר היה מעובר, בן שלושים יום, וזה אינו יודע בעבורו של חדש – וסבור, שהחודש שעבר היה חסר, בן עשרים ותשע ימים, ולפי חשבוננו אותו יום רביעי היה בשלושה בחדש. ומכאן שאין הבלל ביניהם (בנינו עיבור החודש נטין לעיל בבאור המשנה א, ב). אגמרא מבואר: כמה דברים אמורים? עד חצי החודש. אבל אם הכחישו זה את זה לאחר חצי החודש, כגון שאחד אומר: בששה עשר בחדש, והשני – בשבעה עשר בו, עדותן בטלה, לפי שלאחר חצי החודש ידוע לכל, אימתי היה ראש חודש. אָחד אומר: בשלשה – בחדש, ואָחד אומר: בחמשה – בחדש, עדותן בטלה – שהואיל ויש ביניהם הבלל בשני ימים, הרי הם מכחישים זה את זה, שכן בשני ימים אין אדם טועה. אָחד אומר: בשתי שעות – אחרי התחלת היום, ואָחד אומר: בשלש שעות – כבר בארנו (במסכת ברכות א, ב), שהשעות הנזכרות במשנה הן

כלו. אם יש ממש בדבריו – שומעין לו. ואפלו הוא אומר: יש לי ללמד על עצמי זכות – שומעין לו, ובלבד שיש ממש בדבריו.

ה אם מצאו לו זכות – פטרוהו; ואם לאו – מעבירין דינו למחר. היו מזדוּגֵין וזוגות, וממעטין במאכל, ולא היו שותים יין כל היום, ונושאין ונותנין כל הלילה, ולמחרת משכימין ובאין לבית דין. המזכה אומר: אני מזכה, ומזכה אני במקומי; והמחייב אומר: אני מחייב, ומחייב אני במקומי. המלמד חובה מלמד זכות, אבל המלמד זכות אינו יכול לחזור וללמד חובה. טעו בדבר, שני ספרי הדינין מזכירין אותן. אם מצאו לו זכות – פטרוהו; ואם לאו – עומדים למגן. שנים עשר מזכין ואחד עשר מחייבין – זכאי. שנים עשר מחייבין ואחד עשר מזכין; ואפלו אחד עשר מחייבין ואחד עשר מזכין, ואחד אומר: איני יודע; ואפלו עשרים ושנים מזכין או מחייבין, ואחד אומר: איני יודע. עד כמה מוסיפין? שנים שנים, עד שבעים ואחד. שלשים וששה מזכין ושלושים וחמשה מחייבין – זכאי; שלשים וששה מחייבין ושלושים וחמשה מזכין – דנין אלו פנגד אלו, עד שיראה אחד מן המחייבין דברי המזכין.

פירוש ברטנורא

יש לי ללמד עליו חובה: משתקן אותו. דכתיב (שם) ועד אחד לא יענה בנפש למות, למות הוא דאינו עונה, הא לזכות עונה: אינו יורד משם כל היום. ואפילו שאין ממש בדבריו. אבל יש ממש בדבריו, אינו יורד משם לעולם:

ה מעבירין אותו למחר. מעבירין את הדין עד למחר, משום הלנת הדין: שנים עשר מחייבין ואחד עשר מזכין. והמיתך לרעה על פי אחד ליתא, הלכך יוסיפו דיינים: ואפילו שנים ועשרים מזכין או מחייבין ואחד אומר איני יודע יוסיפו דיינים. דהא דאמר איני יודע כמאן דליתא דמי, ואין דנין דיני נפשות לא לזכות ולא לחובה בפחות משלשה ועשרים. שנים שנים. אם נתחלקו השנים שהוסיפו זה לכאן וזה לכאן, דאכתי ליכא הטיה לא לטובה על פי אחד ולא לרעה על פי שנים, צריך להוסיף עוד שנים. וכן עד שבעים ואחד: עד שיראה אחד מן המחייבים דברי המזכין. דאיכא הטיה לטובה על פי אחד. והוא הדין אם יראה אחד מן המזכרים דברי המחייבים. דבשעת גמר דין קיימא לן דאף המלמד זכות יכול ללמד חובה. והאי דלא תני או עד שיראה אחד מן המזכין דברי המחייבין, דתנא אוכת קמהדר:

משניות מבוארות – קהתי

דין – וממשיכים שוב במשא ומתן. המזכה אומר: אני מזכה – אתמול אמרתי שאני מזכה את הנידון, ומזכה אני במקומי – ועדיין אני עומד ברעתי, והמחייב אומר: אני מחייב – אתמול אמרתי שאני מחייב את הנידון, ומחייב אני במקומי – ואני עומד ברעה זו. המלמד חובה מלמד זכות – ויש שמשנים את דעתם, ומי שהיה אתמול מלמד חובה על הנידון יכול היום לחזור בו וללמד עליו זכות. אבל המלמד זכות אינו יכול לחזור וללמד חובה – בשעת המשא ומתן (עיי' בפרק הקודם משנה א, שם בארנו כי בגמר הדין יכול הוא לחזור וללמד חובה). טעו בדבר – אם הדיינים טעו ושכחו דבר שאמרו אתמול, שני ספרי הדינין מזכירין אותן – שהיו כותבים דברי המזכרים ודברי המחייבים כפי שלמדנו בפרק הקודם משנה ג. אם מצאו לו זכות – שהמחייבים שינו את דעתם לזכותו של הנידון, פטרוהו – הודיעו לו שהוא זכאי; ואם לאו – אם המחייבים לא שינו את דעתם, עומדים למגן – מונים את הדעות, ואם שנים עשר מזכין ואחד עשר מחייבין – שיש רוב של אחד לזכות, זכאי – שמכריעין לזכות ברוב של אחד. שנים עשר מחייבין ואחד עשר מזכין – שיש רוב של אחד לחובה, והרי למדנו (לעיל ד, א) שאין מכריעים לחובה ברוב של אחד, ואפלו אחד עשר מזכין ואחד עשר מחייבין – שהדעות שקולות הן, ואחד אומר: איני יודע – ואין הכרעה, ואפלו עשרים ושנים מזכין או מחייבין, ואחד אומר: איני יודע – והרי הוא כאילו אינו יושב בדין; נמצא שאין כאן אלא בית דין של עשרים ושנים, והלכה היא שאין דנין דיני נפשות. לא לזכות ולא לחובה, בפחות מעשרים ושלושה דיינים, יוסיפו הדינין – בכל המקרים הללו מוסיפים דיינים. עד כמה מוסיפין? שנים שנים, עד שבעים ואחד – מוסיפים שני דיינים, ואם גם אלה נחלקו בדעותיהם ואין הכרעה לא לטובה ברוב של אחד, ולא לרעה ברוב של שניים, מוסיפים עוד שניים, וכן עד שבעים ואחד. ואם בבית דין זה של שבעים ואחד שלשים וששה מזכין ושלושים וחמשה מחייבין הריהו זכאי – שהרי יש רוב של אחד לזכותו. ואם שלשים וששה מחייבין ושלושים וחמשה מזכין – שאין כאן אלא רוב של אחד לחובה, דנין אלו פנגד אלו – מתווכחים הדיינים ביניהם, עד שיראה

אותו – בגמרא (סנהדרין לד, א) מובאת ברייתא: "אמר אחד מן העדים: יש לי ללמד עליו זכות, מניין שאין שומעין לו? תלמוד לומר (במדבר לה, ז): "ועד אחד לא יענה" – בין לזכות ובין לחובה (עיי' "תוספות יום טוב", וכן רמב"ם הל' עדות ה, ח). מניין לאחד מן התלמידים שאמר: יש לי ללמד עליו חובה, מניין שאין שומעין לו? תלמוד לומר (שם): "אחד לא יענה בנפש למות" – למות הוא שאינו עונה, והיינו לחובה, אבל לזכות עונה". ומכאן, שאם אמר אחד מן התלמידים: יש לי ללמד עליו זכות, מעלין אותו – למקום מושב בית הדין, ומזכירין אותו פינייהן – בין הדיינים, ולא יהיה – אותו תלמיד, יורד משם כל היום כלו – ואפילו אין ממש בדבריו, כדי שלא תהא עלייתו ירידה לו (גמרא סנהדרין מב, א). שאם יורידוהו היום לעין כל, בושה היא לו (רש"י שם). אם יש ממש בדבריו – של התלמיד, שמוצאים בהם ראייה של ממש לזכותו של הנידון, שומעין לו – ואינו יורד משם לעולם (ברייתא בגמרא; ועיי' "תוספות יום טוב"). ולפי המאירי: אינו יורד משם כל זמן שאותו ענין לפניהם, שלא גמרוהו. והוא מצטרף להשלים רוב המזכרים. ואפלו הוא – הנידון – אומר: יש לי ללמד על עצמי זכות – רוצה אני ללמד על סנגוריה, שומעין לו, ובלבד שיש ממש בדבריו – כלומר שבוחנים את דבריו, ואם אמר דברים שיש בהם ממש, מתחשבים עם דעתו.

באר משנה ה

משנה זו באה ללמדנו, כיצד גומרים את הדין בדיני נפשות.

אם מצאו לו זכות – אם מצאו הדיינים שהנידון זכאי, פטרוהו – בו ביום; ואם לאו – אם לא מצאו לו זכות, מעבירין דינו למחר – דוחים את גמר הדין למחר, כמו שלמדנו בפרק הקודם (משנה א): "דיני נפשות גומרין בו ביום לזכות, וביום שלאחריו לחובה". היו מזדוּגֵין וזוגות זוגות – כיון שהעבירו את הדין למחר, מיד היו הדיינים מתכנסים שניים שניים או יותר, כדי לעיין בדינו, וממעטין במאכל, ולא היו שותים יין כל היום – כל אותו היום שנשאו ונתנו בדינו, ונושאין ונותנין כל הלילה – כל אחד עם בן זוגו או עם עצמו, ולמחרת משכימין ובאין לבית

פ ר ק ש ש י

א נגמר הדין – מוציאין אותו לסקלו. בית הסקילה היה חוץ לבית דין, שנאמר (ויקרא כד, יד): "הוצא את־המקלל". אחר עומד על פתח בית דין והסודרין בידו, ואדם אחר רוכב הסוס רחוק ממנו, כדי שיהא רואהו. אומר אחר: יש לי ללמד עליו זכות – הלה מניף בסודרין, והסוס רץ ומעמידו. ואפלו הוא אומר: יש לי ללמד על עצמי זכות – מחזירין אותו, אפלו ארבעה וחמשה פעמים, ובלבד שיש ממש בדבריו. מצאו לו זכות – פטרוהו; ואם לאו – יוצא לסקל. וכרוז יוצא לפניו: איש פלוני בן פלוני יוצא לסקל על שעבר עברה פלונית, ופלוני ופלוני עדיו; כל מי שידע לו זכות, יבא וילמד עליו.

ב היה רחוק מבית הסקילה כעשר אמות – אומרים לו: התודה. שכן דרך המומתין מתודין, שכל המתודה יש לו חלק לעולם הבא. שכן מצינו בעין שאמר לו יהושע (יהושע ז, יב-כ): "בני שים־נא כבוד לה' אלהי ישראל ותן־לו תודה" וגומר. ויצען עין את־יהושע ויאמר, אמנה אנכי הטאתי לה' אלהי ישראל וכואת" וגומר. ומנין שפפר לו ודיו? שנאמר (שם שם, כה): "ויאמר יהושע מה עברתנו יעפרך ה' ביום הזה" – היום הזה אתה עכור, ואי אתה עכור לעולם הבא. ואם אינו יודע להתודות – אומרים לו: אמר: תהא מיתתי

פירוש ברטנורא

א נגמר הדין. חוץ לבית דין. רחוק מב"ד. שמה כעוד שמוליכין אותו לבית הסקילה, ימצאו לו זכות ויפטר: והסודרין בידו. להניף. והוא סימן להחזירו: ובלבד שיהא ממש בדבריו. ואם אין ממש בדבריו, פעם ראשונה ושנית בלבד מחזירין אותו, דלמא מחמת בעתותא נסתתמו טענותיו ואולי תתישב דעתו עליו ויזכר טענותיו, יותר על כך אין מחזירין אותו. ומוסרין לו שני תלמידי חכמים שיעיניו אם יש ממש בדבריו שאו מחזירין אותו ארבע וחמש פעמים: ופלוני ופלוני עדיו. שעבר עבירה פלונית ביום פלוני בשעה פלונית. במקום פלוני. דלמא איכא דמוים להו:

ב היה רחוק מבית הסקילה. דקריב לבית הסקילה שמה תטרף דעתו ולא יכול להתודות: ותן לו תודה. ואע"ג דאין אדם נהרג על פי עצמו, הריגת עין

משניות מבוארות – קהתי

שמה מפני הפחד נסתתמו טענותיו, ואולי בינתיים תתישב דעתו עליו ויזכור טענותיו. ואם לא נמצא ממש בדבריו מוציאין אותו, ושולחים אתו שני תלמידי חכמים, שאם הוא חוזר ואומר: יש לי ללמד על עצמי זכות, בוחנים את דבריו במקום, ואם יש ממש בדבריו, מחזירים אותו לבית דין אפילו כמה פעמים. מצאו לו זכות – אם לאחר שהחזירוהו ממצאו לו זכות, פטרוהו – זיכו אותו; ואם לאו – אם לא מצאו לו זכות, יוצא לסקל – כפי שנפסק דינו. וכרוז יוצא לפניו – והוא מכריז: איש פלוני בן פלוני יוצא לסקל על שעבר עברה פלונית, ופלוני ופלוני עדיו – בגמרא מבואר, שהכרוז מפרט בהכרחותו, שעבר עבירה פלונית ביום פלוני ובשעה פלונית ובמקום פלוני, שמה מתוך כך יבואו להזים את עדיו. ומסיים הכרוז: כל מי שידע לו זכות, יבא וילמד עליו – ואם אמר אחד: יש לי ללמד עליו זכות, מעכבים אותו, כאמור לעיל.

ב אור משנה ב

משנתנו באה ללמד, שכל היוצא ליהרג באחת מארבע מיתות בית דין, מתודה על חטאי.

היה רחוק מבית הסקילה כעשר אמות – היה היוצא להיסקל במרחק של כעשר אמות מבית הסקילה, אומרים לו: התודה – על העבירה שעשית, וכן על שאר חטאיך; ולמה רחוק? שקרוב לבית הסקילה יש חשש שמא תיטרף דעתו עליו ולא יוכל להתודות. שכן דרך המומתין מתודין – על עוונותיהם, שכל המתודה יש לו חלק לעולם הבא – שמיתת בית דין, שקדם לה ודיו, מכפרת על עוונותיו של אדם. שכן מצינו בעין שאמר לו יהושע: "בני שים־נא כבוד לה' אלהי ישראל ותן־לו תודה" והגא נא לי מה עשית אל תחזד ממני. ויצען עין את־יהושע ויאמר, אמנה אנכי הטאתי לה' אלהי ישראל וכואת עשיתיו" – בגמרא מבואר, שמעל עכן בחרמים גם בימי משה, והתודה בדבריו על הכל. ומנין שפפר לו ודיו? שנתכפרו לו עוונותיו על ידי שהתודה? שנאמר: "ויאמר יהושע מה עברתנו יעפרך ה' ביום הזה" – בא יהושע לומר: היום הזה אתה עכור, ואי אתה עכור לעולם הבא – ומכאן שכל המתודה יש לו חלק לעולם הבא. ואם אינו

אחד מן המומתין דברי המקזפין – עד שאחד המחייבים ישוכנע ויצטרף למזכים, ויוכרע הדין ברוב של אחד לזכותו של הנידון. והוא הדין להיפך, שאם אחד מן המזכים חוזר בו ועובר לצד המחייבים, שהרי בגמר דין אף המלמד זכות יכול לחזור וללמד חובה, כמו שהזכרנו לעיל, מכריעים את הדין לחובת הנידון. ולא נקטה משנתנו את האפשרות הזאת של ההכרעה לחובה, שכן התנא מחזר על הזכות. לפי הגמרא: אם לא נשתנו הדעות ואין הכרעה, פוטרם את הנידון מספק.

ב אור משנה א

משנה זו מוסיפה ללמד, שאף לאחר שיצא הנידון חייב, וכבר הוליכו אותו לבית הסקילה, אם בא אחד מהם ואמר: יש לי ללמד עליו זכות, מחזירין אותו. ונקטה משנתנו סקילה, לפי שהיא נמנית ראשונה בארבע מיתות בית דין, כמו שנלמד בפרק הבא; ברם, כמו שנוהגים בסקילה, כך נוהגים בשאר מיתות בית דין (רמב"ט). נגמר הדין – ויצא פסק דינו של הנידון לחייבו סקילה, מוציאין אותו לסקלו – ובאותו יום שנגמר דינו. בית הסקילה היה חוץ לבית דין – רחוק מבית הדין, כדי שתהא שהות עד לביצוע פסק הדין, שמה בינתיים יבואו ללמד עליו זכות ויצילו אותו. שנאמר: "הוצא את־המקלל" – ומכאן שמקום ההריגה היה חוץ לבית דין (עיי' "תוספות יום טוב" ותוס' רבי עקיבא איגור). אחר עומד על פתח בית דין – בשעה שהוליכו את הנידון לסקילה, והסודרין בידו – להניף בהם בשעת הצורך, כמבואר להלן במשנתנו, ואדם אחר רוכב הסוס – רוכב על סוס, רחוק ממנו – מהעומד על פתח בית הדין, כדי שיהא רואהו – במרחק כזה שעדיין יכול לראותו כשהוא מניף בסודרו. ואם אומר אחר – בפני בית הדין: יש לי ללמד עליו זכות – על האדם שהוציאוהו לסקילה, הלה – העומד על פתח בית הדין, מניף בסודרין – לסימן שיעכבו את היוצא לסקילה, והסוס – הרוכב על הסוס, רץ ומעמידו – עד שיהקרו בית דין, אם יש טעם בדבריו של זה, הבא ללמד עליו זכות. ואפלו הוא אומר – הנידון עצמו: יש לי ללמד על עצמי זכות, מחזירין אותו – לבית הדין, לשמוע את דבריו, אפלו ארבעה וחמשה פעמים, ובלבד שיש ממש בדבריו – בגמרא מבואר, שפעם ראשונה ושנייה מחזירין אותו, אף על פי שאין ממש בדבריו,

כִּפְרָה עַל כָּל עֲוֹנוֹתַי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא מְזַמֵּם, אוֹמֵר: תְּהֵא מִיתְתִּי כִּפְרָה עַל כָּל עֲוֹנוֹתַי, חוּץ מֵעוֹן זֶה. אָמְרוּ לוֹ: אִם כֵּן, יִהְיֶה כָּל אָדָם אוֹמְרִים כָּךְ, כִּדִּי לְנִקּוֹת אֶת עַצְמִי.
ג הָיָה רְחוֹק מִבֵּית הַסֵּקִילָה אַרְבַּע אַמּוֹת – מִפְּשִׁיטִין אוֹתוֹ אֶת בְּגָדָיו. הָאִישׁ – מְכַסֵּין אוֹתוֹ מִלְּפָנָיו, וְהָאִשָּׁה – מִלְּפָנֶיהָ וּמֵאַחֲרֶיהָ; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וְחַכְמִים אוֹמְרִים: הָאִישׁ נִסְקַל עֵרֶם, וְאִין הָאִשָּׁה נִסְקַלַת עֵרְמָה.

פירוש ברטנורה

הוראת שעה היתה: וכוזאת וכוזאת עשיתי. בגמרא מפרש שמעל בחרמים בימי משה: שהוא מזומם. שעדיו הן זוממין: לנקות את עצמן. מן הכרות ויוציאו לעו על הדינים ועל העדים. ואין הלכה כר' יהודה:
ג מפשיטין את בגדיו. דכתיב (ויקרא כד) ורגמו אותו, ולא כסותו: מכסין אותו מלפניו. פרק אחד כלומר מעט ממנו מלפניו. ואין הלכה כר' יהודה:

משניות מבוארות – קהתי

יֹדֵעַ לְהַתְּנוּדוֹת – שאינו זוכר שאר חטאיו (תפארת ישראל), אוֹמְרִים לוֹ: אָמְרוּ: תְּהֵא מִיתְתִּי כִּפְרָה עַל כָּל עֲוֹנוֹתַי – ויוצא בזה ידי וידוי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא מְזַמֵּם – שעדיו זממו לעשות לו רע והעידו עליו עדות שקר, אוֹמֵר: תְּהֵא מִיתְתִּי כִּפְרָה עַל כָּל עֲוֹנוֹתַי, חוּץ מֵעוֹן זֶה – שנתחייבתי בו מיתה, שעל עוון זה איני צריך כפרה, כי לא עשיתיו. אָמְרוּ לוֹ – חכמים לרבי יהודה: אִם כֵּן – אם מותר לנידון למיתה להתוודות בלשון זה ולומר "חוץ מעוון זה", יִהְיֶה כָּל אָדָם אוֹמְרִים כֵּן – אף החוטאים יאמרו כן, כִּדִּי לְנִקּוֹת אֶת עַצְמָן – בעיני הבריות ולהראות עצמם זכאים, ועל ידי כך יוצאו לעו על הדינים ועל העדים. לפיכך אפילו היודע ששקר העידו עליו, אוֹמֵר בְּיָדָיו: "תְּהֵא מִיתְתִּי כִּפְרָה עַל כָּל עֲוֹנוֹתַי". ואם אוֹמֵר "חוץ מעוון זה", משתקים אותו. וכן הלכה. בגמרא אמרו: "היוצא ליהרג, משקין אותו (אחר ההתוודה) קודם שילבנה בבוס של יין. כדי שיתטרף דנתנו (שישתכר ולא ירגיש במיתתו כל כך – המאירי), שנאמר (משלי לא, ו): "תנו שכר לאובד, ויין למרי נפש" (סנהדרין מג, ב; רמב"ם הלי סנהדרין יג, ב).

באור משנה ג

משנה זו באה ללמדנו, שאיש, המחוייב סקילה, נסקל כשהוא ערום. ברם, לגבי אשה שנתחייבה סקילה, נחלקו רבי יהודה וחכמים.

המשך ביאור נלמ' פסחים ליום ראשון עמ' ב

21 הוא התירוץ הראשון, שחזר בו רבי יהודה מדבריו בברייתא
22 הראשונה, וסובר שטומאת משקים לטמא כלים אינה אלא
23 מדרבנן, כדבריו בברייתא השנייה.
24 הגמרא מסתפקת בשיטת רבי יהודה לאחר חזרתו: איִפְעֵינָא לָהּ –
25 הסתפקו בני הישיבה, האם רק מפלים הוא דְּהָרַר בֵּיהּ – האם חזר
26 בו רבי יהודה רק ממה שאמר שמשקים מטמאים כלים מן התורה,
27 אֲבָל בְּטוֹמַת מִשְׁקִים לטמא אוֹבְלִין כְּדַבְּרֵי רַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי שְׁמַעוֹן
28 בברייתא לעיל כְּבִירָא לִיהּ – עדיין הוא סובר שהיא מן התורה,
29 ואם יש ספק האם נגעו המשקים באוכלים נטמאים האוכלים
30 מספק. או דִּילְמָא (– שמא), לְגַמְרֵי דְּהָרַר בֵּיהּ (– חזר בו) רבי יהודה
31 מדבריו, ואף ממה שאמר שטומאת משקים לטמא אוכלים היא מן
32 התורה, וסובר הוא כְּדַבְּרֵי רַבִּי מֵאִיר בְּרִייתָא (לעיל טז), שטומאת
33 משקים לטמא אחרים אינה אלא מדרבנן, ואם ספק נגעו באוכלים,
34 האוכלים טהורים.
35 הגמרא מבקשת לפשוט ספק זה ממשנה: אָמַר רַב נְחֶמְךָ בַּר יֶזְעָקָה,
36 תָּא שְׁמַע – בוא ושמע ראייה לפשוט את הספק האמור. שנינו
37 במסכת פרה (פ"ט מ"ה), פָּרָה שֶׁל קֹדְשִׁים או שֶׁל חוֹלִין שֶׁשֶׁתְּתָהּ מִי
38 הַמָּאֵרָה, ושחטוה בתוך מעת לעת משתייתה בעוד המים במעיה,
39 כְּשֶׁרָהּ מֵמָּא מחמת מים אלו. שכן מי חטאת הם אב הטומאה,
40 ומטמאים אפילו אדם וכלים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר,

1 טומאת משקים אלו מן התורה אלא מדרבנן, הקילו בהם חכמים
2 בכלי שנטמא מהם, שלא יטמא תוכו על ידי טומאת גבו. והא
3 (–ומה) שאמר רבי יהודה בברייתא הראשונה שספק טומאת
4 משקים לטמא כלים טמא משום שטומאתו מן התורה, הוא
5 כְּמִשְׁקֵין הַבָּאִין מִחֻמַּת שְׁרָץ – שנטמאו על ידי שנגעו בשרץ,
6 שטומאתם היא מן התורה, ואף לטמא כלים.
7 הגמרא דוחה את תירוץ רבינא, מקשה הגמרא: אִי הָכִי – אם לא
8 טיהר רבי יהודה את תוך הכלי אלא באופן שנטמא במשקים
9 הטמאים מחמת ידים, אם כן אִדְתָּי (–עד ששנה) לְפָמָה דְּכָרִים
10 אָמְרוּם בכלים שנטמאו מִחֻמַּת שְׁרָץ ולא בכלים שנטמאו מחמת
11 שרץ. לִפְלֹג וְלִתְנֵי בְּרִידָה – היה לו לחלק בכלים שנטמאו מחמת
12 משקים עצמם, ולהשמיענו שגם בכלים שנטמאו במשקים צִמְנו
13 אופן שיטמא תוכו על ידי טומאת גבו. וכך היה לו לשנות, כְּמָה
14 דְּכָרִים אָמְרוּם שאם נטמא גבו לא נטמא תוכו, כשנטמא כְּמִשְׁקֵין
15 הַבָּאִין מִחֻמַּת יָדִים, אֲבָל כשנטמא כְּמִשְׁקֵין הַבָּאִין מִחֻמַּת שְׁרָץ, בֵּין
16 אִם נְטָמָא תוֹכּוֹ נְטָמָא גְבוּ, ובין אם נְטָמָא גְבוּ נְטָמָא תוֹכּוֹ. ומכך
17 שלא חילק רבי יהודה כחילוק זה, מוכח שאף משקה שנטמא
18 משרץ אינו מטמא כלים מן התורה.
19 הגמרא מכריחה מכה קושיא זו כתירוץ שמואל שהובא לעיל.
20 מסיקה הגמרא: אֵילָא מְחוֹרְתָא כְּשֶׁנִּין מֵעִקְרָא – התירוץ המחזור

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

רש"י

דף נג עמוד א. מבררת הגמרא: **מאי תלמודא** - איך משמע מהפסוק 'כי בענן וכו' שהאזהרה נאמרה קודם מיתת בני אהרן. מבארת הגמרא: **אמר רבא, אמר קרא, 'כי בענן אראה'** ומשמע שעדיין לא נראה להם השכינה, וביום שמתו בני אהרן הרי כבר נראה כבוד ה' שנאמר (ויקרא ט כג) **'ויראה כבוד ה' וגו'**, בהכרח שמקרא זה נאמר עוד קודם מיתת בני אהרן. שואלת הגמרא: **ואלא** - אם כן שהעונש לא נאמר קודם כניסתם, **מאי טעמא איענוש**. משיבה הגמרא: **ביתניא, רבי אליעזר אומר, לא מתו בני אהרן אלא על שהורו הלכה בפני משה רבן**. **מאי דרוש** בני אהרן ומה היתה הוראתם. מבארת הגמרא: כתוב **'ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח'**, ודרשו כך, **אף על פי שהאש יורדת מן השמים** על המזבח, מכל מקום **מצוה להביא מן ההריוט** על ידי הכהן המקריב, ולכן הכניסו להיכל אש והבעירו את הקטורת, ואף שהורו כראוי נענשו על שלא נטלו רשות ממש.

שנינו במשנה: **יצא וקא לו דרף בניסתו**. מבררת הגמרא: **מנא הני מילי** שצריך הכהן גדול לצאת בהליכה לאחור. מבארת הגמרא: **אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, אמר קרא, 'ויבא שלמה לבמה אשר בגבעון לירושלים' וגו'**, כלומר שבה מירושלים להקריב בבמה אשר בגבעון לירושלים, וקשה, **וכי מה ענין גבעון אצל ירושלים, אלא מקיש** - משוה יציאתו מגבעון לירושלים לאחר שהעלה עולותיו בגבעון, **לביאתו מירושלים לגבעון, מה ביאתו מירושלים לגבעון פניו בלפי במה בדרף ביאתו שכן דרך הבאים, אף יציאתו מגבעון לירושלים היו פניו בלפי במה בדרף ביאתו לנוכח המקום שבא אליו בראשונה, שלא הפנה עורף ביציאתו, אלא הלך אחורנית ופניו לבמה דרך כבוד**. **וכן בהנים בעבודתו, ולוים בדוכנו, וישראל במעמדו** - 'אנשי מעמד' שהיו עומדין בעזרה על קרבן התמיד, **בשהן נפטרין** מן העבודה ויוצאים, **לא היו מחזירין פניהן** מן ההיכל **והולכין, אלא מצדדין** - מטיים את פניהן לנוכח ההיכל **והולכין, וכן תלמיד הנפטר מרבו לא יחזיר פניו מרבו וילך כשאחוריו כלפי רבו, אלא מצד פניו לנוכח רבו והולך**.

הגמרא מביאה דוגמא מאמורא: **פי הא דרבי אלעזר, בדר הנה מיפטר** - נפרד **מיניה דרבי יוחנן** שהיה רבו, **בדר הנה פעי רבי יוחנן לסגוניי** - כשרבי יוחנן היה זה שמבקש ללכת, **הנה גחין קאי רבי אלעזר אהובתיה** - היה רבי אלעזר שוחה ומטה גופו לכבוד רבו בעמדו על מקומו, **עד דהנה מיפסי רבי יוחנן מיניה** - עד שרבי יוחנן היה נעלם מעיניו, **וכדר הנה פעי רבי אלעזר לסגוניי** - וכשרבי אלעזר היה מבקש ללכת, **הנה קא אזיל לאחוריה עד דמכסי מיניה דרבי יוחנן** - עד שנעלם מעיני רבי יוחנן.

רבא, בדר הנה מיפטר מיניה דרב יוסף רבו, הנה אזיל לאחוריה עד דמנגפן פרעיה - עד שנפצעו רגליו של רבא, **ומתווסן אסקופתא** - ומתלכלך היה מפתח הדלת **דבי רב יוסף דמא** - בדם.

דף נג עמוד ב. **אמרו ליה לרב יוסף** שהיה סומא ולא הבחין בכך מעצמו, **הכי עביד** - כך עושה **רבא**. **אמר ליה רב יוסף** לרבא, **יהא רעוא** - יהי רצון דתרום רישך **אבולת ברבא** - שתהיה ראש ישיבת כל הכרך. **אמר רבי אלכסנדר אמר רבי יהושע בן לוי, המתפלל צריך שיפסיע** לאחר תפילתו **שלוש פסיעות לאחוריו, ואחר כך יתן שלום** - ישתחוה כמי שנותן שלום ונפטר מרבו. **אמר ליה רב מרדכי, בין שפסע שלש פסיעות לאחוריו, התם איפעיא ליה למיקם** - במקום שכלה לפסוע צריך הוא לעמוד, ולא יחזור מיד, **משל לתלמיד הנפטר מרבו, אם לאחר שנפרד ממנו חזר אליו לאלתר** - מיד, **דומה** הוא **לבלב ששב על קיאו** לבולעו.

ועדיין לא נראה. אראה משמע לעתיד אלמא כשנאמר מקרא זה עדיין לא נראה ואי לאחר מיתתו כבר נראה בו ביום שנאמר ויצאו ויברכו את העם וירא כבוד ה' אל כל העם (ויקרא ט): **מצוה להביא מן ההריוט**. ואע"פ שהורו כראוי נענשו שלא נטלו רשות: **הבמה אשר בגבעון לירושלים**. היה לו ליכתוב מירושלים או מן הבמה אשר בגבעון לירושלים בגבעון היתה קדושה ששם מזבח שעשה משה והיה הולך ומקריב שם: **מקיש יציאתו מגבעון לירושלים לביאתו מירושלים לגבעון**. והכי משמע קרא ויבא שלמה לבמה אשר בגבעון דרך הליכתו וכן לירושלים בשובו מגבעון היתה כביאה ראשונה: **וישראל במעמדם**. העומדים בעזרה במקום כל ישראל על קרבן התמיד דכתיב תשמרו להקריב לי (במדבר כח) היו עומדים ומשמרים על קרבנם: **עד דהוה מכסי מיניה ר' יוחנן**. שאין ר' אלעזר רואהו: **מיניה דר' יוחנן**. שאין ר' יוחנן רואהו מחזיר פניו: **אמרו ליה לרב יוסף**. שהוא היה מאור עינים ואינו מכיר בדבר: **תרום רישך**. תהיה ראש ישיבת הכרך: **התם מיבעי ליה למיקם**. במקום שהפסיעות כלות ולא לחזור לאלתר:

60 שרץ שטעו הכהנים בתשובתם, ומאי שנא הָתָם דְּלֹא אִישְׁתַּבְּשׁ –
 61 ומה נשתנה שם בטמא מת שלא טעו, אלא השיבו כדון שהשמן
 62 הרביעי טמא, הלא בשתי השאלות שאלם על רביעי בקודש.
 63 מתרצת הגמרא: אָמַר רַב נְחֶמְךָן אָמַר רַבָּה פַּר אַבּוּת, בְּקִיאוֹן הֵן (היו)
 64 הכהנים בְּטוּמְאָתָא מַת, וְאִין בְּקִיאוֹן הֵן בְּטוּמְאָתָא שְׂרִיף, וסברו שרק
 65 טומאת מת עושה רביעי בקודש, ולא טומאת שרץ. הגמרא
 66 מביאה תירוץ נוסף: רַבִּינָא אָמַר, הכהנים לא היו בקיאים בטומאת
 67 רביעי בקודש כלל, וְהָתָם – (שם) בטומאת שרץ היה השמן רְבִיעִי,
 68 ועל כן השיבו עליו שהוא טהור. ואילו הָתָם – (כאן) בטומאת מת
 69 היה השמן שְׂלִישִׁי, שכן טמא נפש המוזכר בדברי חגי אינו אדם
 70 שנגע במת אלא הוא המת עצמו, שהוא אבי אבות הטהומאה.
 71 נמצא שהלחם שנגע בו הוא אב הטהומאה, והניזיד הוא ראשון,
 72 והיין הוא שני, והשמן הוא שלישי, וידעו הכהנים ששלישי בקודש
 73 טמא.
 74 הגמרא מקשה על שמואל מהמשך דברי חגי: הָא שָׁמַע – בוא
 75 ושמע קושיא על דברי שמואל. נאמר בכתוב שלאחריו (שם ב יד),
 76 וַיֵּצֵן חֲנִי וַיֹּאמֶר, בֶּן הָעָם הָיָה וְכֵן הֵגִיז הַיְהוָה לְפָנַי וְאִם ה' וְגו', וכן כל
 77 מעשה ידיהם וְאִשְׁר יִקְרִיבוּ שָׁם טָמֵא הוּא. וְקָשָׁה, בְּשִׁלְמָא לְרַב
 78 הֵינּוּ דְבִתְיָב 'מָמַא' – לפי רב מובן מה שאמר חגי על מעשה ידיהם
 79 ועל קרבנותיהם שהם טמאים, שהרי לדבריו נשתבשו וטיהרו את
 80 הטמא. אֱלֹא – (אבל) לְשִׁמּוּאֵל, אִמְרֵי – (מדוע) אמר שמעשה ידיהם
 81 וקרבתם מָמַא, הרי לא נשתבשו בהלכות טומאה. מתרצת הגמרא:
 82 אִתְמַוְהֵי קָא מְתַמָּה – בלשון תמייה אמר חגי דברים אלו, וכי כל
 83 מעשה ידיהם וקרבותיהם טמאים הם, הרי בקיאים הם בידי
 84 טומאה. דוחה הגמרא תירוץ זה: וְהָא – (הרי) וְכֵן כָּל מַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם
 85 כְּתִיב – (נאמר) בתחילת הכתוב, ולשון וְכֵן אינה במשמעות
 86 תמייה אלא היא לשון ניהותא.
 87 הגמרא מתרצת תירוץ אחר: אָמַר מִד זִוְרִיָּא, וְאִתְיָמַר – (ויש
 88 אומרים) שאמר כן רב אִשִּׁי, לא משום שנשתבשו בהלכות טומאה
 89 קרא חגי על מעשה ידיהם וקרבותיהם טמא, אלא שעל אחר זמן
 90 התנבא עליהם, שעתידיים הם לקלקל את מעשיהם בבית שני
 91 בשאר עבירות, וּמְתוּךְ שִׁפְלִי קִלְקִל אֵת מַעֲשֵׂיהֶם בזמן ההוא, מַעֲלָה
 92 עֲלֵיהֶם כְּתִיב בְּאֵלֵי הַקְּרִיבֹתֵי אֵת קַרְבְּנוֹתֵיהֶם בְּטוּמְאָתָא, והרי הם
 93 בקרבנות טמאים שאינם עולים לרצון.
 94 הגמרא חוזרת לדון בדברי רב בבניאר רב בעדותו של יוסי בן יועזר,
 95 ובדברי לוי שנחלק עליו: גּוּפָא – נשוב לדברי רב שהובאו לעיל
 96 ולדברי לוי שנחלק עליו. רַב הֲנִי – (שנה) בדברי יוסי בן יועזר
 97 מְשַׁקֵּי בֵּית מִטְבְּחֵיהֶּא דְכֶן – המים והדם שבבית המטבחים
 98 שבעזרה טהורים, לפי טומאת משקים אינה אלא מדרבנן. ולא
 99 גזרו חכמים על משקים אלו כדי שלא יטמאו את הקדשים. אבל
 100 שמן של מנחות שקרב על המזבח ויין נסכים שמתנסך על גביו, הרי
 101 הם בכלל גזירת חכמים האמורה, ויש להם טומאה מדרבנן. וְלִי
 102 תָּנַא – (שנה) בדברי יוסי בן יועזר, מְשַׁקֵּי בֵּית מִטְבְּחֵיהֶּא דְכֶן – משקים
 103 הקרבים על המזבח, כגון דם שנוזק על המזבח, ויין נסכים, ושמן
 104 של מנחות, אינם מקבלים טומאה.
 105 הגמרא מבררת את שיטת לוי: לְלִי הַסּוּבֵר שֶׁעַל מִשְׁקֵי הַמִּזְבֵּחַ
 106 העיד יוסי בן יועזר שהם טהורים, הֲנִיחָא אִי כְּבִירָא לִיה בְּשִׁמּוּאֵל –
 107 מובנת תשובת הכהנים לחגי רק אם נאמר שהוא סובר בשמואל
 108 דְּאָמַר לְעִיל (טו) בבניאר דברי יוסי בן יועזר, שמשקי העזרה דָּבָן
 109 – (טהורים) מְלִמְמָא טוּמְאָתָא אַחֲרֵיהֶם, אֲבָל טוּמְאָתָא עֲצָמֵי יֵשׁ לְהֵן. שכן
 110 לפי זה מְשַׁבְּחָת לָה דִּנְנְעֵי בּוֹלְהוּ בְּרֵאשׁוֹן – מצינו לפרש בשאלת
 111 חגי בטמא נפש, שנגעו הלחם או הניזיד או היין או השמן או כל
 112 מאכל בטמא מת עצמו, ועל כך השיבוהו הכהנים כהוגן שהם
 113 טמאים, שהרי יש למשקי העזרה טומאת עצמם. אֱלֹא אִי סָבַר לִיה
 114 – (אבל אם סובר) לוי כְּרַב דְּאָמַר שמשקי העזרה דָּבָן – (טהורים)
 115 מְשֵׁשׁ, ואף טומאת עצמם אין להם, יקשה, הֲיִכִי מְשַׁבְּחָת לָה – איך
 116 מצינו שיהיו היין והשמן טמאים. אלא עַל כְּרַחֲךָ בְּשִׁמּוּאֵל כְּבִירָא
 117 לִיה – בהכרח שלוי סובר בשמואל.
 118 הגמרא מוכיחה שאף שמואל סובר כרב, שהעיד יוסי בן יועזר על

1 וְאָמַר רַב הַלֵּלךְ, אִישְׁתַּבְּשׁ כְּהִנֵּי – טעו הכהנים בתשובתם, ולפי
 2 האמת נפסל השמן ונעשה רביעי לטומאה, שהרי רביעי בקדשים
 3 פסול. והרי דברי חגי אמורים ביין ושמן שבעזרה, ומכל מקום אמר
 4 רב שהם נטמאים, ונמצא שסותרים דבריו אלו לדבריו לעיל (טו).
 5 שטומאת משקים היא מדרבנן, ואפילו אם תאמר שבדק חגי את
 6 הכהנים בטומאה דרבנן, וכבר נגזרה בימיו גזירת טומאת משקים,
 7 מכל מקום לא גזרו עליה במשקים שבעזרה, ואם כן מדוע נפסל
 8 השמן.
 9 מתרצת הגמרא: מִיָּדִי הוּא מַעֲמָא אֱלֹא לְרַב – הלא באת להקשות
 10 על שיטת רב, והרי רב עצמו מְשַׁקֵּי בֵּית מִטְבְּחֵיהֶּא דְכֶן הֲנִי – שנה
 11 בעדותו של יוסי בן יועזר, שרק משקי בית המטבחים שבעזרה
 12 טהורים, ואלו הם דם הזבחים והמים שבעזרה, שמאחר שטומאת
 13 משקים אינה אלא מדרבנן, לא גזרו עליהם חכמים טומאה. אֲבָל
 14 מְשַׁקֵּי בֵּית מִטְבְּחֵיהֶּא – שמן ויין של נסכים שהם משקים הקרבים
 15 למזבח, מְטַמְּא כמשקי חולין שגזרו עליהם חכמים טומאה, ובדק
 16 חגי את הכהנים בטומאה דרבנן זו שכבר נגזרה בימיו.
 17 הגמרא דנה בשיטת רב שהובאה לעיל ובשיטת שמואל שנחלק
 18 עליו בשאלת חגי לכהנים ושאלתם: גּוּפָא – נבאר את דברי רב
 19 שהובאו לעיל ואת דברי שמואל. רַב אָמַר, אִישְׁתַּבְּשׁ כְּהִנֵּי – טעו
 20 הכהנים בתשובתם שהשמן והמאכל שנגעו ביין, שנגע בניזיד,
 21 שנגע בלחם, שנגע בשרץ, אינם נפסלים. וְשִׁמּוּאֵל אָמַר לֹא
 22 אִישְׁתַּבְּשׁ כְּהִנֵּי – לא טעו הכהנים אלא צדקו בתשובתם זו. מפרשת
 23 הגמרא את מחלוקתם, רַב אָמַר, אִישְׁתַּבְּשׁ כְּהִנֵּי – טעו הכהנים,
 24 משום שעל רְבִיעִי לטומאה בְּקִדְּשׁ בְּעָא מִיָּנִיחוּ – (שאל אותם) חגי
 25 האם טמא הוא או לא, שכן הלחם שנגע בשרץ הוא ראשון
 26 לטומאה, והניזיד שני לטומאה, והיין שלישי לטומאה, והשמן
 27 והמאכל הם רביעיים לטומאה. וְאָמְרוּ לִיה – (לו) הכהנים שהוא
 28 מְהוּר. והרי שיבוש הוא, שכן רביעי בקודש פסול. וְשִׁמּוּאֵל אָמַר,
 29 לֹא אִישְׁתַּבְּשׁ כְּהִנֵּי – לא טעו הכהנים, משום שעל מְשֵׁשׁ בְּקִדְּשׁ
 30 בְּעָא מִיָּנִיחוּ – שאל אותם, וְאָמְרוּ לִיה – (לו) שהוא מְהוּר, וכן היא
 31 האמת, שהרי אף בקדשים רביעי אינו עושה חמישי.
 32 מקשה הגמרא על שמואל: בְּשִׁלְמָא לְרַב הֵינּוּ דְבִתְיָב אַרְבַּעָה – לפי
 33 רב מובן מדוע נאמרו בכתוב ארבעה דברים, לָחֵם, וְנִיזִיד, וְיֵינ, וְשִׁמֶן
 34 וְאֹ כֵל מֵאֲבָל, אֱלֹא – (אבל) לְשִׁיטַת שְׁמּוּאֵל קָשָׁה, הַמַּעֲשֵׂה מָמַא לִיה
 35 – היכן מוזכר בדברי חגי שהיה שם דבר חמישי. מתרצת הגמרא:
 36 מִי כְּתִיב – (וכי נאמר) שם וַיִּנְעַע בְּנַפְסוֹ אֶל הַלֶּחֶם שְׂתִיחִיהָ מִשְׁמַעוֹת
 37 הדברים שהשרץ שנמצא בכנף נגע בעצמו בלחם ועשאו ראשון,
 38 הלא וַיִּנְעַע בְּנַפְסוֹ אֶל הַלֶּחֶם כְּתִיב, שמשמעותו שנגע הלחם בְּמָה
 39 שֶׁנִּנְעַע בְּנַפְסוֹ. כלומר, דבר אחר נגע בשרץ שבכנפו ונעשה ראשון,
 40 וראשון זה נגע בלחם ועשאו שני, והלחם נגע בניזיד ועשאו
 41 שלישי, והניזיד נגע ביין ועשאו רביעי, והיין נגע בשמן או במאכל
 42 ועשאו חמישי. ומאחר שחמישי בקודש טהור, צדקו הכהנים
 43 בתשובתם שהשמן והמאכל וטהורים.
 44 הגמרא מקשה על רב מהמשך דברי חגי: הָא שָׁמַע – בוא ושמע
 45 קושיא על דברי רב. נאמר בכתוב שלאחריו (חגי ב יא), וַיֹּאמֶר הֲנִי,
 46 אִם יָבֵעַ טָמֵא נֶפֶשׁ בְּכָל אֱלֹהִים, הִיטְמָא, וַיֵּצֵנוּ הַכְּהֵנִים וַיֹּאמְרוּ, וַיִּמְמָא.
 47 וסברה הגמרא, שטמא נפש הוא אדם שנגע במת ונעשה אב
 48 הטהומאה כשרץ. ושאלם חגי אִם יָבֵעַ טָמֵא נֶפֶשׁ בְּכָל אֱלֹהִים, כאותו
 49 סדר ששאלם בטומאת שרץ, שנגע טמא מת בלחם, והלחם נגע
 50 בניזיד, והניזיד ביין, והיין בשמן או במאכל, האם נטמא השמן או
 51 המאכל, והשיבוהו שהוא טמא. והשומעם זו היתה כדון, שהרי
 52 באופן זה השמן ודאי טמא, שכן הוא רביעי בקודש. וקשה, בְּשִׁלְמָא
 53 לְשִׁמּוּאֵל מִדְּהִכָּא לֹא אִישְׁתַּבְּשׁ הָתָם נִמִּי לֹא אִישְׁתַּבְּשׁ – לפי שמואל
 54 מובנת תשובת הכהנים, שכן כשם שלא השתבשו בתשובה זו
 55 והשיבו כדון על השמן הרביעי שהוא טמא, כמו כן לא השתבשו
 56 בתשובתם הקודמת לענין טומאת שרץ והשיבו כדון שהשמן
 57 טהור, שכן שם היה השמן חמישי בקודש. אֱלֹא – (אבל) לְרַב הַסּוּבֵר
 58 שגם בשרץ היה השמן רביעי בקודש, וטעו הכהנים בתשובתם
 59 וטיהרוהו, מַאי שְׁנָא הָתָא דְאִישְׁתַּבְּשׁ – מה נשתנה כאן בטומאת

פסחים. פרק ראשון – אור לארבעה עשר דף יז עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קכא רש"י

1 ואמר רב – לקמן, אישתבש כהני – שטהרו רביעי בקודש, אלמא: יין ושמן, דמשקי בית
2 מטבחים נינהו, ומיטמא. ואי טומאת משקין דרבנן – הא אמרת דלא גזור עלייהו. ואי
3 נמי בטומאות דרבנן קא בדיק ליהו חגי לכניהו, וכבר נגזר טומאה על המשקין בימי חגי
4 הנביא שהיה מאנשי כנסת הגדולה – קשיא לרב, דהא אמר דכן ממש. וכל שכן אי
5 בדאורייתא קא משתעי, קשיא לרב, והא ליכא

6 למימר, מדרבנן, ודלא כיוסף בן יועזר –
7 דאקרא לא פליג, דמשמע דאית עלייהו טומאה
8 – אי דאורייתא אי דרבנן. מידי הוא מעמא
9 אלא לרב – כלום אתה מקשה אלא לרב – רב
10 לא קשיא ליה האי. לעולם חגי מדרבנן בדיק
11 להו, וכבר נגזרה גזירת טומאה על המשקין,
12 ולרב אליבא דיוסף בן יועזר לא תיקשי – דרב
13 משקי בי מדבחיא חגי בעדותו של יוסף; משקה
14 המטבחים – דם ומים. אבל משקה מדבחיא –
15 היין והשמן שהם משקה המטבח – גזור רבנן
16 טומאה עלייהו. והיינו, דבסדר טומאות דהאי
17 קרא איכא אוכל מטמא אוכל ומשקה מטמא
18 משקה, דמדרבנן טומאה עושה כיוצא בה. מי
19 כתיב ונגע כנפו – אל הלחם, דמשמע שהשרץ
20 נגע בלחם, ולחם היו ראשון. מה שנגע בכנפו
21 נגע ללחם – דהוה ליה לחם שני. טמא נפש –
22 קא סלקא דעתך טמא מו, שהוא אב הטומאה
23 בשרץ. כלל אלא – כסדר שפירשנו: טמא מת
24 בלחם, ולחם בניד וכו'. מדהכא לא אישתבש
25 – דאמרו ליה רביעי טמא, כדכתיב "ויאמרו
26 יטמא" – הכא נמי לא אישתבש. ואיהו במה
27 שנגע בכנפו אמר ליה, דהוה ליה שמן חמישי.
28 ומשום הכי אמרי ליה טהור. אלא לרב, דאמר
29 גבי שרץ נמי רביעי בעא מיניהו, מאי שנא
30 דאמרו ליה טהור: כסדר בפיאין הן בטומאת מת –
31 ויודעים שהשלישי עושה בה רביעי, ולא היו
32 בקיאין בטומאת שרץ, וסבורין שאין שלישי
33 עושה בה רביעי. רבינא אמר – לא היו בקיאין
34 רביעי בקודש כלל. וגבי מת, שלישי בקודש
35 בעא מיניהו, דהאי טמא נפש דקרא – לאו
36 טמא מת, אלא מת ממש, כלומר: טומאת נפש.
37 ומת אבי אבות, ולחם אב, וניד ראשון, ויין שני,
38 ושמן שלישי. ויען חגי ויאמר וגו' – סיפיה
39 דקרא יזכר כל מעשה ידיהם ואשר יקריבו שם
40 טמא הוא. בשלמא לרב – דאמר אישתבש
41 כהני – היינו דקרי למעשה ידיהם טמא.
42 איתמיהו קא חתמה – מאחר שבקיאין הן
43 בהלכות טומאה, וכי כל מעשה ידיהם טמא
44 הוא? והא – לאו תמימה משמע, שקלקלו
45 מעשיהם – לאחר זמן, היה מתנבא שיקלקלו
46 מעשיהן בבית שני בשאר עבודות. וללוי – דתני
47 מדבחיא, והכא כתיב יין ושמן דמטמאו. הא

48 נחיא אי סבר ליה בהא מילתא כשמואל, דרבך דיוסף בן יועזר דכן מלטמא אחרים הן, אבל טומאת עצמן יש בהן – משכחת לה להאי דכתיב "אם יגע טמא נפש בכל אלה" דקאמר
49 "טמא" – דנגעו כוליהו בראשון, ולא אסדרא קמא נקט, ולא אישתבש כהני. שבתחלה שאלם על הסדר, ואמרו לו על הסדר, ואמרו לא יטמא מפני שהיין לא יכול לטמא לשמן, שאין
50 משקין בי מדבחיא מטמאין שום דבר, ולכסוף שאלם אם יגע הטמא עצמו בכל אלה, כלומר: או בזה או בזה, ואמרו ליה: יטמא. אלא אי סבר ליה כרב דאמר דכן ממש היכי משכחת
51 לה – להאי יטמא דקרא: בשלמא לרב גופיה לא קשיא – דאיהו תני מטבחיא. אלא ללוי קשיא. ולשמואל – דאמר לא אישתבש, ופריש למילתיה משום דרמישי הוה השמן, דמה
52 שנגע בכנפו כתיב, הא אי רביעי הוה – האי שמן הוה טמא, ואף על גב דמן היין קבלה. אלמא: משקין מטמאין אחרים. הא נחיא – אי תנא בעדותו של יוסף משקה מטבחיא, אבל
53 משקה מדבחיא אפילו אחרני נמי מטמאו – היינו דפריש למילתיה לעיל ואמר האי דלא הוי שיבוש, משום דרמישי הוה, והיין שהוא רביעי לא עביד ליה חמישי. הא אי הוה יין
54 שלישי – הוה עביד ליה רביעי. אלא אי תנא מדבחיא בלוי, מאי אידיא דפריש לעיל משום דרמישי הוה? אפילו אי הוה יין שני, שלישי לשמן לא עבידו משקי בי מדבחיא – כלומר:
55 כל אלו של קודש נקראין על שם מזבח, כגון דם לזריקה ומים ויין לנסך ושמן למנחות. שנטמאו בפנים – בעורה, והוציאן לחוץ, ונפסלו בירצא, שאין ראוין עור למזבח. טהורין –
56 מלטמא אחרים, שהרי לא ירדה להן תורת טומאה מתחלה לטמא אחרים, והן עצמן דאי טמאין כנבואת חגי. אבל נטמאו בחוץ – קודם שיהא שם מדבחיא עליהן, והכניסן לפנים
57 – טמאין, ואפילו לטמא אחרים. דטומאתן כבר ירדה בהן, ומי הפקיעה? איני – ארישא פריך, דקתני "הוציאן לחוץ טהורין", ולא אמרינן תחול טומאתן למפריע, אלא במקומן –
58 בפנים, לא למעוטי נטמאו בחוץ והכניסן לפנים – כדמתוך לישנא בסיפא דמילתא, דהכי משמע אלא כשנטמאו במקומן, ומשום דלא סימיה לפרושא דמילתא, פריך ליה: והא
59 במקומן קאמר, דמשמע על זמן שהן במקומן טהורין, ותו לא.

1 **רביעי** בקודש, בעא מיניהו – פירש הקונטרס: "נגע בכנפו" – היינו שרץ, אל הלחם
2 והלחם אל הניד וכו'. וקשה לרבינו תם: דמאי שנא ד"ואל כל מאכל יהיה" פירוש
3 או אל כל מאכל, יותר מכולם? ועוד: למה דחק שמואל להרץ במה שנגע בכנפו? לימא: אל
4 כל מאכל דוקא. ועוד: למה קורא הכתוב לשרץ כנף? ועוד: דמפרש רבינא התם רביעי
5 בקודש, הכא שלישי שהלחם נעשה אב הטומאה
6 כשנוגע במת, והא קיימא לן ב"המפלת" (נדה
7 כהב), דכל דבר שאין לו טהרה במקוה – אינו
8 נעשה אב הטומאה? מיהו, יש לומר דאין נעשה
9 אב הטומאה – היינו דווקא לטמא אדם וכלים,
10 אבל לאוכלין ומשקין – נעשה אב הטומאה.
11 ומפרש רבינו תם: ההשרץ נגע בכנף ונעשה
12 ראשון, והכנף אל הלחם או אל הניד, וחד מהנך
13 אל היין או אל השמן – הרי שלשה, "ואל כל
14 מאכל" – הרי ארבעה. ונקט סדר כנף מאכל
15 משקה מאכל – דלא בעי למינקט שיעשה כיוצא
16 בו. ולשמואל דייק מדכתיב בכנפו – הרי חמש.
17 והשתא אתי שפיר לרבינא דאמר הכא שלישי –
18 שהכנף הנוגע במת נעשה אב הטומאה, כדן כל
19 הכלים.

אבל

1 **ומאמר** רב: אישתבש כהני! מידי הוא מעמא אלא
2 לרב, רב "משקי בית מטבחיא" תני, אבל משקי בי
3 מדבחיא – מטמא. גופא: רב אמר: אישתבש כהני,
4 ושמואל אמר: לא אישתבש כהני. רב אמר:
5 אישתבש כהני, רביעי בקודש בעא מיניהו, ואמרו
6 ליה טהור. ושמואל אמר: לא אישתבש כהני,
7 חמישי בקודש בעא מיניהו ואמרו ליה טהור.
8 בשלמא לרב – היינו דכתיב "ארבעה" לחם וניד
9 ויין ושמן, אלא לשמואל, חמישי מנא ליה? מי
10 כתיב "ונגע כנפו", "ונגע בכנפו" כתיב – בפה
11 שנגע בכנפו. הא שמע: "ויאמר חגי אם יגע
12 טמא נפש בכל אלה הוטמא ויענו הכהנים ויאמרו
13 יטמא". בשלמא לשמואל – מדהכא לא אישתבש. אלא
14 לרב, מאי שנא הכא דאישתבש ומאי שנא התם דלא אישתבש? אמר רב נחמן אמר
15 רבה בר אבוה: בקיאין הן בטומאת מת, ואין בקיאין הן בטומאת שרץ, רבינא אמר:
16 התם רביעי, הכא שלישי. הא שמע: "וענו חגי ויאמר פן העם הזה וכן חגי הזה
17 לפני נאם ה' וגו'". בשלמא לרב – היינו דכתיב טמא, אלא לשמואל אמאי טמא?
18 איתמיהו קא מתמה. והא "וכן כל מעשה ידיהם" כתיב! אמר רב וזוהי ואתמיהו רב
19 אשי: מתוך שקלקלו את מעשיהם – מעלה עליהם הכתוב אפילו הקריבו בטומאה. גופא,
20 רב תני "משקי בית מטבחיא" ולוי תנא "משקי בי מדבחיא". ללוי, הניחא אי סבירא
21 ליה בשמואל, דאמר: דכן מלטמא טומאת אחרים, אבל טומאת עצמן יש להן – משכחת
22 לה דנגעי פוליהו בראשון, אלא אי סבר ליה כרב דאמר: דכן ממש, היכי משכחת לה?
23 על פרוך בשמואל סבירא ליה. ולשמואל, הניחא אי סבר לה כרב, דתני: משקי בית
24 מטבחיא, אבל משקי בי מדבחיא אחרני נמי מטמאו – רביעי הוא דלא עביד חמישי,
25 הא שלישי – עביד רביעי. אלא, אי סבר ליה ללוי, דתני משקי בי מדבחיא – מאי
26 אריא רביעי דלא עביד חמישי? אפילו שני ושלישי נמי לא עבדי! על פרוך כרב סבירא
27 ליה. תניא פוותיה דרב, תניא פוותיה דלוי. תניא פוותיה דלוי: תדם והיין והשמן והמים,
28 משקי בי מדבחיא, שנטמאו בפנים והוציאן לחוץ – טהורין. נטמאו בחוץ והכניסן בפנים –
29 טמאין, איני? והאמר רבי יהושע בן לוי: משקי בי מדבחיא, לא אמרו דכן אלא במקומן.
30 מאי לאו – למעוטי נטמאו בפנים והוציאן לחוץ! לא, למעוטי נטמאו בחוץ והכניסן
31 בפנים. והא "במקומן" קאמר! הכי קאמר: לא אמרו דכן – אלא שנטמאו במקומן. תניא
32 פוותיה דרב: תדם והמים, משקי בית מטבחיא, שנטמאו בין בפנים בין בפרקע – טהורין.
רב

(רב)

1 (רבן) שמעון אומר בכלים טמאין – (רבן) שמעון לטעמיה, דאמר לעיל: טומאת
2 משקין דאורייתא, ואפילו לטמא אחרים. כדתינא גבי ספק משקה לטמא אחרים,
3 (רבן) שמעון אומר: באוכלין – טמא, הלכך במשקי בית מטבחה לא מצו רבנן
4 לטהורינהו. בקרקע טהורין – ולקמן מתרגם ליה אמים, ודאיכא רביעית, דאיכא
5 תורת מקוה עלה למחטין וצינורות,
6 דמדאורייתא לא מקבלי טומאה. כדכתוב
7 (ויקרא יא) "מקוה מים יהיה טהור". ורביעית
8 הויא מקוה מדאורייתא, דכי כתיב ארבעים
9 טאה – באדם הוא דכתיב, דנפקא לן מ"את
10 כל בשר" – מים שכל גופו עולה בהן, אבל
11 לכלים קטנים אין צריך אלא כדי שיתכסו
12 במים. ובעיר מרביעית גמרא גמירי לה דלא
13 חשיב למיהוי מקוה, וכיון דבעלמא
14 מדאורייתא לא מיטמו, ורבנן הוא דבטלו
15 רביעית דמקוה שלא יטבילו כלים בפחות
16 מארבעים טאה, כדאמרין בנזיר (לח.א). עשר
17 רביעיות הן, ופרכין: והא איכא רביעית
18 דמקוה ומשנינן: בר מינה דהויא, דבטלו רבנן,
19 בפרק "שלשה מינין". ותניא נמי: זה הכלל: כל
20 שאדם טובל בו – ידים וכלים טובלין בו. וגזרו
21 טומאה אף על המשקין שבקרקע, כל כמה
22 דהוי בעיר מארבעים טאה, והכא גבי מטבחה
23 – אוקמה דאורייתא, וטהורין. הלכתא
24 גמירי לה – מסיני, דלא מיטמא. מי גמירין
25 מינה – דטומאת שאר משקין לאו דאורייתא.
26 הא אמרת אפילו היא דאורייתא – גמירי
27 בהני דטהורין, והכי מייתי רבי אליעזר טעם
28 למילתיה מהכא? והא רבי שמעון – דמשום
29 דסבירא ליה טומאת משקין דאורייתא קאמר
30 הכא בכלים טמאין – משום דבשאר משקין
31 דאורייתא – ובקרקע הוא דטהורין – משום
32 דגבי שאר משקין דרבנן. אלמא: לאו הלכה
33 למשה מסיני הוא, וקשיא לרב פפא. דאי
34 הלכתא היא – מה לי בכלים, דגבי שאר
35 משקין דאורייתא, מה לי בקרקע? קשיא
36 גריסין – הא דרב פפא לאו מילתא היא, וכי
37 אמרה – לאו אדעתיה, ולא היה זכור
38 למשניות הללו. אפר רבי פפא הא דאמרת
39 – לרבי שמעון בקרקע טהורין – לא שנו
40 אלא מים, דאיכא שם מקוה עליהן במחזור.
41 אבל דם – אין בו חילוק בין קרקע לכלים,
42 דטומאה דידיה דאורייתא אף בקרקע. ולרבי
43 שמעון כי איתמר דכן דיוסף בן יעזר – אמים
44 לחודיהו איתמר, דהוי רביעית, כדפרשינן.
45 צינורות – שטוחין בהם זהב. אבל לית כהו
46 רביעית – דמדאורייתא לא חזו למקוה,
47 ומדאורייתא טמאין אף במחזור – הכי נמי
48 טמאין, ודקיימא לן שיעור טומאת משקין
49 ברביעית – הני מילי לטמא אחרים, אבל
50 לעצמן – טמאין בכל שוק, כדתנן בטהרות
51 (פרק שלישי משנה ג), ומיייתין לה בגמרא
52 ד"כל שעה" (לג.ב). טמא מת שסחט בו, כיון
53 שיצתה טפה ראשונה נטמאת בכביצה. אפר מר רבי יהודה אומר – גבי ספק משקה לטמא אחרים – לכל טמא, ואפילו לכלים. אלמא: דאי נגיעת מטמא כלים מדאורייתא, דממטמין ספק דידהו, שיש להם אחוהין ותוך – שראוין להשתמש בהן בתוכן ובאחוריהן. פרצופין – של עור. שנשפאין כמשקין – דטומאתן לאו דאורייתא לכלים, ורבנן הוא דגזרו בהו משום משקה זב וזהב שוק אב הטומאה. ועבדי בהו רבנן היכירא, שאם נטמא גבו – לא נטמא תוכו, כי היכי דלדעו דרך טומאה לאו דאורייתא, דלא לשרפו עליה תרומה וקדשים, כדאמרין בבכורות (לח.א), בעדותו של חזקיה אבי עקש. אבל מחמת שרין – דטומאתן דאורייתא. חזר בו רבי יהודה – מההיא דלעיל. הא כמשקין הבאין מחמת ידים – שגזרו חכמים טומאת שניות על ידים סתם, וגזרו עליהן שיטמאו משקין להיות תחלה – וההיא דרבנן הוא. אי הכי – הא דתני "אבל נטמא מחמת שרין" וכו', דלא אשכח נטמא גבו נטמא תוכו אלא בשרין עצמו – לישמעין אפילו משקין, אבל באוכלין – כרבי יוסי ורבי שמעון כבירא ליה, דמשקין טמאין אוכלין מדאורייתא. כרבי מאיר – דאמר לא מיטמא אפילו אוכלין אלא מדרבנן. פרה – של זבח או של חולין. ששתתה מי חטאת – בשרה טמא – שמקבלת טומאה מן, דמי חטאת מטמאין אפילו אדם וכלים, כדכתיב (במדבר יט) "והנגוע במי הנדה" וגו'.

1 **אבל** דם לא – ואם תאמר: אדרבה, דם יש לטהר טפי אפילו בכלים, דדם קדשים לא
2 איתקש למים, כדאמרין לעיל שאינו נשפך במים אין מכשירו ויש לומר: והכי
3 פירושו: אבל דם – דהכא דמטמא, כגון דם חולין או בעלי מומין, או זבח שנפסל לו.
4 **אלא** דהוי רביעית דחוי להטביל בהו מחטין וצינורות – מכאן אומר רבינו יצחק: שיש
5 לרקדק דמקוה שכולו שאוב אינו פסול אלא
6 מדרבנן, דמשקין בית מטבחה שחן דכן – על
7 כרחק הן שאובין, מדרמליג בין דם למים, ולא
8 מפליג בין שאובין למחורבין. ואמר דחוי להטביל
9 בהו מחטין וצינורות. ועוד, תניא דהוטפתא
10 דמסכת מקוואות (פרק שני): מקוה שהניחו ריקון
11 ומצאו מלא – כשר, והיינו משום דספיאק דרבנן
12 לקולא. וריקון נמי משמע שלא היה בו כלום,
13 מולא קאמר שהניחו חסר. והא תניא תורת
14 כהנים "אך מעין ובור" יכול אפילו מלא בכתף –
15 תלמוד לומר "מעין". מה מעין בידי שמים – אף
16 מקוה בידי שמים. צריך לומר דאסמכתא בעלמא
17 הוא. ואם תאמר: כיון דכולו שאוב כשר
18 מדאורייתא, אמאי גזרו רבנן בשאיבה כלל? ויש
19 לומר: דגזרו שאיבה אטו דילמא אתי לאטבולי
20 במנא דבתוך הכלי ודאי אטור לטבול
21 מדאורייתא. ואומר רבינו יצחק: דכי נמי בטלו
22 רביעית דמקוה מכל מקום כל שהוא דמעין לא
23 בטלו, מדתנן בתורת כהנים דמעין מטהר בכל
24 שהוא והמקוה בארבעים טאה והא דמקוה
25 בארבעים טאה היינו לבתר דביטלו רביעית
26 ואפילו הכי קתני דמעין מטהר בכל שהוא. הקשה
27 רבינו יצחק בשם הרב רבינו שלמה: דאמר בפרק
28 "חומר בקודש" (חיגיגה כ"ב,א) גבי מקוה שחלקו
29 בסל תדע דבעינן כשפופרת הנוד, דהא אירעא
30 חלחולי מחלחלא, ובעינן ארבעים טאה במקום
31 אחד, ואירעא חלחולי מחלחלא לא שייך אלא
32 במעין, ובעינן ארבעים טאה במקום אחד. והתם
33 מיידי דבבר שכל גופו עולה בפחות, דאם לא כן
34 – מה ראיא צריך? הכי גריסין. **נטמא** תוכו
35 נטמא גבו נטמא גבו לא נטמא תוכו – וכן גרס
36 רש"י. ואף על גב דכל כלי שטף נמי דינו כן – מכל
37 מקום נטק כרים וכסתות ושקין ומרצופין משום
38 דרבי מאיר פליג בתני דווקא. דקתני סיפא: רבי
39 מאיר אומר כל שיש לו תובראות יש לו אחרים
40 ותוך, ושאינו לו תובראות וכו'. תובראות פירושו
41 תפירות שפה לפיהן סביב, ענין מנכסים – דאו
42 אין מהפכין אותן להשתמש בעד אחר, ויש לו דין
43 אחרים ותוך לענין שאם נטמא גבו לא נטמא
44 תוכו, כמו שאר כלי שטף.

1 **רבן שמעון אומר: בכלים – טמאין, בקרקע – טהורין.**
2 **אמר רבי פפא: אפילו למאן דאמר טומאת משקין**
3 **דאורייתא – משקי בית מטבחה הלכתא גמירי לה.**
4 **אמר ליה רב הונא פריה דרב נתן לרב פפא: ואלא**
5 **הא דאמר רבי אליעזר: אין טומאה למשקין כל עיקר,**
6 **תדע, שהרי העיד יוסף בן יעזר איש צירדה על**
7 **משקי בית מטבחה דבן. ואי הלכתא גמירי לה –**
8 **מי גמירין מיהא? אמר ליה רבינא לרב אשי: והא**
9 **רבי שמעון, דאמר טומאת משקין דאורייתא, דתניא,**
10 **רבי יוסי ורבי שמעון אוקרים: לכלים – טהורין,**
11 **לאוכלין – טמאין. והא קאמר רבן שמעון: בכלים**
12 **טמאין, בקרקע – טהורין. ואי הלכתא היא – מה**
13 **לי בכלים מה לי בקרקע? קשיא. אמר רב פפא:**
14 **הא דאמרת בקרקע טהורין – לא שנו אלא מים,**
15 **אבל דם לא. ומים נמי, לא אמרין אלא דהוי רביעית,**
16 **דחוי להטביל ביה מחטין וצינורות, אבל לא הוי**
17 **רביעית – טמאין. אמר מר: "רבי יהודה אומר: לכל**
18 **טמא". למימרא דסבר רבי יהודה טומאת משקין**
19 **לטמא טומאת פלים דאורייתא? והתנן: כל הפלים**
20 **שיש להן אחורים ותוך, כגון הכרים והכסתות והשקין**
21 **והמרצופין, נטמא תוכו – נטמא גבו, נטמא גבו – לא**
22 **נטמא תוכו. אמר רבי יהודה: במה דברים אמורים –**
23 **שנטמאו מחמת משקין, אבל נטמאו מחמת שרין –**
24 **נטמא תוכו נטמא גבו, נטמא גבו נטמא תוכו. ואי**
25 **סלקא דעתך טומאת משקין לטמא פלים דאורייתא,**
26 **מה לי נטמא מחמת משקין, מה לי נטמא מחמת**
27 **שרין? אמר רב יהודה אמר שמואל: חזר בו רבי**
28 **יהודה, רבינא אמר: לעולם לא הדר. הא – במשקין**
29 **הבאין מחמת ידים, הא – במשקין הבאין מחמת**
30 **שרין. אי הכי, אדתני "במה דברים אמורים שנטמאו**
31 **מחמת משקין", ליפלו וליתני בדרה: במה דברים**
32 **אמורים – במשקין הבאין מחמת ידים, אבל במשקין**
33 **הבאין מחמת שרין – נטמא תוכו נטמא גבו, נטמא גבו נטמא תוכו! אלא מחזורתא**
34 **כדשנינו מעיקרא: חזר בו רבי יהודה. איבעיא ליה: מפלים הוא דהדר ביה, אבל באוכלין**
35 **כרבי יוסי ורבי שמעון סבירא ליה. או דילמא: לגמרי הדר ביה, פרבי מאיר? אמר רב**
36 **נחמן בר יצחק: תא שמע, פרה ששתתה מי חטאת – בשרה טמא, רבי יהודה אומר:**

בטלו

כשיעור זה, בטל ממנו דין מקוה מדרבנן, והרי הוא מקבל טומאה
 מדבריהם. אך במים שבעורה לא גזרו חכמים לבטל מהם תורת
 מקוה, אלא השאירו אותם כדינים מן התורה שאינם מקבלים
 טומאה, כדי שלא יטמאו קדשים. **אָבָל בְּדָם שְׂנֵמָצָא** על גבי קרקע
 העורה **לֹא טִיהַר רַבִּי שְׁמַעוֹן**, שכן אין לו תורת מקוה, והוא מקבל
 טומאה מן התורה.
 עוד אמר רב פפא: **יֵאָף בְּמֵים נְמִי לֹא אִמְרִין** שבקרקע העורה הם
 טהורים, **אָלֵא רַק דְּהוּי** (כשיש) בהם שיעור של רביעית הלוג,
 משום **דְּשִׁיעוּר זֶה הוּי** (ראוי) הוא **הַתְּמַבִּיל בֵּיהּ** – כלים קטנים
כְּמַחְמִין וְצִינוּרוֹת שְׁטוּיִים בהם זהב, ויש בו תורת מקוה מן התורה,
 והעמידו חכמים את המים שבקרקע העורה על דין תורה שלא
 יקבלו טומאה. **אָבָל אִם לֹא הוּי** (היה) במים שיעור רביעית, אף מן
 התורה אינם ראויים לטבילת כלים ואין להם תורת מקוה כלל,
 ועל כן אף בקרקע העורה הם **טְמֵאִין**.
 הגמרא חזרת לדון בשיטת רבי יהודה שהובאה לעיל (טז.) בדין
 טומאת משקים לטמא אחרים: **אָמַר מָר** – הובא לעיל בברייתא,
רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כשיש ספק האם משקים טמאים נגעו בדבר אחר
 וטימאוהו, **לְכַל עֵינֵין הוּא טְמֵא**, ובין אם ספק נגעו באוכלים, ובין
 אם ספק נגעו בכלים, האוכלים והכלים טמאים. ומוכח מדבריו,
 שאם ודאי נגעו המשקים בכלי הרי הם מטמאים אותו מן התורה,
 ועל כן אף בספק נטמא הכלי, שכן ספק טומאה דאורייתא ברשות
 היחיד טמא. מקשה הגמרא: **לְמִימְרָא** – וכי אפשר לומר דְּפָסַר רַבִּי
 יְהוּדָה שְׁטוּמָאֵת מִשְׁקִין לְטַמֵּא שְׁטוּמָאֵת בְּלִים היא מדאורייתא,
 (והתנן) [וְהִתְנַיָא] – והרי שנינו בברייתא, **כָּל הַבְּלִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶן**
אֲחוּזִים וְתוֹךְ – שהם ראויים לשימוש גם בצידים הפנימי וגם בצידים
 החיצוניים, **כְּגוֹן הַבְּרִים וְהַכְּפֹתוֹת וְהַשְּׂקִין וְהַפְּרָצוּפִין** (שְׁקִי עוֹר)
 שאפשר להפכם ולהשתמש בהם משני צידיהם, **נִטְמָא בְּתוֹכוֹ** –
 אם נגעו טומאה בצידו הפנימי של אחד מכלים אלו, **נִטְמָא אָף**
בְּכוֹ. נִטְמָא נְכוֹ – אבל אם נגעו טומאה בצידו החיצוני, **לֹא נִטְמָא**
תּוֹכוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּמֵה דְּבְרִים אָמִירִים שלא נטמא תוך הכלים
 כשנגעה טומאה בגבם, רק כשנְטָמְאוּ מִחֶמֶת מִשְׁקִין שהם ראשונים
 לטומאה. שכן טומאת כלים אלו היא רק מדרבנן, שכן מן התורה
 אין הכלי נטמא אלא מאב הטומאה, והקילו חכמים בטומאה זו
 לענין שלא יטמא תוכם באופן האמור, כדי שיהיה ניכר שהם
 טמאים רק מדרבנן, ולא ישרפו קדשים ותרומה שנגעו בהם, כדרך
 ששורפים קדשים ותרומה הטמאים מן התורה. **אָבָל אִם נִטְמָאוּ**
מִחֶמֶת שְׂרָץ שהוא אב הטומאה ומטמא כלים מן התורה, בין אם
נִטְמָא תּוֹכוֹ נִטְמָא נְכוֹ, ובין אם **נִטְמָא נְכוֹ נִטְמָא תּוֹכוֹ**.
 מסיקה הגמרא את קושיותיה: **יֵאָף כְּלָמָא דְּעָתִיד** – ואם יעלה בדעתך
 לומר שלדעת רבי יהודה שְׁטוּמָאֵת מִשְׁקִין לְטַמֵּא בְּלִים היא
 מדאורייתא, **מַה לִּי אִם נִטְמָא גְבוּ מִחֶמֶת מִשְׁקִין**, ומה לִי אם **נִטְמָא**
מִחֶמֶת שְׂרָץ, **הֲלֹא בְּשֵׁנֵי הָאוּפְנִים טְמֵא הַכְּלִי מִן הַתּוֹרָה**, ואם כן
 כשנטמא גבו יטמא אף תוכו. מתרצת הגמרא: **אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר**
שְׁמוּאֵל, **הוּד בּוֹ רַבִּי יְהוּדָה מֵמָה שְׂאֵמֵר בְּבֵרִיתָא הָרֵאשׁוֹנָה שְׂכַלִּים**
שְׂסָפֵק אִם נְטֵמָאוּ עַל יְדֵי מִשְׁקִים, הרי הם טמאים כדן ספק טומאה
 דאורייתא, ושב להורות שהם טהורים, משום שאין משקין
 מטמאים כלים מן התורה אלא מדרבנן בלבד, ולא גזרו חכמים
 אלא על ודאי טומאה ולא על ספק.
 הגמרא מביאה תירוץ נוסף: **רַבִּינָא אָמַר**, **לְעוֹלָם לֹא הָדַר** – לא חזר
 בו רבי יהודה מדבריו שמשקים מטמאים כלים מן התורה. והוא
 (וּמַה) שאמר בברייתא הַשְּׂנִיָּה שאם נטמא גב הכלי במשקים לא
 נטמא תוכו, הוא רק באופן שנטמא גבם **כְּמַשְׁקִין הַגָּאִין מִחֶמֶת יָדִים**
 – שהמשקים נטמאו על ידי שנגעו בהם ידים, שהמשקים עצמם
 אינם טמאים אלא מדרבנן. שגזרו חכמים על אדם שלא נטל את
 ידיו שיהיו ידיו שניות לטומאה, אפילו כשלא נגעו בשום טומאה.
 ואם נגעו הידים במשקים, נעשים המשקים ראשונים לטומאה
 מדרבנן. שכן שנינו במסכת פרה (פ"ח מ"ז), שכל דבר הפוסל את
 התרומה, ובכלל זה ידים שאינן נטולות, גזרו חכמים שיטמא את
 המשקים ויעשה אותם תחילה (ראשונים לטומאה). ומאחר שאין

1 (רבן) [רבי] שְׁמַעוֹן אָמַר, כשמשקי בית המטבחים נמצאים בְּתוֹךְ
 2 בְּלִים הֵרִי חֵם טְמֵאִין, שכן טומאת משקים היא מן התורה, ואין כח
 3 ביד חכמים לטהר משקים אלו. אבל כשהם בְּפָרְקַע הֵרִי הם
 4 הַחוּרִין, שכן משקים מחוברים לקרקע אין להם טומאה מן התורה,
 5 אלא מדרבנן, ולא גזרו עליהם חכמים טומאה בעורה, כדי שלא
 6 יטמאו את הקדשים. הרי מבואר מדברי תנא קמא שמשקי בית
 7 מטבחים טהורים כדברי רב, ולא כדברי לוי הסובר שעל משקי
 8 בית מדבחים העיד יוסי בן יעזר שהם טהורים.
 9 עד עתה נקטה הגמרא שסיבת הטהרות של משקי בית מטבחים
 10 היא משום שטומאת משקים אינה אלא מדרבנן, ועל משקים אלו
 11 לא גזרו חכמים משום הפסד קדשים. אך רב פפא מבאר טעם אחר
 12 לטהרת משקי בית מטבחים: **אָמַר רַב פְּפָא**, **אִפִּילוּ לְמָאן דְּאָמַר**
 13 **טוּמְאָת מִשְׁקִין דְּאִוְרִיתָא**, מכל מקום מִשְׁקִין בֵּית מִטְבְּחֵי שְׁבַעוּרָה
 14 טהורים, משום דְּהַלְבָּתָא גְּמִירִי לָהּ – שלמדנו בהלכה למשה מסיני
 15 שהם טהורים.
 16 הגמרא מקשה על דברי רב פפא: **אָמַר לִיה רַב הוּנָא בְּרִיה דְּרַב נְחֵן**
 17 **לְרַב פְּפָא**, וְאֵלֵא –אם כן איך תפרש **הָא** –את מה **הוּנָא דְּרַבִּי**
 18 **אָלְעוּר** בברייתא שהובאה לעיל (טז.) שכן התורה אין טוּמְאָתָא
 19 לְמִשְׁקִין כֹּל עִיָרָא, והביא רבי אלעזר רביה לדבריו ואמר, תָּרַע
 20 שכן הוא, שְׁתַּרְרֵי הַעִיר (יוסי) [יוסי] כֵּן יִעָוֵר אִישׁ צְרִידָה עַל מִשְׁקִין
 21 בֵּית מִטְבְּחֵי שהם דְּבָן –טהורים, ואילו היתה טומאת משקים מן
 22 התורה לא היה כח ביד חכמים לטהר משקים אלו. וְאֵי –ואם
 23 כדברך דְּהַלְבָּתָא גְּמִירִי לָהּ – שמהלכה למשה מסיני למדנו שהם
 24 טהורים, מִי גְּמִירֵין מִיָּנָה – וכי אפשר ללמוד מהם שטומאת שאר
 25 משקים אינה אלא מדרבנן, הרי אמרת שאפילו אם היא מן התורה
 26 מכל מקום נאמרה הלכה במשקים אלו שהם טהורים, ואין הוכיח
 27 משם רבי אלעזר כדבריו.
 28 הגמרא מביאה קושיא נוספת על רב פפא: **אָמַר לִיה רַבִּינָא לְרַב**
 29 **אִשִּׁי**, וְהָא רַבִּי שְׁמַעוֹן הוּא דְּאָמַר שְׁטוּמָאֵת מִשְׁקִין היא דְּאִוְרִיתָא.
 30 דְּתַנָּיָא – שכן שנינו בברייתא, רַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אָמִירִים, כאשר
 31 נולד ספק במשקים האם טימאו אחרים או לא, אם הספק הוא
 32 לְעֵנִין בְּלִים, כגון שנספכו משקים טמאים בין כלים, וספק אם נגעו
 33 בהם או לא, הכלים הַחוּרִין, משום שמשקים מטמאים כלים רק
 34 מדרבנן, ולא גזרו חכמים טומאה זו אלא בודאי ולא בספק. ואולם
 35 אם הספק הוא לְעֵנִין אִוְרִיתָא, כגון שנספכו משקים טמאים בין
 36 ככרות לחם, וספק אם נגעו בהם או לא, הככרות טְמֵאִין, משום
 37 שמשקים מטמאים אוכלים מן התורה, וספק טומאה דאורייתא
 38 ברשות היחיד טמא. ומשום כן הָאָמַר קָאָמַר –אמר כאן (רבן) [רבי]
 39 שְׁמַעוֹן לשיטתו שהובאה לעיל, שמשקי בית מטבחים נמצאים
 40 בְּתוֹךְ בְּלִים הם טְמֵאִין משום שטומאתם מן התורה ואין כח ביד
 41 חכמים לטהרם, ורק כשהם נמצאים בְּפָרְקַע הֵרִי הם הַחוּרִין, משום
 42 שגם שאר משקים שבקרקע אינם טמאים אלא מדרבנן, ובמשקי
 43 בית מטבחים לא גזרו חכמים טומאה זו. וְאֵי –ואם כדברי רב
 44 פפא, שאפילו אם טומאת משקים היא מן התורה מכל מקום
 45 הַלְבָּתָא למשה מסיני היא שמשקי בית מטבחים טהורים, מַה לִּי
 46 כְּשֶׁהֱם בְּבִלִים וְמַה לִּי כְּשֶׁהֱם בְּפָרְקַע, הלא בכל אופן יש לטהרם
 47 משום ההלכה שנאמרה בהם, ואפילו באופן שבשאר משקים
 48 הטומאה היא מן התורה. מסיקה הגמרא: קָשְׂיָא – אכן קשה על
 49 דברי רב פפא מברייתות אלו ונדחים דבריו מפניהן, וכשאמרת את
 50 דבריו לא זכר אותן.
 51 הגמרא חזרת לבאר את דברי רבי שמעון בברייתא, שמשקי בית
 52 מטבחים שבקרקע טהורים: **אָמַר רַב פְּפָא**, **הָא דְּאָמַרְתָּ** – מה שאמר
 53 רבי שמעון שמשקי בית מטבחים בְּפָרְקַע הם הַחוּרִין, לֹא שָׁנוּ כֵּן
 54 אָלֵא בְּמֵים, שכן מים המחברים לקרקע יש להם תורת מקוה
 55 שאינו מקבל טומאה, שכן נאמר (ויקרא יא לה), 'אֶךָ מַעַין וּבֹר מְקוֹה
 56 מֵים הָיָה חֲדָרָו', ואף שאין מקוה כשר לטבילת אדם אלא אם כן
 57 יש בו ארבעים סאה, מכל מקום כדי להיחשב מקוה לענין טבילת
 58 כלים אין צורך בשיעור זה מן התורה. אלא שחכמים הצריכו
 59 שיעור ארבעים סאה אף לענין טבילת כלים, לפיכך מקוה שאין בו

60 זו, דר' ריש – ושכן דורשו רבי עקיבא את מה שנאמר בטומאת
61 אוכלים 'טמא', במשמעות 'טמא'. דר' תנן – שכן שנינו במסכת סוטה
62 (כז:), 'פז ביום שנתמנה רבי אלעזר בן עזריה לנשיא, דר' רבי עקיבא
63 את מה שנאמר בטומאת שרץ (ויקרא יא לג-לד) 'וְכָל כְּלֵי חָרֶשׁ אֲשֶׁר
64 יִפְּלוּ בָהֶם וְגו' אֵל תּוֹכּוּ פֶלַח אֲשֶׁר תּוֹכּוּ טִמְאָה וְאוֹתוֹ תִשְׁבּוּרוּ. מִכָּל
65 הָאֵבֶל אֲשֶׁר יֵאָכַל אֲשֶׁר יָבּוֹא עֲלָיו מִיַּם טִמְאָה, וְכָל מִשְׁקֵה אֲשֶׁר
66 יִשְׁתָּה בְּכֵל כְּלֵי יִטְמָא'. שהשרץ הוא אב הטומאה, וכשנפול לכלי
67 הרי הוא עושה אותו לראשון לטומאה, והכלי עושה את האוכל
68 או את המשקה שבתוכו לשני לטומאה. ואמר רבי עקיבא, הרי
69 כתוב זה אינו אומר על האוכל שבתוך הכלי הטמא שהוא 'טמא',
70 אלא הוא אומר עליו 'טמא', כדי שנדרשו אותו במשמעות 'טמא'
71 אחרים. ובכך לימד הכתוב על כך שגם שפול לכלי הטמא ונעשה שני
72 לטומאה, שהוא מטמא דבר אחר במגעו ועושה אותו לשלישי
73 לטומאה אף בחולין. וכשם שדרש רבי עקיבא את מה שנאמר
74 בטומאת אוכלים 'מִכָּל הָאֵבֶל אֲשֶׁר יֵאָכַל וְגו' יִטְמָא' במשמעות
75 'טמא', כן יש לדרוש את מה שנאמר בטומאת משקים 'וְכָל מִשְׁקֵה
76 אֲשֶׁר יִשְׁתָּה בְּכֵל כְּלֵי יִטְמָא' במשמעות 'טמא', ומכאן מקורו של
77 רבי יוסי שמשקה מטמא אוכלים מן התורה.
78 הגמרא מבררת את דברי רבי יוסי. שואלת הגמרא: וְהָכֵּן הֵיכִי
79 דְרִישׁ – כאן במשקה איך דורש רבי יוסי את ה'טמא' שנאמר בסוף
80 הכתוב בענין משקים, שהם מטמאים דווקא אוכל, ולא משקה
81 אחר או כלים. משיבה הגמרא: כך הוא דורשו, 'וְכָל מִשְׁקֵה אֲשֶׁר
82 יִשְׁתָּה בְּכֵל כְּלֵי יִטְמָא' ש'טמא' המשקה שנוצא בתוך כלי החרס
83 הטמא לענין 'טמא' – ש'טמא' מאכל בטומאת אוכלין, ולא משקים
84 וכלים. מפרשת הגמרא את תשובתה: אִתָּה אֹמְרַי שֶׁהַכּוּוּנָה הִיא
85 לְטַמְאָה אוכל בטומאת אוכלין, או – ש'טמא' אינו בא אלא לְטַמְאָה
86 משקים אחרים בטומאת משקין, ולא אוכלים. מתרצת הגמרא:
87 אִתָּה לֹא כָּךְ הָיָה – יש לך לומר, שלא יתכן לפרש כך את הכתוב.
88 שואלת הגמרא: מֵאֵי לֹא כָּךְ הָיָה – מדוע לא יתכן לפרש שמשקה
89 מטמא משקה. משיבה הגמרא: אִמְרַי רַב פֶּסְפָּא, לֹא מְצִינּוּ מוֹטְמָה
90 שְׁעוֹשֶׂה פְּיֻצָּא בֵּה – אין דבר טמא מטמא דבר אחר כמותו, אלא
91 אוכל מטמא משקה ומשקה מטמא אוכל, ואין אוכל מטמא אוכל,
92 ואין משקה מטמא משקה.
93 הגמרא מביאה הכרח אחר לכך שמשקה מטמא רק אוכל ולא
94 משקה: רבינא אמר, מְגוּפִיָּה דְקָרָא – מגוף הכתוב המובא לעיל נמי
95 – גם כן מוכרח דלא מצינא אִתָּה – ש'טמא' יכול לומר ש'טמא'
96 האמור במשקה בא ללמדנו שהוא טמא לְטַמְאָה משקה אחר
97 בטומאת משקין. משום דאי לְקָרָא דְעָתִד – שאם יעלה בדעתך
98 לומר ש'טמא' דְפִיפֵּא – שנאמר בסוף הכתוב לגבי משקה הוא
99 לְטַמְאָה מוֹטְמָה מְשַׁקִּין, הרי אף 'טמא' דְרִישָׁא – שנאמר בתחילת
100 הכתוב לגבי אוכל הוא נמי – גם כן לענין לְטַמְאָה מוֹטְמָה מְשַׁקִּין,
101 ואם כן יעריבניהו וניכתיניהו – היה לה לתורה לערב אוכל ומשקה
102 יחד, ולכתוב 'מִכָּל הָאֵבֶל אֲשֶׁר יֵאָכַל אֲשֶׁר יָבּוֹא עֲלָיו מִיַּם, וְכָל
103 מִשְׁקֵה אֲשֶׁר יִשְׁתָּה בְּכֵל כְּלֵי יִטְמָא, וְתָרִי – ורשני 'טמא' שנאמר
104 בכתוב זה, אחד לאוכל ואחד למשקה, לְמָה לִי, הלא די ביטמא'
105 אחד לשניהם. אלא בהכרח ש'טמא' דְרִישָׁא – שבתחילת הכתוב
106 שנאמר באוכל הוא לְטַמְאָה דווקא משקה בטומאת משקין, ו'טמא'
107 דְפִיפֵּא שנאמר במשקה הוא לְטַמְאָה דווקא אוכל בטומאת אוכלין,
108 ומאחר ששונים הם זה מזה בדינם, על כן נכתב 'טמא' לכל אחד
109 מהם בפני עצמו.
110 שנינו בבבביתא שהובאה לעיל, שלדעת רבי יוסי, כלים שספק
111 נטמאו על ידי משקה הרי הם טהורים, משום שמשקה אינו מטמא
112 כלי מן התורה אלא רק מדרבנן, ולא גזרו חכמים על הספק.
113 הגמרא מבררת את מקורו של רבי יוסי. מקשה הגמרא: וְאִימָא
114 ש'טמא' שנאמר במשקה הוא לְטַמְאָה את הכלים, ומדוע סובר רבי
115 יוסי שאינו מטמא את הכלים אלא מדרבנן, ומשום כן טיהר כלים
116 שספק נטמאו במשקים. משיבה הגמרא: וְכִי לָא קָל וְחוֹמֵר הוּא
117 שמשקה אינו מטמא כלים, הלא יש לומר, ומה כלי ראשון
118 לטומאה שְׁטַמְאָה מְשַׁקִּיהוּ, ואף על פי כן אין הוא מְטַמְאָה כְּלֵי אַחֵר,

1 אין המים מטמאים את בשרה, משום שכבר פְּטְלוּ בְּמַעֲיָהּ, שהרי
2 כבר אינם ראויים למי חטאת, ושוב אין שם מי חטאת עליהם.
3 מוכיחה הגמרא: וְאִי פֶלְקָא דְעָתִד – ואם יעלה בדעתך לומר שרק
4 כמה שמשקים מטמאים כלים הוא דְהַדְרָ בֵּיה – חזר בו רבי יהודה,
5 אֲבָל בְּאוֹבְלִין, כְּשִׁיטַת רְבִי יוֹסִי וְרְבִי שְׁמַעוֹן סְבִירָא לֵיה – סובר רבי
6 יהודה, ולשיטתו משקים מטמאים אוכלים, אם כן אִמָּא פְּטְלוּ
7 המים בְּמַעֲיָהּ לְגַמְרֵי ואינם מטמאים את בשרה. הלא נְהִי – אמננסו
8 דְמוֹטְמָה חְמוּרָה של אב הטומאה לטמא אדם וכלים לא מְטַמְאָה
9 – מטמאים) המים שבמעיי הפרה לפי שכבר בטל מהם שם מי
10 חטאת, מכל מקום מכח מוֹטְמָה קָלָה של ראשון לטומאה מִיָּה
11 נִימְטָאוּ – על כל פנים יש להם לטמא את הבשר. שהרי עד שנפסלו
12 היו ראויים לטמא כל דבר הנוגע בהם כדון מי חטאת, וכל שכן
13 שטימאו את עצמם, שהרי אין לך נגיעה גדולה ממה שנגעו
14 בעצמם. וכשנפקע מהם שם מי חטאת הרי הם נעשים ראשון
15 לטומאה מחמת נגיעה זו, ואם כן יש להם לטמא אוכלים אף לאחר
16 שנפסלו מלהיות מי חטאת כדון שאר משקים שנגעו במי חטאת.
17 ומכך שטיהר רבי יהודה את הבשר, מוכח שחזר בו לגמרי מדבריו
18 הראשונים, ואינו סובר כרבי יוסי ורבי שמעון שמשקה מטמא
19 אוכל, אלא כרבי מאיר שמשקים אינם מטמאים אוכל מן התורה
20 אלא מדרבנן. אך על משקים שבמעיי הפרה לא גזרו חכמים
21 שטימאו, משום שהם דבר לא שכיח.
22 דוחה הגמרא: מֵאֵי פְּטְלוּ בְּמַעֲיָהּ' שאמר רבי יהודה, כוונתו נמי
23 – גם כן רק לכך שפְּטְלוּ בְּמוֹטְמָה חְמוּרָה של מי חטאת ואינם
24 מטמאים אדם וכלים, אֲבָל בְּמוֹטְמָה קָלָה של טומאת משקה
25 ראשון מְטַמְאוּ – אכן הם מטמאים את הבשר. מקשה הגמרא על
26 דחיה זו: הלא אם רבי יהודה מטהר את המים רק מטומאה חמורה,
27 מְכַלְל – ומכוחו דְתָנָא קָמָא החולק עליו כְּרַב שְׁמוֹטְמָה חְמוּרָה של
28 מי חטאת נמי – גם כן מְטַמְאוּ – מטמאים) המים, והרי לא יתכן
29 לפרש כן, דְהָא – שכן 'בְּשִׁירָה טַמְא' קְתָנִי בדברי תנא קמא,
30 ומשמע שרק הבשר שהוא אוכל נטמא מהמים, ולא אדם וכלים
31 שנוגעים בהם, ואם יש בהם טומאה חמורה של מי חטאת הלא
32 היה לו לומר שאדם וכלים הנוגעים במים נטמאים.
33 מתרצת הגמרא: המשנה פוֹלָה מדברי רבי יהודה הֵיא, וְחַסְפָּרִי
34 מִתְחַפְּרָא וְהָכִי קְתָנִי – יש לשנותה כאילו היא חסירה, וכך יש
35 לשנות בה, פְּרָה שְׂפָתֶיהָ מִי חֲטָאת בְּשִׁירָה טַמְא. כְּמָה דְכָרִים
36 אֲמוּרִים שהמים שבמעיי מטמאים אחרים, רק מכח מוֹטְמָה קָלָה
37 של משקה ראשון הם מטמאים, אֲבָל מכח מוֹטְמָה חְמוּרָה של מי
38 חטאת הם לא מטמאים. שכן רבי יהודה אֹמְרַי, פְּטְלוּ המים בְּמַעֲיָהּ
39 מתורת מי חטאת ואינם אלא ראשונים לטומאה, ועל כן אינם
40 מטמאים אלא את בשרה בלבד, ולא אדם וכלים שנגעו בהם.
41 הגמרא מביאה דחיה נוספת להוכחה מדברי המשנה האמורה,
42 שלדעת רבי יהודה משקה אינו מטמא אוכל מן התורה: רב אשי
43 אִמְרַי, לְעוֹלָם לדעת רבי יהודה פְּטְלוּ המים בְּמַעֲיָהּ לְגַמְרֵי, ואינם
44 מטמאים את הבשר כלל, ומכל מקום יתכן שהוא סובר שמשקה
45 מטמא אוכל מן התורה, ומה שאין המים שבמעיי מטמאים הוא
46 מְשׁוּם דְלאחר ששתתה אותם הפרה הָיָה לֵיה – נעשים המים
47 מְשַׁקֵּה פְּרִיָּה שאין בו שם משקה כלל, ואין נוהגת בו טומאת
48 משקים. שכן נאמר בטומאת משקים (ויקרא יא לד) 'וְכָל מִשְׁקֵה אֲשֶׁר
49 יִשְׁתָּה בְּכֵל כְּלֵי יִטְמָא', ומכאן שמשקה סרוח שאינו ראוי לשתיה
50 אינו נחשב משקה.
51 הגמרא חוזרת לבאר את שיטת רבי יוסי בבבביתא לעיל (ח) בדון
52 טומאת משקים. שנינו בבבביתא: רְבִי יוֹסִי וְרְבִי שְׁמַעוֹן אֹמְרִים,
53 משקה טמא שאנו מסופקים עליו האם טימא דבר אחר, אם הספק
54 הוא לְעַנְיָן שטימאו אוֹבְלִין הרי האוכלים מְטַמְאוּ, משום שמשקה
55 מטמא אוכל מן התורה, וספק טומאה דאורייתא ברשות היחיד
56 טמא. אבל אם הספק הוא לְעַנְיָן שטימאו בְּלִים, הרי הכלים
57 פְּהוּרִים, משום שאין משקה מטמא כלי מן התורה אלא מדרבנן,
58 ולא גזרו חכמים אלא על הודאי ולא על הספק. אִמְרַי רַב פְּרָה
59 תָּנָא אִמְרַי רִישׁ לְקוּשְׁ, רְבִי יוֹסִי בְּשִׁיפַת רְבִי עֲקִיבָא רְבִי אֲמָרָה לְהַלְכָה

פסחים – פרק ראשון – אור לארבעה עשר דף יח עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" קכה רש"י

1 **הא** בשרה טמא קתני — משמע דוקא בשרה, אבל אדם וכלים — לא, והיינו משום דנפסלו
 2 בהיסח הדעת. ואם תאמר: כיון דפרחה מן טומאה חמורה — אפילו טומאה קלה לא
 3 לטמא דהא אמרינן בפרק "בא סימן" (גדה נא,א) ובפרק "טבול יום" (זבחים קה,א): כל שסופו
 4 לטמא טומאה חמורה — לא בעי הכשר שרץ, וחשיב כאילו נגע בשרץ. והיינו דוקא בעוד

5 שסופו לטמא טומאה חמורה, אבל כשאין ראוי
 6 כבר לטמא טומאה חמורה — בני הכשר,
 7 כדאמרינן בפרק "בהמה המקשה" (חולין עג,ב) גבי
 8 בשר הפורש מאבר מן חזי, דלא מהני ליה מה
 9 שסופו לטמא טומאה חמורה כשהיה עם אביו,
 10 לשויה מוכשר — בין דלאחר שפירש ממנו אין
 11 ראוי לטמא טומאה חמורה! ויש לומר: דשאני
 12 התם, כשישימש — מעשה עץ שימש, כדאמרינן
 13 ב"תעור הרוטב" (שם קבט,א) ולכן — כשפירש
 14 מאביו בעי הכשר. אבל מי חטאת — צריך שיהו
 15 ראויין מתחלה לשתיה, ונמצא טומאה חמורה
 16 שלחן אינו מעשה עץ, אלא מטעם שיהיו ראויין
 17 לשתיה אדם. דבענין אחר לא היו ראויין להזאה.
 18 ולכן, אף כשנפסלו — לא פרה טומאת משקין.
 19 **בטלו** במעיה — אבל בעודם בפה — לא בטלו.
 20 אף על גב דאמרינן במסכת פרה (פרק
 21 תשיעי משנה ג) דכל העופות פוסלין מי חטאת —
 22 אומר רבינו יצחק: דהתם מיייר קודם קדוש,
 23 ונפסלין כדפירש הקונטרס ב"הדוקין" (גיטין נג,א)
 24 דבענין שתאה חיותן בכלי או משום מלאכה.
 25 והכא איירי לאחר קידוש, מדחשיב ליה סופו
 26 לטמא טומאה חמורה, ומלאכה אינה פוסלת אחר
 27 קידוש. כדתנן במסכת פרה (פרק רביעי משנה ד):
 28 מים, מלאכה פוסלת בהן עד שיתן לחוכן אפר.
 29 (ובסיפא) ובטלו מה מכתוב "למי נדה" — וברך הם
 30 נדה. ובטלו במעיה — משום היסח הדעת.
 31 ובתוספתא (דמקואות פרק שמיני) מפרש טעמא
 32 דרבינו יצחק משום דכתיב "למשמרת" — יצאו
 33 אלו שאינם למשמרת, הואיל ששתתה מן
 34 הפרה. **לא** מצינו טומאה עושה כיוצא בה —
 35 פירש הקונטרס: כדדרשינן לקמן יטמא — שאין
 36 טומאה עושה כיוצא בה. ואית ספרים דלא גרסי
 37 לקמן, ולשון "לא מצינו" — לא משמע כן, דמשמע
 38 דמעלמא נפקא לך, ממשמעות. ומפרש רבינו
 39 יצחק: לא מצינו טומאה עושה כיוצא בה,
 40 כדדרשינן לעיל (יד,א) מיטמא הוא.
 41 **רבינא** אמר מגופיה דקרא לא מצית אמרת —
 42 דאי סלקא דעתך לטומאת משקין לא
 43 לכתוב אלא חד יטמא, תרי זמיני למה לי —
 44 למעוטי שאין טומאה עושה כיוצא בה.
 45 **ומה** כלי משמטא משקין — ואם תאמר: משקין
 46 הבאין מחמת אוכל לא יטמאו אוכל מהאי קל
 47 חומר, וכן אוכל הבא מחמת משקין לא יטמא
 48 משקין; ויש לומר: דהכא עביד שפיר קל חומר,
 49 דמה כלי שאין מטמאו כלי, משום שהוא קל
 50 אב הטמאה — דכשהוא אב הטמאה מטמא כלי,
 51 וכל שכן משקין הבאים מחמת כלי דקדילי טפי. אבל מה שאין אוכל מטמאו אוכל — היינו לפי
 52 שאין עושה כיוצא בו. ואם תאמר: משקין הבאים מחמת כלי שנגע במה, מנל דלא מטמאו
 53 כלי דמקל וחומר דכלי לא אתי דכלי שנגע במת מטמאו כל! ויש לומר: דהאי קרא בשרץ
 54 כתיב, אבל משקין שנגעו בכלי שנגע במת — לא כתיב.

ולאו

76 **בטלו במעיה**. ויא סלקא דעתך מפלים הוא דהדר ביה,
 77 **אבל באוכלין כרבי יוסי ורבי שמעון סבירא ליה** — **אמאי**
 78 **בטלו במעיה לגמרי?** נהי דטומאה חמורה לא מטמאו,
 79 **טומאה קלה מיהא ניטמאו!** מאי "בטלו במעיה" נמי —
 80 **בטלו מטומאה חמורה**. **אבל טומאה קלה מטמאו,**
 81 **מפלי דתנא קמא סבר טומאה חמורה נמי מטמאו?** הא
 82 **בשרה טמא קתני!** **פולה רבי יהודה היא, וחסורי**
 83 **מיחסרא והכי קתני:** **פרה ששחתה מי חטאת** — **בשרה**
 84 **טמא, במה דברים אמורים** — טומאה קלה, **אבל טומאה**
 85 **חמורה** — לא. **שרבי יהודה אמר:** **בטלו במעיה**. **רב אשי**
 86 **אמר:** **לעולם בטלו במעיה לגמרי, משום דהוה ליה**
 87 **משקה סרוח**. **"רבי יוסי ורבי שמעון אמרים:** **לאוכלין**
 88 **— טמאין, לפלים — טהורים**. **אמר רבה בר בר חנה אמר**
 89 **ריש לקיש:** **רבי יוסי בשיטת רבי עקיבא רבו אמרה,**
 90 **דריש "יטמא"** — **יטמא**. **דתנן, בו ביום דרש רבי**
 91 **עקיבא:** **"וכל כלי חרש אשר יפל מהם וגו'" אינו אמר**
 92 **טמא, אלא "יטמא"** — **יטמא אחרים**. **לימד על כפר שני**
 93 **שעושה שלישי בחולין**. **והכא היכי דריש** — **"וכל משקה**
 94 **אשר ישתה בכל כלי יטמא"** — **יטמא, לטמא טומאת**
 95 **אוכלין**. **אתה אמר לטמא טומאת אוכלין, או אינו אלא**
 96 **לטמא טומאת משקין?** **אמרת:** **לא פך היה**. **מאי "לא**
 97 **פך היה?"** **אמר רב פפא:** **לא מצינו טומאה שעושה**
 98 **פיוצא בה, רבינא אמר:** **מגופיה דקרא נמי לא מצית**
 99 **אמרת "יטמא"** — **לטמא טומאת משקין, דאי סלקא**
 100 **דעתך יטמא דסיפא לטמא טומאת משקין, יטמא**
 101 **דרישא נמי** — **לטמא טומאת משקין, ניערביניהו**
 102 **ונכתביניהו:** **"מכל האכל אשר יאכל אשר יבוא עליו**
 103 **מים וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא**. **תרי יטמא**
 104 **למה לי? אלא: יטמא דרישא** — **לטמא טומאת משקין,**
 105 **יטמא דסיפא** — **לטמא טומאת אוכלין**. **ואימא לטמא את**
 106 **הפלים ולאו קל וחומר הוא?** **ומה כלי שמיטמא משקה**
 107 **— אין מטמאו פלי, משקין הבאין מחמת כלי** — **אינו דין**
 108 **שלא יטמאו את הפלים ואימא:** **פי לא מטמאו** — **משקין**
 109 **הבאין מחמת כלי, אבל משקין הבאין מחמת שרץ** —
 110 **הכי נמי דמטמאו!** **משקין הבאין מחמת שרץ מי פתיבי?**
 111 **ולאו**

1 **בטלו במעיה** — דאינן ראויין למי חטאת, ואין עור שמן עליהן. ואי אית ליה לרבי יהודה
 2 משקין בעלמא מטמאו אוכל, נהי דבטלי מתורת מי חטאת לענין דלא הוי טמא אב
 3 הטומאה לטמא אדם וכלים, שם משקה טמא מי ליכא עלייהו כשאר משקין, לטמא בשר
 4 זה שהוא אוכל ואמאי בטלו במעיה לגמרי אפילו מלטמא בשר זה, דהיינו טומאת
 5 אוכלין קלה? נהי דטומאה חמורה לא מטמאו
 6 אם נגעו אדם וכלים בהן בתוך המעים — דהא
 7 אין שם מי חטאת עליהן — טומאה קלה, כגון
 8 את הכשר לטמאו דהא משקין בעלמא נבדלו,
 9 ושם טומאה לא פיק מנייהו דנטמאו מחמת
 10 עצמן, דאין נגיעה גדולה ממה שהן נוגעין
 11 בעצמן, וכי אויל שם מי חטאת מנייהו, הוה ליה
 12 משקין שנגעו במי חטאת! אלא שמע מינה
 13 מכלולה הדר ביה. וכיון דבחוץ לא מטמאו
 14 משקין אוכלין אלא מדרבנן, הכא דמילתא דלא
 15 שיכחא — לא גזור. **טומאה חמורה** — אדם
 16 וכלים. **טומאה קלה** — אוכלין. **הוא בשרה טמא**
 17 **קאמר** — דלא טמא אלא את הכשר, ולא תנא:
 18 אדם וכלים הנוגעין בהן טמאין. **אבל טומאה**
 19 **חמורה** — שזאה עדין שמן עליהן לטמא אדם
 20 הנוגע בהן — לא מטמאו. **שרבי יהודה אמר:**
 21 **בטלו במעיה מתורת מי חטאת**. **רב אשי אמר**
 22 **לעולם לגמרי** — דאפילו שם משקה בעלמא
 23 ליכא עלייהו, דהוה ליה משקה סרוח. ותנא
 24 בתורת כהנים: **"וכל משקה אשר ישתה בכל כלי**
 25 **יטמא"** — פרט למשקה סרוח: רבי יוסי תלמידו
 26 של רבי עקיבא היה, כדתנא ביבמות ב"הבא על
 27 יבמתו" (סב,ב) ויהי העולם שמים, עד שבא רבי
 28 עקיבא אצל רבותינו שברדום ושנאה להם. ואלו
 29 הן: רבי מאיר, רבי יהודה, רבי יוסי, ורבי
 30 שמעון. ורבי אלעזר בן שמעון. **דריש יטמא** —
 31 דכתיב גבי אוכלין טמאין — יטמא, ואידו נמי
 32 דריש "יטמא" דכתיב גבי משקין טמאין — יטמא.
 33 **בו ביום** — ביום שמינו את רבי אלעזר בן עזריה
 34 לנשיאותו. **אשר יפול מהם אל תוב** — ותנא
 35 **בהכל שוחטין** (חולין כד,ב): אף על פי שלא
 36 נגע, אלא נתלה באוירו — הוה ליה כלי ראשון,
 37 וכתיב: **"כל אשר תתבו יטמא"** מחמת הכלי. הוה
 38 ליה אוכל שני, ואינו אומר טמא אלא יטמא —
 39 לדרוש ביה יטמא. **לימד על כפר שני** — דהא
 40 קרא משתי באוכלין, כדכתיב בתריה "מכל
 41 האוכל אשר יאכל", והוא היה בתוך הכלי —
 42 "יטמא". אלא: כבר שני עושה שלישי, ואף
 43 בחולין. דקרא סתמא כתיב. והא ליכא למימר
 44 דאוכלין שבו מקבלין טומאה מן השרץ, דליהוי
 45 אור כלי כמאן דמלי טומאה, וניהוו אוכל
 46 ראשון — דאם כן אף כלים שבאוויר יטמאו,
 47 ובפרקין מפרשינן לה בהדיא דעל כרחק שני
 48 הוא. ומן הכלי הוא מקבלה, משמטא את
 49 השלישי. ואני שמעתי: כבר עושה כיוצא בה
 50 ואית ליה לרבי עקיבא אוכל מטמא אוכל. ואי

51 אפשר לומר כן, עיבא דלא אשכחן לה בהדיא, ועל ידי הדחק נאמר. ואם כן, כי אקשי
 52 לעיל "והא אין אוכל מטמא אוכל", ודחוק נפשיה ואוקמה מדרבנן טמא — נימא כרבי
 53 עקיבא סבירא ליה, דהא רבי עקיבא גופיה איירי ביה והוסיף עדות על עדותו. ולקמן
 54 דקאמר לא כך היה, ולא מצי לרדויה אלא על ידי טעם זה: לא מצינו טומאה עושה
 55 כיוצא בה — דתרי מצינו לרבי עקיבא! ועוד: בהדיא אמר לקמן בהדואו "יטמא" — לטמא
 56 את המשקין, ולא אוכל כיוצא בו. **והכא** — גבי "יטמא" דמשקין, דקאמר רבי יוסי דמטמא אוכל,
 57 כלי וכל משקה אשר ישתה בכל כלי — אם היה המשקה הוה בתוכו של כלי חרס. דהא עלה קאי "יטמא", ודריש ביה יטמא — לטמא את האוכל. **לא מצינו טומאה שעושה כיוצא**
 58 **בה** — כדאמרינן לקמן, דלהכי קרינא "יטמא", למימר דהוא טמא ואין עושה כיוצא בו. **ואי סלקא דעתך** — האי "יטמא" דכתיב במשקה בסיפיה דקרא, לטמא משקין קאמר, ו"יטמא"
 59 דרישא דכתיב גבי אוכל — על כרחק לטמא משקין מוקמי ליה לקמיה, דהכתיב לעיל מהאי קרא "טמא הוא", ואמרינן: הוא טמא, ואין עושה כיוצא בו. ומדאיצטריך למעוטי אוכל
 60 — מכלל דמשקין מטמאו. אם כן יטמא יטמא למה לי לערביניהו ונכתביניהו. **ואימא** — "טמא" דסיפא — לטמא את הכלים, ואמאי קאמר רבי יוסי לכלים סרוח? **ומה כלי** —
 61 שטימא את המשקה הוה — לא יוכל לטמא את הכלי, כדאמר לקמן "כל אשר תתבו יטמא מכל האוכל" — אוכלין ומשקין מיטמאים מאויר כלי חרס, ואין כלים מיטמאים מאויר
 62 כלי חרס. משקין אלו, שבאין מחמת כלי — אינו דין כן. **ואימא** כי לא מטמאו משקין הבאים מחמת כלי — דבהאי קל וחומר הוא דנפקא לך דאין משקה טמא כלי, (אימא כי לא
 63 מטמאו משקין כלי) הני מילי משקין הבאין מחמת כלי, אבל משקין שנגעו בשרץ — יטמאוהו.

ומשני

קבו פסחים. פרק ראשון – אור לארבעה עשר דף יח עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" רש"י

1 ומשני משקין הבאין מחמת שרץ מי כתיבי – באוריית. ממשקין מחמת כלי הוא דאחו,
2 ומה בר. וכיון דמינייהו הוא דילפי – דיו למשקין שנגעו בשרץ. הבאין מן הדין דמשקין
3 שנגעו בכלי, להיות כנדרון. מה אלו אין מטמאין כלי – אף אלו אין מטמאין כלי. **יטמא**
4 **דרישא** – גבי אוכל, היכי דריש ליה רבי עקיבא. משקה שפגמא אוכל – כדאמרן לעיל.
5 אינו מטמא כלי כדאמרן; אוכל שאין מטמא

6 אוכל, דאין טומאה עושה כיוצא בה, אינו דין
7 בר. והוא הדין דרמי למימר נמי קל וחומר מניה
8 וביה, כדאמרן גבי משקין. דנימא הכי: מה כלי
9 שטמא את האוכל הזה – אינו מטמא כלי,
10 אוכל שבא מחמת כלי בר. אלא משום דהדר
11 מצטרף ליה למימר כדלעיל, ואימא: הני מילי
12 – אוכל הבא מחמת כלי, אבל אוכל הבא
13 מחמת שרץ – לטמא כלי. וניחא ליה למילף
14 ממשקה, דאוקימנא בהו דלא שגא נגעו בשרץ
15 ולא שגא נטמא מן הכלי – לא מטמאין כלי. ובי
16 **תימא אוכל המור** – ממשקה, דאילו משקה –
17 אין מטמא משקה, ואילו אוכל קאמרת מטמא
18 משקה. הלכך, אף על גב דאין משקה מטמא כלי
19 – היא אוכל מטמא כלי. **ההוא** – דאוקימנא
20 האי יטמא דאוכל לטמא משקה – חומרא
21 דמשקין היא. דעלוין לקבל טומאה. **יטמא דאין**
22 **עושה כיוצא בה** – כלומה: השתא דרשקין יטמא
23 יטמא, והאי דקריין בתרויהו – יטמא – ללמודך
24 מיעוט דאין מטמא כיוצא בו, כגון אוכל אוכל
25 ומשקה משקה. **הוא** – מיעוטא, ואוכל דכוותיה
26 קא מנעט. **חד** – למעטין משקין הבאין מחמת
27 שרץ, אף על גב דלא כתיבי בהאי קרא משקין,
28 דכי יתן מים על זרע" וגי מיעוטא אפילו שנגע
29 בהן שרץ לאדר שנינגו – מיהו גלי באוכל
30 והוא הדין למשקה. וחד במשקין הבאין מחמת
31 כלי – ההוא יטמא דלעיל, איירי בבאין מחמת
32 כלי. **והא אפר רבא לא רבי יוסי** – דלקמן,
33 דדיש קל וחומר ממחוסר כפורים – סבר לה
34 כרבי עקיבא שיהא שני עושה שלישי בחולין,
35 ולא רבי עקיבא סבר לה כרבי יוסי במאי דמיתין
36 לקמן רביעי בקודש חלק וחומר ממחוסר
37 כפורים. ומילתיה דרבא פרשה רב אשי ורב
38 כהנא לקמן בסמוך. וכיון דאית ליה לרבי יוסי
39 משקין מטמאין אחרים דאורייתא – לא משבח
40 רביה אלא מ"טמא", דדיש יטמא – על כרחך
41 אית ליה שני עושה שלישי בחולין. **הוא בין**
42 **יטמא דאוכלין בין יטמא דמשקין** – אשני
43 כתיבי בששת רבי עקיבא רבו אמרה – להא
44 דאמר טומאת משקין לטמא אחרים דאורייתא
45 – מיבעי ליה למדרש יטמא יטמא, אליבא דרבי
46 עקיבא אמרה דדיש ליה גבי אוכלין. וקאמר
47 רבי יוסי: הואיל ודיש רבי עקיבא יטמא יטמא
48 – אית ליה דמשקין מטמאין אחרים דאורייתא.
49 אבל רבי יוסי לא סבירא ליה טומאת משקין
50 לטמא אחרים דאורייתא, ולא דריש יטמא
51 יטמא. בשלמא רבי יוסי לא סבר ליה כרבי
52 עקיבא – דשני עושה שלישי בחולין. **דתימא**
53 **אמר רבי יוסי מניין לרביעי בקודש שפסול ודין הוא מה מחוסר כפורים שמוחרי בתרומה**
54 **– כדילפינן ביבמות פרק "הערל" (עד,ב) מקראי. טבל ועלה – אוכל במעשר, העריב**
55 **שמשו – אוכל בתרומה, כדכתיב "זבא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים". אסור**
56 **שלישי שפסול בתרומה** – לרבנן דפליגי ארביי עקיבא, ונפקא לן בקל וחומר מטבול יום. ומה
57 טבול יום דמותר בחולין – אסור בתרומה, שני שפסול בחולין – אינו דין שיעשה שלישי בתרומה. במסכת סוטה. בפרק "כשם שהמים בורדיקין", ובקודש דין הוא שיעשה בה רביעי
58 מקל וחומר ממחוסר כפורים. ולמדנו שלישי בקודש מן התורה – ודלא תימא דיו לא מן הדין להיות כדן; מה תרומה עושה שלישי ותו לא – אף זה קודש יעשה שלישי ותו לא.
59 דמשום שלישי לא אצטרף לן קל וחומר, דמן התורה למדנו שלישי, וכי אתא קל וחומר – לרביעי הוא דאיתא. דקימא לן בבבא קמא פרק שני (בה,א). דהיכא דמיפרך קל וחומר –
60 לא אמרינן דיו.

1 **ולאו** מקל וחומר קאמי ומה משקין הבאין מחמת כלי – ואם תאמר: נילף מקל וחומר
2 דאוכל. ומה אוכל הבא מחמת שרץ – שטמא משקין, שרץ גופיה – לא כל שכן.
3 והשתא נימא דבין משקין ובין אוכל מטמא כלי ויש לומר: דעל כרחך אין אוכל מטמא כלי,
4 אפילו בא מחמת שרץ. מקל וחומר דמשקין הבאין מחמת כלי, שטמא אוכל ואין מטמא
5 כלי. אוכל הבא מחמת שרץ, שאין מטמא אוכל

6 **ומיהו טמא" – אינו דין שלא יטמא כלי.**
7 **דיו** לבא מן הדין להיות כדן – הקשה הרב
8 רבי יעקב דארולניש: אם כן יהיו משקין הבאין
9 מחמת שרץ שניים, במשקין הבאין מחמת כלי.
10 ואהני קל וחומר דטמא, ואהני דיו דהוה שניים.
11 דכהאי גוונא אמרינן ב"ביצה הרגל" (בבא קמא
12 בה,ב) גבי קל וחומר דנפץ במת: לימא אהני קל
13 וחומר לטומאת ערב, ואהני דיו לאפקי שטמאת
14 שבעה. וגבי קרן בחצר הניקא אמרינן נמי: אהני קל
15 וחומר לנוק שלם, ואהני דיו למנופה! ואומר רבינו
16 יצחק: דלא קשה. דהבא לא אשכחן מידי שנגע
17 בשרץ שלא יהיה ראשון – הלכך אין לחלק. אבל
18 גבי מת, אשכחן דבר הנוגע בו שלא יהיה אלא
19 ראשון, כגון אוכלים וכלי חרס. ונוק שלם מגופו –
20 תרי מילי ניהו. אבל אין לתרץ משום דאיכא
21 למימר קל וחומר הכי: ומה אדם וכלים שאין
22 מיטמא מאויר כלי חרס – מיטמא שרץ. משקין
23 שמיטמא מאויר כלי חרס – לא כל שכן שמיטמא
24 שרץ. והשתא נמי איכא למימר דיו, כדמובח
25 ב"ביצה הרגל" (שם). **ובי** תימא אוכל תמור
26 דמטמא משקין – הוי מצי למילף דאין אוכל
27 מטמא כלי מקל וחומר: ומה כלי שטמא אוכל –
28 אין מטמא כלי, אוכל שאינו מטמא אוכל – אינו
29 דין שלא יטמא כלי. **ומהו** עלילתן שמקבלין
30 טומאה בלא הכשר – תימא לרבינו יצחק: דאכתי
31 לא הוי קל וחומר דהא עלילתן לא מהני להו
32 לקבל טומאה ממשקין, ולענין אוכל מהני להו.
33 אם כן אוכל תמור. ולעיל דילף דמשקה לא
34 מטמא כלי – לא מצי למילף בקל וחומר מאוכל,
35 שטמא משקה ואין מטמא כלי – משקה דלא
36 מטמא משקה כלי כל שכן דהיא גופא מגול דאוכל
37 לא מטמא כלי: ועוד: דמשקין תמור מאוכל,
38 דמטמא אוכל. והבא לא מצי למיעבד קל וחומר
39 כדלעיל, דמה כלי שטמא אוכל אין מטמא כלי
40 – אוכל הבא מחמת כלי לא כל שכן. דמכל
41 מקום, אוכל הבא מחמת שרץ מגולף
42 **ומה** מחוסר כפורים – אפילו מאן דאית ליה
43 דיו, אפילו היכא דמיפרך קל וחומר – הבא מודה
44 דבמה מצינו ילפינן שלישי ממחוסר כפורים.
45 דמחוסר כפורים כשלישי הוא, שאינו עושה כלום
46 בתרומה, ופוסל בקודש. והוא הדין בכל שלישי.
47 הלכך אלים קל וחומר דהבא, ולא שייך למימר
48 דיו: מה התם שלישי ותו לא – אף כאן שלישי ותו
49 לא.
50 **למדנו** שלישי מן התורה – נידחא ליה להביא
51 מקרא, והוה מצי למידרש שלישי
52 לקודש קל וחומר מטבול יום. ורש"י פירש: דלהכי
53 איצטרף למימר למדנו שלישי מן התורה, דלא תימא דיו. אבל השתא, דלמדנו מן התורה
54 – לא אמרינן דיו, משום דמיפרך קל וחומר.

53 איצטרף למימר למדנו שלישי מן התורה, דלא תימא דיו. אבל השתא, דלמדנו מן התורה
54 – לא אמרינן דיו, משום דמיפרך קל וחומר.

55 **בקודש** – כדילף התם מ"וכפר עליה הבקן וטהרה" – מכלל שהיא טמאה עד עכשיו. שלישי שפסול בתרומה – לרבנן דפליגי ארביי עקיבא, ונפקא לן בקל וחומר מטבול יום. ומה
56 טבול יום דמותר בחולין – אסור בתרומה, שני שפסול בחולין – אינו דין שיעשה שלישי בתרומה. במסכת סוטה. בפרק "כשם שהמים בורדיקין", ובקודש דין הוא שיעשה בה רביעי
57 מקל וחומר ממחוסר כפורים. ולמדנו שלישי בקודש מן התורה – ודלא תימא דיו לא מן הדין להיות כדן; מה תרומה עושה שלישי ותו לא – אף זה קודש יעשה שלישי ותו לא.
58 דמשום שלישי לא אצטרף לן קל וחומר, דמן התורה למדנו שלישי, וכי אתא קל וחומר – לרביעי הוא דאיתא. דקימא לן בבבא קמא פרק שני (בה,א). דהיכא דמיפרך קל וחומר –
59 לא אמרינן דיו.
60

פסחים דף יח עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שני) קכז

מיעוטים אלו, בא ללמד שבמשקין הפאין ו-שנטמאו מחמת שרץ
 עצמו אין טומאה עושה כיוצא בה. שכן ממה נאמר באוכל
 שנטמא בשרץ טמא הוא, ונתמעט משם שאוכל אינו מטמא דבר
 אחר שהוא כיוצא בו, למדנו אף על משקים שנטמאו משרץ
 שאינם מטמאים דבר אחר שהוא כיוצא בהם, כלומר משקה אחר.
 וחד – והמיעוט השני של 'טמא' נאמר במשקין הפאין ו-שנטמאו
 מחמת שרץ טמא מחמת שרץ, ללמד שאינם מטמאים משקה
 אחר. מפרשת הגמרא את תירוצה: וצריכי – ונצרכים שני מיעוטים
 אלו, משום דאי אשמועינן ו-שאם היה משמיענו הכתוב רק
 במשקין הפאין מחמת כלי שאינם מטמאים משקים, היינו אומרים
 שהוא משום דלא חמירי ו-שלא חמורה טומאתם, שהרי אינם
 אלא שניים לטומאה, אבל במשקין הפאין מחמת שרץ חמירי
 ו-שחמורה טומאתם משום שהם ראשונים לטומאה, אלא
 ו-היינו אומרים שעושה טומאה כיוצא בה – שהם מטמאים אף
 דבר אחר שהוא כיוצא בהם.
 מקשה הגמרא: ולשמעינן ו-וישמיענו הכתוב רק את מיעוט 'טמא'
 הוא שנאמר במשקין הפאין מחמת שרץ שאינם עושים כיוצא
 בהם, ומזה נלמד שכל שרץ שמשקין הפאין מחמת כלי הקלים
 מהם אינם עושים כיוצא בהם. מתרצת הגמרא: מילתא דחמירי
 בקל וחומר טרח וכתב לה קרא – אף דבר שנלמד בקל וחומר טרח
 הכתוב וכותבו, ועל כן נכתב 'טמא', ללמד על משקים הבאים
 מחמת כלי שאינם מטמאים משקים, אפילו שאפשר ללמוד דין זה
 ממשקים הבאים מחמת שרץ.
 הגמרא חוזרת לברר את דברי ריש לקיש לעיל (ע"א), שרבי יוסי
 הסובר שטומאת משקים לטמא אוכלים היא מן התורה, אמר כן
 על פי שיטת רבי עקיבא רב, ש'טמא' שנאמר באוכל שנטמא
 מכלי שנטמא משרץ והוא שני לטומאה, פירושו 'טמא', ושני
 עושה שלישי בחולין. מקשה הגמרא: אמר ליה רבינא לרב אשי,
 איך יתכן שדברי רבי יוסי אמורים בשיטת רבי עקיבא, והא אמר
 רבא, לא רבי יוסי סבר רבבי עקיבא ששני עושה שלישי בחולין,
 ולא רבי עקיבא סבר רבבי יוסי באותו קל וחומר שהוא דן בפסול
 רביעי בקודש, כפי שיוצא להלן, ומאחר שסובר רבי יוסי שטומאת
 משקים לטמא אוכלים היא מן התורה, ומקור דין זה הוא ממה
 שנדרש 'טמא' שנאמר במשקה במשמעות 'טמא', בהכרח
 שיסבור ששני עושה שלישי בחולין, שהרי ה'טמא' נאמר במשקה
 ובאוכל שנגע בכלי שנגע בשרץ שאינו אלא שני לטומאה. ואילו
 לדברי רבא שרבי יוסי חולק על רבי עקיבא וסובר ששני אינו
 עושה שלישי בחולין, לא יתכן שהוא דורש את דרשת רבי עקיבא
 האמורה.
 מתרצת הגמרא: אמר ליה ו-לו רב אשי לרבינא, אמנם רבי יוסי
 בשיטת רבי עקיבא רבא אמרה לשמועה זו שמשקה שהוא שני
 לטומאה, מטמא אוכל מן התורה, ואמר שכשם שמשמעות 'טמא'
 שנאמר באוכלים היא 'טמא' אחרים, הוא הדין ל'טמא' שנאמר
 במשקים שמשמעותו היא 'טמא' אחרים, וליה לא סבדיא ליה –
 ואולם הוא עצמו אינו סובר כן, אלא לשיטתו משקה אינו מטמא
 אחרים אלא מדרבנן בלבד, ואינו דורש את ה'טמא' במשמעות
 'טמא' אחרים.
 הגמרא חוזרת לפרש את דברי רבא שהובאו לעיל: אמר ליה רב
 אשי לרב רבנא בשלמא – מובן מה שאמר רבא שרבי יוסי לא סבר
 לה רבבי עקיבא, שהרי מוכרח כן מדברי רבי יוסי במקום אחר.
 דתניא – שכן שנינו בבביתא, אמר רבי יוסי, מניין לרביעי לטומאה
 בקודש שהוא פסול, ודין הוא – מקור דין זה הוא מקל וחומר. שכן
 נאמר ביולדת (ויקרא יב טו), וצמלאת ימי טהרה לכן או לבת תביא
 כבש בן שנתו לעלה וכן יונה או תר לחטאת אל פתח אהל מועד
 אל הפתח, והקריבו לפני ה' וכפר עליה וטהרה. הרי שאף לאחר
 שמלאו ימי טהרתה עדיין היא טמאה לענין קדשים, ואינה ניתרת
 באכילת קדשים ובכניסה למקדש עד שתביא את קרבנותיה. והוא
 הדין לכל הטמאים שנחתיבו בקרבנות, שכל זמן שלא הביאו את
 הקרבנותיהם ועדיין הם מחוסרים כפרה, הרי הם טמאים בקדשים
 ובכניסה למקדש, וכן פוסלים הם את הקדשים במגעם. ואם כן יש

ומשקים שנטמאו משרץ וכי לאו מקל וחומר קאתי – וכי אינם
 נלמדים בקל וחומר ממשקים שנטמאו מכלי, ומה משקין הפאין
 ו-שנטמאו מחמת כלי שנטמא משרץ מטמאין, משקין הפאין
 מחמת שרץ לא כל שרץ שהם מטמאים. ואם כן דיו ללא מן הדין
 להיות כדיון – די לו לדבר הנלמד בקל וחומר להיות כדבר
 הנלמד, ולא להיות חמור ממנו. לפיכך כשם שמשקים הבאים
 מחמת כלי אינם מטמאים כלים, כמו כן משקים שנטמאו משרץ
 שנלמדים מהם אינם מטמאים כלים.
 הגמרא חוזרת לדון בשיטת רבי עקיבא בדין טומאת אוכלים
 לטמא אחרים. שואלת הגמרא: 'טמא' דרישא – שנאמר בתחילת
 הכתוב לענין אוכל טמא. היכי דריש ו-איך דורשון רבי עקיבא.
 משיבה הגמרא: כך הוא דורשו, 'מכל האוכל אשר יאכל אשר יבא
 עליו מים וטמא, וטמא לענין לטמא ו-ש'טמא' את המשקין. מקשה
 הגמרא: איהו אומר שטומאת אוכל היא לטמא את המשקין, או
 ו-שטמא אינו טמא אלא לטמא את הכלי. מתרצת הגמרא: אמרת
 – יש לך לומר, שאוכל אינו מטמא כלי מקל וחומר. ומה משקה
 שטמא אוכל אינו מטמא כלי כמבואר לעיל, אוכל שאין מטמא
 אוכל, וכי אינו דין שלא יטמא כלי. הא ו-אלא במה אני מקיים
 ו-מעמיד את ה'טמא' שנאמר באוכל, בהכרח יש לפרש לענין
 לטמא את המשקין, שאוכל מטמא משקים משום שהן עלולין
 ו-עומדים בנקל לקבל טומאה. ויבוארו הדברים בסמוך.
 מקשה הגמרא: מאי איתא ו-למה צריך לומר ש'טמא' שנאמר
 באוכל מתפרש לענין שיטמא משקין משום סברא זו דמשקים
 עלולין לקבל טומאה, תיפוק ליה משום דליכא מידי אחרינא – הלא
 יש ללמוד זאת משום שאין שום דבר אחר שאפשר להעמיד בו
 את ה'טמא' שנאמר באוכל, שלדעת רבי עקיבא משמעותו 'טמא'
 אחרים, שהרי אינו מטמא כלים משום הקל וחומר ממשקה,
 ובהכרח שכונת הכתוב היא לכך שהוא מטמא משקים. מתרצת
 הגמרא: קמי קמי – כן היא כוננת הרצף, וכי תימא – ואם תאמר
 לדחות את הקל וחומר ממשקה, משום שאוכל חמור ממשקה בכך
 דמשקין משקין, מה שאין כן במשקה שאינו מטמא משקה, ועל כן
 אפילו שמשקה אינו מטמא כלי, מכל מקום אוכל ניטמא ו-יטמא
 לכלי, יש להשיב שאין זו פירכא על הקל וחומר. שכן תהוה ו-מהו
 שדרשנו מ'טמא' שאוכל מטמא משקה אינה חומרא של
 האוכלים, אלא חומרא דמשקין הוא, משום דמשקין עלולין לקבל
 טומאה, ועל כן הם נטמאים על ידי אוכל. הרי שמשקה חמור
 מאוכל, ואם משקה אינו מטמא כלי, כל שכן שאוכל אינו מטמא
 כלי.
 הגמרא חוזרת לפרש במה משקים עלולים לקבל טומאה יותר
 מאוכלים. שואלת הגמרא: ומה היא עלולתן של משקים, ובמה הם
 ממהירים להיטמא יותר מאוכלים. משיבה הגמרא: בכך שהם
 מקבלין טומאה שלא בהכרח של דבר אחר, מה שאין כן באוכלים
 שאינם נטמאים על ידי מגע בטומאה אלא אם כן הוכשרו קודם
 לכן בנפילת משקים עליהם.
 הגמרא מביאה מקור נוסף לכך שאוכלים ומשקים אינם מטמאים
 דבר שהוא כיוצא בהם. מפרשת הגמרא: ממה שנאמר 'טמא'
 באוכל ומשקה שנטמאו מכלי שנטמא משרץ, יש לדרוש דאין
 טומאה עושה דבר אחר שהוא כיוצא בה טמא. שכן אף שדורש
 רבי עקיבא 'טמא' במשמעות 'טמא', מכל מקום מאחר שקריאת
 תיבה זו היא 'טמא', יש בה גם מיעוט, שאף שאוכל ומשקה
 מטמאים אחרים, מכל מקום אינם מטמאים דבר שהוא כיוצא
 בהם, ואין אוכל מטמא אוכל ולא משקה מטמא משקה.
 מקשה הגמרא: וכי מהא נפקא ו-מכאן נלמדו שטומאה אינה
 עושה כיוצא בה, מהתם נפקא – הלא מקור דין זה הוא ממה
 שנאמר בטומאת שרץ (ויקרא יא לב), וכי יותן מים על רע ונפל
 מנבלתם עליו טמא הוא, ושנינו בבביתא שהובאה לעיל (ע"א)
 ש'הוא' בא למעט, שדווקא 'הוא' הוה, המאכל טמא, ואולם אין
 עושה טומאה כיוצא בה – אין אוכל טמא מטמא דבר אחר שהוא
 כיוצא בו, כלומר אוכל אחר. מתרצת הגמרא: חד – אחד משני

פסחים. פרק ראשון – אור לארבעה עשר דף יט עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" – (שטיינזלץ) קכט רש"י

1 ככל טמא מי לא משמע נמי דאי נגע בשני – דהא שני נקרא טמא – כ"ל אשר
2 בתוכו טמא. והשתא דשמעינן ליה לרבי יוסי בשלישי לתרומה ולא רביעי, ורביעי
3 לקודש ולא חמישי – על כרחיך לית ליה שני עושה שלישי בחולין, ולא דריש יטמא
4 יטמא. דאי אית ליה – לייתיה לרביעי בתרומה בקל וחומר מטבול יום: ומה טבול יום
5 שומרת בחולין – פסול בתרומה, שלישי שפסול
6 בחולין – אין דין שיעשה רביעי בתרומה? והוי
7 ליבא למימר, דאם כן מפרך קל וחומר, דהא
8 שלישי לתרומה נפקא לן מקרא כי היכי דנפקא
9 לן שלישי בחולין. ורביעי בקל וחומר, וחמישי
10 בקודש בקל וחומר ממוחוס כפורים. אלא ודאי
11 לית ליה לרבי יוסי שני עושה שלישי בחולין.
12 אלא רבי עקיבא לא סבר לה רבי יוסי
13 מגלן – דילמא רבי עקיבא אית ליה נמי קל
14 וחומר דרבי יוסי, ומייתי ליה בהאי קל וחומר
15 רביעי בתרומה וחמישי בקודש. אמר ליה – אם
16 איתא דיש חולקים בדבר הזה, וכי לא לישתמיט
17 שום תנא וליתני רביעי בתרומה בחד דוכתא?
18 וכי תיקשי לך מגי – נימא רבי עקיבא היא.
19 אלא ודאי לית ליה לרבי עקיבא קל וחומר
20 דרבינו יצחק, משום פירכא דדור אחרון. כדאמר
21 במסכת סוטה (ב"ב). עתיד דור אחרון לטור
22 את השלישי בתרומה, שאנו משמאין אותו בקל
23 וחומר מטבול יום. כדאמרינן. ודור אחרון פריך:
24 מה לטבול יום – שכן אב הטומאה. הלכך
25 לרבי עקיבא נמי, דאית ליה שלישי בחולין
26 – לא מייתי שום מעלה טפי לתרומה בקל
27 וחומר מטבול יום, משום הא פירכא. ושלישי,
28 בין בתרומה בין בחולין – נפקא לן מקרא
29 בהדיא, דדריש יטמא יטמא. ורביעי בקודש נמי
30 מ"הוברא אשר יגע בכל טמא" – מי לא עסקינן
31 דנגע בשלישי. דהא לרבי עקיבא, הואיל ודריש
32 יטמא יטמא, אשכחן שלישי דאיכרי טמא,
33 ומשכחת לה דאחי קודש לרבי רביעי הכי שרץ
34 טמא כלי הוה ליה ראשון, וכלי אוכל, ואוכל משקה, ומשקה אוכל. דהא לרבי עקיבא
35 טומאת משקין דאורייתא. חמישי בקודש לא מייתי בקל וחומר ממוחוס כפורים –
36 דאיבא למיפריך: מה למחווס כפורים. שכן אב הטומאה. ומבעיא לן לרבי מאיר
37 ורבי אלעזר, דאמרו בהדיא דמשקין אין מטמאין דבר אחר מן התורה. ולרבי יוסי נמי,
38 דאוקימנא דליה לא סבירא ליה – היכי משכחת קודש בא לידי רביעי? שרץ כלי –
39 הי ראשון, וכלי אוכל – הי שני. ואוכל משקה – הי שלישי. והאיך יבא לידי רביעי?
40 ונראה לי דעל כרחיך לא משכחת לה אלא מדרבנן. ותדע, דקתני לה גבי מעלות
41 ד"חומר בקודש" (חגיגה כ"ב) דקיימא לן התם ודכולהו מדרבנן ניהו. וזהו מחמש
42 מעלות האחרונות היא. ואמר התם, חמש אחרונות לית להו דררא דטומאה דאורייתא.
43 ובמסכת סוטה נמי סוגיא שיעתא עליה. ואני שמעתי דרבי יוסי מדרבנן אולא. ואוכל שלישי לרבי יוסי
44 בקודש, דקאמר לעיל ולדמנו שלישי בקודש בא לידי רביעי: שרץ כלי, וכלי אוכל, ואוכל משקה, ומשקה אוכל. ואי אפשר ליה לרבי עקיבא
45 משקה מטמא אוכל – על כרחיך מאוכל קיבלה, וסבירא ליה טומאה עושה כיוצא בה
46 בקדשים. ואוכל דטמא משקה, כיון דלא דריש יטמא יטמא – לא ידענא מהיבא נפקא לה, אי לאו מהאי קרא "וכי יותן מים על זרע" וגו', ודרשינן: הוא טמא ואינו עושה כיוצא
47 בו, ומדאיצטריך קרא למעוטי כיוצא בו – מכיל דטמא אחרים. וכי לימא: "טמא הוא" – הרי הוא טמא ואינו מטמא אחרים – אם כן לשתוק קרא מיניה, ולכתוב טמא, ומדיבא
48 תיתי לן טומאה לאחרים; ואי קשיא: הואיל ומשקין לא מטמאי אחרני לרבי יוסי, תו לא מיתוקמא מתניתין כתרצתא דתריך רבי ירמיה לעיל, ואודא רבי יוסי לטעמיה, והדר
49 קשיין לרובתה: אמאי אינה היא המדה; מדה ומדה היא לא תיקשי. דכי אוקימנא ואודא רבי יוסי לטעמיה – בחר טעמא דהא מתניתין דרבי יוסי אליבא דרבי עקיבא אוקימנא,
50 דדריש יטמא יטמא, דהא מהא מייתין סיעתא עליה. ואני שמעתי דרבי יוסי אית ליה יטמא יטמא גבי משקין, והא דאמר לא סבירא ליה בהדיא דאכולין דרבי עקיבא – אמר
51 לנגע טומאה עושה כיוצא בה. ועכשיו אתה בא לידי רביעי: שרץ כלי, וכלי אוכל, ואוכל משקה, ומשקה אוכל. ואי אפשר להעמידו מפני כמה תשובות. ומיהו, לרבי מאיר עקיבא
52 בהדיא טומאת משקין לטמא אחרים לאו דאורייתא – לא משכחת לה רביעי אלא מדרבנן. ואנן אהכי נסמוך – משום דלא אשכחן תנא, נימא דרבי עקיבא לית ליה קל וחומר.
53 דק ואשכח – בהדיא, דאמר רבי עקיבא רביעי ולא חמישי. הכלי מצרף מה שבתוכו – עריבה ארוכה ובה אוכלי קודש מכאן ואוכלי קודש מכאן, ואין נוגעין זה בזה, ונגע טמא
54 באוכלין שבראש אחד ובכלי לא נגע. ואוכלין אין מטמאין כלי אפילו מדרבנן, ואפילו הכי האוכלין שבעני ראשיה טמאים – שחבלי מצרפן. מקרתו – על ידי עדותו. הוסיף רבי עקיבא
55 – בעדות. לבונה ונחלים – אף על גב דלאו אוכלין ניהו – חזבת הקודש מכשרתן ומשויה להו אוכל, בפרק "כ"ל שעה" (לה"א). פסל את כולן – אלמא: מצרף כלי מה שבתוכו. דאי
56 משום דנגיעי אהרדי, נהי דגחלת שנגע בה מטמא את חברתה, אבל חברתה תו לא מטמא – דאם כן הוה ליה ששי ושביעי עד מאה. ומאותו ערות נשנית משנה זו והכלי מצרף,
57 וקתני בהדיא: רביעי בקודש פסול. אלמא: דרבי עקיבא חמישי לית ליה. שלישי בתרומה – אין, רביעי – לא, אלמא לית ליה לרבי עקיבא קל וחומר דרבי יוסי. בלשון אחר שומעתי,
58 יודר לעמוקי תהום, ואי אפשר להעמידו. אלמא קסבר צירוף דרבנן – מילתא באפני נפשח היא. מדאמר רבי יוחנן מערותו של רבי עקיבא נשנית – אלמא קסבר רבי יוחנן צירוף דכלי
59 לקודש דקתני גבי מעלות – לאו דאורייתא הוא, אלא מדרבנן. מעדותו של רבי עקיבא דמדרבנן הוא, דגחלים ולבונה לאו בני קבוליה טומאה ניהו אלא מדרבנן. ואף על גב דאמר
60 מר: "הבשר" לרבות עצים ולבונה – אמרינן כ"כ שעה" (שם) דמעלה מדרבנן היא. ופליגנא – דרבי יוחנן ארבי תנין. כף אחת – בקטורת כתיב, לקודש הוא. תנן התם – בעדות:
61 ועל המחט העיר עם שאר עדיית, שאם נמצאת בבשר קודש, שהסכין שנגע בה והידים שנגע בהן שנגעו בה שזורין, והבשר טמא. ולקמיה מפרש האי מחט מאי טומאה הוה ביה. וכינו

1 **ניתני** נמי רביעי בתרומה – הוא הדין הוה מצי למימר אי סבר לה רבי עקיבא –
2 אמאי איצטריך לאיתויי בקל וחומר רביעי בקודש ממוחוס כפורים: מגופיה דקרא
3 שמעינן ליה. כיון דשלישי טמא בחולין קרי כאן "הבשר אשר יגע בכל טמא וגו'" כי היכי
4 דדרשינן השתא לענין שלישי. **לא** לישתמיט תנא וליתני רביעי בתרומה וחמישי בקודש
5 – פירש הקונטרס: דלמאן דאמר טומאת משקין
6 לטמא אחרים דרבנן – לא משכחת רביעי בקודש
7 אלא מדרבנן. ועל ידי עצים ולבונה משכחת לה
8 שפיר. כדפירשתי לעיל. ורצה לומר דמביעיא
9 ליה אי מהני חיבת המינמי ביה ראשון
10 ושני – יסבור דאובל מטמא אוכל. ומה שפירש
11 הקונטרס: מדקתני לה גבי מעלות בפרק "חומר
12 בקודש" (חגיגה כ"ב ושם) אם כן דרבנן היא
13 – אין נראה לרבינו יצחק. דהא אוקמא רבי
14 עקיבא, ואיהו דריש יטמא יטמא, על כרחיך רביעי
15 בקודש דאורייתא. וקרייא כאן "הבשר אשר יגע
16 וגו'". וצירוף נמי דאורייתא לרבי תנין. והא דאמר
17 בחגיגה (שם כ"ב). חמש מעלות אחרונות לית
18 להו דררא טומאה דאורייתא – רבינו תנאל
19 לא גרס דאורייתא. ואפילו אי גרס ליה – הכי
20 פירוש: לית להו דררא טומאה דאורייתא, שלא
21 היה לכתוב לטמא, לפי שחן רחוקין מן הטומאה.
22 דמן הדין היה להם להיות שזורים. ועוד פירש
23 הקונטרס: ומגא דלא רדיש יטמא יטמא נפקא
24 ליה דאובל מטמא אחרים מדאיצטריך "טמא
25 הוא" למעוטי שאין טומאה עושה כיוצא בה.
26 אמר רבינו יצחק: הניחא לאבי ולרב אדא בר
27 אהבה, אבל לרבינא דאמר מקרא מלא דבר
28 הכתוב – דילמא אתא הוא לקדשים, דהוה
29 אמיןא עושין כיוצא בהן מ"הבשר אשר יגע בכל
30 טמא". **אלמא** קסבר צירוף דרבנן – יש פירוש
31 מרש"י שמפרש דייק לרבי עקיבא דצירוף דרבנן,
32 דמדאורייתא אין טומאה ללבונה וגחלים, דהא
33 לאו אוכל ניהו. דמעלה דרבנן היא מה שמקבלין
34 טומאה, ובפרק "כ"ל שעה" (פסחים לה"א). קרי לה מעלה. ואין זה ראיה, דהתם נמי קרי
35 לה מעלה להביא כפרתו אוכל בקדשים, אף על גב דהוי דאורייתא, כדריש בפרק
36 "הערל" (יבמות ע"ד). ועוד: בהדיא מוכח בפרק שני דחולין (לה"ב) ד"הבשר" – לרבות
37 עצים ולבונה לאו אסמכתא היא. דמוכח התם מינה דחזבת הקודש מכשר דאורייתא.
38 ונראה לרבינו יצחק כמו שהוגה בפירוש דייק דצירוף דרבנן מהא דקתני רישא על אפר
39 חטאת, שאם נגע טמא במקצת – טימא את כולו. והוה מדרבנן, שאפר חטאת אינו קודש
40 אלא חול, בדמוכח בפרק "החבלת" (מנחות נ"א, ושם) שאין מועלין באפר פרה. וקתני
41 הוסיף רבי עקיבא – משמע דהוי דרבנן, כמו רישא. **שאין** טומאת ידים במקדש –
42 תימה לרבינו יצחק: אמאי היה להם להיות טמא? הא אין בהן היסח הדעת! ואי משום
43 דאמר בפרק בתרא דחגיגה (כ"א, ושם) כל חפסול התרומה מטמא ידים להיות שניות
44 – אם כן מאי קא פריך תרווייהו בו ביזם גזריה והא הנהו ידים שפוסלות התרומה איירי
45 בסתם

בסתם ידים. והגורו ידים דכל הפוסל התרומה מטמא ידים להיות שניות - אינו אלא לקדשים, כדמוכח בחגיגה! ותירץ רבינו יצחק: דהך גזירה דרבי אינה הויא דחגיגה, אלא מסתמא כשגורו אסתם ידים שיהיו שניות - גורו כמו כן מסתמא על ידים הנוגעות בראשון שיהיו שניות. הלכך, הני ידים שנגעו במחט שהוא ראשון - היה להם להיות שניות, אלא דאין טומאת ידים במקדש. ונימא אין טומאת

ידים וכלים במקדש - תימה לרבינו יצחק: ממז: היה לו לכלי ליטמא: אי ממשקן - הא משקן דאמר: טומאת משקן לטמא אחרים דאורייתא, אם כן לית ליה שיהא דכן. וזה אין נראה, לה דלרבי עקיבא יהיו דכן מלטמא כלים. ואם תאמר: דילמא כי אמר רבי עקיבא זכינו - עדיין לא נגורה גזירה דכלים, וגזירה דידים לקדש כבר נגורה, כדאמרין בפרק קמא דשבת (טו.א. ושם) דשלמה גזר לקדש, ואינהו גזרו לתרומה! ויש לומר: דגזירה דכלים היינו בשמנה עשר דבר, ושמנה עשר דבר קדמו לרבי עקיבא. ואם תאמר: מנא ליה לנגירא שאין טומאת כלים במקדש? דילמא בשמנה עשר דבר גזרו על כלים אף במקדש. וזה דקתני שהסבין טהור - הדיא נשנית קודם שמנה עשר דבר, שהיה מעדותו של רבי חנינא מן הכתבים, ויש לומר: דאם איתא דגזרו בשמנה עשר דבר טומאה על הכלים במקדש - הוה ליה למיתני בהדיא בשום מקום, לאשמעינן דהדיא דקתני שהסבין טהור - קודם גזירה נשנית.

תרווייהו בו ביום גזרו - תימה: ידיים לקדש שלמה גזרו ויש לומר: דרבי עקיבא אשמנה עשרה דבר קאי, שהיתה מחוץ. והבי קאמר: בשמנה עשר דבר, כשעסקו בידינו ידים - לא רצו לגזרו טומאת ידים במקדש. האי סבין דנגע במאי - וסבירא ליה דמייירי בלא משקן. אין כלי מטמא כלי - ולית ליה דרב יהודה דמוקי לה במחט טמא מת דההוא כלי מטמא כלי, אלא כרבי יוסי דאמר כגון שהיתה פרה חסומה. הא ברשות היחיד ספיקו טמא - תימה: הא איצטרך לאוקמא ברשות הרבים משום ידים, דספיקו ברשות היחיד טמא. מכדי האי מחט דבר שאין בו דעת לישאל הוא - פירוש האי מחט - כלי שנגע במחט, דבטומאה לא בעינן שיהא בו דעת לישאל, אלא המיטמא לחוד. דאם לא כן - כל טומאת מת ושרץ, אפילו ברשות היחיד, היא ספיקו טהור. ואמר רבי יוחנן וכו' - הוה מצי לאתויי דועירי, דמשני (נדה ה.ב) דמעת לעת שבגדה עושה משכב ומושב, אף על גב דמשכב ומושב אין בו דעת לישאל, כשחברותיה נשאות אותה במטה.

לא

זכות וטובה וריוח ותקנה היא לנו מהפסד קדשים, שלא נגורה גזרת ידים במקדש ליטמא בדבר שאין מטמא אדם. דהאי מחט מוקמי ליה דלאו בר טמוי אדם הוא. דאילו חוץ למקדש מטמאים ידים בטומאה כל דהו אפילו סתמן, משום ידים עסקניות. ונימא - נמי, זכינו שאין טומאת כלים במקדש מדרבנן בדבר שאין מטמא מן התורה. דאילו בחולין גזרו רבנן ביה טומאה, ואף על גב דמדאורייתא

טהור - כדתנן גבי שמנה עשר דבר: והאובלים והכלים שנטמאו במשקן, והבא קתני: סבין טהור. ידים קודם גזירת כלים נשנו - ליטמא מדרבנן. וכשהעידו עדות זו עדיין לא נגורה גזירת חכמים על טומאת כלים דרבנן, לפיכך לא יוכל לומר זכינו שאין טומאת כלים במקדש - דההיא שעתא אפילו בעלמא נמי לא הויא. בו ביום - בעליית חנניה בן חזקיה בן גרון, ב"ציאות השבת". דתנן: אלו פוסלין את התרומה. הכפר - והתם מפרש טעמא משום תקנת ספרים, שהיו מניחין את הספרים עם התרומה, ועבברים אוכלים אותם. והידים - אפילו סתמן, אם נגע בתרומה בלא נטילת ידים. והטבול יום - והתם פריך: הא דאורייתא היא ומשני: סמי מכאן טבול יום. אלא אמר רבא - דאי כבר נגורה על הכלים מדרבנן שיטמאו במשקן, ומיהו הבא ליבא משקן. והנח לטומאת סבין, דאפילו בחולין שלא חשו להפסידן - לא שייכא בהו הבא טומאה לסבין. דהאי סבין דנגע במאי, שיטמאהו: לא בשר ולא מחט אין יכולין לטמאו, דאין אוכל ולא כלי שאינו אב הטומאה מטמאין כלים אפילו מדרבנן, ולא גזרו חכמים מדבריהם טומאה על הכלים אלא שיטמאו מן המשקן, ומשום משקא זב ובה. מאי עבידתיה - דמטמא בשר. ספק מחט - לא ידעינן אי טמא אי טהור, ושל מי היתה. על ספק הויקין - לומר שמו של זב או של נדה. ורוקן אב הטומאה הן לטמא אדם, דכתבי (ויקרא טו) "וכי ירוק הוב", מחט של פטא פת - שהוא אב הטומאה, והמחט עצמו אב הטומאה, דדריב הרי הוא כחולל. ולקמיה פריך: אמאי הסבין והידים טהורין? אף גופו של כהן טמא הוא, וצריך טבילה והערב שמש דאורייתא. רבי יוסי רבינו אבין אמר - לעולם ספק מחט, וכגון שהיתה פרה חסומה ובאה מחוץ לירושלים. דדאי מעלמא אתי, דמשנכנסה לשם לא בלעתה, דהוה להו ספק כלים של מקומות אחרים. של שוק העליון - שם היו מתקבצין טמאין, שלא לטמא את חבריהם. ואף על גב דאיתחוק זב - שראינוהו עובר בשוק זה שנמצא בו רוק, אשמעינן דלא גזרו, דכולי האי לא שמענו ממתניתין. בדרך אחת היו יורדין לבית הפבילה - ועלוין בדרך אחרת. הנמצאין בדרך הירידה - טמאין, דמאי בעו התם? אלא טמאין היו, והיה רוצה

להטביל, ונפלו ממנו. דרך עליה טהורים - שהטבילין, ולפעמין אימא סיפא בו' - ומזה ליבא למשמע מינה. דאיכא למידק מרישא הכי, ומסיפא הכי. ואשמעינן הך אמוראי דלעיל, דאמרי לא גזרו - דרישא דוקא. דקתני בדרך ירידה הוא דמטמאין, הא דכל העיר טהור. וסיפא דקתני דרך עליה טהורין - לא תידוק מינה הא דכל העיר טמאין, אלא לאפוקי גזירתא - מבוואת קטנים שהיו סמוך לדרך ירידה ועליה, ופעמים שהיו יורדין דרך אותן מבוואת ופעמים עליון, והנהו טמאין מספק, שהרי מתחלה טמאין היו, ספק בפלו בידיה ספק בעליה, ומספק לא נפקי מטומאה. אבל שאר כלים, ספק בטמאו ספק לא בטמאו - לא גזרו עליהן מספק. כיון דאמר בר חובב הרי הוא כחולל - חו נגעה בטומאת מת, שהוא אב הטומאה, ונעשה גם המחט אב הטומאה. ואמאי הסבין והידים טהורות? אדם וכלים נמי ליטמא - דכל אב הטומאה מטמא אדם וכלים, בין כלי את כלי בין אדם את אדם, בין אדם כלי וכלי אדם. כפרשה "זאת חקת התורה" בספרי. עזרה רשות הרבים היא - לטומאה. ואדם וסבין, ספק נגעו במחט זה ספק לא נגעו. והויא לה ספק טומאה ברשות הרבים דספיקו טהור: ופרכין הא רשות היחיד הוי ספיקו פטא - הא דבר שאין בו דעת לישאל הוא הסבין. ולא גרסינן: האי מחט. אלא: מכדי דבר שאין בו דעת לישאל הוא. ואי גרסינן ליה - הכי מפרשינן: מכדי האי עדות דמחט - דבר שאין בו דעת לישאל הוא הסבין, וכל מי שאין בו דעת לישאל בו. דכל ספק טומאה מסוטה גרמינן: מה סוטה רשות היחיד ועל הספק טמאה - אף כל ספק טומאת ברשות היחיד ספיקו טמא. ומינה, מה סוטה יש בה דעת לישאל אם בטמאה אם לאו - אף כל שיש בו דעת לישאל, כגון אדם, ספק נגע בשרץ ספק לא נגע, דיש בו דעת שיבולין לשואלו אם נגע והוא אינו יודע - ספיקו טמא. הבאה בידי אדם - אדם היה עסוק בה, ואם נגע בו הסבין במחט - על ידי אדם נגע בו. הלכך, אם עזרה רשות היחיד - ספיקו טמא.

פסחים דף ט עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עזו והדר" (ליום שלישי) קלא

60 כשמצא אותה בַּבֶּשֶׂר הקרבן, וראה שזו היא המחט הטמאה
61 שאבדה לו. הגמרא מביאה תירוץ אחר: רבי יוסי בְּרַבִּי וְ-בֶן רַבִּי
62 אֲבִין אָמַר, לעולם מדובר במחט שאין ידוע מה היא, וּבְגוֹן שְׁהוּתָהּ
63 הַפְּרָה שנמצאה בה המחט חֲסוּמָה בפיה, וְכֵּן מַחוּץ לְיִירוּשָׁלַיִם, וכך
64 נשארה כשפיה חסום עד שחשטה, ובהכרח בלעה מחט זו מחוץ
65 לירושלים, ועל כן דינה כספק כלים מחוץ לירושלים שגזרו עליהם
66 טומאה, והיא מטמאה את הבשר.
67 הגמרא דנה בדברי האמוראים שהובאו לעיל, בדין ספק רוקים
68 וספק כלים בירושלים: גִּזְמָא – נשוב לעצם דברי רבי אלעזר ורבי
69 יוסי ברבי חנינא ונבאר אותם. רבי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי תַנְיָנָא, חד
70 ו-אחד) מהם אָמַר, לא גָזְרוּ עַל סַפֵּק הַרוֹקִין שְׁבִירוּשָׁלַיִם, וְחַד
71 ו-אחד) מהם אָמַר, לא גָזְרוּ עַל סַפֵּק הַכְּלִים שְׁבִירוּשָׁלַיִם. מקשה
72 הגמרא: הלא בספק רוקין תַנְיָנָא – כבר שנינו במשנה שבירושלים
73 הם טהורים, וכן על ספק כְּלִים תַנְיָנָא – כבר שנינו במשנה
74 שבירושלים הם טהורים, ומזה החידוש בדברי אמוראים אלו.
75 מפרשת הגמרא את קושייתה הראשונה: ספק רוקין תַנְיָנָא
76 ו-שנינו, דהרי תַנְיָנָא במסכת שקלים (פ"ח מ"א), כֵּן הַרוֹקִין הַנִּמְצָאִין
77 בְּיִרוּשָׁלַיִם מְטוּהָרִין, הוּא מְשַׁל הַרוֹקִים הַנִּמְצָאִים בְּשׁוֹךְ הָעֵלְוִין שֶׁל
78 ירושלים, משום ששם היו מתקבצים הטמאים כדי שלא לטמא את
79 חבריהם הטהורים, ויש לחשוש שמא הרוק הוא של אדם טמא.
80 מתרצת הגמרא: לא גִּזְמָא – לא הוצרך אחד מאמוראים אלו
81 להשמיענו שרוקים שבירושלים טהורים, אלא לחדש שֶׁאֵין עַל גַּב
82 דְאִתְחַזְקוּ ו-שהחזקו – זב – שראינו שעבר זב באותו שוק שנמצא בו
83 רוק, אף על פי כן הקלו בירושלים ולא חששו שמא הוא רוקו של
84 הזב. שכן מדברי המשנה בשקלים לא שמענו חידוש זה.
85 מפרשת הגמרא את קושייתה השנייה: הלא בספק כְּלִים כבר תַנְיָנָא
86 ו-שנינו שבירושלים הם טהורים, דהרי תַנְיָנָא במשנה (שם מ"ב), כֵּן
87 הַכְּלִים הַנִּמְצָאִים בְּיִרוּשָׁלַיִם, אם נמצאו בְּדֶרֶךְ הַיְרֵידָה לְבֵית הַמִּבְדֵּלָה,
88 הרי הם מְטוּהָרִין. שהיו לבית הטבילה שתי דרכים, באחת יורדים
89 אליו ובשניה עולים וחוזרים ממנו, וכלים שנמצאו בדרך הירידה
90 ודאי הובאו לשם כדי להטבילם ולטהרם מטומאתם, ואבדו קודם
91 שהספיקו לטובלם. מדייקת הגמרא מדברי המשנה: דווקא בדרך
92 ירידה הכלים טמאים, הֵא דְעֵלְמָא – אבל אם נמצאו בשאר העיר
93 הרי הם מְטוּהָרִין, ואם כן למה נצרך אחד מהאמוראים האמורים
94 להשמיענו ספק כלים בירושלים טהורים. מתרצת הגמרא:
95 וְלִמְעֵינָא – הלא לשיטתך שיש לדייק מדברי המשנה שדווקא אם
96 נמצאו בדרך ירידה הם טהורים, אִימָא סִיפָא – אם כן אמור ובאר
97 את מה ששנינו בסוף דברי המשנה, אם נמצאו הכלים בְּדֶרֶךְ הָעֵלְוָה
98 מבית הטבילה הרי הם מְטוּהָרִין. והרי יש לדייק משם להיפך,
99 שדווקא אם נמצאו בדרך העליה הם טהורים, משום שמן הסתם
100 אבדו לאחר שהוטבלו ונטהרו, הֵא דְעֵלְמָא ו-אבל בשאר העיר) הם
101 מְטוּהָרִין, ונמצא שדייק הרישא סותר לדייק הסיפא, ובהכרח את
102 מהם אינו בדווקא, ואם כן אין להוכיח מדברי המשנה על ספק
103 כלים בירושלים כלל. אֶלְמָא משמיענו אחד מהאמוראים שהובאו
104 לעיל, שדברי הַרִישָׁא דרך ירידה לבית הטבילה טמאים הם
105 בְּדוּקָא, וְדַבְרֵי הַסִּיפָא דרך עליה טהורים הם לֹא בְּדוּקָא, אלא
106 הוא הדין לכלים הנמצאים בכל ירושלים שהם טהורים. ומה
107 שנקטה הסיפא דרך עליה טהורין לא באה אלא לְאַפְּקוּי גְּזוּיָתָא –
108 למעט את המבואות הקטנים הסמוכים לדרכי העליה והירידה של
109 בית הטבילה, שלפעמים יורדים בהם לבית הטבילה ולפעמים
110 עולים בהם ממנו, ולהשמיענו שהכלים הנמצאים שם טמאים.
111 שכן יש להסתפק בהם האם אבדו בדרכם לבית הטבילה קודם
112 שהוטבלו או בדרכם חזרה ממנו לאחר טבילתם, אך משום
113 שבתחילה ודאי היו טמאים, עלינו להעמידם מספק על חזקתם
114 הראשונה ולטמאם, ואין לטהרם כשאר הכלים שבירושלים.
115 הגמרא חזרת לדון בביאורו של רב במשנה בעדיות, לגבי מחט
116 שנמצאת בבשר. מקשה הגמרא: וְלִבְיָא דְאָמַר שהמשנה מדברת
117 במחט הטמאה בודאי, וּבְגוֹן שְׁאֲבָדָה לֹא מִחֶט שֶׁנִּגְעָה בְּמִמָּא מַת
118 וְהִבְיָה שזו היא המחט שנמצאת בַּבֶּשֶׂר, הלא מִכֵּין דְאָמַר מַת –

1 מקשה הגמרא: וְיָמָא – הלא היה לו לומר, וזכינו שֶׁאֵין מִמִּמָּא יָדִים
2 וְכִלִּים בַּבֶּשֶׂר, כלומר, היה לו להוסיף, שגם על כלים שנטמאו
3 מדבר שאינו מטמאם מן התורה לא גזרו חכמים טומאה במקדש.
4 שכן התורה כלי נטמא רק מאב הטומאה, אלא שגזרו חכמים על
5 משקה שהוא ולד הטומאה שיטמא כלים. ואם כן אף לסכין היה
6 להיטמא מחמת המשקים שעל הבשר שנטמא מהמחט, ומכך
7 שאמר רבי חנינא סגן הכהנים שהסכין טהור, מוכח שבמקדש לא
8 גזרו על טומאת כלים. ואם כן, מדוע רק על טומאת ידים אמר רבי
9 עקיבא שזכינו שלא גזרו עליה במקדש, ולא אמר כן גם על
10 טומאת כלים. מתרצת הגמרא: אָמַר רַב הוּדְהָ אָמַר רַב, וְאִתְיָמָא
11 ו-יש אומרים) שאמר זאת רבי יוסי בְּרַבִּי תַנְיָנָא, יָדִים קוֹדְמִים גְּזוּרִים
12 כְּלִים נִשְׁנוּ – גזרו על טומאת ידים לפני שגזרו על טומאת כלים
13 שנגעו במשקים, ועדות זו של רבי חנינא סגן הכהנים נאמרה
14 לאחר גזירת ידים וקודם גזירת כלים, ועל כן לא יכול היה רבי
15 עקיבא לומר שמעדות זו זכינו שאין טומאת כלים במקדש, שהרי
16 באותה שעה אף בחולין לא נהגה טומאת זו.
17 דוחה הגמרא תירוץ זה: אָמַר רַבָּא, וְהָא תְּוִיָּהוּ – והרי שתי גזירות
18 אלו, טומאת ידים וטומאת כלים, בו ביום גָזְרוּ עליהן, דְתַנְיָנָא – שהרי
19 שנינו במסכת זבים (פ"ה מ"ב), אלו פוסלין את התרומה, הַפֶּסֶךְ –
20 אחד מכו"ד ספרים של תורה נביאים וכתובים, וְהַיְדִים שאינן
21 נטולות, וְהַטְּבִיל יום – טמא שטבל לטומאתו ועדיין לא העריב
22 שמשו, וְהַאֲבָלִין וְהַכְּלִים שֶׁנִּמְצָאוּ בַּבֶּשֶׂר. והרי כל הגזירות
23 שבמשנה זו הן מ"ח דברים שגזרו עליהם ביום אחד, ואם כן, איך
24 יתכן שטומאת ידים נגזרה לפני טומאת כלים.
25 משום דחיה זו מתרץ רבא תירוץ אחר: אֶלְמָא אָמַר רַבָּא, ודאי כבר
26 נגזרה טומאת כלים שיטמאו במשקים טמאים בשעה שהעיד רבי
27 חנינא סגן הכהנים עדות זו, אך הֵנָּה לְטוּמָאָת סִכִּין, דְאִפִּילוּ בְּחוּלִין
28 נִמְי לֹא מִמִּמָּא – שהרי גם בחולין שאין לחשוש להפסדם אין הסכין
29 נטמא באופן שבו נאמרה עדות זו, לפי שלא היו משקים על הבשר
30 שנמצאה בו המחט, ועל כן לא היה לו לסכין במה להיטמא. שהרי
31 הָא סִכִּין דִּינְעָה בְּמִיָּא – סכין זה במה נגע בכדי שיטמא, אִילְמָא
32 ו-אם תאמר) דִּינְעָה בַּבֶּשֶׂר שנטמא על ידי המחט, הֵא ו-הרי) אִין
33 אֶלְמָא מִמִּמָּא אִילוּ אִפִּילוּ מִדְּרַבְנָן. וְאֶלְמָא מה תאמר, דִּינְעָה הַסִּכִּין
34 בַּבֶּשֶׂר, וְהָא ו-הרי) הֵא אֶלְמָא אִינְהוּ אַב הַטּוּמָא, וְאִין כְּלִי רַאשׁוֹן
35 לְטוּמָאָה מִמִּמָּא כְּלִי אַחַר אִפִּילוּ מִדְּרַבְנָן. שכן מדין תורה אין כלי
36 נטמא אלא על ידי אב הטומאה, ולא גזרו חכמים על ולד הטומאה
37 שיטמא כלי אלא בולד שהוא משקה. על כן לא אמר רבי עקיבא
38 שמעדות זו שמענו שאין טומאת כלים במקדש, שהרי גם בחולין
39 אין הסכין נטמא באופן האמור.
40 הגמרא מבררת מה היא טומאת המחט שמחמתה נטמא הבשר,
41 כעדותו של רבי חנינא סגן הכהנים במשנה האמורה. שואלת
42 הגמרא: הָא ו-אותה) מִחֶט שנמצאה בבשר, מִיָּא עֲבִירָתִיה – מה
43 מעשיה, כלומר, איזו טומאה יש בה, ומדוע היא מטמאת את
44 הבשר. אִי יָמָא ו-אם נאמר) שמדובר בַּסַּפֵּק מִחֶט שאין ידוע האם
45 היא טמאה או טהורה ושל מי היתה, שגזרו עליה חכמים להיות
46 ראשון לטומאה כדין ספק כלים הנמצאים שאין ידוע האם הם
47 טהורים או לא. והרי אי אשר לפרש כן, דְהָא אִיתְמַר – שהרי נאמר
48 בבית המדרש, רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי תַנְיָנָא אמרו הלכות בספק
49 טומאה. חַד ו-אחד) מהם אָמַר, שאף שגזרו חכמים טומאה על רוק
50 שאין ידוע של מי הוא, שיש לחשוש בו שמא הוא רוק של זב או
51 נדה שהוא אב הטומאה מן התורה מטמא אדם וכלים, מכל מקום
52 לא גָזְרוּ טומאה עַל סַפֵּק הַרוֹקִין שְׁבִירוּשָׁלַיִם. וְחַד ו-אחד) מהם
53 אָמַר, שאף שגזרו על סתם כלי הנמצא להחשיבו ראשון לטומאה,
54 מכל מקום לא גָזְרוּ עַל סַפֵּק הַכְּלִים שְׁבִירוּשָׁלַיִם. ואם כן, ספק מחט
55 זו אינה מטמאה את הבשר, שהרי מדובר בבהמת קדשים שקריבה
56 בירושלים, ושם בלעה מחט זו.
57 משיבה הגמרא: אָמַר רַב הוּדְהָ אָמַר רַב, המשנה מדברת במחט
58 שהיא ודאי טמאה, וּבְגוֹן שְׁאֲבָדָה לֹא מִחֶט שֶׁל מִמָּא מַת, שעל ידי
59 נגיעתה בטמא מת נעשתה אב הטומאה כמותו, וְאַחַר כֵּן הִבְיָה

60 השקה אותה בנהר סמוך לשחיטתה, כמבואר לעיל. ולפי זה
61 מקשה הגמרא: וְיִתְדֵר (ו-יחזור) הַפֶּרֶשׁ שנטמא על ידי המחט
62 וְיִטְמָא (ו-ויטמא) לְבָשָׁר, שהרי תורת משקה עליו, ומשקה מטמא
63 אוכל. מתרצת הגמרא: אָמַר רַב אֲדָא בְרַ אֲהֵבָה, המשנה מדברת
64 בַּפֶּרֶשׁ עֲבָה (יבש) שאין לו תורת משקה. הגמרא מביאה תירוץ
65 נוסף: רַב אֲשִׁי אָמַר, אֲפִילוּ יִטְמָא (אם תאמר) שמדובר בַּפֶּרֶשׁ רִבָּה
66 שנחשב למשקה, מכל מקום אין הוא מקבל טומאה, מִשּׁוּם דְּהוּ
67 (שהוא) מִשְׁקָה פְּרוּחַ שאינו ראוי לשתייה, ומאחר שאינו בכלל מה
68 שנאמר (ויקרא יא לד) וְכָל מִשְׁקָה אֲשֶׁר יִשְׁתָּה בְּכָל כְּלֵי יִטְמָא, אינו
69 מקבל טומאה.
70 הגמרא מביאה ברייתא המפרשת את סדר טומאת שרץ האמורה
71 בתורה, עד שלישי לטומאה: תַּנֵּי תַנְא קַמֵּיה דְּרַב שְׁשֵׁת – שנה אחד
72 החכמים (שהיה רגיל לשנות ברייתות) לפני רב ששת ברייתא זו.
73 שָׂרִץ מְטַמָּא אֶת הַמִּשְׁקִין, וְיִמְשְׁקִין אֵלּוּ שנטמאו מהשרץ מִטְמָאִין אֶת
74 הַכְּלֵי, וְכֵלֵי זֶה מְטַמָּא אֶת הָאוֹכְלִין, וְהָאוֹכְלִין הִלְלוּ מִטְמָאִין אֶת
75 הַמִּשְׁקִין. וְלִמְדֵנוּ שֶׁלֹּשׁ טוֹמְאוֹת בְּשָׂרָךְ, טוֹמְאוֹתוֹ נמשכת עד
76 שלישי לטומאה. וסוברת ברייתא זו כרבי עקיבא, ששני עושה
77 שלישי גם בחולין.
78 אמר לו רב ששת לאמורא ששנה לפניו ברייתא זו: הלא לפי
79 גירסתך, הֵנִי – דברים אלו השניים בברייתא אַרְבָּעָה הֵן ולא
80 שלשה, שהרי המשקה שנגע בשרץ הוא ראשון, והכלי שנגע
81 במשקה הוא שני, והאוכל שנגע בכלי הוא שלישי, והמשקה שנגע
82 באוכל הוא רביעי. ואף לשיטת רבי עקיבא (לעיל ג) הורש את
83 היטמא שנאמר באוכל ומשקה שניים במשמעות 'יטמא' אחרים,
84 מכל מקום לא מצאנו בכתובים אלא ששני עושה שלישי בחולין,
85 ולא משלישי עושה רביעי. ומדברי הברייתא עצמה מוכח כן,
86 שהרי שנתה בסוף דבריה וְלִמְדֵנוּ שלש טומאות בשרץ. אלא גַּזוּ
87 מִשְׁקִין דְּרִישָׁא – חתוך מדברי הברייתא את המשקים ששנית
88 בתחילת דבריה, וכך אמרה הברייתא, השרץ מטמא את הכלי
89 ועושהו ראשון, והכלי עושה את האוכלים לשניים, והאוכלים
90 עושים את המשקים לשלישיים, ובאה הברייתא להשמיענו ששני
91 עושה שלישי בחולין, כשיטת רבי עקיבא.
92 שאל האמורא את רב ששת: מה ראתי לחתוך מדברי הברייתא
93 את המשקים שהוזכרו בתחילת דבריה, אַרְבָּעָה, גַּזוּ (חֲתוּךְ) את
94 הַמִּשְׁקִין דְּרִישָׁא – שנזכרו בסוף דבריה, וכך יש לשנות בדברי
95 הברייתא, השרץ מטמא את המשקים, והמשקים את הכלי, והכלי
96 את האוכלים. ואל תשנה לבסוף שאוכלים אלו מטמאים את
97 המשקים, שכן לא מצינו בכתובים ששלישי עושה רביעי בחולין.
98 השיבו רב ששת: אי אפשר לגרוס בתחילת דברי הברייתא 'ומשקין
99 מטמאין את הכלי', משום דְּלֹא אֲשַׁבְּחֵן ו-לא מצינו שום תַנְא
100 דְּאָמַר שֶׁמִּטְמָאִין כְּלֵי מִן הַתּוֹרָה, אֲלֵא רַק רַבִּי יְהוּדָה אמר כן
101 בברייתא לעיל (טו). ואף הוא הִדְרָךְ בֵּיה (חזרו בו) מדבריו, כפי
102 שהוכיחה הגמרא לעיל (טז). ואם תגרוס כן בדברי הברייתא,
103 בשטת מי תעמידנה, ועל כן בהכרח יש למחוק את המשקים
104 שנזכרו בתחילה, ולא את המשקים שנזכרו לבסוף.
105 הגמרא מביאה סימן לסדר שלש מדרגות הטומאה הבאות משרץ:
106 וְסִימְנֵיהּ, נְיִיטָא – חבית של שיכר, כלומר, סדר עשיית שיכר
107 שעורים יהיה לך לסימן, כדי שלא תטעה בסדר הדברים הנטמאים
108 זה מזה בטומאת שרץ. שכך היא דרכם של עושי השיכר, תחילה
109 מניחים כלי, ואחר כך נוטנים בו את השעורים שהם אוכל, ואחר
110 כך נוטנים בו את המים. וכמו כן הוא הסדר שבו מטמא השרץ עד
111 שלישי לטומאה, השרץ נגע בכלי, והכלי נגע באוכל, והאוכל נגע
112 במשקה.
113 הגמרא ממשיכה לדון בסדר טומאת שרץ: תַּנֵּן הָתָם – שנינו שם
114 במסכת כלים (פ"ח מ"ה) שָׂרִץ שֶׁנִּמְצָא פְּתוּר חָרָס, ובאותו זמן
115 נמצאת גם פת בתוך התנור ואינה נוגעת בשרץ, הַפֶּת שְׁכַתוֹכוֹ
116 נעשית שִׁנְיָה לטומאה, מִפְּנֵי שֶׁהַתְּנֹר נטמא מהשרץ ונעשה תְּחִלָּה
117 ו-ראשון, והוא עושה את הפת שבתוכו לשניה. מקשה הגמרא:
118 אָמַר לֵיהּ רַב אֲדָא בְרַ אֲהֵבָה לְרַבָּא, וְנִיחָו לְהָאי תְּנֹר כְּמָאן דְּמִלֵּי

1 נְשִׁאֲלִין עֲלֵיהּ, כלומר הכלי טמא, והבעלים צריך לשאול עליו
2 בבית דין, מה יהיה עליו. וְאֲפִילוּ שהספק הוא בכלי טהור הַמוֹנֵחַ עַל
3 גַּבֵּי כְרָקָה, ואין בכלי דעת לישאל, ואף האדם אינו עוסק בו
4 להוליכו ולהביאו אל השרץ, אלא החזיק האדם את השרץ בידו
5 וספק אם הביאו על הכלי, מכל מקום ברשות היחיד הוא טמא,
6 כְּדִין דְּרַב שִׁשְׁבִּי בּוּ דְעַת לִישְׂאֵל, לפי שהאדם שעל ידו בא ספק
7 הטומאה יש בו דעת לישאל. לפיכך הוצרך רב אשי לתרץ, שאין
8 הסכין נטמא משום שהעזרה היא רשות הרבים, שהרי אילו היתה
9 רשות היחיד, היה הסכין נטמא כדן ספק טומאה ברשות היחיד
10 בדבר שיש בו דעת לישאל.
11 הגמרא ממשיכה לברר את דברי המשנה בעדיות שהובאה לעיל.
12 שנינו במשנה: שאם נמצאה מחט טמאה בבשר הקרבן, הסכין
13 והידים טהורות, וְהַכֶּשֶׁר מְטַמָּא. מקשה הגמרא: הלא אוכלים אינם
14 מקבלים טומאה אלא אם כן הוכשרו על ידי ביאת משקים עליהם,
15 והאי בְּשָׂר דְּאִיתְפְּשֵׁר כְּמָא – ובשר זה במה הוכשר לקבלת טומאה.
16 אי נִימָא דְּאִיתְפְּשֵׁר – אם נאמר שהוכשר בדם שחיטתו, וְהָא ו-והרי
17 אָמַר רַבִּי הֵימָּא פְּרַ אֲמַר רַבִּי וְהָנֵן, מִזֵּינ דְּרָם קְרָשִׁים שְׂאֵינִי
18 מְבַשְּׂרֵי אֶת הָאוֹכְלִים לטומאה, שְׂנַאֲמַר בְּדָם (דברים יב ד) לֹא
19 תֵּאכְלֵנּוּ עַל הָאֲרֶזֶת תִּשְׁפְּכֵנוּ בְּמִים, ומכאן שרוקא דֶם שְׂנִשְׁפָּךְ בְּמִים
20 הוֹקֵשׁ לַמֵּימ, וּמְבַשְּׂרֵי כְּמוֹתָם אֶת הָאוֹכְלִים לקבלת טומאה. וְאוֹלָם
21 דֶם קֶרְבַּנֹת שְׂאֵינִי נִשְׁפָּךְ בְּמִים אלא נזרק על המזבח, אֵינִי מְבַשְּׂרֵי
22 כְּמִים, משום שאינו נחשב למשקה. ואם כן, לא יתכן שבשר הקרבן
23 הוכשר על ידי דם שחיטתו. וְאֲלֵא מַה תֵּאמַר, דְּאִיתְפְּשֵׁר
24 (ו-הוכשר) הַבֶּשֶׂר בְּמִשְׁקֵין בֵּית מִטְבְּחָא – במים שבבית המטבחים
25 שבעזרה שהורח בהם, וְהָא ו-והרי אָמַר רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינְא,
26 מְבַשְּׂרֵי בֵּית מִטְבְּחָא, לֹא דִינִי שְׁהוּ דְּבָן – לא זו בלבד שהם טהורים,
27 אֲלֵא שְׂאָף אֵין הֵם מְבַשְּׂרֵין אֶת הָאוֹכְלִים לקבלת טומאה.
28 ממשיכה הגמרא לברר במה הוכשר הבשר: וְאֲלֵא מַה תֵּאמַר,
29 דְּאִיתְפְּשֵׁר (ו-הוכשר) בְּחִיבַת הַקּוֹדֵשׁ, שהלכה בידינו שחביבות
30 הקדשים מחשיבה אותם לאוכל אפילו כשאינם ראויים לאכילה,
31 ומטעם זה הם מקבלים טומאה אף בלא הכשר משקה, והרי לא
32 יתכן לפרש כן, כיון שבמשנה נאמר 'הבשר טמא' ולא 'פסול',
33 ומשמעות 'טמא' היא גם לטמא אחרים, וְאִימֹר – והרי מה שאנו
34 יכולים לומר דְּמִתְּנֵיא, לֵיה ו-שמועילת) חִיבַת הַקּוֹדֵשׁ להכשיר את
35 הקדשים לקבלת טומאה, הוא רק לְאִיפְסוּלֵי גּוֹפֵיה – לענין שיפסל
36 הקודש עצמו מחמת טומאתו, אך לְמִיטְנָא בֵּית רְאִשׁוֹן וְשֵׁנֵי נְמֵי –
37 וכי מועילה לו חיבת הקודש לטמאותו גם לענין שנמנה ממנו
38 והלאה סדר של ראשון ושני לטומאה ויטמא אחרים, שכאשר יגע
39 הקודש באב הטומאה ויעשה ראשון, יטמא דבר אחר ויעשהו
40 שני. ואם תאמר שמועילה לו חיבת הקודש גם לענין שיטמא
41 אחרים, אם כן תִּישְׁטוּט ממשנה זו את מה דְּבָעֵי ו-שנסתפק) רִישׁ
42 לְקִישׁ, צָרִיד שֶׁל מְנַחֵת – גוש יבש של סולת מנחה שלא נגע בו
43 השמן שנתבל במנחה, ולא הוכשר אלא על ידי חיבת הקודש,
44 האם הוא מקבל טומאה גם לענין שיהיו מזוין בּוּ רְאִשׁוֹן וְשֵׁנֵי
45 ויטמא אחרים, אִו לֹא הוכשר אלא לענין שיפסל הוא עצמו, אבל
46 אינו מטמא אחרים. ואם טעם מה ששנתה המשנה שהבשר טמא
47 לטמא אחרים הוא משום חיבת הקודש, הלא יש להוכיח ממנה
48 שצריך של מנחות אף מטמא אחרים, ואיך הסתפק ריש לקיש בדן
49 זה.
50 משום קושיא זו מביאה הגמרא ביאור אחר בדברי המשנה: אָמַר
51 רַב יְהוּדָה אָמַר שְׂמוּאֵל, מה שנינו במשנה שהבשר טמא. הוא כְּגוֹן
52 שְׁהִיָּתָה זֶה פְּרָה שֶׁל זָכָי שְׁלֵמִים, וְהַעֲבִירָה בְּנֶהַר כדי להשקותה,
53 בשביל שיהיה נוח להפשיט את עורה ממנה לאחר שחיטתה,
54 ואחר כך שְׁחִמָּה, וְעִדְרִין מִשְׁקָה של מי הנהר מוֹפֵחַ עֲלֵיהּ בשעת
55 שחיטתה, ולא יתכן שלא יפלו מים מהעור על הבשר בשעת
56 הפשטת העור, והם המכשירים את הבשר לקבלת טומאה.
57 הגמרא דנה בהמשך דברי המשנה בעדיות. שנינו במשנה: אם
58 נִמְצָאֹת המחט בַּפֶּרֶשׁ ו-ביצואה) של הבהמה שבתוך מעיה, הַכֵּל
59 מְהוּר ואף הבשר. וסברה הגמרא שמדובר בפרש רך ולת, שהרי

פסחים. פרק ראשון – אור לארבעה עשר דף כ עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קלג רש"י

1 לא דייך שהן דכן אלא שאין מבכשירין — לא בעי לשנוי תרגומא אדם, דלעיל תירץ בן
 2 מחמת דחוק. וזה שאין מבכשירין — משום דסבירא ליה דתלושים לא מבכשירין, דדריש
 3 יטמא דכתיב גבי משקין יטמא ממש ולא הכשר וליכא אלא חד קרא בהכשר, וסבירא ליה
 4 לאוקמי טפי במחורבין מבתלושין. **אלא** דאיתכשר בחיבת הקודש — ואם תאמר: אי חיבת
 5 הקודש מהניא למינאי ביה ראשון ושני מאי נפקא
 6 מינה דהאי משקין בית מטבחיא דכן ואין
 7 מבכשירין? ואומר רבינו יצחק: דאיצטריך לכמה
 8 דברים שמכביאין בעורה, דלא שייך בהו חיבת
 9 הקודש, כגון ביכורים או חולין שאוכלין בעורה
 10 כדי לאכול המנחה החובה על השובע, כדאייתא
 11 ב"הקומץ רבה" (מנחות כא, ב). **ובשעת** שחיטה
 12 עדיין משקה טופח עליה — פירש הקונטרס: דאי
 13 אפשר שלא יפול מן העור על הבשר. ואין נראה,
 14 דאם כן הוי ליה תלושין ותלושין לא מבכשירין.
 15 כיון דדריש שמואל יטמא ממש — ליכא אלא חד
 16 קרא בהכשר, וההוא מוקי לה במחורבין. ולהכי
 17 נקט והעבירה בנהר — משום דבעי הכשר מן
 18 הנהר שהוא מחובר. ואומר רבינו יצחק: דעל ידי
 19 העור הוכשר הבשר, דב"העור הרוטב" (חולין
 20 ק"ח, ב) פליגי אי יש יד להכשיר, אבל לכולי
 21 עלמא יש שמור להכשיר — ובכל העור באו מים
 22 בעודם מחוברים.

מי

1 נשאלין עליה — כלומר: חשבינן לה לטמא אותה, כאילו יש בה דעת לישאל. לשון אחר:
 2 נשאלין לבית דין מה תהא עליו. וזו עיקר: נשאלין עליה — בעלים יהו נשאלין בעל כרחן
 3 בשבילה לבית דין, מה תהא עליה. ו**אפילו הוא כלי מונח על גבי קרקע** — כלומר: אף
 4 על גב דכלי טהור זה שנוול בו הספק אין בו דעת לישאל, ובו לא היה אדם עוסק שיחא
 5 מוליכו ומביאו בידו, אבל אדם עוסק בטומאה

6 שהיה נושא שרץ בידו, ספק נגע בכלי ספק לא
 7 נגע — אם רשות היחיד הוא, ספקו טמא. האי
 8 בשר דאיתכשר במאי — הכי נמי מצי בעי
 9 אקרא, "הבשר אשר יגע בכל טמא" כגמא
 10 איתכשר; ואיכא למימר בשר דקרא פשיטא
 11 דאיכא הכשר טובא, דבשר של שלמים נאכל
 12 בכל העיר ולכל אדם, ושם מדיחין אותו
 13 ומבשלין אותו, ואיכא הכשר טובא. אבל בחמה
 14 זו שנמצאת בבשרה מחט בעורה במקום
 15 שחיטה, ומיחין קבל הכשר הכשר? דמה אינו
 16 מבכיר מדרבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כו'.
 17 משקה בית מטבחיא — שהורחה בהן אינו
 18 מבכיר. **אלא דאיתכשר בחיבת הקודש** — חיבת
 19 הקודש מבשרתה לבוא לידו טומאה, דקיימא לן
 20 בפרק שני דשחיטת חולין חיבת הקודש שמוחה
 21 לה אוכל לקבולי טומאה. למינאי ביה ראשון
 22 ושני — שיחא הוא מטמא אחרים, דקתני: הבשר
 23 טמא, ולא קתני הבשר פסול. נמי — בתמידה, אם
 24 כן תיפשוט מדרקני טמא — משמע מטמא
 25 אחרים משום הכשר חיבת הקודש, תיפשוט
 26 דבעי ריש לקיש בשחיטת חולין, צריך של
 27 מנחות — יבש של מנחות, מקום שלא נגע לשם
 28 שמן. צריך — לשון יבש, ודומה לו גבי שופר
 29 (ראש השנה כ"ג, א) היה קולו דק או עבה או
 30 צריך. להכי נקט פרה של זבחי שלמים — לפי
 31 שהעור הבשר לבעלים, ומתעסק ליפות העור
 32 והבשר, ומעבירה בנהר סמוך לשחיטה, ומשקין
 33 אותה כדי שתהא נוחה להפשט, כדאמרין
 34 בסיומא דביצה. ועדיין משקה טופח עליה — ואי
 35 אפשר שלא יפול מן המשקה על הבשר כל
 36 שהוא בשעת הפשט. ונהדר פירש — דקא סלקא
 37 דעתך תורת משקה עליו, שהרי בשעה זו השקה

38 אותה. **בפרש עבה** — דלאו משקה הוא. שרין **מטמא את המשקין** — מקל וחומר מכלי, כדלילף
 39 הכלי מן המשקה, כדוהו דריש לה רבי יהודה מיקמי דהדר ביה. ודריש ביה נמי להאי יטמא טמא, וליף מיניה דחורו כלי זה ומטמא את האוכלין, כדאשכחן בהו דכלים מטמאין
 40 מיכל אשר תחבו יטמא מכל האוכל — משמע שנטמא האוכל מאויר כלי חרס. ואוכלין את המשקין כו'. ומיהו לא מיתרצא היא, דהאי אוכל הבא מחמת כלי דקאמר קרא דמטמא
 41 משקה — לאו מכלי הבא מחמת משקה קאי, אלא בבא מחמת שרץ. ותנא תני למודנו שלש טומאות בשרץ, דמשמע דטומאה חולבת מזה לזה מזה לזה, ומהכא הוה מצינו למיפרכיה
 42 למילתיה. אלא דאקשי אחריתי, מפורשת טפי, דקתני שלש וקא חשיב ארבע, והיא היא. ואוכלין מטמאין את המשקין — דדריש יטמא דגבי אוכלין, יטמא — לטמא אוכלין
 43 המשקין, כדדריש ליה רבי עקיבא. והוא הדין דמצי למינאי וכלי מטמא את המשקין, ומשקין מטמאין אוכלין, כיון דאית ליה יטמא טמא, אלא חדא מינייהו נקט, ותרווייהו לא מצי
 44 למיתני, דנימא כלי מטמא את האוכלין, ואוכלין את המשקין, ומשקין שבאו מן האוכלין מטמאין את האוכלין — דהא ליתא בקרא. אפילו לרבי עקיבא דוהו ליה שלישי עושה רביעי.
 45 ד"זכל משקה אשר ישתה" — אתוכו דכלי חרס קאי, שקיבל המשקה הזה טומאה מן הכלי. וכי דרשת יטמא טמא — אכתי שני עושה שלישי משכחת מיניה, אבל שלישי עושה רביעי
 46 לא ילפת מיניה. הני **ארבעה** היין — שלישי עושה רביעי לא משכחת ליה בקרא, דכי כתיב אוכל הבא מחמת כלי מטמא משקה — לאו בכלי הבא מחמת משקה כתיב, אלא בכלי
 47 הבא מחמת שרץ. ותנא גופיה חשיב ארבע ותני שלש. נו משקין דרישא — חתוך משקין הראשונים, ואימא: שרץ מטמא את הכלי, והכלי את האוכל, ואוכל את המשקה. וכן ון
 48 סודרין במקרא. ורבי עקיבא הוא דדריש יטמא טמא, ושני עושה שלישי. והוא הדין דמצי למיתני נמי שרץ כלי, וכלי משקה, ומשקה אוכל. וחדא מינייהו נקט, כדפרשנין. דתרווייהו
 49 לא מצי למיתני. והא אתא לאשמענין — דשני עושה שלישי בחולין, ארבעה נו משקין דסיפא — ואימא: שרץ משקה, ומשקה כלי, מיכל כלי יטמא" כדוהו דריש ליה רבי יהודה.
 50 וכלי אוכל דרוש ביה להאי יטמא דכלי יטמא. ומשקין דסיפא לא תיתני, משום דרביעי לא כתיב. ואף על גב דאוכל דאי מטמא משקה — הבא לא תנייהו, דהאי אוכל דהבא שלישי
 51 הוא. אמר ליה לא אשכחנא תנא כו' — ואי הכי תדרוש כמאן תוקמיה? וסימנך — שלא תטעה בסדרך. נוייתא — סדר מטילי שבר שערין. תחלה נותנין כלי, ואחר כך אוכל, ואחר
 52 כך משקה. שרין שנמצא בתנור — ולא נגע בפת — הפת שבתוכו שני לטומאה, ואינם מטמאים חולין לרבנן, מפני שהתנור תחלה. התנור קיבל טומאה מן השרץ, והפת מן התנור.
 53 וליחוייה להאי תנור כמאן דמלי טומאה — כיון דקיימא לן אויר כלי חרס מטמא מן השרץ, אף על פי שלא נגע — אלמא כמאן דמלי טומאה הוא, דהא לא נגע בו ומטמאו. ותיהו
 54 נמי פת כאלו נוגעת בתנור. ויכול יהו כל הכלים — אם כלי שטף נתון בתוך כלי חרס, ושרץ באויר החיצון — יכול יחא כלי עץ או כלי מתכת שבתוכו טמא. משום דכתיב "כל אשר
 55 בתוכו יטמא".

תלמוד

קלד פסחים. פרק ראשון – אור לארבעה עשר עשר דף כ עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)"
תוספות רש"י

1 **מי** אמר רבי יהושע שתיקה כאחת ורמינהו חבית – אמר רבינו יצחק: הא דלא משני פסח
2 שאני, דמשמע ליה דפסח לא מעלה ולא מוריד – מדשרי בתלויה ואסר בטחורות, אם
3 כן מה שהיא תלויה הרי הטעם.
4 **הא** רבי שמעון אליבא דרבי יהושע – תימה לרבינו יצחק: לרבי שמעון, כיון דשרי תלויה
5 לטמא ביד, אם כן שרי לשורפו, ואמאי קרי
6 ליה תלויה: דתלויה היינו לא אוכלין ולא שורפין? 1
7 ויש לומר: דתלויה לרבי שמעון – היינו דלא 2
8 מחיב לשורפו. **ראוי** לזלוף – אף על גב 3
9 דתרומה טמאה בשריפה, כיון דמסקינן בפרק
10 בתרא דתמורה (לגא), הראוי לשריפה – שרפה, 4
11 הראוי לקבורה – קבורה. והוא הדין בני האי 5
12 גונא, והואיל וראוי לזלוף. 6
13 **תלמוד לומר:** "כל אשר בתוכו ימא" וסמך ליה:
14 "מכל האכל" – אוכל מטמא מאויר כלי חרס, ואין 7
15 כל הכלים מממאין מאויר כלי חרס. רב חסדא רמי 8
16 פיסחא אפיסחא ומשני; מי אמר רבי יהושע שתיקה 9
17 כפחתה, ורמינהו, אמר רבי יוסי: אין הגדון דומה 10
18 לרואה, בשעה עירו רבוהו על מה העירו – אם על 11
19 הבשר שנמא בלד הטומאה ששורפין אותו עם 12
20 זה טמא וזה טמא. אם על השמן שנפסל בטבול יום, 13
21 שמדליקין אותו בנר שנמא בטמא מת – זה פסול וזה טמא. אף אנו מודים בתרומה 14
22 שנממאת בולד הטומאה ששורפין אותה עם התרומה שנממאת באב הטומאה, אבל היאך 15
23 נשורף אפילו תלויה עם הטמאה, שמא יבא אליהו ויטהרם? ומשני: הא – רבי שמעון 16
24 ואליבא דרבי יהושע, הא – רבי יוסי ואליבא דרבי יהושע. דתניא: ארבעה עשר שהל להיות 17
25 בשבת מבערין את הכל מלפני השבת, ושורפין תרומות טמאות תלויות וטהורות, דברי רבי 18
26 מאיר. רבי יוסי אומר: טהורה בפני עצמה, ותלויה בפני עצמה, וטמאה בפני עצמה. אמר 19
27 רבי שמעון: לא נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע על הטהורה ועל הטמאה שאין שורפין, על 20
21 התלויה ועל הטהורה – ששורפין, על מה נחלקו – על התלויה ועל הטמאה, שרבי אליעזר 22
23 אומר: תישורף זו בעצמה וזו בעצמה, ורבי יהושע אומר: שתיקה כפחתה. והא מתניתין רבי 24
25 יוסי היא! הכי קאמר רבי יוסי לרבי מאיר: אפילו רבי שמעון ואליבא דרבי יהושע, דמיכל 26
27 כי מיכל בתלויה וטמאה, אבל בטהורה וטמאה – לא. רבי יוסי ברבי חנינא רמי תרומה 28
29 אפיסחא ומשני; מי אמר רבי יהושע שתיקה כפחתה, ורמינהו: חבית של תרומה שגולד בה 30
31 ספק טומאה, רבי אליעזר אומר: אם היתה מונחת במקום התורפה – ויחנה במקום המוצנע, 32
33 ואם היתה מגולה – יכסנה. רבי יהושע אומר: אם היתה מונחת במקום המוצנע – ויחנה 34
35 במקום התורפה, ואם היתה מכוסה – יגלנה. גרמא – אין, בידים – לא! ומשני: הא – רבי 36
37 שמעון אליבא דרבי יהושע, הא – רבי יוסי אליבא דרבי יהושע. רבי אליעזר רמי תרומה 38
39 אחרומה ומשני; מי אמר רבי יהושע: גרמא – אין, בידים – לא, ורמינהו: חבית של תרומה 40
41 שנשברה פנת העליונה ותחתיה חולין טמאין – מודה רבי אליעזר לרבי יהושע שאם יכול 42
43 להציל ממה רביעית בטהרה – יציל. ואם לאו, רבי אליעזר אומר: תרד וטמא, ואל יטמאנה 44
45 ביה. רבי יהושע אומר: יטמאנה ביה! ומשני: שאני התם דאיכא הפסד חולין. מתקיף לה 46
47 רבא: מתניתין נמי איכא הפסד עצים! אמר ליה אבוי: להפסד מרובה – חששו, להפסד מועט 48
49 – לא חששו. ומנא תימרא דלהפסד מרובה חששו ולהפסד מועט לא חששו – דתניא: חבית 50
51 של שמן תרומה שנשברה פנת העליונה, ובתחתונה חולין טמאין – מודה רבי אליעזר לרבי 52
53 יהושע שאם יכול להציל ממה רביעית בטהרה – יציל, ואם לאו – תרד וטמא ואל יטמאנה 54
55 ביה. מאי שנא שמן – דראוי להדליק, וזו נמי ראוי לזלוף? וכי תימא זילוף לאו מילתא היא 56
57 – והאמר שמואל משום רבי חייא: שותין מלוג בסלע, ומזלפין מלוג בשתיים! בהדרש. והא 58
59 ראוי לישנו! אתי ביה לידי תקלה. שמן נמו אתי ביה לידי תקלה! דרמי ליה בכלי מאוס. וין 60
61 נמי רמי ליה בכלי מאוס! לזלוף קא בעי ליה, בכלי מאוס רמי ליה? ותקלה עצמה תנאי 62
63 היא, דתניא: חבית של יין של תרומה שנממאת, בית שמאי אומרים: תשפך חבל, ובית 64
65 הלל אומרים: תעשה זילוף. אמר רבי ישמעאל ברבי יוסי: אני אכרעי, בשדה – תשפך חבל, 66
67 בבית – תעשה זילוף. איכא דאמרי: בהדרש – תשפך חבל, בינן – תעשה זילוף. אמרו לו:
68 אן
69 בסלע, ומזלפין מלוג הנמכר בשתיים. נוח לקנות לוג בשתי סלעים לזלוף, מלקותו לשתיה, ומי שאינו עשיר יקח יין בול לשתיה, 70
71 ונדף, ואין ראוי לזלוף. אתי ביה לידי תקלה – אם ישנו אצלו עד שיתישן, אתי למשתי מניה. לזלוף קבעי ליה – וצריך שיהא לו ריחו טוב, ובכלי מאוס רמי ליה? בתמיה. ותקלה 72
73 עצמה – אי חיישין לה, ואסור לשהוי אי לא תנאי היא. תשפך חבל – לשון חבילה. כלומר: תשפך יחד, ולא זלוף, דלמא ארמוזק קלי קלי אפילו בו ביום אתי למשתייה. בשדה 74
75 תשפך חבל – שאין מזלפין בשדה. והא לא אמרין שביאנה בבית לזלף, דאדחי אתי ביה לידי תקלה. ואיכא דאמרי – לשהייה מועטת (לא חיישין) כי הא מן השדה לבית – 76
77 לא חיישין, אלא בהדרש תשפך חבל בו. אמר רבי ישמעאל ברבי יוסי – כמה שנים אחר בית הלל ובית שמאי היה. אמרו לו – בני דור.

פסחים דף כ עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) קלה

60 בידיים. על מה נחלקו, על התלויה ועל המטמאה. שרבי אליעזר אומר,
 61 תירצהו זו בפני עצמה וזו בפני עצמה, ולא ישרפן יחד, שהואיל ואין
 62 לתלויה טומאה ודאית, כששורפה יחד עם הטמאה הרי הוא
 63 מטמאה בידיים, ורבי יהושע אומר, ישרפו שתיהן כאחת, משום
 64 שאין אנו מוזהרים בתרומה תלויה לשמרה בטהרה. מצאנו אם כן
 65 בברייתא זו, שנחלקו רבי יוסי ורבי שמעון בשיטת רבי יהושע אם
 66 מותר לשרוף בערב פסח תלויה עם טמאה. ועל פי זה תירץ רב
 67 חסדא את הסתירה לעיל, שמה שהתיר רבי יהושע במשנתנו, הרי
 68 זה כשיטת רבי שמעון, והברייתא שאסרה לדעת רבי יהושע היא
 69 בשיטת רבי יוסי.
 70 מקשה הגמרא על תירוץ רב חסדא: והא מתניתין רבי יוסי היא,
 71 ולא דברי רבי שמעון, כפי שנאמר בה 'אמר רבי יוסי אינה היא
 72 המידה' וכו', ואיך שנינו בה שלדעת רבי יהושע שורפים תלויה עם
 73 טמאה. מתרצת הגמרא: הכי קאמר רבי יוסי לרבי מאיר שהתיר
 74 לשרוף טהורה עם טמאה, לשיטתי אסור לטמא אפילו תרומה
 75 תלויה, ואפילו רבי שמעון ואלויא דרבי יהושע דמיקל בשריפת
 76 תרומה בערב פסח, כי מיקל - מתי הקל, רק בשריפת תלויה ומטמאה
 77 כאחת, אבל בטהורה ומטמאה לא התיר לשרוף כאחת.
 78 סתירה נוספת בדעת רבי יהושע: רבי יוסי קריב הנינא רמי תרומה
 79 אפיסקא - הקשה סתירה בדעת רבי יהושע, מדבריו בענין תרומה
 80 של כל השנה, על דבריו בענין תרומה בערב פסח, ומשני - ותירץ
 81 סתירה זו. וכך הקשה, מי וכו' אמר רבי יהושע במשנתנו לגבי
 82 תלויה וטמאה ששורפים את שתיהן כאחת, והיינו שמותר לטמא
 83 תלויה בידיים, ורמינהו, ששנינו בתרומות (פ"ח מ"ה), חבית של תרומה
 84 שנולה בה פסק טומאה, רבי אליעזר אומר, אם היתה מונחת במקום
 85 התורפה - הפקרן שאינו משתמר, וניחה במקום המוצנע, ואם
 86 היתה מנולה בפקנה, כדי שלא יטמא. ואף שהיא ספק טמאה, מכל
 87 מקום אנו מוזהרים לשומרה. רבי יהושע אומר, אם היתה מונחת
 88 במקום המוצנע, וניחה במקום התורפה, ואם היתה מכוסה ונלנה,
 89 כלומר, אם רצה רשאי לגרום לה טומאה, שאין אנו מוזהרים על
 90 שמירת תרומה תלויה. ומבואר בדברי רבי יהושע, שדווקא על ידי
 91 גרמא אין - כן, מותר לטמא את התלויה, כגון להניחה במקום
 92 התורפה או לגלותה, אבל לטמאה פתחים לא התיר רבי יהושע,
 93 ואם כן איך התיר במשנתנו לשרוף תלויה עם טמאה ולטמאה
 94 בידיים. ומשני - ותירץ רבי יוסי ברבי חנינא, הא - מה ששנינו
 95 במשנתנו שמותר לטמא תלויה בידיים, זו היא שיטת רבי שמעון
 96 אליבא דרבי יהושע, והא - ומה ששנינו במשנה בתרומות שמותר
 97 לטמאה רק על ידי גרמא, זו היא שיטת רבי יוסי אליבא דרבי
 98 יהושע, שאף בתלויה בערב פסח אסר לשורפה עם הטמאה
 99 ולטמאה בידיים, כפי ששנינו בברייתא שהובאה לעיל.
 100 סתירה נוספת בדברי רבי יהושע: רבי אליעזר רמי תרומה אפרומה
 101 - הקשה סתירה בדעת רבי יהושע, מדבריו בענין תרומה בכל
 102 ימות השנה, על דבריו במקום אחר בענין זה, ומשני - ותירץ
 103 סתירה זו. וכך הקשה, מי וכו' אמר רבי יהושע שדווקא על ידי
 104 גרמא אין - מותר לטמא תרומה תלויה, אבל פתחים לא, כפי ששנינו
 105 במשנה בתרומות שהובאה לעיל, ורמינהו, ששנינו במשנה
 106 שאחריה (שם פ"ח מ"ט), חבית יין של תרומה שנספרה בנת העלויה -
 107 במקום שבו דורכים את הענבים, ותחתיה חולין סמאין - ובבור הגת
 108 התחתונה שלתוכו היין יורד ומתקבץ, נמצא יין חולין טמא, ואם
 109 יפול יין התרומה לתוכו יטמא יין התרומה, ויאסור בתערובתו אף
 110 את יין החולין, אף על פי שאם אין התרומה להציל מיין התרומה
 111 נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע כבבא בסמוך, מכל מקום מורה
 112 -מודים) רבי אליעזר ורבי יהושע, שאם יכול להציל מפנה
 113 -מהתרומה) לכל הפחות רביעית הלוג בטהרה על ידי שיביא כלים
 114 טהורים ויקבלנה, יציל בטהרה, ועליו לחזור אחר כלים טהורים.
 115 ואף על פי שעד שימצא כלים טהורים תפול רובה לתוך החולין
 116 ותאסרנו, מכל מקום לא יקבלנה בכלים טמאים, לפי שאסור
 117 לטמא תרומה לצורך הצלת חולין מהפסד. ואם לאו, שאינו יכול
 118 להצילה כלל בכלים טהורים, אלא רק בכלים טמאים, ואם יקבל

1 תלמוד לומר (ויקרא י"א א'), וְכֹל כְּלֵי חָרָשׁ אֲשֶׁר יִפֹּל מֵהֶם אֶל תּוֹכוֹ,
 2 כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא, וְסָמֵךְ לֹיֵה בְּכַתּוּב שְׁלֹא חָרָשׁוֹ (שם י"א ל'), מִכֵּל
 3 הַאֲבֹכַל אֲשֶׁר יֵאָבֵל אֲשֶׁר יָבֹא עֲלָיו מִיַּם יִטְמָא. ומסמיכות זו
 4 משמע, שדווקא אובל מטמא - נטמא] משרץ הנמצא באויר כלי
 5 חרס, ורק עליו נאמר 'כל אשר בתוכו יטמא' ואין כל הכלים
 6 מטמאין באויר כלי חרס. ומכאן ראינו שאין רואים את הכלי כאילו
 7 הוא מלא בשרץ, שאם כן, אף הכלי שנמצא בתוכו היה נטמא
 8 מגבו, כמי שנגע בשרץ עצמו. אלא הדבר שבתוך הכלי נטמא
 9 בחמת הכלי ולא מחמת השרץ עצמו. ולפיכך הפת הנמצאת
 10 בתוך החרס, וינהא אלא שניה לטומאה.
 11 הגמרא הוחרת לבאר את משנתנו. שנינו במשנה, אמר רבי יוסי,
 12 מודים רבי אליעזר ורבי יהושע ששורפים בשעה שישית של ערב
 13 פסח תרומה טהורה בפני עצמה וטמאה בפני עצמה, בכדי שלא
 14 לטמא את הטהורה. ולא נחלקו אלא בתרומה תלויה - ספק
 15 טמאה וטמאה. שרבי אליעזר אומר, תשרף זו לעצמה וזו לעצמה,
 16 ורבי יהושע אומר, ישרפו שתיהן כאחת, ואין איסור לטמא את
 17 התלויה בטומאה ודאית. מקשה הגמרא: רב חסדא רמי אפיסקא
 18 אפיסקא - הקשה סתירה בדעת רבי יהושע, ממשנתנו בדין תרומה
 19 בערב פסח על ברייתא באותו ענין, ומשני - ותירץ סתירה זו. וכך
 20 הקשה, מי וכו' אמר רבי יהושע ששורפים את שתיהן - התלויה
 21 והטמאה] כאחת, ורמינהו - והלא יש להקשות, ששנינו בברייתא
 22 שרבי מאיר ביקש להוכיח מדברי רבי חנינא סגן הכהנים ורבי
 23 עקיבא במשנתנו, שמותר לשרוף תרומה טהורה עם טמאה בערב
 24 פסח. ואמר לו רבי יוסי לרבי מאיר, אין הנדון דומה לראיה, שהרי
 25 בשהעידו רבותינו, על מה העידו שתוכל ללמוד מכך לשריפת
 26 תרומת חמץ, אם כוונתך להוכיח מעדותו של רבי חנינא סגן
 27 הכהנים על הפסח של קדשים שנטמא בולד המוטמא, ששורף
 28 אותו עם הפסח שנטמא באב המוטמא, הלא בשר זה טמא ובשר זה
 29 טמא, ועל כן מותר לשורפם יחד אפילו שבכך נוספת טומאה
 30 לבשר שנטמא בולד, ואין ללמוד משם להתיר לשרוף תרומה
 31 טהורה עם טמאה. ואם כוונתך להוכיח מעדותו של רבי עקיבא על
 32 השמן של תרומה שנספסל כמגע טבול יום, שפדליקון אותו כגד
 33 שנטמא בטמא מת, הלא שמן זה פסול בעצמו מחמת טומאתו ונר
 34 זה טמא, ומאחר שאף קודם לכן היה השמן פסול, לא חששו
 35 להוסיף לו טומאה, ואין ללמוד משם להתיר לשרוף טהורה עם
 36 טמאה. הוסיף רבי יוסי ואמר, אף אנו מודים בתרומה שנטמאת
 37 בולד המוטמא, ששורפין אותה עם התרומה שנטמאת באב
 38 המוטמא, ואפילו שבכך אנו מוסיפים עליה טומאה. אבל היאך
 39 נשרוף אפילו תרומה תלויה עם המטמאה בערב פסח, הלא שאם בא
 40 אליהו לאחר זמן ויטהרם - ויאמר שהתלויה טהורה היתה, ונמצא
 41 שעברנו על האיסור לטמא תרומה. וכל שכן שאסור לשרוף
 42 טהורה עם הטמאה, על אף שהיא הולכת לאיבוד וצריך לבערה
 43 משום איסור חמץ. מבואר אם כן בברייתא זו בדברי רבי יוסי,
 44 שלדברי הכל אין שורפים תלויה עם טמאה, ואילו במשנתנו נאמר
 45 שלדעת רבי יהושע מותר לשרוף יחד ולטמאה בטומאה ודאית.
 46 ומשני - ותירץ רב חסדא על סתירה זו, מחלוקת תנאים היא
 47 בשיטת רבי יהושע. הא - מה ששנינו במשנה שמותר לשרוף
 48 תרומה תלויה עם טמאה, זו היא דעת רבי שמעון ואלויא דרבי
 49 יהושע. והא - ומה ששנינו בברייתא שאסור לשרוף יחד, זו היא
 50 שיטת רבי יוסי ואלויא דרבי יהושע. דתניא, איבעה עשר בניסן שחל
 51 להיות בשבת, מבערין את הכל - את כל החמץ מלפני השבת,
 52 ושורפין יחד תרומות טמאות ותלויות וטהורות, דברי רבי מאיר.
 53 וכשיטתו במשנתנו, שמותר לטמא תרומת חמץ בערב פסח משום
 54 שסופה לאיבוד. רבי יוסי אומר, שורפים מהורה בפני עצמה, ותלויה
 55 בפני עצמה, ומטמאה בפני עצמה. אמר רבי שמעון, לא נחלקו רבי
 56 אליעזר ורבי יהושע על הפהורה ועל המטמאה, שלדברי הכל אין
 57 שורפין יחד. וכן לא נחלקו על התלויה ועל הפהורה, שלדברי הכל
 58 שורפין יחד, שמאחר שלא הוחזקה התלויה בטומאה, כששורפים
 59 אותה עם הטהורה אין הדבר נראה כמו שנטמאים את הטהורה

פסחים. פרק ראשון – אור לארבעה עשר דף כא עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קלז רש"י

1 אין הברעת שלישית מברעת – דעת שלישית היא זו. שבית שמאי ובית הלל לא הוכירו
 2 לגלות דעתם דניהו חיישין לתקלה כלל. דאי הו אמרו הכי: בית שמאי אומרים בין
 3 בבית בין בשדה חבל תשפר, ובית הלל אומרים בין בבית בין בשדה תיעשה יזולן, ואתה
 4 בא להכריע ולומר: בבית – כבית הלל, בשדה – כבית שמאי, הואי הברעה. אבל
 5 השתא, דלא הוכירו בית ושדה – טעמא
 6 אחרינא הוא, ולאו משום תקלה. ורבי ישמעאל
 7 חייש לתקלה, והיינו תנאי. מחלוקת – רבי
 8 אליעזר ורבי יהושע, שנפלה לפחות ממאה
 9 חולין טמאים. שיש בגת התחונה פרות ממאה
 10 חולין טמאים, דאין תרומה בטילה בהן ופסדי
 11 לגמרי, דתרומה צריך אחד ומאה לבטלה. אבל
 12 היו בתחונה מאה חולין, מאה חביות כמו זו
 13 של תרומה – דברי הכל לא טעמא ביד, והאיל
 14 ולא פסדי חולין, דתרומה עולה בהן, וחזו בימי
 15 טמאה כדמעקרא לזר. מודה רבי אליעזר בו
 16 – קא סלקא דעתך אמסקא קאי, א"אם לאו,
 17 דהא פלוגתיהו באם לאו הוא, ולהכי פריך:
 18 מודה רבי יהושע דאמר לעיל טמאנה ביד לרבי
 19 אליעזר, דאמר לא טמאנה ביד, מיבעי ליה
 20 למיתני. בבלי שתוכו פסח ונגב טמא – והאי
 21 "מודה" לאו אסיפא קאי, אלא ארישא, דקתני
 22 אם יוכל להציל רביעית וכו' – יציל, ואפילו
 23 כלי זה שהוא בא להציל רביעית זו בתוכו, תוכו
 24 טהור ונגבו טמא. ואשמעינן ליה לרבי אליעזר
 25 דאמר אל טמאנה ביד – מודה הוא דמותר
 26 להציל בזה, ולא חיישין דילמא נגע גבו
 27 בתרומה ומטמא לה בידים. ובבלי שנטמא
 28 במשקין דטומאתן דרבנן היא דמשכחת לה,
 29 דבתנאי: כלי שנטמאו אחריו במשקין – אחריו
 30 טמאין, תוכו אי אונגו אי אונגו או – ידיו טהורין.

הדרן עלך אור לארבעה עשר

1 **כל** שעה – עבר זמנו אסור בהנאה. ואסור
 2 למכור, ואם מכר – דמיו מותרין, דאין תופס
 3 את דמיו, כדתנן בפרק שני דקדושין (מ.ב.ב.) מכרן
 4 וקידש בדמיון – מקודשת.
 5 **לימא** מתניתין דלא בר' יהודה – אף לפי
 6 המסקנא לא אתיא בר' יהודה, אלא הכי
 7 קאמר: לימא מתניתין דלא בר' יהודה אלא בר'
 8 מאירו! ומסיק דבר מאיר נמי לא אתי.
 9 **ואי** אשמעינן חיה משום דמצנעא לה – ואין
 10 עובר משום כל יטמין – דכל יטמין נפקא לן
 11 מלא ימצא, ואין זה מצוי, כיון שאין ידוע היכן
 12 הוא. וכן משמע בפרק קמא (ו.ב.) דפריך: וכי
 13 משכחת לה – ליבטלה. משמע: דכל כמה דלא
 14 משכחת – לא עבר בכל יראה. הקשה רבנו
 15 שמשון בן אברהם: היכי שרי להאכל לחיה
 16 שדרכה להטמין? הא תנן בפרק קמא (ט.ב.) מה
 17 שמשיר – נייחנן בצנעא. כדי שלא תטול חלודה
 18 בפניו, והיא צריך בדיקה אחריו. וכל שכן שאסור
 19 ליתן בפניה! ויש לחלק בין חיה לחלודה
 20 המגדלים בהמים, וההיא לא מצנעא כלי האי
 21 כמו חלודה הטומנת בחורים ובסדקין.
 22 **וקאי** עליה בכל יראה – פירושו: אם לא ביטלו.
 23 והוא הדין דהוה מצוי למימר: דילמא אתי
 24 למיכל מיניה.
 25 רבי

1 **דתנא בהמה וְחיה, תנא נמי עופות.** "ומוכרו לגוי". פשיטא! לאפקי מהאי תנא דתניא, בית שמאי אומרים: לא ימכור אדם
 2 חמצו לגוי, אלא אם כן יודע בו

1 אין הברעת שלישית מברעת – דעת שלישית היא זו. שבית שמאי ובית הלל לא הוכירו
 2 לגלות דעתם דניהו חיישין לתקלה כלל. דאי הו אמרו הכי: בית שמאי אומרים בין
 3 בבית בין בשדה חבל תשפר, ובית הלל אומרים בין בבית בין בשדה תיעשה יזולן, ואתה
 4 בא להכריע ולומר: בבית – כבית הלל, בשדה – כבית שמאי, הואי הברעה. אבל
 5 השתא, דלא הוכירו בית ושדה – טעמא
 6 אחרינא הוא, ולאו משום תקלה. ורבי ישמעאל
 7 חייש לתקלה, והיינו תנאי. מחלוקת – רבי
 8 אליעזר ורבי יהושע, שנפלה לפחות ממאה
 9 חולין טמאים. שיש בגת התחונה פרות ממאה
 10 חולין טמאים, דאין תרומה בטילה בהן ופסדי
 11 לגמרי, דתרומה צריך אחד ומאה לבטלה. אבל
 12 היו בתחונה מאה חולין, מאה חביות כמו זו
 13 של תרומה – דברי הכל לא טעמא ביד, והאיל
 14 ולא פסדי חולין, דתרומה עולה בהן, וחזו בימי
 15 טמאה כדמעקרא לזר. מודה רבי אליעזר בו
 16 – קא סלקא דעתך אמסקא קאי, א"אם לאו,
 17 דהא פלוגתיהו באם לאו הוא, ולהכי פריך:
 18 מודה רבי יהושע דאמר לעיל טמאנה ביד לרבי
 19 אליעזר, דאמר לא טמאנה ביד, מיבעי ליה
 20 למיתני. בבלי שתוכו פסח ונגב טמא – והאי
 21 "מודה" לאו אסיפא קאי, אלא ארישא, דקתני
 22 אם יוכל להציל רביעית וכו' – יציל, ואפילו
 23 כלי זה שהוא בא להציל רביעית זו בתוכו, תוכו
 24 טהור ונגבו טמא. ואשמעינן ליה לרבי אליעזר
 25 דאמר אל טמאנה ביד – מודה הוא דמותר
 26 להציל בזה, ולא חיישין דילמא נגע גבו
 27 בתרומה ומטמא לה בידים. ובבלי שנטמא
 28 במשקין דטומאתן דרבנן היא דמשכחת לה,
 29 דבתנאי: כלי שנטמאו אחריו במשקין – אחריו
 30 טמאין, תוכו אי אונגו אי אונגו או – ידיו טהורין.

1 **דתנא בהמה וְחיה, תנא נמי עופות.** "ומוכרו לגוי". פשיטא! לאפקי מהאי תנא דתניא, בית שמאי אומרים: לא ימכור אדם
 2 חמצו לגוי, אלא אם כן יודע בו

רבי יהודה אומר כותח וכל מיני כותח — אומר רבינו יצחק בשם רבינו תם: דרבינו יצחק אתי כבית הלל, ואסר בכותח משום דשם בעליו עליו ויודעים שהוא כותח של פלוני ויסברו שמכרו בפסח על ידי גוי. אי נמי: יסברו שבפסח מכרו ישראל לגוי. ולכן אסר רבי יהודה למכור כותח לגוי. ואתי שפיר אף לרבינו תם, דמפרש בריש "אלו עוברים" (פסחים מ"ב,א) דמותר להשתות כותח בפסח.

חרבו קודם זמנו מותר בהנאה אף לאחר זמנו

— וכגון שנפסל מלאכול לכלב, דבענין אחר לא הוי שרי, דמיתא דפת שעייפשה בפרק קמא (ט"ו, ב). **עבר** זמנו אסור בהנאה פשיטא — רש"י לא גרס "פשיטא". דהא רבי יוסי הגלילי פליג, ושרי חמץ בהנאה כל שבעה. ואין לפרש: "פשיטא" דאסור בהנאה מדיוקא דרישא — דדרך התנא בכמה מקומות לכפול את דבריו. ועוד: דלא משני פסיר. ונראה דפרקי פשיטא — משום דתנא בפרק קמא (יא,ב) דשורפין חמץ, אלאמא אסור בהנאה. דלרבי יוסי הגלילי אין צריך לשורפו, אלא יריענו לפני כלבו או ימכרנו לגוי.

בהרי דקשריף ליה ליתנהי מניה — משום

דלרבי יהודה, דאמר חמץ בשריפה אפרו מותר, דתניא בפרק בתרא דתמורה (לד,א) כל הנשרפין אפרן מותר. וקא סלקא דעתך, בהוי דקשריף ליה — ליתנהי מניה. אבל לרבנן, דאין מצותו בשריפה, והוי חן הנקברים, דאמרין בפרק בתרא דתמורה אפרן אסור — ופשיטא לדידו דבהוי דקשריף ליה אסור ליהנות ממנו.

כל מקום שנאמר לא יאכל — ואם תאמר: ידא

נהנה מחמץ בפסח בכרת, דהא כתיב: "כי כל אוכל חמץ וגברתו" וכו' תימא: אין הכי נמי — אם כן לקמן (ג"ב, ב). דבעי: מאי איכא בין חוקיה לרבי אבהו — לימא דאיכא בינייהו הא! ואומר רבינו יצחק: דלא יאכל ולא תאכל — ילפינן מ"לא תאכל", אבל "כי כל אוכל" לא ילפינן מ"לא תאכל".

ליכתוב ודחמא תתננה ואכלה ומכור —

משמע דאי הוי כתב הכי לא היה דרשינן אלא כרבי מאיר. וכן ביארוהו נשך" (בבא מציעא ס"א,א) גבי נשך ותרוביה. והא דאמרין בקדושין (ל"ב, ב). ורבנן, אי סלקא דעתך כרבי יוסי הגלילי — ליכתוב רחמנא: "מפני שיבה תקום והדרת תקום והדרת פני זקן" — היינו משום דלשון והדרת לא שייך אמפני, ולשון פני לא שייך אתקום. והני קראי דאין לון הכרעה "שאת אורח מחר משוקדים וקם" (יומא בבא) — אין ענינם לכאן, דהתם מצי קאי אדלעיל או אלתת, אבל הכא תרתייהו לא מצי קיימי אגר לחודיה או אגר לחודיה. ובפרק שני דבבא (ד' כ"ד, א) פליגי תנאי גבי "ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתך איכא דמוקי אצבעו אלקיחה ולא אנתניה — משום דפשיטה דקרא קאי אלקיחה ולפניה, ואיכא דמוקי לה אנתניה דלאחריו ולא אלקיחה משום דמשכת בדוכתא אחרינא "ולקחת מדם הפר ונתת על קרונה, המזבח באצבעך" דקאי אצבע אנתניה. ואיכא דמוקי לה אתרתייהו, משום דמשמע ליה אלקיחה כפשטא דקרא, ואנתניה נמי כדמוכח בקרא אחרינא.

בשלמא לרבי מאיר — תימה: לרבי מאיר נמי

יקשה, דהא איצטרך לאקדומי נתינה דגרי! ותירץ רבינו יצחק: דודאי, אי לא היה כתב קרא כל עיקר — הוה ידעינן מסברא לאקדומי. אבל השתא דכתב נתינה: "תתננה ואכלה ומכור", אי לא היה כתב "או" — הוה אמינא דאתא למיודש שאין צריך להקדים. וצריך ליכתב נמי גר וגוי, דאי לא הוה כתב אלא גר — הוה אמינא דאתא למעוטי נתינה דגוי, ואי הוה כתוב גוי לחודיה — הוה אמינא דאתא למעוטי נתינה דגוי, וצריך ליכתב אורו

פסחים. פרק שני — כל שעה דף כא עמוד ב — מתוך מהדורת "אבן ישראל" — (שטיינזלץ)

רבי יהודה אומר כותח — נותנין בו פירור לחם, ואסור משום חמץ. שלשים יום — דסבירא ליה כבית שמאי. וזה אינו נאכל מהר, שאין אוכלין אותו אלא מטבילין בו. והני שלשים יום — משעה שהל עליו חובת ביעור, מששואלין בהלכות הפסח. ומותר בהנאתו — קא סלקא דעתך אשעה שמתור לאכול קאי: **פשיטא** — דהא אמרת מאכיל ומוכר, היינו הנאה. לא צריכא בו" — והאי מותר —

רבי יהודה בן פתירא אומר: פותח וכל מיני פותח —

אסור למכור שלשים יום קודם לפסח. "ומותר בהנאה". **פשיטא!** לא צריכא שחרכו קודם זמנו. וקא משמע לן פדרבא, דאמר רבא: **חרכו קודם זמנו — מותר בהנאה, אפילו לאחר זמנו.** "עבר זמנו אסור בהנאתו". **פשיטא!** לא צריכא, לשעות דרבנן. דאמר רב גידל, אמר רב הויה בר יוסף, אמר רבי יוחנן: **המקדש משש שעות ולמעלה אפילו בחיטו קורדינתא — אין חוששין לקדושין.** "ולא יסיק בו תנור וכירים". **פשיטא!** לא צריכא, לרבי יהודה, דאמר; אין ביעור חמץ אלא שריפה. סלקא דעתך אמינא: הוהיל ואמר רבי יהודה מצותו בשריפה, בהדי דקא שריף ליה ליתנהי מניה, קא משמע לן. אמר חזקיה: **מינן לחמץ בפסח שאסור בהנאה — שנאמר: "לא יאכל חמץ" — לא יהא בו היתר אכילה.** מעמא דכתב רחמנא "לא יאכל חמץ" הא לא כתב לא יאכל — הוה אמינא איסור אכילה — משמע, איסור הנאה — לא משמע. ופליגא דרבי אבהו, דאמר רבי אבהו: **כל מקום שנאמר "לא יאכל" — לא תאכלו"** — אהד איסור אכילה ואחד איסור הנאה משמע, עד שפירט לך הכתוב פירט לך פנבילה. דתניא: "לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכר לנכרי וגו'".

אין לי אלא לגר בנתינה ולגוי במכירה, לגר במכירה

מינן? תלמוד לומר: "לגר אשר בשעריך תתננה או מכר". לגוי בנתינה מינן? תלמוד לומר: "תתננה ואכלה או מכר לנכרי". נמצאת אומר: אהד גר ואחד גוי, בין במכירה בין בנתינה, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: דברים פכתבן, לגר בנתינה ולגוי במכירה. מאי מעמא דרבי יהודה? אי סלקא דעתך פראמר רבי מאיר — ליכתוב רחמנא "לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה ומכר" "או" למה ליה שמע מינה לדברים פכתבן. ורבי מאיר: "או" — להקדים נתינה דגר למכירה דגוי. ורבי יהודה: הא לא צריך קרא, בין דגר אתה מצווה להחיותו, וגוי אי אתה מצווה להחיותו — לא צריך קרא, סברא הוא. בשלמא לרבי אבהו אליבא דרבי מאיר — מצי למילף, מדאיצטרך קרא למישרי נבלה, הא כל איסורין בשתורה דכתיב בהו "לא תאכל" כי הכא, אי לא הדר פריש בהו היתרא — אסורין הן באכילה ובהנאה. אלא — לרבי אבהו אליבא דרבי יהודה, מנא ליה: דילמא האי פרט דנבלה — לא למשרייה בהנאה אתא, דלא איצטרך אלא להחמיר ולומר דלנכרי במכירה ולגר בנתינה. דאי לא כתיביה — הוה אמינא כל הנאות מותרות בה. נפקא ליה — לרבי אבהו ואליבא דרבי יהודה, מדכתב בטרפה "לא תאכלו", ומיעט בה "לכלב תשליכון אותו".

אורו

אורו — נותנין בו פירור לחם, ואסור משום חמץ. שלשים יום — דסבירא ליה כבית שמאי. וזה אינו נאכל מהר, שאין אוכלין אותו אלא מטבילין בו. והני שלשים יום — משעה שהל עליו חובת ביעור, מששואלין בהלכות הפסח. ומותר בהנאתו — קא סלקא דעתך אשעה שמתור לאכול קאי: **פשיטא** — דהא אמרת מאכיל ומוכר, היינו הנאה. לא צריכא בו" — והאי מותר — אלאחר זמן קאי, וכגון שחרכו באור יפה קודם זמנו, שבטל טעמו ומראיתו. עבר זמנו אסור בהנאה לשעות דרבנן הכי גרסינן. ולא גרסינן פשיטא. דהא אפילו בפסח איצטרך לשאמעני, דהא איכא רבי יוסי הגלילי דשרי בהנאה כל שבעה, לקמן. לשעות דרבנן — כלומר: האי זמנו — זמן אכילתו משמע, ואפילו שעה ששית שאין איסורו אלא מדרבנן — הוי אסור אף בהנאה. ממש שעות — על כרחך מתחלת כל משמע. דאי לאחר שש, דאסור מדאורייתא — מאי אתא לאשמעינן? פשיטא דאין מקדשין באיסורי הנאה. חיטי קורדינתא — קשות הן. ואפילו הכי, אם נאו לחשש חמץ, כגון שנפלו עליהן מים — אסור. **פשיטא** — דהא אמרת אסור בהנאתו. לא יאכל — מדקרינא לא יאכל — משמע לא יתא בו היתר המביא לידי שום אכילה. וסתם הנאות לידי אכילה הם באות, שלוקח בדמים דבר מאכל. עד שיפרוש לך הכתוב בו — היתר הנאה, כדרך שפרט לך בנבלה. שלא היה כתוב בה אלא "לא תאכלו", והוצרך להחירה בהנאה, כדכתיב: "או מכור לנכרי". לגר בנתינה לנכרי במכירה לא גרסינן, אלא הכי גרסינן: כדרך שהיה רב בנבלה דתניא וכו'. תלמוד לומר לגר תתננה ואכלה או מכור — דרוש ליה אגר. וכן גבי לנכרי נמי דרוש "תתננה ואכלה או מכור לנכרי". דברים פכתבן — כך מצותה: לא יתננה לנכרי, ולא ימכרנה לגר. או — לשון חילוק, ואי כרבי מאיר קאמר קרא, דתרייהו אגר ותרתייהו אנכרי — לא אתנו "או". להקדים נתינה דגר לבכירה דנכרי — אם יש גר ליתנה לו נתינתו קודמת למכירתה לנכרי. והאי גר — בגר תושב קאמר, שקיבל עליו שלא לעבוד עבודה זרה, ואוכל נבלות. נר אתה מצווה להחיותו — דכתיב (ויקרא כ"ד): "גר ותושב וחי עמך". סברא היא — מסברא אנו יודעין שנתניה לגר קודמת, דהיות מזה מצוה. אבל מכירה לנכרי, מאי מצוה איכא? ואיצטרך קרא לחלק, ולאסור ליתן במתנה לנכרי, ולמכור נבלה לגר. בשלמא — לרבי אבהו אליבא דרבי מאיר — מצי למילף, מדאיצטרך קרא למישרי נבלה, הא כל איסורין בשתורה דכתיב בהו "לא תאכל" כי הכא, אי לא הדר פריש בהו היתרא — אסורין הן באכילה ובהנאה. אלא — לרבי אבהו אליבא דרבי יהודה, מנא ליה: דילמא האי פרט דנבלה — לא למשרייה בהנאה אתא, דלא איצטרך אלא להחמיר ולומר דלנכרי במכירה ולגר בנתינה. דאי לא כתיביה — הוה אמינא כל הנאות מותרות בה. נפקא ליה — לרבי אבהו ואליבא דרבי יהודה, מדכתב בטרפה "לא תאכלו", ומיעט בה "לכלב תשליכון אותו".

אורו

כתב קרא כל עיקר — הוה ידעינן מסברא לאקדומי. אבל השתא דכתב נתינה: "תתננה ואכלה ומכור", אי לא היה כתב "או" — הוה אמינא דאתא למיודש שאין צריך להקדים. וצריך ליכתב נמי גר וגוי, דאי לא הוה כתב אלא גר — הוה אמינא דאתא למעוטי נתינה דגוי, ואי הוה כתוב גוי לחודיה — הוה אמינא דאתא למעוטי נתינה דגוי, וצריך ליכתב אורו

פסחים דף כא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום המישי) קלט

60 כתב הפסוק בלשון 'לא יאכל' אלא בלשון אחרת של איסור
 61 אכילה, הוה אמיןא רק איסור אכילה משמע מדברי הכתוב, אבל
 62 איסור הנאה לא משמע מכך. ופליגא דרבי אבהו, דאמר רבי אבהו,
 63 כל מקום בתורה שנאמר בו איסור אכילה בלשון 'לא יאכל', או 'לא
 64 תאכל', או 'לא תאכלו', אחר איסור אכילה ואחר איסור הנאה
 65 [משמע – משמעותו, שבא לאסור בין באכילה ובין בהנאה, עד
 66 שיפטר לך הכתוב במפורש שההנאה מותרת, כדכר דשפירט לך
 67 בנבילה שאינה אסורה אלא אכילה ומותרת בהנאה, כפי שיבואר
 68 בסמוך. ואף שלא נאמר בנבילה אלא 'לא תאכלו', ובכל זאת
 69 הוצרכה התורה להחריז בפירוש את הנאתה, מוכח שבשאר
 70 מקומות שנאמר איסור אכילה, ולא מפורש שההנאה מותרת, אף
 71 ההנאה אסורה. ובדברי חזקיה שהוצרך לדרוש שהחמץ אסור
 72 בהנאה מכך שנקט הכתוב לשון 'לא יאכל', מוכח שסבר שבשאר
 73 לשונות איסור אכילה, לא נכלל איסור הנאה, ושלא בדברי רבי
 74 אבהו.
 75 הגמרא מביאה ברייתא שנשנתה בענין היתר הנאה בנבילה:
 76 דתניא, נאמר בתורה (דברים יד כא) 'לא תאכלו כל נבלה, לגר אשר
 77 בשעריך תתנהג ואכלה, או מכור לנכרי' וגו'. מלשון הפסוק אין לי
 78 ללמוד אלא שהותר לישראל לתת את הנבילה לגר בנתינה
 79 ו-במתנה, ולנכרי במכירה – ואילו לתת לגוי, לא הותר לישראל,
 80 אלא למכור לו תמורת תשלום. אבל להיפך, דהיינו לתת את
 81 הנבילה לגר במכירה תמורת תשלום, מנין שמותר, תלמוד לומר
 82 'לגר אשר בשעריך תתנהג או מכור', כלומר, דורשים אנו את
 83 המלים 'או מכור' לא רק על נכרי הנזכר אחר כך, אלא גם על הגר
 84 הנאמר קודם, ולשניהם רשאי הוא למכור. ולענין הנאה מנבילה
 85 על ידי שימסנה לנכרי, לא שמענו בפסוק אלא שרשאי למכרה
 86 לו, אבל לתת לנכרי בנתינה ו-במתנה, מנין שמותר, תלמוד לומר
 87 'תתנהג ואכלה או מכור לנכרי', ונדרוש את המילה 'תתנהג' גם על
 88 הנכרי הנזכר לאחריו. נמצאת אמר, אחד גר ואחד נכרי מותר לתת
 89 להם את הנבילה בין במכירה בין בנתינה. דכרי רבי מאיר. רבי
 90 יהודה אומר, אין לדרוש את הפסוק כך, אלא דברים בכתב –
 91 כפשוטו של מקרא, שמותר לתת את הנבילה לגר רק בנתינה,
 92 ולנכרי רק במכירה, אבל אסור לתתה במתנה לנכרי ולמוכרה
 93 בדמים לגר.
 94 הגמרא מבארת מדוע נחלק רבי יהודה על רבי מאיר. מבררת
 95 הגמרא: מאי טעמא דרבי יהודה ומדוע נחלק על רבי מאיר. משיבה
 96 הגמרא: אי סלקא דעתך שהדין דתאמר רבי מאיר, שבמלים 'או
 97 מכור' בונת התורה גם על גר, ובמילים 'תתנהג ואכלה' הכוונה
 98 גם על נכרי, אם כן לכתוב דתקמא 'לגר אשר בשעריך תתנהג
 99 ואכלה ומכור לנכרי' ללא המילה 'או', והמילה 'או' שמשמעה
 100 לשון חילוק למה לי, אלא שמע מינה בדברי רבי יהודה שכונת
 101 הכתוב לדברים בכתב, כיון שלמדנו מהמילה 'או' לחלק בין גר
 102 לנכרי, לא הותר לתת נבילה אלא דווקא לגר במתנה ולנכרי
 103 במכירה.
 104 מבררת הגמרא: ורבי מאיר מה ישיב על סברת רבי יהודה. משיבה
 105 הגמרא: רבי מאיר סבר, שהמילה 'או' נכתבה, ללמדנו להקדים
 106 נתינה דגר למכירה דנכרי – שאם יש לפנינו גר, מצוה לתת לו את
 107 הנבילה במתנה ולא למכרה לנכרי. אבל כשאין לפנינו גר, מותר
 108 ליתנה לנכרי ואפילו במתנה. שואלת הגמרא: ורבי יהודה מה ישיב
 109 על כך. משיבה הגמרא: הא – דין זה שיש להקדים נתינה לגר
 110 למכירה לנכרי, לדעת רבי יהודה, לא צריך קרא להשמיענו, בין
 111 דגר תושב אמה מצוה מן התורה להחיותו – להחיותו ולפרנסו,
 112 שנאמר (ויקרא כה לד) 'גר ותושב וחי עמך'. ואילו סתם נכרי שלא
 113 קיבל על עצמו שלא לעבוד עבודה זרה אי –[אין] אמה מצוה
 114 להחיותו, לפיכך לא צריך קרא ללמדנו להקדים את הגר, כי סברא
 115 היא, שהרי בנתינה לגר יש מצוה, ואילו במכירה לנכרי אין שום
 116 מצוה. לפיכך בהכרח שנכתב 'או' לדברים בכתב, כדי לאסור
 117 מכירה לגר ונתינה לנכרי.
 118 הגמרא חוזרת לדון בדברי רבי אבהו, מקשה הגמרא: בשלמא –

1 רבי יהודה בן ברתילאי אומר, פותח – מאכל גבינה שנותנים בו פירורי
 2 לחם ואסור משום חמץ, וכן כל מיני פותח, אסור למכור לנכרי
 3 שלשים יום קודם לפסח, משום שאינו נאכל מהר, כיון שאין
 4 אוכלים אותו בפני עצמו אלא מטבילים בו את המאכל, ולפיכך מן
 5 הסתם לא יכלה עד הפסח. וסבר רבי יהודה כבית שמאי, שחייב
 6 האדם שיבוער החמץ שלו, ולא יהיה בעולם בזמן האיסור, ולכן
 7 אסר רבי יהודה למכור הכותה, כיון שודאי יהיה בעולם בזמן
 8 האיסור.
 9 והתנא נטחין במילים 'מוכר לנכרי' ללמדנו שמותר למכור
 10 לנכרי עד זמן האיסור ממש, ולהוציא מדברי בית שמאי האוסרים
 11 למכור חמץ לנכרי קרוב לפסח, וכן מדברי רבי יהודה בן ברתילאי
 12 האוסר כן בכותה.
 13 שנינו במשנה: ומותר האדם בהנאה מהחמץ. בפשוטו נראה
 14 שכונת הנאה לשעה שהוא עדיין מותר באכילה, ועל כן מקשה
 15 הגמרא: פשיטא שהוא מותר בהנאה, שהרי כבר שנה התנא
 16 מקודם, שבאותה שעה מותר להאכיל חמץ לבהמה ולמוכרו
 17 לנכרי, דהיינו הנאה. ולמה חזר ושנה שמותר בהנאה.
 18 מתרצה הגמרא: לא צריכא אלא באופן שחרבו – כשהעביר חמץ
 19 זה באש, ונחרך עד שבטל טעמו ומראהו, ועשה זאת קודם זמנו
 20 של איסור אכילת חמץ, וקא משמע לן התנא בזה דרביא, דאמר
 21 רבא, אם חרבו לחמץ קודם זמנו של האיסור, מותר אותו חמץ
 22 בהנאה אפילו לאחר זמנו – אפילו בשעת האיסור, משום שבטל מן
 23 החמץ טעמו ומראהו. וזה באה המשנה לחדש במילים 'ומותר
 24 בהנאתו', שלא רק בזמן ההיתר, אלא אפילו בזמן האיסור מותר
 25 בהנאה, אם חרבו קודם זמנו.
 26 שנינו במשנה: עבר זמנו של היתר החמץ, הרי הוא אסור בהנאה.
 27 מקשה הגמרא: פשיטא שחמץ לאחר שש שעות אסור בהנאה,
 28 ולמה הוצרכה המשנה להשמיעו. מתרצה הגמרא: לא צריכא
 29 להשמיענו דין זה, אלא לשענות דרבנן – לשעה שבה איסור החמץ
 30 רק מדרבנן, כלומר בשעה ששית של ערב פסח, וללמדנו שבשעה
 31 זו אסוריהו חכמים גם בהנאה.
 32 הגמרא מוכיחה שמתחילת שעה ששית אסור החמץ בהנאה:
 33 דאמר רב גידל, אמר רב חייא בר יוסף, אמר רבי יוחנן, המקדש
 34 אש בחמץ בערב פסח ממש שעות ולמעלה – מתחילת שעה
 35 ששית שהחמץ אסור מדרבנן, אפילו אם קידשה בחיפי קודם לזמנו
 36 ו-חטים קשות הצומחות בהרי אררטן שבאו עליהן מים וספק הוא
 37 שמא החמיצו, אין הוששין לקדושין אלו, כלומר, שאינה מקודשת
 38 כלל, משום שהן אסורות בהנאה. הרי שאף בשעה דרבנן החמץ
 39 אסור בהנאה.
 40 שנינו במשנה: ולא יסיק בו תנור ובירים משהגיע זמן איסורו.
 41 מקשה הגמרא: פשיטא, כי הלא כבר שנינו במשנה שהחמץ אסור
 42 בהנאה, ואם כן ודאי שגם לא יסיק בו, שהרי בכך הוא נהנה
 43 מהחמץ, ומדוע הוצרך התנא לשנות דין זה. מתרצה הגמרא: לא
 44 צריכא לשנות דין זה, אלא לרבי יהודה דאמר במשנתנו אין
 45 מקיימים מצות בעיור חמץ אלא על ידי שריפה, ולפיכך סלקא
 46 דעתך אמיןא, הואיל ואמר רבי יהודה שמצותו בשריפה, אם כן
 47 כהרי דקא שריף ליה ליתתני מינה – תוך כדי קיום מצות שריפתו
 48 יהיה החמץ מותר בהנאה בהסקתו. קא משמע לן שאין הדבר כן,
 49 אלא אף לפי רבי יהודה אסור להסיק בו.
 50 שנינו במשנה, שבשעת האיסור, החמץ אסור בהנאה. הגמרא דנה
 51 מה המקור לאיסור הנאה מחמץ בפסח: אמר רב הונא, מנין להחמץ
 52 בפסח שהוא אסור בהנאה, שנאמר (שמות יג) 'לא יאכל חמץ, מכך
 53 שנקט הכתוב את איסור האכילה בלשון 'לא יאכל', משמע שלא
 54 יהא בו שום היתר הנאה המביאה לידי אכילה, ומן הסתם, הנאה
 55 מהחמץ תביא לידי אכילה, שהוא מוכרו וקונה בדמיו דברי מאכל.
 56 הגמרא מבארת שחזקיה נחלק בדבריו אלו על רבי אבהו, מדייקת
 57 הגמרא מדברי חזקיה: טעמא שחמץ אסור בהנאה, הוא רק משום
 58 דכתב דתקמא את איסור חמץ בלשון 'לא יאכל חמץ' ומכך דרש
 59 חזקיה שהכוונה להנאה המביאה לאכילה. משמע מכך, הא לא

54 אכילת בהמה טמאה, והשניה מפני שעבר על איסור אכילת גיד
 55 הנשה. ורבי שמעון פוטר לגמרי ממלקות, על איסור אכילת בהמה
 56 טמאה אינו לוקה, מפני שסבר רבי שמעון שאין בגידים בנותן
 57 טעם, ואין זה בכלל בשר בהמה טמאה שאסרה תורה. וגם על
 58 איסור אכילת גיד הנשה אינו לוקה, כיון שסבר רבי שמעון שלא
 59 אסרה התורה אלא גיד הנשה של בהמה טהורה. הרי שרבי שמעון
 60 הוא שאמר אין בגידים בנותן טעם. ומה שהקשינו אם כן איך מותר
 61 להנות מהגיד לפי רבי אבהו, רבי שמעון קבי נמי דאמר גיד הנשה
 62 של בהמה טהורה אפילו פהנא, דתניא, גיד הנשה מותר בהנאה,
 63 דברי רבי יהודה, ורבי שמעון אומר בהנאה. ואכן לרבי שמעון נאסר
 64 הגיד בהנאה מפני שנאמר בו 'לא יאכלו', וכדברי רבי אבהו שבכל
 65 איסור אכילה נכלל גם איסור הנאה, ואין לומר שהותר הגיד
 66 כשהותרה נבילה בהנאה, כיון שאין בגיד טעם בשר ואינו בכלל
 67 'נבילה'.
 68 הגמרא מביאה קושיא נוספת על רבי אבהו. מקשה הגמרא: ויהי
 69 דם, דר' חמא אמר (ויקרא י"ז) 'כל נפש מכם לא תאכל דם', ואם כן
 70 לפי רבי אבהו לכאורה ייחס הדם גם בהנאה, ואילו במשנה
 71 ביומא (חג) תני, אלו ואלו – שיידי דם חטאות הפנימיות הנשפכים
 72 על יסוד מערבי של מזבח החיצון, וגם שיידי דם חטאות החיצונות
 73 הנשפכים על יסוד דרומי, שניהם יוצאין מן היסוד לרצפה דרך שני
 74 נקבים קטנים, ומתערבין שני הדמים באמה – אמת המים שהיתה
 75 עוברת בעזרה, ויוצאין משם לנהל קדרון – מקום שהיה מוחץ
 76 לירושלים, ונקברין שם לגנני לובל – הגזברים מוכרים את שיידי
 77 הדם לבעלי גינות לזבל בהם את שדותיהם, והמעות להקדש,
 78 ומועלין בו – אסור להנות מהדמים בלא לשלם תמורתם, מפני
 79 שהם של הקדש. הרי מוכח משם שדם מותר בהנאה למרות
 80 שכתוב בו 'לא תאכלו', וקשה לרבי אבהו.
 81 מתרצת הגמרא: שאני דם, שאף על פי שנאמר בו 'לא תאכלו', לא
 82 נכלל בזה איסור הנאה, כיון דאיתקש – שהוקש דם למים, דבתיב
 83 בפסוק על איסור דם (דברים י"ב) 'לא תאכלו על הארץ תשפכו
 84 במים', הקיש הפסוק את הדם למים כדי ללמדנו שדומה הוא
 85 למים, מה מים מותרין בהנאה, אף דם מותר בהנאה.
 86 הגמרא דנה בתירוץ זה שדם הוקש למים, מקשה הגמרא: מנין לנו
 87 להקיש את הדם לסתם מים, ואימא שהכוונה להקישו במים
 88 המתנשפים על גבי המזבח שאסורים הם בהנאה.
 89 מתרצת הגמרא: אמר רבי אבהו, 'במים' הנאמר בפסוק, הכוונה מן
 90 הסתם לרוב מים שבעולם, והרי רוב המים שבעולם מותרים
 91 בהנאה.
 92 מקשה הגמרא על תירוץ זה: מדי רוב מים בתיב – וכי בפסוק
 93 נכתב 'רוב מים', ומנין לנו לומר כן.
 94 מתרצת הגמרא: אלא אמר רב אשי תירוץ אחר מדוע יש להקיש
 95 את דם למים המותרים, מפני שבפסוק נאמר 'תשפכו במים',
 96 ולשון זו מלמדת שיש לדרוש ולדמות דם במים הנשפכין לארץ,
 97 דהיינו מים המותרים, ולא להקישו במים הנשפכין על המזבח.
 98 מקשה הגמרא: גם על תירוץ זה יש לשאול, מנין שהכוונה להקיש
 99 למים הנשפכים לארץ, ואימא שכוונת הפסוק שדם הוקש במים
 100 הנשפכין לפני עבודה זרה, שאסורים הם בהנאה.
 101 מתרצת הגמרא: אין לומר כן, כי תהם נמי, בעבודה זרה, ניסוף
 102 אקרי – שפיכת המים לפני נקראת 'ניסוף' ולא 'שפיכה', דבתיב
 103 בענין עבודה זרה לשון ניסוף, (דברים לב לח) 'ישתו יין נסיכם' ואם כן
 104 יש לקיים את תירוץ של רב אשי שיש לדרוש לשון 'תשפכו'
 105 שהכוונה למים הנשפכים לארץ, ולהקיש את דם למים המותרים
 106 בהנאה.

1 ודייקו חכמים מיתור המילה 'אותו' שבא הכתוב למעט, שדווקא
 2 'אותו', את בשר הטריפה אתה משליף לבלב, כלומר, רשאי אתה
 3 להנות ממנו, ואי אתה משליף לבלב כל איסורין שבתורה שנאמר
 4 בהם איסור אכילה. כלומר אסור אתה להנות מהם. ולפי רבי
 5 יהודה, מכאן המקור שבכל מקום בתורה שנאמר איסור אכילה,
 6 הרי הוא אסור גם בהנאה.
 7 הגמרא מבררת מה דורש רבי מאיר מהמילה 'אותו'. שואלת
 8 הגמרא: ולפי רבי מאיר שלומדים מנבילה לאסור בהנאה בכל
 9 איסורי תורה, מה ידרוש במילה 'אותו'. משיבה הגמרא: לפי רבי
 10 מאיר דורשים אנו מפסוק זה דין אחר, דוקא 'אותו' אתה משליף
 11 לבלב, ואי אתה משליף לבלב בשר חולין שנשחטו בעזרה שאסורים
 12 הם מן התורה באכילה, וכאן למדנו שאף בהנאה נאסרו.
 13 הגמרא מבררת מה סובר רבי יהודה לגבי חולין שנשחטו בעזרה.
 14 שואלת הגמרא: ואיך – ורבי יהודה החולק על רבי מאיר, ודרוש
 15 את 'אותו' לכל איסורים שבתורה, מנין ילמד דין זה שחולין
 16 שנשחטו בעזרה אסורים בהנאה. משיבה הגמרא: לדעת רבי
 17 יהודה, אין צריך מקור לזה בתורה, כיון שלשיתנו איסור הנאה
 18 מבשר חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא היא, אלא בגן גזרו
 19 לאוסרם בהנאה.
 20 הגמרא חוזרת לדון בדברי רבי אבהו שאמר שבכל מקום שנאמר
 21 בתורה איסור אכילה, נכלל בזה גם איסור הנאה: מתיב [הקשה]
 22 רבי יצחק נחמא על דברי רבי אבהו, ויהי איסור גיד הנשה דר' חמא
 23 אמר (בראשית לב א) 'על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה', וכיון
 24 שנכתב בו לשון 'לא יאכלו' הרי לרבי אבהו היה צריך להאסור גם
 25 בהנאה, ואילו במשנה (חולין גז) תני, שולח אדם ידו של בהמה
 26 ללקחי ויגיד הנשה תלוכו, ואינו צריך אותו ישראל השולח, ליטול
 27 את הגיד מן הירך קודם לכן, שהרי הנכרי מותר באכילת גיד
 28 הנשה. ואף שהיה מקום לחייבו ליטול את הגיד מקודם, שמא
 29 ימכור הנכרי את הירך לישראל אחר ויסבור אותו הקונה שוראי
 30 ניטל הגיד מן הירך, שהרי מישראל הגיע אותו ירך, ויבוא לאוכלה
 31 עם הגיד שבתוכה, לא חששו חכמים לכך, מפני שמקומו של הגיד
 32 ניכר בירך, וניתן להכיר אם ניטל משם או לא. הרי מפורש במשנה
 33 זו שמותר להנות מגיד הנשה בנתינה לנכרי, וקשה לרבי אבהו.
 34 מתרצת הגמרא: קסבר רבי אבהו, כשהותרה נבילה בהנאה,
 35 שנאמר בה (דברים י"ב) 'לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכר
 36 לנכרי', לא רק בשר הנבילה הותר בהנאה, אלא היא – בשרה,
 37 וחקלה וגידיה הותרה בהנאה. כלומר, גם חלב הנבילה וגם גיד
 38 הנשה שלה קרויים 'נבילה', ולפיכך בהיתר נבילה נכלל היתר
 39 הנאה גם לחלבה וגידיה. וכיון שמצאנו היתר הנאה בגיד הנשה
 40 של נבילה, אין לחלק בין גיד של נבילה לגיד של בהמה שחוטה
 41 ושניהם מותרים בהנאה.
 42 מקשה הגמרא: הניחא למאן דאמר יש בגידין גנותן טעם – יש טעם
 43 בשר בגידים, לפיכך שייך לומר שכשהותרה נבילה בהנאה הותר
 44 גם גיד הנשה שלה, אלא למאן דאמר אין בגידין גנותן טעם – אין
 45 טעם בשר בגידים, אלא הם חסרי טעם כעצמות וכעץ בעלמא,
 46 מאי אריבא למימר, כלומר, איך נבאר את דעת רבי אבהו, הרי גיד
 47 הנשה אין בו טעם בשר, ואינו בכלל בשר 'נבילה' שאסרה התורה
 48 באכילה, וממילא גם לענין היתר הנאה בנבילה, אין הגיד בכלל
 49 ההיתר. ואם כן שוב יקשה על רבי אבהו איך יתכן שגיד הנשה
 50 שנאמר בו 'לא יאכלו' יהיה מותר בהנאה.
 51 מתרצת הגמרא: מאן שמעת ליה דאמר אין בגידין גנותן טעם, והו
 52 רבי שמעון, דתניא, האוכל מגיד הנשה של בהמה טמאה, רבי יהודה
 53 מתייב שתיים – שני חיובי מלקות, אחת משום שעבר על איסור

פסחים. פרק שני – כל שעה דף כב עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קמא רש"י

1 אויתו אתה משליך בו' כל איסורין – שנאמר בהן "לא תאכל", כגון זה. ומדאיצטריך
2 קרא למשריה – לא מצי למילף טעמא. דאי לאו "אותו" הוה אמינא קרא למצותיה:
3 איצטריך, שאין הקדוש ברוך הוא מקפח שבר כל בריה. ונאמר במצרים: "לא יחרץ כלב
4 לשונו" (שמות יא), לפיכך הקפידה תורה ליתן שכרו, ונכבד (שכר) הכלכל מן הנבירי,
5 שהגבלה ימכור לכבדו וטרפה לכלב. ורבי מאיר

6 – הנפקא ליה איסור הנאה בשאר איסורים, 1
7 מדרטש בגבילה, בשלמא פרט היתר דטרפה – 2
8 לגופיה איצטריך, למיפרט בה היתר. משום דאי
9 לאו דפרט ביה – הוה אמינא ליתסר בהנאה. 3
10 אלא "אותו" למה לי? ומשני: לאיסור הנאה
11 חולין שנשחטו בעורה, דנפקא לן בהו איסור 4
12 אכילה, מדרבנא (דברים יב): "כי ירחק ממך 5
13 המקום וחבחת ואכלת" – בריחוק מקום, הדיינו 6
14 חוץ למתנה שכניה אתה זוכה ואוכל, ואי אתה 7
15 זוכה ואוכל בקרוב מקום. ומשום דאין מפורש 8
16 בהן לאו בהדיא באכילה, איצטריך למילף להו 9
17 איסור הנאה מהבא. והכי משמע: אותו שנאסר 10
18 משום חוץ למחיצה – אתה משליך לכלב – 11
19 דהא מהאי קרא "ובשר בשדה טרפה" נפקא לן 12
20 איסור מחיצה, כגון הושיט העובר את ידו 13
21 בשעת שחיטה בפרק "בהמה המקשה לילד" 14
22 (חולין סח.ג). אבל יש לך אחר דנאסר משום 15
23 מחיצה, ואי אתה משליכו לכלב, ואיזה זה – זה 16
24 חולין שנשחטו בעורה. חולין שנשחטו בעורה – 17
25 דאיסורי בהנאה – לאו דאורייתא, בפרק שני 18
26 דקדושין (נח.א). אפילו בה. שולח אדם ידו 19
27 לבכרי – ולא מצריכין לישול גידה, ולא גזירין 20
28 שמה יראה שולח חבירו שחיטתה לו ויך 21
29 ויקנה אותה מן הנכרי, וכסבור שניטל גידה, 22
30 הואיל ומתחת יד ישראל יצתה, ויאכלנה 23
31 בגידה. מפני שמקומו ניכר – אם הוא נטול ואם 24
32 לאו. שמעינן מינה מהיא דגיד מותר בהנאה, 25
33 וקשיא לרבי אבהו. היא וחלבה וגידה חותרה – 26
34 לפיכך כל חלב וכל גיד מותרין בהנאה, שהן 1
35 בכלל לגר אשר בשעריך תחננה ואכלה, שגם 2
36 חן קרויין עמה נבלה, והרי לך היתר הנאה בלאו 3
37 דגיד, לא שנה נבילה ולא שנה כשריה. הניחא 4
38 למאן דאמר יש בנידין, טעם בשר – הרי הוא 5
39 בכלל נבילה. איא למאן דאמר אין בנידין – 6

40 דאיסור נתון טעם בשר אם נתבשל עם הבשר, אלמא לאו טעם בשר אית בהו, ולאו
41 נבילה מיקרו, אלא כעצמות, דהן עץ בעלמא, ולא אישתרי בכלל נבילה. ועץ הוא
42 והותרה חיבה עליו, מאי איכא למימרי? ופלוגתיהו ב"גיד הנשה" (חולין עט.ב). ורבי
43 שמעון פוטר – לגמרי. בהמה טמאה פטור – דקטברא. אין בנידין בנותן טעם בשר, ומגיד
44 נמי פטור – דכי אזרחיה רחמנא אנדי – היכא דבשרה מותר, הדיינו בהמה טהורה. דהכי
45 משמע: גיד לא תאכל – הא בשר אכול, אבל טמאה לא הוהיר על גידה. והכי מפרשי
46 לה ב"גיד הנשה" (שם קא.א). ולרבי שמעון, הכי נמי דאסור גיד דטהורה אפילו בהנאה
47 – אלמא: "לא תאכלו" – איסור הנאה משמע, וכשהותרה נבילה בהנאה – היא לא
48 הותרה לרבי שמעון, דלאו בכלל נבילה היא. אבל לרבי יהודה מותר, משום דקטברא
49 בנידין בנותן טעם, בדקתני: רבי יהודה מחייב שתיים, הלכך: גיד בכלל בשר, וכשהותרה
50 נבילה – והותרה גם היא. אלו ואלו – שייך דם חטאות הנשפכים על יסוד מערבי
51 של מזבח החיצון, ושירי דם חטאות החיצונות הנשפכים על יסוד דרומי – יוצאין מן
52 היסוד לרצפה דרך שני נקבים קטנים, ומתערבין באמה – סילון שדיה עובר בעורה.
53 ויוצאין לנהל קדרון, כמו "לנהל איתן" (דברים כא) – עמק, לנגיט – בעלי גנות לזבל.
54 ומועלין בהן – כלומר: אסור להנות מהן בלא דמים, מפני שהן של הקדש. מכל מקום,
55 דם מותר בהנאה. במים המתנסכין – שאסורות בהנאה, שהרי קדש הן, שקדשו בכלי
56 שרה, ובתיב (שמות לא) "כל הנוגע בהם יקדש".

ולחוקה

בו. והיה שם בספרים: מאי טעמא דמאן דאמר אין מועלין ולא גרסינן "דמאן דאמר" – דאם כן הוה משמע דלרבי מאיר ורבי שמעון מועלין בו מן התורה. אלא הכי גרסינן: מאי טעמא אין
מועלין. ואמתניתין קאי, דקתני דם בתחלה אין מועלין בו. מה מים מותרים אם דם מותר – אף על גב דדם קדשים שאין נשפך במים לא הוקש למים – מכל מקום, כיון דמשמע קרא בדם
חולין דשירי בהנאה, ולא תאכל ידיה היינו אכילה ולא הנאה – הוא הדין לדם קדשים. ואף על גב דאיכא תרי לאוי, חד לדם חולין וחד לקדשים – מכל מקום גילוי מילתא בעלמא הוא,
דכולהו לאוי דדם הוא איסור אכילה פטור. ואימא במים הניסכים על גבי המזבח – לא פריך למילף שיהא דם אסור בהנאה, דאם מילא תאכל" אלא כלומר: מהבא לא מצי

1 אותו אתה משליך – לא מצי למידרש מגופיה דקרא,
2 דאיצטריך שאין הקדוש ברוך הוא מקפח שבר כל בריה. הריב רבינו יעקב
3 דארולני"ש מפרש: דאיצטריך למישרי עובר שהוציא את ידו, משום דמקרא ד"בשר בשדה
4 טרפה" דריש נמי קדשים שיצאו חוץ למחיצתם בריש "בהמה המקשה" (חולין סח.ב), והוה
5 אסורין די העובר בהנאה, מאיתקש לקדשים

6 דאסור בהנאה. כדאמר: כל שבקדש פטול –
7 באש תשרף, ולכך איצטריך אותו לכל איסורים.
8 חולין שנשחטו בעורה לאו דאורייתא – פירש
9 הקונטרס: איסור הנאה. ולא משמע פטש
10 ההלכה כן, אלא לגמרי קאמר לאו דאורייתא. וכן
11 בסוף שמעתי, גבי הא דאמר: איכא בנייהו חולין
12 שנשחטו בעורה – אי אפשר לפרש בענין אחר.
13 ובפרק "מי שאמר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר
14 ואני" (נזיר כט.ב ושם) פריך: למאן דאמר כדי
15 לחנכו במצות – הא קמייית חולין לעורה ומשני:
16 קסבר חולין שנשחטו בעורה לאו דאורייתא. ואי
17 לענין איסור אכילה הוה דאורייתא – אכתי
18 תיקשי ליה היאך הקריבן נאכל, דמשמע החם
19 שנאכל. וקשה לרבינו שמעון כן אברהם, וברורת
20 כהנים בפרק צו גבי נותר דרש רבי יהודה: "לא
21 יאכל כי קודש הוא" יכול חטאת העוף הוא על
22 הספק, ואשם תלוי חולין שנשחטו בעורה ישרפו
23 – תלמוד לומר: "הוא". מדאיצטריך למעוטי
24 שאינם בשריפה – מכלל דאיסורי בהנאה
25 מדאורייתא. ורבי שמעון נמי מיסר אסר בהנאה
26 – משמע וההיא והשולח ירך לגו – אחיאי רבי
27 יהודה. הקשה רבינו יצחק כן אשר: דהא רבי
28 יהודה אית ליה בפרק קמא דמסכת עבודה זרה
29 (כ.א ושם) דאסור תלוי ליתן להם שמתנו חביו ויהי לומר:
30 דהא אמר החם אם היה שכיני – מותר, מפני
31 שהוא כמוכרו לו. הקשה הרב רבינו יעקב
32 דארולני"ש: היכי מצי אחי רבי יהודה? ורבי
33 יהודה אית ליה בפרק "גיד הנשה" (חולין קב),
34 דגיד הנשה אסור לבני נח, וקעבר משום "לפני עור
35 לא תחך וגו'" ואומר רבינו יצחק דלא קשה מידי,
36 דלא קאסר אלא לבני יעקב דוקא, דקודם מתי
37 תורה איקרו בני נח, דהא לא נישיתו בסיני. ואם
38 תאמר: תיקשי לחוקה מרבי שמעון, דסבירא ליה
39 דלא תאכלו איסור הנאה משמע, מדאסר גיד
40 הנשה! ויש לומר: כיון דסבר אין בנידין בנותן טעם – סברא הוא, דכי אסור – בהנאה נמי
41 אסור, דלא שייכא ביה אכילה. אי נמי: חוקה לא סבר רבי שמעון אלא רבי יהודה.
42 דלכאורה מצי לא אחיא חוקה רבי מאיר, דלרבי מאיר פטיטא לן לעיל מדאיצטריך
43 למישרי נבילה וכל איסורים אסריב בהנאה, וכן לקמן (כג.ב) גבי יתיב הוואו מרבנן –
44 פטיטא נבילה לגמרא דלרבי מאיר גמר מנבילה, והא דקאמר לקמן: לימא בתנאי – היינו לרבי
45 אבהו, דחוקה לא מצי אחי כבולי עלמא.

46 והרי דם דרחמנא אמר – משמע דדם לא הוי בכלל בהמה, מילא משני: כשהותרה בהמה
47 – דמה נמי הותרה. וקשה לרבינו תם, דאמר ב"הוציא יין" (שבת ע.א ושם): דם
48 כשר, בית הלל מטמא. וקאמר החם, רבי יוסי (רבי) יהודה דלא מטמא בית הלל אלא
49 כשריב רביעית דם – הואיל וכול לקרוש ולעמוד על כוית. אלמא: חשיב ליה כבשר! ותיריך
50 רבינו יצחק: דהחם לאו משום דחשיב ליה כבשר, אלא יש שום ספוק דרשינן במייהו דדם
51 נבילות טמא, ומסברא משערין ברביעיית, כדאמר החם. אבל בלא ריבוי לא חשבינן דם
52 כבשר. ובמעילה (ז.א ושם) נמי מפיק דם השרץ מ"זוהי לכם הטמא" ומשרץ גופיה לא ידעינן
53 ליה.

מועלין בהן – מדרבנן, ולא מדאורייתא. דבסוף "הוציא לו" (יומא נט.ב ושם) אמר: אין
לך דבר שנעשה מצותו ומועלין בו. ואומר רבינו יצחק: דבמעילה, בפרק "ולד
חטאת" (יא.א) תנו רבנן: מועלין בדמים, דברי רבי מאיר ורבי שמעון. וכוהמים אומרים: אין
מועלין. ופלוגתתם אחר שיצא לחלל קדרון. דקודם וריקת קתי רבי שמעון החם דאין מועלין

בו. והיה שם בספרים: מאי טעמא דמאן דאמר אין מועלין ולא גרסינן "דמאן דאמר" – דאם כן הוה משמע דלרבי מאיר ורבי שמעון מועלין בו מן התורה. אלא הכי גרסינן: מאי טעמא אין
מועלין. ואמתניתין קאי, דקתני דם בתחלה אין מועלין בו. מה מים מותרים אם דם מותר – אף על גב דדם קדשים שאין נשפך במים לא הוקש למים – מכל מקום, כיון דמשמע קרא בדם
חולין דשירי בהנאה, ולא תאכל ידיה היינו אכילה ולא הנאה – הוא הדין לדם קדשים. ואף על גב דאיכא תרי לאוי, חד לדם חולין וחד לקדשים – מכל מקום גילוי מילתא בעלמא הוא,
דכולהו לאוי דדם הוא איסור אכילה פטור. ואימא במים הניסכים על גבי המזבח – לא פריך למילף שיהא דם אסור בהנאה, דאם מילא תאכל" אלא כלומר: מהבא לא מצי

1 **ואמר** מן החי לבני נח - תימה: כיון דבאבר מן החי יש גוי מיייר, כדאמר בפרק קמא
 2 דמסכת עבודה זרה (ג.ו.ש) מדרקתני: לא יושית, ולא קתני לא יתן, אם כן, היכי
 3 דייק דשרי בהנאה אי לא לפני עור? ויש לומר: דכיון דבשכר היה אסור להושיט, דאסור
 4 להשתכר באיסורי הנאה, אף על גב דדיעיבד שכרו מותר, כדמשמע בפרק בתרא דמסכת
 5 עבודה זרה (ס.א.) - מכל מקום אסור לכתחלה.

1 ולחוקיה, למאי הלכתא איתקש דם למים? לכדכרבי
 2 חייא בר אבא. דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי
 3 יוחנן: מנין לדם קדשים שאינו מקשיר, שנאמר "לא
 4 תאכלנו על הארץ תשפכנו פנים", דם שנשפך פנים
 5 - מקשיר, שאינו נשפך פנים - אינו מקשיר. והרי אבר
 6 מן החי, דכתיב: "לא תאכל הנפש עם הבשר", ותניא,
 7 רבי נתן אומר: מנין שלא יושט אדם פוס יין לנזיר,
 8 ואבר מן החי לכני נח - תלמוד לומר: "ולפני עור לא
 9 תתן מבשר". הא לפלגים - שרי! שאני אבר מן החי,
 10 דאיתקש לדם. דכתיב: "רק חזק לבלתי אכל הדם
 11 פי הדם הוא הנפש". ולחוקיה, למאי הלכתא איתקש
 12 אבר מן החי לדם? אמר לך: דם הוא דאיתקש לאבר
 13 מן החי, מה אבר מן החי - אסור, אף דם מן החי
 14 אסור. ואי זה - זה דם הקנה, שהנפש יוצאה בו. והרי
 15 שור הנפקל, דרחמנא אמר: "לא יאכל את בשרו".

1 ובחנם גמי אסור, דמה שמחוק לו הגוי טובה -
 2 חשיב כמשתכר. והא דאמר בסוף "אלו מצאית" (בבא מציעא ג.ב.) גבי אם היתה טעונה יין נסך
 3 - אין זקוק לה. ואי אמרת צער בעלי חיים
 4 דאורייתא, אמאי אין זקוק לה? אף על גב דחשיב
 5 כמשתכר באיסורי הנאה, ואסור אפילו בחנם.
 6 מכל מקום כיון דאינו מתכוון שחיזוק לו טובה,
 7 משום צער בעל חיים - חשיב כמו לא אפשר
 8 ולא מביח, דשרי. אי נמי: אין זקוק לה משמע לה
 9 אפילו שלא בפני גוי, דאין מחזיק לו טובה.
 10 **סלקא** דעתך אמנאי בשרו אין עורו לא - ואם
 11 תאמר: לישתוק מעורו ומבשרו ויש
 12 לומר: דאיצטרך בשרו, אף על גב דעבידה כעין
 13 בשר. ומאן דלית ליה הא דרשה בפרק "שור שננח
 14 ארבעה וחמשה" (בבא קמא ג.א.) - אתא
 15 לדרשה אחרינא.

16 **מנין** שלא יצבע - ואם תאמר: כיון דנפקא לן
 17 דאסור בהנאה, אמאי איצטרך לאסור
 18 צביעה הדלקה? ואומר רבינו יצחק: דסלקא
 19 דעתך דצביעה לא חשיב הנאה, ולא היה אלא
 20 חוותא בעלמא. כדאמר ב"הגחל" (שם ק.א.ו.ש)
 21 אחר מילתא גופא. וכן הדלקה, סלקא דעתך
 22 דשריא, כיון דהוי דרך ביטור. ולמאן דאמר: אין
 23 שחב עצים בפת דשרי עצים בהדלקה - הא
 24 דאסור קרא הכא היינו בשמן, דהוי בעין כשדולק
 25 בנר. אבל עצים - נעשה גדלים, והשלכתא בא מן
 26 הגדלים. ואם תאמר: אמאי איצטרך קרא גבי
 27 תרומה טמאה להתיר? ודרשינן: "לך - שלך
 28 תהא להסיקה תחת תבשילך.

29 **הכא** איצטרך קרא למיטרי: ויש לומר: דסלקא
 30 דעתך גינלף ממעשר הקל, דאסור ביה הבערה,
 31 דכתיב: "לא בערתי ממנו" כדאמר בפרק "במה
 32 מדליקין" (שבת כ.ה.א.ו.ש): ומה מעשר הקל
 33 אמרה תורה וכו'.
 34 **לכס** למה לי לכדתניא - הקשה הרב רבינו
 35 יעקב מקורבל: אמאי איצטרך שלשה
 36 ערלים: ליכתוב תרי ערלים לצביעה והדלקה,
 37 ועל כרחך אתאי "לכס" לנטוע דרביים. דאי להיתר
 38 הדלקה אתא - לא לכתוב לכס, ולא חד מהנך
 39 ערלים, ונאסור מילא יאכל הנאה, ומחד ערלים
 40 צביעה. ולהדלקה אין קרא לאסור. ואין לומר
 41 דמילא יאכל משמע לאסור אפילו צביעה
 42 והדלקה, ואי הוה כתיב לא יאכל וחד ערלים -
 43 הוה אסרינן מילא יאכל כל הנאה, וערלים לשום
 44 דרשה הוא דמנצרכין קראי לצביעה והדלקה -
 45 היינו משום דכתיב "לכס" דלכס משמע להתיר כל
 46 הנאה, ולהכי, אי הוה כתיב תרי ערלים ולכס -
 47 הוה שרינן הדלקה. אי אפשר לומר כן, דמילא
 48 יאכל לא שמעינן צביעה, דהא חוותא בעלמא
 49 הוא, כדאמר ב"הגחל" (בבא קמא ק.א.ו.ש).
 50 נטוע

29 **לעולם** "לא יאכל" - איסור אכילה ואיסור הנאה
 30 משמע. "ובעל השור נקי" - להנאת עורו הוא דאיתא.
 31 ואיצטרף, סלקא דעתך אמנאי: "לא יאכל את בשרו"
 32 כתיב, בשרו - אין, עורו - לא, קא משמע לן. ולהנך
 33 תנאי דמפקי ליה להאי קרא לדרשה אחרינא, לחצי
 34 כופר ולדמי וולדות, הנאת עורו מנא להו? נפקא להו
 35 מ"את בשרו" - את הטפל לבשרו. ואידך: "את" לא
 36 דריש. פדתניא: שמעון העמסוני, ואמרי לה נחמיה
 37 העמסוני, היה דורש כל אתים שבתורה. פיון שהגיע
 38 ל"את ה' אליהך תירא" - פירש. אמרו לו תלמידיו:
 39 רבי, כל אתים שדרשת מה תהא עליהן? אמר להם:
 40 משם שקבלתי שבר על הדרשה, כך אני מקבל שבר על הפרשה. עד שפא רבי עקיבא
 41 ודרש: "את ה' אליהך תירא" - לרבות תלמידיו חכמים. והרי ערלה, דרחמנא אמר: "ערלים
 42 לא יאכל". ותניא: "ערלים לא יאכל" - אין לי אלא איסור אכילה, מנין שלא ינה
 43 ממונו, שלא יצבע בו, ולא ידליק בו את הגר - תלמוד לומר: "וערלתם ערלתו. ערלים
 44 לא יאכל" - לרבות את כולם. מעמא - דכתב רחמנא "וערלתם ערלתו ערלים", הא
 45 לא הכי - הוה אמנאי איסור אכילה - משמע, איסור הנאה - לא משמע! לעולם "לא
 46 יאכל" משמע בין איסור אכילה בין איסור הנאה, ושאני התם דכתיב "לכס". ואצטרף, סלקא דעתך אמנאי: הואיל וכתב
 47 "לכס" - שלכם יהא, קמושמע לן. ואלא השתא דכתיבי הנך קראי, "לכס" למה לי? לכדתניא: "לכס" - לרבות את הנוטע
 48 לרבים

17 תאמר: לישתוק מעורו ומבשרו ויש
 18 לומר: דאיצטרך בשרו, אף על גב דעבידה כעין
 19 בשר. ומאן דלית ליה הא דרשה בפרק "שור שננח
 20 ארבעה וחמשה" (בבא קמא ג.א.) - אתא
 21 לדרשה אחרינא.
 22 **מנין** שלא יצבע - ואם תאמר: כיון דנפקא לן
 23 דאסור בהנאה, אמאי איצטרך לאסור
 24 צביעה הדלקה? ואומר רבינו יצחק: דסלקא
 25 דעתך דצביעה לא חשיב הנאה, ולא היה אלא
 26 חוותא בעלמא. כדאמר ב"הגחל" (שם ק.א.ו.ש)
 27 אחר מילתא גופא. וכן הדלקה, סלקא דעתך
 28 דשריא, כיון דהוי דרך ביטור. ולמאן דאמר: אין
 29 שחב עצים בפת דשרי עצים בהדלקה - הא
 30 דאסור קרא הכא היינו בשמן, דהוי בעין כשדולק
 31 בנר. אבל עצים - נעשה גדלים, והשלכתא בא מן
 32 הגדלים. ואם תאמר: אמאי איצטרך קרא גבי
 33 תרומה טמאה להתיר? ודרשינן: "לך - שלך
 34 תהא להסיקה תחת תבשילך.
 35 **הכא** איצטרך קרא למיטרי: ויש לומר: דסלקא
 36 דעתך גינלף ממעשר הקל, דאסור ביה הבערה,
 37 דכתיב: "לא בערתי ממנו" כדאמר בפרק "במה
 38 מדליקין" (שבת כ.ה.א.ו.ש): ומה מעשר הקל
 39 אמרה תורה וכו'.
 40 **לכס** למה לי לכדתניא - הקשה הרב רבינו
 41 יעקב מקורבל: אמאי איצטרך שלשה
 42 ערלים: ליכתוב תרי ערלים לצביעה והדלקה,
 43 ועל כרחך אתאי "לכס" לנטוע דרביים. דאי להיתר
 44 הדלקה אתא - לא לכתוב לכס, ולא חד מהנך
 45 ערלים, ונאסור מילא יאכל הנאה, ומחד ערלים
 46 צביעה. ולהדלקה אין קרא לאסור. ואין לומר
 47 דמילא יאכל משמע לאסור אפילו צביעה
 48 והדלקה, ואי הוה כתיב לא יאכל וחד ערלים -
 49 הוה אסרינן מילא יאכל כל הנאה, וערלים לשום
 50 דרשה הוא דמנצרכין קראי לצביעה והדלקה -
 51 היינו משום דכתיב "לכס" דלכס משמע להתיר כל
 52 הנאה, ולהכי, אי הוה כתיב תרי ערלים ולכס -
 53 הוה שרינן הדלקה. אי אפשר לומר כן, דמילא
 54 יאכל לא שמעינן צביעה, דהא חוותא בעלמא
 55 הוא, כדאמר ב"הגחל" (בבא קמא ק.א.ו.ש).
 56 נטוע

36 **משם** שקבלתי שבר על הדרשה, כך אני מקבל שבר על הפרשה. עד שפא רבי עקיבא
 37 ודרש: "את ה' אליהך תירא" - לרבות תלמידיו חכמים. והרי ערלה, דרחמנא אמר: "ערלים
 38 לא יאכל". ותניא: "ערלים לא יאכל" - אין לי אלא איסור אכילה, מנין שלא ינה
 39 ממונו, שלא יצבע בו, ולא ידליק בו את הגר - תלמוד לומר: "וערלתם ערלתו. ערלים
 40 לא יאכל" - לרבות את כולם. מעמא - דכתב רחמנא "וערלתם ערלתו ערלים", הא
 41 לא הכי - הוה אמנאי איסור אכילה - משמע, איסור הנאה - לא משמע! לעולם "לא
 42 יאכל" משמע בין איסור אכילה בין איסור הנאה, ושאני התם דכתיב "לכס". ואצטרף, סלקא דעתך אמנאי: הואיל וכתב
 43 "לכס" - שלכם יהא, קמושמע לן. ואלא השתא דכתיבי הנך קראי, "לכס" למה לי? לכדתניא: "לכס" - לרבות את הנוטע
 44 לרבים

42 **יאכל** משמע בין איסור אכילה בין איסור הנאה, ושאני התם דכתיב "לכס". ואצטרף, סלקא דעתך אמנאי: הואיל וכתב
 43 "לכס" - שלכם יהא, קמושמע לן. ואלא השתא דכתיבי הנך קראי, "לכס" למה לי? לכדתניא: "לכס" - לרבות את הנוטע
 44 לרבים

פסחים דף כב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) קמג

1 יוצאת בשעת הקזות, אין חיביים עליו משום דם.
 2 הגמרא מקשה על חזקה ורבי אבהו מדברי הברייתא בדין שור
 3 הנסקל שאסור בהנאה: וְהִירֵי שׁוֹר הַנִּסְקָל, דְּרַחֲמֵינָא אִמֵּר – שהתורה
 4 אמרה בו (שמות כא כח) וְכִי יִגַּח שׁוֹר אֶת אִישׁ או אֶת אִשָּׁה וְמָת סָקוּל
 5 יִסְקַל הַשׁוֹר וְלֹא יֵאָכַל אֶת בְּשָׂרוֹ, וְתֵנִיָּא בְּרִייתָא, מִפְּשַׁמַּע שְׁנֵאמֵר
 6 בשור הנסקל 'סְקוּל יִסְקַל הַשׁוֹר', וכי איני יודע שכיון שנסקל ולא
 7 נשחט, גזיתו היא נבלה, ויבלה אסורה באכילה, ומה תלמוד לומר
 8 – ואם כן מה מלמדנו הכתוב באומרנו 'לֹא יֵאָכַל', אלא מגיד לך
 9 הַכְּתוּב, שְׁאֵם שְׁחָמוּ לְאַחֵר שְׁנֵנְמָר (את) דַּיְנוּ בבית דין לסקילה,
 10 קודם שהספיקו בית דין לסקולו, אף על פי שנשחט ואינו נבילה,
 11 הרי הוא אסור באכילה. ואין לך ללמוד מכאן אלא ששור הנסקל
 12 אסור באכילה, אבל בהנאה מנין שהוא אסור, תלמוד לומר –
 13 מלמדנו הכתוב 'וְכַעַל הַשׁוֹר נָקִי', הרי שהוא אסור אף בהנאה.
 14 מבררת הגמרא: מָאי – כיצד? מִפְּשַׁמַּע מפסוק זה שהשור אסור
 15 בהנאה.
 16 מבררת הגמרא: שְׁמַעוֹן זון זֵמְרָא אוֹמֵר, בְּאֵדָם שְׁאוּמֵר לְחִבְרֵי עַל
 17 מי שהפסיד כל רכשו, 'יֵצֵא פְלוּנִי נָקִי מִנְכֵסֶיךָ, וְאִין לֹא בְּהֵם הִנְחָה
 18 שְׁלָ לְבָוָם', הרי שלשון 'נקי' מורה על כך שאין שום הנאה בדבר,
 19 ואף כאן משמעות הכתוב 'ובעל השור נקי' היא, שבעל השור נקי
 20 מהשור ואין לו בו שום הנאה. מסיימת הגמרא את קושייתה,
 21 מַעֲמָא – הטעם שהשור אסור בהנאה הוא רק משום דְּכַתְּבַתּהּ הפסוק
 22 'וְכַעַל הַשׁוֹר נָקִי', ופסוק זה נצרך, משום דְּאִי מָמַה שְׁנֵאמֵר לְאֵ
 23 יֵאָכַל, רק איסור אכילה מִפְּשַׁמַּע, אבל איסור הִנְחָה לֹא מִפְּשַׁמַּע,
 24 וקשה על חזקה שאמר שמלא יאכל' משמע גם איסור הנאה, וכל
 25 שכן שקשה גם על רבי אבהו שאמר שגם במקום שכתוב 'לֹא
 26 תֵאָכַל', או 'לֹא תֵאָכְלוּ', משמע גם איסור הנאה.
 27 מתרצת הגמרא: לְעוּלָם מהפסוק 'לֹא יֵאָכַל', גם איסור אכילה וגם
 28 איסור הִנְחָה מִפְּשַׁמַּע, וְהַפְּסוֹק 'וְכַעַל הַשׁוֹר נָקִי', שהברייתא לומדת
 29 ממנו איסור הנאה בשור הנסקל, לְאִסוֹר אֶת הִנְחָתָא עוֹרוֹ של שור
 30 הנסקל הוּא דְּתָתָא – (שבא).
 31 הגמרא מבררת מדוע לדעה זו צריך פסוק לאסור את הנאת עורו:
 32 וְאֵיִצְטְרִיךְ – (והוצרך) הכתוב להשמיענו שגם עורו של השור אסור
 33 בהנאה, משום דְּסָלְקָא דְּעֵתָא אִמְיָנָא – שהיה עולה בדעתנו לומר,
 34 שכיון שלא יאכל את בשרו' כְּתוּב, לָשׁוֹן הַנֵּה בְּדַעְתָּנוּ לומר,
 35 משמע דְּבִשְׂרוֹ אִין – רק בשור אסור בהנאה, אבל עורו לֹא נֵאֵסֵר
 36 בהנאה, שהרי לא נאמר בו 'לֹא יאכל', קָא מִפְּשַׁמַּע לָן – משמיענו
 37 הכתוב שגם עורו אסור בהנאה.
 38 הגמרא מבררת לפי דעת אותם תנאים שדורשים את הכתוב
 39 'ובעל השור נקי' לדרשות אחרות, מנין שעורו של שור הנסקל
 40 אסור בהנאה: וְלִהְיֶה תֵּנָא דְּמַפְּסוּקֵי לִיהִ לְמֵיָא קָרָא לְדְּרִשָּׁה אֶתְרֵינָא
 41 – ולאותם תנאים שדורשים מהפסוק 'ובעל השור נקי' דרשות
 42 אחרות, לשיטת רבי אליעזר בבבא קמא (קמא) פסוק זה נדרש לְפִסּוּקֵי
 43 את הבעלים מחצוי בּוֹפֵר, ששור תם שהרג אדם, אינו משלם חצי
 44 כופר, ואין אומרים שדין כופר כדין תשלומי נזק, ששור מועד
 45 משלם נזק שלם ושור תם משלם חצי נזק, אלא מועד משלם כופר
 46 שלם, ותם אינו משלם כופר כלל. וְלְדַמֵּי וְלוֹדוֹת – לפי דעת רבי
 47 יוסי הגלילי פסוק זה נדרש (שם מב.) לומר ששור שנגח אשה הרה
 48 ויצאו וולדותיה, בעל השור אינו משלם את דמי הולדות, הִנְחָתָא
 49 עוֹרוֹ מֵנָא לְהוֹ – מנין להם שהיא אסורה.
 50 משיבה הגמרא: נִפְקָא לְהוֹ – לומדים הם שהנאת עורו אסורה
 51 מהפסוק 'אֶת בְּשָׂרוֹ, שְׁהִמְלִיא אֶת' באה לרבות שאף דבר הַנִּפְּסָל
 52 לְבִשְׂרוֹ כְּעוֹרוֹ, אסור בהנאה כבשרו.
 53 מוסיפה הגמרא לפרש: וְאֵיִדְךָ – והתנא ששנה בברייתא לעיל
 54 שהדין שהנאת עורו אסורה נלמד מהפסוק 'ובעל השור נקי', לא
 55 למד דין זה מהמילה 'את' בשרו, משום ש'את' לא דְּרִישׁ – שלדעתנו
 56 אין לדרוש דרשות מתיבתא 'את', וכדעת התנא המובאת להלן,
 57 שאין לדרוש דרשות מתיבתא 'את'.
 58 הגמרא מביאה את דעת התנא שסובר שאין לדרוש דרשות
 59 מתיבתא 'את', ואת דעת התנא שחולק עליו בזה: בְּרַחֲמֵינָא בְּרִייתָא,

1 הגמרא שואלת על חזקה שחולק על רבי אבהו וסובר שכל איסור
 2 אכילה אינו כולל איסור הנאה. שואלת הגמרא: וְלִהְיֶה שְׁדֵרַש
 3 לאיסור אכילת חמץ מלשון הכתוב 'לֹא יֵאָכַל', וסובר שבכל מקום
 4 שנאמר איסור אכילה, לא נכלל בזה גם איסור הנאה, לְמֵאִי
 5 הַלְּבָתָא אֵיתְקַשׁ – לצורך איוו הלכה הוקש דָם לְמִיָם, שהרי אין
 6 לומר שהוקש למלמדנו שדם מותר בהנאה, כיון שגם בלאו הכי לא
 7 היינו אוסרים את הדם בהנאה, שהרי לא נאמר בו אלא איסור
 8 אכילה.
 9 משיבה הגמרא: לפי חזקה, ההיקש נצרך לְבְּרִינֵי שֶׁל רַבִּי חִיָּיא
 10 בְּרַ אֲבָא, דְּאָמַר רַבִּי חִיָּיא בְּרַ אֲבָא אִמֵּר רַבִּי יוֹחָנָן, מִנֵּין לְדָם שֶׁל
 11 קֹדְשִׁים שאם נשפך על מאכלים, שְׁאִינֵי מְכַשֵּׁר אוֹתָם לקבל
 12 טומאת אוכלים. שְׁנֵאמֵר באיסור דָם 'לֹא תֵאָכְלוּ עַל הָאֲרֶץ הַשְּׂפֵפָה
 13 בְּמֵיָם', הקיש הפסוק דָם לשפיכת מים, כדי ללמדנו, דָם שְׂפֵפָה
 14 בְּמֵיָם, כלומר, דָם חולין שמיניחים אותו להשפך לארץ, ואין
 15 מקפידים לקבלו בכלי, דָם זֶה מְכַשֵּׁר אוֹכַל לקבל טומאה, אבל דָם
 16 שֶׁל קֹדְשִׁים שְׁאִינֵי נִשְׁפָּךְ לאיבוד בְּמֵיָם אלא מתקבל בכלי, וצריך
 17 ממנו למזבח, אִינֵי מְכַשֵּׁר.
 18 הגמרא מקשה על רבי אבהו מהדין שאבר מן החי מותר בהנאה:
 19 וְהִירֵי אָכֵר שֶׁנֶּחֱתָךְ מִן הַחַי, דְּכֵתִיב בו (דברים יב כג) 'וְלֹא תֵאָכַל הַנֶּפֶשׁ
 20 עִם הַבָּשָׂר', כלומר, לא תאכל את האבר, בעוד שהנפש נמצאת
 21 בבשר, ולדעת רבי אבהו שכל דבר שנאמר בו 'לֹא תֵאָכַל' אסור
 22 בהנאה, יש לנו לומר שאבר מן החי אסור בהנאה, וְאִילוּ בְּרִייתָא
 23 תֵּנִיָּא, רַבִּי נָתָן אוֹמֵר, מִנֵּין שֶׁלֹּא יוֹשִׁיעַ אָדָם כּוֹס יוֹן לְמִיר כִּדִּי
 24 שישתה ממנו, וכן, מנין שלא יושיט אדם אָכֵר מִן הַחַי לְבָנֵי נֶחֱ כִּדִּי
 25 שיאכלוהו, תלמוד לומר – מלמדנו הכתוב (ויקרא יט יד) 'וְלִפְנֵי עוֹר
 26 לֹא תִתֵּן מְכַשׂוּל', ומכאן שאסור להכשיל אחרים בעבירה. מדייקת
 27 הגמרא מדברי רבי נתן, שרק מפני שלבן נח אסור לאכול אבר מן
 28 החי, אסור לתיתו לו ולהכשילו בעבירה, הֵא לְבָלָיִם שָׂרִי – אבל
 29 לכלבים מותר להאכיל ממנו, אף על פי שהאדם נהנה בכך, שאינו
 30 צריך לתת לכלבים אוכל אחר. הרי מבואר, שאבר מן החי מותר
 31 בהנאה, וקשה על רבי אבהו שאמר שכל דבר שנאמר בו 'לֹא
 32 תֵאָכַל' אסור אף בהנאה, שלדבריו יש לאסור אבר מן החי בהנאה.
 33 מתרצת הגמרא: שְׁאִינֵי – (שונה) אָכֵר מִן הַחַי, שאף על פי שנאמר
 34 בו 'לֹא תֵאָכַל' מותר בהנאה, משום דְּאֵיתְקַשׁ – (שהוקש) לְדָם,
 35 דְּכֵתִיב באותו פסוק שנאמר בו איסור אבר מן החי (דברים יב כג), 'דָם
 36 חֹזֵק לְבִלְתִּי אָכּוֹל תָּרֵם, בִּי תָרֵם הוּא הַנֶּפֶשׁ, וְלֹא תֵאָכַל הַנֶּפֶשׁ עִם
 37 הַבָּשָׂר', ומדייקש זה יש ללמוד, שכשם שדם מותר בהנאה,
 38 כמבואר לעיל (ע"א), כך אבר מן החי מותר בהנאה.
 39 הגמרא מקשה על חזקה, שלדעתנו אין צריך פסוק לומר שאבר מן
 40 החי מותר בהנאה, מה ההיקש בא ללמד. מקשה הגמרא: וְלִהְיֶה
 41 שסובר שרק במקום שנאמר 'לֹא יֵאָכַל' איסור הנאה במשמע, אבל
 42 במקום שנאמר 'לֹא תֵאָכַל' אין איסור הנאה במשמע, ולשיטתו לא
 43 היה עולה בדעתנו לאסור בהנאה אבר מן החי שנאמר בו 'לֹא
 44 תֵאָכַל', לְמֵאִי הַלְּבָתָא אֵיתְקַשׁ – לא היה דין הוקש אָכֵר מִן הַחַי לְדָם,
 45 הרי גם בלא היקש לא היינו אוסרים אבר מן החי בהנאה.
 46 מתרצת הגמרא: אִמֵּר לְךָ חֻזְקָה, דָם הוּא דְּאֵיתְקַשׁ לְאָכֵר מִן הַחַי –
 47 ההיקש לא בא כדי ללמוד אבר מן החי מדם, אלא כדי ללמוד דָם
 48 מאבר מן החי, ולדין זה הוא נאמר, מָה אָכֵר מִן הַחַי אִסוֹר באיסור
 49 לאו האומר בו, אֵיךְ דָם מִן הַחַי – דָם שִׂיַּעַ מַהבְּהֵמָה בחייה אִסוֹר
 50 באיסור האומר בו, כלומר שיש בו חוב כרת. שכן מפשטות
 51 הפסוקים משמע שרק בדם שייצא מהבהמה בשעת שחיטה יש
 52 חוב כרת, אבל בדם שייצא מהבהמה בחייה, קודם שחיטה, אין
 53 חוב כרת, ולכן צריך להיקש זה, כדי לרבות שגם בדם שייצא
 54 מהבהמה בחייה יש חוב כרת. מבררת הגמרא: וְאִי זֶה הוּא דָם מִן
 55 החי שיש בו חוב כרת, הרי מלשון הפסוק 'כִּי הָדָם הוּא הַנֶּפֶשׁ'
 56 משמע שרק דָם שייצא בשעה שנפשה של הבהמה יוצאת אסור
 57 משום דָם. מבררת הגמרא, זֶה דָם הַחַי שְׂהִנְפַּשׁ של הבהמה
 58 יוֹצֵאתָ בּוֹ – דָם הַמוֹקֵשׁ מִגּוֹף הַבְּהֵמָה בחייה, שנפשה של הבהמה
 59 יוצאת בשעת הקזתו, אבל דָם הַקּוּזָה שאין נפשה של הבהמה

60 כשהתבואה עדיין עשב, לפי שקצירת עשב אינה נחשבת קצירה.
 61 וכן מותר לקטוף חטים וגמורות מתבואה חדשה, שקטיפה אינה
 62 נחשבת קצירה, ומאכל אותן לבהמה, אבל הוא עצמו אינו יכול
 63 לאכול מהם מאחר שהן גמורות ואסורות באכילה באיסור חדש.
 64 הרי שאף שנאמר באיסור חדש 'לא תאכלו', הוא מותר בהנאה,
 65 וקשה על רבי אבהו.
 66 מתרצת הגמרא: אמר רב שמעיה, שאני התם – שונה הדבר שם
 67 באיסור חדש, דאמר קרא (שם כג ט) 'והבאתם את עמר ראשית
 68 קצירכם, והלשון קצירכם' משמע שלכם יהא ליהנות בו.
 69 הגמרא מבררת לדעת חזקיה מדוע נאמר 'קצירכם' ואיך –
 70 וחזקיה הסובר ש'לא יאכלו' אין משמעו איסור הנאה, סובר
 71 שהלשון 'קצירכם' דכל ישראל משמע, ודרך הכתוב לדבר בלשון
 72 רבים, ואין זה בא לדרשה.
 73 הגמרא מקשה על חזקיה ורבי אבהו משרצים. מקשה הגמרא:
 74 ותרי שרצים, דרממנא אמר – שאמרה התורה בהם (ויקרא יא מא) 'וכל
 75 השרץ השרץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל, ותנן במשנה במסכת
 76 שביעית (פ"ג מ"ד), ציירי היה ועופות ודגים שנודמנו להם בצידה,
 77 מניין של בעלי חיים ממש, מותרין הציידים למוכרין לזכרים. הרי
 78 שמותר ליהנות מבעלי חיים האסורים באכילה, וקשה על חזקיה
 79 ורבי אבהו הסוברים ש'לא יאכלו' אוסר אף בהנאה.
 80 מתרצת הגמרא: שאני התם – שונה הדבר שם בשרצים דאמר קרא
 81 (שם יא ט) 'שקץ הם לכם', ומשמעו ששלכם יהא ליהנות מהם.
 82 מקשה הגמרא: אי הכי – אם התיר הכתוב ליהנות ממינים טמאים,
 83 אפילו לכתחלה נמי – גם יש להתיר לצוד אותם כדי למוכרם,
 84 ומדוע התירה המשנה למוכרם רק באופן שהודמנו לו באקראי,
 85 ולא התירה לצודם לכתחילה.
 86 מתרצת הגמרא: שאני התם, משום דאמר קרא 'ושקץ יהיו לכם',
 87 והלשון 'יהיו' משמעו שבהזדויותן יהו, כלומר שישארו באיסורם
 88 ולא יעשו בהם סחורה כדי להשתכר בהם.
 89 שואלת הגמרא: ולחזקיה הסובר שרק כשנאמר 'לא יאכלו' אסור
 90 בהנאה. למה לי למיכתב – למה הוצרכה התורה לכתוב בשרצים
 91 'לא יאכלו', ומייתי 'לכם' למישרייה – ומשום כך הוצרכה לכתוב
 92 'לכם' כדי להתירם בהנאה, לא לכתוב רממנא 'לא יאכלו', אלא 'לא
 93 יאכלו', ולא פני – ולא תצטרך התורה לכתוב 'לכם'.
 94 משיבה הגמרא: אמר רב חזקיה, מעמא דידי נמי מהא – דין זה
 95 ש'לא יאכלו' בכל התורה כולל בו איסור הנאה, גם אני למדתי
 96 אותו מכאן, שממה שהוצרכה התורה לומר 'לכם' כדי להתיר
 97 בהנאה, יש ללמוד שמשמעות 'לא יאכלו' בכל מקום הוא לאסור
 98 אף בהנאה.
 99 הגמרא מקשה על חזקיה ורבי אבהו מחמץ. מקשה הגמרא: והרי
 100 חמץ, דרממנא אמר (שמות יג א) 'ולא יאכל חמץ, ותניא בבבלי
 101 (לקמן כח), חמץ וכו' משעה שאסור באכילה אסור בהנאה, רבי יוסי
 102 הגלילי אומר, תמה על עצמך – יש לך לתמוה, היאך אתה אומר
 103 שקמץ אסור בהנאה כל שבקעה ימים של פסח, הלא לא מצינו בו
 104 שנאמר בהנאה. הרי שאף שנאמר בכתוב 'לא יאכלו' אין
 105 במשמעותו איסור הנאה.
 106 מתרצת הגמרא: שאני התם – שונה הדבר שם בחמץ, דאמר קרא
 107 (שם יג א) 'ולא יראה לך שאור', ומתיבת לך' יש לדרוש, שלף יהא
 108 ליהנות בו.
 109 הגמרא מפרשת את מחלוקת חכמים ורבי יוסי הגלילי מה דורשים
 110 מתיבת לך', שואלת הגמרא: ודבנן האוסרים חמץ בהנאה, מה
 111 למדו מתיבת לך'. משיבה הגמרא, הם סוברים שתיבת לך' בא
 112 ללמד, שחמץ שלף אי אתה רואה – אסור שיימצא בפסח ברשותך,
 113 אכל אתה רואה חמץ של אחרים (וכריס), ושל גבוה (והקדשן)
 114 המופקד ברשותך ונמצא בביתך.
 115 שואלת הגמרא: ואיך – ורבי יוסי הגלילי, איך דורש מלך' להתיר
 116 חמץ בהנאה, הלא הוצרך ללמדנו שאין עוברים על חמץ של
 117 אחרים הנמצא ברשות ישראל. משיבה הגמרא: תרי לך' תתיב –
 118 נאמר בתורה פעמיים לך' לגבי חמץ בפסח, והשני בא להתיר את
 119 החמץ בהנאה.

1 לצורך הרבים, כגון אילן הנטוע באמצע הדרך לעוברים ושבים,
 2 שאף בו נהוג איסור ערלה. רבי יהודה אומר, הכתוב 'לכם' בא
 3 להוציא את האילן הנטוע לרבים מאיסור ערלה ולהתירו. ואין
 4 הכתוב 'לכם' בא להתיר ערלה בהנאה.
 5 הגמרא מבארת את מחלוקתם של תנא קמא ורבי יהודה: מאי
 6 מעמא דתנא קמא הדורש לאסור אילן הנטוע לרבים. משום דתתיב
 7 ונטעתם כל עץ מאכל' (ויקרא יט ב), ולשון ונטעתם', עץ הנטוע
 8 ליתיד משמע, שדרך היחידים לנטוע עצים, ואילו עץ הנטוע לרבים
 9 לא משמע מפסוק זה לחייב בערלה, שהרי אין דרך רבים לנטוע
 10 עצים, וכתב רממנא 'לכם', להביא אף את הנטוע לרבים לאיסור
 11 ערלה. ורבי יהודה סובר, שהכתוב 'ונטעתם', משמע בין כשהוא
 12 נטוע לרבים, כיון שנאמר בלשון רבים, ובין כשהוא נטוע ליתיד,
 13 שהכתוב מדבר לכל יחיד הנטוע אילן. וכן תיבת 'לכם' שבהמשך
 14 הפסוק, בין שנטע יחיד ובין שנטע לצורך רבים משמע, הוי – נעשו
 15 שני כתובים אלו, רבי אחר רבוי, וכלל הוא שאין רבוי אחר רבוי
 16 אלא למעט – כשריבתה התורה לדבר אחד פעמיים, בא הריבוי
 17 האוסר למעט את אותו הדבר, ולפיכך מתמעט אילן הנטוע לרבים
 18 הניטוע ערלה.
 19 הגמרא מקשה על רבי אבהו מתרומה. מקשה הגמרא: והרי
 20 תרומה, דרממנא אמר – שהתורה אמרה (ויקרא כב ט) 'וכל יד לא יאכל
 21 קדוש', ולדעת רבי אבהו משמעו לאסור תרומה לזר אף בהנאה,
 22 והרי תנן בעירובין (כג), מערבין עירובי תחומין לגזיר פניו, וכן
 23 מערבין לישאאל בתרומה, אף שהעירוב אינו ראוי להם לאכילה.
 24 ואם תרומה אסורה בהנאה לזר, איך יכול לערב בה, הרי נהנה
 25 ממנה שעל ידי כך יכול לצאת מחוץ לתחום.
 26 מתרצת הגמרא: אמר רב פפא שאני התם בתרומה, דאמר קרא
 27 (במדבר יח כז), ונחשב לכם תרומתכם, ולשון זו משמע ששלכם תהא
 28 ליהנות בה.
 29 הגמרא מבררת לדעת חזקיה למה נכתב 'תרומתכם' ואיך –
 30 וחזקיה הסובר ש'לא יאכלו' אינו כולל איסור הנאה, סובר
 31 שמשמעות הפסוק 'תרומתכם', דכל ישראל קאמר – על התרומה
 32 של כל אחד מישראל הוא מדבר, ודרך הכתוב לדבר בלשון זו,
 33 ולא בא להתיר בהנאה.
 34 הגמרא מקשה עוד על רבי אבהו מין המותר לנזיר בהנאה.
 35 מקשה הגמרא: והרי נזיר האסור באכילת ענבים וכל היוצא מהם,
 36 דרממנא אמר (במדבר יד ט) 'כל ימי נזרו מכל אשר יעשה מגזן חמץ
 37 מתרצנים ועד לא יאכל', ולדעת רבי אבהו משמעו שהם אסורים
 38 עליו אף בהנאה, והרי תנן בעירובין (שם) מערבין לגזיר פניו, והרי
 39 נהנה ממנו בכך שיכול הוא לצאת מחוץ לתחום.
 40 מתרצת הגמרא. אמר רב זוטרא, שאני התם בנזיר, דאמר קרא (שם)
 41 'כל ימי נזרו', והלשון נזרו' משמעותו שהוא שלו, ובא לומר שאף
 42 מה שאסור עליו מחמת נזירותו, שלף יהא ליהנות בו.
 43 הגמרא מביאה תירוץ נוסף: רב אשי אמר, נאמר בנזיר (שם טז) 'קדוש
 44 יהיה, גדל פרע שער ראשו', ובא פסוק זה ללמדנו ששערות הנזיר
 45 קדושות ואסורות בהנאה. וממה שנאמר כך לגבי שערות הנזיר,
 46 יש ללמוד, שרק גידולו – והשער שגידל הנזיר קדוש, ואין דבר
 47 אחר שנאסר עליו מחמת הנזירות קדוש להיות אסור בהנאה,
 48 ומכאן שהדין מותר לו בהנאה.
 49 הגמרא דוחה את תירוץ של רב אשי: מידי (וכי) ואין דבר אחר
 50 קדוש תתיב, הרי אין לשון מיותרת בפסוק למעט שדברים אחרים
 51 שהנזיר אסור בהם אינן אסורות לו בהנאה. מסיקה הגמרא, אלא
 52 מתווקמא – (התירוץ הברור הוא) בתירוץ דמר זוטרא, שמהלשון
 53 'נזרו' משמע שיכול ליהנות בו.
 54 הגמרא מקשה על רבי אבהו באיסור חדש. שואלת הגמרא: והרי
 55 תדש – תבואה חדשה, דרממנא אמר בה (ויקרא כג יד) 'ולכם וקלי
 56 ופרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה' – עד יום ט"ז ניסן שבו
 57 מקריבים את קרבן העומר, ותנן במשנה במנחות (עא), מלבד
 58 איסור האכילה של התבואה החדשה, אסור אף לקצור מהתבואה
 59 החדשה לפני העומר. ומכל מקום קוצר לשחת – מותר לקצור

1 לרבים - לצורך רבים, כגון באמצע הדרך לכל עובר. ונעמקם ליחיד משמע - דאין דרך
2 רבים לנטוע, ולכל חו' וחד קאמר ונטעמם. מערבין לנזיר - עירובי תחומין בין, אף על
3 פי שסעודה שאינה ראויה לו היא, הואיל ואי מתשיל אנזירותיה שריא ליה - מערבין.
4 וכן לישראל בתרומה, דאי בני מיתשל עליה, דתרומת טעות אינה תרומה, והדרא
5 לטיבלה, והדר מפרשי עלה מינה ובה.
6 תרומתכם - ונחשב לכם תרומתכם,
7 ובתרומת מעשר דמפרשי לים כתיב. ותרומה
8 גדולה איתקש בחווא קרא. כדכתיב: "כדגן מן
9 הגורן" - דהיינו תרומה גדולה. ואידך -
10 חוקיה, דאמר "לא תאכלו" לא משמע הנאה,
11 האי תרומתכם לאו למישרי הנאה אתא, אלא
12 תרומתכם דכל ישראל קאמר, ואורחיה דקרא
13 לאישטעווי הכי. ישראל לאו דוקא, דהא בלויים
14 כתיב. נידולו - שיער שלו אסור בהנאה, וטעון
15 שריפה, כדכתיב: "ונתן על האש אשר תחת ובה
16 השלמים". מידי ואין דבר אחר כתיב - דילמא
17 גידולו, והוא הדין לדבר אחר, דמאי מיעט
18 כתב הכא: חדש - לפני העומר. קוצר לשחת
19 - אף על גב דכתיב: "עומר ראשית קצירכם
20 אל הבקן", דמשמע דלשחת אסור לצעור לפני העומר
21 - מותר לצעור לשחת כשהוא עשב, דלאו
22 קציר הוא. ומאכלי לבתמה - אף חטין גמורין
23 על ידי קיטוף, מכל מקום חדש מותר בהנאה.
24 ואידך - חוקיה, דלא נפקא ליה הנאה מילא
25 תאכלו", ולא איצטרך קצירכם למישרי, אמר
26 לך: קצירכם דכל ישראל קאמר, ואורחיה
27 דקרא לאישטעווי הכי. שנוימנו. דווקא
28 שנוימנו, דלא מצריכין להו להפקירן, אבל
29 לכתחלה - אסור לחור אוריין, כדתנן התם
30 במסכת שביעית (פרק שביעי משנה ג): אין
31 עושין סחורה לא בנבילות וטרפיות, ולא
32 בשקצים ורמשים. יהיו - וישקץ יהיו לכם,
33 ולחוקיה למה לי למכתב לא יאכל ופייתו לכם
34 למישרייה - בשלמא לרבי אבהו - לא מצינו
35 לאקשויי בכל הגן דכתיב בהו "לא תאכלו",
36 והדר כתיב בו היתר הנאה - דאיצטרך "לא
37 תאכלו" לאכילה, ואיצטרך היתירא להנאה.
38 אלא לחוקיה, כיון דסוף סוף שרי ליה רחמנא
39 בהנאה - למה לי קרא ושני בדיבורא, וכתב
40 "לא יאכל" דמשמע הנאה, ואיצטרך "לכם"
41 למישרייה בהנאה? ליתכוב "לא תאכלו", ותו לא
42 איצטרך לכם. מעמא דהיו - דאמינא "לא
43 יאכל" משמע הנאה - מהא נפקא לי. ואי לאו
44 האי קרא דכתיב "לא יאכל" ותו כתב לכם
45 למישרייה - לא הוה ידענא דלא יאכל איסור
46 הנאה הוא. וכל הגן קראי דהיתר הנאה,
47 דכתיב גבי "לא תאכלו" - הא דרשינן חוקיה
48 למילתא אחרינא, כדאמרו לעיל: תרומתכם,
49 קצירכם, דכל ישראל. תמה על עצמן היך
50 נאסר חמין בהנאה - דסבירא ליה: מותר
51 בהנאה כל שבעה, וכל שכן לאחר הפסח.
52 ופליגא דרבי יהודה דאמר: חמין שעבר עליו
53 הפסח - אסור בהנאה, לקמן בפירקין (כתב).
54 תלתא לך כתיב - "לא יראה לך חמין", ולא
55 יראה לך שאור בכל גבולך", ועוד קרא אחרינא:
56 "ולא יראה לך שאור בכל גבולך שבעת ימים". וצריכי - דאי כתב שאור - משום דחימוצו קשה, אבל חמין - אימא מותר. ואי כתב חמין - משום דראוי לאכילה, אבל שאור דלא
57 אתי למיכליה - אימא לא עבר עליה. הכי מפרש ליה בפרק קמא דביצה (ו.א). לימא כתיב - "לא תאכלו" דרבי אבהו. יעשה למלאכה - הוה מצי למיכתב גבי חלב דבילה. שיכול
58 - אי לא הוה כתב "לכל", הוה אמינא: למלאכת גבוה היא מותר, אם צריך למשוח ממנו עורות למלאכת בדק הבית - היא מותר, דהא מישתרי חלב באכילה לגבי גבוה למזבח.
59 אבל למלאכת הדיוט היא אסור, שהרי נאמר בו "לא תאכלו", ואיסור הנאה במשמע, תלמוד לומר לכל מלאכה. רבי עקיבא אומר בו' - כלומר, לא הוצרך הכותב להחזיר. דלא הוה
60 סלקא דעתך לאיסור, ולא בא אלא לטהור ממלל טומאת הבשר, ולומר שאין חלב בכלל בבילה, ואינו חושש לטומאה, אלא מותר לישמש טהרות בעור המשוח בחלב בבילה. ואם
61 לא ריבה לכל מלאכה, הייתי אומר למלאכת הדיוט להשתמש בו חולץ ידא טהור. אבל למלאכת גבוה להשתמש קדשים היא טמא.

1 ומה חלב שעגוש כרת מותר בהנאה — ואם תאמר: לימא, שור הנסקל ושאר איסורי הנאה
 2 זכיחו, שאינן כבדת, ואפילו הכי אסורין בהנאה! ויש לומר: דהכי פירושו: ומה חלב
 3 שעגוש כרת ואסור באבילה, ומותר בהנאה כמו נבילה עצמה, גיד, שאין עגוש כרת — לא
 4 כל שכן שיהא בכלל היתר נבילה. והשתא לא שייך למימר תוכיה, ולא מצי למיעבד נמי קל
 5 וחומר מדם — דדם אינו בכלל נבילה, ואפילו
 6 טומאה אין בו מטעם נבילה, כדפרישית לעיל
 7 (כבא.) אבל חלב הזה שפיר בכלל נבילה,
 8 דלטומאה לא היה צריך קרא, דאדרבה לטהרו
 9 מידי נבילה מצריך קרא. והא דקאמר: היא הותרה
 10 וחלבה לא הותרה — לאו משום דלא היה בכלל
 11 נבילה, אלא משום דלא הותרה נבילה אלא מה
 12 שהותר בטוהרה באבילה. והשתא אתי שפיר הא
 13 דקאמר: ואידך — מכל בהמה קיימינן, דלא ילפין כל
 14 אלא שיהא בכלל היתר נבילה — אבל בעלמא
 15 מודה דפריך שפיר. **בבהמה** מיהא לא
 16 אישרי — אין להקשות גיד היה מיהא ליטסר.
 17 דכיון דשל בהמה לא מיתסר בהנאה, אם כן "לא
 18 יאכל" דכתיב גבי גיד הנשה — באבילה דוקא
 19 קאמר, ומיחבא תיתי לן לאסור של היה בהנאה?
 20 **מאי** בנייהו — תימה לרבינו שמשון בן אברהם:
 21 לימא דאיבא בנייהו חמץ נוקשה, חמץ דגן גמור
 22 על ידי תערובות, דמרבין בריש "אלו עוברין"
 23 (פסחים ג,א) מיכל מחמצת לא תאכלה.
 24 דלחוקיה מותר בהנאה ולרבי אבהו כל מקום
 25 שנאמר לא תאכלו משמע איסור הנאה? וכי
 26 תימא כיון דמרבין ליה לאבילה הוא הדין
 27 להנאה, אם כן כרת נמי ליחייב. **דבתבי** והנה
 28 שורף — פירש רש"י: בשעיר נחשון. ובתורת
 29 כהנים הריש בהדיא אשעיר הראש חודש,
 30 מדכתיב: "ואותה נתן לכם" וגו'. והיינו של ראש
 31 חודש, דנכפר עון על טומאת מקדש וקדשיו.
 32 **דהא** כתיב והנה שורף — פירש רש"י: ואמר
 33 להו משה "הן לא הובא את דמה אל הקדש
 34 פנימה, מכלל דאם הובא — שפיר עבד
 35 דשרפה. הקשה הרב רבינו שלמה מטרו"ש: הא
 36 על כרחין לאו שפיר עבד דשרפה דהא שרפה
 37 בלא עיבור צורה, ואמר בפרק "ביצד צולין"
 38 (פסחים פב,ב) כל שפסולו בגופו — ישרף מיה,
 39 בדם ובעללים — תעובר צורתו ויצא לשריפה,
 40 וקרא הכי קאמר: מדוע לא אבלתם את החטאת,
 41 הן לא הובא את דמה. הא אם הובא — שפיר
 42 עבד דלא אכלה. ואומר רבינו יצחק דהכי
 43 פירושו: אם אינו ענין לגופה, דהא קיימא לן בפרק
 44 "ביצד צולין" (גם זה שם): כל שפסולו בקדש —
 45 בשריפה. וחטאת דאחרן משום מעשה שהיה,
 46 תנאו לכל איסורים.

1 **מאי לאו בהא קמייפלגי**, **דרבי יוסי הגלילי סבר**: "לא
 2 תאכלו" משמע בין איפור אכילה בין איפור הנאה, וכי
 3 אתא קרא - למישרייה לנבילה בהנאה הוא דאתא.
 4 **ורבי עקיבא סבר**: איפור אכילה - משמע, איפור
 5 הנאה לא משמע, וכי אתא קרא - לטומאה וטהרה!
 6 לא דבולי עלמא "לא תאכלו" - משמע בין איפור
 7 אכילה בין איפור הנאה. והכא בהא קמייפלגי, רבי יוסי
 8 הגלילי סבר: פשהוותרה נבילה - היא הותרה, חלבה
 9 ונגידה - לא הותרה. וכי איצטריך קרא - להיתר הנאה
 10 הוא דאתא. **ורבי עקיבא סבר**: פשהוותרה נבילה -
 11 חלבה ונגידה נמי הותרה, וכי איצטריך קרא - לטומאה
 12 וטהרה. **ורבי יוסי הגלילי**, אשפחן חלב דשרייה רחמנא
 13 בהנאה, אלא גיד ניקא דאסור! איבעית אימא: הכי
 14 נמי דאסור, איבעית אימא: מיתתי לה בקל וחומר;
 15 ומה חלב שעגוש כרת - מותר בהנאה, גיד שאינו
 16 עגוש כרת - לא כל שפני? **ורבי שמעון דאמר**: איפא
 17 למיפרך: מה לחלב שפן הותר מפלוג אצל תיה,
 18 תאמר בגיד שלא הותר מפלוג אצל תיה. **ואידך**:
 19 **בבהמה קאמרינן**, **בבהמה** מיהת לא אישרי. **מפדי**
 20 **אותבינהו** כל הגי קראי ושינינהו, חזקה **ורבי אבהו**
 21 **במאי פליגי**? בהמץ בפסח ואליבא דרבנן, בשור
 22 הנסקל ואליבא דרבני הכל. חזקה נפיק ליה מ"לא
 23 יאכל", **ורבי אבהו נפיק ליה מנבילה**. **מפדי**, **בין לומר**
 24 **ובין לומר אסורין בהנאה** - **מאי בנייהו**? איפא בנייהו:
 25 חולין שגשחטו בעורה. חזקה **סבר** "לא יאכל" -
 26 למעוטי הגי, "אתו" למעוטי חולין שגשחטו בעורה.
 27 **רבי אבהו סבר**: "אתו" - למעוטי הגי, חולין שגשחטו
 28 בעורה - לאו דאורייתא נינהו. ותיב תהוא מרבנן קמיה
 29 דרבי שמואל בר נחמני, ותיב וקאמר משמיה דרבי
 30 יהושע בן לוי: מנין לכל אסורין שבתורה דכי היכי
 31 דאסורין באכילה הכי נמי אסורין בהנאה, ומאי ניהו
 32 חמץ בפסח ושור הנסקל. "מנין"? **תיפוק ליה מ"לא**
 33 **יאכל"!** "לא יאכל" - איפור אכילה משמע ליה, איפור
 34 הנאה - לא משמע ליה. **תיפוק ליה מנבילה**! **סבר** לה
 35 **כרבי יהודה**, דאמר: דברים ככתבן, אי סבר לה כרבי יהודה -
 36 **לרבי יהודה מ"לפלב תשליכו אתו"!** קסבר: חולין שגשחטו בעורה דאורייתא, מנין? דכתיב:
 37 "כל חטאת אשר יובא מדמה וגו'". שאין תלמוד לומר "באש תשרף" ומה תלמוד לומר
 38 **באש תשרף? אם אינו ענין לגופו, דכתיב "והנה שרף" - תנהו ענין לכל אסורין שבתורה.**

1 חלבה ונגידה לא הותרו — דחלב אינו בכלל בשר, הלכך לא היה במשמע תתנה ואכלה.
 2 וגבי נוגע מבטחה נמי לאו חלב במשמע, הלכך "יעשה לכל מלאכה" — לא הוצרך
 3 לטהרה, אלא להתיירו מכלל הנאות לא תאכל חלב. **ורבי עקיבא סבר** — חלב בכלל
 4 נבילה, בין להיתר הנאה בין לטומא. הלכך, כי איצטריך קרא — לטהרו איצטריך. **ורבי**
 5 **שמעון** — דאמר לעיל: גיד אסור בהנאה, משום
 6 דסביחא ליה אין בנייהו בנותן טעם, ולא הותר
 7 בכלל נבילה, מאי טעמא לא מיייתי ליה כרבי
 8 יוסי להיתר הנאה מקל וחומר מחלבי מכללו —
 9 אף באבילה. **ואידך** — רבי יוסי אמר לך: אנא
 10 בחלב בהמה קא מיייתנא קרא להיתר בהנאה.
 11 דקרא בחלב שור וכשב קאי, וקא שרי ליה
 12 בהנאה, ובבהמה לא הותר מכללו באבילה,
 13 הלכך אתי גיד הנשה מיניה. **מכדי** אותבינהו כל
 14 הגי קראי — דכל איסורין שנאמר בהן לא
 15 תאכל ומותרין בהנאה. ושנייהו — רבי אבהו,
 16 ואשכח בהו פרטא להיתר. לא מצינו באחד
 17 מכולם שהחרימנו בו רבי אבהו ויאמר שאסור
 18 בהנאה, ולחוקיה לישרת. אלא דבר האסור —
 19 אסור לדברי שנינו, והמותר — מותר לדברי
 20 שנינו. **ממאי פליגי** — דאין לך איסור הנאה
 21 בדבר שנאמר בו לאו באבילותה, שלא נאמר בו
 22 פרט להיתר, אלא הגי שני דברים דכתיב בהן
 23 "לא יאכל", כגון שור הנסקל וחמץ בפסח, ובין
 24 למר ובין למר אסורין. **ואליבא דרבנן** — דפליגי
 25 עליה דרבי יוסי דאמר לעיל: חמץ בפסח מותר
 26 בהנאה. **מנבילה** — מדאיצטריך קרא למישרי
 27 נבילה, ואי הוה כתיב "לא תאכל" נמי הוה
 28 מיתסרי. איבא בנייהו חולין שנשחטו בעורה —
 29 ואליבא דרבי יהודה, דאמר: מנבילה לא מצי
 30 למיגמר, דלדברים ככתבן אתא. דחזקה סבר.
 31 הגי תרי מדשני בדבוריה — איתסר. וילכלב
 32 תשליכן אותר" — לא הוצרך למעט את אלו
 33 ולאסורין בהנאה, וכי אתא למעוטי — חולין
 34 שנשחטו בעורה אתא. וכדפרישית לעיל. **ורבי**
 35 **אבהו סבר**: אין חילוק בין לא יאכל בין לא יאכל,
 36 ואצטריך "אותר" למעוטי הגי. הכי משמע:
 37 טריפה, אף על גב שכתבתי לך לאו באבילותה
 38 — אני מתייר לך הנאתה, אבל לא חמץ ושור
 39 הנסקל, שלא פרטי לך בהן היתר. חולין בעורה
 40 לאו דאורייתא — וכי אמר רבי אבהו לא יאכל
 41 איסור הנאה משמע — אליבא דרבי מאיר
 42 אמרה, דלית ליה לדברים ככתבן. ומדיאצטריך
 43 למישרי נבילה — מכלל דשאר איסורין, כגון
 44 חמץ ושור הנסקל, אסירי. ולאו משום שנינו
 45 הלשון, שאין חילוק בין לא יאכל ללא יאכל
 46 לרבי אבהו, אלא מדאיצטריך למישרי נבילה
 47 ר"אותר" לרבי מאיר — למעוטי חולין בעורה.
 48 הכי גרסינן: ומאי ניהו חמץ בפסח ושור הנסקל,
 49 ותיפוק ליה מתיבא דנפקא ליה לרבי יהודה —
 50 לעיל, אליבא דרבי אבהו, דמיייתי ליה מ"אותר"
 51 אתה משליך לכלב, ואי אתה משליך שאר
 52 איסורין, קא סבר — האי תנא. חולין שנשחטו
 53 בעורה — אסורין בהנאה מדאורייתא, ונפקא
 54 ליה מ"אותר", ומיבעי ליה קרא אחרינא לשאר
 55 איסורין. כל חטאת אשר יובא מדמה — לאו בחטאת הפנימיות שהובא דמן מצותן לפני כתיב, דהא
 56 תלמוד על חטאת החיצונה, דאם הכניס דמה לפניו — פסולה. אם אינו ענין לגופו דהא כתיב חזקו,
 57 ואתו, הן לא הובא את דמה אל הקדש פנימה, מכלל, דאם הובא — שפיר עבד דשרפה, אלמא בת שריפה היא. לכל איסורין — שנאמר בהן לאו באבילותן כוה, ועל כרחין לא
 58 מיייתי אלא חמץ בפסח ושור הנסקל, דבשאר איסורים כתיב פרטא להיתר.

פסחים דף כג עמוד ב תלמוד בבלי במבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) קמז

הגמרא מבררת מה הוא שורש המחלוקת: מאי לאו פהא קמיפלגי
 - האם לא בכך נחלקו רבי יוסי הגלילי ורבי עקיבא, דרבי יוסי
 הגלילי פבר כרבי אבהו שכשנאמר איסור אכילה משמעו גם
 איסור הנאה, וכיון שנאמר על חלב לא תאכלו, משמע בין איסור
 אכילה ובין איסור הנאה, וכי אתא קרא - וכשבא הכתוב יעשה
 לכל מלאכה, למישרייהו - להתירו, לחלב של נבילה פהנאה הוא
 דאתא - הוא בא. ורבי עקיבא פבר שלשון לא תאכלו רק איסור
 אכילה משמע, ואיסור הנאה לא משמע, ואין צריך לימוד להתיר
 חלב בהנאה, וכי אתא קרא - וכשבא הכתוב יעשה לכל מלאכה,
 למומאיה ופורה הוא בא, להשמיענו שאין בחלב טומאת נבילה
 כלל. נמצא שהכלל של רבי אבהו שאיסור אכילה משמעו גם
 איסור הנאה תלוי במחלוקת תנאים.
 הגמרא דוחה, שאין הכרח שמחלוקת זו תלויה במחלוקת חזקיה
 ורבי אבהו. דוחה הגמרא: לא בכך נחלקו רבי יוסי הגלילי ורבי
 עקיבא, אלא דבולי עלמא מודים שכשכתוב לא תאכלו, משמע
 בין איסור אכילה ובין איסור הנאה, כדברי רבי אבהו. והכא - וכאן
 לגבי חלב נבילה, פהא קמיפלגי - רבי יוסי הגלילי
 פבר, שפשהותרה נבילה בהנאה, היא עצמה הותרה, כלומר הבשר
 שלה, אבל חלקה וניה - וגיד הנשה שלה, לא הותרו בכלל זה
 בהנאה, כיון שאין הם נחשבים בשר, ומטעם זה אף אין צריכים
 פסוק לומר שחלב אינו מטמא בטומאת נבילה, ועל כרחך פי
 איצטרך קרא - מה שצריך את הפסוק בחלב נבילה יעשה לכל
 מלאכה, להיתר הנאה הוא דאתא - הוא בא להתירו בהנאה. ורבי
 עקיבא פבר, שפשהותרה נבילה בהנאה, אף חלקה וניה נמי הותרו
 עמה, לפי שאף חלב וגיד בכלל בשר, ואין צריכים לימוד להתיר
 חלב בהנאה, שהוא בכלל מה שהותרה התורה את הנבילה
 בהנאה, וכי איצטרך קרא - ומה שצריך את הפסוק יעשה לכל
 מלאכה, לענין טומאה ופורה נצרך, כיון שחלב בכלל בשר והיה
 מקום לומר שהוא טמא, ובא הכתוב לומר שחלב נבילה אין בו
 טומאת נבילה כלל.
 הגמרא מקשה על שיטתו של רבי יוסי הגלילי. שואלת הגמרא:
 ולשיטת רבי יוסי הגלילי הסובר שחלב וגיד אינם שווים בשר
 ואינם נכללים במה שהתירה התורה נבילה בהנאה, אמנם אשכחן
 חלב דשרייהו דהמנא בהנאה - מצאנו שהתירה התורה חלב בהנאה
 בפסוק לכל מלאכה, אלא נד הנשה שהלשון לא יאכלו האמור
 בו, כולל גם איסור הנאה, ולא מצאנו שהתירו הכתוב בהנאה,
 האם נימא שרבי יוסי הגלילי סובר דאסור בהנאה.
 עונה הגמרא: שתי תשובות דבר, איבעית אימא - אם תרצה
 אמור, שלדעת רבי יוסי הגלילי הני נמי דאסור - אכן כן הדין שגיד
 הנשה אסור בהנאה. ואיבעית אימא - ואם תרצה אמור באופן
 אחר, שרבי יוסי הגלילי סובר שגיד הנשה מותר בהנאה, ומייתי לה
 - והוא לומד היתר זה, פקל וחומר מחלב. ומה חלב החומר שענינו
 פרת על אכילתו, מכל מקום מותר פהנאה, גיד הקל שאינו ענינו
 פרת על אכילתו, לא פל שפן שהוא מותר בהנאה.
 לעיל (בב) הובא דעת רבי שמעון שגיד הנשה אסור בהנאה, לפי
 שלא הותר בכלל ההיתר של נבילה מאחר שאין בגידו בנותן טעם
 ואין גיד הנשה נחשב בשר. הגמרא מפרשת מדוע אינו לומד
 להתירו בקל וחומר מחלב. אומרת הגמרא: ורבי שמעון דאסור גיד
 הנשה בהנאה, לא למד להתירו בקל וחומר מחלב, משום דאיכא
 למיפדך - יש לפרוך, מה לחלב שפן מצאנו בו קולא שהותר מכללו
 - שהכלל שחלב אסור הותר אצל חיה באכילה, שרק חלב בהמה
 נאסר, תאמר - האם תלמוד מזה להתיר גניד שמצאנו בו חומרא
 שלא הותר מכללו אצל חיה - שלא מצאנו שהתורה חילקה בו בין
 בהמה לחיה, ואם כן יתכן שאף לגבי איסור הנאה גיד הנשה חמור
 יותר מחלב.
 אומרת הגמרא: ואיך - ורבי יוסי הגלילי סובר שאין זה פירכא,
 לפי שהפסוק לכל מלאכה, פהנאה קאמרין - בחלב של בהמה
 דיבר, ופהנאה מיתה לא אישתרי - ובבהמה על כל פנים לא הותר
 חלב, ואצלה חמור יותר חלב מגיד הנשה.

הגמרא דנה מה ההבדל להלכה בין דעת חזקיה לדעת רבי אבהו.
 שואלת הגמרא: מפדי - הרי אותביניהו כל הני קראי - הקשינו על
 רבי אבהו מכל אותם פסוקים שנאמר בהם 'לא תאכל' ומצאנו
 שהם מותרים בהנאה, ושניניהו - ותיריך אותם רבי אבהו, שבכל
 אחד מהם יש דרשה שבאה להתירו, ולדעת חזקיה הם מותרים
 בהנאה משום שאין במשמעות הכתוב של איסור אכילה לאסור
 בהנאה, ולא מצאנו אפילו איסור אכילה אחד שרבי אבהו מחמיר
 בו ואסרו בהנאה וחזקיה מותרו. ונמצא שחזקיה ורבי אבהו נמאי
 פליגי - במה נחלקו, הלא רק פתמיץ פפסיץ ואלויא דרפון - לפי
 דעת חכמים החולקים על רבי יוסי הגלילי וסוברים שהוא אסור
 בהנאה, וכן פשוד הנסקל, ואלויא דרבי הכל - לדעת הכל, שאין
 חולק על כך שהוא אסור בהנאה, ונחלקו מה המקור לאיסורם,
 שחזקיה נפיק ליה מלא יאכל האמור בהם, שמשמעותו שלא יהיה
 לך בו היתר אכילה, והיינו איסור הנאה. ורבי אבהו נפיק ליה -
 יצא לו איסור הנאתם מנבילה - ממה שהוצרך הכתוב בנבילה
 להתיר נתינה לגר ומכירה לנכרי, ומה לומדים שבכל מקום
 שאסרה התורה באכילה נכלל גם איסור הנאה, עד שיפרט לך
 הכתוב שהם מותרים. אם כן יש להקשות, מפדי -הרי אין לך
 ובין למר - בין לחזקיה ובין לרבי אבהו, חמץ ושור הנסקל אסורין
 פהנאה, אם כן מאי גניניהו - מה ההבדל ביניהם להלכה.
 משיבה הגמרא: איכא גניניהו - יש חילוק ביניהם, בדין חולין
 שנשחטו בעזרה לשיטת רבי יהודה, שלבריו הנאמר בנבילה לגר
 אשר בשעריך תתנה ואכלה או מכור לנכרי, הדברים ככתבם,
 שלא התיירה תורה אלא לתת נבילה לגר תושב ולמכור לנכרי,
 ולא להיפך. ולפי שיטתו אין לומדים מנבילה שכל איסורי אכילה
 אסורים בהנאה, שהרי נצרך הכתוב לגופו שאין למכור לגר ולא
 לתת לגוי. חזקיה פבר, שהלשון לא יאכל, שנאמר בחמץ ובשור
 הנסקל, בא למעושי הני - למעט אותם ולאסורם בהנאה, ומה
 שנאמר בטריפה לכלב תשליכון אותו, תיבת 'אותו' באה למעושי
 שרק טריפה מותר בהנאה ומותר להשליכו לכלב, אבל חולין
 שנשחטו בעזרה אסור בהנאה. אבל רבי אבהו פבר, הנאמר 'אותו'
 בא לומר שרק טריפה שנאסר באכילה מותר בהנאה, ולמעושי הני
 - למעט חמץ ושור הנסקל שנאסרו בתורה באכילה, שאסורים גם
 בהנאה. ואין מקור לומר שחולין שנשחטו בעזרה אסורים בהנאה,
 וחולין שנשחטו בעזרה האסורים בהנאה, לאו דאורייתא ניהו - אין
 איסורם מן התורה.
 הגמרא מביאה שיטה אחרת למקור שחמץ בפסח ושור הנסקל
 אסורים בהנאה: ותיב ההיא מרפון - ישב אחד מהחכמים קמיה
 ו-לפני דרבי שמואל בר תחפני, ותיב וקאמר משמייה - וישב ואמר
 משמו דרבי יהושע בן לוי כדברים הבאים. מנין לכל איסורין
 שבתורה, דכי חיבי -שכשם דאסורין פאכילה, הכי נמי -כמו כן
 אסורין פהנאה, ופאי ניהו - ומה הם איסורים אלו שיש לנו ללמוד
 שאסורים אף בהנאה, פמיץ פפסיץ ושור הנסקל.
 הגמרא מפסיקה באמצע דברי רבי יהושע בן לוי, ותמחה עליו: וכי
 יש לשאול מנין שהם אסורים בהנאה, תיפוק ליה - הלא יש
 ללמוד כן ממה שנאמר בהם 'לא יאכל', שמשמעותו איסור הנאה,
 כדברי חזקיה. מתרצת הגמרא: רבי יהושע בן לוי אינו סובר כדברי
 חזקיה, והלשון 'לא יאכל' רק איסור אכילה משמע ליה, אבל איסור
 הנאה לא משמע ליה.
 עוד מקשה הגמרא: תיפוק ליה - הלא יש ללמוד שהם אסורים
 בהנאה מנבילה - ממה שהוצרכה התורה להתיר לתת נבילה לגר
 ולמכרו לגוי, מוכח ששאר איסורי אכילה אסורים אף בהנאה, כפי
 שכן למד רבי אבהו לפי דעת רבי מאיר. מתרצת הגמרא: רבי
 יהושע בן לוי פבר לה פריי יהודה, דאמר דברים שנאמרו בנבילה
 הם פכתין, ובא הכתוב לאסור מכירה לגר ונתינה לנכרי, ואין
 לומדים מכך ששאר איסורי אכילה אסורים בהנאה.
 חזרת הגמרא ומקשה: אי רבי יהושע בן לוי פבר לה פריי יהודה,
 תיפוק ליה - הלא יש ללמוד שהם אסורים בהנאה מתיכא דתפיק
 ליה לרבי יהודה - מזהיכו שלמד כך רבי יהודה לפי דעת רבי אבהו,

המשך ביאור למס' פסחים ליום ראשון עמ' א

אחרים, שכן בשעה שנטמאו בעודם בתוך העזרה לא חלה עליהם
 תורת טומאה לענין שיטמאו אחרים. אולם אם נטמאו פהוין, ואחר
 כך הִנְיָיִן פְּנִיָּם העזרה, הרי הם נְטַמְּאוּ אף לטמא אחרים, שהרי
 כבר חלה עליהם תורת טומאה לטמא אחרים, ושוב אינה נפקעת
 מהם. הרי מבואר בברייתא, שעדותו של יוסי בן יעזר על טהרת
 משקים נאמרה במשקי המזבח, וכדברי לוי.
 הגמרא מקשה על מה ששינו בתחילת דברי הברייתא, שאף
 לאחר שיצאו משקי המזבח מחוץ לעזרה הם נשארים בדינם
 הקודם: אִינִי - האם אכן הם נשארים בטהרתם גם לאחר שיצאו
 מהעזרה, וְהָאִמְרַי וְהָאִמְרַי (והרי אמרו) רבי יהושע בן לוי, מְשָׁקֵי בֵּי מִדְּבַחַיָּא,
 לֹא אִמְרוּ עֲלֵיהֶם שֶׁהֵם דְּבָן (וְטְהוּרִים) אֶלְא כְּשֶׁהֵם בְּמִקְוֵיָא בְּעוֹרָה.
 מֵא - מה היא כוונת דבריו, לֹא - האם לא בא לְמַעוּטֵי - (למעט),
 שדווקא בעוד המשקים בעזרה הם טהורים, אבל אם נְטַמְּאוּ פְּנִיָּם
 וְהוֹצִיאָן לְחוּץ חלה עליהם למפרע טומאה לטמא אחרים. מתרצת
 הגמרא: לֹא מֵיעֵט רבי יהושע בן לוי משקים שיצאו לחוץ, אלא בא
 לְמַעוּטֵי - (למעט) משקים שנטמאו פהוין ואחר כך הִנְיָיִן פְּנִיָּם,
 שאין להם דין משקי המזבח אלא הם נשארים בטומאתם, אבל
 נטמאו בפנים ויצאו לחוץ הרי הם טהורים.
 מקשה הגמרא על תירוץ זה: וכי יתכן לפרש בדברי רבי יהושע בן
 לוי שאם נטמאו בפנים ויצאו לחוץ הם טהורים, וְהָאִמְרַי בְּמִקְוֵיָא
 קָאָמְרַי (והרי אמר רבי יהושע בן לוי שלא אמרו על משקי המזבח
 שהם טהורים אלא במקומם, ומשמע שרק בעודם בפנים הם
 טהורים, ולא לאחר שיצאו לחוץ. מתרצת הגמרא: הֵכִי קָאָמְרַי -
 כך אמר רבי יהושע בן לוי, לֹא אִמְרוּ שֶׁהֵם דְּבָן (וְטְהוּרִים) אֶלְא
 כְּשֶׁנְטַמְּאוּ בְּמִקְוֵיָא, ולא כשנטמאו מחוץ לעזרה ואחר כך נכנסו
 לתוכה.
 הגמרא מביאה ברייתא אחרת השונה כדברי רב: תְּנִיָּא בְּוִתִּיהָ דְּרַב
 - שנינו כדברי רב, הֵדָם שֶׁל הַזְּבָחִים, וְהַמִּיָּם שְׂמִדֵּיחִים בְּהֵם אֵת
 הַקְּרִבִּים שֶׁל הַקְּרִבְנוֹת, שֶׁהֵם הַקְּרוּיִם מְשָׁקֵי בֵּי מִדְּבַחַיָּא
 שֶׁבְעוֹרָה, שְׁנַטְמְּאוּ, בֵּין כְּשֶׁהֵם בְּתוֹךְ פְּלִיָּם, וּבֵין כְּשֶׁהֵם בְּקִרְקַע, הֲרִי
 הֵם מְהוּרִין.

משקי בית מטבחה: וְלִשְׂמֹאל שפירש לעיל שצדקו הכהנים
 בתשובתם שהשמן טהור משום שאינו אלא חמישי שהוא טהור
 אפילו בקדשים, ומשמע מדבריו שאילו היה רביעי היה נטמא,
 הִנְיָיִן - מובנים דבריו רק אִי סָבַר לֵה - (אם סובר הוא) כִּי, דְּתֵּנִי
 - ששונה בדברי יוסי בן יעזר 'מְשָׁקֵי בֵּי מִדְּבַחַיָּא דְּבָן' (וְטְהוּרִים);
 אֶבֶל מְשָׁקֵי בֵּי מִדְּבַחַיָּא - (משקי המזבח) בין ושמן הנזכרים בנבואת
 חגי אֶחָדֵינוּ נְמִי מִטְמְּאוּ - מטמאים גם אחרים. שלפי זה דווקא
 משום שהיין אינו אלא רביעי בקודש, הוא דְּלֹא עָבִיר - (משום כן
 אינו עושה) את השמן לחמישי לטומאה, שכן חמישי בקודש טהור,
 הָאִי - (אבל) אילו היה היין שלישי, עָבִיר - (ויהיה עושה) את השמן
 לרביעי, שכן משקי המזבח מטמאים אחרים. אֶלְא - (אבל) אִי סָבַר
 לֵה - (אם סובר) שמואל פְּלוֹי דְּתֵּנִי - ששונה בדברי יוסי בן יעזר
 מְשָׁקֵי בֵּי מִדְּבַחַיָּא דְּבָן' (וְטְהוּרִים), יקשה, מֵאִי אִירִיא רְבִיעִי דְּלֹא
 עָבִיר חֲמִישִׁי - למה הצרך שמואל לפרש שהשמן טהור משום
 שהיין אינו אלא רביעי, ורביעי אינו עושה חמישי, אֶפִּילוּ שְׁנֵי
 וּשְׁלִישִׁי נְמִי לֹא עָבִיר - הלא יין שהוא ממשקי המזבח אינו עושה
 אפילו שני ושלישי, שהרי לשיטת לוי משקי המזבח אינם מטמאים
 כלל. אלא עַל כִּרְחִיף עליך לומר ששמואל קָרַב כְּבִירָא לֵיה - סובר
 כרב, שעדותו של יוסי בן יעזר היא על משקי בית המטבחה,
 אבל משקי המזבח מטמאים אחרים, ועל כן אילו היה היין שלישי
 היה עושה את השמן לרביעי, ועל כן הוצרך שמואל לפרש את
 שאלת חגי ביין רביעי, והשיבוהו הכהנים שאינו עושה את השמן
 לחמישי.
 הגמרא מביאה ברייתות שנחלקו במחלוקת רב ולוי: תְּנִיָּא בְּוִתִּיהָ
 דְּרַב, וְתְנִיָּא בְּוִתִּיהָ דְּלֵוִי - שנינו בברייתא אחת כדברי רב, ושנינו
 בברייתא אחרת כדברי לוי. תְּנִיָּא בְּוִתִּיהָ דְּלֵוִי - שנינו כדברי לוי
 שמשקי המזבח טהורים, הֵדָם הנזרק על גבי המזבח, וְהִיָּן המתנסך
 על גבי המזבח, וְהִשְׁמֵן של המנחה הקרב למזבח, וְהַמִּיָּם
 המתנסכים בחג על גבי המזבח, שֶׁהֵם מְשָׁקֵי בֵּי מִדְּבַחַיָּא - (משקי
 המזבח) שהעיר עליהם יוסי בן יעזר שהם טהורים, שְׁנַטְמְּאוּ פְּנִיָּם
 העזרה, ולאחר מכן הוֹצִיאָן לְחוּץ, עדיין הם מְהוּרִין מלטמא

המשך ביאור למס' פסחים ליום שני עמ' ב

והמשיך רבי יוסי ואמר: וְלִמְדֵנוּ פסול של שְׁלִישִׁי בְּקוֹדֶשׁ מִן הַכְּתוּב
 המפורש בתורה, ואין צריך ללומדו מקל וחומר, ורק מקור פסול
 רְבִיעִי בקודש הוא מִקְל וְחֻמְרֵי. מפרשת הגמרא: שְׁלִישִׁי בקודש מנין
 שהוא פסול מִן הַתּוֹרָה, מִמָּה דְבַתִּיב בבשר קודשים (שם יט) וְהַקְּשֵׁר
 אֲשֶׁר יֵנֵעַ

ללמוד מהם בקל וחומר על שלישי לטומאה, וְהָאִי מְחַסְרֵי בְּשׁוּרִים
 שְׁהוּא מוֹתֵר בְּתְרוּמָה ומכל מקום הוא פְּסוּל בְּקוֹדֶשׁ - הוא אסור
 באכילת קדשים ופוסלם במגעו, אוכל שְׁלִישִׁי לטומאה שְׁהוּא
 פְּסוּל בְּתְרוּמָה, וכי אִינִי דִין שאם נגע בדבר אחר של קודש שִׁנְעֵשֶׂה
 אותו רְבִיעִי בְּקוֹדֶשׁ ויפסלנו.

המשך ביאור למס' פסחים ליום שלישי עמ' ב

כן הספק טהור, הָאִי - (אבל) אם היה נולד ספק זה בְּרִשׁוֹת תְּחִידָה,
 פְּסִיקוּ טְמֵא הוּא, ואף האדם והסכין שספק נגעו במחט היו
 נטמאים, משום שספק טומאה ברשות היחיד טמא. וקשה, מִכְּבִיר
 הָאִי קָחַט - הלא בעדות זו של מחט שנמצאה בבשר, הסכין שספק
 נגע במחט דְּבָר שְׁאִין בּוּ דַעַת לִישְׂאֵל - (לשואלו) הוּא, שהרי אי
 אפשר לשואלו האם נטמא או לא, וְהִלְכָה בִּידֵינוּ, שְׁבִל דְּבָר שְׁאִין
 בּוּ דַעַת לִישְׂאֵל ונולד בו ספק טומאה, בֵּין בְּרִשׁוֹת הַרְבִּיבִים בֵּין בְּרִשׁוֹת
 הַיְחִיד פְּסִיקוּ טְהוּר. ולא נאמר שספק טומאה ברשות היחיד טמא,
 אלא באדם בר דעת שאפשר לשואלו האם נגע בטומאה או לא.
 ואם כן, למה הוצרך רב אשי לומר שהסכין טהור דווקא משום
 שספק טומאה ברשות הרבים הוא.
 מתרצת הגמרא: אילו היה הספק ברשות היחיד היה הסכין נטמא,
 מְשׁוּם דְּתָוִי - (שהוא) פְּסַק טוּמְאָה תְּכַאֵה בִּידֵי אָדָם, שהרי היה אדם
 עסוק בטומאה זו, ואם נגע הסכין במחט הרי על ידי האדם היתה
 נגיעה זו, וְאִמְרַי רְבִי יוֹחֲנָן, פְּסַק טוּמְאָה תְּכַאֵה בִּידֵי אָדָם - כרי
 שנולד בו ספק האם נגע בשרץ על ידי מעשה האדם,

ששינו בברייתא, מִמָּה שנאמר בטומאת מת (במדבר יט טו) וְכָל אֲשֶׁר
 יַגַּע עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה בְּחָלָל חֶרֶב או כַּמֵּת וגו' יִטְמָא שְׁבַעַת יָמִים, הרי
 שהקיש הכתוב את החרב לחלל - (להרוג) שנהרג על ידה, ומכאן
 למדנו שְׁחָרֵר הָרִי הוּא בְּחָלָל - שחרב שנגעה במת היא אבי אבות
 הטומאה כמת עצמו, וכן חרב הנוגעת בטמא מת נעשית אבי
 הטומאה כמותו, וכל כלי מתכות דינם כחרב, אם כן אָדָם וְכָלִים
 נְמִי לִיטְמָא - גם כן ייטמאו מן התורה, שהרי המחט שנגעה בטמא
 מת נעשית אבי הטומאה, ואב הטומאה מטמא אדם וכלים, ומדוע
 שנתה המשנה שהסכין והידים טהורות.
 מתרצת הגמרא: אִמְרַי רַב אֲשִׁי, וְאֵת אוֹמְרֵת - מוכח מזה, שהעֲוֹרָה
 שבה נחשטה הבהמה רְשׁוֹת הַרְבִּיבִים הִיא לענין טומאה, והמשנה
 מדברת באופן שספק הוא האם נגעו הסכין והידים במחט או לא,
 וְנִמְצָא דְהוּא לֵיה - (שהרי זהו) פְּסַק טוּמְאָה בְּרִשׁוֹת הַרְבִּיבִים, וְהִלְכָה
 בִּידֵינוּ, שְׁבִל פְּסַק טוּמְאָה בְּרִשׁוֹת הַרְבִּיבִים פְּסִיקוּ טְהוּר, ועל כן הכתן
 העוסק בבשר והסכין טהורים.
 הגמרא מקשה על דברי רב אשי. מדייקת הגמרא: מִמָּה שהוצרך
 רב אשי להקדים שהעזרה היא רשות הרבים, מוכח שדווקא משום

1 - (לו) רבא, לא קלקא דעתך - אל תעלה בדעתך לומר כן, דתניא -
 2 שהרי שנינו בברייתא, כלי חרס ששרץ בתוכו, יבול יהו - ושם
 3 יהיו כל הכלים של עץ או מתכת הנמצאים בתוכו מפתאין
 4 - (נטמאים) טאזיר כלי חרס זה, שהרי נאמר בכלי חרס שנטמא
 5 משרץ (ויקרא יא א) 'כל אשר בתוכו יטמא' ואף כלים במשמע,
 6

1 זומא דמי - הלא יש לנו לראות את התנור כאילו כל חללו מלא
 2 בטומאת השרץ, שהרי כלי חרס נטמא מהשרץ התלוי באוירו
 3 אפילו כשאינו נוגע בו, ומוכח מזה שרואים את השרץ כאילו הוא
 4 ממלא את כל חלל הכלי, ומשום כן הוא נחשב כנוגע בדופן הכלי,
 5 ואם כן תיחוי האי - ותיהא אותה) פת הנמצאת בתוכו ראשונה
 6 לטומאה, כאילו נגעה בשרץ עצמו. מתרצת הגמרא: אמר ליה

47 שתערובת תרומה בחולין טמאים אין זה הפסד מרובה, משום
 48 דראוי להדליק בו את הנר, הלא אין שיש בו תערובת תרומה וחולין
 49 טמאים נמי ראוי לזילוף - לשפוך ממנו בתוך הבית לריח טוב,
 50 ומדוע התיר רבי יהושע לטמא את יין התרומה בידים כדי למנוע
 51 ממנו להתערב בחולין ולאוסרם באכילה. ובי תיקא זילוף לאו
 52 מילתא היא - ואם תאמר לתרץ שזילוף אינו כלום משום שאינו
 53 תשמיש חשוב, ועל כן אם יאסר היין בשתייה הרי זה הפסד גמור,
 54 והאמר שמואל משום רבי תימא, שותין מיין שנמכר לזוג כסלע,
 55 ופולפין מיין הנמכר לזוג כשתים - בשני סלעים. כלומר, מי שאין
 56 בידו לקנות הרבה יין משובח, עדיף לו לקנות את היקר והמשובח
 57 לזילוף ואת הזול לשתיה. הרי שזילוף הוא תשמיש חשוב, ואם כן
 58 מדוע תערובת יין תרומה טמא ביין חולין נחשבת להפסד מרובה,
 59 הלא עדיין הוא ראוי לזילוף.

60 מתרצת הגמרא: מה שהתיר רבי יהושע לטמא את היין, הוא פנין
 61 חדש שאין ריחו נודף ואינו ראוי לזילוף, ואם יפול לתוכו יין
 62 התרומה ויאסרנו לא יהיה ראוי לכלום ויפסד לגמרי. שוב מקשה
 63 הגמרא: והא אף יין חדש ראוי לזילוף, ואחר כך יזלפו ממנו, ולא ילך
 64 לאיבוד. מתרצת הגמרא: אם ישהנו אצלו עד שיתיישן, יש
 65 לחשוש שמא אתי ביה - (יבוא בו) לידי תקלה, שכן הוא עלול
 66 לשתותו ולעבור על איסור אכילת תרומה טמאה, ולכך אסור
 67 ליישנו. שוב מקשה הגמרא: שכן טמא נמי אתי ביה לידי תקלה,
 68 שכיון שמדליקים בו מעט מעט, שמא בתוך כך יבוא לאוכלו,
 69 ומדוע התירו להדליק בו. מתרצת הגמרא: אכן לא הותר להדליק
 70 בשמן זה אלא באופן דרמי ליה - (שנותנו) ככלי מאוס, כדי שלא
 71 יהיה ראוי לאכילה ולא יכשלו בו. שוב מקשה הגמרא: יין טמא נמי
 72 יש להתיר להשהותו באופן דרמי ליה - (שנותנו) ככלי מאוס,
 73 ובאופן זה אין לחשוש שמא יבואו לשתותו. מתרצת הגמרא: הרי
 74 לזילוף קא בעי ליה - הוא רוצה אותו, ואם כן וכי ככלי מאוס רמי
 75 ליה - (הוא) נותנו, הלא בכך יפגם ריחו.

76 הגמרא מביאה מחלוקת תנאים בחשש תקלה בתרומה טמאה:
 77 ותקלה עצמה, מחלוקת תנאים - (תנאים) היא, האם יש לחשוש לה
 78 בתרומה טמאה. דתניא, חבית של יין של תרומה שנממאת, בית
 79 שפאי אומרים, תשפך חבל - בחבילה אחת, כלומר תשפך כולה
 80 יחד, ולא יזלפו ממנה מעט מעט, שכן אפילו אם יזלפו את כולה
 81 בו ביום יש לחשוש שמא יבואו לשתות ממנה. ובית הלל אומרים,
 82 תעשה זילוף - יזלפו ממנה מעט מעט. אמר רבי ישמעאל ברבי יוסי,
 83 אני אכריע במחלוקתם זו. אם החבית היא כשירה, תשפך חבל -
 84 כולה כאחד, לפי שהזילוף נעשה בבית, ויש לחשוש שמא עד
 85 שיביאה לבית יבואו בה בינתיים לידי תקלה וישתו ממנה. אבל
 86 אם היא כבר בפית ואפשר לזלף ממנה מיד, תעשה זילוף. איכא
 87 דאמרין שרץ הכריע רבי ישמעאל ברבי יוסי, פחבית של יין תיבש
 88 שנטמאה, תשפך חבל, ואסור להשהותה עד שתתיישן משום חשש
 89 תקלה, אבל פנין יין, תעשה זילוף אפילו כשהחבית בשדה, שכן
 90 בזמן מועט כזה עד להבאתה לבית, אין לחשוש לתקלה. אמרו לו
 91 בני דורו לרבי ישמעאל ברבי יוסי,

1 אותה בהם יטמאנה, רבי אליעזר אומר, תרד לבור ותטמא מאליה,
 2 ואל יטמאנה ביד על ידי קבלתה בכלים טמאים, ואפילו שמחמת
 3 כן יאסרו החולין שבבור. ורבי יהושע אומר, יטמאנה ביד ויקבלנה
 4 בכלים טמאים כדי שלא תפול לתוך החולין ותאסרם, ואין בכך
 5 משום איסור לטמא תרומה, שהרי בין כך היא עומדת להיטמא
 6 וללכת לאיבוד. הרי שלדעת רבי יהושע מותר לטמא תרומה
 7 שסופה לאיבוד אפילו בידים, ואם כן מדוע אסר במשנה הקודמת
 8 לטמא תרומה תלויה בידים, הלא אף היא אסורה באכילה וסופה
 9 ללכת לאיבוד.

10 ומשני - ותירץ רבי אלעזר סתירה זו, שאני תהם, בחבית שנשברה
 11 בגת העליונה, דאיכא הפסד חולין אם לא יקבל את יין התרומה
 12 בכלים טמאים, שהרי הוא עומד ליפול לתוך יין החולין הטמא
 13 ולאסרו בשתייה, ולכך התיר רבי יהושע לקבלו בכלים טמאים
 14 ולטמאו בידים. אך באופן שאין הפסד לחולין, אסר רבי יהושע
 15 לטמא תרומה בידים, וכאמור במשנה הראשונה.

16 רבא מקשה על תירוץ של רבי אלעזר: מתקף לה רבא, הלא
 17 במתניתין - במשנתנו, שאמר רבי יוסי בשיטת רבי יהושע שאסור
 18 לשרוף בערב פסח טהורה עם טמאה ולטמאותה, נמי איכא הפסד
 19 עצים, שהרי אם נאסר לשרוף את שתי התרומות כאחת, יצטרך
 20 לשריפת כל אחת מהן עצים אחרים. וכיון שבמקום הפסד התיר
 21 רבי יהושע לטמא תרומה טהורה שהולכת לאיבוד, מדוע הצריך
 22 לשרוף תרומת חמץ טהורה בפני עצמה. מתרצת הגמרא: אמר ליה
 23 אביי לרבא, דווקא להפסד מרובה של יין החולין שבבור חששו, ועל
 24 כן התיר רבי יהושע לטמא את יין התרומה בידים, אבל להפסד
 25 מועט של עצים לא חששו, ולא התירו מחמתו לטמא את התרומה
 26 אפילו כשהיא הולכת לאיבוד.

27 הגמרא מביאה ראייה לדברי אביי: ומנא תימרא - (ומנין אתה אומר)
 28 דלהפסד מרובה חששו ולהפסד מועט לא חששו, ממה דתניא, חבית
 29 של שמן תרומה שנשפרה בגת העליונה, ובתחתונה נמצא שמן של
 30 חולין טמאין, ואם יפול שמן התרומה לתוכו יטמא, ויאסור את כל
 31 התערובת באכילה כדין התרומה הטמאה, אף שלגבי יין נחלקו
 32 רבי אליעזר ורבי יהושע באופן זה אם רשאי לטמא את יין
 33 התרומה ביד, מכל מקום לגבי שמן מורה רבי אליעזר לרבי יהושע,
 34 שאם יבול להציל ממנה רביעית כשהיה יציל, ועליו לחזור אחר
 35 כלים טהורים כדי לקבלה בהם, ואפילו שעד שימצאם תפול רובה
 36 לתוך החולין ותאסרם, מכל מקום לא יקבלנה בכלים טמאים, ואם
 37 לאו, שאינו יכול להצילה כלל בכלים טהורים, לדברי הכל תרד
 38 התרומה לתוך החולין הטמאים ותטמא מאליה, ואל יטמאנה ביד
 39 על ידי קבלתה בכלים טמאים, ואפילו שבכך יאסר שמן החולין
 40 באכילה. ואף רבי יהושע שהתיר לטמא יין ביד באופן זה, אסר
 41 בשמן, משום שאף אם יפול השמן לשמן החולין ויאסרנו באכילה
 42 לכהנים ולזרים, אין זה כי אם הפסד מועט, שהרי עדיין ראוי הוא
 43 להדלקת הנר כדין תרומה טמאה שניתנה לכהנים להדלקה. ואילו
 44 ביין זהו הפסד מרובה, ולכך התיר רבי יהושע. ומוכח מכאן כדברי
 45 אביי, שיש לחלק בין הפסד מועט למרובה.

46 הגמרא מבררת את החילוק בין יין לשמן: מאי שנא שמן,

המשך ביאור למס' פסחים ליום חמישי עמ' א

15 שנו גם בהמה וגם חיה, אבל עופות, למה לי לפרט שמותר
 16 להאכילם. משיבה הגמרא: אכן אין שום חידוש בעופות, אלא
 17 איירי – אגב דתנא בהמה ויהי, תנא נמי עופות.
 18 שנינו במשנה: ומוכרו לנכרי קודם זמן איסורו. מקשה הגמרא:
 19 פשיטא דין זה, כיון ששנינו שבאותה שעה מותר ליהנות מהחמץ,
 20 ודאי שמותר בשעה זו למכור את החמץ לנכרי. מתרצת הגמרא:
 21 המשנה באה לאפוקי מהאי תנא הסובר שאסור למכור חמץ אף
 22 קודם זמן איסורו. דתניא, בית שמאי אומרים, לא ימכור אדם חמצו
 23 לנכרי קודם הפסח, אלא אם כן המוכר יודע בו שיבילה אותו החמץ
 24 קודם פסח, משום שסברו בית שמאי שמצוה עליו שיבוער חמצו
 25 מן העולם, ובפסח לא יהיה קיים כלל. ובית הלל אומרים, כל שעה
 26 שמוותר לאכול מהחמץ, אף מותר למכור אותו לנכרי, ודי בכך
 27 שבשעת האיסור אינו ברשות הישראל.

1 שיירי מאכלה. אכל היה כגון חולדה ונמיה וחתול שדרכן להצניע
 2 ממאכלן, יש לחשוש דאי משיירא קמצינעא לה – שאם תשייר
 3 מהחמץ תצניענו, ולא ימצאנו הבעלים ולא יבערנו, ואם כן אימא
 4 לא הותר להאכילה ממנו, לפיכך הוצרך התנא לשנות 'חיה'.
 5 ממשיכה הגמרא לבאר: ואי תנא רק היה, לא היינו למדים ממנה
 6 על בהמה, כיון שהיה מקום לומר שדווקא לחיה מותר להאכיל,
 7 משום דאי משיירא מיהת מצניעא – שאף אם תשייר מהחמץ, מכל
 8 מקום תצניענו, ואמנם יעבור עליו ב'בל ימצא', אך לא יעבור עליו
 9 ב'בל יראה' כיון שהחמץ מוצנע, ובעליו אינו רואהו, אכל בהמה,
 10 וימנין דמשיירא ולא מפיס אדעמיה – לפעמים תשייר מהחמץ ולא
 11 תצניענו, ולא יעלה על דעתו לבטלו, וקאי עליה ב'בל יראה' ויכל
 12 ימצא, אם כן אימא לא היתירו חכמים להאכיל לבהמתו מהחמץ,
 13 על כן צריכא המשנה להשמיענו שמותר להאכיל חמץ קודם שעה
 14 שישית, גם לחיה וגם לבהמה. שוב שואלת הגמרא: תרצנו מדוע

המשך ביאור למס' פסחים ליום חמישי עמ' ב

10 איסור אכילה, מנא ליה לרבי אבהו דאפוהין גם בהנאה, הרי
 11 ראייתו של רבי אבהו היתה מכך שבבבילה פירט הכתוב שמותרת
 12 בהנאה, ולפי רבי יהודה הרי מה שכאן פירט הכתוב את היתר
 13 ההנאה אין זה מיותר, כי נוצר הוא ללמד שהותר לגר רק בנתינה
 14 ולנכרי רק במכירה. ואם כן בשאר איסורים שלא נזכר אלא איסור
 15 אכילה, יתכן שבאמת מותרת ההנאה.
 16 מתרצת הגמרא: לשיטת רבי יהודה רבי אבהו נפקא ליה דין זה
 17 ממה שנאמר בטריפה שנאסרה באכילה, כנאמר (שמות כב ב) 'ובשר
 18 בשדה טרפה לא תאכלו' וממשיך הפסוק 'לכלב תשליכו אותו',

1 דברי רבי אבהו מובנים לפי רבי מאיר דאמר אחד גר ואחד נכרי
 2 מותר לתת להם את הבבילה בין במכירה בין בנתינה, ולדבריו יש
 3 ללמוד מדיאצטריד קרא למישרא – מכך שהוצרך הפסוק להיתר
 4 נבילה בהנאה, מוכח שרק נבילה הותרה בהנאה, ומשמע הא כל
 5 אפוהין שבתורה שנאמרו בלשון אכילה ולא נאמר בהם היתר
 6 הנאה, אפוהין בין באכילה בין בהנאה וכדברי רבי אבהו. אלא לפי
 7 רבי יהודה דאמר לרברים ככתבן הוא דאיתא – שאם הכתוב בנבילה
 8 להיתר נתינה לגר רק במתנה ולנכרי רק במכירה, קשה לרבי
 9 אבהו הא – אותם כל איסורים שבתורה שנאמר בהם סתם לשון

המשך ביאור למס' פסחים ליום שישי עמ' ב

26 לא יאכל, ותניא, ממה שנאמר 'ערלים לא יאכלו', אין לי ללמוד
 27 אלא איסור אכילה, מנין שאף לא יהנה ממנו – מפרי הערלה, וכן
 28 שלא יצנע בו – בערלה, כגון בקליפות אגוזי ערלה, וכן שלא ידליק
 29 בו – בשמן של זית ערלה את הנר, תלמוד לומר 'וערלתם ערלתו'
 30 וגו' ערלים לא יאכלו, וממה שחזרה התורה שלשה פעמים על ענין
 31 הערלה, 'וערלתם' 'ערלתו' 'ערלים', יש לנו לרבות את כולם – כל
 32 מיני ההשתמשות, הנאה, צביעה והדלקה. מסיקה הגמרא את
 33 קושייתה: מצניעא – הטעם שערלה אסורה בהנאה הוא רק משום
 34 דכתב רחמנא 'וערלתם', 'ערלתו', 'ערלים', הא לאו הכי – אילו לא
 35 היה ריבוי מיוחד לאסור ערלה בהנאה, הוה אמינא – הייתי אומר
 36 שמהפסוק 'לא יאכלו' איסור אכילה משמע, אבל איסור הנאה לא
 37 משמע, וקשה בין על חוקיה ובין על רבי אבהו, הסוברים שלא
 38 יאכלו משמעו אף איסור הנאה.
 39 מתרצת הגמרא: לעולם, בכל מקום שנאמר 'לא יאכלו', משמע בין
 40 איסור אכילה ובין איסור הנאה, ושאני התם בערלה, כיון דכתיב
 41 'שלש שנים יהיה לכם ערלים', ולכן אצטריד – צריך ריבוי לאסור
 42 בהנאה, דפלקא דעתך אמינא – שהיה עולה בדעתך לומר, הואיל
 43 וכתב 'לכם', יש ללמוד מכך שפרי הערלה שלכם יהא ליהנות
 44 ממנו, קמשמע לן הכתוב 'וערלתם', 'ערלתו', 'ערלים', שהוא אסור
 45 אף בהנאה.
 46 שואלת הגמרא: ואלא השתא דכתיבי הנהך קראי – מאחר שכתבה
 47 התורה יתוריים אלו ללמוד שערלה אסורה בהנאה, אם כן לכם'
 48 שנאמר בערלה למה לי – מה למדנו מכך. מבארת הגמרא:
 49 לכתניא – תיבה זו באה ללמדנו את הדין ששנינו בברייתא, לכם,
 50 לרבות את האילן הנמוע

1 שמעון העמסוני, ואמרי לה – ויש אומרים] שהיה זה נחמיה
 2 העמסוני, היה דורש כל אתים שבתורה, שבאים לרבות שום דבר.
 3 בין שהגיע לפסוק 'את ה' אלהיך תירא' (דברים יג א) פירש, ולא דרש
 4 את תיבת 'את', לפי שהיה ירא לרבות שום דבר ולהשוותו למורא
 5 מהקדוש ברוך הוא. וכיון שראה שתיבת 'את' שבפסוק זה לא באה
 6 לדרשה, חזר בו משאר המקומות שדרש בהם תיבת 'את', שכשם
 7 ש'את' זה לא בא לרבות דבר, כך שאר 'את' שבתורה אינם באים
 8 לרבות דבר.
 9 ממשיכה הברייתא, אמרו לו תלמידיו לשמעון [או נחמיה]
 10 העמסוני, רבי, כל אתים שדרשת עד עתה מה הוה עליהן – על
 11 דרשות אלו, וכי לחינם יגעת. אמר להם שמעון [או נחמיה]
 12 העמסוני לתלמידיו, בשם שקבלתי שבר על הירישה של ה'אתים'
 13 שדרשתי עד עתה, כך אני מקבל שבר על הפרישה שפרשתי
 14 מלדרוש ה'אתים'. ומאותו זמן לא דרשו החכמים כל 'אתים'
 15 שבתורה. עד שפא רבי עקיבא ודרש גם את תיבת 'את' שבפסוק
 16 'את ה' אלהיך תירא', שבאה לרבות תלמידי חכמים, לומר שיהיה
 17 מורא רבך כמורא שמים, וכיון שדרש 'את' זה, חזרו ודרשו גם
 18 שאר 'אתים' שבתורה.
 19 נמצא, שהתנא ששנה בברייתא שהדין שהנאת עורו של שור
 20 הנסקל אסורה נלמד מהפסוק 'ובעל השור נקי', ולא מ'את' בשרו.
 21 סובר כשמעון [או נחמיה] העמסוני שנמנע מלדרוש כל 'אתים'
 22 שבתורה, ואילו התנאים האחרים שילמדו דין זה מהפסוק 'את'
 23 בשרו, סוברים כרבי עקיבא שדרש כל 'אתים' שבתורה.
 24 הגמרא מקשה עוד על חוקיה ורבי אבהו מערלה. מקשה הגמרא:
 25 ויהי ערלה, דרחמנא אמר (ויקרא יט ב) 'שלש שנים יהיה לכם ערלים,

27 לְכַל מְלֹאכָה. ושנינו בברייתא, מַה תְּלַמּוּד לְזִמְרָה – מה מלמדנו
 28 ריבוי הכתוב 'לְכַל מְלֹאכָה', הלא היה ניתן לכתוב 'יעשה
 29 למלאכה'. ומבאר הברייתא, שְׁכִיבֹל הייתי לומר, שדווקא
 30 לְמִלְאכַת נְבוּזָה – הקדש, כגון למשוך בו עורות לצורך בדיק הבית,
 31 יְהֵא חֶלֶב מוֹתֵר, שכן הותר לאכילת הקדש, שחלב הקרבנות קרב
 32 על גבי המזבח, ולכן מסתבר לומר שהותר להקדש ליהנות מחלב
 33 אף לצרכים אחרים. אבל לְמִלְאכַת הַדְּיוּטָה יְהֵא אִסּוּר ליהנות
 34 מחלב, שנאמר 'לא תאכלו', ואף איסור הנאה במשמע. תְּלַמּוּד
 35 לְזִמְרָה – מלמדנו הכתוב 'לְכַל מְלֹאכָה', שהחלב מותר אף למלאכת
 36 הדיוט, ולא נאסר בהנאה, דְּכַרְי רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְגַּלִּי. רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר,
 37 שמה שכתבה התורה 'וחלב נבלה וגו' יעשה לכל מלאכה, בא
 38 לומר שאין החלב מטמא כבשר נבלה, משום שְׁכִיבֹל הייתי לומר,
 39 שרק לְמִלְאכַת הַדְּיוּטָה יְהֵא חֶלֶב נבלה מְהוּר, אבל לְמִלְאכַת נְבוּזָה –
 40 לקדשים, יְהֵא אף חלב נבלה טָמֵא בטומאת נבלה. תְּלַמּוּד לְזִמְרָה –
 41 מלמדנו הכתוב 'לְכַל מְלֹאכָה', שחלב נבלה אין בו כלל טומאת
 42 נבלה, אף לקדשים.
 43 לפני שהגמרא מבררת במה נחלקו, היא מפרשת שלא נחלקו
 44 להלכה, אלא על מה בא הפסוק לומר. אומרת הגמרא: וְרַבִּי יוֹסִי
 45 הַגִּלְגַּלִּי סוֹבֵר שְׁלִטְמָאָה וְלִטְהָרָה – לגבי דיני טומאה וטהרה לא
 46 אִיצְטְרִיךְ קְרָא – אין צריך פסוק שחלב נבלה אינו מטמא, וְכִי
 47 אִיצְטְרִיךְ קְרָא – מה שהוצרך הכתוב ללמדנו, הוא לְאִיסוּר וְלִהְיֵת
 48 – לדיני איסור והיתר הנאה מהחלב. וְרַבִּי עֲקִיבָא סוֹבֵר שְׁלִדִינִי
 49 אִיסוּר וְהֵיטֵר לֹא צְרִיךְ קְרָא להתיר את החלב בהנאה, וְכִי אִיצְטְרִיךְ
 50 קְרָא – מה שצריך הפסוק, הוא לְטוּמְאָה וְלִטְהָרָה – לדיני טומאה
 51 וטהרה, ללמדנו שהוא טהור אף לקדשים.

1 חזרת הגמרא ושואלת: וְאִידֶךָ – והכמים שאוסרים חמץ בהנאה,
 2 מה הם דורשים ממה שנאמר 'לך' פעמיים. משיבה הגמרא: שניהם
 3 באים ללמד דיני חמץ של גוי המצוי ברשותו של ישראל, תָּד
 4 –אחדן מהם בא למעט שאין אתה עובר גם בְּחַמֵּץ של נְכַרִּי
 5 שְׁכִיבֹשְׁתוֹ תחת ידך וממונו נחשב כממונך. וְתָד –ואחדן מהם בא
 6 למעט שאין אתה עובר בְּחַמֵּץ של נְכַרִּי שְׁלֹא כִּיפִשְׁתוֹ תחת ידך.
 7 שואלת הגמרא: וְאִידֶךָ – ורבי יוסי הגלילי, מהיכן דורש להתיר את
 8 החמץ בהנאה, הלא התורה הוצרכה לכתוב תיבת 'לך' פעמיים
 9 כדי למעט חמץ של גוי. משיבה הגמרא: תְּלִתָּא 'לך' בְּתִיבֵי –
 10 שלשה פעמים נאמר בתורה תיבת 'לך' בענין חמץ, ומה'לך'
 11 השלישי לומדים להתיר חמץ בהנאה.
 12 חזרת הגמרא ושואלת: וְאִידֶךָ – והכמים המתירים חמץ בהנאה,
 13 מה הם דורשים ממה שנאמר פעם נוספת 'לך'. משיבה הגמרא:
 14 בפסוק אחד נאמר פעמיים 'לך', תָּד – אחד מהם בְּשִׂאוֹר, וְתָד –
 15 ואחד מהם בְּחֵמֶץ, למעט את שניהם מלעבור עליהם בשל גויים
 16 ושל הקדש. וְצְרִיכֵי – והוצרכו שני מיעוטים הללו, שממה שנאמר
 17 המיעוט שאין עובר בשאור של אחרים שברשותו, אין ללמוד על
 18 חמץ, שחמץ חמור משאור בכך שהוא ראוי לאכילה. וממה
 19 שנאמר המיעוט שאין ישראל עובר בחמץ של אחרים שברשותו,
 20 אין ללמוד על שאור, ששאור חמור מחמץ בכך שראוי לחמץ בו
 21 עיסות אחרות.
 22 הגמרא דנה האם מחלוקת חזקיה ורבי אבהו שנויה במחלוקת
 23 תנאים. שואלת הגמרא: לִימָא בְּתַנָּי – האם נאמר שמחלוקת זו
 24 אם כשנאמר בכתוב 'לא תאכל' או 'לא תאכלו' נכלל בזה גם
 25 איסור הנאה, תלויה במחלוקת תנאים. נאמר בתורה (ויקרא ז כג-ד)
 26 'כֹּל חֶלֶב שׁוֹר וְכֶשֶׂב וְעֵז לֹא תֹאכְלוּ. וְחֶלֶב נְבֵלָה וְחֶלֶב טְרֵפָה יַעֲשֶׂה

אגרות קודש

ב"ה, כ"ח תמוז, תשי"ט

ברוקלין.

מחוי' הרה"ג הרה"ח אי"א נ"נ עוסק בצ"צ

מו"ה גרשון שי' וזוגתו הרבנית מרת גסי' תחי'

שלום וברכה!

לאחרי הפסק ארוך נתקבל מכתבו מועש"ק, בו כותב בקיצור נמרץ גם ע"ד התועדות חג
הגאולה י"ב וי"ג תמוז, ויהי רצון שיומשך רושם ההתועדות על הימים וחדשים הבאים לאחרי זה.

בעת רצון יזכירום על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע להמצטרך
להם מתאים לתוכן כתבו.

ובהמצאנו בסיום וחותם חדש הגאולה של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא ישראל, זכותו ירבה
ההצלחה בכל עניינים הכללים והפרטים של כאו"א מאתנו בתכ"י ומתוך שמחה וטוב לבב.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

נ.ב. במ"ש בשער היחוד והאמונה, ואתה מחיי' א"ת מחיי' אלא מהוה, כמדומה מזמן כתבתי
לו בזה שהוא גם ברי"ח שער הקדושה סוף פ"ז בשם רז"ל ועד"ז בפרדס שער ו' פרק ח', שלי"ה דף מ"ח
ע"ב ועוד.

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

- 1 י. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים בְּשִׁמְבִיאָו לְכָאן בְּדֵי לְהִנּוֹת בְּאֵן לְאוּרוֹ אוּ מִפְּנֵי שְׁצָרִיךְ לְמָקוֹם שֶׁהָיָה הַנֵּר עוֹמֵד
- 2 שֵׁם אֲבָל אֲסוּר לְטַלְטֵל עַל יְדֵי נִכְרֵי בְּדֵי לְהַצְנִיעוֹ בְּדֵי שְׁלֵא יִגְנַב לְפִי שְׁטַלְטוּל זֶה הוּא לְצוּרֵךְ הַנֵּר שֶׁהוּא
- 3 מְקַצָּה וְאִין הֵיטֵר לְיִשְׂרָאֵל לְטַלְטֵל מְקַצָּה אֶפְלוּ בְּטַלְטוּל מִן הַצֵּד בְּשְׁטַלְטוּלוֹ הוּא בְּשִׁבִיל הַמְקַצָּה עֲצֻמוֹ כְּמוֹ
- 4 שְׂתִּיבְאָר בְּסִימָן ש"א⁷¹.
- 5 (וְאִף שְׂתִּיבְאָר שֵׁם שֶׁכֵּל טַלְטוּל מִן הַצֵּד שֶׁהוּא עַל יְדֵי גּוּפוֹ שְׁלֵא בְּדִיו יִכַּל לְטַלְטֵלוֹ אֶפְלוּ לְצוּרֵךְ הַמְקַצָּה
- 6 וְשִׁאָר טַלְטוּל מִן הַצֵּד שֶׁהָיָה עַל יְדֵי דְבַר אַחַר שְׁבִידֵיו אִין הֵיטֵר אֶלָּא בְּשִׁמְטַלְטוּל לְצוּרֵךְ מְקוֹמוֹ אֲבָל לֹא
- 7 בְּשְׁצָרִיךְ לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּגוּף הַמְקַצָּה וְאִם כֵּן זֶה הַנֵּר אִם יִטַּלְטְלוּ עַל יְדֵי דְבַר אַחַר שְׁבִידֵיו לֹא יוּכַל לְטַלְטֵלוֹ
- 8 בְּדֵי לְהִנּוֹת מְאוּרוֹ כְּאֵן בְּמָקוֹם שֶׁמְבִיאָו וְגַם אִי אֶפְשֶׁר כֻּלָּל לְהַבִּיאָו עַל יְדֵי הַטַּלְטוּל מִן הַצֵּד שֶׁל דְבַר אַחַר
- 9 שְׁבִידֵיו וְאִם יִטַּלְטְלוּ עַל יְדֵי גּוּפוֹ כְּגוֹן בְּאַחֲזֵרֵי יְדֵיו אוּ בֵּין אֲצִילֵי יְדֵיו וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה יִכַּל לְטַלְטֵלוֹ אִף בְּשִׁבִיל
- 10 שְׁלֵא יִגְנַב אִף עַל פִּי כֵּן אִין לְהִתִּיר לִזְמַר לְנִכְרֵי שְׁיִצְנִיעֵנוּ לְפִי שְׁאוֹתָם הַמְתִּירִים טַלְטוּל בְּדָרְכּוֹ עַל יְדֵי נִכְרֵי
- 11 בְּשִׁישׁ הֵיטֵר לְיִשְׂרָאֵל מִן הַצֵּד הֵם סוֹבְרִים שְׁאֵף עַל יְדֵי גּוּפוֹ אִין הֵיטֵר לְטַלְטֵל לְצוּרֵךְ הַמְקַצָּה עֲצֻמוֹ אֶלָּא
- 12 בְּדֵי לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּגוּף הַמְקַצָּה אוּ מִפְּנֵי שְׁצָרִיךְ לְמָקוֹמוֹ וְאִין לְהַקְלִל יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהֵם עֲצֻמָּם מְקוּלָּיִם):

חלק ב סימן רעו דיני נר שהדליק הנכרי בשבת טע"ף י

ציונים והוספות

- 71) סעיפים יד-טו: זה הכלל בטלטול ע"י דבר אחר . . . הוא מתכוין בטלטול זה לצורך האיסור אין צריך לומר אם מטלטל לצורך האיסור עצמו כדי לשמרו מאיזה קלקול והפסד או כדי להצניעו או איזה ענין אחר אלא אפילו אם מטלטל מפני שצריך לו האיסור להשתמש בו איזה תשיש המותר . . . כגון נר להשתמש לאורו במקום אחר וכל כיוצא
- בזה הואיל ומיטלטל בשביל האיסור אסור. . . וכל זה בטלטול בידיו ע"י דבר אחר אבל לטלטל המוקצה בגופו שלא בידיו מותר אפילו מטלטלו לצורך האיסור כגון קש שהוא מוקצה מפני שסתמו עומד להסקה ואם הוא נתון על המטה שלא לשכב עליו ובשבת הוא בא לשכב עליו מותר לנענע בגופו.

שולחן ערוך - הלכות שבת

- 1 **כה** וצריך ליהרר כשפורק המשוה שלא יסמוך עצמו לצדי
 - 2 הבהמה (ואם ב' שקין מונחים על החמור אחד מימינו
 - 3 ואחד משמאלו ובראש כל אחד מהשקין רצועה אחת
 - 4 וקושרים אותן שתי הרצועות יחד ועכשיו מונח הקשר כנגד
 - 5 גבו של החמור והשקין מכבידין לכאן ולכאן ואי אפשר
 - 6 להתיר הקשר אם לא יגביה השקין מעט ונמצא שנשמכים
 - 7 השקין על צדי הבהמה כשמגביה אותם אסור לפורקם
 - 8 בשבת מעל החמור):
 - 9 **כו** בהמה שנפלה לאמת המים אם יכול ליתן לה פרנסה
 - 10 במקומה מפרנסין אותה עד מוצאי שבת ואם המים
 - 11 עמוקים שאי אפשר לפרנסה שם מביא כרים וכסתות ומניח
 - 12 תחתיה ואם עלתה עלתה ואע"פ שמבטל כלי מהיכנו שהרי
 - 13 כשנשרו הכרים במים שוב אינן ראויים לכולם בו ביום
 - 14 (שאי אפשר לשטחן לנגב כמ"ש בס"י ש"א) לא גזרו
 - 15 חכמים על זה במקום צער בעלי חיים שצער בעלי חיים הוא
 - 16 מן התורה.
 - 17 אבל אסור להעלות הבהמה בידו אם לא עלתה על גבי
 - 18 הכרים אפילו אם תמות שם מפני שהיא מוקצה ולא התירו
- טלטול מוקצה אף במקום צער בעלי חיים שיש כח ביד
- חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה (ויש מתירין להעלות בידים משום צער בעלי חיים ויש לסמוך על דעתם במקום הפסד מרובה) אבל (לדברי הכל) מותר לומר לנכרי להעלותה:
- כז** וכן מותר לומר לו להמרות האווזות פעם אחת ביום משום צער בעלי חיים שאינן יכולות לאכול ואם אין שם נכרי מותר לישראל להמרותן אע"פ שאסרו המראה בשבת כמ"ש בס"י שכ"ד משום צער בעלי חיים התירו ומכל מקום טוב לעשות ע"י קטן:
- כח** הדש הוא מאבות מלאכות וכל המפרק אוכל או משקה ממקום שנתכסה בו כגון החולב את הבהמה שמפרק החלב מהדד הרי זה תולדת הדש שהדש גם כן מפרק התבואה מהשכולת ואינו חייב אלא כשחולב לתוך כלי ריקן אבל אם חולב לתוך כלי שיש בו אוכלין פטור מפני שמשקה הבא לאוכל הרי הוא כאוכל ונמצא שאין שם משקה על חלב זה אלא שם אוכל ורדי הבהמה הם גם כן אוכל והרי זה כמפריד אוכל מאוכל ואין בזה משום מפרק.

24 צער בעלי חיים אבל לא שיעשה בשביל ישראל אלא בשביל
25 עצמו שכשעושה בשביל ישראל הרי הוא שלוחו ממש והרי
26 זה כאלו עשה ישראל בעצמו ששלוחו של אדם כמותו
27 ואף שאין אומרים כן אלא בישראל שנעשה שליח לישראל
28 מכל מקום חכמים החמירו כן גבי שבת ויו"ט וכיוצא בהן
29 אף בנכרי שנעשה שליח לישראל שיהא נחשב כמותו ממש
30 כשעושה בשבילו אבל כשעושה בשביל עצמו לא החמירו
31 אלא שלא לומר לו לעשות וע"ד שיתבאר בסוף סי' ש"ז
32 וכאן התיירו משום צער בעלי חיים:

33 ל במה דברים אמורים כשאמר להנכרי לחלוב אבל אם
34 נכרי חלב מעצמו מותר ליטול ממנו החלב כחנם ואין
35 צריך לקנותו ממנו אפילו בדבר מועט (מפני שכל נכרי
36 העושה מעצמו בודאי מתכוין לטובתו שיקבל טובת הנאה
37 מהישראל בשביל זה כמו שנתבאר בסי' רנ"ב וה"ז כחולב
38 לעצמו):

39 לא וכל זה בנכרי שאינו עבדו אבל עבדו ושפחתו
40 השכורים לו לשנה או לשנתים אין צריך לקנות מהם
41 החלב אף אם אמר להם לחלוב בשבת מפני שהם מתכוונים
42 במלאכתם לטובתם כדי שיקבלו כל שכרם בסוף שנתם
43 שכשנשכרו בתחלה לדעת כן נשכרו שיחלבו בכל עת
44 שצריך לחלוב:

חלק ב סימן שח במה בהמה יוצאת בשבת טעיפים כהלא

1 ואינו דומה לדש שמפרק התבואה שהיא אוכל מהשבולת
2 שהיא פסולת והם שני דברים חלוקים זה מזה ושייך לומר
3 שמפרק דבר אחד מתוך דבר אחר המכסה עליו וכן החולב
4 לכלי ריקן שהחלב הוא משקה ומפרקו מהבהמה שהיא
5 אוכל שהם שני דברים חלוקים זה מזה ומדובקין זה בזה
6 ויפרק אחד מתוך חבירו המכסה עליו מה שאין כן כשהחלב
7 הוא אוכל הרי הוא כמו דבר אחד עם גוף הבהמה שנתפרק
8 ממנה שהוא גם כן אוכל והרי זה כנוטל מאכל עב וחוקק
9 מתוכה מעט אוכל שאין בזה משום מפרק אוכל ממקום
10 שנתכסה בו מפני שאין זה נחשב כיסוי לזה.

11 ומכל מקום מדברי סופרים אסור לחלוב אפילו לתוך
12 האוכלים לפי שכיון שהבהמה אינה ראויה לאכילה בשבת
13 מחמת איסור שחיטה אין שם אוכל עליה והרי היא כפסולת
14 והמפרק מתוכה החלב שהיא אוכל הרי זה דומה לדש
15 שמפרק אוכל מתוך הפסולת אבל ביום טוב שהיא ראויה
16 לאכילה מותר לחלוב לתוך האוכלין ע"ד שיתבאר בסי'
17 תק"ה:

18 כט מותר לומר לנכרי לחלוב הבהמה בשבת מפני שהיא
19 מצטערת מרוב החלב ולא גזרו על אמירה לנכרי
20 במקום צער בעלי חיים שהוא מן התורה ומכל מקום צריך
21 שיטול הנכרי את החלב לעצמו או יחזור ויקנה החלב
22 מהנכרי בדבר מועט כדי שלא יהא נראה כחולב לצורך
23 ישראל אלא לצורך עצמו שלא התיירו אלא האמירה משום

לקוטי תורה

20 ובעצמו שהוא למעלה מגדר "זולת", כמשל
21 מחשבת האדם להבדיל שהיא בתוך האדם עצמו.

22 וכמאמר ואתה נפחת בי ומאן דנפח בו'.
23 וזהו מ"ש בכריאת האדם "ויפח באפיו נשמת
24 חיים", ואמרו רז"ל "מאן דנפח מתוכו נפח". דהנה
25 יש שני אופנים שאדם מוציא הבל מפיו - על ידי
26 דיבור או על ידי נפיחה, ו"כמו שיש הפרש והבדל
27 גדול באדם התחתון עד"מ, בין ההבל שיוצא מפיו
28 בדיבורו להבל היוצא על ידי נפיחה, שביוצא
29 בדיבורו מלובש בו כח וחיות מעט מזעיר והוא
30 בחינת חיצונית מנפש החי' שבקרבו, אבל ביוצא
31 בכח הנופח דמתוכו נפח מלובש בו כח וחיות
32 פנימי' . . ככה ממש . . יש הפרש עצום מאד
33 למעלה בין כל צבא השמים . . שנבראו מאין ליש
34 וחיים וקיימים מבחינת חיצונית החיות והשפע
35 שמשפיע אין סוף ב"ה להחיות העולמות, ובחינה
36 זו נקראת בשם רוח פיו עד"מ כמ"ש וברוח פיו כל
37 צבאם . . ובין נשמת האדם שנמשכה . . מבחינת
38 פנימיות החיות והשפע שמשפיע אין סוף ב"ה".

1 [לאחרי שנתבאר תוכן ענין שביתת הקב"ה - יובן
2 הטעם ששמירת שבת שייכת רק לנשמות ישראל:]

3 ולפי שישאל עלו במחשבה.
4 הפירוש הפנימי במאמר רז"ל "ישראל עלו
5 במחשבה" הוא, שנשמות ישראל נמשכו
6 ממחשבתו ית', דלא כשאר כל הנבראים כולם
7 (אפילו מלאכים עליונים) שנבראו רק מדיבורו ית'
8 - דזה מורה על העילוי שבנשמות ישראל, שמקורן
9 הוא מה"פנימיות" של אלקות. שכן, המעלה
10 במחשבה על הדיבור היא, שכח הדיבור הוא רק
11 כח חיצוני של הנפש, שעל ידו מוציא האדם את
12 רעיונות שכלו או רגשי לבבו אל הזולת שחוקן
13 ממנו, היינו שהדיבור הוא מה שהאדם מגלה את
14 עצמו לאחרים, משא"כ המחשבה היא בתוך האדם
15 עצמו, ושם מתגלה פנימיות האדם ואמיתותו
16 לעצמו.

17 וכך, בחינת דיבורו של הקב"ה הוא מה
18 שהקב"ה מצמצם את אורו בשביל התהוות נבראים,
19 משא"כ נשמות ישראל מושרשות בהקב"ה בכבודו

41 שקדושתו ית' (המאירה בשבת) תשכון בתוך
 42 הנשמה, עד שהוי' יהי' "אלקיך" - אלקה שלך,
 43 שהאדם מתקדש "בקדושתו ית'".
 44 וכתוב ביני ובין בני ישראל אות היא בו',
 45 כלומר, כמוני כמוהם כביכול.
 46 ובוזה יובן מה שנאמר בשבת "ביני ובין בני'
 47 אות היא גו'", שעצם נתינת השבת לבני' היא אות,
 48 מפני שהיא מורה על הקשר הפנימי שבין הקב"ה
 49 לישראל, "כמוני כמוהם כביכול". שהרי עניינה של
 50 שבת הוא גילוי אור אין סוף ב"ה עצמו שלמעלה
 51 מגדר הנבראים, ורק נשמות ישראל מסוגלות
 52 להכיל ו"לשמור" גילוי אלקות זה, מחמת היותן
 53 מושרשות כביכול במדריגה זו, כנ"ל.
 54 ונמצא, דזה גופא ש"ושמרו בני ישראל את
 55 השבת" הוא "אות" "ביני ובין בני ישראל" -
 56 שישראל וקב"ה אחד הם כביכול, עד שהקב"ה
 57 אומר על בני ישראל "כמוני כמוהם כביכול".
 58 וזהו ששת ימים תעבוד בו', בבחינת חיצונית
 59 עשי' כדי פרנסתו, וביום השביעי שבת לה',
 60 להיות מתעלה במקורא דכולא, להבטל אליו
 61 ולדבקה בו ית':
 62 היות שנשמות ישראל הן בבחינת "כמוני
 63 כמוהם כביכול", על כן גם עבודתן עלי אדמות
 64 היא דומה לבוראן, דכשם שבששת ימי המעשה
 65 משפיל הקב"ה את עצמו כביכול ומצמצם את אורו
 66 וחיותו ב"עשרה מאמרות" להוות ולהחיות את
 67 העולמות, שחיות זו היא רק התפשטות חיצונית
 68 ממנו ית' (הנק' חיצונית מלכותו ית') - כך נצטוו
 69 ישראל "ששת ימים תעבוד", שבמשך ששת ימי
 70 החול הם "משפילים" את עצמם להתעסק בעניני
 71 העולם הזה בשביל פרנסה (לשם שמים), שעשי' זו
 72 היא ענין חיצוני לגמרי (שאין פנימיות הנשמה
 73 מתגלית בזה).
 74 וכשם שבשבת יש "שביתה" למעלה, שהקב"ה
 75 מתעלה כביכול מהשפלה חיצונית זו ואז מתגלה
 76 פנימיות אור אין סוף ב"ה - כך הוא בבני ישראל,
 77 ש"ביום השביעי" עבודתם היא - "שבת לה'",
 78 להתעלות לגמרי מענייני העולם ולגלות את קדושת
 79 הנשמה כפי שהיא מצד שרשה ומקורה, ועי"ז הם
 80 מתבטלים לאלקות, לדבקה בו ית' בתכלית
 81 הדביקות וההתאחדות.

1 כלומר:

2 כשם שבנפיעה גשמית מלובש כח פנימי של
 3 האדם, כך הוא בנמשל אצל הקב"ה, דלשון "ויפח"
 4 שנאמר כלפי מעלה בבריאת נשמת האדם מורה על
 5 כך שבהמשכה זו (לברוא נשמה) מלובשת "תוכיות
 6 ופנימיות" של הקב"ה כביכול.

7 ואמרו רו"ל מאין באת בו'.

8 ועל זה אמרו רו"ל "מאין באת", שהפירוש
 9 הפנימי בזה הוא, שהנשמה שרשה מבחינת "אין",
 10 כלומר, "אין" הוא תואר על אור אין סוף ב"ה
 11 שלמעלה לגמרי מגדר הנבראים, כי מאחר שאין
 12 לנבראים שום השגה ותפיסא בו ית' לכן קוראים
 13 אותו בשם "אין".

14 והיות והנשמה היא "חלק אלקה ממעל ממש",
 15 ומושרשת במהותו ועצמותו ית' - בחינת "אין",
 16 לכן אמרו חז"ל "מאין באת".

17 שבחינת ומדרגת ישראל גבוה מאד נעלה
 18 מבחינת התפשטות חיצונית מלכותו ית'!

19 אשר מכל זה מובן, שנשמות ישראל הן "גבוה
 20 מאד נעלה" מהאור והחיות המתפשטים ממנו ית'
 21 להחיות העולמות ושאר הנבראים, משום שאותה
 22 חיות היא רק מבחינת "חיצונית המלכות",
 23 משא"כ נשמות ישראל מושרשות בפנימיות אור
 24 אין סוף ב"ה עצמו.

25 ולכן נאמר ושמרו בני ישראל את השבת,
 26 להתקדש בקדושתו ית'!

27 ומטעם זה גם קדושת שבת - שהיא גילוי
 28 פנימיות אור אין סוף ב"ה, כנ"ל - שייכת רק
 29 לנשמות ישראל, לפי שרק הן מושרשות בבחינת
 30 פנימיות אור אין סוף ב"ה.

31 וזהו הפירוש הפנימי ב"ושמרו בני ישראל את
 32 השבת", שאין הכוונה רק לשמירת מצוות לא
 33 תעשה שבה, אלא כענין השמירה כפשוטו, שבני
 34 ישראל "שומרים" את השבת, היינו שבכוחם של
 35 ישראל "לשמור" קדושה זו בתוכם, עד שהם עצמם
 36 יתקדשו בקדושתו ית' המאירה ביום השבת.

37 להיות שבת לה' אלקיך בו'.

38 ועל זה נאמר "שבת לה' אלקיך", דקאי על גדר
 39 שביתת האדם, שצריך להגיע לידי בחינת "שבת
 40 לה' אלקיך", כלומר, עניינה של שמירת שבת הוא,

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

1 נוגע ואינו נוגע שבקליפה הוא בחי' עמלק המן
2 חוצפה ממש. שרש המדות. ובקדושה הוא בחי'
3 המן דקדושה לאחר הבירור כמו ויגבה לבו בדרכי ה'
4 כנ"ל. וזהו המנגד לבחי' המן דקליפה. כי בחי'
5 התנשאות דקדושה ג"כ למעלה מבחי' המדות או"ר
6 דקדושה אלא נוגע ואינו נוגע. כי אע"פ שההתנשאות
7 של הלב בהתלהבות הוא למעלה מהתפעלות אהבה
8 כו'. מ"מ ה"ז בחי' מקורן ושרשן כו'. וכאשר הוא רק

9 חלק ס"ד בלבד. אזי מעטרא ליה כסאסא כו' בבחי'
10 עטרת וכתר כו' וד"ל. וזהו המן מן התורה מנין. פי'
11 המן דקדושה לאחר הברור וכנ"ל. שנאמר המן העץ
12 כו'. למעלה מעה"ד טו"ר במורגש היש כו' ונוגע ואינו
13 נוגע. שהוא בקליפה ראשית גויס כנ"ל ובקדושה הוא
14 הגבהת הלב בדרכי ה' ברצוא שבתפלה. ורק חלק ס"ד
15 הוא במורגש התנשאות. שאז יש בחי' ברור להמן
16 דקליפה כו' וד"ל:

שער הפורים

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר הצמח צדק

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו – [הנחת כ"ק אדמו"ר מהר"ש]

1 והנה יש בזה ג' בחי' המצוה עצמה וכח המעשה
2 שבאדם העושה המצוה והאדם גופא, המצוה
3 נק' בשם אברים דמלכא, כח המעשה נק' בשם לבוש
4 והוא למטה מהמצוה עצמה, אעפ"כ עולה ונכלל כח
5 המעשה עם המצוה עצמה, והאדם עצמו נק' בשם
6 מרכבה לקדושה, ולכאורה הוא במדריגת שלמטה
7 מהמצוה שנק' בשם אבר והאדם הוא רק מרכבה
8 וכדמיון ביטול המרכבה לגבי הרוכב כו', ובאמת שיש
9 מעלה באדם יותר מהמצוה וכמ"ש בתו' הנ"ל שהמצות
10 נק' בשם זריעה וכמשל מהגרעין שכלול בו כל התהוות
11 הפירי שיצמח ממנו אח"כ מ"מ עיקר הצמיחה הוא ע"י
12 הארץ שמביא מההעלם לידי גילוי, כמו"כ הענין במצות
13 ואדם שנש"י נק' בשם ארץ וכמ"ש ואתם תהיו לי ארץ

14 חפץ שעיקר המשכת גילוי רצה"ע וסוכ"ע ע"י המצוה
15 הוא דוקא ע"י האדם שעושה המצוה שהרי אם התפילין
16 יניחו על השולחן אין זה מצוה רק דווקא כשישראל
17 הוא העושה המצוה אז יהי' סיבת המשכת אורות
18 עליונים, וא"כ יש מעלה באדם שגבוה יותר מהמצוה
19 ובלעדו לא יהי' המצוה כלל, ומ"ש שהאדם הוא רק
20 מרכבה להקדושה הנה באמת יש מעלה בהמרכבה
21 שגבוה יותר מהרוכב וע"ד מ"ש והחיות נושאו' את
22 הכסא שנושאות ומגביהות גם את הבחי' כמראה אדם
23 היושב על הכסא למעלה לפי ששורשם גבוה יותר
24 במדריגה, וכמו"כ ענין האבות הן המרכבה כו', ששורש
25 נש"י גבוה יותר משורש המצוה לכן דוקא במ ע"י יהי'
26 סיבת המשכת גילוי רצה"ע וסוכ"ע בעשיית המצוה.

להבין ענין התומ"צ שמבואר בלק"א פכ"ג

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

1 אך צ"ל הלא כתי' ששת ימים עשה הוי' (בפ' יתרו ד'
2 י"א), ואיך שייך ל' עשי' בש' הוי'. אך הענין הוא
3 דפי' עשה הוי' היינו ע"י התלבשותו בש' אלקי', כנודע
4 שש' הוי' הוא בחי' שורש האורות וש' אלקי' הוא שרש
5 הכלים כמשנ"ת מזה בד"ה ואהבת את הוי' אלקיך

6 למ"ד, ומפני כי האורות שנמשכי' מבחי' ש' הוי'
7 מלובשי' בכלי' ששרשן מש' אלקי' שייך לומר לשון
8 עשה הוי', והיינו שזהו ע"פ פי' האריז"ל בפי' גרמוהי
9 שקאי על בחי' זו"נ האורות עם הכלים כו', ושורש
10 התהוות העולמות הוא מבחי' גרמוהי כידוע, לכן שייך

1 עשה הוי'. ומה שנת"ל ששם הוי' הוא בחי' ביטול
 2 דקמי' כלא חשיב, הכוונה הוא על בחי' האור עצמו כמו
 3 שהוא בלתי מלוכש בכלים כו', או בחי' שם הוי' דחכ'
 4 כמ"ש הוי' בחכ', וגם לפי מה שהאור מלוכש בכלי
 5 שעז"נ עשה הוי' מ"מ לגבי בחי' ש' הוי' שהוא בחי'
 6 האור המאיר בכלים דזו"נ אינו שייך ל' ברא כ"א ונבראו
 7 מאליו וממילא, כמ"ש מזה במ"א ע' בלק"ת בשה"ש
 8 בד"ה קול דודי ובהגהות לשם. וע' בד"ה זכור ה',
 9 ובד"ה ואהבת, למ"ד. ויותר נראה לומר דהנה בתחלה
 10 עלה במח' לברוא את העולם במדה"ד בראשית ברא
 11 אלקי' ראה שאין העולם מתקיים שיתף עמו מדה"ר,

שלוש פנמיים בשנה

בס"ד. (ש"פ משפטים, בדר"ח אדר ראשון, ל"ב).

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים - תער"ב

1 כא.
 2 אף שהספירות הגנוזות הן בגדר 'עשר' הרי הן בבחינת
 3 פשיטות, מצד התכלותם ודביקותם באור אין סוף
 4 ממש, וההוכחה מבחינת א"ק.
 5 אמנם עדיין צריך להבין איך נאמר שהעשר ספירות
 6 הגנוזות הן בבחינת פשיטות שהרי הן עשר ספירות על
 7 כל פנים. - המושג 'פשיטות' זה להיפך מ'גדר'. ואם אנו
 8 אומרים שיש עשר ספירות, כלומר שיש ביניהם איזה
 9 שהוא גדר שיוצר את השוני ביניהם. וכיצד זה מסתדר
 10 עם כך שהם פשוטים?
 11 דהנה זה שישכנו כולם יחד ניהא - זה יכול להיות מובן,
 12 כמו שנתבאר לעיל³⁴ דענין ההפכיות הוא בהתפשטות
 13 וציור הדבר, וכמו אש ומים הסותרים כפי שהן
 14 במציאותן אחד את השני, אבל העצמיות שאינן
 15 בהתגלות בעצמותן אינו בבחינת הפכיות, וכמשל מיסוד
 16 האש ויסוד המים שאינם סותרים זה את זה כפי שהם
 17 בעצמיותם, ועל כן עצמיות הספירות כמו שהן שלא
 18 בבחינת המשכה אינם במדרגות הפכיים וישכנו כולם
 19 יחד כו' וזה דבר שניתן להבין.
 20 אבל איך נאמר שהן בבחינת פשיטות ואין בהם שום
 21 גדר (שיהיה ההתערבות שלהם מצד הפשיטות שוהו
 22 כמו דבר אחד ולא שני דברים שונים כו'), מאחר שהן
 23 על כל פנים עשר ספירות והדגש הוא דוקא עשר
 24 ספירות ולא תשע כו' וכפי המשל של אש ומים

25 היסודיים שאמנם אינם סותרים זה את זה, אבל הרי
 26 עדיין הם בגדרים שונים, שזה אש וזה מים (ובבחינת
 27 חכמה וחסד כו' באיזה אופן שהוא כו') - כלומר גם אם
 28 זה באופן מאוד נעלה ועצמי, הרי יש בהם התחלקות
 29 שזה חכמה וזה חסד, אם כן הרי זה הגבלה, והגבלה
 30 ופשיטות הרי זה ב' הפכים כו'.
 31 לסיכום השאלה היא: איך מיישבים את המושג
 32 "פשיטות" עם "עשר". הרי המושג 'פשוט' זה שאין לו
 33 גדר, וכשאומרים עשר ספירות, פירושו שיש איזה שהוא
 34 גדר, שיוצר את החלוקה לעשר דוקא.
 35 אך הענין הוא דהנה נתבאר לעיל פרק ט"ז דעשר
 36 ספירות הגנוזות עם היות שהן שרש ומקור הגבול אין
 37 זה בחינת כח הגבול שבאין סוף, - כלומר דרגת עשר
 38 ספירות הגנוזות באור אין סוף אין הכוונה (כשיטת
 39 הרמ"ק בפרד"ס) לכח הגבול, הרשימו, שהוא שרש
 40 הכלים, אלא לשרש האור המוגבל, כפי שהוא לפני
 41 הצמצום.
 42 פירוש הדברים: כח הגבול שבאין סוף, הוא לא
 43 בדביקות במקורו, כי גדר כח הגבול זה ענין של ריחוק
 44 וזריקה'. (וכדברי עבודת הקודש שחלק משלימותו של
 45 הבורא הוא כח הגבול, שכשם שיש לבורא כח של בלתי
 46 בעל גבול, כך יש בו כח של גבול). ואם הייתה הכוונה
 47 בספירות הגנוזות לכח הגבול של הבורא, כח הרשימו,
 48 הרי כיון שגדרו וענינו הוא להגביל וליצור מציאות

44 ואם כן, המושג ספירות והמושג פשיטות אינם סותרים,
 45 שהרי: ולהיותם בבחינת דביקות באור אין סוף - כלומר
 46 מצד זה שהם אור, ולא שרש של כלים, הרי מחייב שיש
 47 בהם פשיטות, שהרי הם דבוקים במקורם. והספירות
 48 שבהם הוא מצד הגילוי בו, - כי המושג גילוי חייב
 49 לעבור דרך ספירות, כלומר אופנים שונים של גילוי.
 50 על כן המסקנה היא שהעשר ספירות הן גם כן בבחינת
 51 פשיטות בו' כיון שהם בבחינת אור כנזכר לעיל הדבוק
 52 במקורו.
 53 במאמר המוסגר מבאר הרבי נ"ע, כי ההתחלקות של
 54 הספירות הגנוזות לבחינת עשר דוקא, הוא לא רק בגלל
 55 שהם בחינה של גילוי ולא עצם, והראיה שגם הספירות
 56 אין קץ הם בחינה של גילוי ובכל זאת אינם מוגדרים
 57 במספר עשר, אלא מצד הכוונה שיש בהם להתלבש
 58 בכלים ובעולמות.
 59 ובלשונו של הרבי נ"ע:
 60 (הגם שזה שהן בבחינת עשר ספירות דוקא אין זה רק
 61 מצד הגילוי לבד, דזה שהגילוי מחייב שיהיה ספירות הרי
 62 זה יכול להיות גם בבחינת ספירות אין קץ ששם אין
 63 התחלקות לעשר.
 64 (וכבר נתבאר לעיל פרק הנזכר לעיל - פרק י"ז,
 65 דבספירות אין קץ הספירות גופא הן בבחינת פשיטות
 66 בו' - כי כיון שעסוקים עדיין בגילוי ללא גבולות, וללא
 67 השערה, הרי כל הבחינות השונות - ספירות - הם אין
 68 סופיות, וכל בחינה בפני עצמה היא אין סופית, כי אין
 69 שום דבר שעוצר אותה ומגדיר אותה באיזה שהוא גדר,
 70 ויתבאר עוד לקמן פרק פ"ג³⁶),
 71 אבל זה שהן בבחינת עשר ספירות אין זה רק מצד
 72 הגילוי - והראיה כנ"ל, שבספירות אין קץ יש ענין של
 73 גילוי ובכל זאת אינן עשר, אלא ספירות אין קץ. -
 74 ומכאן אנו רואים שיש מציאות של גילוי שאינו באופן
 75 של 'עשר' דוקא.
 76 כי אם מה שזה במספר עשר דוקא, הוא מפני שהכוונה
 77 של הבורא הוא שיהיה עשר ספירות וכמו שיתבאר
 78 בפרק כ"ז שזהו מה ששיער האור אין סוף להאיר
 79 בבחינת גבול בו'. ואינו קשור כלל לכך שזה ענין של
 80 גילוי, אלא למהו אופן הגילוי. שהכוונה של הבורא
 81 שהגילוי בעולמות יהיה באופן של עשר דוקא, ולכן
 82 נאצלו עשר ספירות הגנוזות במאצילין.
 83 מכל מקום - אין זו סתירה לזה שהעשר ספירות הגנוזות
 84 הם בבחינת פשיטות. מאחר שכל זה - ענין האור הוא
 85 בבחינת יחוד ודביקות בהעצם, וזה מחייב שיהיו בבחינת
 86 פשיטות כמו העצם כנזכר לעיל שאור הוא מעין מקורו.

1 שיש בה גדר ואינה פשוטה, אין סתירה לומר שיש
 2 במדריגה זו בחינות שונות בעלות גדרים.
 3 אבל כיון שאנו עוסקים לפי שיטת האר"י, שעשר
 4 הספירות הגנוזות, הם ענין של אור, הרי אור עניינו הוא
 5 שדבוק במקורו - בעצם, ומגלה את העצם. וכשאנו
 6 אומרים שעשר הספירות הגנוזות הם פשוטות זהו מצד
 7 דביקותם בעצם, שכשם שהוא פשוט, כך האור הוא
 8 פשוט.
 9 [אלא שעדיין צריך לבאר, כפי שיסביר לקמן, מצד מה
 10 יש בהם התחלקות לעשר, הרי עניינם הוא אור -
 11 דביקות במקורם].
 12 העשר ספירות הן שם הוי' - אות י' היא כנגד בחינת
 13 החכמה, ה' בינה, ו' מידות, וה' אחרונה מלכות.
 14 ובתיב³⁵ אני הוי' הוא שמי - כלומר שמי המיוחד בי
 15 בו' - מיוחד עם העצם ומגלה אותו, בשונה משאר
 16 השמות שהם שייכים לענין הכלים,
 17 ומאחר שהן - העשר ספירות, בבחינת יחוד ודביקות
 18 בעצם, אור מעין המאור, הרי הם בבחינת פשיטות
 19 כהעצם, והדביקות בהמקור מחייב שיהיה כמו המקור
 20 בו' וכמו שהמקור - העצם, הרי הוא פשוט בתכלית
 21 הפשיטות, כך יש לומר גם באור הדבוק בו. ואם כן
 22 העשר ספירות הגנוזות שהן בבחינת יחוד ודביקות באור
 23 אין סוף הרי צריכות להיות בבחינת פשיטות, כפי
 24 מקורם.
 25 אלא שאם כן, כיצד כנזכר לעיל זה נהיה לעשר בחינות
 26 שונות? רק מפני שהן בבחינת גילוי (היינו שכללות
 27 המושג אור הוא בבחינת גילוי - בשונה מ'עצם' שהוא
 28 למעלה מגילוי, הרי המושג אור עניינו גילוי, למרות
 29 שמדברים כאן על גילוי לפני הצמצום בעצמותו
 30 יתברך), וכל גילוי בהכרח שיהיה בו ספירות בו', -
 31 המושג ספירה פירושו גילוי. בעצמות ממש אין ספירות,
 32 רק כשמדברים על התגלות מן העצם, הרי ההתגלות
 33 היא על ידי ספירות.
 34 ויש ב' אופנים בהגילוי (והכל - שני אופנים אלו של
 35 גילוי, בעצמותו) - אופן ראשון: אם (או) שהגילוי הוא
 36 בבחינת בלי גבול שגם בגילוי זה יש ספירות כנזכר לעיל
 37 שכל גילוי הוא על ידי ספירות, רק שהן בבחינת ספירות
 38 אין קץ בו', בגלל שזה גילוי לא מוגבל, הרי זה ספירות
 39 אין קץ.
 40 או אופן נוסף שהגילוי הוא להאיר בגבול - כלומר
 41 שהגילוי יש בו תכנית והשערה כביכול כיצד להאיר
 42 בעולמות של גבול, שבגילוי זה להיות גבול הספירות
 43 הן בבחינת עשר ספירות בו' וכנזכר לעיל פרק י"ו,

1 וגם הספירות הגנוזות הם בבחינת התכללות בעצמותו
 2 יתברך, וכנוכר לעיל פרק י"ט שעל שם זה נקראות
 3 גנוזות שהן כלולים ומיוחדים בעצמותו יתברך,
 4 שההתכללות מחייב העדר המציאות שלהם, וידוע דענין
 5 ההתכללות הזאת היא על דרך משל כח האש שבאבן
 6 החלמיש שכח האש כלול בתכלית במקורו - באבן
 7 החלמיש.

שבת פרשת קרח תער"ב

(ר"ל האור) המתפשט ומתלבש בתוך הכלים כו', וא"כ גם בשרשו ומקורו
 באוא"ס שלפני הצמצום הוא בחי' ש' הוי' כו'. וידוע ההפרש בין ש' הוי'
 לשאר שמות דש' הוי' הוא שם העצם כו', וענין שם העצם הוא שמיוחד
 בהעצם וכמו"ש אני הוי' הוא שמי המיוחד בי כו', והיינו דכח הגבול הוא
 כמו כח נבדל מן העצם כו', וע"ד שנת"ל פ"י בענין התהוות הכלים מן
 הרשימו שאינו בבחי' דביקות וכמו הניצוץ הנבדל כו', כמו"כ בחי' הרשימו
 לגבי העצמות הוא כמו כח נבדל כו' וכמו"ש במ"א. אבל שרש ומקור האור
 הוא בבחי' יחוד ודביקות כו', וזהו שם הוי' שם העצם כו'.

37. בשולי הגיליון: ד"ה ויהי ביום השמיני וד"ה וספרתם
 העת"ר (לקמן חלק ב' ע' התקמו. וע' התקסח)
 38. וזה לשונו שם: דהנה נת"ל פ"ט דרשימו שהוא שרש ומקור
 הכלים הוי"ע השמות אל אלקים כו' שזוהו האור והחיות של הכלים עצמן
 כו', אבל האור הוא בחי' ש' הוי', וכמו"ש בסי' שער המועדים דפנימיות ז"א
 הוא בחי' ש' הוי' שזה שוה בכל הספי' כו', ובפרד"ס שנת"ל פ"ו כ' בענין ש'
 מ"ה מלגאו דשם בן ד' עם היות דיסודו ד' עולה עשרה אותיות במילוי
 שהם ע"ס והם הספי' המתפשטים בתוך הכלים כו', והיינו שזוהו העצמות

1.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהרי"צ

ספר המאמרים ה'תרצ"ה

1 כשעוסק בתורה ביגיעה - נמשכת לו מדרגת "מתנה" מלמעלה. ולכן ג' שעות ראשונות
 2 - ג"ר דעתיק, הקב"ה יושב - משפיל עצמו בחכמה שבתורה, כדי שבמשך שאר שעות
 3 היום - כל הקורא ושונה, ירגיש את אור התורה
 4 וְהַמְדַרְגָּה הַשְּׁלִישִׁית שֶׁבַתּוֹרָה הִיא עֲנִין הַמִּתְנָה.
 5 דְשֶׁרֶשׁ הַמִּתְנָה הוּא מִמְקוֹם גְּבוֹה וְנִעְלָה
 6 בְּמַאֵד, שְׂאֵתְעֲרוֹתָא דְלִתְתָּא אֵין מַצַּעַת לְשֵׁם כָּלָל, רַק
 7 כְּאֶשֶׁר הוּא עוֹסֵק בַּתּוֹרָה וְעִבּוּדָה וְיִגִיעָה כְּנִ"ל, וּמִמְשִׁיךְ
 8 כָּל מָה שְׂאֵפְשֶׁר לוֹ לְהַמְשִׁיךְ בְּעִבּוּדָה וְיִגִיעָה, הִנֵּה אֵז
 9 נִמְשָׁךְ לוֹ בְּחִינַת אֲתְעֲרוֹתָא דְלְעֵלָא^א מִצַּד עֲצָמָה,
 10 דְבַחִינָה וּמְדַרְגָּה זוֹ הִיא בְּחִינַת מִתְנָה. וְהֶעֱנִין הוּא,
 11 דְהִנֵּה אֶמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ו'ל' (כְּתוּבֵת קִיא, ב) עַל פְּסוּק "כִּי
 12 טַל אֹרֶת טֹלֵךְ", "כָּל הַמְשַׁתְּמֵשׁ בְּאֹר תּוֹרָה, אֹר תּוֹרָה
 13 מְחִיָּהוּ", וּבִבְלָקוּט גּוֹרֵס "טַל תּוֹרָה מְחִיָּהוּ". וְהִנֵּה אֹר
 14 תּוֹרָה הוּא אֹר שְׂבַעַת הַיָּמִים^ב, וְכִמוֹ שְׂכַתוּב "וַיִּרְא
 15 אֱלֹקִים אֵת הָאֹר כִּי טוֹב", וְאַחַר כֵּן גָּנְזוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
 16 הוּא, וְהִכֵּן גָּנְזוּ - בַּתּוֹרָה, וְזֵהוּ אֹר תּוֹרָה, וְטַל תּוֹרָה

17 הוּא טְלָא דְנִטְיָף מֵעֲתִיקָא^א, דְשֶׁרֶשֶׁן מִשְׁלֵשׁ רַאשׁוֹנוֹת לִד
 18 דְעֲתִיקָא, אָכֵל אֹר תּוֹרָה הוּא אֹר שְׂבַעַת הַיָּמִים לֵה,
 19 וּבְנֵה יוֹבֵן הָאֵלִי דְכְּתִיב "כִּי שָׂאֵל נָא לְיָמִים רַאשׁוֹנִים",
 20 וְאֶמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ו'ל' בְּ[מִסְכַּת] חִגִּיָּה (יא, ב) "לְיָמִים
 21 רַאשׁוֹנִים אֲתָה שׂוֹאֵל", דְּמוּבֵן מְזָה שְׂיִשְׁנָם יָמִים שְׂהֵם
 22 יָמִים אָכֵל אֵינוּ שִׁיךְ בָּהֶם עֲנִינן הַשְּׂאֵלָה, מָה שְׂאֵין כֵּן
 23 יָמִים אֵלוֹ שִׁיךְ בָּהֶם שְׂאֵלָה, וְהִינוּ דְבִשְׂבַעַת הַיָּמִים שְׂהֵם
 24 שְׂבַע תַּחְתּוֹנוֹת^א דְעֲתִיק דְשֵׁם שִׁיךְ עֲנִינן הַשְּׂאֵלָה, כְּלוֹמַר
 25 שְׂשֵׁם מְגִיעַ עֲנִינן הַעֲבֹדָה, וְזֵהוּ "כָּל הַמְשַׁתְּמֵשׁ בְּאֹר
 26 תּוֹרָה אֹר תּוֹרָה מְחִיָּהוּ", וְלְהַגְרָסָא "טַל תּוֹרָה מְחִיָּהוּ"
 27 הַכּוֹנֵה דְכָל הַמְשַׁתְּמֵשׁ בְּאֹר תּוֹרָה, דְכָאֶשֶׁר מְגִיעַ אֵת
 28 עֲצָמוֹ בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה בְּעִבּוּדָה וְיִגִיעָה עַד אֶשֶׁר מְגִיעַ
 29 לְבַחִינַת אֹר הַתּוֹרָה שֶׁהוּא אֹר שְׂבַעַת הַיָּמִים, הִנֵּה אֵז

ל. התעוררות (האדם) שלמטה. לא. התעוררות מלמעלה. לב. הראשונים שבבריאת העולם. לג. טל הנוסף מעתיק (עתיק יומין - הדרגא הגבוהה ביותר בהשפעת האור האלקי בעולם). לד. שלשה מחין. לה. שלמטה מדרגת הטל. לו. זה. לז. שבע מדות.

37 בְּפָרֶק אֶחָד שְׁחָרִית וּפְרָק אֶחָד עֲרִבִית שֶׁבָּזָה כָּל יִשְׂרָאֵל
 38 שְׂוִיָּן, שְׂיֵשׁ לָהֶם דִּין יְרוּשָׁה, וְהַשְּׁלִישִׁית הוּא עֲנֵן הָאוֹר
 39 וְטַל תּוֹרָה שֶׁנִּתְּנָה בְּמִתְּנָה. וְעַם הַיּוֹת שֶׁזָּהוּ אֲתַעְרוּתָא
 40 דְּלַעֲלֵא"מ מִצַּד עֲצָמָה, וּמִכָּל מְקוֹם הֵנָּה הַמִּתְּנָה נוֹתְנִים
 41 רַק לְמִי שֶׁהוּא רְאוּי (וְכַנ"ל דְּתַלְוֵי בְּקְרוֹב הַדַּעַת), וְזֶהוּ
 42 מֵה שֶׁהַתּוֹרָה הִיא רְפוּאָה לְעוֹלָם, שֶׁמִּרְפָּאָה אֶת הַהַעֲלָם
 43 וְהַהִסְתָּה. וְזֶהוּ "אִם רוּחַ הַמּוֹשֵׁל", וְתִרְגָּם אֵין רוּחָא
 44 דְּיִצְרָא בִּישָׂא מִתַּל בְּדָמָא, וּפְרוּשׁ מוֹשֵׁל קְאִימַב עַל הַיִּצְרָר
 45 הָרַע, שֶׁבְּעוֹלָם הֵנָּה מְקוֹם הַחֲשָׁף וְהַאֲפֵלָה בְּכָל־ל, וּבְכַפְרֵט
 46 בְּזִמְנַן הַגְּלוּת שְׂיֵשׁ כַּמָּה מְנִיעוֹת וְעַפּוּכִים עַל
 47 הַתּוֹרָה וְעַבּוּדָה שְׂבֻלָב, הֵנָּה בְּמִקּוֹם זֶה הוּא אִם פִּגְעַע
 48 מְגַלֵּל זֶה דְּבְּעוֹלָם הַחֲשָׁף הֵנָּה פּוֹגְעִים בְּהַיִּצְרָר הָרַע,
 49 דְּכַתִּיב "עַת אֲשֶׁר שָׁלַט הָאָדָם בְּאָדָם", שְׂיֵשׁ עַת קְבוּעָה
 50 לְנַשְׂמָה, וְהִינּוּ בִּירִידָתָה לְמַטָּה בַּגּוּף, דְּשָׁם הוּא זִמְנַן
 51 שְׂיִכּוּל לְהִיּוֹת אֲשֶׁר יִשְׁלַט הָאָדָם בְּלִיעַל (שֶׁהֵם הַקְּלָפוֹת
 52 וְסִטְרָא אֲחֵרָא^מ) בְּהָאָדָם דְּקַדְדָּשָׁה. (וְעַם הַיּוֹת דְּזֶהוּ לְרַע
 53 לוֹ, שְׂעַל יְדֵי זֶה מִתְּבַרְר, וְכַנּוּדַע בְּעֵנֵן "וַיִּבְרָךְ יַעֲקֹב אֶת
 54 פְּרַעֲהָ", שֶׁבְּרַכּוֹ שְׂעַל יְדֵי הַשְּׁעֵבּוּד בִּישְׂרָאֵל עַל יְדֵי זֶה
 55 יִתְּבַרְר, וְכַתִּיב "וַיִּנְצְלוּ אֹת" כּוּ, עֲשֹׂאוּהָ כְּמַצּוּלָה כּוּ, וְכַתִּיב
 56 "וְגַם עָרַב רַב", ר"ב (202) נִיצוּצוֹת כּוּ, וּמִכָּל מְקוֹם הָרִי
 57 יֵשׁ לוֹ רְשׁוּת לְמַשֵּׁל בְּאָדָם דְּקַדְדָּשָׁה), וְגַם מִתְּגַבֵּר לְמַסַּק
 58 עֲלֵה^מ, כְּמֵאמַר רַבּוֹתֵינוּ ו"ל דְּיִצְרוּ שָׁל אָדָם מִתְּגַבֵּר
 59 עָלָיו בְּכָל יוֹם, הֵנָּה הַעֲצָה לְזֶה הִיא מְשַׁכְּהוּ לְבֵית
 60 הַמִּדְרָשׁ, דְּזֶהוּ אֲתַרְף טַב^מ (מְקוֹם הַתּוֹרָה, דְּזֶהוּ מְקוּמָה
 61 שֶׁל הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית) דִּי הוֹיִתָּא נְהַג לְמִיקָם בֵּיהִי^מ (קָדָם
 62 הַיְרִידָה) לֹא תִשְׁבַּק^מ, לְהִיּוֹת כִּי הַתּוֹרָה הִיא רְפוּאָה
 63 לְעוֹלָם, אֲשֶׁר עַל יְדֵי זֶה יֵנִיחַ חֲטָאִים גְּדוּלִים, שֶׁהָרִי
 64 יָכוּל לְהִיּוֹת אֲשֶׁר כַּמָּה דְּבָרִים שְׂאָם הִיָּה יוֹדַע שְׂעַל פִּי
 65 הַתּוֹרָה הֵם אֲסוּרִים הֵנָּה מוֹנַע אֶת עֲצָמוֹ מִלְּעֲשׂוֹתָם,
 66 וְלָכֵן עַל יְדֵי הַלְמוּד יִמְנַע עֲצָמוֹ מִחֲטָאִים גְּדוּלִים,
 67 וְלִזְמַן הֵנָּה הַתּוֹרָה הִיא מְאִירָה לְאָדָם וּמְבַדֵּילָתוֹ
 68 מִשְׂאָרֵי עַמִּים, וְזֶהוּ "אִם רוּחַ הַמּוֹשֵׁל" כּוּ, דְּכַאֲשֶׁר נִתְּן
 69 לְאָדָם אֵיזָה מְמִשְׁלָה וְהַנְהָגָה, יִתְּנֶהג בְּעֵנֵהוּ, וְעַל יְדֵי
 70 הַעֲנָנָה וְלְמוֹד הַתּוֹרָה יוּכַל לְהַתְּגַבֵּר עַל הַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִית,
 71 וּבְזֶה יִשְׁלִים הַפְּנֹנָה בְּבִרְיַת הָאָדָם לְהֵאִיר אֶת הַעוֹלָם
 72 עַל יְדֵי אוֹר הַתּוֹרָה וּמִצּוּתוֹ.

י"ב וי"ג תמוז, תרצ"ה

1 טַל תּוֹרָה מְחִיָּהוּ, שְׁנִמְשָׁף לוֹ גְלוּי בְּחִינַת טַל תּוֹרָה
 2 שֶׁהוּא הַגְּלוּי מְשֻׁלָּשׁ רֵאשׁוֹנוֹת דְּעַתִּיק. וְזֶהוּ "שֻׁלַּשׁ
 3 שְׁעוֹת רֵאשׁוֹנוֹת הַקְּדוּשׁ בְּרוּף הוּא יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה",
 4 שֶׁהוּא עֲנֵן שֻׁלַּשׁ רֵאשׁוֹנוֹת דְּעַתִּיק, וּמְדִיק הַלְשׁוֹן יוֹשֵׁב
 5 וְעוֹסֵק, דְּיָדוּעַ דִּישֻׁבָּה הוּא עֲנֵן הַשְּׂפֵלָה, וּכְמוֹ בְּאָדָם
 6 לְמַטָּה דְּכִשְׁהוּא עוֹמֵד הָרִי רֵאשׁוֹ מְגַבֵּה, וְכַאֲשֶׁר הוּא
 7 יוֹשֵׁב הוּא מְשֻׁפֵּיל קוּמָתוֹ, וְזֶהוּ "יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה",
 8 שֶׁזָּהוּ הַשְּׂפֵלָת אוֹר אֵין סוּף בְּרוּף הוּא בְּחִינַת
 9 שְׂבִתּוֹרָה. וּבְזֶה יוּכַן אֲשֶׁר לֹא יוֹקֵשָׁה כָּל־ל מֵהֵאֱלִי
 10 דְּאִמְרוּ "כָּל הַקּוֹרָא בַּתּוֹרָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּף הוּא קוֹרָא
 11 וְשׂוֹנָה כְּנִגְדוּ", וְאִם כֵּן הֲלֹא לְמוֹד הַתּוֹרָה הוּא תְּמִיד,
 12 דְּכָל הַעוֹלָם הָרִי זֶה לְמוֹד בְּזִמְנַן זֶה וְזֶה לְמוֹד בְּזִמְנַן
 13 אַחַר וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּף הוּא קוֹרָא וְשׂוֹנָה כּוּ. אֲלֵא הַעֲנֵן
 14 הוּא, דְּזֶה שְׂאִמְרוּ "כָּל הַקּוֹרָא כּוּ" כְּנִגְדוּ, הַפְּנֹנָה שְׂאִיר
 15 לוֹ אוֹר הַתּוֹרָה, דְּכַאֲשֶׁר לְמוֹדִים תּוֹרָה צְרִיכִים לְהַרְגִישׁ
 16 (דְּאִרְף מִעַן דְּעִרְהָרַעוּ) אֶת אוֹר הַתּוֹרָה, וְהִינּוּ דְּאוֹר
 17 הַתּוֹרָה תִּפְעַל עָלָיו בְּכָל עֲנִינּוּ, דְּתּוֹרָה אוֹר הָרִי הַתּוֹרָה
 18 צְרִיכָה לְהֵאִיר כָּל עֲנִינּוּ (וְכַנ"ל דְּהַעוֹלָם הֵנָּה הוּא מְקוֹם
 19 הַאֲפֵלָה, וְהַתּוֹרָה הִיא הַנֵּר הַמְאִיר אֶת חֲשָׁף הַעוֹלָם), וּכְמוֹ
 20 בְּהַשְׂגָּה שְׂבִתּוֹרָה הָרִי עַל יְדֵי הַיְגִיעָה בַּתּוֹרָה הוּא יוֹדַע
 21 וּמְשִׁיג הַעֲנֵן עַל בְּרִיו, וּכְמוֹ עַל דְּרָף מְשֻׁלָּשׁ דְּכַאֲשֶׁר
 22 לְמוֹד דְּבַר הַלְכָה, וְאִמְרוּ זֶה אִמְרוּ כֵן, וְזֶה אִמְרוּ כֵן,
 23 הֵנָּה גַם אִם יוֹדַע פִּסְק הַהֲלָכָה שֶׁזֶה אִמְרוּ כֵן וְזֶה אִמְרוּ
 24 כֵן, הָרִי יְדִיעָה זֶה אֵין זֶה יְדִיעָה כָּל־ל, כִּי אִם עֵקֶר
 25 הַיְדִיעָה הִיא אֲשֶׁר יָדַע טַעְמוֹ וְשִׁיטְתוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד, הֵנָּה
 26 כְּמוֹ כֵן עֵקֶר הַעֲבֻדָה שְׂבִתּוֹרָה הוּא שְׂאוֹר הַתּוֹרָה יְאִיר
 27 בְּכָל עֲנִינּוּ, וּבְכַרִּי שִׁיחֵה כֵן זֶהוּ עַל יְדֵי "שֻׁלַּשׁ שְׁעוֹת
 28 רֵאשׁוֹנוֹת הַקְּדוּשׁ בְּרוּף הוּא יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה", וְזֶה
 29 נוֹתֵן כַּח לְהִיּוֹת דְּ"כָל הַקּוֹרָא בַּתּוֹרָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּף הוּא
 30 כּוּ" כְּנִגְדוּ" שְׂאִיר לוֹ אוֹר הַתּוֹרָה, וְלָכֵן יֵשׁ בְּזֶה חֲלוּקֵי
 31 מְדִרְגוֹת, כְּמוֹ אֶחָד שְׂיִוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, שְׂנִים כּוּ,
 32 וְעֲשָׂרָה, דְּאִזּוֹ הוּי חֲבוּרָה וְאִגְדָּה, וְאִכּל בִּי עֲשָׂרָה
 33 שְׂכִינְתָא שְׂרִיא"ט בְּגְלוּי אוֹר מְקִיף, וְנִמְצָא יֵשׁ שֻׁלַּשׁ
 34 מְדִרְגוֹת בַּתּוֹרָה, הַרֵאשׁוֹנָה הִיא הַעֲבֻדָה וַיְגִיעָה כְּנ"ל,
 35 וְהַשְּׁנִית הִיא מֵה שְׂעַל יְדֵי אוֹר הַתּוֹרָה יוֹרֵשׁ נִיצוּצוֹת
 36 דְּתַהוּ, וְהִיא יְרוּשַׁת יַעֲקֹב אִישׁ תָּם שֶׁהוּא יוֹשֵׁב אֶהְלִים

לח. מזה. לט. ועל כל עשרה (כל מקום שיש עשרה יהודים) - השכינה שורה. מ. התעוררות מלמעלה. מא. אם רוח היצר הרע מושל בך. מב. הכוונה. מג. הצד האחר (המנגד לקדושה). מד. לעלות עליך. מה. מקומך הטוב. מז. שהיית נוהג לעמוד בו. מז. אל תעזוב.

לקוטי דיבורים

תורה - אור

20 וזהו המפתח לגזירות הקשות; התורה מראה
21 בבהירות היכן נמצא אוצר האושר המהווה את
22 ההצלה היהודית האמיתית.
23 תורה היא מורת הדרך שלנו בכל התחומים.
24 זקוקים בודאי לאנשי מדע כדי לסדר את הענינים
25 הפוליטיים והכלכליים השייכים לכלל ישראל
26 בארצות הגלות בחוץ לארץ ובגלות ארץ ישראל, אך
27 אין לכל אלה מה לומר על חיי התורה הרוחניים,
28 ועליהם לנהל את עבודתם הפוליטית והכלכלית רק
29 בהתאם להוראות התורה, רק אז יביאו את האושר
30 המקווה.
31 יהודים!
32 עלינו להתבונן היטב במצב, על כל אחד ואחת
33 להתעמק בשאלה מי הוא זה שמעניש את העם
34 היהודי? ומדוע? ולענות כל אחד לעצמו את התשובה
35 האמיתית לאמיתה, שהמצב הנוכחי הוא כפי שהיה
36 תמיד שלפני כל "ויעשו הרע בעיני ה'", כשבני ישראל
37 עשו את הרע בעיני השי"ת, נענשו ברעב, בצרה של
38 מגפה או במצב של מלחמה, עד שבני ישראל שבו אל
39 השי"ת ונגאלו.

1 אך, "ותורה אור"³, התורה מאירה את כל
2 האירועים ומצביעה בצורה ברורה על משמעותם של
3 האירועים.
4 לכל אדם יש משיכה רגשית-לבבית לדבר טוב
5 ושימושי, ורגש דחיה אינסטינקטיבי כלפי דבר גרוע
6 ונורא. שני רגשות אלה, לרצות בטוב ולא לרצות ברע
7 אינם דורשים הסברים והתעוררות, אלא כשאדם
8 רואה את הדבר הטוב הוא נמשך אליו מיד, וכשהוא
9 רואה את הדבר הרע הוא מיד נחרד ונרתע ממנו.
10 כשאדם יושב בחושך, הרי יכול להיות מונח לידו
11 האוצר הטוב ביותר והוא לא יתעורר ברגשי לב אליו,
12 ויכולה להימצא לידו החיה הרעה ביותר והוא לא
13 יחרד בחרדת הלב, שכן הוא נמצא בחושך ואינו
14 רואה לא את אוצר האושר ולא את שואת המוות.
15 אך "ותורה אור", התורה מאירה את משמעות
16 צרות הפורענות היהודיות, הזועקות עד לשמים, שהן
17 האמירה האלקית שנאמרה מראש: "אם לא ביד
18 חזקה אמלוך עליכם"⁴.
19 זהו היסוד והסיבה לצרותיהם של בני ישראל,

י"ד אייר, פסח שני, ה'תש"ד

(4) ראה יחזקאל כ, לג.

(3) משלי ו, כג.

יומן כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ

1 (ה) ספוריו של החסיד רח"ש מקרעסלאווא מאשר שמע בהיותו במעזריטש:

2 (א) מורנו⁵⁶ הבעש"ט נולד בשנת תנ"ח, וסימנו נחת. בן שלש שנים הכיר את בוראו⁵⁶ ושלוש
3 ושלושים שנה הי' נסתר. וסימן גל עד. וכשהי' בן שלשים ושש נתגלה⁵⁷, ועשרים ושש שנה נהג
4 את החבריא קדישא.

(ג) ראה בכ"ז שיחת כ' כסלו תרצ"ג [לקו"ד ח"א לא, א ואילך].

אוחו לגלות לו באיזה יום ובאיזה שנה נתגלה אלי מורי אחי
השילוני ועתה בא העת לגלותו אני ביום מלאות לי י' וא"ו שנים
ביום ח"י אלול בשנת ת"פ"ד בעיר אקופ כחצות הלילה נגלה אלי
איך אין לי רשות הלמוד הראשון הי' פרשה בראשית וכאשר
גמרנו התוה"ק עד לעיני כל ישראל הייתי בן ל' וא"ו ונגלתי.
וראה ספר השיחות תשי"ח ע' 165.

56 ראה רשימות רבינו משנת תרס"ח נדפסה מצילום כ"ק
בקובץ יגדיל תורה (ניו יארק) שנה ג' חוברת ו' (לא). כתר שם
טוב (קה"ת, תשס"ד) הוספות סימן רפ הערה 27.
57 ראה מכתב הבעש"ט (להרה"ח וכו' מ' יעקב יוסף הכהן
כו' פולנאה, מיום ג' מקץ תקי"ג) – נדפס ב"התמים" חוברת ד'
ע' יח [קעד, ב]. חלקה הועתק בשיחת כ' כסלו (שם): א"דש"ה
גי"ה קבלתי ושמחתי כעל כל הון רב והצדק את כ"ה כי הבטחתי

1 (ב) בשנות ההסתר הי' לבוש בכגדי כפרי והי' נמצא תמיד בחברת אנשים פשוטים ומחזק
2 אותם בעניני אמונה פשוטה ומרגילים שלא ילמדו מהנכרים יושבי הכפרים ומרגילים לשמור
3 לשונם מלשון הרע ורכילות ודיבורי קללה.

4 (ג) מחלק אגוזים ותפוחים לילדים קטנים ומרגילים לברך עליהם והי' עונה אמן אחר
5 ברכותיהם בדבוקי' עצומ'.

6 (ד) רגיל הי' הבעש"ט – בשנים שהי' בהסתר – להניח את ידו הקדושה על לב הילדים
7 ומברכם: דו זאָלסט זיין אַ וואַרעמער איד.

8 (ה) שש שנים סרב הבעש"ט להתגלות⁵⁸ ומשום זה הפחיתו לו שש שנים מחייו, ונסתלק ביום
9 הרביעי – נטלו המאורות סימן – ראשון לחג השבועות⁵⁹ בשנת תק"ך כשהי' בן ששים ואחת
10 שנה שמונה חדשים ושמונה עשר יום.

11 (ו) אודות הסעודה בל"ג בעומר תק"ך שהיתה בחדוה גדולה ואמר הבעש"ט תורה ע"פ⁶⁰
12 ואהבת את הוי' אלקיך, ואהבת בגימט' ב' פעמים אור⁶¹, אור בגימט' רז⁶² זר, עבודת הצדיקים
13 לגלות את הרז שישנו גם בזר ואז נעשה אור, ע"י ואהבת הוא ב' פעמים אור, אור ישר ואור
14 חוזר⁶³, אור במספר קטן ט' ב"פ אור הוא ב"פ ט' עולה י"ח, בעוד י"ח ימים אזכה לאור חוזר
15 כמ"ש⁶⁴ והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה, ורוח אייתי רוח ואמשיך רוח⁶⁵ באור חדש יאיר
16 עד כי יבוא מלך המשיח.

17 (ז) מורנו הה"מ ממעזריטש אמר כי נשיאותו של מורנו הבעש"ט עשרים ושש שנים כמנין
18 שם הוי' וכמנין שני פעמים אחד.

19 (ח) פעם הי' במעזריטש בעת שהי' כ"ק אדמו"ר הזקן שם וראה הנהגתו ושירותו את הרב
20 המגיד וחיבתו של הרב המגיד אליו וגודל הדרת הכבוד אשר רחשו לו החבריא קדישא.

21 (א) שתי התורות שאו מרום עיניכם, אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש אשר רק
22 הוא – כ"ק אדמו"ר הזקן – הי' היחיד שידע אותן על בורין.

23 (ב) דבר השאלה בסירכא שהסכים הרב המגיד אליו⁶⁶.

24 (ג) בדבר⁶⁷ החולה מסוכן שהושיב הרב המגיד בי"ד לבטל ולקרוע הגזר דין, הרב המגיד,
25 הרב בעל פרי הארץ⁶⁸ וכ"ק אדמו"ר.

26 (ד) אכילת חלק הדג בסעודת ליל ש"ק שהכינו הרב המגיד בעצמו כדרכו בכל עש"ק וערב
27 יו"ט⁶⁹.

28 (ה) השבחים ששיבח הרב המלאך הקדוש את כ"ק אדמו"ר.

64 קהלת יב, ז.
65 ראה זח"ב קסב, ב. וראה תו"א מקץ מב, ג. אוה"ת
חנוכה רפו, א. אגרות-קודש ח"ד ע' ע. הועתק ב"היום יום" כ
אדר שני.
66 ראה שו"ת אדה"ז סימן יד. הובא בשו"ת צ"צ יו"ד סימן
קד ס"ח.
67 ראה רשימת היומן של רבינו – מוצש"ק שמות תרס"ז
(ספר השיחות תורת שלום ע' 85).
68 הרה"ק ר' מנחם מענדל מהארדאק.
69 ראה ספר השיחות תרפ"ד ע' 53. וש"נ.

58 ראה "התמים" חוברת א' ע' יא [ז, א] ואילך. שיחת חג
הפסח תרצ"ד סכ"ז ואילך (לקו"ד ח"ב קלז, א ואילך). ספר
השיחות תש"ג ע' 191. ועוד.
59 ראה ספר השיחות תרצ"ט ע' 333. וש"נ.
60 ואתחנן ו, ה.
61 שער הכוונות כוונת ק"ש דרוש ח'. פרי עץ חיים שער
הק"ש פכ"ג. פכ"ה.
62 תקו"ז תי"ט (לט, ב). זח"ג כח, ב ברע"מ. וראה לקוטי
שיחות ח"י ע' 8. חכ"ה ע' 7.
63 ראה תו"ח תולדות קמב, ד. קמט, ג. ועוד.

1 (ו) בפעם הראשונה שהי' רח"ש אצל כ"ק אדמו"ר בליאָזנא בשנת תקל"ז, הזכירו כ"ק
2 אדמו"ר את המאורע עם הרה"צ ר' משולם זוסיא מהאַניפּאָליא שהי' בש"ק אמור תק"ל שאמר
3 הה"מ תורה ע"פ⁷⁰ נר הוי' נשמת אדם וביאר הפסוק נשמת אדם תלמדנו⁷¹ ובתוך אמירת התורה
4 אמר, ע"ד השגתו וידיעתו של הרה"צ ר' משולם זוסיא בהסוגיא דערכין שהוא מצד הנשמה,
5 והרה"צ לא שמע דברים אלו, וכשראה שהה"מ מדבר והוא אינו שומע הי' בצער גדול וחקר
6 אצל כל תלמידי החבריא קדישא אודות זה.

7 (ז) הספור⁷² הנ"ל בסוגיא דערכין שפלפלו בזה גאוני החבריא קדישא, והרמ"ז ראה אשר
8 הגאונים כ"ק בעל הפלאה⁷³ אחיו הר"ש⁷⁴ והישיש בעל התולדות⁷⁵ ועוד מפלפלים ליישב הסוגיא
9 חמורה במסכת ערכין, דחק ונכנס גם הוא ביניהם והטה אזנו לשמוע דבריהם ולגודל צערו לא
10 הבין מה שדברו ביניהם בע"פ ויבקש שיראו לו את הסוגיא בפנים, ויקח את הגמרא וילך אל
11 האכסניא ויבכה במר נפשו: רבש"ע דו האָסט באַשאַפּען זוסיען און האָסט אים געגעבען אַ
12 נשמה, זוסיא וויל פאַרזוכען די זיסקייט פין דיין הייליגער תורה, ויתענה הפסקה שלשה ימים.
13 הגאונים הנ"ל התוכחו איזה ימים בישוב הסוגיא וכשגמרו נכנסו להרב המגיד להציע דבריהם
14 ויכנסו גם עוד איזה תלמידים מהחבריא קדישא והרמ"ז בתוכם, כשתי שעות הציעו גאוני
15 החבריא קדישא את סברותיהם בישוב הסוגיא וכשגמרו להציע נשען הרב המגיד על זרועות
16 קדשו ויהי בדבקות גדולה משך זמן נכון, ויפקח עיני קדשו ויביט על פני קדש תלמידיו הקדושים
17 ויסתכל בפני קדש תלמידו הרמ"ז ויאמר לו: ומה דעתך בישוב סוגיא זו. ויען הרמ"ז: זוסיא
18 קען ניט לערנען, זוסיא איז אַ עני בדעת⁷⁶, זוסיא האָט געוויינט און געבעטען באַ השי"ת אַז ער
19 וויל פאַרזוכען די זיסקייט פון שכל התורה, האָב איך אַזוי געלערנט די סוגיא. ויאמר הסוגיא
20 בעל פה ויתפעלו הגאונים במאד, והרב המגיד אמר נשמת אדם תלמדנו.

שנט). וראה אוה"ת ענינים ע' נג ואילך.
73) הרה"ק ר' פינחס הלוי הורוויץ.
74) הרה"ק ר' שמואל שמעלקא מניקלשבורג.
75) הרה"ק ר' יעקב יוסף הכהן מפולנא בעמח"ס תולדות יעקב יוסף.
76) ראה כתובות סח, א.גדרים מא, א.

70) משלי כ, כז.
71) ע"פ איוב לב, ה. וראה זהר חדש לך (מדרש הנעלם) כד, א: "הנשמה היא מורה ומלמדה לאדם ומחנכתו בכל דרך ישר". מדרש פינחס (להר"פ מקאריץ) ד, א. לט, א (ירושלים, תשי"ג).
72) ראה גם רשימה שבהערה 67 (ספר השיחות תורת שלום ע' 84). שיחת כה מרחשון תרצ"ה (תורת מנחם רשימת היומן ע'

אגרות קודש

1 ב"ה, א' י"ט מ"ח פ"ב
2 כבוד ידידי הרב הנכבד ווי"ח אי"א
3 מוהר"ד שי, וידי"ע הנכבד ווי"ח אי"א
4 מוהרשי"ח שי שוי"ב, וידי"ע הנעלה ווי"ח
5 אי"א מוהרי"ק שי
6 שלום וברכה!
7 מכתב ידידינו רשי"ח שי' לכי' אמי מורתי הרבנית
8 הכבודה תחי' קראתי.
9 ועי"ד בית הכנסת, שנעשה בהבית חומה, בודאי ענתה
10 כבוי' א"מ הרבנית הכבודה תחי' ועליו אין לי מה להוסיף.

11 רק זה כי הסכמנו, כבוי' אמי מורתי הרבנית הכבודה תחי'
12 ואני, ליתן לעי"ע, בסך מילליאן רוי"כ בתיקון בית הטבילה
13 והמרחץ, וסך כזה נוכל לשלוח בעזה"י במשך כחדש ימים,
14 והוא רק לטובת תיקון בית הטבילה. והוא עפ"י תוקף
15 צוואת הוד כ"ק אממו"ר הרה"ק צוקללה"ה נבג"מ זי"ע,
16 כאשר זה כבר כתבנו להם עי"ד איזה תיקון, אמנם עתה
17 יהי' לעי"ע זה, ואי"ה בימים אלו אשלח איזה סכום
18 להתחלה טובה, ויזדרזו בזה, והשי"ת יהי' בעזרם.
19 והיו ברכה ושלוי' כאו"י והדו"ש ידי"ע, בן מו"ר
20 יי"ש.
אג"ק מוהרי"צ כרך יד

פרק ג' הלכה י'

גְּבֵהַּ הַמְּנוּרָה הָיָה שְׂמוֹנָה עֶשְׂרֵי טַפָּח: הִרְגְּלִים וְהַפֶּרֶחַ שְׁלֹשָׁה, וְשְׁנֵי טַפָּחִים חֶלֶק, וְטַפָּח שָׂפוֹ גְּבִיעַ כְּפֹתוֹר וּפְרָח, וְטַפָּחִים חֶלֶק; וְטַפָּח כְּפֹתוֹר, וְשְׁנֵי קָנִים יוֹצְאִין מִמֶּנּוּ - אֶחָד הֵילֵךְ וְאֶחָד הֵילָה, וְנִמְשְׁכִין וְעוֹלִין כְּנֶגֶד גְּבֵהַּ הַמְּנוּרָה; וְטַפָּח חֶלֶק; וְטַפָּח כְּפֹתוֹר, וְשְׁנֵי קָנִים יוֹצְאִין מִמֶּנּוּ - אֶחָד הֵילֵךְ וְאֶחָד הֵילָה, וְנִמְשְׁכִין וְעוֹלִין כְּנֶגֶד גְּבֵהַּ הַמְּנוּרָה; וְטַפָּח חֶלֶק; וְטַפָּח כְּפֹתוֹר, וְשְׁנֵי קָנִים יוֹצְאִין מִמֶּנּוּ - אֶחָד הֵילֵךְ וְאֶחָד הֵילָה, וְנִמְשְׁכִין וְעוֹלִין כְּנֶגֶד גְּבֵהַּ הַמְּנוּרָה; וְטַפָּחִים חֶלֶק; נִשְׁתַּיְרוּ שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים, שֶׁפֶתָּהּ שְׁלֹשָׁה גְּבִיעִים, כְּפֹתוֹר וּפְרָח. וְזוֹ הִיא צוּרְתָּהּ:

נקודות משיחות קודש

המשכן רואים את ציורו של הרמב"ם ופירושו של ר' אברהם בן הרמב"ם, היו גם הם כותבים שאין כל מחלוקת בזה ולכולי עלמא היו הקנים "ביושר".

ואם כנים הדברים, מהנכון להחזיר עטרה ליושנה - שכל העושים ציורים מהמנורה יציירו את קני המנורה באלכסון כדעת רש"י והרמב"ם.

עוד עניין בזה: הציור הרגיל של המנורה שששת הקנים הם כחצאי קשת הוא עפ"י השערה חיקוי מציור המנורה אשר לא יהודים ציירו ברומי, ועל "שער הנצחון" של טיטוס ימ"ש! שנוסף לזה שציור המנורה שעל שער טיטוס אינו מדוייק כלל - הרי זה נעשה, כמובן, כדי להראות ולבטא את השליטה והממשלה של רומי על היהודים ר"ל, עד שחקקו שם בכמה מקומות את התיבות "יודעא קאפטא" ("יהודה שבויים"). והיו זמנים שבהם היו מכריחים יהודים לבא להשער, שיראו את הכתוב ורשום שם בכדי להשפילם. נמצא, שציור קני המנורה כחצאי קשת צריך להביא לזעקת שבר - נוסף על זה וגם זה עיקר שזהו היפך רש"י והרמב"ם - גם מפני שזה נותן הסכם מסויים ר"ל להציור שעל שער טיטוס, שנעשה כדי לצער יהודים ולהשפילם!

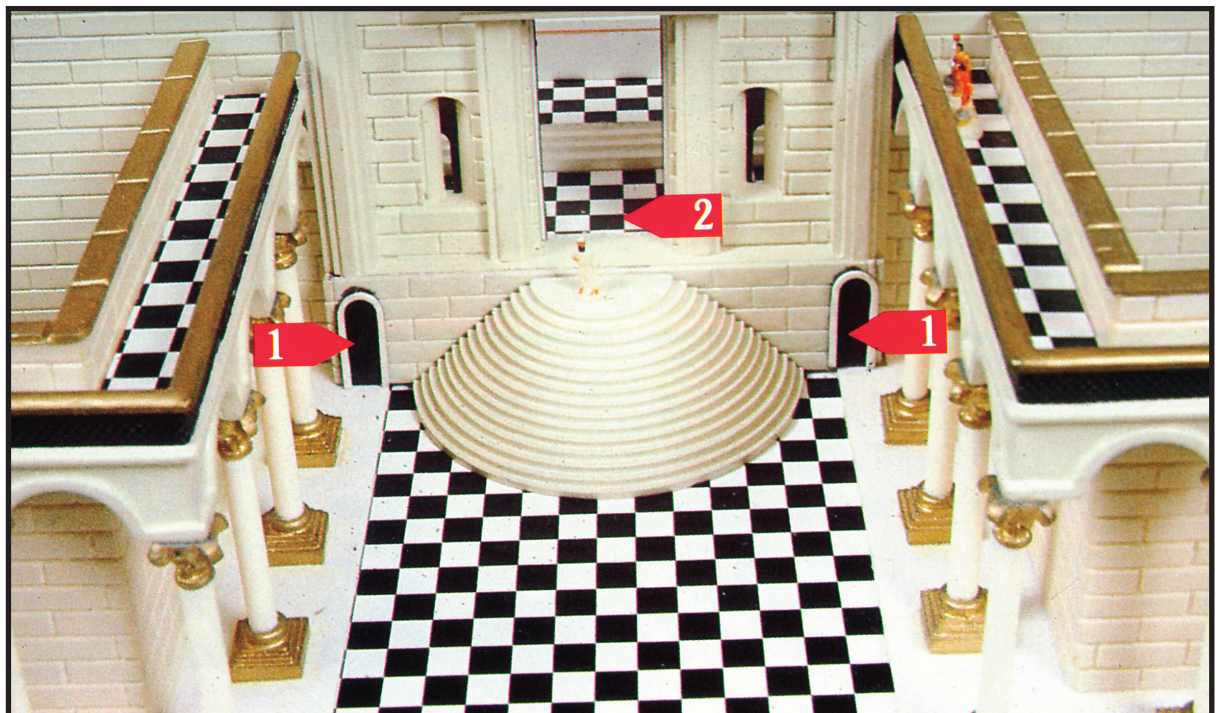
בציור המנורה שבגוף כתב יד קדשו של הרמב"ם (בפירושו למשניות), ישנו עוד פרט השונה מבציורים הרגילים של המנורה - ששת קני המנורה נמשכים למעלה באלכסון, דלא כבציורי המנורה הרגילים, שהם נמשכים בחצאי קשת.

ואעפ"י שבנוגע לפרט זה, אולי היה מקום לומר בדוחק הכי גדול, שהרמב"ם צייר "להקל על הציור" - אבל מפורש בפירוש רבנו אברהם בן הרמב"ם: "ששת הקנים ... נמשכים מגופה של המנורה לצד ראשה ביושר כמו שצייר אותה אבא מרי ז"ל, לא בעיגול כמו שצייר אותה זולתו". כך איתא גם בפירוש רש"י על התורה שששת הקנים "באלכסון נמשכים ועולים".

בעל משנת הסידים בספרו "מעשה חושב" כותב בפשטות שששת הקנים "נמשכים בעיגול", ומדייק זאת מדברי הרמב"ם שכתב "נמשכים ועולים". וכן מביא מבעל "חכמת המשכן" שכתב "נראה ... שהיו עולים הקנים כמעט בעיגול". אולם מאחר שב"מעשה חושב" מפרש ש"נמשכין בעיגול" מסתימת לשון הרמב"ם שלא הזכיר בחיבורו "אלכסון", הרי לאחר שנתגלה גוף כתב יד קודשו של הרמב"ם בציור המנורה, ועדותו של בן הרמב"ם בזה - בטל היסוד ובטל הבנין.

ובמחילת כבוד תורתם, ולפי עניות דעתי נראה ברור, שאם היו המעשה חושב ובעל חכמת

(לקוטי שיחות חלק כ"א, שיחה ג לפר' תרומה)

1. לשכת הכנורות 2. שער ניקנור

פרק ג משנה ה

רַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה אוֹמֵר, כָּל הַמְקַבֵּל עָלָיו עוֹל תּוֹרָה, מְעַבְרִין מִמֶּנּוּ עוֹל מַלְכוּת וְעוֹל דֶּרֶךְ אֶרֶץ.
וְכָל הַפּוֹרֵק מִמֶּנּוּ עוֹל תּוֹרָה, נוֹתְנִין עָלָיו עוֹל מַלְכוּת וְעוֹל דֶּרֶךְ אֶרֶץ:

נקודות משיחות קודש

(לכאורה יש להקשות על זה ממה שידוע שכאשר העבודה היא מתוך תענוג, הרגש מציאותו, ישנה אפשרות לענין בלתי רצוי, ואילו כאשר העבודה היא מתוך קבלת עול וביטול אין לחשוש לכך.

אולם, כד דייקת שפיר אין כאן סתירה. שכן, שם מדובר באדם שלא בירר וזיכך את כל התענוג שלו, כח התענוג כשלעצמו נשאר כמקודם, אלא שברגע זה משתמש בו ללימוד התורה, ואחר כך משתמש בו לדברים אחרים. ואילו כאן מדובר באדם שהתורה חדרה בכל כחותיו, הן כחות הפנימיים, שכל ומדות, והן כחות המקיפים, רצון ותענוג, עד שאין לו תענוג אחר מלבד התענוג בתורה. ופשוט שבמצב כזה אין שום אפשרות שיבוא לידי תקלה, שכן בכל מציאותו אין שום נקודת-אחיזה לענין בלתי רצוי. אולם כאשר הוא מקבל על עצמו "עול תורה", בחינת קבלת עול, הרי אין לו דרך כיצד לבחון היכן מונחת מציאותו⁶.

כָּל הַמְקַבֵּל עָלָיו עוֹל תּוֹרָה

יש לדקדק בזה: לימוד התורה גורם תענוג ושמחה, ככתוב⁷ "שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב", ואם כן כיצד מתאים הביטוי "עול תורה"?

אלא כוונת התנא היא, שגם כשאין לו לאדם חיות בלימודו, עקב טרדות גשמיות שונות המבלבלות אותו, עליו להתחזק וללמוד תורה מתוך קבלת עול תורה. ועל ידי זה שאינו מתחשב עם טרדות העולם ולומד תורה בדרך קבלת עול, זוכה להשתחרר מהן: "מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ".

ובכדי להוציא מדעת אלו הסוברים שהעצה לטרדות הנ"ל היא לחנוט בלימודו ועל ידי זה יקל לו, ממשך התנא ללמדנו שלא היא, ואדרבה – "כל הפורק ממנו עול תורה נותנין עליו עול מלכות ועול דרך ארץ".

ובכדי להקל על האדם בעבודה זו, הנה מן השמים הראו שגם לפי חוקי המדינה הדבר כן: רבנים ותלמידי ישיבה המקבלים עליהם עול תורה פטורים מ"עול מלכות" – "טורח המלך"⁸ וחיילותיו⁹.

השאלות במשנתנו: א. קבלת עול תורה אינה ענין למדת חסידות דוקא. ב. "מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ" – כלום אין שכר על קבלת עול תורה אלא זה בלבד? ג. הקשר לבעל המאמר – רבי נחוניא בן הקנה. והביאור:

הַמְקַבֵּל עָלָיו עוֹל תּוֹרָה – היינו מי שלומד תורה מצד קבלת עול, לא מצד התענוג שיש לו בלימודו; מורגש אצלו ה"עול", ולא התענוג. עבודה זו היא בניגוד לטבע האדם, שהרי מטבע הדברים הוא שאדם מתענג ביותר מהבנה והשגה, ולמרות זאת אין הוא עוסק בתורה מצד התענוג שבדבר אלא מצד "עול תורה". ולכן מתנהגים עמו כנגד מדה: מְעַבְרִין מִמֶּנּוּ עוֹל מַלְכוּת – אף שמצד טבע העולם הרי "דינא דמלכותא דינא"¹. וְעוֹל דֶּרֶךְ אֶרֶץ – אף שברוך הטבע צריך להיות "הנהג בם מנהג דרך ארץ"².

ואילו הַפּוֹרֵק מִמֶּנּוּ עוֹל תּוֹרָה – אלא לימודו הוא מתוך תענוג, שהיא עבודה טבעית, נוֹתְנִין עָלָיו עוֹל מַלְכוּת וְעוֹל דֶּרֶךְ אֶרֶץ – כפי שמתחייב מצד טבע העולם.

וענין זה קשור לרבי נחוניא בן הקנה, שהי' מופלג בתורה, הן בתורת הנגלה, כמאמר רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו³ "נראין דברי רבי נחוניא בן הקנה מדברי ומדבריהם", וכן בתורת הנסתר, כידוע שהוא המחבר דספר הבהיר, ואם כן ברור שלימודו הי' בתכלית השלימות, באופן של תענוג; ואף על פי כן דרש ותבע לימוד באופן של "עול" דוקא.

לפי זה יש לבאר גם מה שמצינו⁴ שרבי נחוניא בן הקנה הי' מתפלל בכניסתו לבית המדרש "יהי רצון כו' שלא תארע תקלה על ידי": כאשר לימוד התורה הוא מתוך תענוג, אין מקום לחשש מענין בלתי רצוי, אפילו מצד הגוף והנפש הבהמית, שכן היות שתענוגו של האדם מלוכב בתורה, חודרת התורה בכל פרטי כחותיו⁵; ואילו כשהלימוד הוא באופן של "עול", שלילת וביטול התענוג, הן התענוג דנפש האלקית והן התענוג דנפש הבהמית, יתכן שמצד הגוף והנפש הבהמית תהי' "תקלה".

6. משיחות ש"פ ואתחנן, עקב תשמ"ה – על פי רשימת השומעים בלבד.
7. תהלים קיט, קסב.
8. פיה"מ.
9. משיחת ש"פ בהר תשי"ט – על פי רשימת השומעים בלבד.

1. גיטין י, ב.
2. ברכות לה, ב.
3. בב"ב י, ב.
4. ברכות כח, ב.
5. וראה סוטה כא, א: תורה מגנא ומצלא.

פרשת דברים

א אלה הדברים אשר דבר משה אל-כל ישראל בעבר הירדן במדבר בערבה מול סוף בין-פארן ובין-תפל ולכן וחרצת ודי זהב: **ב** אחד עשר יום מהרב דרך הר-שעיר עד קדש ברנע: **ג** ויהי בארבעים שנה בעשתי-עשר ה'דש באחד לחדש דבר משה אל-בני ישראל ככל אשר צוה יהוה אתו אלהים: **ד** אחרי הפתו את סיון מלך האמורי אשר יושב בחשבון ואת עוג מלך הבשן אשר-יושב בעשתרת באדריעי: **ה** בעבר הירדן בארץ מואב הואיל משה באר את-התורה הזאת לאמר: **ו** יהוה אלהינו דבר אלינו בהרב לאמר רב לכם שבת פהר הזה: **ז** פנו וסעו לכם ובאו הר האמורי ואל-כל-שכניו בערבה בהר ובשפלה ובנגב ובחוף הים ארץ הפניעני והלבנון עדי-הנהר הגדל נהר-פרת: **ח** ראה נתתי לפניכם את-הארץ באו ורשו את-הארץ אשר נשבע יהוה לאבותיכם לאברהם ליצחק וליעקב לתת להם ולזרעם אחריהם: **ט** ואמר אלכם בעת ההוא לאמר לא-אוכל לבדי שאת אתכם: **י** יהוה אלהיכם הרבה אתכם והנכם היום ככוכבי השמים לרב: **יא** יהוה אלהי אבותכם יסף עליכם כפם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דבר לכם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לו עמ' 42)

חמש דברים

ר"ל אמרו שאת הספרים הראשונים אמר משה "מפי הגבורה", וספר דברים "מפי עצמו". פרוש: מפי הגבורה - ה' שם את דבריו בפיו והוא העתיק אותן בכתב, באפן שלא התערכה דעתו והשגתו במסירת הדברים. מפי עצמו - דברי ה' נתלכשו בדעתו, הוא דבר מעצמו את דברי ה' שהשיג בדעתו, ולכן מסרם לבני ישראל כאלו "מפי עצמו".

שני י איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם

ורייכם: **יב** ה'בו לכם אנשים חכמים ונבנים וידעים לשבטיכם ואשימם פראשיכם: **יג** ותענו אתי ותאמרו טוב-הדבר אשר-דברת לעשות: **יד** ואקח את-ראשי שבטיכם אנשים חכמים וידעים ואתן אותם ראשים עליכם שרי אלפים ושרי מאות ושרי חמשים ושרי עשרת ושרים לשבטיכם: **טו** ואצוה את-שפטיכם בעת ההוא לאמר שמע בין-אחיכם ושפטתם צדק בין איש ובין-אחיו ובין גרו: **טז** לא-תפירו פנים במשפט בקטן בגדל תשמעוין לא תגורו מפני-איש כי המשפט לאלהים הוא והדבר אשר יקשה מכם תקרבון אלי ושמעתיו: **יז** ואצוה אתכם בעת ההוא את כל-הדברים אשר תעשון: **יח** ונסע מהרב ונלך את כל-המדבר הגדול והנורא ההוא אשר ראיתם דרך הר האמורי כאשר צוה יהוה אלהינו אתנו ונבא עד קדש ברנע: **יט** ואמר אלכם באתם עדי-הר האמורי אשר-יהוה אלהינו נתן לנו: **כ** ראה נתן יהוה אלהיך לפניך את-הארץ עלה רש כאשר דבר יהוה אלהי אבתיך לך אל-תירא ואל-תחת:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות טז עמ' 209)

חמש דברים

את ספר דברים אמר משה "מפי עצמו", היינו שדבר ה' נתלכש בשכלו. לפי זה יש לבאר מדוע תלה משה בפרשתנו את מנזי השופטים בעצמו, לא ביהורו, שכן גם מצד בחינת משה נרשש שצריכים שופטים.

שלישי **כב** ותקרבון אלי כלכם ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו-לנו את-הארץ וישבו אתנו דבר את-הדרך אשר נעלה-בה ואת הערים אשר נבא אליהן: **כג** וייטב בעיני הדבר ואקח מכם שנים עשר אנשים איש אחד לשבט: **כד** ויפנו ויעלו ההרה ויבאו עד-נחל אשפל וירגלו אתה: **כה** ויקחו בידם מפרי הארץ

לקראת ואזנים לשמוע", ובלשון רז"ל: "ארבעין שנים . . קאי איניש אדעתיה דרביה".

רביעי ^ט וטפכם אשר אמרתם לבו יהיה ובניכם אשר לא ידעו היום טוב ורע המה יבאו שמה ולהם אתננה והם יירשוה: ^ט ואתם פנו לכם וסעו המדברה דרך ים־סוף: ^{מא} ותענו | ותאמרו אלי חטאנו ליהוה אנחנו נעלה ונלחמנו בכל אשר צונו יהוה אלהינו ותחגרו איש את־כלי מלחמתו ותהינו לעלת ההרה: ^{מב} ויאמר יהוה אלי אמר להם לא תעלו ולא תלחמו פי אינני בקרבכם ולא תגנפו לפני איביכם: ^{מג} ואדבר אליכם ולא שמעתם ותמרו את־פי יהוה ותודו ותעלו ההרה: ^{מד} ויצא האמרי הישב בהר ההוא לקראתכם וירדפו אתכם כאשר תעשינה הדברים ויפתו אתכם בשעיר עִד־חַרְמָה: ^{מה} ותשבּו ותכבו לפני יהוה ולא־שמע יהוה בקלכם ולא האזין אליכם: ^{מו} ותשבּו בקדש ימים רבים כימים אשר ישבתם: ^ב ונפן ונפע המדברה דרך ים־סוף כאשר דבר יהוה אלי ונסב את־הר־שעיר ימים רבים: ^ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יט עמ' 42)

חמש דברים

את ספר דברים אמר משה "מפי עצמו", היינו שדבר ה' נתלבש בשכלו. לפי זה יש לבאר מה שאמרו רז"ל ש"אפילו מאן דלא דריש סמוכים, במשנה תורה דריש", וכתבו ראשונים, "דכל התורה מפי הגבורה נאמרה ואין מקדם ומאחר, אבל משה, שסדר משנה תורה פרשה אחר פרשה, לא סדר אלא להדרש". פי בספר דברים השיג משה את סדר הדברים בשכלו, ובהקבצת שסדר הפרשיות מוכן ומשג.

חמישי ^ב ויאמר יהוה אלי לאמר: ^ג רב־לכם סב את־ההר הזה פנו לכם צפנה: ^ד ואת־העם צו לאמר אתם עברים בגבול אחיכם בני־עשו הישבים בשעיר ויראו מפם ונשמרתם מאד: ^ה אל־תתגרו כם פי לא־אתן לכם מארצם עד

ויורדו אלינו וישבו אתנו דבר ויאמרו טובה הארץ אשר־יהוה אלהינו נתן לנו: ^ט ולא אביתם לעלת ותמרו את־פי יהוה אלהיכם: ^ט ותרגנו באהליכם ותאמרו בשנאת יהוה אתנו הוציאנו מארץ מצרים לתת אתנו ביד האמרי להשמידנו: ^מ אנה | אנחנו עלים אחינו המסו את־לבנו לאמר עם גדול ורם מפנו ערים גדלת ובצורת בשמים וגם־בני ענקים ראינו שם: ^{מא} ואמר אלכם לא־תערצון ולא־תיראון מהם: ^{מב} יהוה אלהיכם ההלך לפניכם הוא ילחם לכם ככל אשר עשה אתכם במצרים לעיניכם: ^{מג} ובמדבר אשר ראית אשר נשאף יהוה אלהיך כאשר ישא־איש את־בנו בכל־הדרך אשר הלכתם עד־באכם עד־המקום הזה: ^{מד} ובדבר הזה אינכם מאמינם ביהוה אלהיכם: ^{מה} ההלך לפניכם בדרך לתור לכם מקום לחנתכם באש | לילה לראתכם בדרך אשר תלכו־בה ובענן יומם: ^{מו} וישמע יהוה את־קול דבריכם ויקצף וישבע לאמר: ^{מז} אם־יראה איש באנשים האלה הדור הרע הזה את הארץ הטובה אשר נשבעתי לתת לאבותיכם: ^{מח} וזולתי פלב פן־יפנה הוא יראנה ולו־אתן את־הארץ אשר דרד־בה ולבנו יען אשר מלא אחרי יהוה: ^{מט} גם־בי התאנף יהוה בגללכם לאמר גם־אתה לא־תבא שם: ^נ יהושע בן־נון העמד לפניך הוא יבא שמה אתו חזק ביהוה ויחלנה את־ישראל:

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תש"ו א עמ' 250)

חמש דברים

את ספר דברים אמר משה "מפי עצמו", היינו שדבר ה' נתלבש בשכלו. לפי זה יש לבאר מה שספר זה נאמר בשנת הארבעים, שפן התגלות התורה כפי שנתלבשה בדעתו ובהשגתו של משה פעלה שנגלגלו כל עניני מתן תורה בדעתם ובהשגתם של ישראל, בבחינת "לב לדעת ועינים

וַיִּירָשׁוּם וַיֵּשְׁבוּ תַחְתָּם: ^ב כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְבָנֵי
 עֲשׂוּ הַיֹּשְׁבִים בְּשַׁעֲרֵי אֲשֶׁר הִשְׁמִיד אֶת־הַחֲרִי
 מִפְּנֵיהֶם וַיִּירָשׁוּם וַיֵּשְׁבוּ תַחְתָּם עַד הַיּוֹם הַזֶּה:
^ג וְהַעֲוִים הַיֹּשְׁבִים בְּחֻצְרִים עַד־עֹזָה בַּפְּתָרִים
 הַיִּצְאִים מִבְּפֶתֶר הַשְּׂמִידִם וַיֵּשְׁבוּ תַחְתָּם:
^ד קוֹמוּ פָּעוּ וְעִבְרוּ אֶת־נַחַל אֲרִנָּן רְאֵה נָתַתִּי
 בְּיַדְךָ אֶת־סִיחֹן מִלְּךְ־חֻשְׁבֹּן הָאֲמֹרִי וְאֶת־אֲרָצוֹ
 הַחַל רֶשֶׁת וְהַתְּגַר בּוֹ מִלְּחָמָה: ^ה הַיּוֹם הַזֶּה
 אֶחָל תֵּת פַּחַדְךָ וַיִּרְאֶתְךָ עַל־פְּנֵי הַעַמִּים תַּחַת
 פְּלֵי־הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן שִׁמְעֶךָ וְרָגְזוּ וְחָלוּ
 מִפְּנֵיךָ: ^ו וְאֶשְׁלַח מַלְאָכִים מִמֶּדְבָר קְדֻמוֹת
 אֶל־סִיחֹן מִלְּךְ חֻשְׁבֹּן דְּבָרֵי שְׁלוֹם לְאֹמֵר:
^ז אֶעֱבְרָה בְּאֲרָצְךָ בְּדֶרֶךְ בְּדֶרֶךְ אֶלְךָ לֹא אֶסּוּר
 יָמִין וּשְׂמֹאל: ^ח אֲכַל בַּכֶּסֶף תִּשְׁבְּרֵנִי וְאֲכַלְתִּי
 וּמִים בַּכֶּסֶף תִּתֵּן־לִי וְשִׁתִּיתִי רַק אֶעֱבְרָה
 בְּרַגְלִי: ^ט כַּאֲשֶׁר עָשׂוֹלִי בָנִי עֲשׂוּ הַיֹּשְׁבִים
 בְּשַׁעֲרֵי וְהַמּוֹאָבִים הַיֹּשְׁבִים בְּעַר עַד אֲשֶׁר־
 אֶעֱבַר אֶת־הַיַּרְדֵּן אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
 נָתַן לָנוּ: ^י וְלֹא אָבָה סִיחֹן מִלְּךְ חֻשְׁבֹּן הֶעֱבְרָנוּ
 בּוֹ כִּי־הִקְשָׁה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־רוּחוֹ וְאִמְץ
 אֶת־לִבְּךָ לְמַעַן תִּתֵּן בְּיַדְךָ פְּיֹם הַזֶּה: ^{יא} ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (22 קוטי שיחות כט עמ' 18)

שְׁבַת חֲזוֹן

הרה"ק מברדיטשוב אָמר, שְׁבַשְׁבַת חֲזוֹן "מְרַאֵין לְכָל
 אָחֵד וְאָחֵד מִיִּשְׂרָאֵל הַמְקַדֵּשׁ דְּלַעֲתִיד מְרַחֵק" (חֲזוֹן מְלִשׁוֹן
 מִחֻזָּה). וְגַשׁ לְבָאֵר, שֶׁהוּא עַל דֶּרֶךְ הַכְּרוֹזִים הַשּׁוֹנִים
 שְׂמִכְרִיזִים לְמַעֲלָה, שֶׁהַנְּשֻׁמָּה לְמַעֲלָה שׁוֹמַעַת אוֹתָם, וְזֶה
 מִשְׁפִּיעַ גַּם עַל הַנְּשֻׁמָּה שְׁבִגוּף, כַּמֵּאֵמֶר "מִזְלִי־הוּוּ חֲזוֹן". וְאִף
 כָּאֵן: הַמְזַל שֶׁל הַנְּשֻׁמָּה רוֹאֶה אֶת הַמְקַדֵּשׁ, וְרֹאֶה זֶה פּוֹעֵלֶת
 עַל הָאָדָם לְמַטָּה.

שישי לא וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלֵי רְאֵה תְּחִלְתִּי תֵּת לְפָנֶיךָ
 אֶת־סִיחֹן וְאֶת־אֲרָצוֹ הַחַל רֶשֶׁת לְרֶשֶׁת אֶת־אֲרָצוֹ:
^ב וַיִּצֵּא סִיחֹן לְקִרְאֹתָנוּ הוּא וְכָל־עַמּוֹ לְמַלְחָמָה
 יִחְצֵה: ^ג וַיִּתְּנֵהוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְפָנֵינוּ וַנִּגַּד אֹתוֹ

מִדֶּרֶךְ פְּרֻרְגָּל כִּי־יִרְשָׁה לְעֵשׂוֹ נָתַתִּי אֶת־הָרֶ
 שַׁעֲרֵי: ^א וְאֲכַל תִּשְׁבְּרוּ מֵאֲתָם בַּכֶּסֶף וְאֲכַלְתֶּם
 וְגַם־מִיּוֹם תִּכְרוּ מֵאֲתָם בַּכֶּסֶף וְשִׁתִּיתֶם: ^ב כִּי
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּרַכְךָ בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדְךָ יָדַע לְכַתֹּךָ
 אֶת־הַמֶּדְבָר הַגָּדֹל הַזֶּה זֶה | אַרְבַּעִים שָׁנָה יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ לֹא חָסַרְתָּ דְבָר: ^ג וַנַּעֲבֹר מֵאֵת
 אֲחִינוּ בְּנֵי־עֲשׂוֹ הַיֹּשְׁבִים בְּשַׁעֲרֵי מִדְּרֹךְ הָעֲרָבָה
 מֵאֵילָת וּמֵעֲצִין גָּבֵר וַנִּפְּן וַנַּעֲבֹר דֶּרֶךְ מִדְּבָר
 מוֹאָב: ^ד וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלֵי אֶל־תֵּצֵר אֶת־מוֹאָב
 וְאֶל־תִּתְּנֶנּוּ בָּם מִלְּחָמָה כִּי לֹא־אֲתֵן לְךָ מֵאֲרָצוֹ
 יִרְשָׁה כִּי לְבַנְיָלוֹט נָתַתִּי אֶת־עַר יִרְשָׁה:
 הַאֲמִים לְפָנַי יֵשְׁבוּ בְּהָ עַם גָּדוֹל וְרַב וְרַם
 פְּעַנְקִים: ^ה רְפְאִים יִחְשְׁבוּ אִפְיָהֶם פְּעַנְקִים
 וְהַמּוֹאָבִים יִקְרְאוּ לָהֶם אֲמִים: ^ו וּבְשַׁעֲרֵי יֵשְׁבוּ
 הַחֲרִים לְפָנַי וּבָנִי עֲשׂוּ יִירְשׁוּם וַיִּשְׁמִדוּם
 מִפְּנֵיהֶם וַיֵּשְׁבוּ תַחְתָּם כַּאֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׂרָאֵל
 לְאֲרֶץ יִרְשָׁתוֹ אֲשֶׁר־נָתַן יְהוָה לָהֶם: ^ז עַתָּה קָמוּ
 וְעִבְרוּ לָכֶם אֶת־נַחַל זָרַד וַנַּעֲבֹר אֶת־נַחַל זָרַד:
 ח וְהַיָּמִים אֲשֶׁר־הִלְכְּנוּ | מִקֶּדֶשׁ בְּרִנֵּעַ עַד
 אֲשֶׁר־עֲבַרְנוּ אֶת־נַחַל זָרַד שְׁלֹשִׁים וּשְׁמֹנֶה שָׁנָה
 עֲדִיתֶם כְּלִי־הַדּוֹר אֲנִשִּׁי הַמְּלַחְמָה מִקֶּרֶב
 הַמַּחְנֶה כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לָהֶם: ^ט וְגַם
 יִדְיְהוָה הִתְּתָה בָּם לְהַמָּם מִקֶּרֶב הַמַּחְנֶה עַד
 תָּמָם: ^י וַיְהִי כַּאֲשֶׁר־תָּמוּ כָּל־אֲנִשֵּׁי הַמְּלַחְמָה
 לְמוֹת מִקֶּרֶב הָעָם: ^{יא} וַיִּדְבַר יְהוָה אֵלֵי
 לְאֹמֵר: ^{יב} אֵתָּה עִבֵר הַיּוֹם אֶת־גְּבוּל מוֹאָב
 אֶת־עַר: ^{יג} וְקִרְבַּתְךָ מוֹל בָּנֵי עַמּוֹן אֶל־תֵּצֵרָם
 וְאֶל־תִּתְּנֶנּוּ בָּם כִּי לֹא־אֲתֵן מֵאֲרֶץ בְּנֵי־עַמּוֹן לְךָ
 יִרְשָׁה כִּי לְבַנְיָלוֹט נָתַתִּיָּה יִרְשָׁה: ^{יד} אֲרֶץ־
 רְפְאִים תִּחְשַׁב אִפְיָהוּא רְפְאִים יֵשְׁבוּ־בָהּ
 לְפָנַי וְהַעַמִּנִים יִקְרְאוּ לָהֶם וּמִזְמִים: ^{טו} עַם
 גָּדוֹל וְרַב וְרַם פְּעַנְקִים וַיִּשְׁמִדֵם יְהוָה מִפְּנֵיהֶם

אֲשֶׁר-עַל-נַחַל אַרְנוֹן וַחֲצֵי הַר-הַגִּלְעָד וְעָרָיו
נָתַתִּי לְרֵאוּבֵנִי וּלְגָדִי: ^א וַיִּתֵּר הַגִּלְעָד וְכָל-הַבְּשָׁן
מִמְּלַכַת עֹוג נָתַתִּי לְחֻצֵי שִׁבְטֵי הַמְּנַשֶּׁה כָּל חֵבֶל
הָאֲרָגָב לְכָל-הַבְּשָׁן הַהוּא יִקְרָא אֶרֶץ רְפָאִים:
^ב וַיֵּאִיר בֶּן-מְנַשֶּׁה לְקַח אֶת-כָּל-חֵבֶל אֲרָגָב עַד-
גְּבוּל הַגְּשׁוּרִי וְהַמְעַכְתָּי וַיִּקְרָא אֹתָם עַל-שְׁמֹו
אֶת-הַבְּשָׁן חֹת וַיֵּאִיר עַד הַיּוֹם הַזֶּה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תשמ"ט ב עמ' 612)

שבת חזון

הרה"ק מברדיטשוב אָמר, שְׁבַשְׁבַת חֲזוֹן מְרַאִים לְכָל
יְהוּדֵי אֶת הַבֵּית הַשְּׁלִישִׁי. וְגַם לומר, שְׁנֵה נִתְגַּלָּה עַל יְדוֹ
דְּוָקא מְשׁוּם שְׁעִבּוּדְתוֹ הִיְתָה לְפַעַל אֶת הַגְּאֻלָּה, וְכַפִּי שְׁנַרְמֹז
גַּם בְּשֵׁמוֹ: לוי יצחק – שְׁנֵי הַשְּׁמוֹת הֵם בְּחִינַת גְּבוּרָה, שְׁהִיא
שְׂרַשׁ הַגְּלוּת. אֲבָל בְּגִבּוּרָה מִתְלַבֵּשׁ חֶסֶד נִסְתָּר, שְׁלִמְעֵלָה
מִחֶסֶד גָּלוּי, וְכֵן נַעֲשֶׂה לוי – הַתְּחַבְּרוּת עִם הַקְּבִ"ה, וַיִּצְחַק
– צְחִיק וְשִׂמְחָה הַבָּהָה מֵאֲתַתְּפָכָא חֲשׂוּכָא לְנִהוּרָא.

שְׁבִיעִי ^א וְלִמְכִיר נָתַתִּי אֶת-הַגִּלְעָד: ^ב וְלִרְאוּבֵנִי
וּלְגָדִי נָתַתִּי מִן-הַגִּלְעָד וְעַד-נַחַל אַרְנוֹן תּוֹךְ
הַנַּחַל וְגִבְלָה וְעַד יַבֵּק הַנַּחַל גְּבוּל בְּנֵי עַמּוֹן:
^ג וְהָעֲרֵבָה וְהִירְדֵן וְגִבְלָה מִפְּנֵי וְעַד יַם הָעֲרֵבָה
יַם הַמֶּלַח תַּחַת אֲשֶׁרֶת הַפְּסָגָה מִזֹּרְחָה: ^ד וְאַצִּו
אֹתְכֶם בְּעֵת הַהוּא לֵאמֹר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נָתַן
לְכֶם אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ חֲלוּצִים תַּעֲבֹרוּ
לִפְנֵי אַחֵיכֶם בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל כָּל-בְּנֵי-חֵייל: ^ה וְרַק
גְּשִׁיכֶם וְטַפְכֶם וּמִקְנֵיכֶם יִדְעֵתִי כִּי-מִקְנֵה רַב
לְכֶם יֵשְׁבוּ בְּעֲרִיכֶם אֲשֶׁר נָתַתִּי לְכֶם: ^ו עַד
אֲשֶׁר-יִנִּיחַ יְהוָה לְאַחֵיכֶם כְּכֶם וַיִּרְשׁוּ גַם-הֵם
אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לָהֶם בְּעֵבֶר
הִירְדֵן וְשַׁבְתֶּם אִישׁ לְרִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְכֶם:
^ז וְאֶת-יְהוֹשֻׁעַ צִוִּיתִי בְּעֵת הַהוּא לֵאמֹר עֵינֶיךָ
הֲרֹאת אֶת כָּל-אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לְשֵׁנֵי
הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה בְּנֵי-יַעֲשָׂה יְהוָה לְכָל-הַמְּמַלְכֹת
אֲשֶׁר אִתָּה עֵבֶר שְׁמָה: ^ח לֹא תִירָאוּם כִּי יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם הוּא הַנִּלְחָם לְכֶם: ססס

ק"ה פסוקים, מלכ"ה סימן.

כתיב ואת-כבנו קרי ואת-בניו ואת-כל-עמו: ^א ונלכד
את-כל-עיריו בעת ההוא ונחרם את-כל-עיר
מתם והנשים והטף לא השארנו שריד: ^ב רק
הבהמה בזונו לנו ושלל הערים אשר לכדנו:
^ג מערער אשר על-שפת-נחל ארנון והעיר אשר
בנחל ועד-הגלעד לא היתה קריה אשר שגבה
ממנו את-הפל נתן יהוה אלהינו לפנינו: ^ד רק
אל-ארץ בני-עמון לא קרבת כל-יד נחל יבק
וערי ההר וכל אשר-צוה יהוה אלהינו:
^ה ג ונפן ונעל דרך הבשן ויצא עוג מלך-הבשן
לקראתנו הוא וכל-עמו למלחמה אדרעי:
^ו ויאמר יהוה אלי אל-תירא אתו כי בידך נתתי
אתו ואת-כל-עמו ואת-ארצו ועשית לו כאשר
עשית לסיחן מלך האמרי אשר יושב בחשבון:
^ז ויתן יהוה אלהינו בידנו גם את-עוג מלך-
הבשן ואת-כל-עמו ונפחו עד-בלתי השאירו-לו
שריד: ^ח ונלכד את-כל-עיריו בעת ההוא לא
היתה קריה אשר לא-לקחנו מאתם ששים עיר
כל-חבל ארגב ממלכת עוג בבשן: ^ט כל-אלה
ערים בצורת חומה גבהה דלתים ובריח לבד
מערי הפרזי הרבה מאד: ^י ונחרם אותם כאשר
עשינו לסיחן מלך חשבון החרם כל-עיר מתם
הנשים והטף: ^{יא} וכל-הבהמה ושלל הערים
בזונו לנו: ^{יב} ונקח בעת ההוא את-הארץ מיד
שני מלכי האמרי אשר בעבר הירדן מנחל
ארנון עד-הר חרמון: ^{יג} צידנים יקראו לחרמון
שרון והאמרי יקראו-לו שניר: ^{יד} כל א ערי
המזרח וכל-הגלעד וכל-הבשן עד-סלכה
ואדרעי ערי ממלכת עוג בבשן: ^{טו} כי רק-עוג
מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים הנה ערשו
ערש ברזל הלה הוא ברבת בני עמון תשע
אמות ארפה וארבע אמות רחבה באמת-איש:
^{טז} ואת-הארץ הזאת ירשנו בעת ההוא מערער

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ט עמ' 30)

שבת חזון

בשבת חזון מראים לכל יהודי את הבית השלישי. והנה הבית השלישי, שפגגד יצקב, בא אחרי הראשון והשני, שפגגד אברהם ויצחק, ואף שבת חזון קשורה לפסח, שפגגד אברהם, ולשבועות, שפגגד יצחק. פסח - היא השבת שלפני תשעה באב, שחל תמיד באותו יום שבו חל היום הראשון של פסח. שבועות - החג שלפניה הוא שבועות, והרי השפעת כל חג נמשכת עד לחג הבא.

חצי קדיש

יתגדל ויתקדש שמה רבא. אמן בעלמא די ברא כרעותיה וימליך מלכותיה, ויצמח פורקניה ויקרב משיחה. אמן בתיכון וביומיון ובחני דכל בית ישראל, בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן: אמן יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיו. יתברך: יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיו. יתברך, וישתבח, ויתפאר, ויתרום, ויתנשא, ויתהדר, ויתעלה, ויתהלל, שמה דקדשא בריך הוא. אמן לעלא מן כל ברכתא ושירתא, השבתתא ונחמתא, דאמורין בעלמא, ואמרו אמן: אמן

מפטיר כֵּד אֲשֶׁר־יִנִּיחַ יְהוָה | לְאַחֵיכֶם כָּכֶם וִירְשׁוּ גַם־הֵם אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לָהֶם בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וְשַׁבְתֶּם אִישׁ לִירֻשָּׁתוֹ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם: כא וְאֵת־יְהוֹשֻׁעַ צִוִּיתִי בַּעַת הַהוּא לֵאמֹר עֲיַנְיָךְ הִרְאֵת אֵת כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לְשָׁנֵי הַמָּלְכִים הָאֵלֶּה בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל יְהוָה לְכָל־הַמַּמְלָכוֹת אֲשֶׁר אַתָּה עֹבֵר שָׁמָּה: כב לֹא תִירָאוּם כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הוּא הַנִּלְחָם לָכֶם: ססס

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כט עמ' 17)

שבת חזון

שבת זו נקראת 'שבת חזון' על שם התקלת ההפטרה, "חזון ישעיהו", שמדברת במלי דפורענותא. לאידך, בשבת זו מראים לכל יהודי את הבית השלישי. ויש לומר, שאין כאן שני דברים הפכיים, שכן בהרבן עצמו 'רואים' כבר את הבית השלישי, שהרי הרבן הוא 'על מנת לתקן', לעבור מ'בנינא דבר נש' ל'בנינא דקודשא בריך הוא'; ונמצא אפוא, שהוא עצמו בגדר בנין.

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עץ־חיים היא לפחזוקים בה, וְתַמְכִּיהָ מֵאֲשֶׁר. דְּרָכֶיהָ דְרַכֵּי־נֵעַם, וְכָל־נִתְיבְתֶיהָ שְׁלוֹם. אַרְךְ יָמִים בְּיַמִּינָהּ, בְּשִׂמְאֵלָה עֵשֶׂר וְכַבּוּד. יי חפץ למען צדקו, יגדיל תורה ויאדיר:

מדויקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחנות של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגולל הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפניה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם הַנְּאֻמִּים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבַמִּשְׁנָה עֲבָדוֹ וּבַיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֵמַת וְצִדְקָ:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

ביאור על ההפטרה מתוך החומשים
ע"פ שי למורא

א חֲזוֹן, עֲנֵן רֵאִיָּה בְּמִרְאֵה הַנְּבִיאָה. בְּן אֲמוּנָה, אָמַר רַבִּי לֹוֹי, דָּבָר זֶה מִסְתָּר בְּדַבְרֵי מַאֲבֹחֵינוּ, אֲמוּנָה וְאֲמִצְיָה מֶלֶךְ יְהוּדָה אֲחִים הֵיוּ. אֲשֶׁר חָוָה, אֲשֶׁר רָאָה בְּמִרְאֵה הַנְּבִיאָה. מֶלֶכִּי יְהוּדָה, בְּיָמֵי הַמְּלָכִים הָאֵלֹוֹי הָיָה מִתְנַבֵּא. (וימנשה מלך יהודה הרגו). **ב** שְׁמַעוּ שָׁמַיִם, שְׁמַעוּ מַה שְּׁאֲנִי מְתַרְעַם עַל יִשְׂרָאֵל. וְאָמַר "שְׁמַעוּ" בְּלִשׁוֹן רַבִּים, עַל שֵׁם שֶׁשְׂבָעָה רַקִּיעִים הֵם. וְהֵאֱזִינִי, וְהִפְיֵי אָזְנוֹ לְשִׁמְעוֹ. (וְאָמַר יִשְׁעִירָיו לְשׁוֹנוֹ בַּהֲפָד מִמֶּה שְּׁאָמַר מִשָּׁה רַבְּנֵי בְּפִרְשַׁת הָאֲזִינוּ "הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם... וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ" (דברים לבא). וְאָמְרוּ ר"ל בְּזֶה פָּמָה דְּרִשׁוֹת, וְאַחַת מֵהֵן לְפִי שְׁהִיָּה מִשָּׁה קְרוֹב לְשָׁמַיִם, לְפִיכֵךְ אָמַר "הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם", וְלִפִּי שְׁהִיָּה רְחוּק מִן הָאָרֶץ לְפִיכֵךְ אָמַר "וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ". אֲבָל יִשְׁעִירָיו אָמַר "שְׁמַעוּ שָׁמַיִם" לְפִי שְׁהִיָּה רְחוּק מִן הַשָּׁמַיִם, וְאָמַר "וְהֵאֱזִינִי אָרֶץ" לְפִי שְׁהִיָּה קְרוֹב לְאָרֶץ. בִּי ה' דַּבֵּר, כְּלוּמַר, לֹא מַעֲצָמִי אֲנִי אוֹמֵר, אֲלֵא דְבַר ה' בְּפִי וְהוּא שְׁלַחֲנִי לוֹמַר לְכֶם מַה שְּׁאָמַר לְהִלְךְ בְּנֵים גְּדֻלְתִּי וְרוֹמְמֻתִּי, גְּדֻלְתִּי אוֹתָם וְרוֹמְמֻתִּים מֵעַל כָּל עַם. (גְּדֻלְתִּים) כְּמִתָּן תּוֹרַתִּי לָהֶם, וְרוֹמְמֻתִים בְּהִשְׁרָאָת

הפטרה לפרשת דברים לקריאה בציבור ולשנים מקרא

ואחד תרגום ישעיה פרק א

א חֲזוֹן יִשְׁעִירָיו בְּאֲמוּנָה אֲשֶׁר חָוָה עַל־יְהוּדָה וִירוּשָׁלַיִם בְּיָמֵי עֲזִיָּהוּ יוֹתָם אָחִיו יְחִזְקִיָּהוּ מֶלֶכִּי יְהוּדָה: **ב** שְׁמַעוּ שָׁמַיִם וְהֵאֱזִינִי אָרֶץ בִּי יְהוָה דַּבֵּר בְּנֵים גְּדֻלְתִּי וְרוֹמְמֻתִי וְהֵם פִּשְׁעוּ בִּי: **ג** יְדַע שׁוֹר קִנְיָהּ וְחִמּוֹר אֲבוּס בְּעִלְיוֹ יִשְׂרָאֵל לֹא יְדַע עַמִּי לֹא הִתְבּוֹנֵן: **ד** הוֹי הוֹי חִטָּא עִם כְּבֹד עֲוֹן זָרַע מְרֻעִים בְּנֵים מִשְׁחִיתִים עֲזָבוּ אֶת־יְהוָה נֶאֱצָו אֶת־קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל נִזְרוּ אַחֲזֹר: **ה** עַל־מָה תָּבוּ עוֹד תּוֹסִיפוּ סָרָה כָּל־רֹאשׁ לַחֲלִי וְכָל־לֵבב דְּוִי: **ו** מִפְּתִי־רִגְלִי וְעַד־רֹאשׁ אִינְיָבוֹ מִתָּם פִּצַּע וְחַבּוּרָה וּמִכָּה טְרִיָּה לֹא־זָרוּ וְלֹא חֲבָשׁוּ וְלֹא רִכְבָּה בִּשְׁמֹן: **ז** אֲרַצְכֶם

שְׁכִינְתִּי בְּתוֹכָם). **פִּשְׁעוּ בִי**, (כָּרְדוּ בִּי. **ג**) יְדַע שׁוֹר קִנְיָהּ וְגו', השור יודע ומכיר את בעליו אשר קנהו ומתקנו בחרישה ביום, ומאחר שהרגילו בכך, הרי הוא כבר יודע בו ומכירו ונשמע אליו. אבל חמור אטום הוא, ואינו מכיר את בעליו אלא את האבוס שהוא המקום המיוחד למאכלו והולך שמה להנאתו. **יִשְׂרָאֵל לֹא יְדַע**, לא רצו לדעת אותי להיות נשמעים לי. **עַמִּי לֹא הִתְבּוֹנֵן**, אף על פי שהם עמי ואני בעורתי, עם כל זה אינם נותנים לב להתבונן בזה. **הוֹי הוֹי חִטָּא**, יש לזעק על עם קדוש שנהפך להיות חוטא. **עִם כְּבֹד עֲוֹן**, ועם שאמרו בו "כי עם קדוש אתה" (דברים לו), נהפך להיות עם כְּבֹד עֲוֹן, שעונותיו רבים וכבדים. **זָרַע מְרֻעִים**, הם היו "זרע ברך ה'" (ישעיה סאט), ונהפכו להיות רשעים. **בְּנֵים מִשְׁחִיתִים**, הם היו נקראים "בנים אתם ליהוה אלתיכם" (דברים יא), ונהפכו להיות משחיתים את דרכם. **נֶאֱצָו**, הרגיו. **נִזְרוּ אַחֲזֹר**, פָּרְשׁוּ מִה' לְבַלֵּת לְאֲחֹר, פָּאָדָם שֶׁמִּמָּוֶן לְשִׁמְעוֹ דְּבַר הַמְּדַבֵּר אֵלָיו. **ה**) **עַל מָה תָּבוּ עוֹד תּוֹסִיפוּ סָרָה**, על אותה עברה בעצמה שלקחתם עליה, על העברה החיה בעצמה תוסיפו עוד לעשות סרה לסור מאחורי הקב"ה ובתוספת אסור. ואינם מתבוננים לחשב הלא בשבילה לקינו. **כָּל רֹאשׁ לַחֲלִי וְכָל לֵבב דְּוִי**, הלא על ידי התפאה נתיה כל הראש חולה, וכל הלכ במכאוב. **ו**) **אִין בּוֹ מָתָם**, אין בו המימות ושלמות. **פִּצַּע וְגו'**, במקום אחד יש פצע שהוא מפסת הרב, ובמקום אחר חבורה וכו'. **וּמִכָּה טְרִיָּה**, מִכָּה שהיא לחה תמיד. **לֹא זָרוּ**, לא יועיל להם שום פזור של אבקות מרפאות. **כְּלוּמַר**, לא נרפאו לשוב בתשובה שלמה. **וְלֹא חֲבָשׁוּ**, ולא שוב התחבשות. **וְלֹא רִכְבָּה בִּשְׁמֹן**, ולא רכבו על ידי שמנים. **כְּלוּמַר**, אפלו צד הרהור תשובה אין בהם. **ז**) **אֲרַצְכֶם שְׁמָמָה**, לכן תתיה ארצכם שממה. **אֲדַמְתֶּכֶם**, פָּרִי אֲדַמְתֶּכֶם.

שְׁמַמָּה עֲרִיכֶם שְׂרָפוֹת אֲשֶׁ אֲדַמְתֶּם לְגַדְדֶכֶם
 זָרִים אֲכָלִים אֹתָהּ וּשְׁמַמָּה בְּמַהֲפַכַת זָרִים:
 ה וְנוֹתְרָה בַת־צִיּוֹן בְּסֶפֶה בְּכָרֶם בְּמַלּוֹנָה בְּמִקְשָׁה
 בְּעִיר נְצוּרָה: ט לֹא יִהְיֶה צְבָאוֹת הַתִּיר לָנוּ שְׂרִיד
 כְּמַעֲט פְּסָדִים הֵינּוּ לְעִמְרָה דְּמִינוּ: י שְׁמַעוּ דְבַר־
 יְהוָה קְצִינוּ סָדָם הָאֲזִינוּ תּוֹרַת אֱלֹהֵינוּ עִם עִמְרָה:
 יא לָמָּה לִּי רַב־זְבַּחֲכֶם יֹאמֶר יְהוָה שְׁבַעֲתִי עֲלוֹת
 אֵילִים וְחֶלֶב מְרִיאִים וְדָם פָּרִים וּכְבָשִׁים וְעֵתוּדִים
 לֹא חִפְצָתִי: יב כִּי תִבְאוּ לְרֵאוֹת פָּנֵי מִי־בִקֵּשׁ זֹאת
 מִיַּדְכֶם רָמַס חֲצִרֵי: יג לֹא תוֹסִיפוּ הִבִּיא מִנְחַת־
 שָׂוָא קְטָרֶת תּוֹעֵבָה הִיא לִי חֲדָשׁ וְשֶׁבֶת קְרָא
 מִקְרָא לֹא־אוּכַל אֲוֹן וְעַצְרָה: יד חֲדָשִׁיכֶם
 וּמוֹעֲדֵיכֶם שָׁנָאָה נִפְשֵׁי הָיוּ עָלַי לְטָרָח נְלֵאִיתִי
 נִשְׂאָ: טו וּבְפָרְשֵׁיכֶם פְּפִיכֶם אֲעֵלִים עֵינֵי מַכֶּם גַּם
 כִּי־תִרְבוּ תִפְלָה אֵינֶנִּי שְׁמַע יְדֵיכֶם דְּמִים מְלֹאוּ:
 טז רַחֲצוּ הַזְּכוֹת הַסִּירוּ רַע מֵעַלְלֵיכֶם מִנְגֵד עֵינֵי
 חֲדָלוּ הָרַע: יז לְמַדּוֹ הַיֵּטֵב דְרָשׁוּ מִשְׁפָּט אֲשֶׁרוֹ
 חָמוּץ שִׁפְטוֹ יָתוּם רִיבּוֹ אֲלֻמְנָה: יח לְכוּ־נָא וּנְוַכַּחַה
 יֹאמֶר יְהוָה אִם־יִהְיֶה חֲטָאֵיכֶם פְּשָׁנִים פְּשָׁלֹג יִלְפִינוּ
 אִם־יֹאדִימוּ כִּתְלוּעַ פְּצָמֵר יִהְיוּ: יט אִם־תֵּאָבוּ
 וּשְׁמַעְתֶּם טוֹב הָאָרֶץ תֹּאכְלוּ: כ וְאִם־תִּמְאָנוּ
 וּמְרִיתֶם חָרַב תֹּאכְלוּ כִּי פִי יְהוָה דִּבֶּר: כא אֵיכָּה
 הִיְתָה לְזוֹנָה קְרִיָּה נֹאמְנָה מִלֵּאֲתִי מִשְׁפָּט צָדֵק יִלֵּן
 בָּהּ וְעֵתָה מְרַצְחִים: כב בְּסֶפֶד הִיָּה לְסִיגִים סְבָאָד
 מְהוּל בְּמִים: כג שְׂרִיד סוֹרְרִים וְחֲבָרִי גְנָבִים פְּלוֹ

בְּמַהֲפַכַת זָרִים, בְּאָרֶץ אֲשֶׁר יָבֹאוּ אֵלֶיהָ אוֹיְבֵים זָרִים
 וְרוֹדְקִים, שֶׁהֵם מְהַפְּכִים וּמְחַרְבִּים אֶת הַלָּל (ח) בְּסֶפֶה
 בְּכָרֶם, כְּמוֹ סֶפֶה שְׁעוֹשִׂים בְּכָרֶם לְשִׁמְרוֹ עַד עַת הַבְּצִיר,
 וְאַחַר הַבְּצִיר מְנִיחִים אוֹתָהּ רִיקְנִית. בְּמַלּוֹנָה בְּמִקְשָׁה,
 כְּמוֹ מַחֲסֵה שְׁעוֹשִׂים לְעֵינַת הַשׁוֹמֵר בְּשֶׁדֶה הַקְּשׂוּאִים, כִּי אֶת
 הַקְּשׂוּאִים שׁוֹמְרִים בְּעִיר בְּלִילָה מִפְּנֵי הַגְּנָבִים וְלֹא מִפְּנֵי
 הַעוֹפוֹת כִּי קָשִׁים הֵם לְאֲכִילַת הַעוֹפוֹת. אֲבָל הַכֶּרֶם שׁוֹמְרִים
 גַּם בַּיּוֹם מִפְּנֵי הַעוֹפוֹת. בְּעִיר נְצוּרָה, בְּעִיר שְׂרָפוֹת עָלֶיהָ
 וְעִשׂוֹ סְכוּת סְכוּב לֹא בְּשִׁבְלֵי הַחֲמִלִים שְׁמוֹסְתָּרִים בָּהֶם,
 וּכְשֶׁמְסַתְּלָקִים מִשָּׁם הָרִי הֵם מְנִיחִים אֶת הַסְּפֹת וְהוֹלְכִים.
 (ט) לֹא־יִהְיֶה צְבָאוֹת הַתִּיר לָנוּ שְׂרִיד כְּמַעֲט,
 אִם לֹא יִהְיֶה הַקְּב"ה מִשְׂאִיר לָנוּ בְּחֶסֶדוֹ שְׂאִרֵּי כְּשֶׁבֹן
 הַמַּעֲט. בְּכָרֶם הֵינּוּ וְגו', הֵינּוּ רְאוּיִים לְהִיּוֹת פְּלִים בְּכָרֶם
 וְעִמְרָה מְכֻלֵּי שְׂאִרֵּי. (י) קְצִינוּ סָדָם, שְׂרִים שְׁמַעֲשִׂיהֶם
 בְּכָרֶם. (יא) לָמָּה לִּי רַב זְבַּחֲכֶם, כִּי לֹא צִוִּיתִי אֲתֶם
 עֲלֵיהֶם אֶלָּא כִּדִּי שְׁתוּכְרוּנִי וְתַעֲלוּנִי עַל לְבַבְכֶם תְּמִיד וְלֹא
 תִּחְסְאוּ מְרִיאִים, בְּהַמּוֹת פְּטוּמוֹת וּשְׁמוּנוֹת. וְעֵתוּדִים,
 עוֹשִׂים וְכָרִים. לֹא חִפְצָתִי, הוֹאִיל וְאֵינֶם שׁוֹבִים אֵלַי.
 (יב) לְרֵאוֹת פָּנֵי, בְּעֵלְתֶּם לְתֵּל. רָמַס חֲצִרֵי, לְדַרְךְ
 בְּתִלְכֶם כְּאֵלוֹ בְּרִמְסָה. (יג) מִנְחַת שָׂוָא, כִּי הוֹאִיל וְאֵינֶה
 לִי לְרִצּוֹן, הָרִי הִיא מִנְחַת שָׂוָא, כִּי אִין בַּהּ תּוֹעֵבָה. קְטָרֶת
 תּוֹעֵבָה, הַקְּטָרֶת קָמִץ מִן הַמִּנְחָה נְחֻשֶׁבֶת לִי כְּתוֹעֵבָה.
 חֲדָשׁ וְשֶׁבֶת קְרָא מִקְרָא, בֵּין בְּרֵאשׁ חֲדָשׁ בֵּין בְּשֶׁבֶת
 בֵּין בִּימֵי הַמוֹעֵד אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ מִקְרָא קָדֵשׁ וְאִתְּם נְעַצְרִים לְפָנֵי
 בְּהִבְאָת קִרְבָּנוֹת. לֹא אוּכַל אֲוֹן וְעַצְרָה, לֹא אוּכַל
 לְסַבֵּל הָאֲוֹן שֶׁלְבַבְכֶם לְעִבּוּדָה וְרָה בְּחֵד עִם הַעַצְרָה שְׂאֵתֶם
 מִתְּאִסְפִּים לְפָנֵי (יד) חֲדָשִׁיכֶם וּמוֹעֲדֵיכֶם, כְּלוּמַר, זְבַחֵי
 חֲדָשִׁיכֶם וְזְבַחֵי מוֹעֲדֵיכֶם. לְטָרָח, כְּאֵלוֹ הָיוּ מִשָּׂא כְּבֵד
 וְכִרְהָה לְשֵׂאת אוֹתָם. נְלֵאִיתִי, כְּמוֹ "נִגְעִיתִי".
 (טו) וּבְפָרְשֵׁיכֶם בְּפִיכֶם, לְשׁוֹן תִּפְלָה הוּא, כְּמוֹ "אִפְרֵשׁ"
 אֶת כְּפִי אֶל ה'" (שְׁמוֹת ט.כ.ט). דְּמִים, רִצְיָה. (טז) רַחֲצוּ
 וְגו', עֲשׂוּ אֲהוּרוֹת שֶׁל לְשׁוֹן הַשׁוֹכֵה יֵשׁ כְּאֵן (רַחֲצוּ, תּוֹבֵה,
 הַסִּירוּ, חֲדָלוּ לְמַדּוֹ, דְרָשׁוּ, אֲשֶׁרוֹ, שִׁפְטוֹ, רִיבּוֹ, לְכוּ), כְּנֵגֵד
 עֲשֵׂרֶת יְמֵי הַתְּשׁוּבָה, וּכְנֵגֵד עֲשֵׂרֶת פְּסוּקֵי מְלָכִיּוֹת, וְעֲשֵׂרֶת
 פְּסוּקֵי זְכוּרוֹת, וְעֲשֵׂרֶת פְּסוּקֵי שׁוֹפְרוֹת. רַחֲצוּ, כְּלוּמַר,
 הַסִּירוּ כַּתְּמֵי הָעוֹן בְּתְשׁוּבָה. (יז) לְמַדּוֹ הַיֵּטֵב, לְמַדּוֹ
 לְהֵיטִיב מַעֲשִׂיכֶם. דְרָשׁוּ מִשְׁפָּט, לְדַרְשׁ עַד שְׂצֵא מִשְׁפָּט
 אֲמַת. אֲשֶׁרוֹ חָמוּץ, יִשְׂרוּ גוֹל, כְּלוּמַר, לְהַשִּׁיב הַגּוֹלָה.
 שִׁפְטוֹ יָתוּם, דִּיעוּ מִשְׁפָּט יָתוּם, שְׂאֵן לוֹ עוֹזֵר. רִיבּוֹ
 אֲלֻמְנָה, שְׂאֵם כֹּא לְפָנֶיךָ מִשְׁפָּט אֲלֻמְנָה וְהוֹצֵאתוֹ לְאֻמְתוֹ,
 עַד־כֵּן לֹא יֵצֵאת יְדֵי הַחֹדֵף עַד שְׁתַּרְבֵּי בְּעֵדָה לְבַעַל הַדִּין

שְׁכַנְגָה וְהוֹצֵאת מִתַּחַת יְדֵי אֶת שְׁהוּא תֵּיב לָהּ. (יח) לְכוּ נָא וּנְוַכַּחַה, בּוֹאוּ בְּרִיּוֹת לְשׁוּב אֶל ה' וְיִתְבַּר לָנוּ כְּמַה תִּקְוָה גְּדוּלָה נְתַן לָנוּ. בְּשָׁנִים, כְּאֵדָם חוֹט
 הַשָּׁנִי כְּתוּלָע, מִן גְּרַעֲוִים שְׂצוֹבְעִים בָּהֶם צָבַע אֲדָם וְיֵשׁ תּוֹלַעַת כָּכָל גְּרַעֲוִין. בְּצָמֵר, כְּמוֹ צָמֵר לָבוֹ וְנָקִי. (יט) אִם תֵּאָבוּ וּשְׁמַעְתֶּם, אִם תִּרְצוּ לְהִיּוֹת
 נְכַנְעִים לִי לְשַׁמְעַת קוֹלִי. תֹּאכְלוּ, כְּלוּמַר, וְלֹא תִזְרִים הָאוֹיְבִים. (כ) חָרַב תֹּאכְלוּ, תִּהְיוּ נֹאכְלִים עַל יְדֵי הַחֲרָב. כא) לְזוֹנָה, תּוֹעֵבָה מֵעַל אֱלֹהֵי. קְרִיָּה
 נֹאמְנָה וְגו', וְיִשְׁלִים שְׁתִּיחָה קְרִיָּה נֹאמְנָה לַח' אֱלֹהֵי, וְתִתָּה מִשְׁפָּט צָדֵק, וְעֵתָה נִפְתּוּ אֲנִישֵׁי לְהִיּוֹת מְרַצְחִים. (כב) לְסִיגִים, פְּסָלֵת שֶׁל כֶּסֶף נִתְּנוּ
 בְּמִקּוּם כֶּסֶף. סְבָאָד, יַגֵּד וּמִשְׁקִים מִשְׁבָּרִים שֶׁלָּהּ. מְהוּל בְּמִים, מְעַרַב בְּמִים לְחֻטְאוֹת הַבְּרִיּוֹת. (כג) סוֹרְרִים, סָרִים מִתְּרַדֵּד הַטּוֹבָה. וְחֲבָרִי גְנָבִים, וּמִתְחַבְּרִים

עם גנבים. כלו, כלם פאָהר. וְרַדְּף שְׁלֹמֹנִים, האָהר
 מהם אומר לחברו, הצדיקני היום בדיני, ולמחר אצדיקך
 בדיניך. הרי שקלם ורדפים תשלום גמולים. יתום לא
 יִשְׁפֹּטוּ, לא ישפטו להצילו מן העושקים אותו. וְרִיב
 אֶלְמִנָּה לא יבוא אליהם, בשאלמנה פוגשת יתום
 שיוצא מהשפט ולא הועיל כלום, הרי היא חוננת לאחוריה,
 ואומרת, ומה זה שהוא איש לא הועיל כלום, אני לא כל
 שפן. (בר אביר ישראל, תקפו של ישראל. הוי, לשון
 קריאה ותכרות. כה) וְאֲשִׁיבָה יְדֵי עֲלִיָּה, אשיב להבות
 מכה אחר מכה עד בלות הפושעים. וְאֲצַרְף כֶּבֶד סִינְיָה,
 אסיר מנוד את הסינים כמו שמוסרים פתמי הנגר על ידי
 ברית. וְאֲסִירָה כָּל בְּדִילִיךָ, ואפיר את הנדיל המערב
 בקסת, כלומר, הרשעים שבה. כו) כְּמִשְׁפַּט תִּפְדֶּה, על

אהב שחר ורדף שלמנים יתום לא ישפטו וריב
 אלמנה לא יבוא אליהם: כד לכן נאם האדון יהוה
 צבאות אביר ישראל הוי אנתם מצרי ואנקמה
 מאויבי: כה ואשיבה ידי עליך ואצרף כפר סיניך
 ואסירה כל-בדיליך: כו ואשיבה שפטייך
 ככראשונה ויעציד כבתחלה אחר-כן יקרא לך
 עיר הצדק קריה נאמנה: כו ציון כמשפט תפדה
 ושביה בצדקה:

די שיהיו בה עושי משפט צדק, תפדה מעונותיה. ושביה בצדקה, תשבים שישבו אל ציון מן המקומות אשר נפוצו שמה, ויהו בכות שישבו להיות אנשי
 אמת וצדקה.

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

ברוך אתה יי, אלהינו מלך העולם, צור כל העולמים, צדיק בכל הדורות,
 האל הנאמן האומר ועושה, המדבר ומקים, שכל דבריו אמת וצדק:
 נאמן, אתה הוא יי אלהינו ונאמנים דבריך, ודבר אחד מדבריך אָחֹזר לא
 ישוב ריקם, פי אל מלך נאמן ורחמן אתה. ברוך אתה יי, האל הנאמן בכל
 דבריו:

רחם, על ציון כי היא בית חיינו, ולעלובת נפש תושיע ותשמח במהרה
 בימינו. ברוך אתה יי, משמח ציון בבניה:
 שמחנו, יי אלהינו, באליהו הנביא עבדך, ובמלכות בית דוד משיחך,
 במהרה יבוא ויגל לבנו, על כסאו לא ישב זר, ולא ינחלו עוד
 אחרים את כבודו. פי בשם קדשך נשבעת לו, שלא יכבה גרו לעולם ועד:
 ברוך אתה יי, מגן דוד:

על התורה, ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום השבת הזה, שנתת לנו יי
 אלהינו לקדשה ולמנוחה, לכבוד ולתפארת. על הכל, יי אלהינו אנחנו
 מודים לך, ומברכים אותך, יתברך שמך בפני כל חי תמיד לעולם ועד: ברוך
 אתה יי, מקדש השבת:

לוח זמנים לשבוע פרשת דברים בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

יצאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה הנראית		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
		ש	א	ש	א	ש	א	אדמוה"ז		מג"א		ש	א	
								ש	א	ש	א			
20:28	19:31	20:17	20:18	19:50	19:52	10:24	10:22	9:12	9:10	8:40	8:38	5:42	5:39	באר שבע (ק)
20:32	19:24	20:20	20:22	19:53	19:55	10:22	10:20	9:10	9:08	8:38	8:36	5:38	5:34	חיפה (ק)
20:28	19:12	20:18	20:20	19:52	19:53	10:21	10:19	9:09	9:07	8:38	8:36	5:38	5:34	ירושלים (ק)
20:31	19:32	20:18	20:20	19:51	19:53	10:24	10:22	9:12	9:10	8:40	8:38	5:42	5:38	תל אביב (ק)
21:53	20:39	21:33	21:38	20:57	21:01	10:20	10:17	8:59	8:56	8:28	8:25	5:03	4:58	אוסטריה, וינה (ק)
18:01	17:03	17:50	17:46	17:22	17:18	10:46	10:46	9:56	9:56	9:24	9:25	7:30	7:32	אוסטרליה, מלבורן (ח)
21:29	20:33	21:25	21:30	20:51	20:54	10:25	10:23	9:06	9:03	8:34	8:31	5:14	5:09	אוקראינה, אודסה (ק)
21:10	20:12	21:06	21:11	20:30	20:34	9:54	9:52	8:34	8:31	8:03	8:00	4:39	4:33	אוקראינה, דונייצק (ק)
21:23	20:25	21:19	21:23	20:42	20:46	10:05	10:03	8:45	8:42	8:13	8:10	4:48	4:43	אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)
21:57	20:57	21:53	21:59	21:15	21:19	10:28	10:26	9:07	9:03	8:34	8:31	5:07	5:01	אוקראינה, ז'יטומיר (ק)
21:52	20:52	21:48	21:54	21:09	21:14	10:20	10:17	8:58	8:55	8:27	8:23	4:57	4:51	אוקראינה, קייב (ק)
22:06	20:56	21:48	21:52	21:14	21:17	10:52	10:50	9:34	9:31	9:02	8:59	5:44	5:39	איטליה, מילאנו (ק)
18:57	18:13	18:53	18:53	18:31	18:30	10:15	10:14	9:12	9:11	8:42	8:41	6:08	6:07	אקוואדור, קיטו (ח)
18:41	17:44	18:29	18:26	18:02	17:59	11:17	11:17	10:26	10:26	9:53	9:54	7:56	7:58	ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)
19:14	18:22	19:10	19:06	18:41	18:37	12:13	12:13	11:24	11:25	10:53	10:54	9:01	9:03	ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)
21:09	20:18	21:05	21:08	20:36	20:38	10:43	10:41	9:28	9:26	8:56	8:53	5:48	5:44	ארה"ב, בולטימור (ק)
21:16	20:13	21:02	21:05	20:31	20:34	10:30	10:28	9:15	9:12	8:43	8:41	5:32	5:28	ארה"ב, ברוקלין (ק)
21:16	20:13	21:01	21:04	20:30	20:33	10:31	10:29	9:15	9:13	8:43	8:41	5:33	5:29	ארה"ב, ג'רסי סיטי (ק)
21:59	20:55	21:44	21:47	21:12	21:15	11:05	11:03	9:48	9:46	9:17	9:14	6:03	5:59	ארה"ב, דטרויט (ק)
21:04	20:09	20:53	20:55	20:27	20:28	11:06	11:04	9:55	9:53	9:23	9:21	6:27	6:24	ארה"ב, היוסטן (ק)
20:49	19:52	20:37	20:39	20:10	20:12	10:33	10:32	9:21	9:19	8:49	8:47	5:47	5:44	ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)
20:53	20:00	20:43	20:44	20:18	20:19	11:08	11:07	9:59	9:57	9:26	9:25	6:35	6:33	ארה"ב, מיאמי (ק)
21:14	20:09	20:57	21:01	20:27	20:29	10:26	10:24	9:11	9:08	8:38	8:35	5:28	5:24	ארה"ב, ניו הייבן (ק)
21:16	20:13	21:02	21:05	20:30	20:33	10:23	10:21	9:07	9:04	8:36	8:33	5:22	5:17	ארה"ב, שיקאגו (ק)
18:52	18:07	18:48	18:46	18:25	18:23	10:42	10:41	9:43	9:43	9:14	9:14	6:52	6:52	בוליביה, לה-פס (ח)
23:02	21:39	22:36	22:42	21:56	22:01	11:03	11:01	9:41	9:38	9:09	9:06	5:39	5:33	בלגיה, אנטוורפן (ק)
23:00	21:39	22:36	22:41	21:56	22:01	11:04	11:01	9:42	9:38	9:10	9:07	5:40	5:34	בלגיה, בריסל (ק)
18:12	17:23	18:05	18:03	17:41	17:39	10:21	10:21	9:26	9:26	8:55	8:54	6:43	6:44	ברזיל, ס. פאולו (ח)
18:00	17:11	17:53	17:51	17:29	17:27	10:07	10:07	9:11	9:11	8:40	8:40	6:28	6:29	ברזיל, ריו דה ז'נירו (ח)
22:23	21:01	21:59	22:04	21:18	21:22	10:20	10:18	8:58	8:54	8:26	8:23	4:54	4:47	בריטניה, לונדון (ק)
22:49	21:19	22:20	22:27	21:36	21:42	10:26	10:23	9:01	8:57	8:30	8:26	4:52	4:45	בריטניה, מנצ'סטר (ק)
22:14	21:11	22:10	22:16	21:28	21:33	10:25	10:22	9:02	8:58	8:30	8:26	4:56	4:49	גרמניה, ברלין (ק)
22:19	21:19	22:15	22:21	21:36	21:41	10:47	10:45	9:26	9:22	8:55	8:51	5:25	5:19	גרמניה, פרנקפורט (ק)
18:08	17:21	18:04	18:02	17:40	17:37	10:24	10:23	9:29	9:29	8:58	8:58	6:47	6:48	דרום-אפריקה, יוהנסבורג (ח)
19:50	19:04	19:46	19:46	19:22	19:22	10:30	10:29	9:23	9:22	8:51	8:49	6:07	6:05	הודו, בומביי (ח)
19:46	19:01	19:42	19:43	19:19	19:19	10:26	10:25	9:19	9:17	8:47	8:46	6:02	6:00	הודו, פונה (ח)
21:22	20:25	21:18	21:22	20:42	20:46	10:10	10:08	8:51	8:48	8:19	8:16	4:56	4:51	הונגריה, בודפשט (ק)
21:14	20:22	21:10	21:13	20:39	20:42	10:38	10:37	9:23	9:20	8:51	8:48	5:40	5:36	טורקיה, איסטנבול (ק)
21:24	20:34	21:20	21:23	20:51	20:53	11:02	11:01	9:48	9:46	9:16	9:14	6:10	6:06	יוון, אתונה (ק)
21:39	20:43	21:35	21:39	21:00	21:03	10:32	10:30	9:13	9:10	8:41	8:38	5:20	5:15	מולדובה, קישינב (ק)

יצאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה הנראית		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
		ש	א	ש	א	ש	א	אדמוה"ז		מג"א		ש	א	
								ש	א	ש	א			
20:54	20:09	20:50	20:51	20:26	20:27	11:26	11:25	10:18	10:17	9:48	9:47	6:58	6:56	מקסיקו, מקסיקו סיטי (ק)
17:48	16:59	17:44	17:40	17:14	17:09	11:01	11:02	10:14	10:15	9:41	9:42	7:57	8:00	ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ (ח)
19:38	18:51	19:34	19:35	19:08	19:10	9:48	9:47	8:38	8:36	8:07	8:05	5:10	5:07	נפאל, קטמנדו (ח)
19:45	19:00	19:41	19:40	19:19	19:18	11:06	11:05	10:04	10:03	9:32	9:31	7:02	7:01	סינגפור, סינגפור (ח)
21:43	20:40	21:39	21:46	20:57	21:02	9:54	9:52	8:31	8:27	8:00	7:56	4:25	4:19	פולין, ורשא (ק)
18:27	17:42	18:23	18:21	18:00	17:59	10:17	10:17	9:19	9:18	8:46	8:46	6:28	6:28	פרו, לימה (ח)
22:25	21:15	22:07	22:11	21:33	21:36	11:09	11:07	9:51	9:48	9:19	9:16	5:59	5:54	צרפת, ליאון (ק)
22:53	21:38	22:33	22:38	21:55	21:59	11:15	11:12	9:54	9:51	9:23	9:20	5:57	5:51	צרפת, פריז (ק)
18:47	18:02	18:43	18:42	18:21	18:20	9:55	9:54	8:51	8:50	8:21	8:20	5:44	5:42	קולומביה, בוגוטה (ח)
21:51	20:45	21:35	21:38	21:02	21:05	10:49	10:47	9:31	9:29	9:00	8:57	5:44	5:39	קנדה, טורונטו (ק)
21:37	20:28	21:19	21:23	20:45	20:48	10:23	10:21	9:05	9:02	8:33	8:30	5:14	5:09	קנדה, מונטריאול (ק)
20:33	19:44	20:29	20:31	20:01	20:03	10:26	10:24	9:14	9:12	8:41	8:38	5:40	5:37	קפריסין, לרנקה (ק)
23:23	22:15	23:19	23:26	22:31	22:37	11:10	11:07	9:44	9:40	9:13	9:09	5:31	5:23	רוסיה, ליובאוויטש (ח)
23:36	21:56	23:03	23:11	22:13	22:19	10:40	10:37	9:13	9:09	8:43	8:39	4:56	4:48	רוסיה, מוסקבה (ח)
21:57	21:00	21:53	21:57	21:18	21:21	10:48	10:46	9:29	9:26	8:57	8:54	5:35	5:30	רוסיה, רוסטוב-נא-דון (ח)
22:19	21:08	22:01	22:06	21:26	21:29	10:52	10:49	9:32	9:29	9:01	8:58	5:37	5:32	שווייץ, ציריך (ק)
19:19	18:34	19:15	19:16	18:52	18:53	10:13	10:11	9:07	9:06	8:35	8:33	5:55	5:53	תאילנד, בנגקוק (ח)

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמוה"ז בסידורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיטת המג"א).

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משוחת י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח - התועודיות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחרי הברכה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם: **יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׁתּוֹלֵכֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתַצְעִידֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתִדְרִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתַסְמְכֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתַגִּיעֵנוּ לְמַחֲזוֹ חַפְצֵנוּ לְחַיִּים וְלְשִׂמְחָה וְלְשָׁלוֹם, (ואם דעתו לחזור מיד אומר וְתַחְזִירֵנוּ לְשָׁלוֹם), וְתַצִּילֵנוּ מִכָּף כָּל-אֹיֵב וְאוֹרֵב וְלִסְטִים וְחַיִּזַת רָעוֹת בְּדֶרֶךְ וּמְכַל-פּוֹרְעָנִיּוֹת הַמְתַּרְגְּשׁוֹת וּבָאוֹת לְעוֹלָם. וְתַשְׁלַח בְּרָכָה בְּכָל-מַעֲשֵׂה יָדֵינוּ, וְתַתְּנֵנוּ לֶחֶן וְלַחֲסֵד וְלִרְחֻמִּים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל-רוֹאֵינוּ, וְתַגְּמַלְנוּ חֲסָדִים טוֹבִים וְתִשְׁמַע קוֹל תַּפְלָתֵנוּ כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תַּפְלַת כָּל-פֶּה: בְּרוּךְ אַתָּה יי, שׁוֹמֵעַ תַּפְלָה:**

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840

Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להורדת קבצים:

Internet: www.DvarMalchus.Org

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00381
07/06/2013

P.P.

שולם

1949

תל אביב

2 3 0 4 - 3 3 7 7